

**HAKÂ'IKU'L-BEYÂN
FÎ TERCEMETİ ŞAKÂ'IKU'N-NU'MÂN**

ZAMÎME-İ ŞAKÂ'IKU'N-NU'MÂN

Cenâbî'nin Şakâ'ik Tercümesi ve Zeyli

CENÂBÎ MUSTAFA EFENDÎ

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 266

Tarih ve Toplum Bilimleri Serisi : 48

Kitabın Adı : HAKÂ'İKU'L-BEYÂN FÎ TERCEMETİ ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂN
ZAMÎME-İ ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂN
Cenâbî'nin Şakâ'ik Tercümesi ve Zeyli

Müellifi : Cenâbî Mustafa Efendi (ö. 999/1590)

Özgün Dili : Osmanlı Türkçesi

Hazırlayan : Dr. Mehmet Yunus Yazıcı
Bartın Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Proje Editörü : Prof. Dr. Derya Örs

Proje Koordinatörü : Doç. Dr. Göker İnan

Son Okuma : Ziya Çetintaş, Yazma Eser Uzmanı
Selahaddin Cimitoğlu, Yazma Eser Uzmanı

Arşiv Kayıt : İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Ktp., TY 6192

Kapak Görseli : İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Ktp., TY 6192, 4a

Kitap Tasarım : Avni Alan

Baskı : Matsis Matbaa A.Ş.
Tevfikbey Mh. Dr. Ali Demir Cd. No: 51 Sefaköy-İstanbul
Tel: 0 (212) 624 21 11 - Sertifika No: 75309

Baskı Yeri ve Yılı : İstanbul, Aralık 2025

Baskı Miktarı : 1. Baskı, 500 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Cenâbî Mustafa Efendi

Cenâbî'nin Şakâ'ik Tercümesi ve Zeyli,

Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân, Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân

1. Cenâbî Mustafa Efendi, 2. Şakâ'ik Nu'mâniyye 3. Hakâ'iku'l-Beyân,

4. Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân, 5. Şakâ'ik Tercüme ve Zeyli

ISBN: 978-975-17-6416-4

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.

Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığına* aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayımlanamaz ve çoğaltılamaz.

T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı

Süleymaniye Mah. Kanuni Medresesi Sok. No: 5 34116 Fatih / İstanbul

Tel.: +90 (212) 511 36 37

Faks: +90 (212) 511 37 00

tuyek@ktb.gov.tr

www.yek.gov.tr

HAKÂ'İKU'L-BEYÂN
FÎ TERCEMETİ ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂN
ZAMÎME-İ ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂN
CENÂBÎ'NİN ŞAKÂ'İK TERCÜMESİ VE ZEYLİ

(İNCELEME - METİN)

CENÂBÎ MUSTAFA EFENDİ
(ö. 1590)

Hazırlayan
Mehmet Yunus Yazıcı

Editör
Derya Örs

TÜRKİYE
YAZARLAR
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TAKDİM

İnsanlık tarihi, akıl ve düşünce sahibi bir varlık olan insanın kurduğu medeniyetleri, medeniyetler arasındaki ilişkileri anlatır. İnsan, zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle bilim, sanat ve kültür değerleri üretir, ürettiği kültür ve düşünce ile de tarihin akışına yön verir.

Medeniyetler, kültürler, dinler, ideolojiler, etnik ve mezhebî anlayışlar arasındaki ilişkiler kimi zaman çatışma ve ayrışmalara, kimi zaman da uzlaşma ve iş birliklerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların, toplumların ve devletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. İnsanoğlu olarak daha aydınlık bir gelecek inşa edebilmemiz, insanlığın ortak değeri, ortak mirası ve ortak kazanımı olan kültür ve medeniyet değerlerini geliştirebilmemizle mümkündür.

Bizler, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet'e kadar büyük devletler kuran bir milletiz. Bu büyük devlet geleneğinin arkasında büyük bir medeniyet ve kültür tasavvuru yatmaktadır.

İlk insandan günümüze kadar gökkubbe altında gelişen her değer, haki-katin farklı bir tezahürü olarak bizim için muteber olmuştur. İslâm ve Türk tarihinden süzülüp gelen kültürel birikim bizim için büyük bir zenginlik kaynağıdır. Bilgiye, hikmete, irfana dayanan medeniyet değerlerimiz tarih boyunca sevgiyi, hoşgörüyü, adaleti, kardeşlik ve dayanışmayı ön planda tutmuştur.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan bu eşsiz mirasın etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bugünkü ve yarınki nesillerimizin gelişimi, geçmişimizden devraldığımız büyük kültür ve medeniyet mirasının daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine bağlıdır.

Felsefeden tabâbete, astronomiden matematiğe kadar her alanda, Medine’de, Kâhire’de, Şam’da, Bağdat’ta, Buhara’da, Semerkant’ta, Horasan’da, Konya’da, Bursa’da, İstanbul’da ve coğrafyamızın her köşesinde üretilen değerler, bugün tüm insanlığın ortak mirası hâline gelmiştir. Bu büyük emanete sahip çıkmak, bu büyük hazineyi gelecek nesillere aktarmak öncelikli sorumluluğumuzdur.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasına sunabileceğimiz yeni bir medeniyet projesinin dokusunu örecektir değerleri üretebilmemiz, ancak sahip olduğumuz bu hazinelerin ve zengin birikimin işlenmesiyle mümkündür. Bu miras bize, tarihteki en büyük ilim ve düşünce insanların geniş bir yelpazede ürettikleri eserleri sunuyor. Çok çeşitli alanlarda ve disiplinlerde medeniyetimizin en zengin ve benzersiz metinlerini ihtiva eden bu eserlerin korunması, tercüme ya da tıpkıbasım yoluyla işlenmesi ve etkin bir şekilde yeniden inşa edilmesi, Büyük Türkiye Vizyonumuzun önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, hiç şüphesiz tarihe, ecdadımıza, gelecek nesillere ve insanlığa sunacağımız eserleri üretmeye yönelik fikrî çabaların hasılası olacaktır. Her alanda olduğu gibi bilim, düşünce, kültür ve sanat alanlarında da eser ve iş üretmek idealiyle yeniden ele alınmaya, ilgi görmeye, kaynak olmaya başlayan bu hazinelerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ederim. Aziz milletimiz, bu kutsal emaneti yücelterek muhafaza etmeyi sürdürecektir.

Recep Tayyip Erdoğan

Cumhurbaşkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	4
EDİTÖRÜN ÖNSÖZÜ	11
HAZIRLAYANIN ÖNSÖZÜ	13
KISALTMALAR	16
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	17
GİRİŞ	19
Cenâbî Mustafa Efendi'nin Hayatı ve Eserleri	19
Hayatı	19
Eserleri	21
Cenâbî Mustafa Efendi'ye Atfedilen Diğer Eserler	24
<i>HAKÂ'İKU'L-BEYÂN FÎ TERCEMETİ ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂNVE ZAMÎME-İ ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂN</i>	25
İNCELEME	25
Eserlerin Cenâbî Mustafa'ya Aidiyeti	25
Eserlerin İsmi, Yazılış Yeri ve Tarihi	26
Tercümenin ve Zeylin Yazılma Sebebi	27
Muhteva Unsurları	29
Mukaddime	29
Tercümenin Tabakaları ve Bölümleri	30
a) Birinci Tabaka: Sultân 'Osmân İbn Ertuğrul İbn Süleymân Şâh	30
b) İkinci Tabaka: Sultân Orhân bin Sultân 'Osmân ibn Ertuğrul ibn Süleymân Şâh	31
c) Üçüncü Tabaka: Zıkr-i Devlet-i Sultân Murâd Gâzî	32
d) Dördüncü Tabaka: Zıkr-i Devlet-i Sultân İldırım Hân	32
e) Beşinci Tabaka: Fî-Zıkr-i Devlet-i Sultân Mehemmed Hân	34
f) Altıncı Tabaka: Zıkr-i Devlet-i Sultân Murâd Hân	35
g) Yedinci Tabaka: Fî-Zıkr-i Devlet-i es-Sultân Mehemmed Hân	36
h) Sekizinci Tabaka: Zıkr-i Devlet-i es-Sultân Bâyezid Hân	38
i) Dokuzuncu Tabaka: Zıkr-i Saltanat-i es-Sultân Selîm Hân	40
j) Onuncu Tabaka: Saltanat-ı Sultân Süleymân Hân	41
Zeylin Tabakaları ve Bölümleri	44

a) Bâb Merhûm Sultân Süleymân Hân Devletiniñ ‘Ulemâsından	44
b) Zıkr-i Devletü’s-Sultân Selîm Hân -‘Aleyhi’l-Ğufrân-	44
Eserlerdeki Dil, Üslup, Eleştiri ve Malumat Hususiyetleri	46
Eserin Nüshası	52
SONUÇ	54
METİN KURULUMUNDA DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR	56
METİN	61
SULTÂN ‘OŞMÂN İBN ERTUĞRUL İBN SÜLEYMÂN ŞÂH	66
FAŞL	67
SULTÂN ORĖÂN BİN SULTÂN ‘OŞMÂN İBN ERTUĞRUL İBN SÜLEYMÂN ŞÂH	70
ZİKR-İ ‘ULEMÂ-İ SULTÂN ORĖÂN -FAŞL-	70
ZİKR-İ MEŞÂYİĞ-İ DEVLET-İ SULTÂN ORĖÂN	72
ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN MURÂD ĖÂZİ	75
ZİKR-İ ‘ULEMÂ-İ SULTÂN MURÂD ĖÂZİ	77
ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN ILDIRIM HÂN	83
ZİKR-İ ‘ULEMÂ-İ SULTÂN ILDIRIM HÂN	84
Fİ-ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN MEĞEMMED HÂN	100
ZİKR-İ [‘ULEMÂ-İ DEVLET-İ] SULTÂN MEĞEMMED HÂN	102
ZİKR-İ MEŞÂYİĞ-İ DEVLET-İ SULTÂN MEĞEMMED HÂN	104
ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN MURÂD HÂN	111
ZİKR-İ ‘ULEMÂ-İ DEVLET-İ SULTÂN MURÂD HÂN	114
ZİKR-İ MEŞÂYİĞ-İ DEVLET-İ SULTÂN MURÂD HÂN	131
Fİ-ZİKR-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN MEĞEMMED HÂN	136
ZİKR-İ ‘ULEMÂ-İ DEVLET-İ SULTÂN MEĞEMMED HÂN	139
ZİKR-İ MEŞÂYİĞ-İ DEVLETİ’S-SULTÂN MEĞEMMED HÂN	193
Fİ-ZİKRİ ĖUĖEBÂİ DEVLETİ’S-SULTÂN MEĞEMMED VE EĞİBBÂİHİ	215
ZİKR-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN BÂYEZİD HÂN	220
ZİKR-İ ‘ULEMÂ-İ DEVLETÜ’S-SULTÂN BÂYEZİD HÂN	225
ZİKR-İ KURRÂ-YI DEVLET-İ ES-SULTÂN BÂYEZİD HÂN	264

ZİKR-İ MEŞÂYİH-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN BÂYEZİD HÂN	266
ZİKR-İ SALṬANAT-I ES-SULTÂN SELİM HÂN	290
Fİ-ZİKR-İ ‘ULEMÂ-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN SELİM	299
ZİKR-İ MEŞÂYİH-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN SELİM	327
EṬİBBÂ’-I ES-SULTÂN SELİM HÂN	338
SALṬA[NA]T-I ES-SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN	340
ZİKR-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN	350
HUṬEBÂ’U’S-SULTÂN SÜLEYMÂN VE EṬİBBÂ’UHU	394
ZİKRU MEŞÂYİHİ DEVLETİ’S-SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN	396
HÂZÂ ZAMİME-İ ŞAKÂ’İKU’N-NU‘MÂN	411
‘ULEMÂ-İ DEVLETÜ’S-SULTÂN SELİM HÂN	435
KAYNAKÇA	451
BİYOĞRAFYA DİZİNİ 1	453
BİYOĞRAFYA DİZİNİ 2	463
ÖZEL İSİMLER DİZİNİ	467
EKLER	505

EDİTÖRÜN ÖNSÖZÜ

Osmanlı dönemi Türk bilim, eğitim ve kültür tarihimizin yüz akı eserlerinden birisi de hiç kuşkusuz **Taşköprülüzâde Ahmed Efendi**'nin (901-968/1495-1561) Arapça kaleme aldığı *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye* adlı ölümsüz eseridir. Yazılışından itibaren büyük ilgi gören *Şakâ'ik*, Osmanlı Devleti'nin kurulduğu dönemden başlayarak 965/1558 yılına kadar Osmanlı ulema ve meşayihinin hayat hikâyeleriyle menkıbelerini içeren ilk derli toplu tabakât ve hâl tercümesi kitabı olmak sıfatıyla kendi alanında önemli bir çıkış açmıştır.

“*Tabakâ*” adı verilen on ana bölümden oluşan eserde, **Sultan Osmân Han**'dan başlayarak **Kânûnî Sultan Süleymân Han** zamanına kadar yaşamış olan 371 bilgin ve 150 şeyhin hâl tercümeleri, ölüm tarihleri sırasına göre ele alınmıştır.

Telif edildiği yıldan itibaren çok sayıda nüshası istinsah edilerek Osmanlı bilim dünyasında hızla yayılan *Şakâ'ik*, zaman içinde yapılan çok sayıda çeviri, zeyil ve telhisleriyle birlikte, etkisi neredeyse 20. yüzyıla dek sürecek olan edebî ve ilmî bir hareketin de fitilini ateşlemiştir. Arapça yazılmış olması dolayısıyla, ilgililerin eserden daha fazla yararlanabilmesi amacıyla, daha müellif hayattayken, bizzat kendi izni ve oluruyla çok sayıda Türkçe çevirisi yapılmış, zaman içinde bu çevirilere ek olarak yine çok sayıda Arapça ve Türkçe zeyiller kaleme alınmış, böylece Osmanlı dönemi Türk bilim tarihi için son derece önemli olan bir *Şakâ'ik* çevirileri ve zeyilleri geleneği ortaya çıkmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından, başta *Şakâ'ik*'in Arapça metninin eleştirel basımı ve Türkçeye çevirisi olmak üzere, diğer önemli çevirileriyle zeyillerinin, “*Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye Çeviri ve Zeyilleri Projesi*” adı altında bir dizi hâlinde yayınlanmasıyla birlikte, Osmanlı dönemi bilim, eğitim, sanat, kültür ve sosyal tarihimizin önemli bir bölümüne ışık tutulmuş olacaktır.

Bu dizide yayınlanması öngörülen eserler, *Şakâ'ik*'in Arapça metni ve çevirisiyle birlikte, **Mehmed Hâkî el-Belgradî**'nin *Hadâ'iku'r-Reyhân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* (Mecma'u'l-Esrâf), **Derviş Ahmed Efendi**'nin

ed-Devhatü'l-İrfâniyye fî Ravzati'l-Ulemâi'l-Osmâniyye, **İbrâhîm b. Ahmed el-Amasî**'nin *Terceme-i Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye*, **Mecdî Mehmed Efendi**'nin *Hadâ'iku's-Şakâ'ik fî Tercemeti's-Şakâ'ik* ve **Cenâbî Mustafa Efendi**'nin *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* adlı çevirileriyle, **Âşık Çelebi**'nin *Tetimmetü's-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*, **Ali b. Bâlî**'nin *el-Ikdu'l-Manzûm fî Zikri Efâdılı'r-Rûm*, **Âkifzâde Abdürrahîm Efendi**'nin *Kitâbü'l-Mecmû' fî'l-Meşhûd vel-Mesmû'*, **Nev'îzâde Atâyî Efendi**'nin *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletü's-Şakâ'ik*, **Uşşâkîzâde Seyyid İbrâhîm Hasîb**'in *Zeyl-i Şakâ'ik*, **Simkeşzâde Mehmed Şeyhî Efendi**'nin *Vekâyi'-ı Fuzalâ* ve **Fındıklılı İsmet Efendi**'nin *Tekmiletü's-Şakâ'ik fî Hakki Ehli'l-Hakâ'ik* adlı zeyillerinden ibârettir.

Adı geçen eserlerden Türkçe olanlar, mevcut yazma nüshaların karşılaştırılmasıyla çeviriyazı olarak, Arapça olanlar ise özgün metinleri ve Türkçe çevirileriyle birlikte yayınlanacaktır.

“*Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye Çeviri ve Zeyilleri Projesi*” kapsamında yayınlanacak olan toplam on iki adet eserin bilim dünyamıza hayırlı olmasını diler, bu ağır ve zorlu iş için gecesini gündüzüne katarak emek veren bilim insanlarını ve bu fevkalade önemli projeyi hayata geçiren Türkiye Yazma Eserler Kurumunun saygıdeğer eski başkanı Prof. Dr. Muhittin Macit ile şimdiki başkanı Sn. Dr. Coşkun Yılmaz beylerin şahsında değerli Kurum çalışanlarını tebrik ederim.

Prof. Dr. Derya Örs
Proje Editörü

HAZIRLAYANIN ÖNSÖZÜ

Osmanlı coğrafyasında yaşayan âlim, mutasavvıf, tabip, hatip gibi sınıflara mensup şahısların geçmişinin toplu bir şekilde kronolojik tasnifle kayıt altına alınarak tarihe, başka bir deyişle geleceğin bilinçlerine taşınması maksadıyla yazıya geçirilmesi, kendisi de âlim sınıfına mensup olan Taşköprîzâde Ahmed Efendi tarafından on altıncı yüzyılda gerçekleştirilmiştir. Müellifin gerçekleştirdiği bu yazım faaliyeti, Osmanlı'daki kimlik iddiasının olgunlaşmasının bir emaresi olarak okunabilir. Öyle ki Taşköprîzâde henüz hayatta iken eser şöhret bulup benimsenmiş ve Arapça aslından Türkçeye çevrisine Muhtesibzâde Mehmed Hâkî el-Belgrâdî başlamıştır. Hemen ilerleyen yıllarda ise Osmanlı ulemasının “ahvâl ve menakıbını” Türkçe olarak kaleme almak birçok mütercim tarafından bir görev olarak algılanarak başka tercümelemler de yapılmıştır. Mezkûr bilginlerin hayatlarından çıkarılacak derslerin umuma yayılması ve Osmanlı'daki seçkin kişilerin öldükten sonra dahi birer örnek olarak insanların kolektif bilincinde yaşamasının önemli görülmesi hem eserin bir ahlâk kitabı olarak topluluk arasında okunması sağlamış hem de söz konusu kimliğin toplum içerisinde yayılmasına katkı vermiştir. Örneğin mütercimlerden Hâkî, *Şakâ'ik'i* topluluk içerisinde okunurken “ulemâ menâkıbı” dediği eseri, çevresinin de ısrarıyla çevirmeye karar vermiştir. Zaman geçtikçe bu eser sadece çevrilmekle kalmamış, yapılan zeyliler ile bir “hâl tercümesi yazım geleneği” hâline gelerek Osmanlı bilim tarihinin sürekliliğinin göstergesi olmuş, imparatorluğun en kapsamlı ve uzun soluklu biyografi külliyyatı hüviyeti kisvesine bürünmüştür. İşte bu külliyyatın bir parçası da tarihçi kimliğiyle ön plana çıkmış olan Cenâbî Mustafa Efendi tarafından kaleme alınan ve hem tercüme hem de zeyil tarafında bulunan, *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* adlı tercüme ve *Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân* adlı zeyildir.

Şakâ'ik'i “faydalı, derli toplu, özlü söyleyişe haiz, itibarlı ve hoş giden, beğenilen ” bir eser olarak niteleyen Cenâbî, tercüme ve zeyl ile birlikte toplam 567 kişinin hayatını kaleme almış, tarihçi olmasından ötürü her tabaka başında dönemin padişahıyla ilgili tarih bilgisi de vermiştir. Tercüme-yi gerçekleştirenken bazen tasarruflarda bulunarak bilgiler ilave

etmiş, hikâyeler nakletmiştir. Bilinen tek nüshası olan eser modern araştırmacılar tarafından herhangi bir çalışmaya konu olmamıştı. 2019 yılında yaptığımız çalışmayla nüshayı tanıtmış, neşredilmesine karar vermiş fakat nüshadaki kayıta yer alan Seyyid Mustafa'nın kimliğine dair bir tespit yapamamıştık. Bu çalışma ile eserin Cenâbî Mustafa'ya olan aidiyeti de ortaya çıkmış oldu.

Giriş bölümünde günümüz araştırmacılarının Cenâbî'nin hayatı ve eserleri hakkındaki çalışmaları muhtasar olarak verildi ve özellikle ailesi hakkında tercüme ve zeyilden edinilen bazı ek bilgiler eklendi. İnceleme kısmında *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* ve *Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân*'ın muhtevası ve şekli hususiyetleri üzerinde durulmuştur. Bu minvalde eserin Cenâbî Mustafa Efendi'ye aidiyeti; eserin ismi, yazılış yeri, tarihi; tercüme ve zeylin yazılma sebebi, mukaddime ve tabakaları, tabakalardaki biyografiler ve *eş-Şakâ'ik* ile mukayesesi; dil, üslup, eleştiri ve malumat özellikleri ve son olarak nüshanın tavsifi hakkında incelemede bulunulmuştur.

Son bölümde ise *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* ve *Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân* bilinen tek nüshası üzerinden metin kurulumundaki esaslara işaret edilerek transkribe edilmiştir. Çalışma sonuna ise *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye Çeviri ve Zeyilleri Projesi*'ne mutabık olarak kapsamlı bir indeks eklenmiştir.

Çalışmalarımız sırasında bizi en çok zorlayan hususlardan birisi eserin yazmasının sadece bir adet nüshasının olmasıydı. Nüsha güzel bir hatla yazılmış yer yer harekelenmiş olsa da birçok yerde tutarsız ve yanlış imla hususiyetleriyle, yanlış harekelemelerle karşılaştık. Özellikle tarih anlatısında geçen yer adları, şahıs isimleri vb. özel isimlerin imlaları ve hâl tercümeleri içerisinde metnin aslıyla paralellik göstermeyen ve sözlüklerde rastlayamadığımız kelimeler, çalışmamız süresince bizi zorlayan unsurlar oldu. Gayretimize rağmen gözümüzden kaçan eksikliklerin araştırmacıların tenkitleriyle tekmil edileceğini ümit etmekteyiz.

Çalışmamız boyunca birçok kimsenin maddi ve manevi önemli katkıları oldu. İlk olarak kıymetli çalışma ve oda arkadaşım Yasir Beyatlı'ya

her sıkıştığım anda sorgusuz sualsiz yardımına koşmasından ve bana olan sabrından ötürü müteşekkirim. Ayrıca dar zamanlarında bana vakit ayırarak çalışmamı hızlandıran meslektaşlarım Çağrı Erdoğan, Fatma Çelik ve Can Şen'e teşekkür ederim. Çalışmamı tümüyle tetkik ve tenkit edip okuyan *Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye Çeviri ve Zeyilleri Projesi* editörü Prof. Dr. Derya Örs'e şükranlarımı arz ediyorum. Kitabın yayımını gerçekleştiren Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanı Sayın Dr. Çoşkun Yılmaz'a ve kurum uzmanlarından Dr. İsmet İpek ve Ziya Çetintaş ile Proje Koordinatörü Doç. Dr. Göker İnan'a teşekkürlerimi sunarım.

KISALTMALAR

age.	: Adı geçen eser.
agm.	: Adı geçen makale.
AÜSBE	: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
b.	: bin.
bkz.	: Bakınız.
C.	: Cilt.
çev.	: Çeviren.
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
FSMVÜ	: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
h.	: Hicrî.
Hz.	: Hazret-i.
m	: Milâdî.
mm	: Milimetre.
nr.	: Numara.
ö.	: Ölümü.
s.	: Sayfa.
S.	: Sayı.
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TY	: Türkçe Yazmalar.
TYEKB	: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
vb.	: Ve benzeri.
vr.	: Varak.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	’	ش	Ş, ş
ا	A, a, E, e	ص	Ş, ş
أ	Ā, ā	ض	Ž, ž, Đ, đ
ب	B, b	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Z, z
ت	T, t	ع	‘
ث	S, s	غ	Ġ, ġ
ج	C, c	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Q, q
ح	H, h	ك	K, k
خ	Ḥ, ḥ	گ	G, g, ġ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Z, z	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n,
ز	Z, z	و	V, v, o, ö, u, ü
ژ	J, j	ه	H, h, a, e
س	S, s	ی	Y, y, ı, i, î, â

GİRİŞ

Cenâbî Mustafa Efendi'nin Hayatı ve Eserleri

Hayatı

Cenâbî Efendi'nin ismi Mustafa'dır ve es-Seyyid, Safiyüddin es-Seyyid, eş-Şerîf, Fahrü's-sâdât, Fahrü'l-İslâm, Fahrü'l-müderrişîn, Emîrzâde, Emîr Hasanzâde, Emîr Hasanzâde-i Kebîr, Emîr, el-Müverrih, Mevlânâ, Mu'al-limu'l-kebir gibi lakaplara sahiptir. Şairliği de bulunan Mustafa Efendi, Cenânî ve Cenâbî mahlasını kullanarak şiirler yazmıştır. Hz. Peygamber'in soyundan gelmesi hasebiyle el-Hüseynî, el-Hâşimî, el-Kureşî, el-Alevî gibi nisbeler taşımakla beraber es-Sâbirî, el-Hanefî, el-Kâdî, er-Rûmî, el-Bur-sevî, el-Amâsî gibi nisbelerle de tanınmaktadır.¹ Babası Molla Emîr Hasan Efendi, dedesi Seyyid Sinân, dedesinin babası Seyyid Ahmed Çelebi'dir. Cenâbî yaptığı tercümede dedesi ve büyük dedesi hakkında bilgi vermiştir. Buna göre kökenleri Medine'ye dayanmaktadır. Aile oradan Horasan'a geçmiştir. Daha sonra Niksar'a yerleşmişlerdir. Seyyid Ahmed Çelebi aynı zamanda Halvetî tarikatına mensuptur. Cenâbî büyük dedesinin birçok menakıbını da eserine aktarmıştır:

“Ol zemânuñ meşâyihinden **birisi** Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi'dür. Aşlı cedd-i a'lâsı Medîne-i Münnevver'den gelüp Horâsân'da muṭavaṭṭın itmişdür ve evlâdından Şeyh Kûṭbû'd-dîn, Herât'da melikü'n-nuḳabâ olup Sultân Hüdâbende pâdişâh olıcak oğlu Seyyid 'İzzü'd-dîn'e muḥkem ri'âyet idüp ekser-i zemânda muşâḫabet-i dil-fezâsıyla muḡtenim olurdu. Ol cihetden Seyyid-i mezkûr, melâzz-ı erbâb-ı ḥâcât ve maḳbûl-i ḥalk-ı 'âlem ve müşârün ileyh bi'l-benân olmuşlar idi. Şofra ol diyârda fetret zâhir olıcak Niksâr'a gelüp anda ḳarâr bağlamışdur ve oğlu Seyyid Ahmed ḥazretleri ol vilâyetde neşv ü nemâ bulup tamâm zühd ü şalâḥla perveriş bulmuşdur ve ṭarîḳat-i Ḥalvetiyye'nün ser-efrâzı olup velâyet ü kerâmeti ol vilâyetde şâyi' olmuşdur”²

Dedesi Seyyid Sinan, Niksar'da vefat etmiştir. Tarikat eğitimini babası Seyyid Ahmed Çelebi'den almıştır.

- 1 Tuba İşçimen, *Cenâbî Mustafa'nın Dürr-i Mekkûn'unda İlk Dönem İslâm Tarihi*, FSMVÜ Yüksek Lisans Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 8.; Mehmet Canatar, *Müverrih Cenabi Mustafa Efendi ve Cenabi Tarihi*, AÜSBE Doktora Tezi, 1993, s. 11-14.
- 2 Cenâbî Mustafa Efendi, *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 6192, 229a-229b.

“Tarîkatı babasından görmüştür ve ‘ulûm-ı zâhireyi dahı geregi gibi görmüştür. Her cânibi ma’mûr ‘azîz idi. Merhûm-ı merkûm ehl-i hâl ve şâhib-i kerâmet ‘azîzdür. Niksâr’da fevt olup Melik Dânişmend nâm ‘azîzün türbesi kurbında medfûndur.”¹

Babası Emîr Hasan ise zamanındaki ulemeden tahsil görüp Ebüssuûd’un yanına giderek *Telvîh* ve *Tavzîh*’i haşiyeleri ile birlikte okumuş, *Hidâye*’yi de şerhiyle birlikte yarısına kadar okumuştur. Sonra Sultan Süleyman’ın hocası olan Kastamonulu Hayreddin Efendi’den (ö. 950/1543-44) mülazım olup Bursa’da Hazret-i Emir Medresesi’ne müderris olmuştur. Ardından sırasıyla Çekmece, Filibe, Bursa Manastır, İstanbul Haseki Sultan, Semaniye müderrisi olup Halep, Mekke, Bursa, Edirne kadılıkları yapıp günde doksan akçe maaş ile emekli olmuştur. Tefsir, fıkıh, fıkıh usulü, Arap dili ve tarih konularında kendini yetiştirmiştir. Beyzâvî’nin tefsirine dair risalesi, Yâsîn Suresi’nin tefsirine haşiyesi, kible hakkında risalesi ve *Hidâye*’nin anlaşılması zor bazı konularına haşiyesi mevcuttur. Babası Emîr Hasan 3 Zilhicce 975 tarihinde (30 Mayıs 1568) bayram vakti vefat edip ikinci namazında Fatih Camii’nde namazı kılınmış ve Edirnekapısı’nda defnolunmuştur.²

Cenâbî’nin kendi gibi âlim olan ve Ebüssuûd’un yanında yetişen Su’ûdî Mehmed Efendi (ö. 1591) isminde bir kardeşi vardır. Diğer kardeşi ise defterdarlık ve beylerbeyliği görevinde bulunan Seyyid Ahmed Paşa’dır (ö. 1601-1602).³ Cenâbî Mustafa Efendi yetiştiği çevrede ilimleri tahsil etmiş, Ebüssuûd Efendi’den dersler almış ve çeşitli medreselerde görevlerde bulunmuştur. Davud Paşa Medresesi, Ka’riye Medresesi, Sultâniye Medresesi, Sahn-ı Semân Medresesi, Süleymaniye Medresesi, Selimiye Medresesi bu medreseler arasındadır. Bunun yanında Halep kadılığı da yapmıştır.⁴ Ölüm tarihi kesin bilinmemekle birlikte kaynaklarda 997 (1588-89), 999 (1590-91) tarihleri mevcuttur. Vefatına düşülen tarih 999 senesini vermekte ve yazmalardaki kayıtlar Cenâbî’nin 998 senesinde hayatta olup Süleymaniye’de görev yaptığını gösterdiğinden 999 senesi vefatı için daha

1 Cenâbî Mustafa Efendi, *Hakâ’iku’l-Beyân*, vr. 231b-232a.

2 Cenâbî Mustafa Efendi, *Hakâ’iku’l-Beyân*, vr. 312b-313a.

3 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 34-35.

4 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 21-23.

makul gözükmektedir.¹ Cenâbî Mustafa Efendi ayrıca İstanbul'da adına bir medrese ve Fazliyye isminde bir mescit yaptırmıştır.²

Eserleri

El-Hâfilu'l-Vasît ve'l-Aylemu'z-Zâhir el-Muhît

Cenâbî'nin en meşhur ve önemli eseridir. *Cenâbî Târîhi* adıyla meşhur olan eser Arapça olup III. Murad ile birlikte muhtemelen Siyavuş Paşa'ya da sunulmuştur. *Bahr-i Zehhâr, el-Bahr, el-Bahru'z-Zehhâr ve'l-Aylemu't-Teyyâr, Bahr-i Aylem, el-Aylemu'z-Zâhir fî Ahvâli'l-Evâil ve'l-Evâhir, Târîh-i Hüseyinî, Târîh-i Cenâbî* gibi isimlerle de çeşitli kayıtlarda zikredilmiştir. Telifine muhtemelen h. 971 (1563-64) tarihinden önce başlanmıştır. Üç safhada yazılan eserin bitirilme tarihi ise 996 (1587/88)'dır. Tarih ilminin faydalarından bahsetmiş ve mezkûr faydalardan ötürü telifini gerçekleştirdiğini dile getirmiştir. Cenâbî'nin kaleme aldığı eser umumî bir tarih olup insanın yaratılışından eseri bitirdiği seneye kadar olan olayları kronolojik olarak ele almaktadır ve bu minvalde bâblara ayrılmıştır. Eserin bilinen 17 adet³ nüshası vardır.⁴ Şükrullah (ö.1488), Karamanlı Nişancı Mehmed Paşa (ö. 1481), Mehmed Neşrî (ö. 1520), Taşköprizâde (ö.1561), Celâlzâde Mustafa Çelebi (ö. 1567), Ramazan-zâde Mehmed Paşa (ö. 1571), İbn Hacer el-Askalânî (ö. 1449), Şerefüddin Alî el-Yezdî (ö. 1454), Abdülbâsıt el-Hanefî el-Malatî (ö.1514) gibi isimlerden Osmanlı tarihini yazdığı bölümde yararlanmıştır.⁵ Bunların yanında babasından, Lala Mustafa Paşa'dan (ö. 1580), kendi yaşamış olduğu olaylardan, görüştüğü kişilerden, gezdiği yerlerden eserine bilgiler aktarmıştır.⁶ Ebû Abbâs Ahmed bin Yûsuf el-Karamanî (ö. 1611) *Ahbârü'd-Düvel*'inde, Kâtib Çelebi (ö 1657) *Fezleke*'sinde ve *Cihânnümâ*'sında, Hazârfen Hüseyin Efendi (ö. 1691) *Tenkîhu't-Tevârîh*'inde⁷, Gelibolulu Mustafa Âlî (ö. 1600) *Künhü'l-Ahbâr*'ında, Nev'izâde Atâî (ö. 1635)

1 İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 11; Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 24-25.

2 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 30-33.

3 İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 16-24.

4 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 52-57.

5 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 71.

6 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 92-95. Ayrıca tarihin diğer kısımlarında kullandığı kaynaklar için bkz. 96-98.

7 Hazerfen Hüseyin Efendi eserin Türkçe muhtasarını da kaynak olarak kullanmıştır.

Hadâ'iku'l-Hakâ'ik'inde, Müneccimbaşı Ahmed (ö.1702) *Câmi'u'd-Düvel*'inde Cenâbî'den faydalanmıştır.¹

Nihâyetü'l-Merâm ve Bahru Cevâhiri'l-Kelâm

Araştırmacılar bu eserin *el-Hâfilu'l-Vasî't*'in muhtasarı olduğunu öne sürmüşlerdir. Bağdatlı İsmail Paşa Ayasofya Kütüphanesi'nde eserin mevcut olduğunu söylemiş ve Babinger de iki nüshasının varlığından bahsetmiştir.²

Dürr-i Mekkûn ve Sırr-ı Masûn

Eser *Cenâbî Târîhi*'nin muhtasar olarak Türkçeye tercümesi olmakla beraber *Gülşen-i Tevârih*, *Tevârih-i Âl-i Osman*, *Tevârih-i Selâtîn*, *Cenâbî Târîhi* isimleriyle de anılmıştır. III. Murad; kolay anlaşılır, özet, ibret verici şekilde bir tarih kitabı yazılması istemiş ve Cenâbî de halka ve devlet görevlilerine faydalı olması için bu eseri kaleme almıştır. *Dürr-i Mekkûn* da *el-Hâfilu'l-Vasî't* (*Cenâbî Târîhi*) gibi insanın yaratılışından başlayıp İslam Devletleri'nin tarihini, müellifin kendi dönemine kadar anlatmakla beraber muhtasar bir şekilde yazıldığı için Farslar, Yunanlar, Rumlar, İsrailoğulları, Firavunlar, Âd ve Yemen kavimleri, Benî Lahm, Benî Gassân, Cürhümîler, Kindeliler, İslâm'dan önceki Arap tarihi bölümleri ve biyografî kısımları esere alınmamıştır. Eser, bir giriş ve 66 kısımdan müteşekkil olup kronolojik olarak tasnif edilmiştir. Eserin bilinen on nüshası olmakla beraber nüshalarda ve mukaddimelerde bazı farklılıklar bulunmaktadır.³

Cevâhiru'l-Garâ'ib fî Tercemeti Dürri'l-Acâ'ib

III. Murâd'ın emriyle hazırlanan tercüme-telif bir eserdir. Eserin Türkiye ve dünya kütüphanelerinde bilinen dört nüshası (06 Mil Yz B 690, Beyazit Veliyüddin Efendi 544, Süleymaniye Hamidiye 1073, Los Angeles County Museum of Art M.85.237.24) vardır. Nüshalardan biri (Los Angeles) III. Murad için hazırlanmış olup minyatürlerle süslenmiştir. Nüshalardaki başlıklar birbirinden farklılık göstermektedir. Eser sade bir dille

1 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 99-139.

2 İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 24-25.

3 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s.40-46; İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 35-48. Eserin kaynakları için ayrıca bkz: İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 49-60.

yazılmış olup falnâme, aşere-i mübeşşere, Ashab-ı Bedir, Hz. Ali, şemail, siyer, peygamber kıssaları, nasihatler ve bazı faziletleri anlatan konu ve başlıkları ihtiva etmektedir. Esere Arapça ve Türkçe şiirler de eklenmiştir.¹

Kasâid-i Belîğâ

Cenâbî'nin Arapça şiirlerini ihtiva eden eserin bilinen tek nüshası müellif tarafından kontrol edilmiştir ve yazar bu eserin en değerli eseri olduğunu yazmadaki nota kaydetmiştir. Bu kasideler arasında III. Murad'a, Şeyhülislam Ebüssuûd Efendi, Fas Şerifi Ahmed el-Mansur ve Vezir Osman Paşa'ya methiyeler bulunmaktadır. Ayrıca bahariye yazmış, annesi ve babası hakkında şiir kaleme almış ve Mescidü'l-haram'ın tamir edilmesi ve İstanbul'daki kıtlık üzerine şiirler kaleme almıştır.²

Risâle-i Sagîre

Mü'min Suresi'nin 11. ayetinin tefsiri hakkında bir risaledir. Vezir Mehmed Paşa'nın bir davetinde Sultan III. Murad'ın hocası Sadullah Efendi de bulunmaktadır. Sadullah Efendi, davette bulunanlara mezkûr ayet hakkında ne düşündüğünü sorar. Hâzır olan ulema ve Cenâbî görüşlerini beyan ederler ve kendisinin ayet hakkındaki yorumlarını Sadullah Efendi doğru bulur.³

es-Seb'û's-Seyyâr

Cenâbî *Hafîlu'l-Vasît* isimli tarih eserinde *es-Seb'û's-Seyyâr* isiminde bir kıyafetnâme yazdığını belirtmiş olmasına karşın kütüphanelerde henüz nüshasına rastlanmamıştır.⁴

Risâle fî Binâ-i Ayasofya ve Kal'a-i Kostantiniyye

Avusturya Milli Kütüphanesi A.F 291 (125) numarada kayıtlı *Dürr-i Meknûn ve Sırr-ı Masûn* adlı eserin sonunda bulunan bir risaledir.⁵

1 Emre Arvas, "Cenâbî'nin Cevâhirü'l-Garâib fî Tercemeti Dürrî'l-Acâib Adlı Eseri", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 28, İstanbul 2022 s. 7-15.

2 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 48-49.

3 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 49-50.

4 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 50.

5 İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 31.

Risâle fî Tefsîrî Kavlihi Te'âlâ Ma Kâne ale'n-Nebî min Harec

Çeşitli ayetlerin tefsirini ihtiva eden bir risaledir. Müellif, Süleymaniye'de müderris iken Zemahşerî, Beyzâvî, Fahreddin Râzî, İbn Kemâl gibi âlimlerin görüşlerine atıf yaparak eserini vücuda getirmiştir.¹

Risâle fî Fasli'l-Husûmât ve İstima'd-Dava fî Devr-i Sultân Murâd Hân-ı Sâlis

Fıkıh alanında yazdığı eseri Süleymaniye'de müderrisken kaleme almıştır. Eserin bilinen tek nüshası müellif hattıdır ve Bayezid Ktp., Veliyyüdin Efendi 3192/7 numarada kayıtlıdır.²

Risâle alâ Sûreti'l-Mâide

Mâide Suresi 45. ayetin tefsiriyle başlayan eser 4 varak olup müellif, Halep kadılığını bıraktıktan sonra hicrî 998 yılında risalesini kaleme almıştır.³

Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân ve Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân

Eser üzerinde ileride ayrıntılı şekilde durulacaktır.

Cenâbî Mustafa Efendi'ye Atfedilen Diğer Eserler

Ayrıca kaynaklarda Kuzey Afrika'yı anlatan *Târih-i Bilâd-ı Mağrib*, muhtevası belli olmayan *Fursatnâme* adlı eserlerinin olduğu belirtilmektedir. Diğer taraftan çeşitli mecmualarda Cenâbî mahlası ile şiirler bulunmaktadır ancak söz konusu şiirlerin Cenâbî Efendi'ye aidiyeti tahkike muhtaçtır.⁴

1 İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 31-32.

2 İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 32.

3 İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 33.

4 Zikredilen eserler ve atfedilen diğer eserler için bkz. Canatar, *Müverrih Cenabî*, s. 50; İşçimen, *Cenâbî Mustafa*, s. 33-34.

HAKÂ'IKU'L-BEYÂN FÎ TERCEMETİ ŞAKÂ'IKU'N-NU'MÂNVE ZAMÎME-İ ŞAKÂ'IKU'N-NU'MÂN

İNCELEME

Eserlerin Cenâbî Mustafa'ya Aidiyeti

Yazar tercümede kendinden Seyyid Mustafa¹ olarak bahsetmektedir:

“Bu haķîr-i keşîrû't-taķşîr Seyyid Muştafâ meblağ-ı ‘ilmüm olan ziyâde ve taşarrufı irâd idüp bu kitâbda zıkr itmişümdür.”²

Seyyid Mustafa, tercüme ve zeylin başka bir yerinde kendi ismini geçirmemiştir. Ancak birkaç yerde babasından bahsetmiştir. Bunların ilki Seyyidî Halîfe biyografisinde yer almaktadır. Burada kendisinden “tercümenin sahibi” olarak bahsetmiş ve babasının isminin Emîr Hasan Efendi (ö. 1568) olduğunu söylemiştir.

“Bu terceme şâhibi haķîrûn vâlidî fâzıl u kâmil, müttakî Emîr Hâsan Efendi dahı bu minvâl üzere Cenâb-ı Haķķ’a peyveste olmuşdur.”³

İkincisinde babasından “merhûm” olarak bahsetmiş ve Ebüssuûd Efendi’nin (ö 1574) “dânişmendi” olduğunu ve ondan *Telvîh*’i okuduğunu belirtmiştir:

“Merhûm vâlidüm Emîr Hâsan Efendi ol zemânda merhûmuñ dânişmendi olup ol müddetde merhûm monlâdan *Telvîh*’i cemî’-i mütê’alliķâtlâ okımuşdur.”⁴

Son olarak zeyl kısmında babasının hâl tercümesini vermiştir. Burada da Emir Hasan Efendi’nin Ebüssuûd Efendi’den *Telvîh*’i okuduğunu belirtmiştir:

“Ba’dehu Şeyhü'l-İslâm Ebu’s-Su’ûd Efendi hizmetine irişüp andan *Telvîh* ve *Tavzîh*’i cemî’-i havâşîyle okıyup ve *Hidâye*’den şürühıyla nışfına karîb okımuşdur.”⁵

1 Nüsha tanıtımını yaptığımız makalede müellifin kimliğini tespit edemediğimizden Seyyid Mustafa olarak vermekle yetinmiştik. bkz. Mehmet Yunus Yazıcı, “Seyyid Mustafa’nın Hakâ’iku’l-Beyân fî-Tercemeti Şakâ’iku’-n-Nu’mân Tercümesi ve Zamîme-i Şakâ’iku’-n-Nu’mân Adlı Şakâ’ik Zeyli”. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 6/12 (Aralık 2019), 144-164.

2 Cenâbî, *Hakâ’iku’l-Beyân*, vr. 301a.

3 Cenâbî, *Hakâ’iku’l-Beyân*, vr. 238b-239a.

4 Cenâbî, *Hakâ’iku’l-Beyân*, vr. 303a-303b.

5 Cenâbî, *Hakâ’iku’l-Beyân*, vr. 312b.

Girişte müellifin hayatını yazdığımız kısımda Cenâbî Mustafa'nın “es-Seyyid, Emîr-zâde, Emîr Hasanzâde, Emîr Hasanzâde-i Kebîr” isimleriyle anıldığını belirtmiştik. Dolayısıyla yazarın Emir Hasan'ın oğlu olması ve isminin Seyyid Mustafa olması eserin sahibinin Cenâbî Mustafa olduğunu işaret eden unsurlardır.¹

Hakâ'ik'in Cenâbî'ye aidiyetinin başka bir delili de müellifin eserleri arasındaki münasebettir. Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*'ı yazarken ulema ve meşayihin hâl tercümelerini vermeden önce her tabakanın başında devrin padişahının önemli olaylarını anlatmıştır Buradaki ifadeler Cenâbî'nin tarih eseri *Dürr-i Meknûn ve Sırr-ı Masûn* ile hemen hemen aynıdır. Örneğin Kânûnî Sultan Süleyman dönemi her iki eserde şöyle başlamaktadır.

<i>Dürr-i Meknûn ve Sırr-ı Masûn</i>	<i>Hakâ'iku'l-Beyân</i>
Babası Sultân Selim Hân'ın vefâtından sonra gelüp serîr-i saltanata cülûs eyledi . Ol senede Şâm Beglerbegisi Çerkes Gâzâlî, Sultân Selim'ün vefâtın işidüp 'âşî oldı ve Haleb üzerine 'asker çeküp Karaca Paşa'yı muhâşara itdi. Ba'dehu dönüp Şâm'a vardı ve Dımaşk Kâl'ası'n yapup ta'mîr itdi ve Bâb-ı Âlî'den Vezîr Ferhâd Paşa mezbûruñ def'i için gönderilüp merkûm hâricî ile Şâm kurbında Maştâba nâm maħalde kuşlukdan ikindiye dek ceng oldı. ²	Babası Sultân Selim Hân'dan soñra 26 yaşında pâdişâh olmışdur ve ol senede Şâm Beglerbegisi Çerkes Gâzâlî, Sultân Selim'ün vefâtın işidüp 'âşî oldı ve Haleb üzerine 'asker çeküp Karaca Paşa'yı muhâşara itdi. Ba'dehu [241a] dönüp Şâm'a vardı ve Dımaşk Kâl'ası'n yaptı, ta'mîr itdi ve Bâb-ı Âlî'den Vezîr Ferhâd Paşa mezbûruñ def'i için gönderilüp merkûm hâricî ile Şâm kurbında Maştâba nâm maħalde kuşlukdan ikindiye dek ceng oldı. ³

Eserlerin İsmi, Yazılış Yeri ve Tarihi

Cenâbî Mustafa Efendi tercüme kısmının ismini eserinin başlarında *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* olarak açıkça zikretmiştir.

“Ba'de mâ-temme ve ceffe'l-kalem bu kitābuñ ismi *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* kılmak muşammem olmışdur.”⁴

1 Emir Hasan ve Cenâbî'nin biyografilerini Nev'izâde Atâyî *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik*'inde müstakilen vermekle birlikte birbiriyle de münasebet kurarak vermiştir. Biyografiler için bkz. Nev'izâde Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletî-Şakâ'ik*, yay. Suat Donuk, TYEKB, İstanbul 2017, s. 501-502, 904.

2 Cenâbî Mustafa Efendi, *Muhtasar-ı Târîh-i Cenâbî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3097, vr. 91a.

3 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 240b-241a.

4 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 4a.

Zeyl kısmında ise metinde doğrudan bir isim geçmemektedir. Ancak tercümenin başında olduğu gibi zeyl kısmının başında da müzehhep bir serlevha bulunmaktadır. Tercümenin serlevhasında herhangi bir ifade bulunmazken zeyl bölümünün serlevhasında *Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân*¹ ismi yazılıdır. Elimizdeki bilgilere bakıldığında zeylin ismi sadece serlevhada yer aldığından ve yazarın, zeylin mukaddimesinde bir isim zikretmesinden ötürü zeyle müstakil bir isim vermediği düşünülebilir. Ancak eserin bilinen tek bir nüshasının olması zeylin başındaki bu başlığı oldukça değerli kılmaktadır. Ayrıca müellif zeyl kısmına ayrı bir eser gibi muamele edip metne hamdele ve salvele ile başlamıştır. Bu sebeple zeyle de ayrı bir isim vermenin doğru olacağı kanısındayız.

Eserlerin yazılış tarihi belli değildir. Zeylde yer alan Kadızâde Ahmed (ö. 988/1580) biyografisi tüm biyografiler arasında vefat tarihi en geç olanıdır. Şeyhülislam'ın ölüm tarihi şu şekilde kaydedilmiştir:

“Târihü'n toköz yüz seksen sekizinde Rebî'ül-âhîr'ün yigirmi beşinci gün çehârşenbe günü âhirete naql eyledi.”²

Hicrî 25 Rebiülâhîr 988 tarihi, miladi olarak 9 Haziran 1580'e denk gelmektedir ve dolayısıyla eserlerin yazılışı 1580 Haziran'ından sonra olmalıdır. Cenâbî Mustafa Efendi, Nisan 1580'den Eylül 1586'a değin İstanbul'da iki farklı medresede müderrislik görevinde bulunmuştur ve muhtemelen İstanbul'da iken eserlerini tamamlamıştır.³ Müellif tercüme ve zeyli herhangi birine ithaf etmemiştir.

Tercümenin ve Zeylin Yazılma Sebebi

Cenâbî Mustafa Efendi tercüme ve zeyl kısmını kaleme alma sebeplerini zikretmiştir. Müellif, Taşköprizâde'nin *Şakâ'ik*'inde olan âlim ve şeyhlerin hayatını Arapçadan Türkçeye tercüme ettiğini söylemiştir. Bunun yanında Cenâbî, bazı yerlerde hem biyografilere ekleme hem de biyografi ilave ettiğini dile getirmiştir. Ayrıca bilindiği üzere Taşköprizâde diğer ulema ve meşayih ile anılmayı uygun görmediğinden kendi hâl tercümesini eserinin

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 302b.

2 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 326a.

3 Canatar, *Müverrih Cenabi*, s. 22.

sonuna koymuştur. Cenâbî de buna mutabık olarak Taşköprîzâde'nin biyografisini *Hakâ'îku'l-Beyân*'ın sonuna eklemiştir:

“Ba'dehu erbâb-ı fazl u kemâl ve erbâb-ı 'izz ü ikbâlün cenâb-ı 'âlî-menâb-larına rüşen ve mübeyyen ola ki bu maḥalle gelince vâkı' olan terceme 'al-lâme-i zemâne ve fihhâme-i yegâne Taşköprî-zâde'nün *Şakâ'îk*'ında olan 'ulemâ ve meşâyih tâ'îfesi idi ki lisân-ı 'Arabî'den Tûrkî'ye terceme olunup bu kitâb-ı leṭâfet-tâbda derc olındı. Lâkin zıkr olan 'ulemâ ve meşâyihün tafşîli aḥvâlinde icmâl olunan maḥâlde bu ḥaḳîr-i keşîrüt-taḳşîr Seyyid Muştafâ meblağ-ı 'ilmüm olan ziyâde ve taşarrufî irâd idüp bu kitâbda zıkr itmişümdür ve andan şoñra selâṭîn-i âl-i 'Osmân medda'llâhu devletehum ilâ-âḥiri'z-zemân ekşeri 'ulemâ-i a'yândan olup bu cerîde-i laṭîfede ve ḥarîṭa-i şerîfede zıkr olınmaları münâsib görilmeyüp ber-vech-i icmâl aḥvâl-i şerîfeleri zıkr olınmışdır ve merḥûm Taşköprî-zâde kendülerin zümre-i 'ulemâ ve meşâyihün âḥirinde zıkr idüp eyitmişdür ki “Bu deñlü sa'âdât-ı a'yân-ı kibâra bir ḥizmetkâr lâzım olmağın bîn şerm [ü] ḥicâb ile kendüyi âḥir-i kitâbda zıkr itmegi şavâbdan dür görmedüm.” diyüp [301b] eyitmişdür ki”¹

Zeyl kısmının başında müellif, hamdele ve salvelenin ardından *Şakâ'îk*'ta isimleri anılmayan âlim ve şeyhlerden bazılarını dualarına mazhar olmak amacıyla eserine aldığını söylemiştir.

“Bu ḥaḳîr [ü] fakîr kaşd itdüm ki bu *Şakâ'îku'n-Nu'mân*'da isimleri yâd olınmayan 'ulemâ-i kibâr ve meşâyih-i emcâddan ba'zı meşḥûrlardan bu ceridede zıkr idüp aḥbâb-ı ulu'l-elbâb du'â-yı cemîl ve şenâ-yı cezîllerine mazhar olam.”²

Bu kayıtların yanında Cenâbî, yukarıda kısmen alıntıladığımız ve eserin ismini zikrettiği bölümde de kitabın tercüme edilişine dair bazı ifadelere yer vermiştir. Cenâbî, *Şakâ'îk*'ı faydalı, derli toplu, özlü söyleyişe haiz, itibarlı ve hoşça giden, beğenilen bir kitap olarak vasıflandırmıştır. Mezkûr hususiyetlerinden dolayı bu kitap tercüme edilmeye çok uygundur ve layıktır. Yazar bu ibarelerde de tercümeye ekleme yaptığını dile getirmiştir.

“Ulemâ-i Rûm-ı şeref-rüsüm aḥvâlinde yazduğı târiḥ, *Şakâ'îku'n-Nu'mân*'uñ ki nefsinde müfid ü muḥtaşar ve mücez ü mu'teber kitâb-ı müsteṭâbdur, lisân-ı Tûrkî'ye terceme olunması münâsib ü evlâ ve elyaḳ u aḥrâ görölüp ol cihetden kitâb-ı mezkûrûñ tercemesine şürû' ve 'Arabî'den Tûrkî'ye naḳle vülû' olunup kitâb-ı mezkûr ve defter-i menşûrda kaydî bulunmayan 'ulemâ vü fuṣalâdan çok kimesne ilḥâḳ olunup silk-i 'aḳd-i kitâbetde nazm ve naḳş-ı ḥurûf u 'ibâretde resm olındı.”³

1 Cenâbî, *Hakâ'îku'l-Beyân*, vr. 301a-301b.

2 Cenâbî, *Hakâ'îku'l-Beyân*, vr. 302b.

3 Cenâbî, *Hakâ'îku'l-Beyân*, vr. 4a.

Muhteva Unsurları

Mukaddime

Bilindiği üzere klasik İslam yazım geleneğinde yazılı eserlere genellikle besmele, hamdele ve salvele ile başlanır. Cenâbî'nin tercüme ve zeylinde besmele bulunmamakta, her ikisi de hamdele ve salvele ile başlamaktadır. Cenâbî'nin elimizde tek nüshası olan eserin hem tercüme kısmının hem de zeyl kısmının başında müzehhep serlevhalar bulunmaktadır. Ancak zeyl kısmındaki serlevhada zeylin adı yazarken tercüme kısmındaki serlevha boş bırakılmıştır. Nüshanın müellif nüshası olmaması nedeniyle besmelenin atlandığı düşünülebilir. Yazar hamdele ile başlayıp cümlesine ara vermeden devam ettirerek salveleye de giriş yapar. Öyle ki mezkûr cümle ağdalı bir dille eserin başlangıç varağının bir yüzünden diğerine değin sürer ve burada bir manzum parça ile sonlanır. Müelliflerin dile ve sanata olan yetkinlikleri sergilemek maksadıyla eserlerine bu tip girizgâh yaptıkları bilinmektedir. Cenâbî de hamdelede yer ve göğün yaratıcısı, benzersiz rızıklandırıcı olan Allah'a sayısız minnetlerle hamd ve senada bulunmuştur. Buna göre Allah insanı, aklın nuru ve bilme becerisiyle şerefli ve üstün, hidayet ve iman ışığıyla mükerrrem ve mükemmel kılmıştır. Sonsuz rahmet ve inayetiyle fitnelerin ve dalaletin karanlığından ve cehaletin eziyetli bağlarından kurtarmış ve hayatın esasını, gayesini sağlamlaştırmak için hikmeti ve iradesiyle peygamberler göndermiştir.

“Hamd ü şenâ ve minen-i mâ-lâ-yuhşâ ol Hâliku'l-arz ve's-semâ' ve Râzık-ı bî-hemtâ hazretlerinin Cenâb-ı Kibriyâ'sına olsun ki nev'-i benî âdemi eşnâf-ı maḥlûkâtdan nûr-ı 'aql u iḳân ile eşref ü efḍal ve ziyâ-i hidâyet ü imânla mükerrrem ü mükemmel ve rahmet-i bî-gâyesinden ve 'inâyet-i mâlâ-nihâyesinden 'ibâdın deycûr-ı şürûr-ı fiten ü ḍalâletden ve 'avâ'ik-ı 'alâ'ik-ı miḥen-i cehâletden tahlîş ve esâs-ı bünyân-ı ḥayâtlarını iḥkâm u tarḫîşine meşîyyet-i ezeliyye ve ḥikmet-i seniyye ta'alluḳ idüp irsâl-i enbiyâ vü rusûl...”¹

Salvele kısmına Cenâbî Mustafa çeşitli iktibaslar ve manzum parçalar eklemiş ve yine hamdelede olduğu gibi ağdalı bir dil tercih etmiştir. Hz. Peygamber'in nübüvveti ve risaleti, âlemlere rahmet olarak gönderilmesi varlık ile ilişkilendirilmiş ve miraç hadisesine atıfla anlatılmıştır.

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 1b.

Eserin zeyl kısmının hamdele bölümüne bakıldığında Allah'a hamd, yakarış ve salvele, tercüme kısmına nispetle oldukça kısadır. Burada yazar sözü kısa keserek hemen âlimlerin övgüsüne şehitlerle kıyas yaparak yer verir ve salat ve selam ile birlikte hadis de dayanak gösterilerek ilimin ehemmiyetinden bahsedilir. Arapça olan bölüm şu şekilde çevirilebilir:

“Hamd olsun o Allah’a ki varlık semasını ulema yıldızlarıyla süsledi ve divitlerinin mürekkeplerini şehitlerinin kanına tercih etmekle onların (âlimlerin) kıymetlerini yükseltti ve onlar hakkında şöyle dedi: ‘Onu ancak âlimler akleder’. Ve salat ve selam bulutları dağıtan şöyle diyene olsun: ‘İlim talep etmek kadın erkek her Müslümana farzdır’, ve onun değerli âline ve azim ve âlim olan ashabına olsun.”

Tercüme kısmında salveleden sonra “Ammâ ba’d” kısmı başlar. Burada yazar sözü, insanın yaratılışı, kulluğu ve Allah’ın bilinmesi konusuna getirir. Yaratılan her şeyin Allah’ın bir tecellisi olduğu vurgusu ayet, beyit, kelimâ kibar ve çeşitli sözlerle yapılır. Bu kısımda değinilen ikinci mevzu ise adalettir. Yönetimde adaleti sağlamanın önemi, sultanların Allah’ın yer yüzündeki gölgesi/halifesi oluşu, adaleti sağlayan insanların ahirette mükâfat almaları ayet, hadis ve çeşitli sözlerle ele alınır. Bu minvalde Aristoteles’ten bir nakille adalet ve ilim arasındaki bağ kurulur. Adaletin sağlanması için akıl ve ilim elzemdir. Peygamber de Allah’a ilminin artırılması için dua etmiştir. Tüm bu döngünün sağlaması için ilim ne kadar önemli ise o ilmi taşıyanlar da o derece önemlidir. İlim sahibi olan ulema ve meşayih çok fazla olmakla birlikte bunların bir kısmının hatırlanıp derlenmesi de ehemmiyeti haizdir. Bu minvalde Taşköprîzâde’nin eseri tercüme edilmiş ve tercümeye bazı eklemeler yapılmıştır. Görüldüğü üzere Cenâbî Mustafa Efendi yaratılıştan ilme doğru genelden özele bir bağ kurarak sözü yaptığı tercümenin ve tercümesinin muhtevasının önemini dile getirmiştir.

Tercümenin Tabakaları ve Bölümleri

a) Birinci Tabaka: Sultân ‘Osmân İbn Ertuğrul İbn Süleymân Şâh

Cenâbî Mustafa Efendi tarihçi olması hasebiyle tabaka başlarında dönemin tarihi olaylarının bir özetini sunmuştur. Hatta müellif, Osman Gazi dönemi hakkında malumat vermeden önce Süleyman Şah ve Ertuğrul Gazi’den de bahsederek Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan önceki tari-

hine dair bilgiler de vermiştir. Cenâbî, Osman Gazi'nin vefat tarihini 727 (1326/27) olarak vermiştir. İleride göreceğimiz üzere müellif tabakalar arasında ulema, meşâyih, hatip, tabip gibi başlıkla hâl tercümelerini gruplara ayırmıştır. Ancak bu tabakada herhangi bir ayırım olmayıp sadece “Fasl” şeklinde bir başlıkla Osman Gazi döneminin anlatıldığı kısım ile biyografilerin yer aldığı kısım ayrılmıştır. Bu tabakadaki başlıklar sırasıyla şöyledir:

Faṣl

1- Edebâli-i Karamanî 2- Tursun Faḫîh 3- Haṭṭâb bin Ebi'l-Kâsım 4- Muḥliş Baba 5- 'Âşık Paşa 6- 'Elvân Çelebi 7- Aḫî Hasan 8- Haydar-ı Horâsânî 9- Meczûb 'Alî

Taşköprüzâde *Şakâ'ik*'ta birinci tabakada 7 hâl tercümesi telif etmişken Cenâbî tabakaya iki biyografi daha ekleyerek 9 biyografi vermiştir. 8 ve 9. sırada yer alan biyografiler (Haydar-ı Horâsânî ve Meczûb Ali) kaynak metinde yoktur.

b) İkinci Tabaka: Sulṭân Orḫân bin Sulṭân 'Osmân ibn Erṭuḡrul ibn Süleymân Şâh

İkinci tabakada müellif, Sultan Orhan devrini umumiyetle feth ettiği şehir ve kaleler üzerinden anlatmaktadır ve bu bölüm Osman Gazi'ye nispetle daha kısa tutulmuştur. Cenâbî, burada bilinçli bir şekilde eserin türüne de mutabık olarak bazı vurgular yapmıştır. Bunlardan biri sultanın yaptırdığı medreseler ve oraya atadığı kadılar ile ilgilidir. Bir diğeri ve bizce daha önemlisi ise medrese ve imareti Osmanlı'da ilk olarak yaptırtmasının yanında ulema ve suleha ile olan ilişkisine yappılan vurgudur: “Evvel-i Devlet-i 'Osmâniyye'de câmi' ve medrese ve 'imâreti ol binâ itmişdi. 'Ulemâyı ve şulehâyı severdi ve anlar ile muşâhabet ider idi ve fuḫarâyâ dâ'im iḥsân iderdi.” Tabakada âlimler ve şeyhler ara başlıkla ayrılmıştır. Biyografilerin sıraları şu şekildedir:

Zikr-i 'Ulemâ-i Sulṭân Orḫân

-Faṣl-

1- Dāvūd-ı Kayşerî-i Karamanî 2- Kürd Tâci'd-dîn 3- Kâra 'Alâ'ü'd-dîn 4- Cenderelü Kâra Halîl 5- Muḥşin-i Kayşerî

Zikr-i Meşâyih-i Devlet-i Sultân Orhân

6- Geyiklü Baba 7- Abdâl Murâd 8- Mûsâ Baba 9- Dügü Baba 10- Ahî Evran 11- Karaca Ahmed

Tabakada toplam 11 biyografi bulunmaktadır ve Cenâbî kaynak metne nispetle herhangi bir biyografi ekleme veya çıkarması yapmamıştır.

c) Üçüncü Tabaka: Zikr-i Devlet-i Sultân Murâd Gâzî

Bu tabakanın da başında yapılan savaşlar ve fetihler ile imar faaliyetleri geniş yer tutmaktadır. Bunun yanında Sultan'ın Molla Fenârî ile olan diyalogu, Kara Rüstem'in padişaha yaptığı tavsiye, Hacı Bektaş'ın duasına yer verilmiştir ki bu kısımlar yine Sultan'ın âlim ve şeyhlerle olan ilişkisini vurgulaması bakımından ehemmiyeti haizdir. Bölümün sonunda da “muşâhabeti cümle ‘ulemâ vü meşâyih ile idi” denilerek mezkûr ilişkiye vurgu yapılmıştır. Mütercim bir önceki bölümün aksine burada bir bölümlendirme yapmayıp tüm biyografileri “ulema” başlığı altında yer vermiştir:

Zikr-i ‘Ulemâ-i Sultân Murâd Gâzî

1- Kâdî Maḥmūd- Koca Efendi 2- Muḥammed Çelebi 3- Mûsâ Paşa-Kâdî-zâde- Kâdî-zâde-i Rûmî 4- Cemâlü'd-dîn-i Aḫserâyî-Cemâlü'd-dîn Meḥemmed-i Aḫserâyî 5- Kara Rüstem-i Karamanî 6- Burhânü'd-dîn Kâdî-i Erzincân- Burhânü'd-dîn Sultân Ahmed 7- Şeyḫ Mecnûn 8- Sultân Hâcî Bektaş-ı Horâsânî 9- Muḥammed-i Şüşterî 10- Postin Püş

Kaynak metinde bu tabakada 7 biyografi bulunmaktadır. Ancak Muhammed Çelebi'nin biyografisi Kadı Mahmud biyografisi içerisinde yer verildiği için toplam 8 biyografinin bulunduğu söylenebilir. Cenâbî, Kara Rüstem-i Karamanî ve Şeyh Mecnun'un biyografilerini ilave edilerek bu bu sayıyı 10'a çıkarılmıştır.

d) Dördüncü Tabaka: Zikr-i Devlet-i Sultân İldırım Hân

Dördüncü tabakada siyasi olaylar yine fetihler ve savaşlar üzerinden anlatılmıştır ve diğer tabakalara nazaran buradaki tarihî anlatım hacim olarak daha geniştir. Başlığın sonunda sultanın imar faaliyetine ve bilginlerle mü-

nasebetine dair şu ibare yer almaktadır: “Yılıñ her günü başına bir mescidi ve bir câmi’i ve bir ‘imâreti vardur dirler. ‘Ulemâya ve meşâyih’e muhkem maħabbet üzere idi” Yıldırım Bayezid’e ait tabaka da bir önceki tabaka gibi alt başlıklara bölünmemiştir ve kayıtlı biyografiler şunlardır:

Zikr-i ‘Ulemâ-i Sultân İldırım Hân

1- Şemsü'd-dîn Fenârî 2- Muḥammed-i Kerderî 3- Mecdü'd-dîn Muḥammed bin Ya'kûb bin Muḥammed-i Şîrâzî- el-Mevlâ Mecdü'd-dîn Şâhibü'l-Kāmûs 4- Şeyḥ Şehâbü'd-dîn-i Sivasî- Şehâbü'd-dîn-i Sivasî 5- Ḥasan Paşa 6- Şafer Şâh 7- Meḥemmed Şâh 8- Yûsuf Bâli 9- Şeyḥ Kuṭbu'd-dîn İznîkî 10- Bahâ'ü'd-dîn ‘Ömer 11- İbrâhîm bin Meḥemmed el-Ḥanefî 12- Necmü'd-dîn-i Ḥanefî 13- Şeyḥ ‘Alî-i Şîrâzî 14- Muḥammed-i Cezerî 15- ‘Abdü'l-vâcid-i ‘Acemî- el-Mevlâ ‘Abdü'l-vâcid 16- ‘Abdu'l-laṭîf İbn Melek+ Mehemmed+ Cafer 17- ‘Abdu'r-raḥmân-ı Bişâmî- el-Mevlâ ‘Abdu'r-raḥmân-ı Bişâmî 18- ‘Alâ'ü'd-dîn-i Rûmî- el-Mevlâ ‘Alâ'ü'd-dîn-i Rûmî 19- Fahrü'd-dîn-i Rûmî 20- Şeyḥ Ramazân 21- Aḥmedî-i Germiyânî 22- Şeyḥ Bedrü'd-dîn Maḥmûd- Simâvna Oğlu 23- Ḥâc Paşa-yı Aydınî- Ḥâcî Paşa 24- Ḥâmid-i Kayserî- Ḥâmid-i Akserâyî 25- Ḥâc Bayram 26- Seyyid Muḥammed-i Buḥârî- eş-Şeyḥ Emîr Sultân 27- ‘Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî- Şeyḥ ‘Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî 28- Tapduk Emre- Şeyḥ Tapduk Emre 29- Yûnus Emre

Cenâbî, Yıldırım Bayezid tabakasında 29 başlığa yer vermiştir. Kaynak metinde ise 30 başlık yer almaktadır. Tercümede Mehemmed (Muhammed)’in biyografisi Abdullatif ibn Melek’in içerisinde yer aldığından bu fark oluşmuştur. Ayrıca yine bu başlıkta Mehemmed’in Cafer isminde bir oğlu olduğundan da bahsedilmiştir ve mezkûr bilgi kaynak metinde bulunmamaktadır. Bu sebeple yukarıda biyografiler sıralanırken 16. başlık içerisine bu isimler (+) işareti konularak verilmiştir. Muhammed-i Cezerî (İbnü'l Cezerî)’nin biyografisinde Taşköprizâde üç oğlunun da hâl tercümesini eklemiştir. Fakat Cenâbî’de bunlar yer almamaktadır. Sonuç olarak iki eser kıyaslandığında *Hakâ'iku'l-Beyân*’da Cafer isimli biyografi ek olarak yazılmakla birlikte İbnü'l-Cezerî’nin oğulları yer almamaktadır.

e) Beşinci Tabaka: Fî-Zikr-i Devlet-i Sulţân Meĥammed Hân

Beşinci tabakadaki tarihi olaylar Anadolu'nun Timur sonrasındaki karışıklığına odaklanmış ve bu minvalde kaleme alınmıştır. Cenâbî bölümün sonunda sultanın yaptırdığı bazı mimari yapılara ve hayırlara değinmiş fakat ulema veya meşayih ile olan münasebetine dair bir şey yazmamıştır. Ulema ve meşayih ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Zikr-i 'Ulemâ-i Devlet-i Sulţân Meĥammed Hân

1- 'Acem Faĥrû'd-dîn- el-Mevlâ Faĥrû'd-dîn-i 'Acemî 2- Karamanî Şaru Ya'ķûb 3- Karamanî Kāra Ya'ķûb- Kāra Ya'ķûb-ı Karamanî 4- Şûfî Bā-yezid 5- Kādî Fazlu'llāh 6- Kāfiyeci Muĥyi'd-dîn

Zikr-i Meşāyih-i Devlet-i Sulţân Meĥammed Hân

7- 'Abdu'l-laţîf Maķdisî Enşārî 8- Şeyĥ 'Abdu'r-raĥîm 9- 'Abdu'l-mu'tî-i Maĥribî- Şeyĥ 'Abdu'l-mu'tî-i Maĥribî- Şeyĥü'l-Harem 10- Zeynü'd-dîn-i Hâfî 11- Pîr İlyās- Pîr İlyās el-Amāsî 12- Şeyĥ Zekerıyyā-yı Halvetî 13- Gü-müşlüoĥlu 'Abdu'r-raĥmān Çelebi- Şeyĥ 'Abdu'r-raĥmān Çelebi bin Gü-müşlüoĥlu 14- Karamanî Şücā' 15- Şeyĥ Muẓaffer 16- Kızıl Bedrû'd-dîn- Şeyĥ Kızıl Bedrû'd-dîn 17- Baķırcı Baba 18- Şeyĥ Selāĥü'd-dîn 19- Şeyĥ Muşliĥü'd-dîn Hālife 20- Burusevî 'Ömer Dede 21- Şeyĥ Luţfu'llāh

Bu tabakada yer alan biyografi başlığı sayısı *Şakâ'ik* takiiyle aynıdır. Ancak biyografilerine yer verilen isimlerde bazı farklılıklar bulunmaktadır. *Şakâ'ik*'ta Şeyh Abdurrahim'in biyografisi altında ilave olarak iki oĥlunun hal tercümesi verilmiştir. Cenâbî, söz konusu bu iki biyografiyi müstakil olarak vermiştir. Bununla birlikte Cenâbî, Burhaneddin Haydar el-Herevî ve Şeyh Bedreddin ed-Dakîk'in biyografilerine yer vermemiştir. Sonuç olarak kaynak metin ile tercüme kıyaslandığında *Şakâ'ik*'ta beşinci tabakada toplam 23 biyografi varken Cenâbî'nin tercümesinde 21 adet biyografi bulunmaktadır.

f) Altıncı Tabaka: Zikr-i Devlet-i Sultân Murâd Hân

Cenâbî, bu tabakadaki tarihi anlatımı önceki tabakalara nispetle ayrıntılı bir şekilde sunmuştur. Burada Sultan Murad'ın Emir Sultan ile olan ilişkisinin detaylı sayılabilecek bir şekilde verilmesi dikkate değerdir. Bunun yanında padişahın yaptığı imar faaliyetlerinden de bahsedilmiştir. Tabaka âlimler ve şeyhler olmak üzere iki başlıkta sınıflandırılmıştır. Ter-cümedeki başlıklar şu şekildedir:

Zikr-i 'Ulemâ-i Devlet-i Sultân Murâd Hân

1- Monlâ Yegân- el-Mevlâ Yegân 2- Mehemmed Şâh- Mehemmed Şâh Yegânî 3- Yûsuf Bâlî 4- Mehemmed bin Beşîr 5- Şerefü'd-dîn İbn Kemâl 6- Seyyid Aḥmed bin 'Abdu'llâh- Monlâ Kırımı 7- Şeyḥ 'Alâ'ü'd-dîn-i Semerḳandî 8- Şemsü'd-dîn Aḥmed bin İsmâ'il-i Gürânî- el-Mevlâ Aḥmed el-Gürânî 9- Kâdî Mecdü'd-dîn- el-Mevlâ Mecdü'd-dîn el-Kâdî 10- Hızır Beg Çelebi-'İlm Tağarcığı 11- Şükru'llâh 12- Haṭîb oğlu Tâ-cü'd-dîn İbrâhîm- Haṭîb-zâde Tâcü'd-dîn 13- Hızır Şâh-ı Menteşevî 14- Ayaşuluḡ Kâdîsî'nuñ oğlu Mehemmed Çelebi 15- Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Tûsî 16- Monlâ Ḥamza-i Karamanî 17- İbn Temcîd 18- 'Acem Seyyidi 'Alî 19- Seyyid 'Alî-i Komenâtî 20- Hüsâmü'd-dîn-i Tokatî 21- İlyâs bin İbrâhîm 22- İlyâs bin Ḥamza 23- Manyas Kâdîsî oğlu Mehemmed Çelebi- İbn Manyas 24- 'Alâ'ü'd-dîn-i Koçhişârî 25- Balât Kâdîsî 26- Baḫşâyîş Faḳîh 27- Monlâ Kuṭbü'd-dîn'nüñ oğlu Mehemmed Çelebi 28- Fetḫu'l-lâh-ı Şîrvânî 29- Üsküb Şeyḫi Şücâ'ü'd-dîn- Müfred Şücâ'- Şeyḫ Şücâ'-i Üskübî 30- Monlâ İlyâs-ı Ḥanefî 31- Vezîr Ḥalîl Paşa oğlu Süleymân Çelebi- Süleymân Çelebi bin Ḥalîl Paşa

Zikr-i Meşâyih-i Devlet-i Sultân Murâd Hân

32- Akbıyık Sultân 33- Yazıcıoğlu Mehemmed Çelebi- Yazıcı-zâde ki *Muḥammedîyye* şâhibidür 34- Yazıcıoğlu Aḥmed-i Bî-cân 35- Şeyḫî 36- Muşliḫü'd-dîn Efendi- Debbâḡlar İmâmı 37- Şeyḫ Pîrî Ḥalife 38- Şeyḫ Tâcü'd-dîn İbrâhîm-i Manavḡatî 39- Ḥasan H'âce 40- Velî Şemsü'd-dîn

Altıncı tabakadaki biyografiler Taşköprîzâde'nin metniyle hem biyografî sırası hem de sayısı açısından tam uyumludur.

g) Yedinci Tabaka: Fi-Zikr-i Devlet-i es-Sultân Mehemmed Hân

Fatih Sultan Mehmed devrinin siyasi olayları daha önceki tabakaların siyasi olaylarına nispetle daha ayrıntılı anlatılmıştır. Akşemdeddin'in Fatih ile olan münasebetine İstanbul'un fethi üzerinden vurgu yapılmıştır. Cenâbî, Fatih Sultan Mehmed'in âlimlerle ilişkisini ve ilme verdiği değeri abartılı sayılabilecek sözlerle tasvir etmiştir. Onun zamanında Anadolu'da ilim yükselmiş ve dünya yeni bir hayat bulmuştur. Hatta dünya üzerinde onun kadar ilme güzellik kazandıran ve bilginlerle ilgilenen bir kimse gelmemiştir: "Sultân-ı mezkûr zemânında diyâr-ı Rûm'da a'lâm-ı 'ilm ü fazl manşûb olup dünyâ hayât-ı nev bulmuşdur. İttifâk bunun üzerinedür ki sultân-ı merkûm gibi yiryüzinde 'ulemâ vü fuzalâ hâliyle muqayyed olup 'ilme revnağ virmiş bir ferd gelmemişdür." Tabaka üç bölüme ayrılmıştır. İlk kısım âlimlere, ikinci kısım şeyhlere, son kısım ise tabip ve hatiplere aittir. Ara başlıklar ve biyografi başlıklarının sırası şöyledir:

Zikr-i 'Ulemâ-i Devlet-i Sultân Mehemmed Hân

1- Monlâ Husrev- Ferâmurz 2- Hayrû'd-dîn Halil- Mevlânâ Hayrû'd-dîn 3- Mehemmed Çelebi- Mollâ Zeyrek 4- Hâce-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ Çelebi 5- Şemsü'd-dîn Ahmed Çelebi- Hayâlî 6- Muştafâ el-Kaşallânî- Monlâ Kestelli 7- Haţib-zâde Mehemmed Çelebi- Haţib-zâde 8- 'Alâ'ü'd-dîn 'Alî-i 'Arabî- Mollâ 'Alâ'ü'd-dîn 9- Monlâ 'Abdu'l-kerim Efendi 10- Monlâ Hasan bin 'Abdu's-şamed 11- Monlâ Hâc Hasan-zâde Mehemmed bin Muştafâ- İbnü'l-Hâc Hasan 12- 'Alâ'ü'd-dîn bin Mehemmed Kuşcı- 'Alî Kuşcı 13- Şeyh 'Alî bin Mecdü'd-dîn Mehemmed- Muşannifek 14- Sirâcü'd-dîn Çelebi 15- Derviş Mehemmed Çelebi ibn Hızır Şâh- Derviş Mehemmed Çelebi 16- Monlâ İyâs 17- Hâce Hayrû'd-dîn 18- Monlâ Hamîdü'd-dîn Efđal-zâde- Efđal-zâde 19- Sinân Paşa ibn Hızır Beg- Sinân Paşa 20- Ya'kûb Paşa 21- Müftî Ahmed Paşa 22- Monlâ Şalâhü'd-dîn 23- 'Abdu'l-kâdir-i Hamîdî 24- 'Alâ'ü'd-dîn 'Alî Çelebi 25- Monlâ Mehemmed Şâh Fenârî oğlu Hasan Çelebi 26- Hüsâm-zâde Muştafâ Çelebi- Hüsâm-zâde 27- Muhyî'd-dîn- Ehaveyn 28- Kâsım Çelebi- Kâdî-zâde 29- Mağnisalı oğlu Mevlânâ Muhyî'd-dîn- Mağnisalı Çelebi 30- Hüsâmü'd-dîn-i Tebrîzî- Ümmü Veled 31- Mu'arrif-zâde 32- Yaraluca Muhyî'd-dîn-i Tebrîzî- Ümmü Veled 31- Mu'arrif-zâde 32- Yaraluca Muhyî'd-dîn-i Tebrîzî- Ümmü Veled

yi'd-dîn 33- Bahâ'üd-dîn Çelebi 34- Monlâ Sirâcü'd-dîn 35- Küpelüoğlu Mevlânâ Muhyî'd-dîn 36- Mevlânâ Muhyî'd-dîn Mehemmed- Monlâ Vildân 37- Veliyyü'd-dîn oğlu Aḥmed Paşa- Aḥmed Paşa 38- İbrâhîm Paşa İbn Halil Paşa- İbrâhîm Paşa 39- Yârḥişârî Monlâ Muşliḥü'd-dîn Muştafâ 40- Yûsuf bin Hüseyn-i Kirmâstî 41- Eşref-zâde 42- 'Alâ'ü'd-dîn Fenârî 43- Monlâ 'Abdu'llâh-ı Amâsî 44- Tösyalı Hâc Baba- Hâcî Baba 45- Veliyyü'd-dîn-i Karamanî 46- Kâra Sinân 47- Muşliḥü'd-dîn Muştafâ-yı Karamanî- Aytoğmuş 48- Muşliḥü'd-dîn Muştafâ- 'Abdu'l-kerîm Kâynı 49- Kâracâ Aḥmed- Şemsü'd-dîn 50- Şemsü'd-dîn Aḥmed- Dîñköz 51- Taşğun Halife 52- Monlâ Muşliḥü'd-dîn- Kızıl Kâtır 53- Monlâ Şemsü'd-dîn 54- Monlâ Melîḥî

Zikr-i Meşâyih-i Devlet-i es-Sultân Mehemmed Hân

55- Akşemsü'd-dîn Sultân- Akşemsü'd-dîn Velî 56- Nürü'l-Hüdâ 57- Kâraḥişârî Şeyḥ 'Abdu'r-raḥîm- Mısırlı Oğlu 58- Sivaslı Şarrâf oğlu Şeyḥ İbrâhîm 59- Şeyḥ Şâmî- Hâmza 60- Sa'du'llâh 61- Fazlu'llâh- Şeyḥ Fazlu'llâh bin Akşemsü'd-dîn 62- Emru'llâh 63- Monlâ Hâmdu'llâh bin Akşemsü'd-dîn- Hâmdî Çelebi 64- Muşliḥü'd-dîn Muştafâ- Şeyḥ Vefâ 65- Şeyḥ 'Abdu'llâh- Hâc Halife 66- Feryeli Sinân Efendi 67- Kocевî Muşliḥü'd-dîn Efendi- Muşliḥü'd-dîn-i Kocевî 68- İbşalalı Şeyḥ Muşliḥü'd-dîn Efendi- İbşalavî Muşliḥü'd-dîn 69- Kocalı Şeyḥ Muhyî'd-dîn- Kocевî Muhyî'd-dîn 70- Süleymân Halife 71- 'Abdu'llâh-ı İlâhî- Şeyḥ İlâhî 72- 'Alâ'ü'd-dîn-i Halvetî 73- Aydınlı 'Ömer Dede- Rüşenî 74- Karamanî Hâbîb Efendi 75- Monlâ Mes'ud 76- Şeyḥ Mehemmed Cemâlî- Çelebi Halife 77- Şeyḥ Sinân

Fi-Zikri Huṭebâi Devleti's-Sultân Mehemmed ve Etibbâihî

78- Monlâ Sirâcü'd-dîn Haṭîb 79- Hekîm Kuṭbu'd-dîn-i 'Acemî 80- Hekîm Şükru'llâh-ı Şîrvânî 81- H'âce 'Aṭa'u'llâh-ı 'Acemî 82- Hekîm Ya'kûb 83- Hekîm Lârî 84- Hekîm 'Arab 85- Altuncî-zâde

Cenâbî yedinci tabakada 85, Taşköprüzâde ise 89 kişinin biyografisine yer vermiştir. Akşemseddin'in oğlu Nürü'l-hüdâ tercümede müstakil biyografi iken ana metinde Akşemseddin biyografisinin altındadır. Sonuç

olarak Cenâbî kaynak metinde yer alan 5 kişinin hâl tercümesine yer vermemiştir. Bu isimlerin hepsi meşayih zümresinden olup şunlardır: Şeyh İbnü'l-Attar, Şeyh Hoca Muhammed Pârsâ, Şeyh Ubeydullah es-Semer-kandî, Şeyh Abdurrahman el-Câmî, Şeyh Seyyid Yahyâ İbnü's-Şirvânî.

h) Sekizinci Tabaka: Zikr-i Devlet-i es-Sultân Bâyezîd Hân

II. Bayezid devri anlatımında da padişahın ilme ve ulemaya verdiği önem hem yaptırdığı medreselerle hem de çeşitli hikâyelerle desteklenerek tasvir edilmiştir. Kendi adına yaptırdığı medresenin temelini kendi elleriyle koyduğuna dair bir anekdot anlatılmıştır. Ayrıca ulema zümresine yaptığı ihsanlar miktarlarıyla ve medresenin derecesiyle birlikte zikredilmiştir:

“Müftiye ve sâ'ir 'ulemâ-i 'izâma sâliyâne onar bin akçe virildi ve erbâb-ı Şah'n'a yedişer bin akçe virilirdi ve Hâşiye-i Tecrid'de olanlara biñer akçe virilirdi ve sâ'ir 'ulemâ vü meşâyih'e her birine istiḥkâkları ḥasebince in'âm-lar ve iḥsânlar olunurdu ve dâ'im şöḥbeti 'ulemâ ve meşâyihle olup kendüler daḥı 'ulemâ-i kibârdan ma'dûdlar idi.”¹

Mütercim bu tabakayı ulema, meşayih ve kurra olarak üçe ayırmıştır. Kurra kısmında tabiplere de yer vermiştir.

Zikr-i 'Ulemâ-i Devlet-i es-Sultân Bâyezîd Hân

1- Muḥyi'd-dîn-i Niksârî 2- Monlâ Aḥî 3- Ḥaṭîb Kâsım 4- Oḡlan Sinân 5- Şâ'ir Sinân 6- Uşlı Şücâ' 7- Oḡlan Şücâ'- Şücâ' Ğulâm 8- Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Yegânî 9- Toḡatî Luṭfu'llâh- Monlâ Luṭfî 10- Monlâ Kâsım- 'İzârî 11- Cemâlî-zâde Kâsım Çelebi 12- Müftî 'Alî Çelebi Cemâlî 13- Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-raḥmân bin 'Alî el-Mü'eyyedî- Mü'eyyed-zâde 14- Monlâ Muşliḥü'd-dîn Muşṭafâ- Birgî-zâde 15- Şamsunî-zâde Meḥemmed Çelebi- Şamsunî-zâde 16- Ḥamîdî Kara Seydî- Kara Seydî 17- Karamanî Gürz Seyyidî 18- Karesîlî Nûrü'd-dîn Ḥamza- Şarığörez 19- Muḥyi'd-dîn Meḥemmed bin Meḥemmed- Seydî Çelebi 20- Aydınî Monlâ Kara Bâlî 21- Monlâ 'Abdu'r-raḥîm- Bâbek Çelebi 22- Şalâḥü'd-dîn Mûsâ Çelebi 23- 'Acem Muḥyi'd-dîn 24- 'Acem Sinân- 'Acem Sinân-ı Berdâ'î 25- Seyyid İbrâhîm 26- Amâsiyyeli İmâm 'Alî 27- Bedrî'd-dîn Kâḍî Maḥmûd 28- Monlâ Ḥalîlî 29- Vezîr Cemâlî-zâde Meḥemmed- Pîrî Paşa 30- Rûknü'd-dîn Zeyrek-zâde Meḥemmed Çelebi 31- Kîvâmü'd-dîn Yü-

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 135b.

suf-ı 'Acem- Bağdâd Kâdîsı 32- Monlâ İdrîs 33- Seydî 'Alî-zâde Monlâ Ya'kub- Şîr'a Şârihi 34- Monlâ Hamza- Leyşî Çelebi 35- Monlâ Şücâ' 36- Dimetokalı Rûmî Monlâ Şücâ' 37- Debbâğ-zâde Tâcî'd-dîn İbrâhîm 38- Mu'îd-zâde 39- 'İbrî-zâde 40- Yegân-zâde Şemsü'd-dîn Aḥmed- Eyyühüm 41- Çelebi-zâde [Halebî-zâde] 42- Monlâ 'Abdu'l-vehhâb 43- Ḥamîdî Şeyḥ Sinân 44- Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi 45- Tâcî Beg-zâde Sa'du'llâh 46- Kûṭbü'd-dîn Meḥemmed 47- Meḥemmed bin Meḥemmed- Mîrim Çelebi 48- Monlâ 'Înâyetü'd-dîn- Paşa Çelebi [Gıyâseddîn] 49- Şeyḥ Muẓafferü'd-dîn 'Alî eş-Şîrâzî 50- Hekîm Şâh Meḥemmed 51- Seyyid Maḥmûd 52- Muḥyi'd-dîn Meḥemmed- Ṭabl-bâz 53- Ḥaṭîb-zâde İbrâhîm- Aḥî Ḥaṭîb-zâde 54- Şeyḥ Yahyâ 55- Karamanî Kâra Kemâlü'd-dîn İsmâ'il 56- Ümmü Veled-zâde 57- Şemsü'd-dîn Aḥmed- Mâşî 58- Hevâyî Meḥemmed-i Karamanî 59- Yetîm 'Alî Çelebi 60- Şeyḥ 61- Monlâ Zamîrî

Zikr-i Kurrâ-yı Devlet-i es-Sultân Bâyezîd Hân

62- Kaştamonî 'Ömer 63- 'Alâ'ü'd-dîn-i Kaştamonî 64- İbn 'Ömer Ḥ'âce 65- Dellâk-zâde Ḥüsâmü'd-dîn 66- Hekîm Muḥyi'd-dîn Meḥemmed 67- Hekîm Hâcî

Zikr-i Meşâyih-i Devlet-i es-Sultân Bâyezîd Hân

68- İskilibli Şeyḥ Muḥyi'd-dîn- Şeyḥ Yavşî- Pâdişâh Şeyḥi 69- Şeyḥ Muşliḥü'd-dîn-i Sirozî 70- Seyyid Velâyet 71- Muḥyi'd-dîn Meḥemmed- Bolılı Çelebi 72- Şücâ' Efendi- Niyâzî 73- Şafiyyü'd-dîn Muştafâ 74- Burusalı Velî Rüstem Ḥalîfe 75- Şeyḥ 'Alî Dede 76- Kâra 'Alî 77- Seyyid 'Alî bin Meymûn-ı Mağribî 78- 'Ulvân-ı Hamevî 79- 'İraqî-zâde Şeyḥ Meḥemmed 80- Şüfî-zâde 81- İsmâ'il-i Şîrvânî 82- Baba Ni'metu'llâh 83- Muḥammed-i Bedaḥşî- Şeyḥ Bedaḥşî 84- Seyyid Aḥmed-i Buḥârî 85- Şeyḥ Muşliḥü'd-dîn Ṭavîl- Uzun Muşliḥü'd-dîn 86- 'Âbid Çelebi 87- Üskübî Luṭfu'llâh 88- Bedrî'd-dîn Baba 89- 'Alâ'ü'd-dîn Ḥalîfe 90- Süleymân Ḥalîfe 91- Şeyḥ Sevindük- Koğacı Dede 92- Şeyḥ İmâm-zâde Efendi 93- Şeyḥ Şalâhu'd-dîn-i İznîkî 94- Şeyḥ Bâyezîd Ḥalîfe 95- Şeyḥ Sinân- Sünbül Sinân 96- Şeyḥ Cemâl Efendi 97- Mudurnılı Şeyḥ Dâvûd 98- Şeyḥ Kâsım Çelebi 99- Şeyḥ Ramazân Ḥalîfe 100- Sivrihişarlı [Seferi-hisârî] Şeyḥ Baba Yûsuf

Bir biyografi dışında tercümede tüm biyografiler bulunmaktadır. Biyografisi olmayan isim Süleymân el-Karamânî'dir.

i) Dokuzuncu Tabaka: Zîkr-i Saltanat-i es-Sultân Selîm Hân

Yavuz Sultan Selim'in nispeten kısa süren saltanatına dair anlatım umumiyetle savaşlara ve savaş tasvirlerine odaklanmıştır. Sert bir mizaca sahip olduğu belirtilen padişahın savaşta ve feth ettiği yerlerde kontrolü ele almak için gerçekleştirdiği olaylar detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Diğer tabakalara nispetle bu tabakada padişahın ulema ile münasebetine daha az değinilmiştir. Sultanın İbn Arabî'nin ruhaniyetiyle kurduğu ilişki de Şam'ın fethi üzerinden aktarılmıştır. Tabaka; ulema, meşayih ve etıbbâ olarak tabaka üç gruba ayrılmıştır. Tabakadaki başlıklar şu şekildedir:

Fî-Zîkr-i 'Ulemâ-i Devlet-i es-Sultân Selîm

1- Ebu'l-Kemâl Şemsü'd-dîn Ahmed bin Süleymân Kemâl Paşa- Kemâl-paşa-zâde 2- Mevlânâ Halîmî Çelebi- H'âce-i Sultân Selîm 3- Şâh Çelebi 4- Muhyî'd-dîn Çelebi 5- Muhyî'd-dîn Mehemmed bin 'Alî Çelebi- Monlâ Çelebi 6- Monlâ Hüsâmü'd-dîn- Hüsâm Çelebi 7- Muşlihü'd-dîn Muştâfâ- Taşköprü 8- Kıvâmü'd-dîn Kâsım 9-'Abdu'l-vâsi' Çelebi 10- 'Âbid Çelebi 11- 'Abdu'r-rahmân Hüseyinî 12- Aydınî Pîr Ahmed Çelebi 13- Haşîb Kâsım oğlu Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed 14- Zeynü'd-dîn Mehemmed 15- Kara Dâvûd 16- Küçük Bedrü'd-dîn- Maḥmûd 17- Nürü'd-dîn Hamza- Üç Baş 18- Muhyî'd-dîn-i Berdâ'î 19- Mücellid-zâde Monlâ Seydî 20- Ece-zâde Monlâ Muhyî'd-dîn 21- Muhyî'd-dîn Mehemmed- Şeyḥ Şâzelü 22- Sinân Çelebi 23- Leys-zâde Monlâ Nürü'd-dîn Hamza 24- Yegân-zâde Paşa Çelebi 25- Zeyrek-zâde Paşa Çelebi 26- Zeyrek-zâde Mehemmed Çelebi 27- Monlâ 'Abdü'l-'azîz 28- Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed 29- Şerîf 'Abdu'r-raḥîm-i 'Abbâsî 30- Baḥşî Halife 31- Muhammed bin 'Ömer- Monlâ 'Arab 32- Hayrî'd-dîn- Monlâ 'Atûfî 33- Eşref-zâde 'Abdu'l-ḥamîd 34- Kaşamonî 'İsâ Halife 35- Monlâ Şu'ayb- Türâbî 36- Amâsiyyeli Şeyḥ Muhyî'd-dîn 37- Monlâ Tokâtî 38- Hâfîz-ı Kütüb Muşlihü'd-dîn 39- Amâsiyyeli Mu'îd-zâde 40- H'âce 'Abdu'llâh 41- Dedecik-zâde 42- Kaffâl-zâde 43- Maḡnisalî Şâdık Halife 44- Hâcî Hasan-zâde Mehemmed Çelebi 45- Mehemmed Paşa 46- 'İsâ Paşa 47- Nihânî 48- Monlâ Haydar 49- Hâcî Hasan-zâde Mehemmed Çelebi

Zîkr-i Meşâyih-i Devlet-i es-Sultân Selîm

50- Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi 51- Şeyh Seyyid Sinân bin Seyyid Ahmed 52- Tösyavî Naşûh Efendi 53- Şeyh Muşlihü'd-dîn 54- Şorba-zâde Mehemmed Çelebi 55- Ebî Şâme Şeyh Muhyî'd-dîn 56- Mü'eyyed-zâde Şeyh 'Abdu'r-rahîm- Hâc Çelebi 57- Bahâ'ü'd-dîn Muhyî'd-dîn Mehemmed 58- H'âce-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ 59- Mu'allim-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ 60- Nebî Halife 61- Kara Muhyî'd-dîn 62- Şeyh Luţfu'llâh 63- Şeyh Emîr 'Alî 64- Şeyh Hızır Beg Çelebi 65- Maḥmûd bin Oşmân bin 'Alî- Lâmi'î Çelebi 66- Seyyidî Halife 67- Şeyh 'Abdu'l-laṭîf 68- Hâcî Ramazân 69- Şeyh Soḥta Sinân

Eṭibbâ'-ı es-Sultân Selîm Hân

70- Monlâ Maḥmûd- Aḥî Cân- Aḥî Çelebi 71- Tabîb Bedrüd-dîn- Hüdhüd

Cenâbî, *Şakâ'ik*'ta yer alan Mehmed Şâh (Dabbe Çelebi) başlığını tercümesine dâhil etmemiştir. Buna karşılık Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi (dedesinin babası) ve Şeyh Seyyid Sinan bin Seyyid Ahmed (dedesi) biyografilerini tabakaya eklemiştir. *Şakâ'ik*'ta 70 hal tercümesi bulunurken *Hakâ'iku'l-Beyân*'da 71 adet biyografi vardır.

j) Onuncu Tabaka: Saltanat-ı Sultân Süleymân Hân

Kânûnî Sultan Süleyman'ın devri detaylı kronoloji bilgisi ile sunulmuştur. Üç kıtada yapılan seferler, bunlara katılan devlet erkânı, fethedilen yerler, çeşitli sefer bilgileri oldukça tafsilatlı şekilde tabakada anlatılmıştır. Bölümün sonunda Kânûnî'nin bazı özelliklerine değinilmiş ancak ulema ile olan münasebetine dair bir şey söylenmemiştir. Tabaka ulema, huteba-etibba ve meşayih olmak üzere üç grupta ele alınmıştır.

Zîkr-i Devlet-i es-Sultân Süleymân Hân

1- Kaşamonî Hayrüd-dîn- Mevlânâ Hayrüd-dîn H'âce-i Sultân Süleymân 2- Hamîdî Kâdirî Çelebi 3- Müftî Sa'dî Efendi 4- Mevlânâ Muhyî'd-dîn Şeyh Mehemmed bin İlyâs- Çivi-zâde 5- Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed Kuṭbu'd-dîn- Mîrim Kösesi 6- 'Acem Monlâ Muḥammed Hâfız 7- Şeyh Muḥammed-i Tûnusî- Mağûş 8- 'Abdu'l-fettâh ibn Ahmed ibn Âdil Paşa

9- Monlâ 'Alâ'üd-dîn-i İsfehânî 10- Çâk Muşlihü'd-dîn-i Menteşevî 11- Şâh Kâsım 12- Monlâ Zâhîr ibn Erdebîlî 13- Monlâ Muhyî'd-dîn-i Karabâğî 14- Şeyh Şebüsterî-zâde 15- Mevlânâ Şerîf-i 'Acemî 16- Aşçı-zâde Hasan Çelebi 17- Pîrî Paşa-zâde Mehemmed Çelebi 18- Monlâ 'Abdu'l-laîf 19- Nakîzî Bâyezîd 20- Hamîdî Monlâ Ya'kûb- Ece Hâlife 21- Mi'mâr-zâde Mehemmed Çelebi 22- İstanbulî Kireçci-zâde Ahmed Çelebi] 23- Monlâ 'Alâ'üd-dîn- Çerçin 24- Menteşevî Seydî, Dîv 25- Kara Haydar Efendi 26- Ubeydu'llâh 27- Gedik Hüsâm 28- Kırtâs-zâde Monlâ Muhyî'd-dîn 29- Ahi-zâde Sinân Çelebi 30- Monlâ Celâlü'd-dîn-i Kâdî 31- Monlâ Muhammed-i Halebî 32- Germiyânî Kethüdâ-zâde 33- Monlâ Bedrüd-dîn Maḥmūd 34- Monlâ Bedrüd-dîn Maḥmūd ibn Abdu'llâh 35- Üskübî Monlâ İshâk 36- Deli Birâder 37- Bedrüd-dîn-zâde Monlâ Ebu's-Su'ud 38- İznîkî Işık Kâsım 39- İsrâfil-zâde Fahrüd-dîn Çelebi 40- Monlâ Şemsü'd-dîn ibn 'Abdu'llâh 41- Hüsâmü'd-dîn Karesîlî Hasan Çelebi 42- Emîr Hasan-ı Rûmî 43- Yegân-zâde Mehemmed Şâh Çelebi 44- Rûmî Süleymân 45- Kuṭbü'd-dîn-i Merzifonî 46- Pîr Ahmed Çelebi 47- Muğlavî Şeyh Maḥmūd oğlu Monlâ Mehemmed 48- Monlâ Şemsü'd-dîn Ahmed- 'Arab Çelebi 49- Varaq Şemsü'd-dîn 50- Muhyî'd-dîn Mehemmed bin 'Abdu'l-evvel- Şaçlu Emîr 51- Muhyî'd-dîn Mehemmed 'Abdu'l-kâdir- Ma'lûl Emîr Efendi 52- Monlâ Muhyî'd-dîn- Merḥabâ Çelebi 53- Pîr Mehemmed Çelebi 54- 'Alâ'üd-dîn ibn Şâlih- Vâsî 'Alîsî 55- Kara Şâlih 56- Ebu'l-Leyṣ 57- Fahrüd-dîn bin Muhammed 58- Muşlihü'd-dîn Muştafâ- Maşdar 59- Şeyh Mehemmed-Şeyhî Çelebi 60- Köpricük-zâde Sinân Çelebi 61- 'Alâ'üd-dîn 'Alî Çelebi 62- Muhammed Beg 63- Manastırlı Çelebi 64- Şeyh İbrâhîm-i Halebî 65- Muhyî'd-dîn Hüseyinî- Seyrek Muhyî'd-dîn 66- Monlâ Muhyî'd-dîn-i Kocevî- Kara Muhyî'd-dîn 67- Monlâ Hayrüd-dîn 68- 'Acem-zâde Monlâ Hidâyetu'llâh 69- Monlâ Muhammed bin Hüsâm- Kara Çelebi 70- Aydınî Mevlânâ Ehlice Muhyî'd-dîn 71- Monlâ 'Abdu'l-kâdir- Manav 'Abdî 72- Hüsâmü'd-dîn Hüseyin Çelebi 73- Emîr Hasan Çelebi 74- Mehemmed Çelebi 75- Mehemmed Çelebi 76- Karamanî Monlâ Feraḥ 77- Germiyânî Küççük Şems 78- Burusalı Monlâ Şemsü'd-dîn Ahmed 79- İmâm-zâde 'Abdu'r-raḥmân 80- Vizeli Kerim Çelebi 81- Kâf Ahmed Çelebi 82- Akşehirli Sa'dî Çelebi 83- Küççük Hayrüd-dîn 84- Şeyh-zâde 'Abdu'llâh Çelebi 85- Karamanî Haydar 86- Hâkîm-zâde Muhyî'd-dîn 87- Mü'eyyed-zâ-

de 'Abdu'l-hayy Efendi 88- Sinân Çelebi 89- Aydınî Monlâ Bedrüd-dîn Maḥmūd 90- Aydınî 'Alâ'üd-dîn 91- Monlâ Şemsü'd-dîn 92- Kaşamonî Monlâ Hayrüd-dîn 93- Baḥşî Halife 94- Menteşevî Monlâ Ca'fer 95- Monlâ Dervîş Meḥemmed 96- Menteşevî Monlâ Muşliḥü'd-dîn Muştafa 97- Şeyḥ Şâzelî-zâde Monlâ Sa'du'llâh 98- Monlâ 'Abdu'l-kerîm bin 'Abdu'l-vehhâb 99- Şerîf Emîr 'Alî-i Buḥârî 100- Ḥasan Tâliş-i 'Acemî 101- Şerîf Mehdî-i Şîrâzî- Monlâ Fikârî 102- Monlâ Sa'yî 103- Monlâ Kâsım

Huṭebâ'u's-Sultân Süleymân ve Eṭıbbâ'ıhi

104- Sürmeli-zâde Meḥemmed Çelebi 105- Monlâ Muḥyi'd-dîn- 'Urcün-zâde 106- Pîr Meḥemmed 107- Hekîm Sinân 108- Hekîm 'İsâ 109- Monlâ Oşmân

Zıkr-i Meşâyih-i Devlet-i es-Sultân Süleymân Hân

110- 'Abdu'l-kerîm- Müftî Şeyḥ 111- Şeyḥ Maḥmūd Çelebi 112- Ḥamîdî Pîrî Halife 113- Şeyḥ Hâcî Halife 114- Simâvî Şeyḥ Ebübekr Halife 115- Şeyḥ Muşliḥü'd-dîn- Gündüz Muşliḥü'd-dîn 116- Şeyḥ Sinân-ı Erdebîlî 117- Şeyḥ Muḥyi'd-dîn 118- Şeyḥ Ramazân Halife 119- Şofyalı Bâlî Halife 120- Merkez Muşliḥü'd-dîn Halife 121- Sinân Halife- Ümmî Sinân 122- 'Alâ'üd-dîn-i Kâzvânî 123- Üveys Halife 124- Dâvüd Halife 125- Baba Ḥaydar-ı Semerḳandî 126- Serrâclar Şeyḥi Amâsiyyeli Şafiyü'd-dîn Halife 127- 'Abdu'l-ğaffâr 128- Hekîm İshâḳ 129- Şeyḥ Aḥmed Çelebi 130- Şerîf Murṭazâ-zâde 'Abdu'l-muṭṭalib 131- 'Abdü'l-mü'min 132- Şeyḥ Şücâ'- Mecnûn Dede 133- Aḥmed Çelebi bin Merkez Muşliḥü'd-dîn 134- Germiyânî Şeyḥ Nürü'd-dîn Ḥamza 135- Şeyḥ Tâcü'd-dîn İbrâhîm- Çıplak Şarî Sultân 136- Kalendar-hâne İmâmı Şeyḥ Muḥyi'd-dîn 137- Muşliḥü'd-dîn + Taşköprü-zâde

Hakâ'iku'l-Beyân'da 137, *Şakâ'ik*'ta 142 hâl tercümesi bulunmaktadır. Cenâbî; Nihâlî Efendi, Kemâl Çelebi, Şeyḥ Muhyiddin el-İznîkî, Şeyḥ İskender, Şeyḥ Muhyiddin el-Kaḡlavî [Kaḡlalı Muhyiddin] biyografilerini tercümesine dâhil etmemiştir. Taşköprüzâde'nin eserinin sonuna kendi biyografisini eklediği için Cenâbî de anısına hürmeten müellifin hâl tercümesini eserin sonunda tercüme etmiştir.

Zeylin Tabakaları ve Bölümleri

Eserin zeyl kısmı iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde Kânûnî Sultan Süleyman devrine nispet edilen 27 âlim yer almaktadır. Hâl tercümeleri başlamadan önce yukarıda da değindiğimiz üzere küçük bir mukaddime bulunmaktadır. Hemen altında ilgili “babın” Kânûnî dönemine ait olduğu söylenerek 27 biyografi sıralanır. Kânûnî dönemine ait tarih anlatısı tercümenin son tabakasında bulunduğundan burada tekrar edilmemiştir.

a) Bâb Merhûm Sultân Süleymân Hân Devleti'nin ‘Ulemâsından

1- Müftî Ebu's-Su'ud Efendi- Ebu's- Su'ud bin Şeyh Yavşî 2- Şamsunlî-zâde Mehemmed Çelebi 3- Niksârî Muşlihü'd-dîn 4- Karamanî Hâmid Çelebi 5- Monlâ Pervîz 6- Muştafâ Çelebi- Bostân Çelebi 7- Sinân Çelebi 8- Ca'fer Çelebi 9- 'Abdu'r-raḥmân Çelebi 10- 'Abdü'l-kerîm-zâde Mehemmed Çelebi 11- Monlâ Emîr Ḥasan ibn Seyyid Sinân 12- Manavkatî 'Alâ'ü'd-dîn 13- Manavkatî Tâcü'd-dîn 14- Ḥamîdî Monlâ Tâcü'd-dîn 15- Monlâ Muştafâ Çelebi- Mi'mâr-zâde 16- Üskübî Mehemmed Çelebi- Dülger-zâde 17- Monlâ Mehemmed Çelebi- 'Arab-zâde 18- Mehemmed Çelebi- Mehemmed Çelebi Müftî-zâde 19- Aḥmed Çelebi- Aḥmed Çelebi bin Şeyhü'l-İslâm Ebî es-Su'ud 20- Kûrd Çelebi 21- Hâcî Ḥasan-zâde Mehemmed Çelebi 22- Monlâ 'Abdu'l-cebbâr-ı Karamâgî 23- 'Abdu'l-bâkî Çelebi 24- Hekîmbaşî Bedrü'd-dîn Maḥmûd bin Muḥammed-i Mısrî- Kaysûnî-zâde 25- Şeyh Aḥmed ibn Ḥacer 26- Şeyh 'Abdu'l-'azîz-i Zemzemî 27- 'Alî Müttakî-i Hanevî

b) Zikr-i Devletü's-Sultân Selîm Hân -'Aleyhi'l-Ğufrân-

II. Selim dönemi, III. Murad'ın tahta geçmesine kadar olan olaylara kadar anlatılmıştır. Diğer tabakadaki tarihî anlatımlar gibi son bölüm olan bu bölümde de savaşlar ve fetihler ağırlıktadır. II. Selim'in tahta geçmesi ile kazasker, kadı, mazul kadılar ve çeşitli müderrislere cülus töreninden bir süre sonra verilen ihsanlar miktarlarıyla birlikte anlatılmıştır. Ayrıca II. Selim'in özelliklerinden bahsedilirken: “ve ‘âlî-himmet ve meşâyih ve ‘ulemâ-ya mâ'il” denilmiştir. 24 kişinin hâl tercümesinin başlıkları şunlardır:

‘Ulemâ-i Devletü’s-Sultân Selim Hân -Tâbe Şerâhu-

28- Kâdî-zâde Aḥmed Çelebi 29- Şiddîkî Şâh Meḥmed Çelebi
 30- Kınalı-zâde Ḥamidî ‘Alî Çelebi 31- Ümmü Veled-zâde ‘Alî Çelebi
 32- Bağdâdî-zâde Emîr Aḥmed Çelebi 33- Bağdâdî-zâde Seyyid Ḥasan
 34- İmâm-zâde Meḥmed Çelebi 35- Monlâ Zeyne'l-'ibâd 36- İskili-
 bî Maḥmûd Çelebi- Bozan-zâde 37- Trabzonî Yahyâ Efendi 38- Şam-
 sunî-zâde Maḥmûd Çelebi 39- Birgilü ‘Atâ’u’llâh- H’âce ‘Abdu’llâh Efendi
 40- Mu’allim-zâde Aḥmed Çelebi 41- Ḥasan Beg 42- Mu’id-zâde 43- Kâra
 Dâvûd-zâde Muştafâ Çelebi 44- Rûmî Meḥmed Çelebi 45- H’âce
 İbrâhîm Çelebi 46- Emîr Muḥterem 47- Hekîm Çelebi 48- Nûrüd-dîn-zâ-
 de Muştafâ Çelebi 49- Şeyḥ Muḥarrem 50- Nakşbendî-zâde Muştafâ Çele-
 bi 51- Birgili-zâde Meḥmed Çelebi

Tabakalara göre biyografi sayısı ve toplam biyografi sayısı şu şekilde or-
 taya çıkmıştır:¹

Tabakalar	eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye	Hakâ'iku'l-Beyân
1. Tabaka Osman Gazi	7	9
2. Tabaka Orhan Gazi	11	11
3. Tabaka I. Murad	7+1	10
4. Tabaka Yıldırım Bayezid	30+3	29+2
5. Tabaka I. Mehmed	21+2	21
6. Tabaka II. Murad	40	40
7. Tabaka II. Mehmed	89+1	85
8. Tabaka II. Bayezid	101	100
9. Tabaka I. Selim	70	71
10. Tabaka I. Süleyman (Kânûnî)	142	137
Taşköprüzâde	+	+
Ana Metin Toplam Biyografi Sayısı	526	516
Zeyl (Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân)		51= (Kânûnî) 27+ II. Selim 24
Toplam		567

1 (+) İşaretinden sonraki sayılar müstakil bir başlıkta yer almayıp başka bir biyografi başlığı altında verilen hâl tercümelerini göstermektedir. Hem ana metin hem de tercümede özellikle baba ve oğul biyografilerinin birlikte verildiği olmuştur. Bu durumlarda müellif veya mütercim çeşitli tasarruflarda bulunarak aynı veya ayrı başlıklarda biyografileri ele almışlardır.

Eserlerdeki Dil, Üslup, Eleştiri ve Malumat Hususiyetleri

Cenâbî Mustafa Efendi eserinde zikrettiği üzere biyografilerde bazı tasarruflarda bulunmuştur. Tercümesine dâhil ettiği ve çıkardığı biyografiler hakkındaki detaylı bilgi yukarıdaki bölümde verilmiştir. Tercümeyle müstakil ekleme ve çıkartmaların yanında Cenâbî, kimi tercümeleri genişletmiş kimilerini ise muhtasar bir hâle getirmiştir. Mütercimmin yaptığı eklemeler ve gerçekleştirdiği tasarruflar çeşitli şekillerde olmuştur. Bunlardan ilki bir hâl tercümesi hakkında bilgi verirken çoğu kez kendi döneminden devşirdiği bilgileri çeşitli yerlerde zikretmesidir. Örneğin Monla İdris başlığında “zemânemizde” sözcüğünü kullanarak kendi döneminde yaşayan şahıs ile yazdığı hâl tercümesi arasındaki akrabalık bağına belirtmiştir: “Zemânemüzde olan Ebu'l-fazl Efendi'nün pederleridir.”¹ Monla Ahi biyografisinde de benze bir örnek mevcuttur:

“Hâlâ zemânemüzde iki yüz on akçe ile kâdî-‘askerlikden mütekâ'id olup Sulţân Süleymân Dârü'l-‘hadîsi’nde müderris olan Ahî-zâde Efendi'nün, ‘ilm ü fazlâda yegâne-i zemânedür, anlaruñ kızları oğludur.”²

Leysî Çelebi başlığında da yine aynı kelimeyi kullanarak zaviyenin kendi dönemindeki kullanımına dair bilgi verir: “Hîşâriçi’nde fuķarâ için bir zâviye binâ itmişdür. Hâlâ bizüm zemânımızda ol Hâşiye-i Tecrid Medresesi olmuştur.”³

Kendi döneminde yaşamış olan âlim ve şeyhlerden duyduklarını da çeşitli hâl tercümelerine eklemiştir. Örneğin Üftade, Seyyid Ali-i Magribî hakkında bir nakil yapmıştır. Üftâde’den duyduklarını da Cenâbî yine “zemânemizde” sözcüğünü kullanarak nakletmiştir: “Zemânemüzde olan kûţbü’l-‘arîfin ve ‘umdetü’l-vâsılın Üftâde Efendi nakl idüb buyurdılar ki Seyyid ‘Ali-i Mağribî’den işitdüm ki...”⁴ Benzer nakiller başka biyografilerde de mevcuttur:

“Merķûm zemânemüz Rûmili kâdî-‘askerliginden mütekâ'id Şeyhî Çelebi’nün babasıdır.”⁵ “Bu ‘aşrda vefât iden Şâh Efendi ki sâbıkda İstanbul

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 159a.

2 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 137b.

3 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 160b.

4 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 178b.

5 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 234a.

kâdîsı idi, vefât itdükte ol maħalde defn olınmışdır. Zîrâ bunlar daħı 'Âbid Çelebi ile nesebde mütteħidlerdür.”¹

Yazar, Bursa'da bir müddet yaşamış olduğundan oradaki mahallelere, mezarlıklara ve bazı mimari eserlere dair ek bilgiler de vermiştir. Örneğin Kara Davud'un kabri kaynak metinde bulunmamaktadır: “Burusâ'da mektebi kırbında medfûndur.”² Bolulu Çelebi hakkında da yine Bursa'ya dair mahalle bilgisi verilmiştir: “Hâzret-i Emîr Maħallesi üstinde şeyhi 'Abdu'l-laţîf ile bir yirde yatur.”³ Bursa'da Emir Sultan'ın kabri hakkında ve söz konusu kabrin döneminde çeşitli şehirlerden gelinip ziyaret edilmesi hakkında malumat vermiştir:

“Kabr-i şerîfi 'aceb ziyâretgâhdur. Yıldı bir kerre etrâf-ı 'âlemden, Qareşi vilâyetinden ve Aydın ve Germiyân ve Şaruħân ve Rûmilî'nden zâ'irün gelür ki ħadde ve ħaşrda kıabil degüldür.”⁴

Bazen kendi ziyaret ettiği yerler hakkındaki tecrübe ve bilgileri de aktarmıştır:

“Edrine'de vefât idüp Bağlar Mescidi'nün öñinde medfûndur. Halk kıabrini ziyâret idüp teberrük ve teyemmün iderler ve bu ħaķır daħı kıabr-i şerîfini ziyâret idüp tamâm meħâbet ü ħâl müşâhede eyledüm.”⁵

Kimi zaman Bursa dışındaki yerler hakkında da kaynak metinde olmayan bilgilere yer vermiştir. Örneğin, Pîrî Paşa hakkında hem yaptırdığı eserler hem de Sultan Selim'in Pîrî Paşa hakkında söylediği sözler bulunmaktadır:

“Ve Kıonya'da misâfirin içün bir tekyesi vardur ve Gülek Belî'nde bir laţîf câmi' ve bir misâfir-ĥâne ve bir 'imâret ve iki ĥânı vardur ve daħı maħallinde vâķi' olmış ĥayrâtı çokdur. ...Sulţân Selîm Ĥân mezbûr ile iftiĥâr idüp eydürdi ki: 'İskender vezîri Aristo ile iftiĥâr iderse ben de vezîrüm Pîrî Paşa ile iftiĥâr iderüm. Eger 'aķlda ve eger re'ye de eger tedârük ü ĥamzda.”⁶

Ziyaret ettiği yerlerde görüp önem verdiği bilgileri de tercümesine aktarmıştır. Hacı Bektaş biyografisinde Hacı Bektaş'ın ısırdığı taşı gördüğünü şu şekilde anlatır:

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 186a.

2 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 215b.

3 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 176a.

4 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 29a.

5 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 56b.

6 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 157b.

“Bir gün nakl olunur ki mezbûr şeyhi incitmişler. Ol dahı yanında küççük yaşduķ deñlü bir taş var imiş. Kıurumış ve büyük elma ısıurur gibi ısıurmuşdur ve dişleri anda yir itmişdür ve fakır, Seyyid Ėâzî'de ol taşu gördüm. Anda yazılmış. Beyt: Göresin sırr-ı Bektaş'ı / Nice ısırdı bek daşı”¹

Çıplak Sarı biyografisinde ise mezarın hala birçok kişi tarafından ziyaret edildiği ve bu ziyaretçilerden birinin de Sultan Selim Han'ın annesi olduğu hakkında bir bilgi bulunmaktadır:

“Hâlâ mezâr-ı şerîfi anda 'âlî ziyâretgâhdur. Merhûm-ı mağfûrî Sultân Selim Hân'ın vâlidesi varup ziyâret itmişdür. Dâ'im ekâbir ü a'yân cenâbına varup du'âsı iltimâs iderler idi ve hergiz kıatında anlaruñ fuķarâ ile farkı yoğdı.”²

Kendi gördüğu edebi eserler hakkında da malumat verdiği olmuştur. Taşgun Halife biyografisinde: “Mezbûruñ bir fakır ahvâl-i 'ışķ ve cezbe-i İlâhiyye'ye mûte'allik laţif kelimât-ı manzûmesin gördüm”³ diyerek gördüğu şiirlerden haber vermiştir. Cenâbî, bazen bu duyduklarını aktarırken ne zaman ve hangi vesile ile bu bilgileri edindiğine dair malumat vermektedir: “Bu hâķır kıâği-asker olan Ca'fer Çelebi orada biri de defn olunduķda hâzır olup merhûm Ebu's-Su'ud Efendi'den işitdüm ki eyitdiler ki...”⁴

Mutasavvıf biyografilerinde de çeşitli eklemeler yapılmıştır. Bunlardan birisi şeyhin söylediği hikmetli bir söz veya nasihattir. Örneğin Bursa'da ölen bir şeyh olan Nebi Halife'nin yaptığı nasihat, biyografisine eklenmiştir: “Herkes kendü vahdeti 'âleminde olsun. İki kimse bir yire gelmesün. Zîrâ mesâviye bâ'ış olur. Nitekim bir ağaç odun ile ot yanmaz ve iki odun bir yire gelicek yanar.”⁵ Meşayih zümresini anlatırken birçok başlık altında çeşitli yerlerden derlenmiş ek menkıbeler eklenmiştir. Bahaüddin Muhyiddin Muhammed'in bir imamı uyarması,⁶ Şorbazâde'nin bir rüya hakkında ki hikâyesi,⁷ Çıplak Sarı'nın torbasından yemek çıkarması⁸ bunlara örnek verilebilir. Bazen de *Şakâ'îk*'ta mevcut olan bir menkıbeye bazı eklemeler yapmak suretiyle menkıbeyi genişletmiştir. Örneğin *Şakâ'îk*'ta Şeyh Rama-

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 16a.

2 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 300a- 300b.

3 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 105b.

4 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 173b-174a.

5 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 236b-237a.

6 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 235b- 236a.

7 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 233a-233b.

8 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 300a.

zan'ın hâl tercümesinde şeyhin duasının içeriğine dair bilgi vermemektedir. Cenâbî duayı aktarmış ve menkıbeye dair ek bilgiler vermiştir:

“Anlar dağı hoş diyüp cemâ'at-ı müslimîn ile muşallâya varılıp minbere çıkup tâcın çıkarup yanına tazarru' idüp eyitdi ki: “Yâ Rabbü'l-'izzet ve'l-ceberût, 'allâmü'l-mülk ve'l-melekût, cenâb-ı şerîfüne ki kullarun bu 'abd-i âşîyi du'aya lâ'îk gördiler. Ben kendü hâlümü bilürüm. Lâkin yâ Rab! Kılcağızların bu hüsn-i zannını zâyî' itme. Du'âmı kabûl eyle. Va'llâhi sî'a-i rahmetünden şu tâcum yağmurla tolmayınca minberden inmezem.” diyüp”¹

Cenâbî Mustafa Efendi, tercümesinde ilme verilmesi gereken değer hakkında birçok yerde bahis açmıştır. Yukarıda biyografilerin sıralandığı yerde de kısmen değindiğimiz bu mevzu tercümenin genelinde de hissedilmektedir. Kanaatimizce *Şakâ'ik*'in tercüme edilme nedenlerinden biri de ulema ve meşayih gibi zümrelerin toplumun her kesmindeki saygınlığının artmasını sağlamaktır. Örneğin mütercim Efdalzâde biyografisinde tercümeden koparak ilmin önemi bahsine girmiştir. Burada Fatih Sultan Mehmed'in ulema üzerindeki hakkını teslim etmek için ona dua edip Anadolu'da ilim tohumunu onun ektiğini söylemiştir. Onun himmeti sayesinde Anadolu'da toplanan âlimler başka hiçbir yerde bir araya gelemeyecektir. Ayrıca yazar kendi zamanının bu bakımından eleştirisini de sözlerine eklemiştir. İlim meşalesi sönmektedir ve bu hususta padişahın desteğine ihtiyaç vardır:

“Hağ te'âlâ Sultân Mehemmed Hân'un revânın şâd eylesün. Rûm'da 'ilm tohumun ol eküp 'imâret-i 'ilmi ol bünyâd itmişdür. Anun himmet-i 'âliyesiyle ve enzâr-ı celîyesiyle zemânında olan 'ulemâ bir pâdişâh zemânında cem' olamamışdur. 'Ulemâ yir yüzünün yıldızıdır ve dünyânun zînetidir. Her bād pâdişâh-ı 'âlem-penâhuñ zimmet-i himmetlerine lâzımdur ki 'ilm ü 'ulemâ ahvâliyle taqayyüd buyurup kendü zemânında 'ilmün terakkî ve ziyâdesine sebep ola. Beyt:

‘İzzet ü mâluñ beğası yok fenâsı vardır
‘İlm ü 'adlün iki 'âlemde beğası vardır

Hâlâ zemânumuzda meş'ale-i 'ilm sönmeğe qarîb olup 'inâyet-i şehinşâhi ve nazar-ı pâdişâhiye külli ihtiyacı vardır. Mücerred 'ilmden ism ve 'ulemâdan resm kalmışdur.”²

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vt. 192b.

2 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vt. 83b-84a.

Fatih Sultan Mehmed'in dönemi ulema için örnek bir zaman dilimini teşkil etmektedir. Sultan ilmi gayet sevmiştir ve ulemaya sevgisi çok fazladır. Padişahın ilim ehli birini bulunca hemen onla arkadaşlık kurup faydalanması şu sözlerle anlatılır:

“Merhûm Sultân Mehemmed Hân ‘ilmi ğâyet sevüp ve ‘ulemâya ziyâde meyl ü maħabbeti olduğı için bir ehl-i ‘ilm nâmına kimse işitmese getirüp kendüye h’âce idüp biraz müddet anuñla muşâhabet idüp fezâ’ilinden müntefi’ olurdu. Fi’l-vâki’ ‘âlemde muşâhabet idüp hem-sırr ıdecek ‘ulemâdur.”¹

Dönemine yönelik başka bir eleştiri vezir-ulema arasındaki durum üzerinden yapılmıştır. Sinan Paşa'nın vezir olduğu dönemde ulema ile yemek yenilip sohbet ediliyorken şimdiki vezirler ulemaya ihanet ve mezellet verirler. Sinan Paşa öldükten sonra iyi anılırken mezellet verenler kötü olarak anılacaktır:

“Sinân Paşa vezâreti zemânında ta‘tîl gicelerinde ‘ulemâyı ihzâr idüp ta‘âm yiyüp şöhet ü muşâhabet iderlerdi. Ol zemânda vüzerâ ‘ulemâ ile böyle muḳayyed olurlardı. Anun için ‘ilm revâc bulmuş idi ve kendülerün nâmı öldiler girdiler. Eyülikle yâd olup kıyâmete varınca du‘âlar olınurlar. Şimdiki vüzerâ ‘ulemâya ri‘âyet degül meh-mâ-emken ihânet ü mezellet virmekdedürler. Anuñ için öldükden sonra belki dahı hayâtlarında şerr ile yâd olınup ezmânda vücûd-ı nâmları şah[i]fe-i rûzgârdan ḫakk olınur gider.”²

Bir ibarede Kemalpaşazâde övülürken dönemin ilmî durumu eleştirilmiştir. Harap olan ilim bahçesine Kemâlpaşazâde hayat vermiştir: “‘İlm bâğçesi ḫarâb olmuş iken ḫayât virdi.”³

Dikkat çeken başka bir husus özellikle zeyl kısmındaki âlimlere yöneltilen eleştirilerdir. Tercüme kısmında pek görülmeyen bu husus zeylde birçok yerde geçmektedir. Umumiyetle kişinin iyi özellikleri sayıldıktan sonra son söz olarak “lâkin” sözcüğüyle çeşitli tenkitlere yer verilmiştir. Örneğin, Samsunlîzâde Mehmed Çelebi çok cömert olduğu için mansıplarındayken değersiz görülmüş ve borçtan kurtulamamıştır: “ifrât ile şehâsı sebebiyle bu deñlü manşıblarda kem olmuşdur. Mezbûra aşlâ ğinâ gelmeyüp

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 84b.

2 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 73a-73b.

3 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 205b.

deynden hâlâş olmadı.”¹ Niksârî Muslidüddin'nin unutkanlığı ve dalgınlığı dile getirilmiştir: “Lâkin merhûm nev'-i gâfletden hâlî olmayup bu nesri evzâ'ı çok.”² Ahmed Çelebi'nin sıkça afyon kullanması ve sağlığını yitirmesi eleştirilmiştir. “Lâkin tiryâki çok isti'mâl itmegün merhûm tâzeliginde şabağa-i şîhhatden dūr olup mu'ammer olımadı.”³ Abdülbâkî Çelebi'nin kazasındaki uygulamalarının beğenilmemesini müellif şu şekilde dile getirmiştir: “Lâkin kazâsına ol deñlü sireti mağbûl degül idi. Afa'llâhu 'anhu.”⁴ “Allah onu affetsin.” diyerek dua etmesi de bu ibarede dikkat çeken başka bir unsurdur. Kadızâde Ahmed'in ise çok hiddetli olmasına dair şöyle bir bilgi verilmiştir: “Lâkin mizâclarında nihâyet-i mertebe hiddet olup cüz'î yirden inhîrâf ve 'azâb üzere olurdu.”⁵ Muallimzâde Ahmed Çelebi'nin dünya sevgisi ve ona tama etmesi şu ifadelerle yazılmıştır: “Lâkin dünyâyâ ziyâde muhib ve şama' üzere olmağın haylî mâl terk eyledi gitdi”⁶ Kara Davudzâde Mustafa Çelebi'nin ise gıybet yapması eleştirilmiş ve insanların bu durumu sevmediği söylenmiştir: “Lâkin merhûm, hulkı gıybet üzere olmağın 'inde'n-nâs mağbûbü'l-kulûb degül idi.”⁷

Klasik Türk edebiyatında temel olarak dört türlü nesir üslubunun olduğu tespit edilmiştir. Bunlar sade nesir, orta nesir, süslü nesir ve ağdalı nesirdir.⁸ Metnin geneline bakılınca Cenâbî'nin sade nesri tercih ettiği görülmektedir. Mukaddime kısmında ise süslü nesir ile yazım tercih edilmiştir. Eserin bir sayfayı aşan ilk cümlesinde yazar seci yapmaya özen göstermiştir:

“Hamd ü şenâ ve minen-i mâ-lâ-yuḥṣâ ol Ḥâlîku'l-arz ve's-semâ ve Râzık-ı bî-hemta ḥazretlerinin Cenâb-ı Kibriyâ'sına olsun ki nev'-i benî âdemo eşnâf-ı maḥlûkâtdan nûr-ı 'aql u iḳân ile eşref ü efdal ve ziyâ-i hidâyet ü imânla mükerrrem ü mükemmel ve rahmet-i bî-ğâyesinden ve inâyet-i mâlâ-nihâyesinden 'ibâdın deycür-ı şürûr-ı fiten ü **dalâletden** ve 'avâ'ik-ı 'alâ'ik-ı miḥen-i **cehâletden** taḥlîş ve esâs-ı bünyân-ı ḥayâtlarının iḥkâm u tarşışine meşîyyet-i ezeliyye ve ḥikmet-i seniyye ta'alluk idüp irsâl-i enbiyâ vü **rusûl** ve ba's-i hüdât-ı mebâhic-i menâhic ü **sübûl** kılpul...”⁹

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 305a.

2 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 305b-306a.

3 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 317a.

4 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 318b.

5 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 326a.

6 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 333b.

7 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 336b.

8 M. Fatih Köksal vd., *Klasik Dönem Osmanlı Nesri*, Kesit Yayınları, İstanbul 2012, s. 16-19.

9 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 1b.

Görüldüğü üzere müellif sec'-i mutarrafi daha çok kullanmakla birlikte “dalâlet-cehâlet/ rusul-sübül” kelimeleriyle de sec'-i mütevâzî yapmıştır. Metnin diğer bölümlerinde dil oldukça sadeleşmiş, terkipler ve seci'ler azalmıştır.

“Mezkûr Süleymân Şâh bilâd-ı 'Acem'den Mâhân şehrinde emîr-i nâmdâr ve melik-i şehryâr olup târih-i nebeviyyenüñ altı yüz on birinci senesinde Cengiz Hân fitnesinde diyâr-ı Rûm'a 'azm eyleyüp bi-tağdiri Hâkîm-i 'Âlim Haleb kurbında Ca'ber nâm kal'a kurbında şavb-ı cinâna 'azm **idüp** ferzend-i ercmeni a'nî Ertuğrul Pâsîn ovasında qarâr **idüp** kavm u kabîlesi ile ki dört yüz miqdârı ev idiler dâ'im kâfire gâzâ **idüp** emr-i cihâdî ihyâ iderler idi.”¹

Eserlerin Nüshası

Cumhuriyet döneminde yapılan araştırmalarda eserin iki nüshasından bahsedilmektedir. Bunlardan ilki Behcet Gönül tarafından aktarılan ve Yıldız-Terâcimiahvâl 12'de bulunan nüshadır.² Nüshanın kendisini görmediğini söyleyen Gönül yapılan tezlerden nüsha hakkındaki bilgileri aktarmaktadır. İkinci olarak Ağâh Sırrı Levend İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde TY 6192 numaralı nüshanın varlığından bahsederek kısa bir bilgi vermiştir.³ Kanaatimizce her iki araştırmacı da aynı nüshadan bahsetmektedir. TY 6192 numaralı yazmanın zahriyesinden bulunan bir etikette 2700 ve 12 numaraları mevcuttur. Yıldız Sarayı Kütüphanesi'ndeki kitaplar İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesi'ne taşındığından⁴ ötürü bahsedilen nüshaların aynı olması muhtemeldir. Üzerinde çalışma yaptığımız nüsha İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde TY 6192 numarasıyla kayıtlıdır. Nüshanın fiziksel özellikleri şu şekildedir: 340 yaprak ve 19 satırda 260x160 ve 177x84mm boyutlarına sahiptir. Söz başları kırmızı ve duraklar yaldızlıdır. 1b ve 302b'deki serlevhalar müzehheb ve mihrabiyelidir. Yaldızlı ve mavi cetvel çekilmiştir. Suyolu filigranlı aharlı kâğıda sahiptir. Cildi krem rengi bez kaplı meşindir ve mıkblebidir. 1b ve 302a arasında *Hakâi'ku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iki'n-Nu'mân* yer almak-

1 Cenâbî, *Hakâ'iku'l-Beyân*, vr. 4a-4b.

2 Behcet Gönül, “İstanbul Kütüphanelerinde Al-Şakâ'ik Al-Nu'mâniya Tercüme ve Zeyilleri”, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 8, İstanbul, 1945, s. 150.

3 Ağâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, TTK, Ankara, 2008, s. 355.

4 Tuba Çavdar Karatepe, “Yıldız Sarayı Kütüphanesi”, *DİA*, C 43, İstanbul, 2013, s. 544.

tadır. 302b-339b arasında *Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân* adlı zeyl bulunmaktadır.¹ Yazmada sadece 1b-3b varakları arasındaki metne tam hareke konmuş, kimi sayfalarda gerekli görülen bazı yerlerde hareke bulunmakla beraber, eserin büyük kısmı harekesiz olarak nesih hatla istinsah edilmiştir. Derkenarlarda bazı biyografilere ait ek lakap, nisbe veya isimler sürh mürekkeple eklenmiştir. Ayet, hadis, bab başlıkları ve bazı ara başlıklar ve söz başları umumiyetle kırmızı mürekkeplidir. Sayfa ortası kurt yeniklidir ve sayfalarda reddade bulunmaktadır. Kimi yerlerde satırın ilgili yerine ve derkenara işaret konularak ekleme yapılmıştır. Zahriyesinde *Terceme-i Şakâ'ik-ı Nu'mân* ibaresi, T 6192 numarasını taşıyan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi mührü ve aynalı formda istiflenmiş “Abduhu İsmail” yazılı bir şahıs mührü bulunmaktadır.

Başı 1b: “Ḥamd ü şenâ ve minen-i mâ-lâ-yuḥşâ ol Ḥâliḳu'l-arz ve's-semâ' ve Râzık-ı bî-hemtâ ḥâzretlerinüñ Cenâb-ı Kibriyâ'sına olsun ki nev'-i benî âdemi eşnâf-ı maḥlûḳâtdan nûr-ı 'âḳl u iḳân ile eşref ü efḍal ve ziyâ-i hidâyet ü imânla mûkerrem ü mûkemmel ve raḥmet-i bî-ğâyesinden ve 'inâyet-i mâlâ-nihâyesinden...”

Sonu 339b: “*Seyf-i Şârim* nâm risâlesidür. Bu cümle te'lîfâtı fuḫalâ-yı dehr ḳatında maḳbûl ve maṭbû'dur. Ḥaḳ budur ki merḥûm, taḳvâ ve 'ilm-de baḥr-i bî-pâyân idi. Târiḫüñ ṭoḳuz yüz seksen ikisinde Birgi'de marâz-ı ṭâ'ûndan fevt oldu. 'Ömri elli beşine irmiş idi. Raḥimehu'llâhu te'âlâ, âmîn yâ Mu'in.”

1 Yazıcı, “Seyyid Mustafâ”, s. 151.

SONUÇ

Osmanlı'nın bir imparatorluk olarak tarih sahnesine çıkıp üç kıtada yayıldığı dönem olan XVI. yüzyıla bakıldığında, devletin bir kendilik bilinci ve kimlik üreterek siyaset yürüttüğü ve buna mutabık olarak kurumlarını teşekkül ettirdiği bir resim tezahür etmektedir. Bu resmin küçük bir parçası ise tarih yazımına dairdir. Biyografilerin çeşitli türler içerisinde telif edilmesi de tarih yazımının bir parçasını oluşturmaktadır ve her tarih yazımı faaliyeti geçmişi toplumsal bilince taşıma çabasının ürünüdür. Şair tezkirelerinin telif faaliyetleri bu yüzyılda hem hacim hem sayı bakımından artarak bir yazım geleneğine dönüşmüştür ve Taşköprizâde'nin *Şakâ'îk*'i da aynı yüzyılda yazılarak müellif henüz hayattayken tercüme edilmeye başlamış, zeyillerle XVIII. yüzyıla kadar kesintisiz olarak bir gelenek hâlinde varlığını sürdürmüştür. Metin tenkidini ve incelemesini gerçekleştirdiğimiz ve şimdiye kadar tek nüshası bilinen *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'îkî'n-Nu'mân* adlı tercüme ve *Zamîme-i Şakâ'îkî'n-Nu'mân* adlı zeyl, bu geleneğin tercüme ve zeyl kısmını birlikte ilgilendiren ve hem tarihçi hem de âlim olan Cenâbî Mustafa Efendi tarafından kaleme alınmış bir eserdir.

Hakâ'iku'l-Beyân bölümünde 516 ve *Zamîme-i Şakâ'îkî'n-Nu'mân* bölümünde 51 olmak üzere eserde toplam 567 biyografi bulunmaktadır. Cenâbî eseri tercüme ederken biyografilerde ekleme ve çıkarma yapmıştır. Tercümeyle eklediği şahıslar: Haydar-ı Horasânî, Meczûb Ali, Kara Rüstem-i Karamanî, Şeyh Mecnûn, Cafer, Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi ve Şeyh Seyyid Sinan bin Seyyid Ahmed olmak üzere 7 adettir. Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi mütercimin dedesinin babası, Şeyh Seyyid Sinan bin Seyyid Ahmed ise dedesidir. Babasının hâl tercümesine ise zeylde yer vermiştir. Tercümede yer vermediği isimler: İbnü'l Cezerî'nin 3 oğlu (Muhammed Ebu'l-Feth, Muhammed Ebu'l-Hayr, Ahmed), Burhaneddin Haydar el-Herevî, Şeyh Bedreddin ed-Dakîk, Şeyh İbnü'l-Attar, Şeyh Hoca Muhammed Pârsâ, Şeyh Ubeydullah es-Semerkindî, Şeyh Abdurrahman el-Câmî, Şeyh Seyyid Yahyâ İbnü's-Sîrvânî, Süleymân el-Karamânî, Mehmed Şâh (Dabbe Çelebi), Nihâlî Efendi, Kemâl Çelebi, Şeyh Muhyiddin el-İznîkî, Şeyh İskender, Şeyh Muhyiddin el-Kağlavî olmak üzere 17 adettir.

Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda eserin Seyyid Mustafa isminde bir şahsa ait olduğu bilinmesine rağmen Seyyid Mustafa'nın kimliği tespit edilememiştir. Yaptığımız çalışma neticesinde eserin Cenâbî Mustafa Efendi'ye aidiyeti tespit edilmiştir. *Hakâ'iku'l-Beyân*'ın Cenâbî'ye olan aidiyeti bazı biyografilerden elde edilen bilgiler ve müellifin başka bir eseri ile yapılan mukabele sayesinde ortaya konmuştur. Cenâbî *Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye*'yi değerli bir eser olarak görmesinden ötürü çevirmeye karar vermiş ve eserde birçok yerde çeşitli tasarruflarda bulunmuştur. Kendisine ait olan *Dürr-i Meknûn* adlı eserinden iktibaslar yaparak her tabakanın başında devrin siyasi olaylarına değinmiştir. Böylece söz konusu padişahın hüküm sürdüğü dönem hakkında genel bir tasvir sunulmuştur. Bu bölümdeki tarih anlatılarının büyük bölümü siyasi olaylar ve savaşlar olmakla birlikte müellif zaman zaman padişahların ilim ve ulema ile olan ilişkilerini dile getirmiştir. Cenâbî, eserinde tercümenin dışına çıkıp bazı tasarruflar gerçekleştirirken kimi zaman bir eleştiri, kimi zaman ek bilgi veya rivayete yer vermiştir. Bazı biyografilerde ise ilmin önemini vurgulamak için kaynak metinden kopup ahlakî ve didaktik bir üslupla mesajlar vermiştir. Bu açılardan bakıldığında eserin amacının sadece belli isimlerin tarih sahnesinden silinip gitmesine engel olmak olmadığı; ilmin ve âlimin statüsünün korunmasının gerekliliğini vurgulamak ve ahlakî öğütler verip insanların ders almasını sağlamak için de yazıldığı söylenebilir.

Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye külliyyatının bir bütün olarak neşrinin gerçekleştirilmesi ile birlikte birçok disiplinden araştırmacıların daha çok ilgi çekmesini ummaktayız. Zira tercüme ve zeyiller zengin bir dil varlığını, büyük bir edebî külliyyatı, sosyal ve beşerî bilimlere ait birçok veriyi, Osmanlı bilim tarihine dair çok geniş bir materyali, mütercimlerin dünyasına ve tercüme tekniklerine dair birçok unsuru, kültüre, sanata ve tasavvufa ait tarihsel anekdotları içermektedir. Söz konusu külliyyat ayrıca çeşitli şekillerde dijitalleştirme, veri tabanı oluşturma gibi yeniçağın teknolojilerine açık bir malzeme içerdiğinden disiplinler arası birçok çalışmanın yapılmasına imkân sağlamaktadır. Yeni proje ve kolektif çalışmalarla bu imkânın vücuda gelmesini temenni ediyoruz.

METİN KURULUMUNDA DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR

1. Arapça ve Farsça birleşik kelimelerin yazımı, terkiplerin oluşturulması ve eklerin metin içinde tutarlı olarak yer alması için İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" isimli makalesinin son neşri dikkate alındı.¹ Tabakaların başlarında ilgili padişahın devrini belirten başlıklar kalın (bold) karakterle ve büyük harflerle yazıldı. Örnek: **ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN MURÂD ĠÂZÎ**. Tabakaların içerisinde meşayih, ulema, tabip gibi biyografileri ayıran ara başlıklar da aynı şekilde yazıldı. Örnek: **'ULEMÂ-İ DEVLETÜ'S-SULTÂN SELİM HÂN -TÂBE ŞERÂHU-; ETİBBÂ'-I ES-SULTÂN SELİM HÂN**.
2. Biyografilerde metin kısmında başlık bulunmadığından ötürü derkenarda bulunan isimler ve metnin içerisinden geçen isimler köşeli parantez içerisinde ve kalın (bold) karakterle yazıldı. İlgili biyografide birden fazla isim varsa – işaretiyle ayrıldı. Örnek: **[Şeyh Bedrüd-dîn Maḥmūd- Simāvna Oğlu]**
3. Manzumelerde noktalama işaretine yer verilmedi. Mensur kısımlarda noktalama işaretleri kullanıldı.
4. Sürh (kırmızı) mürekkeple yazılan ara başlıklar ve söz başları, manzum parçaları gösteren ibareler kalın karakterle yazıldı.
5. Varak numaraları köşeli parantez ile belirtildi.
6. Arapça ve Farsça ibareler dilimizde kullanılan dua cümleleri gibi kalıplaşmış ifadeler değilse Arap alfabesi ile yazılıp dipnotta çevirisi verildi. Ayetler ﴿ ﴾ parantezinde Arap alfabesi ve harekeli olarak yazıldı. Diyanet İşleri Başkanlığı Meali'ndeki tercüme dipnotta gösterildi. Eğer ayetten kısmî iktibas var ise ayet mealinin tümü verilerek ilgili anlam kalın (bold) karakterlerle yazıldı. Örnek: Ankebut Sûresi 43. âyetten kısmî iktibas: "İşte biz, insanlara bu misalleri anlatıyoruz **ama bunların hikmetini gerçek bilgi sahibi olanlardan başkası kavrayamamaktadır.**" Diyalog cümleleri tırnak içerisinde verildi.

1 İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies*, Volume3/6, Fall 2008, s. 1-46.

7. Farsçada bulunan vâv-ı ma'dûle (ّ) işaretiyle gösterildi.
8. Arapça ve Farsça kelimelerin imlasında *Kubbealtı Lugatı*'nın dijital sözlüğünden yararlanıldı: (www.lugatim.com). Metinde doğrudan kullanılmayıp yararlanılan dijital kaynaklar şunlardır: www.kamus.yek.gov.tr, www.almaany.com, www.kuran.diyaret.gov.tr, www.sozluk.gov.tr
9. Metin tamirleri köşeli parantez “[]” ile yapıldı.
10. “Muhammed” adı “Rûm” topraklarında yaşayan şahısların isminde “Mehemmed” şeklinde okundu. “Arab ve Acem” diyarında yaşayanlar için “Muhammed” şekli tercih edildi.
11. Memlekete aidiyet bildiren ve Farsça “-î” ekini almış özel isimler Farsça terkip hâline getirildi. Örnek: ‘Abdü’l-vâcid-i ‘Acemî.
12. Elif-i maksûre ile sonlanan kelimeler “â” şekliyle okundu. Örnek: Mûsâ, müsemmâ.
13. İki aynı sessiz harfle sona eren Arapça kelimeler Türkçe sessiz harfle başlayan bir ek getirildiğinde sessiz harfin biri düşürüldü. Tamlama gereği sesli bir harfle bitişmedikçe, atıf vavı ile birlikte gelmedikçe ve sesli harfle başlayan bir fiil ile kullanılmadıkça şeddeli şekilde yazılmadı. Örnek: maḥalde, ‘avâmdan, ḥavâşdan, mevâdda; eşedd-i, mevedd-i; ḥâşş u ‘âm, yu‘ad, ‘ad, redd idüp.
14. Biyografi sonlarında yer alan “Rahmetullah” ibareleri “aleyhi” ibaresi ile yazılmadığından ötürü “Rahimehullah” şekline dönüştürülmüştür ve tamir parantezine alınmamıştır.
15. Cenâbî Mustafâ'nın tercüme kısmında verdiği ek bilgiler süslü paranteze alınarak ana tercümeden ayrılmıştır. **Örnek:** [Aḥî Ḥasan] Ve birisi daḥı şeyḥ ‘arif-i bi’llâh Aḥî Ḥasan’dur. ‘Abid, zâhid, müstecâbüd-da‘ve, şâhib-i kerâmât u berekât kimesnedür. {Zâviyeleri Burusa’da Serây-ı ‘Âmire kırbında Aḥî Ḥasan Zâviyesi dimekle meşhûrdur.}

METİN

HAKÂ'IKU'L-BEYÂN FÎ TERCEMETİ ŞAKÂ'IKU'N-NU'MÂN

ZAMÎME-İ ŞAKÂ'IKU'N-NU'MÂN

Cenâbî Mustafa Efendi

METİN

[بسم الله الرحمن الرحيم]

[1b] Hâmd ü şenâ ve minen-i mâ-lâ-yuhşâ ol Hâliku'l-arz ve's-semâ' ve Râzık-ı bî-hemtâ hazretlerinin Cenâb-ı Kibriyâ'sına olsun ki nev'-i benî âde-mi eşnâf-ı maḥlûḳât-dan nûr-ı 'aḳl u îḳân ile eşref ü efḍal ve ziyâ-i hidâyet ü îmânla mûkerrem ü mûkemmel ve rahmet-i bî-ğâyesinden ve 'inâyet-i mâlâ-nihâyesinden 'ibâdın deycûr-ı şûrûr-ı fiten ü ḍalâletden ve 'avâ'ik-ı 'alâ'ik-ı miḥen-i cehâletden taḥlîş ve esâs-i bünyân-i ḥayât-larınıñ ihkâm u tarşışine meşîyyet-i ezeliyye ve ḥikmet-i seniyye ta'alluḳ idüp irsâl-i enbiyâ vü rusûl ve ba's-i hüḍât-ı mebâhic-i menâhic ü sübûl kılup ḥalkı dârû'n-na'ime ve ḥ'ân-ı hidâyet ve luṭf-ı 'amîme dâ'in ve râh-ı caḥîm ve 'azâb-ı elîmden şârîfın ve ḥâmîn olmuşlardur ve menşûr-ı sa'âdet-i nübüvveti ve tevḳî'-i refî' 'izzet-i risâleti ḥulâşa-i mevcûd ve menba'-ı feẓâ'il-i 'izz ü cûd, 'umde-i ehl-i felâḥ u yakîn, şadr-nişîn-i ¹ «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ» mihr-i âsmân-ı levlâk ve mâḥ-i burûc-i etbâḳ-ı eflâk, şâme-i gülzâr-ı ḳud'si ve güldeste-i [2a] ḥadâ'ik-ı firdevsî, şâḥib-i Burâḳ u mi'râc ve lâbis-i melâbis-i ḥulle vü tâc, ne-biyy-i şafî-i taḳî ve resûl-i Hâşimî-i naḳî a'nî Muḥammed-i 'Arabî ki ḡubâr-ı mevkib-i mu'allâsı sürme-i dide-i rûşenâ-yı a'yân ve na'l-i pây-ı semendi mihrâb-ı ehl-i yakîn ü iz'ândur.

Beýt: Zûlmet-i küfr ü ḍalâletde ḳalurdı bu cihân
Nûr-ı şer'ün olmasaydı yâ Resûla'llâh şem'

Piştâ-yı zümre-i enbiyâ ve muḳtedâ-yı kâffe-i aşfiyâ, ser-çeşme-i 'ulûm-ı evvelîn ü âḥirîn ve ² كنت نبيا وآدم بين الماء والطين ³ na't-i cemîli ve vaşf-ı celî-lidür:

Zâhiren ḥâtime o server olur

Gâh olur mübtedâ mu'aḥḥar olur

صلی الله تعالی علیه وعلى آله الكرام البررة، وصحبه العظام الخيرة، ما طلع
نجمٌ ونجمٌ طلعٌ ورفع نصبٌ ونصبٌ رفعٌ³

1 Enbiyâ Sûresi 107. âyetten iktibas: "Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."

2 "Âdem su ile çamur arasındayken ben nebi idim." Bkz. İsmail b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ ve Müzilu'l-İlbâs*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2000, 2/169-170, 173 (no. 2007, 2017).

3 Her yıldız doğdukça, hurma bittikçe, nişanlar yükseldikçe, eklinler biçildikçe Allah ona, onun değerli âline ve hayırlı ashabına salât etsin.

محمد كه افريش پاك خاكست

زما صد افرين بر خاك پاك¹

Ṭuğrā-yı vüçüd-ı ‘izzet-rüsûmiyle mersûm ve ḥatm-i zât-ı ‘âlî-şifâtıyla maḥtûm eylemiştir.

Ammā ba’dü: aşhâb-ı fîṭrat-ı selîme ve erbâb-ı tabâyi’-i müstaḳîme-ye ḥafî ve ḥabî degüldür ki ‘arûs-ı icâd-ı kevn ü mekân ve ibdâ’-i zemîn ü zemân [tutuk]-ı ‘ademden perde-güşâ ve minâşsa-i vüçüdda cilve-ger olup rûy-nümâ olduğu ‘ibâdet-i Rabbü’l-erbâb ve ṭâ’at-i mâlikü’r-riḳâb ve ma’rifet-i Hâlık-ı bî-çündur ki ² «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ»³ ve bu fehvâ-yı cezile muvâfîk ve ma’nâ-yı celîle muṭâbîk [2b] كنت كنزا⁴ *cemî’u mäsivâ bimâ iḥtevâ* ‘aleyhi’l-arzu ve’s-semâ⁴ mezâhir-i şifât-ı Hâk ve merâyâ-yı vüçüd-ı Feyyâz-ı Muṭlaḳ’dur. ⁵ ما رأيت شيئاً إلا وقد رأيت الله⁵ ‘ayândur.

برگ درختان سبز در نظر هوشیار

هر ورقی دفترست معرفت کردگار⁶

lâkin dürer-i ğureri ṭâ’at u ‘ibâdeti biḥâr-i zaḥḥâr-ı marâzât-ı de’bden taḥşîl ve zevâhir-i cevâhir-i inkiyâd ve iṭâ’ati riyâz-ı sa’âdâtdan tekmlîl ḥuzûr-ı ḳalb ve intizâm-ı hâl-i ma’îšet ve şalâḥ-ı kâr-ı benî âdem ve te’lif-i efrâd-ı ra’iyyet ve def’-i ezâ-i ehl-i şerr ü fesâd ve ḳam’-ı aşhâb-ı tuğyân u ‘inâd ve neşr-i merâḥim-i merâsim-i şefḳat ve neşr-i levâzım-i mekârim-i merḥamet ile olur. Bu maṭlabuñ hergiz ḥuşûli ve bu maḳâm-ı menî’ün fevz ü vuşûli işâr-ı ‘adl ü dâda menûṭ ve bezl-i elṭâf-ı aṭâf u sedâda merbûṭdur.

1 Bu beytin aslı Nizami-i Gencevi’nin Husrev u Şirin’inde şu şekilde geçmektedir ve burada muhtemelen tahrif ederek alınmıştır:

محمد کافریش هست خاکش

هزاران آفرین بر جان پاکش

Muhammed ki yaratılış toprağıdır onun/ Binlerce aferin olsun temiz canına onun. Çeviri için bkz. Veyis Değirmençay “Nizâmî-i Gencevî’de Besmele, Hamdele ve Salvele” *A Journal of Iranology Studies*, s. 35.

2 Zâriyât Sûresi 56. âyetten iktibas: “Ben cinleri ve insanları, başka değil, sırf bana kulluk etsinler diye yarattım.”

3 Çokça kudsi hadis olarak zikredilen bu sözün aslı yoktur. Bkz. Aclûnî, *Keşfu’l-Hafâ*, 2/173 (no. 2016).

4 Masiva dışında yeryüzü ve gökyüzünün ihtiva ettiği her şey.

5 “Her ne görmüş isem Allah’ı görmüşümdür.” Görülen her şeyin Allah’ın sıfatlarının mazharları, tecellîğâhı olması kastedilmektedir.

6 “Arifin gözünde yeşil ağaçtaki her bir yaprak Yaratıcının marifet defteridir.”

‘imād-ı ‘adāleti iḳāmet ise menāt-ı ‘ayyūḳdan erfa’ ve ihyā-yı senen-i sünen-i kıst u naşfet beyz-i enūḳdan e‘azz u emna’dur. Mādām ki bir sulṭān-ı ‘ādil ve melik-i ‘aḳıl u kāmil taḥt-ı ma’dilet-maşırede ḳarār ve serir-i şeref-tenvîrde sāyedār olup لولا السياسة² seyf-i şer’-i mübîn ile inḳāz-ı mazlûmîn ve def-i ḳazar-ı zālîmîn ve iḳāmet-i emr-i cihād ve tedmîr-i kefer-i bed-nihād idüp her mürde-dil [3a] ü dil-rîşe cenāb-ı refi’i bā’iş-i ihyā ve mazlûm u faḳîr ü dervîşe bāb-ı menî’i melce’ vü me’vā olmaya السلطان ظل الله في الأرض³ mes’alesi ma’lûmdur ve faḥr-i âdemoiân ve h’âce-i cihān buyururlar⁴ ما يزع السلطان أكثر مما يزع القرآن⁵ ve riyyāz-ı emānî re-şehāt-ı emṭār-ı luṭfiyla şādāb ve küll-i maḳāşid u me’ārib çeşmesār-ı sîret-i marziyyesiyle sîr-āb olup mi’mār-ı tedbîri ile bilād ḳılıp ‘āmire ve cinān-ı cenān-ı nāzıra ve zāhire olmaya. *Ḳālēn-nebiyyu sallāllāhu ‘aleyhi ve sellem:* ve dahı ehl-i إن المقسطين يوم القيامة على منابر من نور عن يمين الرحمن⁶ ‘aḳıl u naḳle düşen ve berāhîn-i sātî’a-ı keşîre ile mübeyyen ve müberhendür ki iştiyād-ı hümā-yı ‘adl ü dād ve iḳtināş-ı āhū-yı ḥükümet ü reşād, hevāsı taḥşîl-i şāhîn-i ‘ilm ü ḥikmet ve teysîr-i teşhîr-i bāz-ı fezā’il ü fiḳnat sebebiyle olur. Ḥekîm feylesof ve re’îs a’nî Aristatālîs dimişdür ki: لا ملك إلا بالرجال، ولا رجال إلا بالمال، ولا مال إلا بالرعية، ولا رعية إلا بالعدل، ولا عدل إلا بالعلم والعقل⁶

Anuñçündür ki Ḥudā-yı müte‘āl *celle ‘ani’-ş-şebîhi ve’l-emşāl* Ḳur’ân-ı ‘Azîm’inde ve Furḳān-ı Kerîm’inde şe’n-i ‘ilm ü ‘ulemā-i tebcil ü iḳdār ve merâtibin ‘ale’l-vechîl-cemîl mevāzî-i ‘adîdede taşriḥ ü tavzîḥ idüp bu-

1 “Bir saatlik adalet yetmiş senelik ibadetten hayırlıdır.” Aclûnî, *Keşfu’l-Hafâ*, 2/75 (no. 1721).

2 Siyaset olmasaydı riyaset geçersiz olurdu.

3 “Sultan, her mazlûmun kendisine sığındığı, Allah’ın yeryüzündeki gölgesidir.” Bkz. Aclûnî, *Keşfu’l-Hafâ*, 1/552-553 (no. 1487).

4 “Sultanın manî oldukları Kur’ân’ın manî olduklarından fazladır.” Hadis olarak senedi yoktur. Muhtelif kaynaklarda aynı ve benzer lafızlarla Hz. Ömer, Hz. Osman, Ömer b. Abdülaziz, Hasan-ı Basî’nin sözü veya kelam-ı kibar olarak kaydedilmektedir.

5 “Adalet sahipleri kıyamet gününde Rahman’ın yanında nurdan minberler üzerindedirler.” Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, thk. Şuayb el-Arnaût, Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 1421/2001, 11/32; Müslim b. Haccâc, *el-Câmiu’s-Sahîb*, thk. Muhammed Fuad Abdülkâfi, Beyrut: Dâru İhyâi’t-Türâsî’l-Arabî, “el-İmâre”, 1827; Nesâî, *Sünen*, thk. Abdülfettah Ebu Gudde, Halep: Mektebu’l-Matbûati’l-İslâmiyye, 1406/1986, “Âdâbu’l-Kudât”, 1 (no. 5379).

6 Mülk ancak rical ile, rical ancak mal ile, mal ancak halk ile, halk ancak adalet ile, adalet ise ancak ilim ve aḳıl ile olur.

yurmuşdur ki ¹ [3b] «شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأَوَّلُوا الْعِلْمَ» ve bir maḥalde daḥı ² «وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ» ve bir mevzi'de daḥı ³ «وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ» buyurulmuşdur ve şân-ı 'ilmi terfihe izân ve tenbîh olunup Ḥabîb-i Ekrem'ine bu deñlü 'ulûm-ı keşîre ve ḥükm-i celîle vü 'azîze taḳdîr ü teysîr itmiş iken istizâdesin taleb ile emr buyurup ⁴ «قُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا» diyü buyurulmuşdur ve eḥâdîs-i şaḥîḥa-i Muştafaviyye ve mişkât-ı risâlet-i Muḥammediyye'de vârid olmuşdur: ⁵ «إِنْ فَقِيهَا وَاحِدًا أَشَدَّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ» Pes imdi ḥâṭır-ı fâtîre ḥuṭûr u 'ubûr itdi ki 'ulemâ-i enâm *şekera'llâhu mesâ'iyehum ilâ yevmi'l-ḳıyâmuñ* ⁶ ve meşâyih-i kibâr ve 'ibâd-ı aḥyârûñ esâmî-i ḥasene-i ḥaliyye ve evşâf-ı behiyye ve siyer-i fâiḳa ve eṭvâr-ı laṭîfe vü rā'îḳaların mutaẓammın bir cerîde-i müteberrice ve bir ḥarîde-i müteğannice te'lîf ü tarşîf ve cem' ü taşnîf idem ki nāẓır olanlara tervih-i cān ve tefrîḥ-i cenân eyleye ve fevâ'ih-i miskiyye-i seniyyesiyle meşâmm-ı ḳuvâsı pür-zevḳ ve revâ'ih-i 'itriyye-i ṭayyibesiyle fu'âd [u] cān pür-şevḳ olup anlaruñ ṭarîḳatlarına iḳtidâ ve semt-i felâḥ semtlerine ihtidâyâ bâ'îş ola. Lâkin efrâd-ı zümre-i 'ulemâ-i ebrâr ve meşâyih-i kibâr bî-ḥadd ü bî-şümâr olup seyr-i marziyye ve ef'âl-i cemîle-i behiyyeleri beyânı taḳrîrdan bîrûn ve taḥrîr-i suṭûr-ı evrâḳdan ḥâric ve efzûn olup. **Beyt:**

Beyân-ı şevḳ hergiz ḥarfe şıḡmaz

Ki baḥr-i [4a] bî-kerândur zarfa şıḡmaz

- 1 Âl-i İmrân Sûresi 18. âyetten kısmî iktibas: “Allah, hak ve adaleti ayakta tutarak, **kendinden başka tanrı olmadığını bildirdi; melekler ve ilim sahipleri de bunu ikrar ettiler.** (Evet) O’ndan başka tanrı yoktur; O mutlak güç ve hikmet sahibidir.”
- 2 Âl-i İmrân Sûresi 7. âyetten kısmî iktibas: “Sana kitabı indiren O’dur. Onun (Kur’an) bir kısım âyetleri muhkemdir, ki bunlar kitabın esasıdır, diğerleri ise müteşâbihtir. Kalplerinde sapma meyli bulunanlar, fitne çıkarmak ve onu (kişisel arzularına göre) te’vil etmek için ondaki müteşâbihlerin peşine düşerler. Hâlbuki onun te’vilini ancak Allah bilir; bir de ilimde yüksek pâyeye erişenler. Derler ki: Ona inandık, hepsi rabbimiz katındandır. (Bu inceliği) yalnız akliselim sahipleri düşünüp anlar.”
- 3 Ankebut Sûresi 43. âyetten kısmî iktibas: “İşte biz, insanlara bu misalleri anlatıyoruz **ama bunların hikmetini gerçek bilgi sahibi olanlardan başkası kavrayamamaktadır.**”
- 4 Taha Sûresi 114. âyetten kısmî iktibas: “Gerçekliğinde şüphe bulunmayan, her şeye hükümler olan Allah yüceler yücesidir. Sana vahyi tamamlanmadan Kur’an’ı okumada aceleci davranma ve “**Rabbim! İlmimi arttır**” de.”
- 5 “Şeytana karşı bir fakih yetmiş âbiddeden daha çetindir.” Bkz. İbn Mâce, *Sünen*, thk: Şuayb el-Arnaût, Beyrut: Dâru’l-Risâleti’l-Âlemiyye, 1430/2009, “es-Sünne”, 17 (no. 222); Tirmizî, *el-Câmiu’l-Kebîr*, Beyrut: Dâru’l-Garbi’l-İslâmî, 1988, “el-İlm”, 19 (no. 2681).
- 6 Allah, kıyamet gününe kadar onların çalışmalarının karşılığını versin.

muḳtezāsınca *el-ḳalīlu yedullu 'ale'l-keşiri ve'l-ḳaṭretu 'ale'l-ğadīr*¹ çün gülistāndan bir gül nişāndan yeter diyüp ba'zı erbāb-ı sa'ādetüñ işāretiyle 'allāme-i zemāne ve fehḥāme-i evāne, merḥūm Taşköpri-zāde *zā'afā'l-lāhu ecrāhu ve zādehu* 'ulemā-yı Rūm-ı şeref-rūsūm aḥvālinde yazduğı tārīḥ, *Şakā'iku'n-Nu'mān*'uñ ki nefsinde müfid ü muḥtaşar ve mücez ü mu'teber kitāb-ı müsteṭābdur lisān-ı Türki'ye terceme olunması münāsib ü evlā ve elyāḳ u aḥrā görilüp ol cihetden kitāb-ı mezkūruñ tercemesine şürü' ve 'Arabī'den Türki'ye naḳle vülū' olunup kitāb-ı mezkūr ve defter-i menşūrda ḳaydı bulunmayan 'ulemā vü fuṣalādan çok kimesne ilḥāḳ olınup silk-i 'aḳd-i kitābetde naẓm ve naḳş-ı ḥurūf u 'ibāretde resm olındı ve ba'de-mā temme ve ceffe'l-ḳalem bu kitābuñ ismi *Hakā'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakā'iku'n-Nu'mān* ḳılmaḳ muşammem olmuştur. *Ve mā tevfiķi illā bi'llāh.*

1 “Az çoğa ve damla göle delalet eder.”

SULTÂN 'OŞMÂN İBN ERTUĞRUL İBN SÜLEYMÂN ŞÂH

Mezkûr Süleymân Şâh bilâd-ı 'Acem'den Mâhân şehrinde emîr-i nâm-dâr ve melik-i şehriyâr olup târîh-i nebevînüñ altı yüz on birinci senesinde Cengiz Hân fitnesinde diyâr-ı Rûm'a 'azm eyleyüp *bi-takdîri Hakîm-i 'Âlîm* Haleb kurbında Ca'ber nâm kal'a kurbında şavb-ı cinâna 'azm idüp [4b] ferzend-i ercmendi a'nî Ertuğrul, Pâsîn ovasında qarâr idüp kavm u kabîlesi ile ki dört yüz miqdârı ev idiler dâ'im kâfire gâzâ idüp emr-i cihâdî ihyâ iderler idi. Vaktâ ki Konya pâdişâhı Sultân 'Alâ'ü'd-dîn-i Şânî bunlaruñ şevketin ve cihâd emriyle tamâm taqayyüdlerin işitdi bunlara âdem gönderüp yanına da'vet itdi ve bunlara qarârgâh olacak yirler ta'yîn idüp külli iltifâtlar itdi. Ol zemânda Tatar'uñ memâlik-i İslâmiyye üzere hücum u gâlebesi olup mezbûr Sultân 'Alâ'ü'd-dîn bu cihetden gâyet muẓtarib idi. Lâkin Ertuğrul anuñ yanına gelelden her gâzâda emâret-i feth ü nuşret müşâhede idüp ol sebebden Ertuğrul'a ziyâde maḥabbet idüp cemî' begleri üzerine taqdim i[t]di. Târîhüñ altı yüz seksen beşinde emîr-i mezkûr -'aleyhi rahmetü'l-Gâfûr- Kütâhiyye'yi kefere elinden alup feth eyledi ve dâ'im gâzâdan hâlî olmayup hicretüñ altı yüz seksen yedisinde âhirete riḥlet idüp Sultân 'Alâ'ü'd-dîn veled-i necibi Sultân 'Oşmân'a ṭabl u 'alem ü seyf gönderüp emr-i cihâdî aña tefvîz i[t]di ve feth itdügi memâlikde hûṭbe ve sikke Sultân 'Oşmân nâmına olmağa izn virdi ve Sultân 'Oşmân feth-i memâlike meşgûl olup lâkin sultân-ı mezkûr zemânında edeb[e] ri'âyet idüp şî'âr-ı salṭanatı izhâr itmedi. Tâ kim sultân-ı [5a] mezkûr Al-lâhu te'âlâ rahmetine peyveste oldu ve târîh-i hicret-i nebeviyyenüñ altı yüz toḫsan toḫuzında Sultân 'Oşmân Ġâzî serîr-i salṭanata cülûs idüp Qaraḫışâr'da hûṭbeyi kendü nâmına oḫutdı ve 'aẓîm gâzâlar idüp Kocaili'ni ve Qaramürsel câniblerin ve Ulubâd ve Kite'yi ve Burusa eṭrâfını feth idüp Yenîşehr'i kendüye taḫt ta'yîn idüp Burusa muḫâşarasına oğlu Sultân Orḫân'ı gönderüp kendü niḫrîs zaḫmetinden marîz olup gidemeyüp anlar muḫâşarada iken merḫûm-ı cennet-âşiyân Sultân 'Oşmân vefât itdi ve yirine oğlu Sultân Orḫân pâdişâh oldu. Sultân 'Oşmân altmış toḫuz yaşında fevt olup yigirmi altı yıl ve üç ay on gün salṭanat ṭablin urup pâdişâh olmuş idi. Târîh-i vefâtı yedi yüz yigirmi yedide vâķî' olmuş idi.

FASL

[Edebâli-i Karamanî]

Ol zemânda mevcûd olan ‘ulemâdan birisi fâzıl-ı kâmil ve şeyh-i ‘âlim-i ‘âmil, baķiyyetü’s-selef ve şâhibü’s-şeref Edebâli-i Karamanî’dür. ‘İlm-i zâhir ü bâtında mâhir kimesne idi. Kendü mâlından bir zâviye binâ idüp fuķarâsıyla Cenâb-ı Rabbü’l-erbâba ‘ibâdete meşğûller idi. Dünyâ katında [bir] şey degüldi. Ol zemânun mülûk u selâtin ü a‘yânı şeyh-i mezkûra gelüp du‘âsından müstemidler idi. Hattâ Sulţân ‘Oşmân dahı mezbûra tamâm maħabbet üzere olup gâhice meclisleriyle müşerref [5b] olduķda zâviyelerinde yatmaķ da vâķi’ olurdı. Bi-meşiiyyet-i taķdîr-i ezeli bir gice görür ki bir bedr olmuş, ay, hâzret-i şeyhün koynından çıkup kendü koy-nına girer ve ol eşnâda kendünün göbeginden bir ‘azîm dıraht peydâ olur ki dal u budağı dünyâyı tutar ve ol ağacun altında ‘azîm ‘azîm tağlar ve ırmağlar ve bağ u bağçeler peydâ olup mecmû’-ı ‘âlem gelüp ol bağ u bağçelerden ve şulardan müntefi’ olup ol ağacun gölgesindeistirâhat idüp âsûde olurlar. Sulţân ‘Oşmân uyanup bu vâķı’adan ta‘accüb idüp huzûr-ı şeyhe gelüp gördüğü hâlleri bir bir beyân eyler. Şeyh dahı tamâm mesrûr olup “Saňa beşâret olsun ki inşâ’llâh ‘an-ķarîb dünyâya pâdişâh olacaķsuñdur. Halk senden ve evlâd-ı kirâmuñun devletinden müntefi’ olacaķdur.” didi ve “Ol ay ki gördün benim kızumdur. Anı saňa Allâhu subhânehu ve te‘âlâ buyruğıyla nikâh itdüm.” didi. Sulţân Orhân, mezbûr şeyhün tezvîc itdüğü kerimesindendür.

{Lâ-cerem peder cânibi böyle şalâh u ‘ıffet ve emr-i cihâdî ikâmet ü ihyâda olup mâder tarafı dahı beyt-i velâyet ü kerâmetden olduğıcün Hakk celle ve ‘alâ, Devlet-i Âl-i ‘Oşmân’ı *naşarahumu’llâhu te‘âlâ* kamu devletlerden ‘âlî ve cenâbların mercî’-i mülûk u selâtin ü e‘âlî olmuşdur. Mercûdur ki bu devlet-i ‘azîme yevm-i kıyâmete dek bâķi ola *inşâ’llâhu te‘âlâ*. [6a] Hakk subhânehu ve te‘âlâ şâlih kulları emrinde ‘inâyet buyurup kelâm-ı kadîminde ‘*وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا*’¹ diyü buyurmuşlardur ve bir yirde dahı

1 Kehf Sûresi 82. âyetten kısmî iktibas: “Duvara gelince o, şehirde iki yetim çocuğun idi; altında da onlara ait bir define vardı; **babaları ise iyi bir adamdı**. Rabbin istedi ki, o iki çocuk güçlü çağlarına erişsinler ve rabbinden bir rahmet olarak definelerini çıkarsınlar. Ben bunları kendiliğimden yapmadım. İşte, hakkında sabredemediğin şeylerin iç yüzü budur.”

«وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ»¹ buyurulmuşdur ve şeyh-i mezkûr târîh-i nebevîniñ altı² yüz yigirmi altı senesinde civâr-ı Hakk'a peyveste oldu. 'Ömr-i şerifleri yüz elli miqdârı var idi.}

[Tursun Fakîh]

Ve birisi dahı Tursun Fakîh'dür. 'Âlim ü kâmil kimesne idi. Devlet-i 'Osmâniyye'de *ebbedeha'llâhu te'âlâ ilâ-yevmi'l-kıyâm* Sulţân 'Osmân nâmina hıttbeyi cum'a ve 'idde evvel ol okımuşdı. Şeyh-i mezkûruñ anlar dahı güyegüleri idi. Takî vü nakî, ehl-i Hakk ve fûrû'da ve sâ'ir 'ulûm-ı şer'iyyede kâmil kimesne idi.

[Haţţâb bin Ebi'l-Kâsım]

Ve birisi dahı Haţţâb bin Ebi'l-Kâsım'dur. Karamiyye'dandur. Kendü şehrinde 'ulemâdan okıyup şügl idüp Şâm'a rihlet itmişdür ve anda 'ulemâdan fıkıh u tefsîr ü hadîs okımuşdur ve anda vefât itmişdür. 'Ömer Nesefî hâzretlerinüñ hilâfiyâtında olan manzûmesine bir şerh söylemişdür târîhüñ yedi yüz on yedisinde.

[Muhlîş Baba]

Ol zemânuñ meşâyihinden birisi şeyh 'ârif-i bi'llâh Muhlîş Baba'dur. Karaman'da mutavaţţın olup şofra kâşkup Sulţân 'Osmân ile gâzavât u hürubında bile hâzır olmışdur. Müstecâbü'd-da've, şâhib-[kerâmât]-ı 'azîzedür.

[Âşık Paşa]

Ve birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Şeyh Muhlîş Baba'nuñ ferzend-i sa'âdet-mendi Âşık Paşa'dur. Karaman'da [6b] Kırşehir'nde sâkin olup vefâtı dahı anda vâkı' olmışdur. Kabr-i şerifi ma'lûmdur. Halk teberrük iderler ve anda du'â müstecâb olur dirler. Şeyh-i mezbûr, 'âbid, zâhid, müteverri', ehl-i sülûk kimesnedür. Ahvâl-i sülûkda manzûm bir laţîf kitâb söylemişdür.

1 Enbiya Sûresi 105. âyetten iktibas: "Andolsun zikirden sonra Zebûr'da da, "Yeryüzü iyi kullanıma kalacaktır" diye yazmıştık."

2 Şakâ'ik'ta 726. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 30.

[‘Elvân Çelebi]

Ve birisi dahı Şeyh ‘Elvân Çelebi’dür. Sâlifü’z-zıkr ‘Âşık Paşa’nuñ oğlıdur. Amâsiyye kırbında bir maħalde tavaṭṭun itmişdür ve anda vefât idüp defn olınmışdır. Ehl-i hâl, şâhib-i cezbe ‘azîzdür. Eṭvâr-ı sülûkda bunlaruñ dahı bir manzûm kitâbları vardır.

[Ahî Hasan]

Ve birisi dahı şeyh ‘arif-i bi’llâh Ahî Hasan’dur. ‘Âbid, zâhid, müstecâbü’l-da‘ve, şâhib-i kerâmât u berekât kimesnedür. {Zâviyeleri Burusa’da Serây-ı ‘Âmire kırbında Ahî Hasan Zâviyesi dimekle meşhûrdur.}

[Haydar-ı Horāsânî]

{**Ve birisi** dahı Haydar-ı Horāsânî’dür. Zemānesinüñ yegānesi idi. ‘İlm-i zâhir ki çalışup soñra kendüye fenâ galebe idüp taşavvufa iştiğâl itmişdi. Naql olunur ki Eynegöl câniblerinde ba‘zı tağlarda ‘uzlet idüp âhûlar ve arslanlar eṭrâfına cem’ olup ṭururlardı ve merḥûmuñ hâlinden vecd olup mest olurlar idi. Arslana başı kayısı olup âhûya zarara kâdir olmazdı.}

[Meczûb ‘Alî]

{**Ve birisi** dahı Meczûb ‘Alî idi. Ehl-i hâl kimesne idi. Yeñişehr kırbında medfûndur. Hâlâ kabri ziyâretgâhdur. Kimüñ ki atı [7a] şanculansa anda varup kabrini üç kez ṭavâf itdirse şancusı gider. Kezâlik at kaçanmasa anda iletüp üç kez ṭolanmağla fi’l-hâl kaçanur, zâ’il olur.}

SULTÂN ORĖÂN BİN SULTÂN 'OŞMÂN İBN ERTUĞRUL İBN SÜLEYMÂN ŞÂH

Sultân OrĖân babası Sultân 'Oşmân'dan sonra pâdişâh olup Burusa'yı feth eyledi. Anda bir câmi' ve bir 'imâret ve bir medrese binâ eyledi ve Sinân Paşa'yı medîne-i mezkûrede kâdî eyledi ve hayli gazâlar idüp İznîk'i feth eyledi ve anda câmi'ler ve mescidler ve medrese binâ eyledi ve Bâlîkes-rî ve Karesi vilâyetini 'âmmeten feth eyledi ve oğlu Süleymân Paşa'ya emr eyledi. Gelibolı Boğazı'n geçüp Rûmili yaķasına varup küffarla 'azîm ceng idüp Gelibolı Kâl'ası'n alup ve Hayrabolu Kâl'ası'n ve Vize Kâl'ası'n alup 'âmmeten Bolayır'ı feth itdi ve oğlu Murâd Hân'ı Çorlu Kâl'ası'nuñ fethine gönderüp feth eyledi ve Hâcî İlbeg elinde Dimetokâ Kâl'ası ve nice kâl'alar feth oldı ve târîhüñ yedi yüz altmış birinde sultânü'l-berreyn OrĖân Ėâzî vefât idüp Burusa'da Manastır içinde defn olındı. MerĖûm pâdişâh OrĖân kırk bir yıl salţanat sürüp yetmiş yıl 'ömr sürmiş idi. 'Âdil, Ėâzî pâdişâh idi ve şûreti ve sîreti gökçek kimesne [7b] idi. Evvel Devlet-i 'Oşmâniyye'de câmi' ve medrese ve 'imâreti ol binâ itmişdi. 'Ulemâyı ve şuleğâyı severdi ve anlar ile muşâğabet ider idi ve fuķarâya dâ'im iğsân iderdi.

ZİKR-İ 'ULEMÂ-İ SULTÂN ORĖÂN -FAŞL-

[Dâvûd-ı Kâşşerî-i Karamanî]

Sultân OrĖân'ın zemânında olan 'ulemâdan birisi 'âlim ü f[â]zıl ve şeyĖ-i kâmil Dâvûd-ı Kâşşerî-i Karamanî'dür. Karaman'da şuğl eyleyüp andan Mısr'a varup 'ulemâ-i Mısr'dan tefsîr ü Ėadîş ü uşûl ve sâ'ir 'ulûm-ı 'âķliyye okıyup tekmîl eyledi. Şoñra 'ilm-i taşavvufa mâ'il olup 'ilm-i taşavvufı tekmîl eyledi ve şeyĖ-i kebîr MuĖhyi'd-dîn-i 'Arabî Ėazretlerinüñ *Fuşûş*'ını laţîf şerĖ eyledi ve Sultân OrĖân İznîk'de medresesin binâ idüp anı anda müderris eyledi ve fâzıl-ı mezbûr anda bâb-ı ifâdeyi meftûğ tu-tup fezâ'ilinden çok kimesne müntefi' oldı ve 'âbid, zâhid ve müteverri' ve aĖlâķ-ı Ėamîde şâğibi kimesne idi.

[Kürd Tâcü'd-dîn]

Ve birisi dahı 'âlim ü fâzıl Kürd Tâcü'd-dîn'dür. Zemânı 'ulemâsından okıyup şugl idüp cemî'-i 'ulûmda mâhir olup 'ilm-i fûrû'a ziyâde meyli olup iştiâr-ı tām ile meşhûr olmuş idi ve Dâvûd-ı Kâşî vefât itdük-den sonra Sultân Orhân İznîk Medresesi'n mevlânâ-yı mezbûra virmiş idi. Mevlânâ-yı mezbûr anda külli şugl idüp meşhûr-ı âfâk olmuş idi.

[Kara 'Alâ'ü'd-dîn]

Birisi dahı fâzıl-ı kâmil, Kara [8a] 'Alâ'ü'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsı-
nuñ hâkıkâ ki yegânesi idi. 'Ulûmda fazîlet ü mahâretine hâk ittifâk itmiş-
lerdür. Latîf kitâblar te'lîf itmiş idi. 'İlm-i 'uşulde *Muğnî* nâm kitâbı şerh
itmişdür ve fûrû'da iki cildde metn-i *Vikâye*'yi şerh itmişdür ve mevlânâ-yı
mezbûr, zühd ü vera'da kemâlin bulup ekşer-i hâk ziyâret idüp ve iltimâs-ı
du'âsıyla müşerref olurlar idi.

[Cenderlü Kara Halil]

Ve birisi dahı 'âlim-i fâzıl Cenderlü Kara Halil'dür. Sultân 'Osmân'ın
evâhîr-i devletinde Bilecik kâdîsı idi. Şoñra Sultân Orhân mezbûrî İznîk'e
kâdî eyledi. Ba'dehu Burusa kâdîliğına tebdîl eyledi ve Sultân Murâd Gâzî
pâdişâh olduğda mevlânâ-yı mezbûrî kendüye kâdî-asker idüp andan şoñra
vezîr idüp ve beglerbegilik manşibın aña ta'yîn eyledi ve hâk aña Hay-
rû'd-dîn Paşa didiler ve bir rivâyetde geldi ki mezbûr Hayrû'd-dîn Paşa Kara
'Alâ'ü'd-dîn Efendi'nün şâgirdlerinden olup Sultân Orhân '*aleyhi'r-rahmetü
vel-ğuf'rân*' ilme ve 'ulemâya ziyâde meyl üzerine idi. Ol sebebden gâhî Mev-
lânâ 'Alâ'ü'd-dîn Efendi'nün yanına gelüp müşâhabet-i dil-güşâsıyla istinâs
idüp ve mesâ'il-i dîniyyeden çok nesne su'âl idüp müntefi' olur idi. Bir gün
yine gelüp meclis âhîrinde eyitdi ki: "Tâlebeñüzden bir kimesne ta'yîn idüñ.
Seferde vü hâzarda bizüm [8b] yanımızca olsun. Tâ ki re'âyâ vü berâyâ
ve 'askerimiz mâ-beyninde olan huşûmet ü ihtilâfı faşl eyleye." Mevlânâ
'Alâ'ü'd-dîn Efendi dahı talebesine teveccüh idüp her kânkısına ki işâret itdi,
ağlayup feryâd idüp gitmege kâ'il olmadı. Âkıbet kâhîr mezbûr Cenderlü
Kara Halil'i gönderüp ol dahı ağlayurak kâlkup sultân-ı mezkûrın yanınca
gitdi ve bi-'inâyeti'llâhî te'âlâ devlet-i dünyeviyenün nihâyetine yetdi.

[Muḥşin-i Kayşerî]

Birisi daḥı ‘âlim-i fâzıl Muḥşin-i Kayşerî-i Karamanî'dür. Kendü memleketi ‘ulemâsından okıyup fûnûn-ı edebiyeyi ve envâ'-ı ‘ulûm-ı şer‘iyyeyi taḥşîl idüp andan şofıra Şâm'a rihlet idüp ‘ulemâ-i ‘Arab'dan tefsîr ü ḥadîs okıyup yine kendü memleketine gelüp anda vefât eyledi ve ‘ilm-i fîḫhda bir laṭîf kitâb nazm eyledi ve ‘ilm-i ferâ'izi daḥı bi-tamâmihi güzel nazm eylemişdür ve aña bir laṭîf şerḥ söylemişdür ve anda ol bağladuğı metnüñ daḳâ'îḳ u esrârını beyân itmişdür ve ‘ilm-i ‘arûzda *Muḥtaşar-ı Endelüsî* ye bir müfid şerḥ söylemişdür.

ZİKR-İ MEŞÂYİḤ-İ DEVLET-İ SULTÂN ORḤÂN

[Geyiklü Baba]

Ve ol zemânuñ meşâyihinden birisi şeyḥ ‘ârif-i bi'llâh Geyiklü Baba'dur. Geyiklü Baba dimege bâ'is ol idi ki dâ'im âhûlara binüp anlarla ülfet bağlar idi. Aşlı bilâd-ı ‘Acem'den Hoy қаşabasındandır. Rûm'a rihlet idüp geyige binüp Sultân OrḤân ile Burusa [9a] fethine ḥâzır olmışdur. Sultân-ı mezkûr, mezbûr şeyḫi tamâm sevüp maḥabbet iderdi ve bir gün mezbûr şeyḫe ‘arz idüp eyitdi ki: “Benden ne deñlü kūy u kend istersün, dile vireyüm.” didi. Şeyḫ-i mezbûr daḥı: “Bize terk-i dünyâ gerekdür. Ol pâdişâhlara lâ'îḳdur.” diyüp nesne ḳabûl itmedi. Vaḳtâ ki Sultân OrḤân, “Elbette süknâ için bir miḳdâr yir ḳabûl itmek gereksün.” diyücek Eynegöl üstinde taḡ içinde bir kūy ihtiyâr idüp ve dervîslere oṭunluḳ diyüp biraz yir ta'yîn eyledi. Dâr-ı dünyâdan rihlet idince ol maḥalde ṭâ'at u ‘ibâdet idüp geçindi. Ḥâlâ mezârları ol küydadur. Tamâm her gûşe-i ‘âlemden ziyâretgâh olup Sultân OrḤân *‘aleyhi'r-raḥmetü ve'l-ḡufrân* üzerine bir ‘âlî ḳubbe binâ idüp ve bir câmi' ve ‘imâret bünyâd itmişdür. Şeyḫ-i mezkûr dünyâdan bi'l-külliyeye münḳaṭı' olup külliyyetle icâbet-i Cenâb-ı Hâḳḳ'a mütevec-cih olmuş idi. Velâyet ü kerâmetine ḥadd ü ‘add yoḡdı. Zât-ı şerîflerinde bir mertebe cezbe vü ḥâl var idi ki ḳâbil-i ta'bir degüldi.

{Naḳl olunur ki şeyḫ-i mezkûruñ sâkin olduğı maḥalle ḳarîb yirlerde kāfir kūyları olup şeyḫ-i mezbûr dâ'im bunları imâna da'vet iderdi. Bir gün eline bir ağacdān ḳılıc alup kāfirlerüñ cem'iyetine varup “İslâm'a gelün

ve illâ sizi helâk iderüm.” diyücek kâfirler gülüşüp [9b] laţîfe tarîķiyle içle-
rinden birini gösterüp “Gele bunu kılıcıla ur görelüm. Eger kılıcuñ keserse
îmâna gelemüm.” diyüp ol şahş a bir kılıc başup tûrduğı yirde nîmeleyüp
iki pâre eyledi. Hemân-dem kâfirler kûrkup çoğı îmâna geldiler} ve naķl
olınur ki bir gün Sulţân Orķân mezbûr şeyhden du‘a recâ idüp “Bizi gû-
şe-i hâtırdan çıkarmañ!” didi. Şeyh daķı “Ben sizden ġâfil degülüm, sizi
unutmam ve sizûñ bir mühim hâcetûñüz olduķda ben bilirüm. Ol zemân-
da du‘a iderüm.” dimiş. Biraz zemân bunuñ üzerine geçdükde gördiler
ki şeyh-i mezbûr taġdan bir kökli ağacı kûparup Burusa’ya gelüp Serây-ı
‘Âmire’nuñ kâpusınuñ iç yüzinde diküp gitdi ve Sulţân Orķân bu hâli işi-
dicek ġâyet şâz olup emr eyledi ki ol ağacı besleyüp tîmâr eyleyeler. Ol ağac
büyüyüp tarîķûñ tûkuz yüz yetmişinden soñraya dek tûrurdu.

[Abdâl Murâd]

Ve meşâyihden birisi daķı Abdâl Murâd’dur. {Bursa fethinden evvel
Bınarbaşı semtinde Şehr Kâl’ası’na havâle olur taġ üstinde bir yirde sâkin
olurdu. Naķl olınur ki kendülerinûñ bir merkebi varmış. Üstine heybesin
kûrmış ve merkebi hişâra toġrı şalıvrür imiş. Eger kâfirler heybesin zâd u
zevâde ile tûldururlar ise merkebcik gelür gider imiş. Şeyh-i mezbûr [10a]
daķı tınmaz imiş ve illâ kâfirleri şapan kâyasına tûtup kâl’ada hâllerin di-
gergün ider imiş tâ kim mühimmâtın tedârük itmeyeler. Cengden ferâġat
itmez imiş ve kendülerden ġayrı ol maħalden kimse hişâra şapan kâyası yi-
rişdûrmek muħâldür. Ĥaylî mesâfedür. Soñra Sulţân Orķân ile fethde bile
olup ‘âdete muħâlif ba’zı kerâmetler izhâr itmişdür ve kendü iki âdem boyı
ve iki kârış inlü bir ‘azîm kılıc getirüp anuñla ceng ider imiş. Ĥâlâ fuķarâsı
‘âşûrâ günlerinde ol kılıcı ‘alem-vârî biñ belâyla bir kuvvetlü kimesneye
götürüp deryûze iderler ve kâbr-i şerîfi hâlâ sâkin olduğı maħaldedür. Ol
maħalde du‘â-i isticâbesi tamâm rûşen ve ‘iyân olduğıçün kâbr-i şerîfi ‘aceb
ziyâretġâh olmuşdur.}

[Mûsâ Baba]

Ve birisi daķı şeyh meczûb-ı İlâhî Mûsâ Baba’dur. Sulţân Orķân ile
Bursa fethine hâzır olmuşdur. Kerâmeti, velâyeti zâhir olmuş kimesnedür.
{Bursa’nuñ şarkî tarafında medfûndur.} Mezâr-ı şerîfi ziyâretġâhdur ve

kerâmetinden menkûldür ki bir dâne közi alup pamuğa şarup dervişleri-nün birisiyle Geyiklü Baba'ya göndermişler. Geyiklü Baba dağı aña bir çanağ içinde biraz süd göndermişdür. Mūsâ Baba anı göricek ta'accüb itmiş. “Azîz bize gâlib oldu.” demiş. Bunun sırrından kendüye su'âl olunduğda eyitmiş: “Bu süd âhû südidür. [10b] Teshîr-i hayvân teshîr-i cemâddan güçdür.” demiş.

[Düğlu Baba]

Ve birisi dağı Düğlu Baba'dur. Meczûb kimesne idi. Burusa fethinde 'asker-i müslimîne südle şuyı qarışdırup şuşıyana virür imiş.

[Ahî Evran]

Ve birisi dağı şeyh 'arif-i bi'llâh Ahî Evran'dur. Du'ası müstecâb, nefesi mübârek, kerâmetleri zâhir olmuş 'azîzdür.

[Karaca Ahmed]

Ve birisi dağı şeyh 'arif-i bi'llâh Karaca Ahmed Sultân'dur. Aşl[1], 'Acem begleri evlâdındandır. Kendüye cezbe-i İlâhiyye irişüp memleketin terk idüp Rûm'a kadem urmuşlardır. {Seferîhîşâr¹ kurbında Karaöyük'de medfûndur.} Halk kabrini ziyâret idüp teberrük iderler ve ol maħalde du'â müstecâb olup hasteleri iletirler. Bi-'inâyeti'llâhi te'âlâ şîhhat bulur.

{Naql olunur ki şeyhi Mūsâ-yı Zülü bir gün murâkabeye varup Rûm'a âdem göndermek murâd idinmiş. Rûm'da ervâh-ı evliyâdan kimse var mı ki diyüp teveccüh ider görse Karaöyük'de bir gügercin oturur. Hemân yanından mürîdi Hâcî Tuğrul toğan şekline girüp gügercine hamle ider. Meger ol gügercin Hâcî Bektaş'ın rûhâniyyetiydi. Hemân-dem ol dağı bir tavşancıl olup Hâcî Tuğrul'un kanadların ufadur. Şeyh Mūsâ “Nice olmak gerek.” diyücek Karaca Ahmed “Buyursun. Ben anı halâş ideyüm.” diyüp varup Hâcî Tuğrul'un kanadın şıgayup fi'l-hâl eyü olup huzûr-ı şeyhe irgürmişdür. Şeyh gâyet hazz [11a] idüp Karaca Ahmed'e “Rûm'a var.” diyüp du'â eyledi ki “Her marîz ki saña gele, ilâc-pezir ola.”}

1 Sivrihisar olmalıdır. Cenâbî veya müstensih, Sinan Paşa, Molla Lutfi, Deli Birâder biyografilerinde de Sivrihisar yerine Seferîhîşâr yazmıştır. Karşılaştırmak için bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 294, 448, 744.

ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN MURÂD GÂZÎ

Sultân Murâd babası Sultân Orhân'dan sonra pâdişâh olup fetḥ-i memâlike ve ihyâ-yı sünnet-i cihâda meşğûl olmuştur. Anuñçün mülûk-ı selâṭîn içinde gâzî ḥudâvendigârlıkla meşhûrdur. Pâdişâh olduğu senede Anḳara Ḳal'ası'na varup fetḥ itmişdür. Şoñra Sultânönî Ḳal'ası'n ve sâ'ir Ḳal'aları fetḥ itmişdür ve Burusa'ya gelüp Ḳaramanoğlu ile ceng idüp bi-iz-ni'llâhi te'âlâ gâlib olmuştur ve yedi yüz altmış birinci senesinde Atabeg Şâhîn Lâlâ'yı vâfir 'asker ile Edrine fetḥine gönderüp şoñra kendü ardınca varup kendü daḥı varmadın Edrine'yi fetḥ itdiler ve 'âmmeten Rûmili beglerbegliğini Hâcî Evrenos Beg'e virdi ve kendü dönüp Burusa'ya gitdi ve Şâhîn Lâlâ Filibe'yi ve Eski Zağra'yı fetḥ eyledi ve yedi yüz altmış ikisinde Serây-ı 'Âmire öninde bir 'âlî câmi' binâ idüp evḳât-ı ḥamseyi cemâ'at ile anda edâ iderdi.

Sebebi böyle naḳl iderler ki bir gün bir ḥuşûşa şehâdet itmek vâḳi' olmuş. Monlâ Fenârî şehâdetin tutmamış ve "Sebeb-i redd-i şehâdet nedür?" diyü su'âl idicek "Sen cemâ'atle namâzı terk idersin." diyü cevâb virmiş. Anuñçün bu câmi'i binâ eylemiş ve yedi yüz [11b] altmış üçünde Evrenos Beg İbşalâ'yı ve Malğara'yı fetḥ eyledi ve ğanimîn her taraftan Rûmili'ne aḳın şalup şol ḳadar esîr ü mâl-ı ğanîmet getirüp Gelibolı'dan Anaṭolı'ya geçerler idi ki ta'bir olunmaz. Bir gün ol zemânuñ 'âlimi olan Ḳara Rûstem-i Ḳaramanî eyitdi ki: "Kitâblarda ḥums-ı mağnem beytü'l-mâlûndur dirler." didi. "Münâsib olan budur ki Gelibolı Boğazı'na âdem ḳonsun. Her beş esîrden birini alsun. Pâdişâha 'asker ü ḥizmetkâr olsun." didi. Pâdişâh daḥı münâsib görüp eyle eylediler. Ol sebebdan az zemânda nice biñ kimesne cem' olup pâdişâha "Bunlar ne vechle olmaḳ gerek?" diyicek "Ârif-i bi'llâh Hâcî Bektaş Sultân'a bunları gönderüp bunlara du'a itsün ve bunlara bir 'âlâmet virüp ad daḳsun." didi. Şeyḥ-i mezbûr daḥı geydügi kepeneginiñ bir yeñin kesüp biriniñ başına geydirüp "Bunlar yeñiçeri olsunlar ve bunların yüzleri mehîb olsun, varduḳları yerde yüz ağardsunlar." diyü du'âyı nefes eyledi ve yedi yüz altmış altısında Anaṭolı'da Boğaz Rûmili'nde Zağra ve Gümülcine fetḥ oldu ve yedi yüz altmış yedide küffâr 'aẓîm 'asker ile Edrine üzrine hücum idüp Sultân Murâd Gâzî daḥı Burusa'dan Gelibolı Boğazı'nı geçdi ve Lâlâ Şâhîn daḥı Murâd Gâzî varmadın Çirmen ḳurbında

kâfiri dörd cânibden taḫl u naḫḫâre [urdurup]¹ [12a] giceyle başup taḡıtdılar ve Murâd Ġâzî'ye feth ḥaberin gönderüp Ġâzî Murâd ġâyet şâz olup Ḥâzret-i Ḥaḫḫ'a şükrler eyledi ve yedi yüz seksen üçinde Germiyânoğlu kızını İldırım Ḥân'a virüp cihâz diyü Murâd Ġâzî'ye Kütâhiyye Qal'ası'nı ve Simâv ve Egrigöz ve Tavşanlı qal'alarının miftâhların göndermişdür ve ol senede Ḥamidoğlu muşâlaḥa tarîḫiyle Yalvac ve Yeñişehr ve Akşehr ve Qaraağac ve Seydişehri qal'alarının miftâhların Ġâzî Murâd Ḥân'a göndermişdür ve yedi yüz seksen dördinde Ġâzî Ḥudâvendigâr 'asker-i İslâm ile Gelibolı Boğazı'n geçüp Bolonya Qal'ası'yla, ġâyet şarb qal'a idi ve Müslimânlar andan külli zarar yetişürdi, muḥâşara itdi. Biraz müddet bunun üzerine geçicek Sulṭân Murâd elin qaldırup "Ḥaḫ te'âlâ kendü luṭfından âsân eyleye, feth müyesser eyleye!" diyicek ol gice mezkûr qal'ânın bir divârı yıkılıp Müslimânlar qal'ayı aldılar ve içinden kırmızı altun üsküfler çıktı ve pâdişâh emr eyledi ki qulları ol üsküfleri geyüp daḫı eyle üsküfler peydâ ideler ve bu sene Lâlâ Şâhın medînetü'l-ḥukemâ Siroz'ı feth eyledi ve İskenderiyye'yi ve Arnavud vilâyetin ve Drama'yı ve Qavala'yı feth eyledi ve yedi yüz seksen sekizinde Zihne ve Qaraferiye ve Manastır feth oldu ve yedi yüz toḫsan [12b] birinde Lazoğlu kâfir, Eflâḫ ve Engürüs ve Ceh ve Sırf ve Arnavud ve [Efrenç] kâfirleriyle qalkup diyâr-ı İslâm'a ġâret niyyetine geldiler. Ġâzî Sulṭân Murâd daḫı Allâhu te'âlâya tevekkül idüp 'asker-i İslâm'la kâfire qarşu varup Kosova nâm maḥalde mülâkât olup qarafeynden muḥkem qıtâl u ḥarb oldu. 'Aḫıbet 'inâyet-i Ḥaḫ dest-gir olup mü'minler ġâlib olup kâfirler münhezim oldılar ve 'asker-i İslâm'ın ġâlibi kâfirlerin ardına düşüp qovagıtdılar. Sulṭân Murâd az kimesne ile ma'rekede qaldı. Vezîriyle ceng yirin gezüp vezîre eyitdi ki: "Hiç kâfirlerin qatlisinde qoca âdem yoḫdur. Hep tâzelerdür." didi. Vezîr daḫı eyitdi ki: "Anın için böyle oldılar." didi ve Murâd Ġâzî bunu söyler idi ki "Ḥoş vâḫ'amuz gelüp zuhûr itmedi subḥâna'llâh." dirdi. Meger şehâdet naşîb olacaḡın ol gice görmişler idi. Nâḡâḡ bir kâfir küşteler arasından qalkup Ḥudâvendigâr'ı ḡancer ile muḥkem urdı ve kâfiri depeleyüp Murâd Ġâzî'yi atdan indirüp üzerine oṭaq qurdılar. İkinci sâ'atde raḡmet-i Ḥaḫḫ'a peyveste oldu. Zehî sa'id ü

1 Metin tamiri Cenâbî'nin başka bir eserinden hareketle yapılmıştır. Eserdeki ibare şöyledir: "...dört tarafından taḫl u naḫḫâre urdurup giceyle küffârı başup taḡıtdı." bkz. Cenâbî Mustafa Efendi, *Mubtasar-ı Târîḫ-i Cenâbî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3097, vr. 73a.

şehîd ¹ «فَرُوحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٌ» bu kıışsa Ramazân-ı Şerîf'ün dördinci günü vâkı' olmuşdı. Andan sonra erbâb-ı mülk Ildırım Hân'ın pâdişâh olmasın muqarrer itdiler ve Ya'kûb [13a] Çelebi'[yi] “Babañ seni ister.” diyüp otağa çağırıp boğdılar ve Lazoğlu tutup Ildırım Hân'a getürdiler. Ildırım Hân fi'l-hâl boynın urmağa emr eyledi. Zîrâ mel'un-ı mezbûr çok nâ-sezâ evzâ' itmişdi. Şoñra Murâd Ğâzî götürüp Burusa'ya getirüp anda Kapluca Câmî'i öninde defn itdiler ve üzerine 'âlî kubbe binâ itdiler. Kabrinde du'â müstecâbdur. Hâlk-ı 'âlem ziyâretine gelüp teyemmün iderler. Nakl iderler ki merhûm cum'a namâzın edâ itmek için serâydan Kapluca Cum'ası'na yayanca gelür imiş. Tâ kim her haţvede bir günâhum dökilüp bir şevâb yazıla diyü ve şüfdan gayrı nesne geymez idi ve dâ'im kârî tã'at u 'ibâdet ve cihâd u hayrât itmek idi ve muşâhabeti cümle 'ulemâ vü meşâyih ile idi ve cihânda 'adl ü dâd ile otuz bir yıl saltanat sürmüşdür.

ZİKR-İ 'ULEMÂ-İ SULTÂN MURÂD ĞÂZÎ

[Kâdî Maḥmûd- Koca Efendi]

Ol zemânuñ 'ulemâsından birisi Kâdî Maḥmûd Efendi idi. Aşlı Sulţân-ı nönî'ndendür. Zemânesi 'ulemâsından 'ulûm-ı 'Arabîyye'yi ve şer'iyeyi ve tefsîr ü hadîşî gereği gibi okıyup görüp her birisinden kâmil olmuş idi. Zühd ü verâ'ına ve şalâhına nihâyet yokdur. Anuñiçün Sulţân Murâd Ğâzî anı maḥmiye-i Burusa'ya kâdî naşb eyledi ve haylî zemân gökçek şüretle ve sîretle ve hüsn-i hulûkla [13b] ve takvâ ile kâdîlık sürmüş idi. Hâlk ol cihetden mevlânâ-yı mezbûrî ğâyet severler idi ve ğâyet pîr olduğı için “Koca Efendi” demekle meşhûr olmuşdur ve Sulţân Murâd Ğâzî, merhûm-ı merķûma küllî meyl üzerine olup ekşer zemânda muşâhabeti ile muğtenim olurdı.

[Muḥammed Çelebi]

Birisi daḥı Koca Efendi'nün oğlu Muḥammed Çelebi idi. 'Âlim ü fâzıl yigit idi. Tâzeliginde vefât eyledi.

1 Vâkıa sûresi 89. âyetten iktibas: “Ona huzur, güzel nasip ve nimetlerle dolu cennet vardır.”

[Mūsâ Paşa-*Ḳâdî-zâde- Ḳâdî-zâde-i Rûmî*]

Birisi dahı Ḳoca Efendi'nün Mūsâ Paşa nâm oğlıdur ki “Ḳâdî-zâde” demekle meşhûrdur. Te'lifât-ı fâ'ika şâhibidür. Zekâ vü fitnatına ve hîdet-i tab'ına ve selâmet-i 'aqliyye ve keşret-i 'ilm ü fazlına fużalâ-yı rûzgâr ittifâk itmişlerdür. Evvelâ Rûm'da bir miqdâr şuğl idüp diyâr-ı 'Acem'e tekmi'l-i 'ulûm içün gitmek murâd itdükde hem-şiresi mezbûr tuymadın kitâbları arasına kendünün ba'zı altun ve inciden bir miqdâr nesne xomış idi tâ ki diyâr-ı gurbetde huzûr ile geçinüp ıztırâb çekmeye ve mezbûr Mūsâ Paşa Ḥorâsân'a varup anda fużalâdan çok kimesneden okıdı. Andan Semerḳand'a varup 'ulemâsından okıdı ve çok mertebeye vâsıl oldı. Ol yirde bir mertebe fazl ile meşhûr oldı ki ḳâbil-i ta'bir degül ve laḳabına “Ḳâdî-zâde-i Rûmî” didiler. Semerḳand pâdişâhı Uluğ Beg bin Şâhruḫ İbn Timurleng 'ulûm-ı ri-yâziyyeye ziyâde meyl üzerine [14a] idi. Ḳâdî-zâde'den ri-yâzât kitâblarından çok nesne okıdı ve ol ešnâda Ḳâdî-zâde hendeseden *Eşkal-i Tê'sis*'i şerḥ eyledi ve hey'etden *Muhtaşar-ı Çağmî[nî]*'sini laṭif şerḥ eyledi. Naḳl olunur ki Ḳâdî-zâde-i Rûmî, Seyyid Şerif'den ders okıyup hazz idemeyüp ferâğat eyledi ve eyitdi ki: “Seyyid Şerif bize 'ulûm-ı ri-yâziyye dersin dimege ḳâdir degüldür.” ve *Şerḥ-i Mevâkıf*a müṭâlâ'a eyleyüp çok yirin redd itmişdür lâkin yazmamışdur. Kenârına bir ḫalḳacıḳ çizmek ile ḫaṭaya işâret itmişdür. 'Ulemâ-i 'Acem ṭâlib-i 'ilmleri anlarla imtiḥân eylerler.

Naḳl olunur ki Semerḳand'da dört güşelü ve çok hücreli bir 'âlî medrese var imiş. Her güşesinde bir müderris ders virmiş. Cümleden re'isi Ḳâdî-zâde-i Rûmî olup Ḳâdî-zâde ders didügi zemânda cümlesi ṭalebesiyle ḫâzır olup ba'de'l-ferâğ her kişi kendü içün ta'yîn olınan güşede dânişmendlerine ders dirler imiş ve ba'zı zemânda Uluğ Beg, Ḳâdî-zâde'nün dersine ḫâzır olur imiş. Bir gün mezkûr Uluğ Beg ol müderrislerün birisin ma'zûl eylemiş. Ḳâdî-zâde bunu tuyup incinüp nice zemân derse varmamış. Uluğ Beg Ḳâdî-zâde'yi ḫaste şanup görmege geldükde görse ki tamâm şıḫḫat [14b] üzere olup ders terkinden su'âl idicek cevâb virmiş ki “Ba'zı zemânda bir şeyḫe ḫizmet itmiş idüm. Baña vaşıyyet itmiş idi ki menâşıb-ı dünyeviyyeden nesne ḳabûl itme. İllâ şol manşıbı ki anda 'azl cârî olmaya. Ben tadrîs manşıbın 'azl cârî olmaz manşıb şandum. Bu âna gelince manşıb-ı tadrîs

ile teğayyüdüme vech ol idi. Şimdi bildüm ki anda dağı 'azl cārī imiş, terk eyledüm.” Hemân-dem Uluğ Beg i'tizâr eyleyüp tekrâr manşıb-ı tedrisi qabûl itmege tazarru'lar eyledi ve ol ma'zûl olan müderrisi manşıbına i'ade itmege 'ahd eyledi ve yemîn eyledi ki artuğ bir müderrisi ma'zûl eylemeye. Qâdî-zâde dağı bu hâlden sonra medreseyi qabûl idüp dersine şürû' eyledi.

Andan sonra Uluğ Beg müteḳaddimînün raşadlarından olan tefâvüt ü halelleri görüp qaşd itdi ki Semerḳand ḳurbında raşad-ı kevâkibe mübâ-şeret ide. Vâḳı'â bir 'âlî raşad idüp umûrın Ğıyâşü'd-dîn Cemşid'e tefvîz eyledi. Raşad tamâm olmadın anda vefât eyledi. 'Âḳıbet 'Alî Ḳuşcı ḥadd-i tamâma işâl eyledi. {Hâlâ mütedâvil olan zîc ol raşaduñ beyân-ı aḥkâmıdur. Nihâyet ol zemândan bu zemâna gelince kevâkib, ḥareketinde birer miḳdâr tefâvüt itmişdür. Anı bulup çıkarıcak yine 'amel-i Zîc-i Uluğ Beg ile olur. Top-ḥâne'de Taḳıyü'd-dîn-i 'Arab'ın cedid raşad çıkardum didügi [15a] efsânedür. 'Ulemâ-i Şâm'dan iki fâzıl taḥrîk-i kevâkibi ḥaylî taḥrîr itmişler. Ol eline girüp bu şüretten göstermişdür.}

[Cemâlü'd-dîn-i Aḳserâyî- Cemâlü'd-dîn Meḥammed-i Aḳserâyî]

Birisi dağı Cemâlü'd-dîn Meḥammed-i Aḳserâyî'dür. Faḥrü'd-dîn-i Râzî neslinden idi. Âlim-i fâzıl ve taḳî vü naḳî idi. 'Ulûm-ı 'Arabıyye vü şer'iyye vü 'aḳliyyede mâhir idi. Ḳonya'da Zenciriyye Medresesi'nde meşrûtdur ki müderris olan kimesne elbette luğatdan Şḫāḥ-ı Cevherî ezberleye. Mevlânâ-yı mezbûr kitâb-ı mezkûrî tamâm ḥıfz itmiş idi. Żarûrî medrese aña virilmişdi.

Hükemâ-yı aḳdemîn üzere talebesin üç ḳısm itmiş idi. Bir ḳısmı derse giderken yanınca yürüyüp oḳurlar idi. Anlara “Meşşâ'ün” dirdi ve bir ḳısmı dağı medresenün fevḳâniyyesinde sâkinler idi. Aña “Revâḳiyyün” dirdi. Bir ḳısmı dağı medresenün içinde sâkinlerdi. Bunlar cümleden maḳbûl olup bunlara dersi cümlesinden sonra dir idi. Monlâ Fenârî şâbb olmağın fevḳâniyyede sâkin olanlardan idi.

Mevlânâ-yı mezbûruñ şiti dünyâyı tutmuş idi. Ḥattâ Seyyid Şerîf, 'Acem'den mezbûruñ niyyetine qaşd idüp gelmişdür. Ḥikmet-i Ḥudâ [a]nuñ geldiği sâ'at mevlânâ-yı merḳûm dünyâsın değımiş bulundu. Żarûrî Monlâ Fenârî ile Mısr'a gidüp anda Şeyḫ Ekmelü'd-dîn'den şirket tarîḳi

üzere okıdılar. Mevlânâ-yı [15b] merķûm *Keşşâf*'a bir eyü hâşiye dimişdür ve *İzâh-ı Me'ânî*'ye şerh dimişdür ve tıbdan *Mücez*'e dahı şerh söylemişdür.

[Kara Rüstem-i Karamanî]

{**Birisi** dahı 'âlim-i 'âmil-i kâmil Kara Rüstem-i Karamanî'dür. Sulţân Murâd Ğâzî'ye mağnemden ħums almağı ol ilkâ idüp kendünün ğâyet diyânet 'ilminden ötüri ol ħizmetün mübâşeretini aña ışmarlandı. Ol zemâna gelince mâl-ı ğanîmetden nesne alınmazdı. Şoñra merķûm müftî olup anuñ zemânında mesâ'il-i ğarîbe zâhir oldu.}

[Burhânü'd-dîn Sulţân Aĥmed- Burhânü'd-dîn Kâdî-i Erzincân]

Birisi dahı 'âlim-i fâzıl Burhânü'd-dîn Sulţân Aĥmed'dür. Uşûlden *Ter-cih* nâm *Telviĥ*'e bir hâşiye söylemişdür. Ğâyet maķbûl kitâbdur. Erzincân kâdîsı idi. Şoñra Erzincân Begi'nün kızın alup fırsatla kayınatasın helâk idüp yirine beg olmuşdı. Tatar ile nice def'a ceng idüp ğâlib olmuşdı. Şoñra Karayülük 'Osmân bin Tır'alî ile mâ-beynlerinde vahşet olup cengde bir hâlle maķtûl oldu târiĥün sekiz yüzinde.

[Şeyĥ Mecnûn]

{**Birisi** dahı Şeyĥ Mecnûn'dur. İznik'de tavattun idüp anda vefât itmişdür. İznik ĥalkı aña külli i'tikâd üzeredür dirler. Kerâmet ü velâyeti zâhir olmuş 'azîzdür **ve şöyle** nakl olunur ki ĥayâtında bir tâlibü'l-'ilm kendüden ders okıyup ta'allüm-i 'ilm ider imiş. Bir gün şeyĥ-i merķûm ol kimesneye dimiş ki: "Bu gice ben fevt olsam gerekdür." Hemân-dem [16a] ol kimesne ağlamış. "Yâ ben dersi kimden okuram." dimiş. Şeyĥ-i merķûm dahı mezbûra teraĥĥum idüp dimiş ki: "Ğam yime. Her gün mu'tâduñ üzere kabrûme gel. Dersün oķı. Saña dersin ta'lîm iderüm." dimiş. Vâķı'â şeyĥ ol gice fevt olup mezbûr tâlibü'l-'ilm dâ'im kabrine varup dersin okıyup muşâĥabet-i 'ilmine vâķi' olur imiş.}

[Sulţân Hâcî Bektaş-ı Horāsânî]

Birisi dahı eş-şeyhü'l-ârif-i bi'llâh Sulţân Hâcî Bektaş-ı Horāsânî, şâhib-i velâyet ü kerâmet 'azîzdür. Cezbe-i 'azîmesine ve himmet-i 'aliyyesine nihâyet yokdur. Türkmân içinde tavaţtun¹ idüp anda vefât itmişdür. Üzerinde bir 'âlî kûbbe vardır. Halk ziyâret idüp teberraük ü teyemmün iderler ve kurbında bir zâviye dahı binâ olınmışdur. {Merķûm 'azîze, Kalendarıyye tâ'ifesi intisâb iderler. Şeyh anlardan berîdür. Bir gün **naql** olunur ki mezbûr şeyhi incitmişler. Ol dahı yanında küççük yaşduķ deñlü bir taş var imiş. Kırurmuş ve büyük elma ıştırur gibi ıştırılmışdur ve dişleri anda yir itmişdür ve fakîr, Seyyid Ğâzî'de ol taşı gördüm. Anda yazılmış. **Beyt:**

Göresin sırr-ı Bektaş'ı

Nice ıştırıdı bek daşı}

[Muḥammed-i Şüşterî]²

Ve birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Muḥammed-i Şüşterî'dür. Diyâr-ı 'Acem'den Rûm'a Burusa'da Şüşterî maḥallesinde sâkin olmışdur. Cezbelü 'azîz idi. Du'â itse du'âsı maķbûl olurdu.

{Nice def'a kerâmeti zâhir olmuşdı **ve şöyle** naql olunur ki Ka'be-i Şerîfe'ye *şerrefehâ'llâhu* [16b] *te'âlâ* varmış tavaḡ ider iken görmiş ki yigirmi kubbelü ortasu açuķ bir câmi' kendü ile bile tavaḡ eyler. Hemân 'azîz kalkup dünyâyı siyâḡat eyler. Eyle câmi' bulmaz. Tâ kim Burusa'ya gelir. Görse ki ol Ka'be'de gördüĝi câmi' bi-'aynihi oldur. Anda karar idüp mihrâb dîvârında olan pencerelerün birinde on yedi bıçuķ yıl mücâvir olup temekkün itmişlerdür.

Bir gün Hâmid-i Akserâyî ḡazretleri meclis-i va'zında bir âyet-i kerîme-de ḡaşar olmuşlar. Bunlar aşâĝıdan yuķaru âyeti okıyup fetḡ itmişler. Şeyh Hâmid dahı "Senüñ 'ömrün kalmamışdur. Tedârük gerekdür." demişler. Anlar dahı tedârük üzere olup çok zemân geçmeyüp geçmişlerdür. Mihrâbuñ öninde câmi'-i mezbûr dîvârına muttaşıl yirde medfûndur. Kâbr-i şerîfi 'âlî ziyâretgâhdur.}

1 Yazmada "mutavaţtın".

2 Şakâ'ik'te Küşterî şeklinde geçmektedir.

[Postin Püş]

Birisi dahı “Postin Püş” dimekle meşhür meczûb-ı ‘azîzdür. Diyâr-ı ‘Acem’den Rûm’a gelüp Burusa’da tavaţţun itmişdür. Ehl-i hâl ve şâhib-i kerâmet kimesne idi. Du‘âsı maqbûl meczûb-ı ‘azîz idi. Sulţân Murâd Ğâzî, Yeñişehr’de aña bir zâviye binâ idüp vefât idince anda mütemekkin olmuşdur. Hâlâ kabır-i şerîfi andadur, ziyâretgâhdur.

ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN ILDIRIM HÂN

Sultân Murâd Gâzî'den sonra pâdişâh olup yedi yüz toğsan ikisinde Kratova'yı ve Üsküb'i feth eyledi ve Aydın ve Şaruhan [17a] ve Karesi ve Menteşe vilâyetlerin alup zabt eyledi ve kayınatası Germiyan begi Ya'qub Beg ibn 'Alemşâh'a gâzab idüp İbşala'ya gönderdi ve memleketin zabt eyledi ve Karamanoğlu'nda hemş[i]resi olmağın aña nesne diledi tâ kim Ildırım Hân Eflâk seferinde dönüp yedi yüz toğsan dördünde Gelibolı'dan cihâd niyyetine geçmiş iken Karamanoğlu nakz-ı 'ahd idüp Kütâhiyye'yi hışâr idüp ba'zı fesâd eyledi. Bu haber Ildırım Hân'a vâsıl olıcağ der-hâl dönüp Karamanoğlu'nı Kib Çayı nâm mevzi'de yetişüp iki oğlıyla tutup kendüsin öldürüp oğulların Burusa K'al'ası'nda habs eyledi ve cemi' Karaman vilâyetini alup zabt eyledi ve ol senede Nigbolı ve Silistre ve Rodoscuğ feth oldu ve gelesi yıl sefer idüp Kâdî Burhânü'd-dîn Sultân Ahmed'ün elinden Amâsiyye'yi ve Tokad'ı ve Niksâr'ı ve Şamsun ve Canik vilâyetlerin aldı ve ol yıl yine Rûmili'ne gâzâyâ müteveccih olup Gelibolı Boğazı'nı geçmiş iken Kaşamonı begi Küt Bâyezîd Anaıtolı memleketine geçüp çok fesâd eyledi. Ildırım Hân bunu işidüp seferden döndi ve ol eşnâda Bâyezîd Beg fevt oldu ve yirine oğlu İsfendiyâr beg oldu ve Ildırım Hân'a tazarru' u niyâz idüp "Şuç babamuñ idi. Ben pâdişahuñ kûliyum." didi. Ildırım Bâyezîd [17b] dahı aña Şinâb'ı koyup Kaşamonı ve Taraqluborlı ve 'Oşmâncıg'ı aldı ve ol senenün âhırinde Ildırım Hân Rûmili'ne geçüp Selânik'i aldı ve Yenîşehr feth oldu ve Ildırım Hân Burusa'ya geldiği gibi haber geldi ki Engürüs kralı yüz beğ karîb kâfir ile diyâr-ı İslâm'a girüp Nigbolı Hışâr fi'l-hâl hâzır olan 'asker ile ki tahmînen altmış biñ kimesne idiler Rûmili'ne geçüp kâfire bir vechle toğandı ki ta'bîr olmaz. Âhîr kâfiri münhezim idüp şol kadar mâl-ı gânimet tahşil itdi ki olmaz ve ol mâldan emr eyledi, Edrine'de bir câmi' ve bir 'imâret ve Burusa'da bir câmi' ve bir 'imâret ve dârüş-şifâ binâ olındı ve yedi yüz yetmiş yedide¹ [Şile]² K'al'ası feth olup Boğazkesen muğâbelesinde Güzelhışâr nâm k'al'a binâ olındı ve İstanbul tekvurına haber gönderdi ki "İstanbul'ı baña vir ve illâ sen bilürsin." didi. Ol dahı havf eyleyüp yılda on biñ filori harâc virecek oldu ve İstanbul için-

1 Tarih yanlış istinsah edilmiş olup doğrusu 797 olmalıdır.

2 Yazmada "شيلي".

de Müslimânlara bir maḥalle virüp anda câmi‘ ve kâdî naşb olunmağa râzî oldu. Bu ḥâl Timur fitnesine dek bâkî idi ve ol sene Qaraferiye fetḥ oldu ve hicretüñ sekiz yüzinde Bağdâd meliki Aḥmed Celâ'ir Mısr melikinden incinüp Ildırım Hân'a gelüp Elbistân ve Malaṭıyye'yi almağa taḥrîk eyledi. Ildırım Hân dahı kalçup Malaṭıyye'yi [18a] ve Divriği'yi ve Behnisi'yi¹ ve Elbistân'ı aldı ve dutup Erzincân'ı Muṭahharten² Beg elinden alup şoñra yine kendüye yılda bir miqdâr māl virmek üzere virüp lâkin i'timâd itmeyüp rehn diyü 'avretini ve oğlanını Burusa'ya sürdi. Muṭahharten Beg Timur'a tâbi' gecürdi, varup Timur'a şikâyet eyledi ve hicretüñ sekiz yüz dördünde vaḥ'a-i Timur olmuşdur. Ildırım Hân'ın müddet-i saltanatı on dört yıl üç ay olmuşdur ve 'ömri elli sekizinde idi. 'Azîm pâdişâh idi. Mücâhid, ehl-i ḥayr, gâzab-nâk kimesne idi. **Naḳl** olunur ki yılañ her günü başına bir mescidi ve bir câmi'i ve bir 'imâreti vardur dirler. 'Ulemâya ve meşâyiḥe muḥkem maḥabbet üzere idi ve üç yüze qarîb gemi tedârük idüp kâfir vilâyetin urdurup deryâyı muḥâfız itdürdi.

ZİKR-İ 'ULEMÂ-İ SULTÂN ILDIRIM HÂN

[Şemsü'd-dîn Fenârî]

Ol zemânın 'ulemâsından birisi 'âlim-i fâzıl ve mâhir ü kâmil Şemsü'd-dîn Fenârî ḥazretleridür. Fazlına 'âlem ḥalkı icmâ' u ittifâk itmişlerdür. 'Alâ'ü'd-dîn-i Esved'den ve Cemâl'ü'd-dîn-i Akserâyî'den okımışdır. Şoñra Mısr'a varup anda 'ulemâdan 'ilm-i tefsîr ü ḥadîs ü fıkḥ görüp Şeyḥ Ekmel ḥazretleri yanında müddet-i keşîre ṭurmuşdur. Andan Rûm'a gelüp Ildırım Hân zemânında Burusa kâdîsı olmuşdur. Lâkin sultân-ı merḳûm mezbûr allâmeye şol kadar meyl [18b] ü maḥabbet eylediler ki kâbil-i tâ'bîr degül ḥattâ vezîr-i a'zam ṭabaḳasında olup her ḥuşuşı eger şer'idür ve eger 'örfidür anuñla müşâvere iderdi ve ekser zemânda mazḥar-ı iḥsân-ı pâdişâhî olup ḳul u câriye ve elbise-i fâhire ve iki biñden filori 'inâyetinden ḥâlî olunmazdı. Ḥattâ vefât itdükde yüz elli biñ naḳd filorisi bulunup ve on biñ mücelled kitâbı ḳaldı ve evinde ḳırḳ altun tâclı mülebbese câriyesi var idi ve ḳulları bî-ḥadd idi ve on iki laṭîf çūḫalarıyla ve kürkler ve ḳumaşlarla

1 Günümüzde Divriği ve Besni olarak adlandırılan bölgelerdir.

2 Yazmada "Ṭahartin".

mülebbes hâşşa hizmetkârları var idi ve ma'a-zâlik kendüsi eskiceler geyer-di ve başında dülbendi şûfiler üslûbında beş on zirâ ancağ var idi ve cevâb virüp eydürdi ki: "Libâsum ve ta'âmum kendü elüm emegidür." Kendü kazzâzlık iderdi. "Ancağ kesbüm bu kadara vefâ ider." dir idi.

Şoñra kalbine dâ'îye-i hacc-ı şerîf düşüp Mısr'a varup melik-i Mısr kaç-tında 'ulemâsıyla iki meclis-i bahş olup cümlesine galebe idüp 'ammeten fazîletine mu'terif olmuşlardır ve İbn Hacer ve fâzıl-ı 'aynî vü gayrısı mez-bûruñ menziline gelüp birer miqdâr nesne okıyup icâzet aldılar.

Te'lifât-ı fâ'ikası ve taşnîfât-ı râ'ikası meşhûrdur. 'İlm-i uşûlde *Fuşûl-i Bedâ'iy* nâm kitâbı ki devr-i rûzgâra nazîri gelmemişdür, haqqâ ki nevâ-dir-i dehrdendür. Otuz yıl miqdârı te'lifine [19a] şürû' itmişdür ve sū-re-i Fâtîha'ya bir laţîf tefsîr söylemişdür ve *Şerh-i Akâ'id*e hâşiye dimişdür ve bir risâle taşnîf eylemişdür. Yüz fende[n] anda mesâ'il irâd eylemişdür ve anlara laţîf işkâl ü i'tirâzlar idüp nâminı *Unmûzecu'l-'Ulûm* komışdur ve mantıqda metn-i *İsâğûcî*'ye bir laţîf şerh dimişdür. Bir kışa günde şa-bâh vaqtinde şürû' idüp ol günün aḥşam namâzında tamâm itmişdür ve *Ferâ'iz*'e şerh dimişdür. Gâyet müfid, laţîf şerhdür ve *Şerh-i Mevâkıf*a hâ-şiye söylemişdür. Seyyid Şerîf'e fâ'ik mu'âhazât u irâdât itmişdür ve daḥı te'lifâtı var idi. Lâkin müsevvedede kaldı, zuhûr itmedi.

'Ulemânuñ evvel eyyâm-ı ta'tîli böyle degül idi. Belki cum'a günü ve şalı günü idi. Lâkin ol zemânda Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün te'lifâtı gelüp şâyi' olup dânişmendler yazmasına muhtâc oldukları bâ'ışden Hâzret-i Monlâ Fenârî işneyn gününü daḥı zamm idüp eyyâm-ı ta'tîl üç gün oldu ve kendüler şâlih ü 'âbid ü mütedeyyin kimesne olup mertebe-i velâyete kadem başmış idi. Cum'a gün[i] menzilinden cum'aya varınca ḥalk bir mertebe cem' olurdu ki ta'bîr olmaz. Mürüvvet şâhibi idi ve ḥulḳ-ı ḥasene mâlik idi ve ehl-i ḥayr idi. Burusa'da bir câmi' ve bir medrese binâ itmişdür ve kendüler [19b] daḥı câmi'nün öninde medfûndur.

Naḳl olunur ki hâzret-i monlâ bir gün eyitmiş ki: "Resûlu'llâh hâzretleri *şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem* buyururlar ki *لَا تَأْكُلُ لِحُومِ الْعُلَمَاءِ* *in al-ârḍi lā tākūl li ḥum al-ulamâ* ya'nî toprak 'ilmle 'âmil olan 'ulemânuñ enbiyâ gibi etin yiyüp

1 Tercümede hadis olarak belirtilmişse de kaynaklarda rastlanılmamıştır. Bu söz sadece Fenârî'nin hâl tercümesini anlatan biyografik kaynaklarda yer almaktadır.

çüritlemez. “Göreyüm”¹ diyüp kendünün üstâdı olan ‘Alâ’ü’d-dîn-i Esved Efendi’nün kabrin açmış. Görse ki evvel nice kâdılarla yine şöyle oturur. Hıuşûşâ ki defn olalı çok zemân olmuş idi. Hemân-dem gâ’ibden bir şadâ gelür ki “İşte gör imdi, inandun mı? Allâhu te’âlâ gözünü kör eylesün.” Hemân gözleri dünyâyı görmez oldu.

Ol zemânun vezîri olan ‘İvâz Paşa hâzret-i monlâyı sevmezdi. Bir gün eyitdi ki: “Âh şu kör koca ölse... Üstine namâz kılsam.” Hâzret-i monlâ bunu işidicek “Ol câhildür. Namâz kılmayı başarmaz. Ammâ ben hâzret-i şaffun lutfından recâ iderüm ki ben eyü olam da ol kör ola ve ol öle ben anun namâzın kılam.” Çok geçmeyüp hâzret-i monlâ ilâc-pezir olup ‘İvâz Paşa’nuñ Sulţân Mehemmed Hân gözlerine mîl çeküp² der-hâl vefât itdi ve hâzret-i monlâ anun namâzın kıldı ve hâzret-i monlâ gözleri açıldığına *şükran li’llâhi te’âlâ* tekrâr hacc-ı şerîfe varmışdır ve târîhün sekiz yüz otuz dördüncü Receb’inde dünyâdan rihlet itmişlerdür. *Nef’ana’llâhu te’âlâ min-berakâtihi*.

[20a] **Naql** olunur ki hâzret-i monlâ Mısr’da Şeyh Ekmel’den okıdıkları zemânda şâ’ir Monlâ Aḥmedî ve tıbda *Şifâ* şâhibi Hâc Paşa ile şerikler imişler. Bir gün bir meczûb-ı ‘azîz işidürler. Ziyâretine varurlar. Monlâ Aḥmedî’ye bakup eydür ki: “Sen ‘ömrünü şî’rde zâyî eylesin.” Vâkı’â ol Germiyânoğlu’na muḳârin olup anun medḥiyle “ömrin geçürmüşdür. Zîrâ Germiyânoğlu nazmdan ḥazḥ iderdi ve Hâcî Paşa’nuñ yüzine bakar, eydür ki: “Sen ‘ömrünü tıbda ḥarc idersin.” Fî-nefsi’l-emr Hâcî Paşa’ya ba’zı ‘arîza olup tıbba iştiğâl lâzım geldi ve hâzret-i monlânun yüzine nazar eyler, eydür ki: “Sen dünyâ vü âḥîret riyâsetin ve ‘ilm ü taḳvâ şerefî cem’ itseñ gerekdür.” Hâḳîkatde eyle olmuşdur.

[Muḥammed-i Kerderî]

Birisi dahı *Fetâvâ-yı Bezzâziyye* şâhibi ‘âlim-i fâzıl ve ḥâfız u şâmil Muḥammed-i Kerderî’dür. ‘Ulûmda mükemmel kimesne idi. Fetâvâdan kitâbı meşhûr-ı âfâḳdur ve İmâm-ı A’zam’uñ menâkıbında bir laṭîf kitâb söylemişdür ki nazîri yokdur.

1 Yazmada “كوره يمه”.

2 Yazmada “geçüp”.

Naql olunur ki Rûm'a geldükde Hâzret-i Monlâ Fenârî ile cem' olup muşâhabet-i 'ilmiyye eylemişlerdür. Ol, Monlâ Fenârî'ye fıkhdâ gâlib olup Hâzret-i Monlâ Fenârî dahı uşulde ve sâ'ir 'ulûmda aña gâlib olmışdur. Sekiz yüz yigirmi yedi Ramazân'ında fevt olmışdur.

{Aşlı Deşt-i Kıfçak'da Serây'dandur. Ol zemân Serây mecma'-ı 'ulemâ vü fuзалâ idi. [20b] Mezbûr İmâm Kerderî ol fuзалâdan okıyup tekmi'l-i 'ulûm itmişdür. Andan şofra medîne-i Kırım'a gelüp müddet-i keşire anda ikâmet itmişdür ve a'lâm-ı 'ulemâ vü ru'ûs-ı fuğahâ ile münâzara vü mübâhase idüp şiti 'âlemi tutmuşdur. Şofra Rûm'a 'azm idüp gelmişdür ve ikbâl-i 'azîm bulmuşdur. Dünyâya rağbeti yoğ idi. Müteverri' ü müttakî kimesne idi ve Qur'ân-ı 'Azîm'i hıfz itmiş idi. Otururken ve giderken muttaşıl vird-i Qur'ân-ı 'Azîm sürüp okımağdan hâlî olmaz idi.}

[Mecdü'd-dîn Muḥammed bin Ya'kûb bin Muḥammed-i Şîrâzî-el-Mevlâ Mecdü'd-dîn- Şâhibü'l-Kâmûs]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl, Şâhib-i Kâmûs Mecdü'd-dîn Muḥammed bin Ya'kûb bin Muḥammed-i Şîrâzî'dür. 'İlm ü fazlına nihâyet yokdur. Mâl-ı 'azîme mâlik idi ve elli bin mücelled kitâbı var idi. Seferde vü hâzarda her gün ekşerine mü'tâlâ'a ıderdi. Hıfzına gâyet yoğdı. Her gice kütüb-i 'ulûmdan iki yüz satır ezberlemeyince uyumazdı. 'Ulûm-ı keşire ve fûnûn-ı ğaribeye muttâlî' idi. {Hind'e ve Sind'e ve 'Acem'e ve Mısr'a, Yemen'e ve Hâremeyn-i Şerîfeyn'e ve Rûm'a siyâhat idüp selâtin ü mülûkdan külli ikbâl ü ri'âyetlere muğârin olmuşlardır. İldırım Hân zemânında Rûm'a gelüp İldırım Hân kendüyle nice defâ muşâhabet idüp, hazz idüp, külli ri'âyet idüp emvâl-i keşire hibe itmişdür.

Şofra Yemen'e varup melik-i Yemen Eşref İsmâ'îl mezbûra ifrâţ üzere maḥabbet idüp [21a] kızın virmişdür. Aña bir serây mânend ev bağışlamışdur ve 'abîd ü cevârî hibe idüp her bâr meclis-i ünsinde anuñla muşâhabet ıderdi. Bir gün bir kitâb te'lîf idüp Melik Eşref'e göndermişdür. Melik Eşref dahı ol kitâbuñ bir ağırı altın ve bir ağırı akçe virmişdür ve 'âmme-i Yemen'ün kızâsını ve fetvâsını aña ısmarlamış idi. Ol memlekette 'azîm 'izz ü câh ve riyâset şâhibi olmuşdı.}

Kırkdan ziyâde fâ'ik te'lifi vardır. Kimi on cild ve kimi dağı artuk her birisi te'lif-i la'ifdür. Kır'ân-ı 'Azîm'i tefsîr itmişdür ve *Buhârî*'ye ve *Meşâ-rik'e* şerhler dimişdür ve târîh-i nebeviyenün sekiz yüz on yedisinde Şevvâl ayında vefât itmişdür. *Rahimehu'llâhu te'âlâ*.

[Şehâbü'd-dîn-i Sivasî- Şeyh Şehâbü'd-dîn-i Sivasî]

Ve birisi dağı fâzıl-ı muhakkik Şeyh Şehâbü'd-dîn-i Sivasî'dür. Kul aşıllı idi. Sivas'da 'ulûm-ı Arabiyye vü edebiyyeyi tekml idüp fâ'iku'l-akrân olmuşdur. Andan sonra Zeyniyye meşâyihinden ba'zı 'azîzler ile müşâhabet idüp tarîk-i taşavvufdan tamâm hazz aldı. Ba'dehu şeyhle bile Ayaşuluğ'a varup Aydın begi Mehemmed Beg aña gâyet ri'âyet ü ikrâm itmişdi ve andan bir tefsîr-i şerif te'lif idüp ismini '*Uyûnu't-Tefâsîr*' komışdur ki halk içinde *Tefsîr-i Şeyh* dimekle meşhûrdur. Nefsinde kitâb-ı mezkûr fevâ'id ve letâ'ifi ve mühimmât ve ma'arifi câmi' olup kâlilü'n-nazîrdür.

[Hasan Paşa]

Birisi dağı 'âlim-i fâzıl 'Alâ' [21b] ü'd-dîn-i Esved Efendi'nün oğlu Hasan Paşadur. Zemânesi fuзалâsından okıyup tahşil-i fazl itmişdür. 'İlm-i şarfdâ *Kitâb-ı Merâh'*ı şerh itmişdür ve naıvden *Mişbâh'*ı şerh itmişdür. İsmi *İftitâh* komışdur. Talebe mâ-beyninde meşhûr ve müfid kitâbdur. **Naıl** olunur ki Cemâlü'd-dîn-i Akserâyî'den okurken mezbûr Cemâlü'd-dîn bir gice kâlkup nezâketle talebesinün hücrelerin gezüp Hasan Paşayı görmüş ki tayanup kitâba bakar ve Monlâ Fenârî'yi görmüş ki iki dizinün üzerine gelüp kitâba mü'tâlâ'a idüp kitâbınun etrâfına hâşiyeye yazar. Hasan Paşa için bu fazlun nihâyetine irmez ve Monlâ Fenârî için bu kemâl ü fazl tekml ider dimiş. Nefsü'l-emr dağı öyle olmuşdur.

[Şafer Şâh]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Şafer' Şâh'dur. Cemî'-i 'ulûmda mahâreti var idi. 'İlm-i belâgatda kâmil idi. Ma'kûl u menkûl ve fûrû' u uşûli cem' itmişdi. {Merķûm² Monlâ Fenârî'[ye] beñzerdi.}

1 Yazmada "سفر".

2 Yazmada "merķûmî".

[Meḥemmed Şâh]

Birisi daḥı ‘âlim-i fâzıl Monlâ Fenârî oğlu Meḥemmed Şâh’dur. ‘İlm ü fazlında ve zekâ vü fiṭnatında nâdir-i zemândı. Babası bildüğü ‘ulûmı bu daḥı bilürdi. On sekiz yaşında babasının hayâtında Burusa’da Sulṭân Meḥemmed Hân müderrisi olmışdı. Dersinün evvel güninde ‘ulemâ vü fuzalâ cem‘ olup her fenden ğarib su’âller itmişlerdür. Mezbûr daḥı her birine laṭif cevâblar virüp zarûrî [22a] fazlına kâ’il olmuşlardur. Naḳl olunur ki ol gün hîç kimesnenün cevâbından ‘âciz olmamışdur. İllâ bir fısıḳ u hevâ üzere olan dânişmendün cevâbından ıztırâb çeküp hezâr hâlle cevâb virdüğünde ğayretinden bükâ itmişdür. Ba’d-e’d-ders babasına gelüp eyitdi ki: “Siz eydürdünüz ki fâsıḳ ehl-i ‘ilm olmaz. Yâ baña bugün bir fâsıḳ ğalebe ideyazdı.” Babası daḥı eyitdi ki: “Eger ol fâsıḳ olmayaydı ‘ilm ü fazlı daḥı ziyâde olaydı.” Mezbûr Meḥemmed Şâh sekiz yüz otuzunda¹ vefât itdi.

[Yûsuf Bâlî]

Ve ‘ulemâdan birisi daḥı Şemsü’d-dîn Fenârî’nün oğlu ‘âlim ü fâzıl Yûsuf Bâlî’dür. Qarındaşı Meḥemmed Şâh’uñ vefâtından soñra Sulṭân Meḥemmed Hân Medresesi’ne müderris olup soñra Burusa kâḍısı olup sekiz yüz kırk altısında vefât itmişdür.

[Şeyḫ Kûṭbu’d-dîn-i İznîkî]

Birisi daḥı ‘âlim ü fâzıl ve zâhid ü müteverri’ ve şüfî-i kâmil Şeyḫ Kûṭbu’d-dîn-i İznîkî[î]’dür. ‘Ulûm-ı zâhireyi tekmiñ idüp ‘ilm-i taşavvufi daḥı taḥşil itmişdür. [Naḳl]² olunur ki Timurleng Rûm’a geldüğü zemânda mezbûr şeyḫ ile mülâkât idüp muşâḥabet itmiş. Şeyḫ aña eyitmiş ki: “Gel kan dökmegi ve ḥarâm mâl almağı ve memleketleri taḥrib etmegi terk eyle. Eyü nesne degüldür.” Timurleng daḥı dimiş ki: “Yâ Şeyḫ! Ben bir yire ḳonsam otağımuñ ḳapusun maşrıḳ cānibine etsem şabâḥ mağrib cānibine dönmiş [22b] görürüm ve gider oldıgım zemânda elli nefer atlu [önüme]³ düşüp ben anlaruñ ardınca giderüm ve emrlerine imtişâl iderüm ve anları benden ğayrı bir ferd görmez.” Şeyḫ daḥı eyitdi ki: “Ben seni bir ‘âḳıl işidürdüm.

1 Şakâ’ik’ta 839. bkz. Taşköprülüzâde, eṣ-Şakâ’ik, s. 72.

2 Yazmada “birisi”.

3 Yazmada “او كمسه”.

Şimdi bildüm ki hiç nesne bilmez imişsün.” Timur dağı “Neden dirsün?” diyicek şeyh [eyitmiş]¹ ki “Zîrâ şeytân vaşfi ile iftiḥâr idersün ki ol Allāhu te‘ālānuñ qahrına mazhar düşmekdür ve kulları içinde fesād [u] fitne itmekdür.”

[Bahā'ü'd-dîn 'Ömer]

Birisi dağı ‘âlim ü fâzıl, faḳîh ü müteşerri‘ Şeyh Kuṭbü'd-dîn oğlu Bahā'ü'd-dîn 'Ömer'dür. Halk zemânında emr-i fetvâda aña müraca'at iderlerdi.

[İbrâhîm bin Meḥemmed el-Ḥanefî]

Ve birisi dağı ‘âlim ü fâzıl İbrâhîm bin Meḥemmed el-Ḥanefî'dür. 'İlmi ile 'âmil, faḳîh, ehl-i 'ilm idi. Zemânında emr-i fetvâda halk aña müraca'at iderlerdi.

[Necmü'd-dîn-i Ḥanefî]

Birisi dağı ‘âlim ü fâzıl Necmü'd-dîn-i Ḥanefî'dür. 'Ulüm-ı 'aqliyyede mâhir kimesne idi. Zemânında fetvâya kâdir, ehl-i 'ilm kimesne idi.

[Şeyh 'Alî-i Şîrâzî]

Birisi dağı ‘âlim ü fâzıl, uşûl ü fîrû'da ve ma'ḳûl u meşrû'da mâhir Şeyh 'Alî-i Şîrâzî idi. Halkuñ müşkilâtın ḥall idüp zemânında fetvâ virürdi.

[Muḥammed-i Cezerî]

Birisi dağı ‘âlim ü fâzıl ve baḥr-ı kâmil Muḥammed-i Cezerî'dür. Aşlı Dımışk-ı Şâm'dandur. Dört yaşında Qur'an'ı ḥıfz itmişdür ve beş yaşında ḥıfz-ı Qur'an'la namâzda imâmet itmişdür. Kendü memleketi 'ulemâsından uşûl ü me'ânî okımışdur. Yedi [23a] yüz toḳsan üçinde Şâm kâdîsı olup Çerâkise'nün zulm ü cevrenden kazâdan ferâğat idüp diyâr-ı Rûm'a teveccüh itmişdür ve İldırım Bâyezîd Hân, mezbûra külli ri'ayet itmişdür. Soñra Timurleng, Rûm'a geldükde mezbûr Şeyh Cezerî bilesince Semerkand'a iletmişdür ve anda neşr-i 'ulûm idüp şöhre-i âfâk olmışdur ve anda Meşâ-

1 Yazmada “itmiş”.

bih' e üç mücellled şerh dimişdür ve 'ilm-i tefsîrde ve 'ilm-i hadîsde ve 'ilm-i fıkhdı ve sâ'ir fûnûnda gökçek te'lifler itmişdür. Timurleng fevt olduğdan sonra ol diyârı koyup Haremeyn-i Şerîfeyn'e varup anda mücâveret itmişdür ve eyyâm-ı mücâveretinde 'ilm-i kıra't-ı aşerede *Kitâbu'n-Neşr* nâm kitabını te'lif itmişdür. Nefis ü nâfi' kitâbdur ve şabâkât-ı kurrâda ve an-larûn târîhlerinde bir kitâb yazmışdur ve da'avât-ı me'sûrede *Hışn-ı Haşîn* nâm kitabı merkûm şeyh te'lif itmişdür. Şöñra ehl ü 'iyâlin getürmege Semerķand'a teveccüh idüp sekiz yüz otuz üçinde Şirâz'da vefât itmişdür.

Nakl olunur ki Timurleng, Semerķand'da bir düğün idüp sağ cânibin 'ulemâya ta'yîn idüp ve şol cânibin ümerâya ta'yîn idüp ve ol meclisde Şeyh Cezerî'yi Seyyid Şerîf'ün üzerine taķdîm ile emr eylemiş. Neden böyle oldu dinilicek Timurleng cevâb virmiş ki: "Ben bunu nice taķdîm itmeyem. 'İlm-i Kitâb'da [23b] ve 'ilm-i sünnetde mâhir ola ve bunlardan müşkil olan mesâ'ili bi'z-zât Resûlullâh *şallâ'llâhu 'aleyhi ve sellem* hâzretlerine 'arz eyleye ve işkâli zâ'il ola." Ve bu kışşaya qarîb kışşa Seyyid Şerîf ile Mevlânâ Sa'dü'd-dîn'ün kışşasıdır. Timur meclisinde cem' olduğda Timur, Seyyid Şerîf'e Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün üzerine taķdîm eylesün diyü fermân eylemiş. Neden böyle re'y olındı diyicek eyitmiş ki: "Tutalum ki ikisi fazlda ber-â-ber imiş. Bunuñ şeref-i nesebi andan müreccaḥ olur." dimiş. Monlâ Sa'dü'd-dîn ol meclisde ğâyet melûl ü maḥzûn olup çok geçmeyüp ğamdan helâk olmuşdur. Bu kışşa Timur meclisinde Seyyid Şerîf ve Monlâ Sa'dü'd-dîn muķaddemâ baḥş idüp Nu'mân-ı Mu'tezilî ikisinün mâ-beyninde ḥakem olup Seyyid Şerîf cânibin tercîḥ itdükden sonra olmuşdur.

[Abdü'l-vâcid-i 'Acemî- el-Mevlâ Abdü'l-vâcid]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Abdü'l-vâcid-i 'Acemî'dür. Rûm'a gelüp Kütâhiyye'de Vâcid dimekle ma'rûf medresede çok zemân müderris olmuşdur. Anuñcün ol medreseye Vâcidiyye dirler. Tefsîr ü hadîsde ve sâ'ir 'ulûm-ı şer'iyye vü 'âkiliyyede mâhir kimesne idi. Fıkhdan *Nukâye* kitabını güzel şerh itmişdür. Mesâ'il-i mühimme îrâd itmişdür ve 'ilm-i usturlâbda bir laṭîf manzûmı vardur.

[‘Abdu’l-laţîf ibn Melek]

Birisi dağı ‘âlim ü fâzıl ‘Abdu’l-laţîf ibn Melek’dür. Tire’dendür. Nağl olunur ki babası[nı] ğayb idüp her gün babası şeklinde bir kimesne [24a] kendüye gelüp ta’lîm-i ‘ulûm-ı edebiyye ider imiş. Tâ şol ħadde dek ki kendüye ta’lîmden istiğnâ geldi. Şoñra ol kimesne ğâ’ib olup kimesne nâm u nişânın görmemişdür. Anuñçün aña İbn Melek dirler. Fâzıl kimesne idi. Cemî’-i ‘ulûmda müşâreketi vardur. Huşûşâ ‘ulûm-ı şer’iyyede mahâreti ziyâde idi. Laţîf ü nâfi’ te’lîfleri vardur. Birisi *Mecma’â Şerhi*’dür. Ğâyet ħüb, müfid kitâbdur ve birisi *Meşâriķ Şerhi*’dür. Ol dağı maķbûl kitâbdur. Birisi dağı *Menâr Şerhi*’dür. Ol da laţîf şerĥdür ve ṭarîķ-i taşavvufda bir maķbûl risâlesi vardur. Ol delâlet ider ki mevlânâ-yı mezkûr taşavvufda kâmil imiş. {Müddet-i keşire Tire Medresesi’nde müderris olup ħâlâ ol medreseye İbn Melek Medresesi dirler} ve oğlu Meĥemmed dağı ehl-i fâzıl kimesne idi. *Viķâye ve Mişbâh*’ı şerĥ itmişdür ve {Meĥemmed’ün Ca’fer¹ nâm bir oğlu olup ol dağı ehl-i ‘ilm kimesne idi. *Ravzatü’l-Muttakîn* nâm bir kitâb te’lif itmişdür.}

[‘Abdu’r-raĥmân-ı Bişţâmî- el-Mevlâ ‘Abdu’r-raĥmân-ı Bişţâmî]

Birisi dağı şeyĥ-i ‘âlim ü fâzıl ‘Abdu’r-raĥmân-ı Bişţâmî’dür. Aşlı Bişţâmî’dendür ve mevlidi Anţâkiyye’dür. Şoñra Rûm’a gelüp Burusa’da tavaţţun itmişdür. Ĥadîş ü tefsîr ü fıkĥ u tevâriĥde kâmil idi. Şâm’a ve Mısr’a riĥlet idüp şoñra diyâr-ı Maĝrib’e varup geregi gibi ĥavâşş-ı ĥurûf ilmini ve ‘ilm-i vefķ ü teksîri ve cifr-i câmi‘ayı, ĥavâşş-ı esmâ’u’llâh[ı] [24b] ṭaĥşîl ü tekmîl eyledi ve sâ’ir ‘ulûm-ı ‘Arabiyye’den dağı çok nesneye dağı muţţali’ idi. Te’lifât-i fâ’iķası ve taşnifât-ı rā’iķası ĥadden bîründi. Cümlesi aĥkâm u itķân üzerine olup ‘ulemânuñ maķbûl u mu’teķadıdır. Cümle muşannefâtından biri *Kitâb-ı Fevâ’ih-i Miskiyye*’dür. Anda yüz ‘ilmden ziyâde ‘ilm derc olmuşdur ve ĥurûf u evfâķda *Şemsü’l-Āfâķ* nâm kitâbı dağı maķbûldür.

1 eş-Şakâ’ik’te bu biyografi müstakil olarak yer almaktadır ve Mehemmed’in oğlu Cafer’den bahsedilmemektedir. Ayrıca *Ravzatü’l-Muttakîn* adlı kitap Mehemmed (Muhammed)’e nispet edilmiştir. bkz. Taşköprülüzâde, eş-Şakâ’ik, s. 90.

[‘Alā’ü’d-dîn-i Rûmî- el-Mevlâ ‘Alā’ü’d-dîn-i Rûmî]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl ‘Alā’ü’d-dîn-i Rûmî’dür. Muhkem zekî ve şab‘-ı kavî ve bahhâş kimesne idi. Seyyid Şerîf ve Monlâ Sa’dü’d-dîn’den dersler okıyup ta‘allüm itmişdi ve {Timurleng meclisinde Seyyid Şerîf’le ve Monlâ Sa’dü’d-dîn’ün bahşlerine hâzır olup} onlardan çok su’âl ü cevâb işidüp hıfz itmişdi ve ol su’âlleri ve bahşleri Rûm’uñ ve Mısr’uñ ‘ulemâsı içinde şalup haylı ıztırâb virürdi ve bir risâle yazup anda fûnûn-ı şettâdan su’âller cem‘ itmişdür.

[Fahrü’d-dîn-i Rûmî]

Birisi dahı şeyh-i ‘âlim ü ‘ârif ve zâhid ü müttakî Fahrü’d-dîn-i Rûmî’dür. Kaşaba-i Mudurnı’da tavaştun itmişdür. Muhkem zâhid kimesne idi. ‘Ulûm-ı şer’iyyeyi güzel bilürdi. Halkdan münkaṭı‘ olup kendü ahvâl-i nefsiyle müştâğil idi ve ‘ulemâ-i müteḳaddimîn “Ücretle ‘ibâdet mekrûhdur.” dimegin akçe ile imâmet idenüñ ardında namâz kılmazdı ve da’avât-ı me’sûrede bir kitâb telîf idüp anda leṭâ’if ü ḥakā’ik [25a] -dan çok nesne cem‘ itmişdür.

[Şeyh Ramazân]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl Şeyh Ramazân’dur. Zemānesi ‘ulemâsından okıyup ‘ilm-i fıkhdâ mâhir olmuşdı. Ba’zı menâşıba varup soñra İldırım Hân’uñ kâḍî-‘askeri olmuşdı.

[Ahmedî-i Germiyânî]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl, şâ’ir Ahmedî-i Germiyânî’dür. Kendü vilâyeti ‘ulemâsından okıyup soñra Mısr’a varup {Şeyh Ekmel ḥazretlerinden tellemüz idüp} Monlâ Fenârî ve Hâcî Paşa ile şerik olmuşlardır. Laṭîf-şab‘ ve muşâḥabeti lezziz ve muḥâverede pehlivân kimesne idi. Evvel Germiyānoğlu’na muşâḥib olup aña mu‘allim olmuşdı. Soñra Emîr Süleymân Çelebi’ye muḳârin olup yanında ğâyet muḳarreb idi ve *İskerder-nâme*’yi anuñ nāmına dimişdi. Naḳl olunur ki Timurleng, Rûm’a geldiği zemânda mezbûr ile muşâḥabet idüp muşâḥabetinden pek ḥazz itmişdür ve mezbûr ile bir gün ḥammâma girüp laṭîfe ṭarîḳiyle eyitmişdür ki: “Cümle ḥammâmda

olan eşhâsa birer bahâ takdîr eyle.” Ol dağı kimi biñe kimi iki biñe diyüp cümlesine kıymet takdîr eyledi ve Timurleng “Yâ ben ne degerüm?” didi. “Ancağ seksen aqçe degersin.” didi. Timurleng dağı “Yok ‘adl eylemedün. Başka bu benüm belümdeki [fûṭa]¹ seksen aqçe deger.” didi. Mezbûr dağı benüm de takdîr itdigüm ancağ [fûṭadur]² ve illâ sen bir aqçe degmezsın.” Timurleng’e bu söz ğâyet hoş [25b] geldi, vâfir güldi ve ḥammâmnda olan ne kadar altun ve gümüş âleti var ise mezbûra bağışlamışdur.

[Şeyḥ Bedrû'd-dîn Maḥmûd- Simâvna Oğı]

Ve ‘ulemâdan birisi dağı ‘âlim ü fâzıl ve baḥr-i kâmil, muḥaqqıḳ ü müdekkıḳ Şeyḥ Bedrû'd-dîn Maḥmûd’dur ki “Simâvna Oğı” demekle meşhûr-
dur. Babası İsrâ’îl, Simâvna Qal’ası’n kâfir elinden alup fetḥ idüp anda hem kâdî hem beg idi ve ceddî ‘Abdu’l-‘azîz, Âl-i Selçuḳ’uñ vüzerâsındandır. Diyâr-ı Rûm’da ‘ulûm-ı edebiyye görüp Qonya’da Bağdâdî Fazlu’llâh’uñ telâ-
mizesinden Feyzu’llâh’dan dört ay mıqdârı ‘ilm-i nücûmdan görmışdür. An-
dan soñra diyâr-ı Mısr’a varup Seyyid Şerîf ile Mübârek Şâh-ı Mantıḳî’den,
Şeyḥ Ekmel’den aḥz-ı ‘ulûm idüp şerîk olmışlardır. Andan soñra Üstâd Mü-
bârek Şâh ile ḥacca varup geldükde Mısr sultânı [Ferec]³ bin Berkûḳ, mez-
bûrdan okımışdur. Andan soñra mezbûr Simâvna Oğı’na cezbe-i İlâhiyye
irîşüp Mısr’da sâkin olup Şeyḥ Hüseyn-i Ahlâtî ḥazretlerinin yanına varup
irâdet getirüp tarîk-i dünyâ olmışdur. Andan mezbûr şeyḫüñ icâzeti ile ir-
şâd için Tebrîz’e gitmişdür ve şöyle naql olunur ki Timur, Tebrîz’e geldügi
zemânda ba’zı mesâ’ilde ‘ulemâ beyninde nizâ’ olmuş. Aşlâ bir cânibün qavli
temeyyüz olmamış. Şeyḥ Cezerî, Timurleng’e⁴ “Bu nizâ’ qat’ eylemez illâ
Simâvna Oğı.” diyüp mezbûr şeyḫ meclise ihzâr olmışdur. [26a] Tarafey-
nün kelâmın istimâ’ idüp bir cânibe ḥükm eyleyüp, iki cânibe dağı ḥükmüne
râzî olmuşlar ve cümlesi bunuñ fazîletine i’tirâf idüp ittifaḳ itmişlerdür ve
Timurleng ğâyet ḥazz idüp mezbûr⁵ şeyḫe çok mâl bağışlamışdur.

Andan soñra mezbûr şeyḫ Mısr’a ‘avdet idüp Şeyḫ Ahlâtî’ye buluşup
vefât itdükden soñra yirine oturmışdur. Andan soñra qalḳup Rûm’a gelüp

1 Yazmada “فوتة”.

2 Yazmada “فوتهدر”.

3 Yazmada “فرح”.

4 Yazmada “Timurlenk’ke”.

5 Yazmada “mezbûre”.

Şakız Cezîresi'nün begi, mezbûr şeyhe maḥabbet idüp [öñünde] İslâm'a gelmişdür. Andan sonra şeyh Edrine'ye gelüp anda vâlideynini ḥayâtta bulup bir müddet anda qarâr itmişdür. Şoñra Mûsâ Çelebi Rûmili'nde zuhûr itdükde mezbûr şeyhi kendüye kâdî-'asker eyledi. Sulṭân Meḥemmed karındaşı Mûsâ Çelebi'yi qatl itdükden sonra mezbûr şeyhi alup ehli ile ve 'iyâli ile İznik'de ḥabs itmişdür ve aña günde biñ aqçe 'ulûfe itmişdür ve ol müddet içinde fıkhdan *Letâ'ifü'l-İşârât* adlu kitâbını ve *Teshîl* nâm şerhini te'lif itmişdür. Haḳḳâ budur ki bu iki kitâb diḳḳat ü leṭâfetde ve keşret-i cem'-i mesâ'ilde ve esvile-i 'acîbe-i ğarîbde bî-mânend ü bî-naẓîrdür ve te'lifâtından birisi daḥı *Câmi'ül-Fuṣûleyn*'dür. Ol daḥı bî-naẓîr kitâbdur ve şarfdan *Maḳşûd* şerhi *Unḳüdül-Cevâhir* daḥı anuñdur ve 'ilm-i taşavvufda *Meserretül-Kulûb* [26b] nâm kitâb ve *Vâridât* nâm kitâb mezbûruñ te'lifâtındandır. Andan sonra şeyh ḥabsden bir tarîḳ ile çıqup İsfendiyâr Beg yanına varup andan Rûmili'ne geçüp Zağra'da qarâr itmişdür ve aḥıbbâsı çoğ idi. Bunı işidüp yanına cem' oldılar. Çok ziyâfetler ve ri'âyetler itdiler ve mezbûr şeyh salṭanat da'vâsın ider diyü ba'zı müfsidler Sulṭân Meḥemmed Ḥân'a geçüp ğamz itdiler ve sulṭân-ı mezkûr daḥı Mevlânâ Ḥaydar-ı 'Acem'ün fetvâsı ile şalbine emr idüp merḳûmı {Siroz'da târîḥün sekiz yüz on sekizinde şalb itdiler.} Merḥûm şeyh 'âlim-i fâzıl kimesne idi. Seyyid Şerîf mezbûrî ğâyet begenüp ḥaḳḳında faẓlla şehâdet iderdi.

[Ḥâc Paşa-yı Aydınî- Ḥâcî Paşa]

Ve birisi daḥı 'âlim-i fâzıl ve re'îs-i kâmil Ḥâc Paşa-yı Aydınî'dür. Kendü memleketinde suġl idüp ba'dehu Mısr'a varup anda umûr-ı 'aḳliyye[yi] Mübârek Şâh-ı Mantıḳî'den okıyup ve 'ulûm-ı naḳliyyede Şeyh Ekmel'de şerîki Simâvna OĞlı Bedrüd-dîn idi ve Şeyh Ekmel ve Mübârek Şâh, Ḥâcî Paşa'yı ğâyet begenüp terbiye iderlerdi. Şoñra mezbûr Ḥâcî Paşa muḥkem marîz olup zarûrî tıbbâ iştiġâl lâzım gelüp ol fende yegâne-i zemâne olmuşdur. Şoñra varup Mısr'ın dârü's-şifâsında re'îsür-rü'esâ olup müddet-i keşire anda muḳîm olmuşdur. Şoñra Aydın vilâyetine gelüp Aydınoğlı Meḥemmed Beg mezbûra külli iltifât ve ri'âyetler idüp tıbdan *Şifâ* nâm kitâb-ı [27a] laṭîfin mezbûr Meḥemmed Beg nâmına dimişdür ve cümle te'lifâtından birisi Türkî lisânda *Teshîl* nâm kitâbdur. {Yigirm[i] yıla qarîb dârü's-şifâda tecribesi geçdükden sonra yazmışdur} ve 'Allâme-i Râzî'nün

Hırka vü tâc u 'abâyı yüri terk it 'ârif
İncedür râh-ı fenâ şıgmaz ol arada kabâ.

Ḥazret-i Mūsâ'ya 'alā nebiyyinā ve 'aleyhi efdalü's-şalât ﴿اِنِّى اَنَا رَبُّكَ﴾¹ dimeden [28a] murād def'-i mâ-sivâ ve tecrîd-i maḥabbet-i Ḥudâ idi. Zîrâ ki na'lûn def'-i zarûret itdüğü içün meyli kalbde münderic ve sevgisi dilde müdmic idi.} Ḥâmid-i Akserâyî ḥazretlerinin kabr-i şerîfleri ol diyârda meşhûrdur. Ziyâretgâh olup teyemmün ü teberrük olunur.

[Ḥâc Bayram]

Ve birisi daḥı şeyḥ 'ârif-i bi'llâh, 'âlim-i fâzıl Ḥâc Bayram'dur. Anka-ra'dandur. 'Ulûm-ı şer'iyye vü 'aqliyyenün taḥşiline mübâşeret idüp ikisini daḥı gereği gibi tekmi'l itmişdür ve Anka Medresesi'nde müderris olmuşdur. Şofra medreseyi terk idüp Ḥâmid-i Akserâyî ḥazretlerinin hizmetlerine varup anda tarîkat-ı taşavvufi gereği gibi başa iledüp velâyet ü kerâmete kadem başmışlardır. Sülûkuñ eṭvâr ve menâzili ve maḥâmâtını laṭîf ma'lûm idinüp mü'eşşir muşâḥabet-i şerîfeleriyle ve himmet-i 'aliyeleriyle çok kimesne tarîk-i Hakk'a vâsıl olmuşdur. Anka-ra'da vefât itmişdür. Kabr-i şerîfi ziyâretgâhdur. İcâbet-i du'â bi-'inâyeti'llâhi te'âlâ ol maḥalde müşâheddür.

[Seyyid Muḥammed-i Buḥârî- eş-Şeyḥ Emîr Sulṭân]

Birisi daḥı şeyḥ 'ârif-i bi'llâh, 'âlim-i fâzıl Seyyid Muḥammed-i Buḥârî ḥazretleridür. 'İlm-i kitâb u sünnetde kâmil olup tarîk-i taşavvufda maḥâmât-ı 'aliyyeye vâsıl olmuşlardır. Cezbe-i 'azîm şâhibi, zâhid ü müteverri' 'azîzdür. Daḥı oğlancık iken kerâmet-i 'aliyyesi zâhir olmuş idi. Menâkıbına ve ta'dâd-ı kerâmet ü velâyetine nihâyet yokdur. Meşâyih-ı kibârdandur ve Buḥârâ'dan [28b] Rûm'a geldüklerinde Monlâ Fenârî'den Şadrü'd-dîn-i Konevî'nün *Miftâhu'l-Gayb*'ını okımışlardır ve Burusa ḥalkı kendülere muḥkem maḥabbet olmuşlardır. Ḥattâ İldırım Ḥân'ın kerîmeleri daḥı kendülere irâdet getirüp cânib-ı Hakk'dan nikâhına emr olunup nikâh idüp almışlardır ve andan nice evlâdı olmuşdur. {Birisi yanlarında yatan Seyyid 'Alî ḥazretleridür ki Timur fitnesinde şeyḥün

1 Taha Sûresi 12. âyetten kısmi iktibas: "Şüphesiz ki, ben senin Rabbinim. Hemen pabuçlarını çıkar! Çünkü sen kutsal vâdi Tuvâdasın!"

aḥbâbı mezbûr şeyḥ-zâdeyi İstanbul muḳâbelesinde Emîr 'Alî Adası demekle ma'rûf cezîreye geçirüp yanlarına beş altı biñ âdem cem' olup salṭanat nâmın urmaḳ istemişler. Babaları bu ḥâli işidüp bî-ḥuzûr olup oğullarının rihletine du'â itmişlerdür dirler. Ol adaya Emîr 'Alî Adası dimege bâ'îş budur.} Andan selâṭîn-i âl-i 'Osmân *naşarahumu'llâhu te'âlâ ve ebḳâhum ilâ-yevmi'l-mizân* ḥazret-i şeyḥün 'iyân nice vâzih kerâmetlerin görüp maḳâm-ı ḳuṭbiyyetde olduḡı zâhir olıcaḳ tamâm ri'âyetle muḳayyed olup sefere gitseler kendülere mülâḳât idüp du'âların alup ḳılıc ḳuşanmayınca ḥareket itmezlerdi.

Naḳl olunur ki Timur'ın 'askeri Rûm'a gelüp Burusa'yı ḥarâb idüp Müslimânları külli rencide-ḥatır eylediler. Burusa ḥalkı daḡı ḥazret-i şeyḥe niyâz u tazarru' itdiler ki "Du'â idün ki bu ṭâ'ife üzerimüzden ḳalkalar." Ḥazret-i Şeyḥ daḡı buyurdılar ki "Varuñ 'asker içinde şu şıfatla, şu ḳıyâfetli bir na'lbend vardur. Bulup benden selâm [29a] idüp diyesiz: "Seyyid Muḥammed-i Buḡârî sizden recâ ider ki şimden şoñra geḳüp ḳalkasız." Bunlar daḡı varup ol vaşf olınan kimseyi bulup Ḥazret-i Emîr'ün selâm u kelâmın naḳl idicek "Baş u yüz üzerine hemân yarın inşâ'llâh ḳalkalum." diyüp şabâḥ olıcaḳ cemî'-i 'asker-i Tatar bir yirden ḳalkup gitmişlerdür. {Ve Ḥazret-i Emîr târiḡün sekiz yüz otuz üçünci senede maḡmiye-i Burusa'da dâr-ı âḡirete naḳl itmişlerdür ve târiḡ-i vefâtını "intikâl-i Emîr" dimişlerdür. Ḳabr-i şerîfi 'aceb ziyâretgâhdur. Yılda bir kerre eṭrâf-ı âlemden, Ḳareşi vilâyetinden ve Aydın ve Germiyan ve Şaruḡân ve Rûmili'nden zâ'rûn gelür ki ḥadde ve ḥaşrda ḳâbil degüldür. *Nefa'ana'llâhu te'âlâ [min]-berekâtihi.*}

[Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî- Şeyḥ 'Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî]

Ve meşâyihden birisi şeyḥ 'arif-i bi'llâh 'Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî ḥazretleridür. Şüfi, ehl-i ḥâl, şâhib-i kerâmet, ḥalkdan münḳatı' olmuş 'azîzdür. Amâsiyye ḳurbında bir daḡda ḥalkdan 'uzlet idüp aḡıbbâsiyla ṭâ'at u 'ibâdete meşḡul idi. Ṭarîḳatı Erdebilî'dür. Şafiyyü'd-dîn-i Erdebil'ün ḫalifesidür. Kerâmetinden naḳl olunur ki bir gün aḡıbbâsına eyitmiş ki: "Ṭa'âm ihzâr eyleñ. Bugün bize ziyârete biraz kimesne gelse gerekdür." diyicek muḡıbleri daḡı "Ṭa'âmdan nesne yokdur, neyleyelim?" dimişler.

Şeyh dahı şavma'alarından çıkmışlar. Görseler ki bir bölük geyik kendüye teveccüh idüp gelürler. Şeyh bunlara hitâb [29b] idüp eyitmiş ki: "İçinüzden kaçısı nefsinı baña fedâ eyler?" Hemân-dem ol gürühdan birisi seçilüp şeyhün önine gelüp tırur. Şeyh dahı işâret idüp alup boğazlarlar ve gelen konığa bişirüp yedirürler.

[Tapduk Emre- Şeyh Tapduk Emre]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Tapduk Emre'dür. Şakarya Şuyı kırbında bir kûyda mutavaştın idi. Halkdan çekilüp 'uzlet idüp kendü hâliyle muqayyed bir 'azîz idi. Kerâmeti 'ıyân olup dâ'im semt-i irşâdda ve tarîk-i zühd ü şalâhda kâ'im kimse idi.

[Yünus Emre]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Yünus Emre'dür. Tapduk Emre'nün müridlerindendür. Nakl olunur ki şeyhün zâviyesine çok zemân otun taşıyup bir kerre içinde egri otun bulınmamışdur. Şeyhi mezbûrdan bunun vechinden su'âl idicek cevâb virüp eyitmiş ki: "Bu kapuya egri lâ'ik degüldür." Ehl-i hâl ve şâhib-i vecd ve 'âşık ve kerâmeti zâhir olmuş 'azîzdür. Tevhîdde ve esrâr-ı İlâhiyyede manzûm bir kitâb söylemişdür. {Laţîf, 'âşıkâne kitâbdur.}

FÎ-ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN MEHEMMED HÂN

Merhûm-ı merķûm babası İldırım Hân vefâtından sonra Amâsiyye'ye varup anda ikâmet idüp Timurleng dönüp girdükde ardından yetişüp çok kimesnesin helâk itmişdür ve ol def'ada Vezîr 'Alî Paşa, İldırım Bâyezîd'ün büyük oğlu Süleymân Çelebi, İzniķ'den Edrine cânibine alup gidüp anda tahta geçürmiş [30a] idi. Karındaşı Sultân Mehemmed mezbûra ri'âyet idüp zemânında hareket itmiş idi. Şoñra İldırım Bâyezîd oğlu Mûsâ Çelebi ki târîh'ün sekiz yüz on üçünde Süleymân Çelebi üzerine hücum idüp Edrine ile Koştanîniyye mâ-beyninde hammâmda bir köyde katl idicek Sultân Mehemmed Amâsiyye'den kâlkup Burusa'ya gelüp anda tahta geçüp ve Amâsiyye kurbında zühür iden Kara Devletşâh ile -Timurleng'den şoñra kalmış bir Tatar idi- Sultân Mehemmed ceng idüp cümlesin helâk eyledi ve Kaştamonı begi İsfendiyâr ile ceng idüp mağlûb idüp cemî' mâl ü menâlin aldı ve dahı ol nevâhîde nice hâricleri helâk eyledi. Ba'dehu târîh'ün sekiz yüz on altısında Rûmili cânibine geçüp karındaşı Mûsâ Çelebi'yi helâk itdi ve Edrine'de tahtına cülûs itdi ve ol zemânda 'ömri otuz toköz idi ve emr eyledi ki Edrine'de Eski Câmî'i Mûsâ Çelebi yapup pencerelerine gelmiş idi. Tekmîl itdiler ve dönüp Şinâb begiyle Germiyânoğlu ile Karamanoğlu cengine gidüp Karamanoğlu tazarru' idüp şulh istedi. Merķûm u merhûm dahı suçın 'afv idüp dönüp Burusa'ya geldi. Mezbûr Karamanoğlu, Sultân Mehemmed Rûmili'nde Mûsâ Çelebi cenginde iken Burusa'ya gelüp otuz bir gün muhâşara idüp şoñra şehre [30b] od urup çıkup gitmiş idi ve sekiz yüz on yedisinde Sultân Mehemmed Burusa'daki câmî'in ve medresenin ve 'imâretin ve bir hân yapıdırmasına emr idüp mübâşeret olındı. Tekrâr Karamanoğlu naķz-ı 'ahd idüp sekiz yüz on sekizinde Sultân Mehemmed mezbûruñ cengine varup mezbûrı mağlûb idüp oğlıyla kendini esîr idüp önine getirüp biraz ser-zeniş idüp yine âzâd eyledi ve Karamanoğlu memleketlerinden Sivrihişâr'ı ve Kırşehir'i ve Nigde'yi ve Akşehir'i ve Yenişehir'i ve Seydişehir'i ve Avğâd'ı ve Sa'îdili'n aldı, zabt eyledi ve İsfendiyâr Beg'e incinüp yarar 'asker ile kâlkup Şamsun'ı ve İskilib'i ve Kaştamonı ve cânib'ün vilâyetlerinin ekşerini aldı, zabt eyledi ve ol senede Edrine'de olan Serây-ı 'Âmire'nün yapılmasına emr eyledi.

Ve sekiz yüz yigirmi ikisinde Sulţân Meĥammed Hân ĥaylî ‘asker ile Rûmili cânibine geçüp andan Eflâķ’a ġazâ eyledi ve çok ġanîmet ĥâşıl kıldı ve anda Sevârîn Ķal’âsın yaptı ve Saķcı ve Sâla ve Yirgögi Ķal’aların ta’mîr eyledi. Bu Ķal’alar olduķdan sonra Eflâķ Müslimân yaķasına geçmege Ķâdir olmadı. Żarûrî Eflâķ ĥarâc Ķabûl idüp Sulţân Meĥammed’e rehn diyü üç kâfir begleri oğulların gönderdi ve ol eşnâda Timurleng cenginde nâ-bedid olan İldırım Bâyezîd oğlu “Muşţafâ benüm.” diyü Zaġra [31a] nâĥiyesinde Simâvna Oġlı Bedrû’d-dîn’ün aĥıbbâsından bir ĥâricî zuhûr idüp yanına çok kimesne cem’ olup ve Simâvna Oġlı Bedrû’d-dîn daĥı İznîķ’den geçüp mezbûruñ yanına vardı. Żarûrî Sulţân Meĥammed Edrine’den mezbûrlaruñ cengine Ķalķup ol tã’ifeyi taġıdup Simâvna Oġlı’nı Siroz’da tutup şalb itdiler ve sekiz yüz yigirmi dördinde Eski Gekbüze¹ ve Tarıcılar’ı ve Hereke’yi feth itdiler.

Ve ol sene Sulţân Meĥammed Hân ishâl marazından ĥaste olup pâdişâhlığı oġlı Sulţân Murâd’a vaşîyyet eyledi. Zîrâ ki vâķı’asında görüp aydıġı kendünün önine simât kıoyup yirken Ķaldırup ol simâtı Sulţân Murâd’uñ önüne kıomışlar idi ve ol eşnâda Sulţân Murâd Rûmili’nde ġazâda bulınup gelince kırķ bir gün Sulţân Meĥammed’ün meyyitini Edrine Serâyı’nda şaķlayup “Pâdişâh şaġdur.” diyüp her zemânda dîvânlar ve almalar virmeler olurdu. Şoñra Sulţân Murâd gelüp taĥta geçüp merĥûmuñ meyyitin Burusa’ya getürdiler ve cāmî’i önüne defn itdiler. Merĥûm-ı merĥûmuñ ‘ömri kırķ yedi idi ve müddet-i salţanatı sekiz yıl on ay idi. Merĥûm-ı merĥûm, ehl-i ĥayr, şâĥib-kemâl, laţîf-ţab’, şecî’, heybetlü, büyük pâdişâh idi. ‘Oşmân’uñ mülki taġılduķdan sonra merĥûm-ı merĥûm bir yire cem’ idüp getirüp resm-i salţanatı ve şî’âr-ı ĥilâfeti iķâmet itmişdür. Merzifon’da iki ĥammâm ve iki cāmî’ binâ itmişdür ve Burusa’da ĥayratı [31b] ĥod ma’rûfdur ve selâţîn-i ‘Oşmâniyye’den Mekke ve Medîne’nüñ fuķarâsına evvel şurre gönderen bu olmuşdı.

1 Yazmada “Gekyüze”. Gebze kastedilmektedir. Yazmada ayrıca “Gegivize” şeklinde imlâsı da bulunmaktadır. İndekste birlik olması açısından “Gekbüze” şekli tercih edilmiştir.

ZİKİR-İ ['ULEMÂ-İ DEVLET-İ]¹ SULTÂN MEHEMMED HÂN

[**Acem Fahrü'd-dîn- el-Mevlâ Fahrü'd-dîn-i 'Acemî**]

Ol zemânuñ 'ulemâsından birisi 'âlim ü fâzıl 'Acem Fahrü'd-dîn, Seyyid Şerîf'den ve sâ'ir fuзалâ-yı 'Acem'den okıyup şuğl idüp Monlâ Sa'dü'd-dîn'den 'ilm-i hadîşde icâzet almışdur. Şoñra Rûm'a gelüp Mehemmed Şâh Fenârî'nün Sultâniyye Medresesi'nde mu'idi olmuşdur ve nice medresede müderris olup 'âkıbet Sultân Murâd Hân zemânında müftî olmuşdur ve her gün vazîfesi otuz akçe ta'yîn olmuşdı. Sultân Murâd Hân ziyâde itmek diledükde "Kimün haqqın kime ziyâde idersin? Bu beytü'l-mâldur. Benüm haqqum ancak bu deñlüdür. Ziyâdesi harâmdur." diyüp ziyâdesin qabûl itmedi. Mevlânâ-yı merķûm fâzıl u şâlih ve şerî'atı qavî ve Allâhu te'âlâdan ğayrı ħavf eylemez kimesne idi. Naql olunur ki maraz-ı mevtinde Monlâ Tûsî i'yâdeten gelüp "Vaşiyet eyleñ." didükde "Saña vaşiyetüm oldur ki 'avâmuñ arkasını şerî'at deyeneginden ħâlî koymayasın." diyüp vefât itmişdür. Vefâtı Edrine'de olmağın anda defn olmuşdur.

[**Karamanî Şaru Ya'ķûb**]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Karamanî Şaru Ya'ķûb'dur. Her 'ilminde mâhir, kâmil kimesne idi. Hâtırında çok mes'ele mahfûz idi. Kaçan uşûl okunsa ve her mes'eleye mebnî olan ne deñlü mesâ'il-i [32a] fıķhiyye var ise taķrîr iderdi. Ol zemânda Mısr'da² «إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا» âyeti ile³ «وَيَقْتُلُونَ النَّبِيْنَ بِغَيْرِ حَقٍّ» âyeti mâ-beyninde def-i muķâlefetde 'ulemâ beyninde çok ğüft [ü] ğü olmuşdı. Mevlânâ Ya'ķûb mezkûr dağı ol bâbda bir laţîf risâle taķrîr eylemişdür ve menâsik-i ħacda bir kitâb dağı te'lif itmişdür. Naql olunur ki Risâlet-penâh ħazretlerini *şallâ'llâhu aleyhi ve sellem* vâķı'alarında ğörüp eyitmişdür ki: "Yâ Resûlâ'llâh! Sizden menķûldür ki buyurmışsınız ki 'ulemânuñ eti ağulanmışdur kim ķoĥlasa ĥaste olur ve kim yise ölü. Böyle midür?" Resûlû'llâh ħazretleri

1 Yazmada "devlet-i 'ulemâ-i".

2 Mü'min Sûresi 51. âyetten kısmî iktibas: "Elbette biz, hem dünya hayatında hem de sahitlerin hazır bulunacağı ğünde **elçilerimize** ve inanmış kimselere **yardım ederiz**."

3 Âl-i İmrân Sûresi 21. âyetten kısmî iktibas: "Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, **haksız yere peygamberlerin canlarına kıyanlar** ve adalet isteyen insanları öldürenler var ya, onlara can yakan bir azabı müjdele."

dağı buyurdılar ki: “Yâ Ya'kûb! ‘Ulemānuñ eti ağı kendüsüdür.” Mevlânâ-yı merķûm Allāhu te‘âlādan ziyāde havf üzerine olup hulķ[1] güzel ve nefsi laţif, tevāzu‘ üzerine kimesne idi. *Raḥimehu'llāhu te‘ālā*.

[Karamanî Kāra Ya'kûb- Kāra Ya'kûb-ı Karamanî]

Birisi dağı ‘ālim ü fāzıl Karamanî Kāra Ya'kûb'dur. Nigde'dendür. Karaman'da şuğl eyleyüp ‘ilm-i ‘Arabîyyet’de, ‘uşûlde ve me‘ânîde mähir kimesne idi. *Meşābih*’e bir şerḥ yazmışdur ve *Hidāye*’ye bir ḥāşiye söylemişdür. Şām’a ve Mısr’a varup andan Rûm’a gelüp Lârendede tavaṭṭun itmişdür ve anda vefât itmişdür. Tārîḥ-i nebevinüñ sekiz yüz otuz üçünde vefât itmişdür.

[Şûfî Bāyezîd]

Ve birisi¹ dağı ‘ālim ü ‘āmil Şûfî Bāyezîd'dür. ‘Āqıl u fāzıl, dîni kavî ve tedbîr ü re’yi dürüst kimesne idi. Ildırım Hân, oğlu [32b] Sulţân Meḥemmed Hân’a ḥ‘āce itmişdi. *Raḥimehu'llāhu te‘ālā*.

[Kāḍî Fazlu’llāh]

Birisi dağı ‘ālim ü fāzıl ve ‘ilmi ile ‘āmil Kāḍî Fazlu’llāh'dur. Fakîḥ kimesne idi ve Sulţân Meḥemmed Hân zemânında Gekbüze’de kâḍî olmuşdı.

[Kāfiyeci Muḥyi’d-dîn]

Birisi dağı fāzıl-ı ‘allāme ve baḥr-i fehḥāme Kāfiyeci Muḥyi’d-dîn'dür. Aşlı Bergama’dandır. *Kāfiye*’yi çok ders didüğü için “Kāfiyeci Muḥyi’d-dîn” didiler. Rûm’da şuğl eyleyüp diyâr-ı ‘Acem’e ve Tatar’a varup andan ‘ulemâ-i kibârdan okıyup mahâret-i tāmme taḥşîl eylemişdür. Andan Mısr’a varup fużalâ-yı ‘Arab ve a’yân Mısr’a gelüp merķûmdan okıyup istifāde itmişlerdür ve İbn Hümām’dan sonra Şeyḥüniyye’nün manşıb-ı meşîḥatini taşarruf eylemişdür. Kelām u uşûlde ve naḥv u şarfdā ve me‘ânî ü beyānda ve hey’et ü manṭıķda ve sâ’ir ‘ulûm-ı ‘akliyyede üstād ü mähir idi. Fıḫ ve tefsîr, ḥadîsde dağı eli var idi. Mü’ellefâtına nihāyet yokdur.

1 Yazmada “birisi” mükerrer.

Celâlûd-dîn-i Suyûtî eydür ki: “On dört yıl hizmetinde oldum. Her defada işitmedüğüm ‘acâ’ib ü ‘garâ’ib tahkîkân ‘ilmiyye istifâde idüp öğrendüm. Bir gün baña didi ki ‘Zeydun kı’imun’ terkîbinüñ i’râbı nedür?’ Ben de eytdüm ki ‘Ne ‘aceb, gitdükce bizi oğlancıklar maķâmına iletirsiniz. Bunı anlara şormak gerek didüm.’ Döndi eyitdi ki ‘Zeydun kı’imunda yüz on üç bahş vardır.’ Ben de didüm ki ‘Vallâhî bu meclisinden kalkmam. Tâ kim ol bahşleri [33a] öğrenmeyince.” Bir mecmû’ası var idi. Anda bu bahşleri hep yazmışdır. “İşte bundan yaz.” diyüp çıkarup “Ben de andan cümle ol mebâhişi yazdum.” dir.

Merķûm, fâzıl, mütedeyyin, şâlih ve şüfi-meşreb ve dâ’im ‘ibâdetde ve ifâde-i ‘ulûmda ve yanında olanı eli fuķarâya taşaddukda olup nâfi’, müfid kimesne idi. Sekiz yüz yetmiş toķuzunda vefât itdi.

ZİKR-İ MEŞÂYİH-İ DEVLET-İ SULTÂN MEHEMMED HÂN

[‘Abdu’l-laţîf Maķdisî-i Enşârî]

Şeyh ‘ârif-i bi’llâh ‘Abdu’l-laţîf Maķdisî-i Enşârî’dür. Yedi yüz seksen altısında Kıuds-i Mübârek’de vücûda gelmişdür. Evvelâ ‘ilm-i zâhire iştiğâl soñra ‘ilm-i taşavvufa meyl idüp şeyh ‘ârif-i bi’llâh ‘Abdu’l-‘azîz’ün hizmetine varmışdır ve andan irşâda mücâz olmuşdır ve Zeynü’d-dîn-i Hâfî hazretleri hacc-ı şerîfe gider olduklarında mezbûruñ evine nüzûl idüp merķûmla külli ülfet üzere olmuşdır. Şeyh ‘Abdu’l-laţîf’ün vâlidesi haste olmağın merķûmı hacc-ı şerîfe bile alup gitmedi. Soñra hacdan gelüp Kıuds-i Şerîf’e uğraduklarında merķûmı yanınca bile alup Horâsân’a gitdi ve anda halvet çekdüirdi ve tamâm riyâzet ü mücâhede üzere olmasına emr eyledi. Soñra irşâda izin virüp Şeyh ‘Abdu’l-laţîf Şâm’a geldi. Andan Rûm’a geldi.

Şeyh-i [33b] mezbûr hikâyet ider ki Konya’ya geldüğümde Monlâ Hudâvendigâr’ı ziyâret eyledüm. Bir cıblak beden gördüm. Soñra Şadrû’d-dîn-i Konevî’yi ziyâret eyledüm. Parmaklardan tışarda idüm. Etegüm-den beni zarûrî içeri çekdi. Soñra Şems-i Tebrîzî’yi ziyâret itdüm. Benden taleb eyledi ki kendünün üzerine namâz kılam. Ben de namâz kıldum diyü buyurdılar. Soñra Burusa tarafına teveccüh itdüm. At üzerine uyi-

yup giderken bir şavt işitdüm. Dir ki “Tizce tut. Ehl-i ma’rifet saña mun-tazırlardur.” Burusa’ya varduğdan şofra ramazân-ı şerîfde bir alay şulehâ ile hâlvete girdüm ve yine bir şavt işitdüm. Dir ki “Bu cem’iyyet cennet cem’iyyetidir.” Şeyh-i mezkûr ehl-i hâl, zâhid ‘azîzdür. Şûfilerüñ merâtib ü maķâmâtı beyânında *Tuhfe* nâm bir kitâb söylemişdür.

Bu tarîķde zarar def’i için ve celb-i nef’ için ve ķarındaşlara mu’avenete ve a’dâyı ihlâk mezbûr şeyhden zâhir olmuşdur. Şeyh ‘Abdu’l-‘azîz’den mevrûşdan yog-ise Zeyniyye tarîķatında mücerred taleb-i haķ ve nefy-i mâ-sivâdur. Bu tarîķ Zeynü’d-dîn-i Hâfî, ‘Abdu’r-raḥmân-ı Şureys’den nakl ider. Ol daḥı Maḥmûd-ı İşfehânî’den ol daḥı Nûrû’d-dîn-i Naţanzî’den ol daḥı ‘Ömer-i Sühreverdî’den ol daḥı Necîb-i Sühreverdî’den ol daḥı Aḥmed-i Ğazâlî’den ol daḥı Ebî ‘Alî-i Nessâc’dan ol daḥı [Kerkân] Ebî ‘Alî’den ol daḥı ‘Oşmân-ı Mağribî’den ol daḥı Ebû ‘Alî-i Kâtib’den [34a] ol daḥı Ebû ‘Alî-i Rûzbârî’den ol daḥı Cüneyd-i Bağdâdî’den ol daḥı Serî-i Saķaṭî’den ol daḥı Ma’rûf-ı Kerhî’den ol daḥı ‘Alî ibn Mûsî el-Rızâdan tâ İmâm ‘Alî ḥazretlerine müntehî olunca mezbûr şeyh şehr-i Rebî’ü’l-evvel’de sekiz yüz elli altısında riḥlet eyledi ve her kişı kendü maḥallesinde defn olınmağa kaşd idüp nizâ’ idicek aḥibbâsından ba’zısı teveccüh itdi gördi ki bir aķ kuş gelüp şeyhi ḥâlâ defn olduğı yire getürdi. Hemân-dem ḥazret-i şeyhi ol maḥalle getirüp defn itdiler ve üzrine bir ‘âlî kûbbe yaptılar ve yanında ṭâife-i Zeyniyye için bir ‘âlî zâviye binâ itdiler. *Raḥimehu’llâhu te’âlâ*.

[Şeyh ‘Abdu’r-raḥîm]

Ve meşâyihden birisi daḥı şeyh ‘ârif-i bi’llâh ‘Abdu’r-raḥîm’dür. Merzi-fon’dandur. Mısr’a varup anda Zeynü’d-dîn-i Hâfî ḥazretleriyle muşâḥabet itmişdür ve yanlarınca Ḥorâsân’a bile gidüp anda nice defa ḥalvete girüp Zeynü’d-dîn-i Hâfî ḥazretlerinden kelime-i zikrî telakķun idüp anlardan ḥırķa geymişlerdür ve merâtib-i şûfiyyeyi bi-kemâlihâ ve maķâmât-ı ‘aliyyeyi taḥşil ü tekmil itmişdür ve ḥazret-i şeyh kendülere icâzet virdiler ki Şeyh Sühreverdî’nün *Avârifü’l-Ma’ârif* nâm kitâbını ve *A’lâmül-Hüdâ* nâm kitâbın ve kendülerüñ *Veşâyâ-yı Kudsiyye*’sini ve sâ’ir mü’ellefât ve merviyâtını kendüden nakl idüp rivâyet eyleye.

Şoñra merķüm şeyh 'Abdu'r-raķım'ı [34b] Ĥazret-i Şeyh Ĥâfi, Rûm'a gönderüp anlar gitdükden şoñra buyurdılar ki "Bilâd-ı Rûm'a ıřķ âteşin gönderdüm." Rûm'a geldüklerinden şoñra Sultân Murâd kendünün Merzifon'da olan 'imâreti evķâfından mezbûr şeyhe beş akçe vazıfe ta'yin itmişdür ve şoñra üç akçe dahı ziyâde itmişdür. Mezbûr şeyhe bu akçeyi ne hoş kabûl itdünüz didüklerinde eyitmiş ki: "Nice eli bir ele degişdük ve nefsün ağızını bir lokma ile tutduk." Ĥazret-i şeyh-i merķüm kendü vaţanı olan Merzifon'da vefât itmişdür. Mezârı hâlâ ma'lûmdur. Ĥalk gelüp ziyâret iderler ve teyemmün ve teberrük iderler. Ahvâl-i ıřķı beyân ider lisân-ı Türkî'de bir laţif manzûm kitâbı vardır. Merķüm şeyhün velâyet ü kerâmetine 'add ü ĥad yokdur. *Raķimehu'llâhu te'âlâ*.

['Abdu'l-mu'tî-i Mağribî- Şeyh 'Abdu'l-mu'tî-i Mağribî- Şeyhül-Harem]

Ve birisi dahı şeyh 'arîf-i bi'llâh 'Abdu'l-mu'tî-i Mağribî'dür. Mâlikî mezhebidür. Tarîkatı Şeyh Zeynü'd-dîn-i Ĥâfi ĥazretlerinden görmişdür ve kemâlin bulup irşâda mücâz olmuşdur. Şoñra varup Mekke-i Mükەرreme'de mücâveret itmişdür ve kendüye "Şeyhül-Harem" diyü laķab komuşdur. Ĥazret-i Şeyh Ĥâfi bu üçine "Abâdile" diyü ad virmiş idi ve nakl olunur ki 'azîzlerden birisi Ka'be-i Mu'azzama'da Şeyh 'Abdu'l-mu'tî ile muşââbet iderken şeyh aña dimiş ki: "Sen Ĥâce ['Ubeydu'llâh]-ı¹ Semerķandî'yi görmişsündür. Şimdi anı görseñ bilür misün?" didi. [35a] Ol dahı "Bilürüm." didi. Şeyh-i merķüm eyitdi ki: "İşde Ĥâce ['Ubeydu'llâh]²." Mekke'yi tavâf idüp tûr yirinde şaĥih Ĥâce 'Ubeydu'llâh'ı gördüm. Mekke'yi tavâf ider. Bir miķdâr Maķâm-i İbrâhîm'de namâz ile muķayyed oldum. Fâriğ olduķdan şoñra Ĥâce 'Ubeydu'llâh'ı arayup bulımadum. Şeyh 'Abdu'l-mu'tî'nün yanına varup baña eyitdi ki: "Şaĥih Ĥâce 'Ubeydu'llâh'ı bilür imişsün." Şoñra Semerķand'a vardum. Ĥâce 'Ubeydu'llâh ile mülâkât itdükde baña didi ki: "Şaķın bu vâķi' olan kışsayı kimesneye dime." Ben de nice müddetden şoñra yine Mekke'ye vardum. Gördüm ki Şeyh 'Abdu'l-mu'tî ĥalk içinde meşhûr olup merci'-i enâm olmuş. Beni gördükde eyitdi ki: "Ben Ĥâce 'Ubeydu'llâh'ı senün yanuñda meşhûr eyledüm. Ol dahı ĥalk içinde beni meşhûr eyledi."

1 Yazmada "'Abdu'llâh".

2 Yazmada "'Abdu'llâh".

[Zeynü'd-dîn-i Hâfî]

Birisi Zeynü'd-dîn-i Hâfî hazretleri, bu zikr olunan meşâyihü'n şeyhleridir. “Şâlihler yâd olınsa rahmet iner.” ma'nâsınca şeyh hazretlerinin ba'zı menâkıb u ahvâlin söyleyelim. Bil imdi ki ism-i şerîfleri Ebû Bekr'dür. Babaları ve dedeleri adı Muḥammed'dür. Ḥorāsân'da Hâf adlu kasabadandır. Rebî'ü'l-evvel ayında dünyâya gelmişdür yedi yüz elli yedi senesinde ve sekiz yüz otuz sekizinde Şevvâl ayında âhirete riḥlet itmişlerdür. Seksen bir yıl 'ömr sürmüşlerdür. 'İlm-i zâhirde, 'ilm-i bâtında kâmil 'azîzdür. Tarikatları şerî'ata ve sünnet-i [35b] resûle muvâfaqatdır. Velâyet ü kerâmetine nihâyet yokdur. Şeyh-i merķūmuñ şeyhi olan 'Abdu'r-raḥmân-ı Mısrî hazretleri merķūm şeyhe icâzet-nâme yazup anda dimişdür ki “Vaḳtâ ki Şeyh Zeynü'd-dîn ḥalvete lâ'ik oldıysa ve Cenâb-ı Hâḳ'dan feyz ü 'inâyete mazhar olmağa tamâm kabiliyyet geldiyse yedi gün ḥalvetle emr eyledüm.” Dördinci gice ḥalvetde Allâhu te'âlâ tarafından lutf kapısı açılıp sâ'aten fe-sâ'aten terakķide olup maḳâm-ı ḥaḳîḳate, tevḥîde vâsıl olup yedi gün tamâm olmadın şuhûd-ı cum'ada tefriķa ḳaydları kendüden çözüldi ve yedi günde tevḥîd-i ḥaḳîḳî zâtınuñ nûrları zâhir oldu ki ehl-i ḥaḳîḳat aña cem'-i cem' dirler ve anda henüz şol ḳadar terakķî ve ziyâdeye kabiliyyet var ki ümîdvârum ki Hâḳ te'âlâ anı kendüye tamâm alup bâḳî-i ebedî eyleye, daḫı müttakîne imâm eyleye.

[Pîr İlyâs- Pîr İlyâs el-Amâsî]

Ve birisi daḫı şeyh 'arîf-i bi'llâh Pîr İlyâs'dur. Amâsiyye'de muṭavaṭṭın, fazîlla meşhûr olan 'ulemâdandır. Timurleng {Semerķand cānibine gider olduḳda} mezbûrı alup Şîrvân'a göndermişdür ve anda biraz müddet ṭâlib-i 'ilm olanlara ders diyüp şoñra Şeyh Pîr Şadrü'd-dîn-i Şîrvânî ile muşâḫabet itmişdür ve yanında erba'in çıkarmışdur ve tamâm riyâzet ü mücâhede itmişdür. Şoñra Timurleng vefâtından şoñra Amâsiyye'ye gelüp on iki yıl anda muḥkem riyâzet itmişdür. Şoñra Ḥorāsân'a [36a] Zeynü'd-dîn-i Hâfî yanına gitmek istedikde Resûlu'llâh hazretlerin vâḳı'asında görüp “Yâ İlyâs! Şadrü'd-dîn'e var.” diyü buyurdılar. Ol daḫı tekrâr Şîrvân'da Şeyh Şadrü'd-dîn yanına varup bu gelmedin şeyhi aşḫâbına dimişdür ki: “Bugün Şeyh İlyâs gelse gerekdür. Varuñ ḳarşulañ.” demiş. Ol daḫı gelüp şeyhüñ

elini öpdükde şeyh eyitmiş ki: “Göre Monlâ İlyâs seni Resûlu’llâh hazretleri kendüler irşâd eyledi! Bu çok kimesneye müyesser olmaz.” demiş ve Pîr İlyâs yine anda nice yıl riyâzet ü mücâhede çekdükdün şoñra Rûm’a gelüp Amâsiyye’de qarâr itmişdür ve anda vefât itmişdür. Ehl-i hâl ve şâhib-i kerâmet kimesnedür. Naql olunur ki teneşür üstünde kendüyi yurlar iken altındaki şuffenûn bir cânibi göçmiş. İnmiş ve der-hâl Pîr İlyâs teneşürün bir tarafın tutmuş düşmeyem diyü ve Sevâdiyye nâm mevzi’de medfûndur. *Rahimehu’llâh.*

[Şeyh Zekerıyyâ-yı Halvetî]

Birisi dahı şeyh ‘arif-i bi’llâh Zekerıyyâ-yı Halvetî’dür. Pîr İlyâs’uñ müridlerindendür ve naql olunur ki Pîr İlyâs fevt olduğda seccâdesin kimesneye ta’yîn eylememiş. Müridleri cem‘ olup halvete girmişler ve öte cânibden işarete muntazır olmuşlar. Cümlesine işaret olmuş ki Şeyh Zekerıyyâ seccâdeye geçe. Pes varup cümlesi aña bî’at itmişler. Muhkem mücâhedelü ve ma’rifet [36b] -lü ‘azîz idi. Amâsiyye’de Serrâclar Mescidi yanında medfûndur.

[Gümüşlüoğlu ‘Abdu’r-raḥmân Çelebi- Şeyh ‘Abdu’r-raḥmân Çelebi bin Gümüşlüoğlu]

Birisi dahı Gümüşlüoğlu ‘Abdu’r-raḥmân Çelebi’dür. Şeyh Zekerıyyâ’nuñ halîfesidür. Âşık kişi idi. Semâ’ı muhkem severdi. Türkî nazımları vardur ‘ışka müte’allik ve vecd ü hâle müte’allik ve düş ta’birinde mâhir kimesne idi.

[Karamanî Şücâ’]

Birisi dahı Karamanî Şücâ’dur. Hâmid-i Akserâyî ile şöbet itmişdür. Andan rûḥâniyyet-i tämme taḥşîl eylemiş.

[Şeyh Muẓaffer]

Birisi dahı Şeyh Muẓaffer’dür. Lârende’dendür. Şeyh Hâmid’ün şöbetiyle müşerref olup taḥşîl-i maḳâmât-i ‘aliyye ve kerâmât-i sâmiyye eylemişdür.

[Kızıl Bedrüd-dîn- Şeyh Kızıl Bedrüd-dîn]

Ve birisi dahı şeyh-i 'ârif Kızıl Bedrüd-dîn'dür. Hâc Bayram ile şöhet idüp zevk-i latîf ve kerâmet ü hâlet tahşil itmişdür.

[Bakırcı Baba]

Birisi dahı şeyh-i 'ârif Bakırcı Baba'dur. Ankarâ'dandır. Hâc Bayram ile şöhet idüp tarîkine girmişdür.

[Şeyh Selâhüd-dîn]

Ve birisi dahı Bolı'dan Şeyh Selâhüd-dîn'dür. Hâc Bayram ile şöhet itmişdür. Andan tarîkat almışdur.

[Şeyh Muşlihüd-dîn Halife]

Ve birisi dahı Şeyh Muşlihüd-dîn Halife'dür. Hâc Bayram'ın tarîka-tında olup merķūm şeyhden merâtib-i 'âliyeye vâsıl olup maķâm-ı irşâda varmışdur.

[Burusevî 'Ömer Dede]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Burusevî 'Ömer Dede'dür. Hâc Bayram'ın terbiyelerine muķârin olup murâdlarına vâsıl olmuşdur ve anlardan [37a] irşâda mücâz olmuşdur.

[Şeyh Luţfu'llâh]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Luţfu'llâh'dur. İsfendiyârludur. Kendüsi beglerden idi. Bâlikesr'de tavaţţun itmişdi. Ba'zı erbâb-ı sa'âdetün Ankarâda hammâmın binâ itdürmek için Ankarâ'ya varmışdı. Bir gün Hâc Bayram ol maħalle uğrayup merķūm Luţfu'llâh ile muşâhabet ider ve şeyh Bâlikesre'yi muħkem öger ve recâ ider ki Şeyh Hâc Bayram ol diyârı teşrif eyleye. Şeyh dahı "Ne ola." dir. Merķūm 'Abdu'l-latîf dahı "Ne zemân-da teşrif câ'izdür?" diyicek buyururlar ki "Hemân dirseñ şimdi gidelüm. Zîrâ biz fuķarâyuz. Bizüm kaydımız olmaz." Der-hâl Bâlikesre cânibi-ne ikisi 'azm idüp giderler. Yolda giderken Hâc Bayram Sulţân'ın ahib-bâsı merķūm Luţfu'llâh[a] dirler ki "Şeyhün saña muħkem himmeti ve

maḥabbeti vardır. Eger yanlarında bir kez erba'îne girseñüz murāduñuza vâşıl olurdıñuz.” Hâc Bayram işidüp buyururlar ki: “Erba'ın lâzım degüldür. Ol bir nazar ile murādına vâşıl olur.” Hemân-dem merķūm Luṭfu'llāh atdan inüp şeyḥüñ ayağın öper ve Bālīkesre'ye varduğlarında merķūm 'Abdu'l-laṭīf, Hâc Bayram Sulṭān'a bir laṭīf ev yaptı ve ḥazret-i şeyḥ biraz anda sâkin oldu ve Şeyḥ Luṭfu'llāh ḥazret-i şeyḥüñ nazar-ı şerifi bereketiyle murādına vâşıl oldu. Şoñra Hâc [37b] Bayram Sulṭān, Anḳara'ya teveccüh idüp Şeyḥ Luṭfu'llāh'ı Bālīkesr'de kendü yirine ḥalīfe dikdi.

ZİKR-İ DEVLET-İ SULTÂN MURÂD HÂN

On sekiz yaşında babası Sultân Mehemmed'ün vefâtından sonra Edrine'de tahtına cülûs eyledi ve sekiz yüz yigirmi beşinde Selânik etrâfında bir hâricî zühûr idüp Ildırım Hân'ın Timurleng vağ'asında "Bâyezîd olan oğlu benem" didi ve üstine çok kimesne cem' oldu. Hattâ cemî'-i Rûmilî'ni aldı ve Edrine'de tahta geçti. Şöñra Anaşol cânibine geçti. Ulubâd Irmağı kenârına kındı ve ol gelmedin Sultân Murâd Ulubâd Köprisi'n kaldurtmış idi. Sultân Murâd bu hâlde Hâzret-i Emîr Seyyid'ün hizmetine varup du'â vü himmet recâ eyledi. Anlar dahı va'de vü himmet idüp ol gice teveccüh idüp Risâlet-penâh'ı 'âlem-i rü'yâda görüp "Murâd kuluña himmet eyle yâ Resûla'llâh." diyüp bir nice def'a tazarru' ider. Hâzret-i Risâlet dahı [sükût]¹ buyurup 'âkıbet üçinci def'a ayaklarına düşüp recâ-yı 'inâyet itdüklerinde "Murâd manşûr olsun." diyü buyurdılar. İrtesi, Sultân Murâd'ı da'vet idüp beşâret haberin virdiler. Kendü elleriyle kılıc kuşadup göndermişler. Sultân Murâd dahı 'azîm 'asker ile 'adüvvün muķâbelesinde Ulubâd'ın bu cânibinde kınmasın bi-hikmet-i [38a] 'Azîz-i Hâķîm hâricîye burun kınamak zaķmeti 'arîz olup üç güne dek akar dînmez erbâb-ı devleti görmişler ki mezbûrda 'âlâmet-i hizlân var bâb bâb kaçmağa yüz tıtuş tağılmışlar ve hâricî dahı biñ za'fla kaçup Kızılağac nâhiyesinde tıtilup kızığa urıldı. **Beyt:**

Evliyâ sırrını inkâr eyleme 'ârif iseñ
Şun'-ı Hâķ'dur cümlesini añla ger vâķıf isen

Ve bu eşnâda Karamanoğlı Mehemmed Beg Aşalya Kâl'ası'nı muķâşara idüp kâl'adan bir topla kâtl olındı ve Tikeoğlı 'Oşmân Beg ģâyetde haste bulunup kâl'a hâfızı Hamza Beg kâl'ada çıkup mezbûruñ çadırından gelüp başını kesdi ve 'âmmeten Tikeili'ni feth itdi ve sekiz yüz yigirmi altısında Sultân Murâd Rûmilî'nde iken kârındaşı Küççük Muştafa ki Hamîdili begiydi 'işyân idüp Burusa'ya gelüp Müslimânların mâl ü menâlin alup İznîk'e varup işşarın yapıdı ve anda kârâr eyledi. Sultân Murâd dahı bu kışşayı işidüp Anaşolı'ya geçüp bir ay miķdârı İznîk'i muķâşara idüp şöñra kârındaşı Küççük Muştafa'yı ele getirüp boğdılar ve sekiz yüz yigirmi bi-

1 Yazmada "سكود".

rinde Sultân Murâd Laz Oğlu Kâfir'ün kızın aldı, niğâhlandı ve sekiz yüz yigirmi sekizde İsfendiyâr Beg Taraklıborlı'ya gelüp yağma itdi. Sâbıkda [38b] mezbûr Sultân Murâd ile mu'âhede idüp oğlu Kâsım Beg'i Sultân Murâd'a rehn göndermiş idi. Bu kıssadan sonra Sultân Murâd mezbûr Kâsım Beg'i bile alup Bolı'ya vardı. İsfendiyâr *Beg'ün begleri 'âmmeten gelüp Sultân Murâd'dan tazarru' itdiler ki Kâsım Beg'i İsfendiyâr yirine beg naşb eyleye.*¹ İsfendiyâr Beg bu kıssadan gâyet gamgîn olup pâdişâha bir oğlın dahı rehn gönderüp ve gâyet cemâl şâhibi bir kıızı var idi, anı Allâh buyrığıyla pâdişâha virmege va'de idüp tekrâr 'ağd ü 'ahd olup dönüp geldi ve bu yılda Sultân Murâd tekrâr İzmir ve Menteşe ve Aydın ve Şaruhan ve biraz Hamîdili memleketlerin feth eyledi ve sekiz yüz otuzunda Sultân Murâd Lazoğlu memleketine sefer idüp Cānaṭa'yı ve Gügercinlik Qal'ası'n feth idüp sâlim ü gânim döndi ve ol yıl emr eyledi ki Ergene Irmağı'na üç yüz altmış gözli bir köpri yapalar ve anda bir cāmî' ve bir hāmmām ve bir 'imâret binâ olına ve sekiz yüz otuz birinde Germiyānoğlu Ya'qub Beg Sultân Murâd'a gelüp kendü memleketi qal'alarınıñ miftâhların teslim eyledi ve Sultân Murâd bu hâlden tamām hazz idüp mezbûra Rûmilî'nde Ehle sancağın virdi ve bu yılda Sultân Murâd 'azîm sefer idüp Atina Qal'ası'n ve Selânîk ve Qaritena Qal'ası'n aldı ve sekiz yüz otuz ikide Sultân Murâd İsfendiyâr Beg'ün kızın alup 'âlî düğün eyledi ve sekiz yüz otuz beşinde [39a] Edrine'de Sultân Meḥemmed vücûda geldi ve sekiz yüz otuz sekizde Sultân Murâd Karamanoğlu İbrâhîm Beg'ün cengine varup Konya'yı ve Akşehir'i aldı. Şoñra Karamanoğlu Monlâ Hamza'yı muşâlaha içün gönderüp 'afv taleb eyledi ve sekiz yüz otuz tokuzda Engürüs kralı Gügercinlik Qal'ası'na düşüp ceng iderken Rûmili Beglerbegisi Kâsım Paşa biraz 'asker ile mezbûr kraluñ 'askerine şeb-hûn idüp çok kimsesin helâk itdi ve bu yılda Miḥâloğlu 'Alî Beg Engürüs vilâyetine akın idüp çok mâl ve çok esîr aldı geldi ve sekiz yüz kırkında Sultân Murâd Edrine'de cāmî' ve 'imâretüñ temelini urup 'azîm 'asker ile Engürüs cengine gitdi ve Tuna'dan geçüp Belğrâd'a ṭayandı ve yakup yıkup vâfir esîr ü gânimet hâşıl idüp ve bilâd-ı İslâm'a qarîb yirlerden altı qal'a alup dönüp geldi. Şoñra Lazoğlu memleketine teveccüh idüp Lazoğlu kaçup memleketin hâlî koyup Sultân Murâd âḥîr Semendire ve ol eṭrâfı feth eyledi ve sekiz yüz kırk üçünde

1 İtalik olan ifade derkenarda yazılmıştır.

Sulţân Murâd sefer idüp Engürüs kıralı zabtında olan Mora vilâyetlerin feth eyledi ve pâdişâh Mora cânibinde iken Karamanoğlu İbrâhîm Beg Sulţân Murâd memleketine girüp çok fesâd itdi ve Sulţân Murâd seferden döndükde mezbûruñ cengine bir [39b] -az 'asker gönderdi ve İbrâhîm Beg kaçup Taşhîşârı'na girdi ve hâtûnı olan Sulţân Murâd'ın hem-şiresini şefâ'at için Sulţân Murâd'a gönderdi. Şefâ'ati maqbûle olup İbrâhîm Beg'den 'afv olındı ve sekiz yüz kırk dördinde Edrine'de Eski Câmî"nün binâsı tamâm oldu. Sulţân Mehemmed bezzâzistânı ve ol etrâfında olan dükkânları yapıdırup mezbûr câmî'e vakf itmişdür. Lâkin henüz câmî' tamâm olmadın fevt olmuşdı ve sekiz yüz kırk altıda Engürüs kıralıyla Lazoğlu ittifâk idüp bilâd-ı İslâmiyye'ye gelmek 'azîmet eylemişler iken Sulţân Murâd bir 'âzîm kış zemânında Tuna'dan geçüp mezbûrlarla ceng idüp manşûr u muzaffer vaţanına gelmişdür ve sekiz yüz kırk yedisinde Sulţân Murâd pâdişâhlığın oğlu Sulţân Mehemmed'e virüp kendü Mağnisa'da tekâ'üd ihtiyâr eyledi ve Karamanoğlu Engürüs begine haber gönderdi ki diyâr-ı İslâmiyye'ye gele. Zîrâ Sulţân Murâd pîr olup pâdişâhlığın bir tâze oğluna virmişdür didi. Engürüs kıralı ve Alaman ve Ceh ve Bosna ve Polya ve Eflâk kıralları nice yüz bin kâfir ile kâlkup diyâr-ı İslâm'a kaşd itdiler. Erkân-ı mülk dahı havf idüp Sulţân Murâd'ı yine tahta da'vet itdiler. Qabûl itmedi. Âkıbet ayağına varup cihâduñ [40a] şevâbın beyân idüp mücerred 'asker-i İslâm'la bile olmasın recâ itdiler. Sulţân Murâd dahı qabûl idüp gelüp kâfir 'askeriyle muqâbele olup Müslimânların sağ kolu sonra şol kolu şınup girdiler ve Sulţân Murâd kapu 'askeriyle ortada qaldı. Hikmetu'llâhla Engürüs kıralı mağrûr olup iki 'asker ortasına gelüp Sulţân Murâd'ı cenge da'vet ider, fi'l-hâl atı yıkılır, Müslimânlar yetişüp başın kesüp göndere dikerler ve kâfirler kaçmağa yüz tutarlar ve giden 'asker yine gelüp kâfiri qovup ekşerin kılıcdan geçürdiler. *Bi-hamdi'llâhi Rabbi'l-âlemin*. Şoñra Sulţân Murâd gelüp Mağnisa'da tekâ'üd idüp 'âlem-i ferâğda Tañrı te'âlânuñ tâ'at ü 'ibâdetine meşğûl oldu ve târihüñ sekiz yüz ellisinde Yeñiçeri tâ'ifesi tuğyân idüp evler başup çok fesâd itmege başladılar. Zârûrî erbâb-ı devlet Sulţân Murâd'ı tekrâr tahta da'vet eylediler. Sulţân Murâd dahı tahta gelüp Sulţân Mehemmed Mağnisa cânibine vardı. Ol yılda Sulţân Murâd Yivân ve Arnavud cânibine sefer idüp Ballubadra'yı ve Aqçeşisâr'ı ve 'âmmeten Arnavud vilâyetin alup kiliselerin mescid ü câmî' eyledi ve sulţân-ı merķûm

ol hâlde iken haber geldi ki Engürüs'ün begi ve Eflâk ve Ceh [40b] ve Alaman vilâyeti kraları kalkup 'azîm 'asker ile bilâd-ı İslâm'a duhûl kaçdın itdiler. Hemân-dem Sulţân Murâd Şofya'ya gelüp anda külli yarağ görüp Kosova'da kâfirle mülâkât eyledi. Bir gün hemân top u tûfeng atıldı. Ceng olmadı. İrtesi şabâhdan ahşama dek muttaşıl ceng oldu ve ahşam olıcak kâfir kaçup Müslimânlar tıyup ardlarına düşüp çok kâfir depeleyüp çok kimse esîr itdiler ve 'âmmeten māl ü menâl ve esbâb u yarağların aldılar. Bu bir gazâ-yı ekber olmuşdur ki şahîfe-i rûzgârda mişli az müşâhede olunmuşdur ve bu cengde Alaman ve Ceh ve Leh kraları helâk oldu ve Sulţân Murâd seferden döndükden sonra Engürüs kralı tekrâr 'asker-i bed-kirdâr diyâr-ı İslâm'a duhûl idüp külli fesâd itmek üzere iken Rûmili Beglerbegisi şebî-hûn idüp kâfiri tağıdup kaçırılmışdur ve ol yılda Sulţân Mehemmed Dulğâdiroğlı Süleymân Beg'ün kızını nikâhlandı ve sekiz yüz elli beşinde Sulţân Murâd vefât eyledi. Müddet-i 'ömri kırk toköz yıl idi ve müddet-i saltanatı otuz yıl ve altı ay ve sekiz gün idi. Sulţân-ı merķûm 'âlim ü şâlih ve mücâhid ve şâhib-i hayrât u hasenât kimesne idi. Nice yirde 'âlî 'imâreti ve câmî'i ve köprisi ve medresesi vardır. Her yıl [41a] âl-i resûle beytül-mâldan biñ filori virürdi ve Haremeyn-i Şerîfeyn ile Kuds-i Mübârek'e üç biñ beşyüz filori gönderürdi. *Raḥimehu'llāhu te'ālā* ve 'ulemâ ve meşâyihî sevüp anlarla muşâhabet idüp anlara külli in'âm u ihsân iderdi.

ZİKR-İ 'ULEMÂ-İ DEVLET-İ SULŢÂN MURÂD HÂN

[Monlâ Yegân- el-Mevlâ Yegân]

Ol zemânuñ 'ulemâsından birisi 'âlim ü fâzıl Monlâ Yegân'dır. İsmi Mehemmed'dür. Aydın vilâyetinde şugl idüp tahşil itmişdür. Andan Monlâ Fenârî'den okıyup Burusa'da nice medreseye müderris olmuşdur. Monlâ Fenârî'den sonra riyâset aña müntehî olmuşdur. Hem müderris hem müftî hem kâdî idi. Sulţân Murâd kendüyi pek sevüp ta'zîm ü tekrîm ider idi ve halk içinde evzâ'ı ve ef'âlî maķbûl kimesne idi. Şoñra bu cümlesin terk idüp hacc-ı şerîfe 'azîmet itmişdür ve hacdan geldükden şoñra dünyâ manşıblarından bir manşıb kabûl itmemişdür. Aķ beñizli, uzun boylı, kaba şaķallu kimesne idi. Zekî ve tab'ı kavî, 'âlim ü fâzıl idi. Ammâ hıfzda bir miķdâr kuşur üzerine idi ve ta'âm eyleyüp âşinâlar ile 'işret ü şöḫbet itmegi severdi.

Naql olunur ki Monlâ Fenârî'nün evlâdı bir huşûşdan merķūma incinüp “Şer‘e muhâlif hüküm eyledi.” diyü ‘aķd-i meclis eylediler ve merķūma eyitdiler [41b] ki: “Senün bu hükümün ‘ammeten kitâblar muhâlifdür.” Ol daķı eyitdi ki: “İmâm Züfer bir müctehiddür. İķtizâ eyleyüp bu huşûşda anuñ ķavliyle hüküm eyledüm ve eger bozmaķa ķâdir iseñüz bozuñ.” Anlar daķı mütehayyir ķaldılar. Zîrâ bilürler ki za‘îf ķavl ķâķi hükmiyle ķavî olur.

[Meķhemmed Şâh- Meķhemmed Şâh Yegânî]

Ve birisi daķı ‘âlim ü fâzıl Meķhemmed Şâh’dur. Mezbûr Monlâ Yegân’uñ oğlıdur. Oķıyup taķşîl-i fażl idüp Burusa’da Sulţân Meķhemmed Hân Medresesi’ne müderris olmuşdur. Şoñra Burusa ķâķısı olup ķâķi iken vefât itmışdür. *Raķimehu’llâh*.

[Yûsuf Bâlî]

Birisi daķı ‘âlim-i fâzıl Yûsuf Bâlî’dür. Mezbûr, Monlâ Yegân’uñ oğlıdur. Babasından oķıyup taķşîl-i ‘ilm idüp Burusa’da ba’zı medârise müderris olmuşdur ve müderris iken vefât itmüşdür. Evâ’il-i *Telvîh*’e bir hâşîye söylemişdür.

[Meķhemmed bin Beşîr]

Ve birisi daķı ‘âlim ü fâzıl Meķhemmed bin Beşîr’dür. Rûm’a gelüp şuğl idüp İldırım Hân Medresesi’nde dânişmend olmuşdur. Şoñra anda mu‘îd olup ve anda müderris olmuşdur ve anda vefât itmışdür. Ol medresede mu‘îd iken Seyyid Şerîf’ün *Hâşîye-i Metâli*°in otuz altı kerre ders dimişdür. Yevm-i cum’a ve yevm-i ‘ıdden ğayrısında ders dirdi.

[Şerefü’d-dîn ibn Kemâl]

Birisi daķı ‘âlim ü fâzıl Şerefü’d-dîn ibn Kemâl’dür. Kıyım vilâyetinden-
dür. Ol vilâyetde cemî‘-i ‘ulûmı oķımuşdur ve ‘ulûm-ı şer‘iyyede mahâret taķşîl itmışdür [42a] ve nice taşnîf ü te’lif itmışdür. Kıyım hârâba müşrif olup ‘ulemâsı etrâf-ı ‘âleme tağılmışdur ve merķūm Şerefü’d-dîn daķı ol zemânda Rûm’a gelmişdür ve Sulţân Murâd Hân mezbûra kifâyet miķdârı aķçe idüp hużûr u tena‘um ile geçmişdür.

[Seyyid Ahmed bin 'Abdu'llâh- Monlâ Kırımı]

Ve birisi dağı 'âlim ü fâzıl Seyyid Ahmed bin 'Abdu'llâh'dur. Kırım'dandır. Şerefü'd-dîn mezkûrdan ve sâ'ir memleketi 'ulemâsından okıyup tahşil-i kemâl itmişdür ve Rûm'a geldükde Sultân Murâd, mezbûra Merzifon Medresesi'n virdi. Şoñra Sultân Mehemmed Hân zemânında İstanbul'a gelüp mezbûra Sultân Mehemmed ders içün ve va'z içün günde elli akçe ta'yîn eylemişdür.

Naql olunur ki bir gün Sultân Mehemmed Hân İstanbul'dan Edrine'ye giderken mezbûr monlâyı çağırıp muşâhabet idüp eyitdi ki: "Biz Kırım'ı büyük şehir işidürdük ve 'ilm-i şalâhla ma'mûr olup üç yüz müftisi ve üç yüz muşannifi vardur diyü şahîh midür?" Monlâ Kırımı dağı: "Şahîh'dür. Lâkin biz anuñ âhirlerine irişdük." didi. Pâdişâh dağı didi ki: "Ya harâb olmağa sebep ne oldu?" Monlâ dağı eyitdi ki: "Ol zemânda bir zâlim vezîr peydâ oldu. 'Ulemâya ihânet eyledi ve 'ulemâ tã'ifesi tağılup gitdiler. 'Ulemâ bir şehriñ kalb menzilesindedür. Kalbe fesâd gelicek cem'î-i bedene fesâd [42b] sirâyet ider." Padşâh dağı fi'l-hâl vezîri Maḥmûd Paşa'yı çağırıp mevlânâ-yı mezbûruñ didügin aña hikâyet eyledi ve eyitdi ki: "Bundan zâhir oldu ki memleketüñ harâb olması ve saltanatıñ zevâli vezîr elindedür." ve Maḥmûd Paşa dağı eyitdi ki: "Belki pâdişâhlar elindedür ki bu maḥûle zâlim vezîri vezîr ider." didi. Sultân Mehemmed Hân dağı "Gerçeksün, öyledür didi."

Mezkûr Monlâ Kırımı Seyyid 'Abdu'llâh'ın *Lübb Şerhi*'ne hâşiye söylemişdür ve *Şerh-i Akâ'id*'e hâşiye söylemişdür ve *Telvîh*'e dağı hâşiye söylemişdür. Şâlih ü âbid, ehl-i fazl kimesne idi. Kırışunlu Türbe kurbında medfündür. Halk kabrin ziyâret idüp teberrük ü teyemmün iderler ve anda du'âsı müstecâb olur dirler.

[Şeyḥ 'Alâ'ü'd-dîn-i Semerḳandî]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl ve şâlih [ü] zâhid, âmil Şeyḥ 'Alâ'ü'd-dîn-i Semerḳandî ḫazretleri Semerḳand'dan şuḡl idüp 'ulûm-ı zâhire geregi gibi tahşil itmişdür. Andan taşavvufa meyl idüp anda bir mağarada on dört yıl miḳdârı 'ibâdet ü mücâhede itmişdür. Şoñra Resûl'llâh ḫazretlerinüñ *salla'llâhu âleyhi ve sellem* işâretiyle ḥacc-ı şerife ve ziyâret-i kabir-i Resûl'e

varup andan Rûm'a gelmişdür ve Lârende kurbında bir köyde tavaştun itmişdür ve anda vefât itmişdür. Qabr-i şerîfî ma'la'-ı nûrdur. Rûhâniyyet [43a] ve velâyeti anda müşâheddür. Etrâf-ı 'âlemden ziyâretgâh olup halku'n kâlblerinde ma'habbeti tamam yir itmişdür.

Kerâmet ü velâyetine nihâyet ü gâyet yokdur. Yüz elli yaşında belki iki yüze qarîb yaşda fevt olmuşlardır. {Bir kerâmeti budur ki qabr-i şerîfleri olduğu ma'halde bir bağçe vardır. Kış ve yaz ne zemânda isteseñ her güne laţîf mîve anda bulunur} ve tefsîr-i Qur'an'da dört mücellled kitâb te'lîf itmişdür. Gâyet laţîf, câmi', müfid kitâbdur. İçinde mühimmât ve leţâ'ifden ve da'ik ma'nâlardan çok nesne derc itmişdür. Ammâ tamâm olamayup *Kad semî'a'llâhu*¹ sûresinde kalmışdur.

[Şemsü'd-dîn Ahmed bin İsmâ'il-i Gûrânî- el-Mevlâ Ahmed el-Gûrânî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve ba'ır-i kâmil Şemsü'd-dîn Ahmed bin İsmâ'il-i Gûrânî'dür. Kendü memleketinde iştiğâl idüp andan Mısr'a gelüp 'ulemâ-i 'Arab'dan 'ilm-i fikhî ve 'ilm-i Qur'an ve tefsîr ü hadîsi ta'şîl itmişdür ve Mısr'da müderris olup fuzalâ içinde dersler diyüp faziletine kâ'il olmuşlardır. Şoñra Mısr sultânıyla mâ-beynlerine biraz vahşet düşüp mu'z'tarîb iken Monlâ Yegân hacc-ı şerîfden Mısr'a geldükde mezbûrı alup Rûm'a gelmişdür ve Sultân Murâd "Bize ne armağan getürdün?" didükde "Size bir armağan getürdüm ki nazîri yokdur." diyüp Monlâ Gûrânî'yi terbiyet itmişdür. Sultân Murâd dahı mezbûrı getirüp muşâhabet idüp muhkem beğenmişdür. Andan mezbûra Murâd [43b] Gâzî Medresesi'n virmişdür. Andan İldırım Hân Medresesi'ne iletmişdür. Andan oğlu Sultân Mehemmed'ün ta'limin emr idüp Mağnisa'ya göndermişdür. Meger Sultân Murâd Hân oğlu Sultân Mehemmed'e bir nice h'âce gönderüp hiç birin hesâba saymayup hatm-i Qur'an itmemişdi. Sultân Murâd Monlâ Gûrânî'yi gönderdükde bir hayzerân virüp ısmarladuğı Sultân Mehemmed okımasa bunuñla muhkem dögsün. Ol dahı varup babañ Sultân Murâd oğlum Mehemmed Hân okımasa hayzerân ile dögsün didükde Sultân Mehemmed Hân muhkem dutup gülmişdür. Hemân Monlâ Gûrânî kâlkup Sultân

1 Mücâdele Süresi kastedilmektedir.

Meḥemmed'i ol ḥayzerân ile muḥkem döğmişdür. Sulṭân Meḥemmed daḥı az zemânda Qur'ân'ı ḥatm itmişdür. Babası Sulṭân Murâd Ḥân bu kışşayı duyıcak ğâyet ḥazz idüp Monlâ Gûrânî'ye biraz mâl göndermişdür.

Şoñra Sulṭân Meḥemmed Ḥân pâdişâh olıcak merķūma vezâret tek-lif itmişdür. Ol daḥı qabûl itmeyüp qapudaķı qullaruñ saña vezîr eyleyin diyü ḥizmet iderler. Eger vezîr ğayrdan olıcak olursa anlar saña incinüp münḥarif olurlar. Emr-i salṭanatūna ḥalel gelür. Pâdişâh daḥı bu sözi be-genüp mezbûrı kâḍi-'asker eyledi. Biraz müddet kâḍi-'askerlik manşıbında olup tedsîs ü kâzâ manşıbların pâdişâha danışmayup [44a] ehline tevciḥ eyledi. Bu sebebdan mezbûra pâdişâh münḥarif olup vüzerâsıyla bu re'yi eyledi ki bir ğün mezbûrla cem' olduķda eyüttdi ki: "Bursa'da ceddümüñ evķâfı ḥarâb olmış. Görilmesi lâzımdur. Bilmem ki ne eyleleyüm." Monlâ Gûrânî eyitdi ki: "Eger emr idersen ben varayım, göreyim." Pâdişâh daḥı eyitdi ki: "Anı görmege zemân ister." Meger Bursa'nuñ qazâsını ve tevli-yet-i evķâfını qabûl idüp varsın, ol daḥı "Hoş." diyüp Bursa'ya gitmişdür ve bir zemândan şoñra bâb-ı 'âliden şer'e muḥâlif bir ḥükm gelüp mezbûr alup ḥükmini yırtmışdur ve ḥükmi getüren kimesneyi muḥkem döğmişdür. Pâdişâh daḥı bu kışşayı işidüp mezbûra incinüp kâḍılıķdan 'azl itmişdür. Ol daḥı qalkup Mısr'a varup anda tavaṭṭun itmişdür. Ol zemânda Mısr'ın sulṭânı Qayıtbay idi. Mezbûra 'azım ikrâm idüp ḥürmetler itmişdür ve biraz zemân anda ḥuzûr ile muķîm olduķdan şoñra Sulṭân Meḥem-med itdügi işe peşimân olup Sulṭân Qayıtbay'a mektûb gönderdi ve Monlâ Gûrânî'nün Rûm'a göndermesin iltimâs eyledi. Sulṭân Qayıtbay daḥı mek-tûbı Monlâ Gûrânî'ye gösterdi ve eyitdi ki: "Ne dirsün? Gider misün? Gel gitme. Ben saña Sulṭân Meḥemmed'ün idecegi ri'âyetden [44b] ziyâde ri'â-yet iderüm." didi. Mevlânâ-yı merķûm daḥı du'â idüp didi ki: "Emr sizüñdür. Lâkin bizümle anuñ beyninde oğulla baba maḥabbeti gibi maḥabbet vardur. Ben kendüye bi't-ṭab' mâ'il olduğımı bilür. Eger şimdi gitmeyicek olursam sizden añlarda mâ-beynüñde 'adâvet düşer." didi. Sulṭân Qayıtbay daḥı bu sözi ğâyetle begenüp mezbûra biraz mâl virüp Rûm'a göndermişdür ve İstanbul'a gelüp Sulṭân Meḥemmed ile mülâkât itdükde mezbûra tekrâr Bursa qazılığın virdi. Târiḥüñ sekiz yüz altmış ikisinde idi. Biraz müddet bunuñ üzerine qarâr idicek mezbûra fetvâ manşıbını işmarlayup

günde iki yüz akçe vazîfe ve her ayda yigirmi biñ akçe 'atîyye ve her yıl âhîrinde elli biñ akçe sâliyâne ve nice kul u câriye ve sâ'ir tuhfe vü hedâyâ virilürdi. Bir mertebe pâdişahuñ taht-ı himâyetinde ni'met ü huzûrda ve câh deryâsında âsûde olmışdı ki ta'bîr olunmaz.

Ve teşânif-i fâ'ikası vardır. Birisi Kûr'ân-ı 'Azîm tefsîridür. İsmi *Gâ-yetü'l-Emânî* komışdur. Andan 'Allâme-i Zemaşşerî ile İmâm Beyzâvî'ye çok su'al itmişdür ve birisi dağı *Buḥārî* şerhidür. İsmi *Keşşer-i Cârî* komışdur. Anda çok yirde Kirmânî ile İbn Hacer'i redd itmişdür ve 'ilm-i kırâ'atda *Şatıbiyye Şerhi*'ne hâşiye dimişdür ve dâ'im [45a] tefsîr ü hadîş ve 'ulûm-ı nâfi'a dersin diyüp evkâtı derse ve fetvâya, taşnif ve 'ibâdete maşrûf idi ve her gice Kûr'ân-ı 'Azîm'i ḥatm ider idi ve kendüsi bir heybetlû, uzun boylı, büyük saḡallu, ṭoḡrı sözlî, bir ferdden ḥavf eylemez kimesne idi. Şaḡalın boyardı ve vezîre sultân ismiyle ḥiṭâb iderdi ve pâdişâha bulışduğı zemânda selâm virüp başın egmezdi ve muşâḡafa idüp elin öpmezdi ve yevm-i 'idden ḡayrı günde varmazdı. İllâ meger ki da'vet olındı anda dağı ekşeriyyâ ta'allûl iderdi ve Sultân Meḡemmed'e dir idi ki: "Senüñ geydigün ḡarâmdur ve yidigün ḡarâmdur. Niçün ihtirâz üzere olmazsın? Ḥelâl ṭaleb eyleseñe." dirdi. Nâḡâḡ ba'zı eyyâmda Sultân Meḡemmed Ḥân ile yimeklenmek vâki' olmuş. Sultân Meḡemmed Ḥân mezbûra eyitmiş ki: "Ḥazret-i Monlâ. Sizde bilece ḡarâmdân tenâvül itdünüz." Mevlânâ dağı eyitmiş ki: "Senüñ önündeki ḡarâmdur. Benüm önümdeki ḡelâldür." Sultân Meḡemmed dağı şaḡanı döndirüp eyitmiş ki: "Cânib-i ḡarâmdan yidigünüz muḡarrer oldı." Monlâ Gürânî dağı eyitmiş ki: "Sizün önündeki ḡarâm dükendi ve benüm önümdeki ḡelâl dükendi. Anuñ içün [45b] sen şaḡanı döndirdün. Zîrâ ben Ḥaḡ te'âlâ ḡazretlerinden du'â idüp ṭururum ki baña ḡarâm loḡma naşîb olmaya."

Naḡl olunur ki merḡûm Monlâ Gürânî'ye eyitmişler ki: "Şeyḡ Vefâ Monlâ Ḥusrev'i ziyâret eyler. Seni ziyâret eylemez." Ol dağı eyitmiş ki: "Eyü iderler. Zîrâ Monlâ Ḥusrev 'ilm ile 'âmil kimesnedür. Ziyâreti vâcibdür. Ben egerçi ki ehl-i 'ilmüm. Lâkin pâdişâḡlar ile iḡtilâṭ eyledüm. Benüm ziyâretüm câ'iz degüldür." Kaḡan yanında aḡrânından bir kimesne kendü üzerine tafḡîl ü taḡdîm olınsa incinüp ḡased itmezdi ve eydürdi ki: "Kişi kendü 'aybını ḡörmez. Eger kimse Allâhu te'âlâ ḡatında

ol hâle benden artuķ müsteħaķ olmasa idi Hâķ te'âlâ anı aña müyesser eylemezdi.

Nakl olunur ki bir gün mezbûr Monlâ, Sulţân Meħemmed'e şikâyet-üs-lûb ile demiş ki: "Timur bir gün bir yire ulaķ göndermiş ve eyitmiş ki eger yolda oğlum Şâħruħ'a daħı râst gelürseñ atını alasin." demiş. Nâgâh ulaķ yolda Monlâ Sa'dü'd-dîn'e râst gelür ki bir yirde çadır kırup oturur. Hemân atlarının birisini alup giderken Monlâ Sa'dü'd-dîn'e ħaber virürler. Merķûm Monlâ daħı bî-ħuzûr olup ulaķu getirüp muħkem kötek [46a] urmuş. Ulaķ daħı dönüp Timurleng'e kışşayı ħaber viricek Timur muħkem ġazaba gelüp eyitmiş ki: "Va'llâhî eger oğlum Şâħruħ itse idi kıatl iderdüm. Ammâ bir âdemi nice kıatl ideyüm ki bir şehre ġirmedüm illâ anuñ te'lifini anda benüm kıılıcumdan evvel anda ġirmiş ġördüm." didi. Andan şoñ-ra Monlâ ġürânî eyitdi ki: "Ĥâlâ benüm te'liflerüm Mekke'de ve Mış'da okınur daħı aña senüñ kıılıcuñ yetişmemişdür." Sulţân Meħemmed Ĥân daħı laţife tarıķıyle eyitmiş ki: "Gerçi eyledür. Ammâ ħalk Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün te'liflerin yazup her memlekete iletürlerdi ve sen kendü te'liflerüñi yazup eţrâf-ı âleme ġönderürsün." demiş. Monlâ ġürânî ġülüp bu laţıfeyi begenmişdür.

Ve tarıķıñ sekiz yüz toķsan üçinde İstanbul'ıñ taşrasında bir bağçe alup anda çadır ile behârdan ġüze dek oturdı ve ol müddetde vüzerâ ve sâ'ir 'ulemâ vü a'yân heftede bir gün varup merķûmı ziyâret iderlerdi. Şoñra gelüp mizâcları bozulup emr eyledi ki ne deñlü kendüden Ĥur'ân okımaķ gereksiz." Anlar daħı kırâ'ata meşġül oldılar. Nâgâh vezîr Dâvûd Paşa bu ħâlî işidüp ġöregelüp yanında [46b] izħâr-ı ħazen idüp aġladı. Mevlânâ-yı merķûm vezîre: "Ne aġlarsın bize Dâvûd." didi. Ol daħı eyitdi ki: "Zâ'fıñuz ġördüm. Aña aġlarum." didi. Ĥazret-i Monlâ aña eyitdi ki: "Baña aġlama. Yürî sen kendüñe aġla ki ben *bi-ħamdi'llâhi te'âlâ* dünyâda sa'âdetle yaşadum ve inşâ'allâh sa'âdet ile ħatm olurum." didi ve vaşıyyet idüp eyitdi ki: "Bâyezîd'e diyün. ġelüp benüm namâzum kılsun. Zîrâ ħalîfedür ve benüm deynümi defn olunmazdan evvel beytü'l-mâldan kızâ eylesün ve beni kıabr yanına iletçükleri zemânda ayaġuma bir ib takup sürüyüp kıabre

iletsünler.” didi. İkinci zemânında mü'ezzin “Allâhu ekber” didükde mevlânâ-yı merķūm “Lâ ilâhe illa'llâh” diyüp teslīm-i rūḥ eyledi ve Sultān Bāyezīd Ğāzī ḥāzır olup ḳable'd-defn şāhidsiz yüz seksen bin aḳçe deyni edā eyledi ve ḳabr yanına geldükde merķūmuñ ayağına ib taḳma ḥicāb olunup merḥūmı bir ḥaṣīr üzrine ḳodılar ve ol ḥaṣīri ḳabre toğrı çekdiler ve Allāhu te'ālā ḥazretlerinüñ rahmetine ḫabırdılar. İstanbul içinde ol gün bir mâtem olmuşdur ki ḳābil ve ta'bir degül. *Raḥimehu'llāhu rahmeten vāsi'aten*.

[Ḳāḍī Mecdü'd-din- el-Mevlā Mecdü'd-din el-Ḳāḍī]

Birisi dahı 'ālim ü fāzıl Ḳāḍī Mecdü'd-din'dür. Ḳazāsında sireti [gökçek]¹ kimesne olup Monlā Gürānī yerine [47a] Sultān Meḥemmed devrinde ḳāḍī-asker olmuşdur.

[Hızır Beg Çelebi-İlm Tağarcığı]

Birisi dahı 'ālim ü fāzıl, māhir ü kāmīl Hızır Beg Çelebi'dür. Ḳāḍī-zāde-dür. Sivriḫişār'dandır. Babası Monlā Celālü'd-din'den okıyup soñra Monlā Yegān ḫizmetine varup 'ulūm-ı 'aḳliyye vü naḳliyyeyi andan okımışdur ve Monlā Yegān'ın kızın alup andan nice evlādı olmuşdı. İnşāa'llāhu te'ālā maḥallinde zıkr olunurlar. Soñra Sivriḫişār Medresesi'ne müderris olup bāb-ı ifādeyi ve istifādeyi meftūḫ dutmışdı ve taḫṣīl-i 'ilme ziyāde ḫālib ü rāğīb idi. Ol cihetden 'ulūm-ı 'Arabıyye'ye vāḳıf olmuşdı. Ḥattā dirler ki Monlā Fenārī'den soñra böyle 'ulūm-ı 'Arabıyye'ye muṭṭālī' kimesne gelmemişdür. Fıḫḫı tız ve hıfz[ı] çok ve ḫab[ı] müstaḳīm, şāḫib-kemāl kimesne idi. 'İlmi çoklığından ḫalk aña “İlm Tağarcığı” dirlerdi. El-ḫaḳ böyle naḫīf kimesne idi. 'Arabī ve Fārsī ve Tūrki laṭīf nazma ḳādir idi ve dā'im evḳātu şuğl-i 'ilme ve 'ibādeti maşrūf idi. Naḳl olunur ki Sultān Meḥemmed Ḥān zemânında Mağrib diyārından 'ulūm-ı 'Arabıyye bilür bir kimesne gelüp Sultān Meḥemmed Ḥān yanında 'ulemā ile cem' olmuş ve anlara 'ulūm-ı şettādan su'āller irād eyleyüp anları ilzām eylemiş ve Sultān Meḥemmed nihāyet-i mertebe muṭtarib olup müte'ellim olmuş [47b] ve vüzerāya “Buña muḳābele ider [bir] ehl-i 'ilm [gerek].” diyüp mevlânâ-yı merķūmı yād itmişler. Fi'l-hāl mezbūra ādem şalup Sivriḫişār'dan getürtmişler ve pādīşāh yanına ikisi bile iḫzār olındukda 'Arab monlāsı bunu görüp gül-

1 Yazmada “كلجك”.

miş. Zîrâ mezbûr Hızır Beg sipâhî şeklinde olup otuz yaşına varmaduk taze ve naḥîf kimesne idi. Hızır Beg mezbûra lisân-ı 'Arab üzerine eyitdi ki: "Neñ var getür bir görelüm." didi. Ol 'Arab monlâsı daḥı nice 'ilmden ğarîb su'aller eyledi. Mevlânâ-yı merķûm bunların cem'isine laṭîf cevâblar virdi ve döndi ol 'Arab'ın bilmediği on altı fenden mesâ'il irâd idüp vârid su'aller eyledi. 'Arab zarûrî mülzem olup Sulṭân Meḥammed ferâḥından kâlkup oturup mevlânâ-yı merķûma nevâznişler eyledi ve Burusa'da ceddi Sulṭân Meḥammed Hân'ın medresesini aña elli akçe ile virdi ve Eynegöl kâdîlığın daḥı aña zamîme eyledi ve anda yanına fâzıl dânişmendler cem' oldu. Muşlihü'd-dîn-i Kaşallânî gibi ve 'Alî-i 'Arabî gibi ve Haṭîb-zâde gibi ve iki mu'îdinün birisi H'âce-zâde idi ve birisi Ḥayâlî Çelebi idi.

{Ve bu kışşaya şebîh kışşa zemân-ı evvelde olmuşdur. Nakl olunur ki H'ârezm'e bir kâfir gelüp eyitmiş ki: "Üç [48a] su'âlüm vardır. Her kim benüm su'allerüme cevâb virürse benüm başum alsun ve illâ cevâb virmek isteyüp viremezse ben anuñ başın alırum." demiş. Zarûrî her kişi bundan ḥavf idüp kâfir ol beg ile taḥta bile oturur olmuş. Nâgâh Bell'den bir kâfile gelür. İçinde Muḥammed bin el-Fazl nâm fakîh 'âlim bile gelür ve aña kışşa şöyle olmuşdur dirler. Ol ilerü varur ve eydür ki: "Kâfir taḥtından insün ki ol sâ'ildür. Ben mes'ülüm. Mes'ül ise sâ'ilden efḍaldür." Kâfir taḥtından iner ve mezbûr anuñ yirine geçer ve "Su'âlün söyle imdi." dir. Ol da eydür ki: "Ḥaḳ te'âlânun yöni ne cânibedür?" dir. Hemân-dem emr ider fevrî âteş yaḳarlar ve eydür ki: "Bunuñ yöni ne cânibedür?" Kâfir eydür ki: "Her cânibedür." 'Âlim daḥı eydür: "Ḥaḳ te'âlânun daḥı bilâ-teşbîh nûr-ı vechi her cânibedür." Ve yine kâfir eydür ki: "Maşrıḳ ile mağribün mâ-beyni kaç günlük yoldur?" 'Âlim eydür ki: "Bir günlük yoldur. Neden dirseñ zîrâ şems ü kamer bir günde maşrıḳdan mağribe varur." dir. Ve yine kâfir eydür ki: "Yir ile göğün ortası ne ḳadardur?" dir. 'Âlim eydür ki: "Bir sâ'atdür. Zîrâ ki mazlûm du'â eylese du'âsı bir sa'âtde [48b] göge varup ḳabûl olur." Hemân-dem H'ârezm şâhı sevinüp 'âlim-i mezkûra külli ri'âyet ü in'âm-lar idüp kâfirün ḳatline emr eyledi ve bir rivâyetde kâfir demiş ki: "Eger su'allerüme cevâb virürseñüz ben sizün dîniñüze gireyüm ve eger cevâb viremezseñüz siz benüm dînime girün." diyüp soñra ol kâfir Müslimân olmuşdur. Ve Muḥammed bin el-Fazl şol kimesnedür, babası Fazl, kendüye

ve karındaşına eyitmişdür ki: “Her kanķıñuz İmâm Muḥammed’ün *Meb-sûṭ*’ın ezberlerse biñ dâne filori vireyüm.” Mezbûr Muḥammed ezberleyüp babasından biñ filori taleb eyledi. Babası daḥı filori buña virmeyüp öbür karındaşına viridi ve buña eyitdi ki: “Saña *Meb-sûṭ* ezberledüğün yeter.” Ol daḥı incinüp Kâḍî-i Hân olduğı memlekete geldi ve Kâḍî-i Hân’uñ câmi’-i şerifinde meclis-i ‘ilmin işidüp meclise ḥâzır olup görse ki İmâm Kâḍî-i Hân minberde тұrup mesâ’il-i şer’iyye naķl ider ve meclisde beş yüze karīb te’lif ü taşnife kâdir kimesne cem’ olmuşdı. Nâgâh Kâḍî-i Hân bir mes’elede sehv idüp *Ebû Yūsuf’un ḳavlini İmâm Muḥammed’e isnâd eyledi ve Muḥammed’ün ḳavlini*¹ İmâm Ebû Yūsuf’a isnâd eyledi. Aşağıdan Muḥammed bin el-Fazl “Mes’ele öyle degüldür, ‘aķsdür.” didi. Kâḍî-i Hân eyitdi: “Benüm didigüm gibi olsa ne fesâd lâzım [49a] gelür.” Eyitdi ki: “Ebû Yūsuf’un bu maḥalde olan aşlından fülân mes’ele ve fülân mes’ele ḥâric olmaķ lâzım gelür ve İmâm Muḥammed’ün aşlından şu deñlü mes’ele ḥâric olmaķ lâzım gelür.” didi. Der-ḥâl Kâḍî-i Hân minberden inüp Muḥammed bin el-Fazl’uñ elin öpüp “Sen degülsün illâ Muḥammed bin el-Fazl’sun” didi ve “Bu yir senüñ yirüñdür.” diyüp minberi aña teklif eyledi. Andan soñra Muḥammed bin el-Fazl meşhûr-ı âfâķ olup şadr-ı ‘ulemâ oldu. Bizüm kışşamuza geledüm.}

Soñra Mevlânâ Hızır Beg bir ‘Arabî ḳaşıde söyleyüp Sultân Meḥmed’e göndermişdür. Ol ḳaşıdenüñ maṭla’ı budur. **Beyt:**

لقد زاد الهوى في البعد بيني
وبين البين بعد المشرقين²

Sultân Meḥmed daḥı ḳaşıdeyi Monlâ Gūrânî’ye gönderüp ol daḥı görüp i’tirâz eyledi ki “zâde” lâzımdur, müte’addi degüldür ve pâdişâhuñ emriyle Monlâ Gūrânî’nüñ i’tirâz[ı] ḳaşıdenüñ ardına yazılıp Hızır Beg’e irsâl olındı. Hızır Beg daḥı altına cevâb virüp yazdı ki *﴿فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾*³ Dünyâda bundan eyü nâzûk cevâb mutaşavver degüldür.

1 İtalik ibare derkenarda bulunmaktadır.

2 “Ayrılık yüzünden sevgiliye olan özlemim doğu ile batı arasındaki özlem kadar oldu.” Çeviri şuradan alınmıştır: Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ’ik*, s. 166.

3 Bakara Sûresi 10. âyetten kısmî iktibas: “**Kalplerinde bir hastalık vardır, Allah da onlardaki hastalığı arttırmıştır.** Yalan söylemeleri yüzünden kendilerine acı veren bir azap da vardır.”

Şoñra Mehemmed Hân İstanbul'ı feth itdükde kâdî-i merķūmı anda kâdî naşb itmişdür. Ol zemân târîhüñ sekiz yüz elli yedisidydi ve İslâmbol'da ehl-i [49b] İslâm'dan evvel olan kâdî, kâdî-i merķūmdur ve merķūm İstanbul'da kâdî iken târîhüñ sekiz yüz altmış üçünde vefât itmişdür. Andan şoñra kâdîlik Mevlânâ Husrev'e virilmişdür.

[Şükru'llâh]

Ve 'ulemâdan birisi dağı 'âlim ü fâzıl Şükru'llâh'dur. Havâşş u 'avâm içinde maķbûl kimesnedür. Karamanoğlu'ndan ba'zı sū-i edeb i'tizâr için Sulţân Murâd Hân'a Monlâ Hamza-i Karamanî'yi göndermişdür. Sulţân Murâd dağı mevlânâ-yı mezkûrı gönderdi ki Karamanoğlu'na and vire ki bir dağı böyle vaz' eylemeye.

[Haţib oğlu Tâcüd-dîn İbrâhîm- Haţib-zâde Tâcüd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Haţib oğlu Tâcüd-dîn İbrâhîm'dür. Monlâ Ye-gân'dan okıyup her 'ilmde mâhir olmuşdı. Murâd Hân zemânında ba'zı medârise müderris olup şoñra günde yüz otuz aķçe ile İznîk'de müderris olmuşdur. Aķ şaķallu şekl, ehl-i fażl kimesne idi.

[Hızır Şâh-ı Menteşevî]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Hızır Şâh-ı Menteşevî'dür. Kendü memleketinde taķşîl-i 'ulûm idüp şoñra varup on beş yıl miķdârı anda şuğl itmişdür. Andan şoñra Rûm'a gelüp Menteşe'de Balâţ Medresesi'nde on beş aķçe ile müderris oldu. Sulţân Murâd Hân zemânında Burusa'da kendü medresesin elli ile mezbûra virüp mezbûr dağı kabûl eylemedi ve eyitdi ki: "Günde on beş aķçe benüm levâzımuma kifâyet [50a] ider. Ziyâdesi baña hâţıra virür." didi ve Balâţ'da kendünün bir bağçesi olup her gün dersden şoñra kendü merkebcigine binüp kitâbını önüne koyup gitmesinde ve gelmesinde mütâ-la'a ider idi. Aşlâ evķâtını zâyî' eylemezdi. Dâ'im 'ilme ve 'ibâdete meşğûl idi ve bi'l-küllîyye dünyâdan mu'riz idi. Sekiz yüz elli üçünde Balâţ'da âhirete intikâl itdi ve iki oğlu var idi. Birine Dervîş Mehemmed dirler idi ve biri' Zeynü'd-dîn Mehemmed'dür. İkisi de ehl-i 'ilm âdemler idi.

[Ayaşuluğ Kâdîsî'nun oğlu Mehemmed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Ayaşuluğ Kâdîsî'nun oğlu Mehemmed Çelebi'dür. Şâhib-i fazl ve zekî ve tab'[ı] kavî ve fehmi hoş kimesnedür. Dâ'im 'ilme ve 'ibâdete meşğûl idi. Halkdan münkaatı' idi ve kendü tekmîl-i nef-sine müştâğil idi. Monlâ Yegân'dan okuyup tahşil-i fazilet eyledi. Şoñra Hamîdili'nde Ağraş Medresesi'nde müderris oldu ve anda H'âce-zâde ve Monlâ [İyâs] kendüden varup okımışlardur. *Mecma'* metnine bir laţîf şerh söylemişdür. Anda nice fâ'ide derc idüp *Hidâye* şürûhına çok i'tirâz [u] mu'âhezeler itmişdür.

[Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Tûsî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve 'allâme-i kâmil Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Tûsî'dür. Diyâr-ı 'Acem'de şuğl idüp 'ulûm-ı 'aqliyye vü nakliyye [50b] tahşil eyledi ve anda her fende akrânı içinde mahâreti sâbit [idi]. Şoñra diyâr-ı Rûm'a gelmişdür ve Rûm'a geldükde Sulţân Murâd Hân mezbûra babası Sulţân Mehemmed Hân Medresesi'n elliyle virdi ve Sulţân Mehemmed Hân İstanbul'ı feth itdükden şoñra sekiz kilisâyı medrese idüp sekiz ehl-i fazl[a] virdi. Birisi Zeyrek Câmî'i'dür ki anı Monlâ Tûsî'ye virmiş idi. Ol zemânda Zeyrek Câmî'nün eţrafında kırık 'aded hûcre var idi. Cümlesinde dânişmendler sâkin oldılar. Nakl olunur ki bir gün Sulţân Mehemmed Hân mezkûr maħalle gelüp dânişmendün birisine didi ki: "Var müderris çağır, gelsün ders disün." Der-hâl Monlâ Tûsî gelüp pâdişahuñ emriyle mihrâba geçüp ve Sulţân Mehemmed sağ cânibine oturup ve pâdişâh altına Vezîr Maħmûd başa oturup *Hâşiye-i Adud* dersin didi. Sulţân Mehemmed'ün meclis-i derse hâzır olduğundan Monlâ Tûsî'ye muħkem şevk gelüp bir mertebe laţîf ders didi ki Sulţân Mehemmed hazzından bir kaç kez kâlkup oturmuşdur ve ders tamâm olduğdan şoñra Monlâ Tûsî'[ye] on biñ aqçe ve bir şerîf hil'at emr itdi ve dânişmendlerün her birisine beşer yüz aqçe in'âm eyledi. Şoñra kâlkup Monlâ Tûsî'yi yanına alup Monlâ 'Abdu'l-kerîm'ün medresesine [51a] vardı ve eyitdi ki: "Bizüm yanımızda dânişmendlerüne ders diyüvir." Ol dahı Monlâ Tûsî'den hicâb idüp ders dimege ikdâm itmedi. Sulţân Mehemmed Hân mezbûrı 'ayblayup kâlkup H'âce-zâde'nün medresesi-

ne vardı ve anuñ medresesine girmeyüp belki mezbûra selâm virüp önce “Şuğl eyleñ.” diyüp ısmarlayup gitdi.

Şoñra Sulţân Meĥemmed [Şemâniyye]¹ Medreseleri'n binâ itdükde ol sekiz müderrisi kilisâlardan medreselere naql eyledi ve ol kilisâları câmi‘ eyledi ve ba‘de zemânin Monlâ Tûsî'ye Edrine'de yüz aqçe ile Sulţân Murâd Medresesi'n virdi ve H‘âce-zâde ile Monlâ Tûsî'ye emr eyledi ki ĥukemâ kavliyle İmâm Ġazâlî'nün *Tehâfüt*'i mâ-beyninde muĥâkeme idüp bir kitâb yazalar. H‘âce-zâde kitâbını dört ayda tamâm idüp Monlâ Tûsî daĥı altı ayda fâriğ olmışdur. Ma‘a-zâlik ol zemânuñ ‘ulemâsı H‘âce-zâde'nün kitâbını artuĥ begendiler. Sulţân Meĥemmed Hân daĥı her birine otuz biñ aqçe virüp H‘âce-zâde'ye ziyâde bir nefis katır virdi. Monlâ Tûsî daĥı bu ĥâlden incinüp diyâr-ı ‘Acem’e teveccüh itdi ve Tebrîz’e varduĥda anda kendü şâgirdi olan Şeyĥ İllâhî [yi] bulup ol daĥı Monlâ'yı bir bâğĥcede ziyâfet eyledi ve gördi ki Mevlânâ Tûsî başın aşâğı [51b] şalup fikre varmış. Bu ĥâlden su‘âl itdükde Monlâ Tûsî cevâb virüp eyitmişdi ki: “Henüz bunda baña ĥuzûr-ı ĥâtır gelüp Rûm’uñ menâşıbın terk itdigüme ĥalbün teşvîşi var idi. Cümlesi zâ’il oldı gitdi.” Şeyĥ daĥı bu beyti oĥıdı ki:

دلا گدای و رندی² زیادشاهی به
دمی فراغت خاطر ز هر چه خواهی به³

Ya‘nî ferâğ-ı ĥâtır her nefsün ümîd itdügi nesneden yegdür. Hemân-dem Monlâ Tûsî bir kez çağırup biĥod nice zemân yatmışdur. Şoñra ĥalkup ĥâline şükr eyledi. Andan şoñra Monlâ Tûsî Semerĥand’a varup Şeyĥ H‘âce ‘Abdu’llâh’uñ⁴ şöĥbeti ile müşerref olmışdur ve andan tarîkat-ı şüfiyyeyi tamâm görüp ĥazz u zevĥ aldı ve Ramâzân’uñ yedinci günü târîĥün sekiz yüz seksen yedisinde Semerĥand’da vefât eyledi. Tûsî'nün laţîf te’lîfleri vardır. Cümlesi maĥbûl-i enâmdur. *Şerĥ-i Mevâkıf*a ĥâşiye söylemişdür ve *Ĥâşiye-i ‘Adud*a ĥâşiye söylemişdür ve Seyyid Şerîf’ün *Keşşâf Ĥâşiyesi*’ne ĥâşiye söylemişdür. *Ve Şerĥ-i Meţâlî*’ün ĥâşiyesine ĥâşiye söylemişdür.

1 Yazmada “ثانيه” olup kıyasen tashih edilmiştir.

2 Yazmada “زیدی” şeklinde olup şiirin aslından tashih edilmiştir. Beyit Sultân Ahmed-i İlhânî'ye aittir.

3 “Ey gönül, dilencilik ve rintlik padişahlıktan iyidir. Bir an gönül ferahlığı, istediklerinden daha iyidir.”

4 *Şakâ'ik*'te Ubeydullah. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 174.

[Monlâ Hamza-i Karamanî]

Ve birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ Hamza-i Karamanî'dür. Kendü memleketi 'ulemâsından 'ulûm-ı şer'ıyyeyi ve hadîşi ve tefsîri okıyup zıkr olınan 'ulûmda ve sâ'irinde mahâret tahşil eylemiş idi ve kemâl ü fazîleti nihâ-yetine yetirmişdi ve 'ömrini ders [52a] ü fetvâda ve taşnîf-i kitâbda harc eylemişdi ve *Tefsîr-i Beyzâvî*'ye laţif hâşiye söylemişdür. Gâyet maqbûl kitâbdur. {Târihü'n sekiz yüz toksan toközünde} Karaman'da vefât itmişdür. *Rahimehu'llâhu te'âlâ*.

[İbn Temcîd]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl İbn Temcîd'dür. Şâlih, ehl-i 'ilm kimesnedür. Sulţân Mehemmed Hân'a h'âce olmuşdur ve *Tefsîr-i Beyzâvî*'ye *Keşşâf* hâşiyelerinden cem' itmiş bir hâşiye söylemişdür ve Fârsî vü 'Arabî nazma kâdir idi.

['Acem Seyyidi 'Alî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl 'Acem Seyyidi 'Alî'dür. 'Acem'de şugl eyleyüp tekmi'l-i fûnûn eylemişdi. Andan Rûm'a Kaşamonı'ya geldi ve anu'n begi İsmâ'il aña muhkem ri'âyet eyledi. Andan Edrine'ye geldi. Sulţân Murâd, mezbûra Ildırım Hân Medresesi'n şadağa eyledi. Sulţân Mehemmed pâdişâh olduĸda 'ulemâ-i Rûm ile mezbûr pâdişâh yanında mübâhaş-e-i 'ilmiyye idüp fazîletine kı'ıl olmuşlardır. Te'lifleri vardır. *Küççük Hâşiye*'ye hâşiye söylemişdür ve *Hâşiye-i Meţâli*'e hâşiye söylemişdür *Şerh-i Mevâkıf*a hâşiye söylemişdür. *Keşşâf*ı ve anu'n emşâli kitâbları fâ'ik haţţ ile kendü yazardı ve gâyet şâhîh yazardı. Târihü'n sekiz yüz altısında fevt¹ oldu. *Rahimehu'llâhu te'âlâ*.

[Seyyid 'Alî-i Komenâtî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Seyyid 'Alî-i Komenâtî'dür. {Toĸat ĸurbında Komenât ki hâlâ Gümenek dirler bir kûy [52b] vardır. Mezbûr andandır.} Ehl-i fazl ve şâlih ü 'âbid kimesne idi. *Viķâye* kitâbına bir şerh demişdür. Adını *İnâye* ĸomışdur. {Ol kitâbı bu faķîr müţâla'a idüp görüp

1 Şakâ'ik'ta 860. bkz. Taşköprülüzâde, eş-Şakâ'ik, s. 178.

turdum. Gâyet laţîf kitâbdur} ve *Zîc*'e bir şerh söylemişdür. Sekiz yüzde vefât itmişdür.

[Hüsâmü'd-dîn-i Tokatî]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Hüsâmü'd-dîn-i Tokatî'dür. Şâlih ü 'âbid ve 'ilme maḥabbet ve derse müdâvemet ider kimesne idi. *Avâmil*'e bir nâfi' [ü] müfid şerh söylemişdür ve *Hâşîye-i Tecrîd*'ün ba'zı maḥalline ḥâşîyesi vardır ve *Kavs-i Kuzah*'a müte'allik bir risâle söylemişdür.

[İlyâs bin İbrâhîm]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl İlyâs bin İbrâhîm'dür. Şinâb'dandır. Ehl-i fazldur. Tab'ı kavî ve zekâsı vâfir ve fehmi hoş kimesnedür. 'Ilme gâyet meşgûl idi ve cem'i-i 'ilmden haberi vardı. İmâm-ı A'zam'ın *Fıkh-ı Ekber*'ine gâyet müfid şerh söylemişdür ve 'ilm-i tefsîrden bir risâle yazmışdur ve *Şerh-i Makâşid*'a bir maḥbûl ḥâşîye-i nâfi' söylemişdür ve merḳûm gâyet fâik ḥaṭ yazardı ve sûr'atle yazardı hattâ nakl olunur ki *Muhtaşar-ı Kudûrî*'yi bir gicede yazar imiş ve *Küççük Hâşîye*'yi dağı bir gicede tamâm ider imiş ve merḳûm [rûhı]¹ yegni ve laţîfesi çok ve tab'ı hoş kimesne idi. Burusa'da Sulţân Meḥemmed Hân Medresesi'ne müderris olup anda müderris iken vefât itmişdür. [53a]

[İlyâs bin Hamza]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl İlyâs bin Hamza'dur. Merḳûm Merzifon'da hem müderris ve hem kâdî ve hem müftî idi. Fehmi, H'âce Muḥammed Pârsâ ḥazretlerinden görmüşdür ve ol dağı Şeyḫ İlahî'den Ebî Tâhir Muḥammed eṭ-Tâhirî'den görmüşdür. Ol dağı Şadrüş-Şerî'adan görmüşdür.

[Manyas Kâdîsi oğlu Meḥemmed Çelebi- İbn Manyas]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Manyas Kâdîsi oğlu Meḥemmed Çelebi'dür. Şöhreti "İbn Manyas" dimekledür. Kendü zemânı 'ulemâsından okıyup taḥşîl-i kemâl itmişdür ve Edrine'de ba'zı medârise müderris olmuşdur. Merḳûm 'acib ü garîb 'ilme vâkıf idi. 'İlm-i fıkhı ve kelâm u uşûli nihâ-

1 Yazmada "رومی یكلى". *Şakâ'ik*'in Arapça aslında müellif kendisi hakkında (خفيف الروح) dediğinden "rûhı yegni" şeklinde tashih edilmiştir.

yet-i mertebe bilürdi ve tefsîr ü hadîşde dahı eli vardur. *Şerh-i Akâ'id* e bir hâşîye söylemişdür ve *Ğarâ'ib ü Acâ'ib* nâm bir kitâb te'lif itmişdür. 'İlm-i tılısmıdan ve nîrencâtıdan çok nesne zıkr itmişdür.

[‘Alâ’ü'd-dîn-i Koçhişâri]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl ‘Alâ’ü'd-dîn-i Koçhişâri'dür. Kendü zemânı ‘ulemâsından okıyup andan diyâr-ı ‘Acem’e varup Monlâ Sa’dü'd-dîn’den okımışdur ve Monlâ Sa’dü'd-dîn’ün *Miftâh Şerhi*’ne laţif hâşîye söylemişdür ve soñra Rüm’a gelüp ba’zı medreselerde müderris oldu.

[Balât Kâdîsı]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl Balât Kâdîsı’dır. Zâhid, ‘âbid, ehl-i ‘ilmdür. Nahvda *Đav*’ kitâbına makbûl hâşîye söylemişdür.

[Bahşâyiş Fakîh]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl Bahşâyiş [53b] Fakîh’dür. Nefsi mübârek, şâlih, ‘ilme meşğûl kimesnedür. Sulţân Murâd Hân nâmına ba’zı risâleler söylemişdür.

[Monlâ Kûtbü'd-dîn’nün oğlu Mehemmed Çelebi]

Birisi dahı ‘âlim-i muhaqqıķ ve şeyh-i fâzıl İznîķî Monlâ Kûtbü'd-dîn’nün oğlu Mehemmed Çelebi'dür. Monlâ Fenârî'den ‘ulûm-ı şer’iye ve ‘aķliyyeyi okıyup tekmil itmişdür ve zemânında aķrânında fâ’ik ve cümleden vücûh-ı ri’âyete lâ’ik kimesne idi. {Soñra ¹ «وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى»} kavlı-i şerîf[in]ün fehvâsına mazhar olup terk-i mâsivâ idüp} tarîķ-i taşavvufa sülûk eyledi ve anda dahı merâtib ü maķâmât tahşil eyledi. Şeyh Şadrü'd-dîn-i Konevî hâzretlerinin *Miftâhu'l-Gayb*’ına bir laţif, âsân, muhtaşar şerh söylemişdür. Üstâdı olan Monlâ Fenârî dahı *Miftâhu'l-Gayb*’ı şerh itmişdür. Ammâ muţavvel ü muğlaķ söylemişdür. Taşavvufi kemâle iletmeyen kimse andan nesne fehmi itmez ve merķûm Mehemmed Çelebi, Şeyh Şadrü'd-dîn’ün *Taşavvuf*’ına dahı şerh yazmışdur. Tarihün sekiz yüz seksen beşinde intikâl itmişdür. *Rahimehu’llâhu te’âlâ*.

1 A'lâ Süresi 17. âyetten iktibas: “Oysa âhiret daha hayırlı ve süreklidir.” Yazmada «والآخرة خيرة خير» şeklinde istinsah edilmiştir.

[Fethu'llâh-ı Şîrvânî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ Fethu'llâh-ı Şîrvânî'dür. Seyyid Şerîf'den 'ulûm-ı 'akliyye ve şer'îyye okıyup riyâzîyât 'ilmini Semerkand'da Kâdî-zâde-i Rûmî'den okımışdur. Şoñra Rûm'a gelüp Qaşatamonı begi İsmâ'îl Beg zemânında Qaşatamonı'da tavaştun itmışdür. Şoñra Sulţân Mehemmed'ün salţanatı evâ'ilinde diyâr-ı Rûm'a [54a] [gelmişdür.]¹ Hattâ nakl olunur ki Sulţân Mehemmed İstanbul muhaşarasında iken merķûm Fethu'llâh gelüp Sulţân Mehemmed mevlânâ-yı merķûmuñ ismi Fethu'llâh olmağla ismiyle tefe"ül itmışdür. Fî'l-vâkı' birkaç gün geçmeyüp İstanbul feth olup Sulţân Mehemmed mezbûrdan hazz idüp in'âm u ikrâm eylemişdür. Merķûm *Şerh-i Mevâkıf*ın evveline ve ilâhiyyâtına hâşîye söylemişdür ve Kâdî-zâde'nün hey'etde *Çağmînî Şerhi*'ne dahı hâşîye yazmışdur.

[Üsküb Şeyhi Şücâ'ü'd-dîn- Müfred Şücâ'- Şeyh Şücâ'-i Üskübî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Üsküb Şeyhi Şücâ'ü'd-dîn'dür ki halk zemânında aña "Müfred Şücâ'" dirler idi. Kırk yıl deñlü Üsküb'de İshâkıyye Medresesi'ne müderris olmışdur. Muhaqqıķ, kâmil, ehl-i faẓl âdem idi ve du'âsı müstecâb, şâlih, dindâr kimesne idi. Qaluñca esbâb geyardi şüfiler şeklinde. *Rahimehu'llâhu te'âlâ*.

[Monlâ İlyâs-ı Hanefî]

Birisi dahı Monlâ İlyâs-ı Hanefî'dür. Şüfi-meşreb, 'âbid, ehl-i 'ilmdür. 'Ulûm-ı 'akliyye ve nakliyyeyi bilür idi. 'İlm-i fıķh ve Arabiyyet'de mâhir idi.

[Vezîr Halil Paşa oğlı Süleymân Çelebi- Süleymân Çelebi bin Halil Paşa]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Vezîr Halil Paşa oğlı Süleymân Çelebi'dür. Babası Sulţân Murâd Hân'a vezîr olup bu dahı ol 'aşrda kâdî-asker idi. Ehl-i 'ilm, fâzıl, sîreti laţîf ve ahlâķ-ı hasene şâhibi kimesne idi.

1 Kelime reddadede yer almakla birlikte metinde yer almamaktadır.

ZİKR-İ MEŞÂYİH-İ DEVLET-İ SULTÂN MURÂD HÂN

[Akbiyık Sultân]

Şeyh meczûb-ı vâsıl Akbiyık Sultân'dur. Dânişmed, laţif [54b] tab', 'arif kimesnedür. Hâc Bayram Sultân'ın muhibb ü müridlerindendir. Bir gün hâlvette iken mezbûra dünyâ kapuları açılıp redd itmeyüp kabûl itmişdür. Şeyhi Hâc Bayram "Gel bundan ferâğat eyle" didi. Ol dahı cevâb virüp eyitdi ki: "Dünyâ âhiret mezra'asıdır. Bunuñla cennetün kapısı açılmağ olur." didi. Kalkup giderken tâcı kapuya tokunup başından düşdi. "Bu baña şeyh cihetindendir." didi ve âhir 'ömrine dek başına nesne geymedi ve saçların koyıvirüp şöyle baş açık gezerdi. Evinde altın u akçe hemân şöyle dökilürdi. Aşlâ hıfzıyla muqayyed olmazdı ve muttaşıl fuğarâya bezl itdi.

{Hâlâ Burusa'da sâkin olan şeyhü'l-vâsılın ve sultânü'l-'arifin Üftâde Efendi buyurdılar ki Akbiyık'ın zâviyesi kurbında bir furun var idi. Şeyh eyitdi ki: "Anı alup zâviyeye ilhâk eyleye." Şâhibi şatmadı. Âhir, şeyh "Bize zararı vardır." diyüp cemâ'ati getürdi ve ol zemânda ben oğlancığdum. Anlarla bile vardum. Şeyhün evine tütünden girmedük. Hâlâ ki dâ'im anda varurdum. Hiç ol aşl nesne yoğdı. Hemân-dem zarardur diyüp hüküm olındı. Furun şâhibi "Otuz biñ akçeden eksik almazam." didi. Seyh de "Hoş şabâh gel, akçeñi al." diyüp şabâh olduğda anda vardık. Şeyh fuğarâsından ba'zısına [55a] işâret eyledi. Bir boş şeklinde at torbası yetürdi. Anı getürdi ve şayun didi. Şayduğ. Tamâm ol deñlü akçe çıkdı. Laţif akçe ki güyâ henüz sikkeden çıkdı.

Ve bu kışşaya beñzer bir kışşa mağribde Şeyh Ahmed-i Bünî zemânında olmuşdur. Müridlerinin biri ol zemânun pâdişâhının kızına bir vechle ta'alluk idüp şer'le nikâhın murâd itmiş ve şeyhe bu kışşayı 'arz ider. Şeyh dahı emr eyler ki "Var kendün pâdişâhdan şer'le kızınıñ nikâhın taleb eylerüm di." didi ve bir dahı pâdişâh cum'aya çıkdı. Öñine varup 'arz-ı hâcet idicek pâdişâh eydür ki: "Sen baña küfuv degülsün. Nice taleb eylersün? Sen fağ[i]rsün. Benüm kızıma şu kadar cevâhir gerekdür. Sen aña kâdir degülsün. Var maşlahatuña derviş." diyüp redd eyler. Mezbûr mürid şeyhe gelüp kışşa şöyle oldı dir. Der-hâl şeyh mezbûr müride bir at torbası

virür ve eydür ki: “Seherden şu yazıya var. Yumruğ deñlü ve şomun deñlü dağı büyük ve dağı küçük düzce taşları devşirüp bu torbaya қо. Baña getür. Sen aşı torba içine nazar eyleme.” dir. Ol dağı şeyh didüğü gibi idüp şeyhün nazarına geldükde şeyh buyurur ki “Var imdi yine pâdişâha di ki şöyle buyurduñuz idi. İşte [55b] cevâhir getürdüm. ‘Ahdiñüze vefâ itmek mercuvdur.” Bu dağı varup şeyh didüğü gibi pâdişâha eyle dir ve bir bir taşları çıkarur. Görseler ki kimi yâğüt ve kimi la’l ve kimi firûze ve kimi elmâs ve kimi zümrüd ki cennetden gayrı yirde böyle taşlar taşavvur olunmaz. Pâdişâh hemân bilür ki bu hâl Şeyh Bûnî’nün velâyetindendir. Kızını şer’le mezbûr muhibbe virüp kendüsi dağı varup şeyhe irâdet getürmişdür.

Bizüm kışşamuza gelelüm. Merķûm Aķbıyık, lisân-ı Türķi’de aķvâl-ı ‘ışķ u sülükda ve ma’rifet-i Hâķ’da bir nice laţif kitâblar söylemişdür} ve dâ’im ayıklığı az olup mest-i ‘ışķ-ı İlâhî ile bihod idi ve merķad-i şerîfi Burusa’da kendü zâviyelerindedür. ‘Âlî ziyâretgâhdur.

[Yazıcıoğlu Mehemmed Çelebi- Yazıcı-zâde ki Muḥammediyye şâhibidür]

Birisi dağı şeyh ‘arîf ü ‘âlim ü kâmil Yazıcıoğlu Mehemmed Çelebi’dür. Hâcî Bayram’uñ hulefâsındandır. Halkdan münķatı’ olup kendü hâline meşğul olmuş ‘âbid ü ‘arîf kimesne idi. Gelibolı’da mekân tutmuşdur ve mezâr-ı şerîfleri dağı andadur ve lisan-ı Türķi’de *Muḥammediyye* nâm bir kitâb nazm itmişdür. İbdidâ-yı halk-ı âlemden seyyid-i veled-i benî âdem Hâzret-i Muştafâ’nuñ *şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem* vefâtına dek olan aķvâl[i] beyân itmişdür. İçinde tefsîr ü hadîs ü siyer ve âşârdan çok nesne zıkr eylemişdür ve gâhî anda ma’arîf-i şüfiyyeden [56a] dağı ba’zı nesne zıkr eyler. ‘ulemâ-i enâm içinde ol kitâbda zıkr olınan naķller maķbûldür, mu’temedün ‘aleyhdür ve Muḥyi’-d-dîn-i ‘Arabî hâzretlerinin *Fuṣûṣ*’ına ihtişâr üzere bir şerḥ söylemişdür ve {Sultân Selîm Hân ibn Süleymân Hân bin Selîm Hân evâ’il-i saltanatında merķûmuñ mezârı üzere ‘âlî binâ idüp her gün kırâ’at olınur cüz’ler vaz’ eyledi.}

[Yazıcıoğlu Ahmed-i Bî-cân]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Yazıcıoğlu Ahmed-i Bî-cân'dur. Mezkûr *Muhammediyye* şâhibinü'n karındaşıdır. 'Âşık, ehl-i hâl ve ehl-i velâyet ü kerâmet kimesnedür ve ahvâl-i şüfiyyede ve beyân-ı hâl-i 'ışkıda bir kitâb dimişdür ve ismini *Envârü'l-Âşıkîn* komışdur.

[Şeyhî]

Birisi dahı şeyh, 'arif, Şeyhî-i şâ'irdür. Germiyân'dandır. Tâzeliginde 'ilmi şâ'ir Ahmedî'den görmişdür ve ğayrı 'ulemâdan dahı görmişdür. Şoñra Hâc Bayram hizmetine varup andan taşavvuf tarîkîni görmişdür ve Kütâhiyye kurbında bir maħalde vefât idince mütemekkin olup kendü hâliyle mukayyed olmuşdur. Lisân-ı Türkî'de *Hüsrev ü Şirîn* ahvâlin beyânda bir kitâb nazm itmışdür. Ğâyet maķbûl, laţîf kitâbdur ve kendüsi ħurdece ve gözleri ma'lûlce kimesne idi. Naķl olunur ki sürme işleyüp şatar imiş. Bir gün birisi gelüp bir aķçelik sürme almış ve iki aķçe dahı kendüye virüp dimiş ki: "Bu iki aķçe sürmeyi [56b] sen de al da ve kendü gözüñe çek." Şeyh bu sözden ğâyet ħazz eyledi.

[Muşlihü'd-dîn Efendi- Debbâğlar İmâmı]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh, 'âlim ü fâzıl ve zâhid, 'âmil Muşlihü'd-dîn Efendi'dür. Edrine'de "Debbâğlar İmâmı" idi. Ğâyet şâlih ü 'âbid, ehl-i fazl ve Allâhu te'âlâdan ziyâde ħavf eyler kimesne idi ve mehîb, uzun, fıkrlü ve dâ'im istigrâķ u şuhûdda olup ħaķîķat deryâsı idi.

Naķl olunur ki her gicede yüz rek'at namâz kılarmış ve her iki rek'atde bir abdesti yeñiler imiş ve Edrine'de vefât idüp Bağlar Mescidi'nün öninde medfundur. Halk kabrini ziyâret idüp teberrûk ve teyemmün iderler ve {bu ħaķîr dahı kabir-i şerîfini ziyâret idüp tamâm mehâbet ü hâl müşâhede eyledüm.}

[Şeyh Pîrî Halife]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Ĥamîdili'nden Şeyh Pîrî Ĥalîfe'dür ve Egirdir kaşabasında mutavaţţın olan şeyhü'l-islâmuñ kızın alup andan ve sa'ir 'ulemâdan 'ulûm-ı zâhireyi tekmil itmışdür ve 'Abdu'l-laţîf-i Maķdisî

hazretleri Konya'ya geldükde varup mülâkât idüp andan el alup tevbekâr olmuşdur. Andan sonra Şeyh 'Abdu'l-laţîf'ün izniyle vatanına varup anda mütemekkin olmuşdur. 'İlm-i zâhirde fazl ile meşhûr olup tarîk-i taşavvufda baħr-i bî-kerân idi. Çok kimesne enfâs-ı laţîfesiyle müntefi' olup himmeti berekâtıyla Hakk'a [57a] vâsıl olmuşlardı.

[Şeyh Tâcü'd-dîn İbrâhîm-i Manavgatî]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Şeyh Tâcü'd-dîn İbrâhîm-i Manavgatî'dür. Evvel-i hâlınden Şeyh Pîri Hâlıfe'den 'ilm-i zâhir okur dânişmend idi. Mezbûr Pîri Hâlıfe ile Konya'ya Şeyh 'Abdu'l-laţîf bile gelmişler idi. Şeyh Pîri Hâlıfe gider olduķda Şeyh 'Abdu'l-laţîf mezbûra eyitdi ki: Şeyh Tâcü'd-dîn'i ķo benüm yanumda turasın." Şeyh 'Abdu'l-laţîf de Burusa'ya varduķda mezbûr Şeyh Tâcü'd-dîn'i bir nice def'a hâlvete koyup geregi gibi terbiye itmişdür ve şeyh-i merķûm, mezbûra irşâda icâzet virmişdür ve Şeyh 'Abdu'l-laţîf rihlet itdükden sonra mezbûr şeyh anuñ seccâdesine geçmişdür ve 'âlî-himmetler idüp çok kimesne hâķķa vâsıl itmişdür.

Ve ba'zı aħıbbâsından menķûldür ki bir gice şeyhi yitürdük. Nice zemân arayup bulımaduķ. Sonra taĝda bir hâlı yirde 'ibâdet ü riyâzetde meşĝûl bulduķ ve H'âce Rüstem nâm kimesne ol mevzi'de şüfiler için hücresler yapup ol maħallı ihyâ eylemişdür. Hâlâ ol maħal Şüfiler Yaylaķı dimekle meşhûrdur. Ammâ şehirdeki mescid ü zâviyeyi H'âce Baħşâyiş nâm kimesne bünyâd itmişdür ve şeyh-i merķûm târîh'ün sekiz yüz yetmiş ikisinde Şafer ayında vefât eyledi ve şeyhi olan 'Abdu'l-laţîf ile bir ķubbenüñ altında medfûndur.

[Hasan H'âce]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Hasan H'âce'dür. [57b] Karesi vilâyetindendür. Ehl-i 'ilm ü pāk, Allâh'[dan] ĥavf ider zâhid kişidür. 'Ömrini tã'at ü 'ibâdete ĥarc idüp dâ'im ĥalkı Hakk'a irşâd üzrine idi. Hâzret-i Emîr Seyyid-i Buĥârî'nüñ aħıbbâsından olup sonra yirine hâlıfe olmuşdur. Naķl olunur ki Seyyid Muĥammed-i Buĥârî âĥirete naķl ider olduķlarında yirüñize kimi ķor gidersiz ve irşâd için kimi ta'yîn idersiz didiler. Emîr Seyyid hâzretleri dahı cevâb virdü ki: "Benden sonra Meczûb Abdâl Meĥem-

med'e varasız. Ol kimi ta'yîn eylerse siz de anı halife bilesiz.” Ve bunlar dağı Hâzret-i Emîr'ün intikâlinden sonra Abdâl Mehemmed'e varup kažiyyeyi 'arz eylediler. Ol dağı bunlara incinüp yanından kodı. Tekrâr yine varup Hâzret-i Emîr'ün vaşıyyetini söylediler. Ol dağı vaşıyyetin kabûl idüp eyitdi ki: “Gelün 'arşa nazar eyleñ görñ.” didi. Anlar dağı bağıp gördiler. Emîr Seyyid-i Buḥârî ile mezkûr Ḥasan Ḥ'âce bir yirde oturur. Bu işâret ile bildiler ki Hâzret-i Emîr'den sonra halife Ḥasan Ḥ'âce'dür.

[Velî Şemsü'd-dîn]

Birisi dağı şeyḥ 'arîf-i bi'llâh Velî Şemsü'd-dîn'dür. Mezbûr Ḥasan Ḥ'âce'nün hulefâsındandır. Âlim ü zâhid, pâk-meşreb Allâhu te'âlâdan gereği gibi korḳar kimesnedür. Dâ'im ḥalka va'z u naşîhat idüp çok kimesne fâ'idesin görmişler. 'İlm-i zâhirde ve 'ilm-i bâtında ma'mûr [58a] kimesne idi.

Fİ-ZİKR-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN MEHEMMED HÂN

Sultân Mehemmed babası fevt olduğdan şoñra tahta geçdi ve ol zemân-da 'ömri on tokuz yaşında ve beş ay ve üç günlük idi. Hemân ol yıl Karamanoğlu cengine vardı ve Karamanoğlu korkup muşâlağa eyledi ve sekiz yüz elli altısında Rûmili cânibinden kâfirden bir şıgır derisi miqdârı yir isteyüp şoñra ol deriyi ince dilüp Boğazhişâr'ı almışdur. Andan şoñra anuñ muğabelesinde Anañol tarafında dahı bir hişâr yapıldı ve ol yılda Edrine'de olan Serây-ı 'Âmire-i Cedîde binâ olındı ve İstanbul alınması içün muh-kem 'âlî toplar dökilüp yad ve yarağ görildi ve sekiz yüz elli yedide Sultân Mehemmed 'azim 'asker ile İslâmbol'ı hişâr idüp elli bir gün muhâşaradan şoñra şalı gün Cemâziye'l-evvelî'nün yigirminci gün fetih müyesser oldu ve ol fetihde şeyh 'ârif-i bi'llâh Akşemsü'd-dîn Sultân bile idi ve Sultân Mehemmed kayşerün serâyına girüp bu beyti okıdı.

پرده داری میکند بر قصر قیصر عنکبوت
بوم نوبت میزند بر گنبد افراسیاب¹

Ve anda sekiz kenîsenün medrese olmasına emr eyledi ve Ğalağa Qal'alari'nuñ ve Silivri ve Boğaz Qal'alari'nuñ miftâhları gelüp Sultân Mehemmed'e teslîm oldu ve sekiz yüz elli [58b] sekizde İstanbul'da Eski Serây binâsına mübâşeret olındı ve sekiz yüz altmışında Sultân Mehemmed Engürüs ğazâsına sefer idüp kâfir ile ceng idüp sıyup kıralları mecrûh olup 'âkıbet ol cerâhatden felâh bulmamış ölmüşdür ve Belğrad'ı hişâr idüp kış yetişüp alınmağa mecâl olmayup dönüp gelürken Lazoğlu memleketine uğrayup yakup yıkmışdur ve bu yılda Sultân Mehemmed oğulları Sultân Muştafa ve Sultân Bâyezîd'i sünnet eyleyüp külli düğün eyledi.

Ve sekiz yüz altmış yedide Kridos Qal'ası'n ve dahı nice qal'alar alup gelüp gelesi yıl dahı tekrâr sefer idüp 'âmmeten Mora'yı alup altmış pâre qal'a fetih eyledi ve Korfus'u aldı ve Semendire'yi sulh tarihîyle alup geldi. Semendire'yi sâbıkda ehl-i İslâm alup yine tekrâr kâfir gelüp almış idi. Tâ kim Sultân Mehemmed bu def'a alup anda vâfir 'asker ve biraz yat ve yarağ qodı.

Ve sekiz yüz altmış dördinde Sultân Mehemmed Kızıl Ahmed'e incinüp ol memleketleri 'âmmeten qarındaşı İsmâ'il Beg'e virüp mezbûrı bi-

1 "Örümcek Kayser'in sarayında kapıcı olmuş. Efrâsiyâb'ın kümbeti üstünde baykuş nöbet tutmakta."

raz mâlla ve 'asker ile Kızıl Ahmed'ün üzerine gâlib itmişdi. Kızıl Ahmed dahı bî-ḥuzûr olup Uzun Ḥasan'a şikâyet ve andan taleb-i mu'avenete gitdi. Sultân Meḥemmed bu kışşayı işidicek İstanbul'dan kalxup 'amme-ten İsfendiyâr [59a] Beg'ün memleketlerine mâlik olup İsmâ'il Beg'den dahı nev'-i işyân fehm idicek dönüp geldükde İsmâ'il Beg'i bile alup gelüp Rûmili cânibinde mezbûra laṭif vilâyetler ta'yîn eyledi.

Ve sekiz yüz altmış beşde Sultân Meḥemmed Eflâk memleketine sefer idüp ve deryâdan bir tönanma gönderüp Midillü Adası'nı feth itdiler ve kendüsi Eflâk vilâyetin yakup yıküp vâfir mâl u esbâb-ı ḡanîmet alup ol vilâyete ḡayrı kimseyi vâlî diküp geldi gitdi ve sekiz yüz altmış yedide Mora'da Rûm tã'ifesi Freng'den istimdâd idüp ba'zı kal'a muḡâşarasına kıyâmları mesmû' olup Sultân Meḥemmed vezîri Maḥmûd Paşa'[y] biraz 'asker ile Mora'ya gönderüp kâfiri taḡıdup anda bir kaç ḡişâr dahı feth idüp geldi ve ol yılda Hersek vilâyetini ve Durâc Kal'ası ve İzvornik Kal'ası feth oldu ve bu yılda Sultân Meḥemmed İstanbul'da câmi'ün ve sekiz medresenün ve 'imâret ve dârü's-şifâ ve tetimmeler ve mektebün binâsına mübâşeret eyledi ve sekiz yüz yetmiş beşde Receb'de cümlesi tamâm olup sekiz yüz altmış sekizde Sultân Meḥemmed Bosna memleketine ḡazâ idüp kâfir ile ceng idüp kâfiri şıyup ol memleketleri zabt eyledi. Ba'dehu Arnavud diyârına girüp [59b] biraz kal'alar feth idüp anda Akḡişâr nâm bir kal'a binâ eyledi.

Ve sekiz yüz altmış çokuzda Karamanoḡlı İbrâhîm Beg ölüp altı oḡlı kaldı ve yirine İshâk Beg kâ'im oldu ve sâ'ir karındaşları mezbûrdan fırâr idüp Sultân Meḥemmed'ün dergâhına geldiler. Sultân Meḥemmed dahı cümlesine ri'âyet idüp içlerinde Pîr Ahmed Beg'e 'asker xoşup Karaman'a gönderüp İshâk Beg'le ceng idüp gâlib olup Konya'da tahta geçdi ve İshâk Beg, Uzun Ḥasan yanına gidüp ve sekiz yüz yetmişde Sultân Meḥemmed Arnavud diyârına sefer idüp çok kal'a alup Elbaşan Kal'ası'n binâ eyledi ve ol yılda Sultân Meḥemmed Karamanoḡlı Ahmed Beg'e incinüp memleketin elinden alup ol diyârı oḡlı Sultân Muştafâ'ya virdi ve sekiz yüz yetmiş dördinde Sultân Meḥemmed Eğriboz'a sefer idüp feth eyledi ve sekiz yüz yetmiş altıda Âl-i Selçuk'dan Kılıcarslan memleketini Sultân Meḥemmed'e virdi ve kendüye Gümülcine kurbında yir ta'yîn olındı.

Bu yılda Uzun Hasan ser-‘askeri olan Yüsufca begi Tatar ile Rüm’a gönderüp Tokat’ı yakup Karaman’a girdi. Sultân Muştâfâ dahı mezbûrı başup tutup demire urup Sultân Mehemmed’e gönderdi ve sekiz yüz yetmiş yedi de Uzun Hasan [60a] ile Sultân Mehemmed Bayburd kurbında muhkem ceng idüp Sultân Mehemmed gâlib olup Uzun Hasan’uñ oğlu Zeynel Şâh ol cengde Sultân Muştâfâ elinde katl oldı ve Kârahişâr-ı Şarkî feth oldı ve bu yılda Gedük Ahmed Paşa elinde Silifke ve Ermenek kal’aları feth oldı.

Ve sekiz yüz seksende Sultân Mehemmed [Gedük]¹ Ahmed Paşa’yı ‘azîm ‘askerle Kefe fethine gönderüp mezbûr dahı bi-‘inâyeti’llâh ol diyârı feth idüp Menküb Kal’ası’nda sâbıkâ Deşt-i Kıbcağ’a hân olan Mengli Girây Hân’ı esir idüp Bâb-ı Âlî’ye gönderdi. Sultân Mehemmed dahı mezbûrı biraz ‘asker ile Kefe’ye gönderüp hân naşb eyledi ve huṭbe ve sikke ol cânibde Sultân Mehemmed nâmına oldı ve evvel Deşt-i Kıbcağ’da Âl-i ‘Osmân nâmına okınan huṭbe bu huṭbe olmışdur.

Ve sekiz yüz yetmiş tokuzunda Sultân Mehemmed Kâra Boğdan’a girüp çok yağma ve haylî esir aldı ve zarûrî Boğdan kâfirî harâc kabûl idüp itâ’at itdi ve sekiz yüz seksen iki sene[sin]de Arnavud vilâyetinde İskenderiyye² feth oldı ve Lemebos³ Cezîresi feth oldı ve sekiz yüz seksen üçünde Ramazân’da İstanbul’da Yeñiserây’uñ ta’mîrine mübâşeret olındı ve sekiz yüz seksen dördünde ‘Alâ’üd-devle qarındaşı Şâhbudağ’dan şikâyet [60b] idüp Sultân Mehemmed ‘Alâ’üd-devle’ye biraz ‘asker koşup varup qarındaşı Şâhbudağ’ı şıyup yirine beg oldı ve Şâhbudağ Çerkes’e kaçdı.

Ve sekiz yüz seksen beşinde Sultân Mehemmed Gedük Ahmed Paşa’yı ‘azîm ṭonanma ile Freng memleketine gönderüp mezbûr dahı Bolya vilâyetine varup yakup yıkup çok esir ve çok ğanîmet ile geldi ve bu ṭonanmadan muḳaddem Sultân Mehemmed Mesîh Paşa’yı Rodos Cezîresi fethine gönderüp mecâl olmayup mezbûr dahı eṭrâf ve qarasını yakup yıkup vâfir māl-ı ğanîmet ile ‘avdet eyledi.

Ve târîhüñ sekiz yüz seksen altısında Sultân Mehemmed Anaṭolı’ya sefer idüp Mâldepe’de çadırla ṭururken hastalanup emr-i Haḳ’la vefât itdi.

1 Yazmada “لذك”.

2 İşkodra kastedilmektedir.

3 Limni kastedilmektedir.

Rebî'ül-evvel ayının beşinci gün Cum'a gicesi fevt oldu. Elli bir yıl 'ömr sürdi ve otuz yıl ve iki ay Sulţân Murâd'dan sonra pâdişâhlık itdi. Sulţân-ı mezkûr zemânında diyâr-ı Rûm'da a'lâm-ı 'ilm ü fazl manşûb olup dünyâ hayât-ı nev bulmuşdur. İttifâk bunun üzerinedür ki sulţân-ı merķûm gibi yir yüzinde 'ulemâ vü fuzalâ hâliyle muķayyed olup 'ilme revnaķ virmiş bir ferd gelmemişdür. Aña bina'en sulţân-ı mezbûr nazar-ı Hakk'a mazhar düşüp «وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ»¹ mefhûmınca kıyâmete dek nâm-ı ḥasenî yâd olup du'a-i [61a] bi'l-hayr olunur ve bu deñlü fütûhât-ı celile ve ğazavât-ı cemile ḥuşûşâ fâtih-i Koştantıniyye hakkında Risâlet-penâh'dan *ni'me'l-emîr*² buyurulmuşdur sulţân-ı merķûma naşib olup rûzgârda gelen mülük ü selâtin bu murâda vâsıl olunmayup ḥasretle geçüp gitmişlerdür.

ZİKR-İ 'ULEMÂ-İ DEVLET-İ SULTÂN MEHMMED HÂN

[Monlâ Husrev- Ferâmurz]

Ol zemânun 'ulemâsından birisi 'âlim ü fâzil ve baḥr-i kâmil Ferâmurz'dur ki "Monlâ Husrev" demekle meşhûrdur. Aşl Husrev, hemşiresinin eri bir beg idi. Mezbûr monlâyı ol küççükden beslemegin aña nisbet olunup halk mezbûra Monlâ Husrev dirler. Rûm müftisi Haydarî-i Herevî'den okımışdur.

Andan sonra Edrine'de Şâh Mâlik Medresesi'ne müderris olup anda *Mutavvel* e bir laţif ḥâşiyе söylemişdür. İttifâk ol eşnâda Monlâ Kırimî Edrine'ye gelüp Monlâ Husrev daḥı mezbûr ḥâşiyeye nazar eylesün diyü Monlâ Kırimî'ye göndermişdür. Ol daḥı redd idüp kenârına yazmışdur. Monlâ Husrev daḥı bir 'âlî ziyâfet idüp ol zemânun 'ulemâsıyla Monlâ Kırimî'yi da'vet eyledi. Ba'de't-ta'âm mezkûr ḥâşiyeyi getirüp Monlâ Kırimî'nün kelimâtın takrîr eyledi ve kendünün aña cevâbların söyledi. Hâzır olan 'ulemâ Monlâ Husrev'ün cevâbların teslim idüp [61b] begendiler ve Monlâ Kırimî daḥı teslim idüp eyledügi su'alleri i'tizâr eyledi ve Monlâ Husrev'ün karındaşı Edrine'de Halebiyye'[de] müderris olup fevt olduķda Halebiyye Monlâ Husrev'e tevciḥ [olındı].

1 İnşirah Süresi 4. âyetten iktibas: "Ve senin şânını yüceltmedik mi?"

2 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 31/287 (no. 18957).

Ve Sulţân Murâd salţanatından ferâğat idüp oğlu Sulţân Meĥemmed taĥta cülûs itdügi zemânda mezbûr Monlâ Ĥusrev'i kâđi-'asker eyledi ve yine Sulţân Murâd taĥta cülûs itdügi zemânda Sulţân Meĥemmed Mağ-nisa'ya gidüp erkân-ı devlet Sulţân Meĥemmed'i kıoyup Sulţân Murâd'a geldiler. Lâkin Monlâ Ĥusrev Sulţân Meĥemmed'i kıoyup gitmeyüp Mağ-nisa'ya bile gitdi ve Sulţân Meĥemmed "Sen de erkân-ı mülkle gitseñ." didükde eyitdi ki: "Mürüvvet budur ki bir kimseye 'izzetinde muķârin olıcaķ 'azlinde [kezâ] kıoyup gitmeyesin." Sulţân Meĥemmed ol sebebden mezbûra küllî meyl ü maĥabbetler ve ikrâm u in'âm iderdi. Vaķtâ ki tekrâr taĥta cülûs eyledi. Mezbûr Monlâ Ĥusrev günde yüz aķçe 'ulûfe eyledi ve İstanbul kâğısı olan Ĥızır Beg Ćelebi vefât itdükden şoñra Sulţân Meĥemmed İstanbul kâğılığını mezbûra vir-di ve Ćalaķa ve Üsküdar ve 'âmmeten İstanbul nevâĥîsin daĥı aña zamîme eyledi ve Ayaşofıyye'nüñ medresesin daĥı aña ta'yîn eyledi. Ol zemânda dânişmendlerüñ 'âdeti böyle idi ki mezbûr Monlâ'nun her gün evine gelüp [62a] ve anda şabâĥ yimegin yiyüp andan Monlâ kıatırına binüp bunla cümlesi 'örfleriyle önine düşüp medreseye getirürlerdi ve dersin bitüp tamâm olduķtan şoñra yine önine düşüp evine getirürlerdi.

Merĥûm Monlâ Ĥusrev orta boylı, yaşı yağrınlı, şakalı büyük kimesne idi. Olduķça libâs geyüp başına bir büyük tâc geyüp üste küççük dülbend şarardı. Kıaçan cum'a günü olduğı zemânda Ayaşofıyye Câmî'nde olan ĥalk 'âmmeten ayaķ üzere kıalkıp iki geçki miĥrâba dek yol idüp mezbûra ĥayr du'â iderlerdi. Dâ'im miĥrâb yanında şaff-ı evvelde kıılurdu ve bir 'özri olmağın cum'aya geçce gelürdi ve Sulţân Meĥemmed vüzerâya mezbûr ile iftiĥâr iderdi ki gör ki zemânenün İmâm Ebû Ĥanîfe'sidür. Mezbûr sükûnı ģâlib, ağır, ĥüsn-i ĥulķa mâlik mütevâzî' kimesne idi. 'İlm ü fazîletine ve kemâl-i 'aķl u fıtnatına ĥod nihâyet yokdur ve kendünün kıulına ve karavaşına ĥadd u 'ad yoğken kitâb-ĥânesin kendü süpürüp ve oţın kendü yaķardı ve âb-desti ibriķin kendü tıoldurdurdi ve kendünün bu deñlî kıaza ve tedris ve te'lif eşğâli var iken günde ulular kitâblarından iki varaķ yir yazardı. Bu vechle kendü [62b] ĥatlarıyla çok kitâb yazmışlardır. Ĥattâ naķl olunur ki vefât itdüklerinde kendü ĥatţıyla iki *Şerĥ-i Mevâķıf* bulunmuşdur. Ćayrısı da aña göre kıyâs olınsun ve ģâyet güzel yazup tîz yazardı.

Andan sonra Sultân Mehemmed Hân ol zemânda bir düğün idüp Monlâ Gürânî'ye haber gönderdi ki nereye otururlar. Ol dağı cevâb gönderüp eyitdi ki “Monlâ Gürânî'ye lâ'îk olan budur ki bu düğünde oturmaya belki hizmetde ola.” Sultân Mehemmed'e bu söz hoş gelüp sağ cānibinde oturmağı aña ta'yîn eyledi ve şol cānibinde oturmağı Monlâ Husrev'e ta'yîn eyledi. Monlâ Husrev bu vaz 'a incinüp pâdişaha bir mektûb yazup gönderdi ki dîn ğayreti ve 'ilm ğayreti bunı iktizâ eyledi ki ben ol meclise hâzır olmayam ve der-hâl gemiye binüp Burusa'ya gitdi ve anda biraz olup Hâzret-i Emîr 'İmâreti kurbında bir medrese binâ eyledi ve nice zemân anda ders didi, oturdu. 'Âkıbet Sultân Mehemmed mezbûr ile böyle mu'âmele itdüğine peşimân olup mezbûra bir âdemle mektûb gönderüp İstanbul'a da'vet eyledi. Ol dağı emr-i pâdişahiye imtişâl idüp İstanbul'a geldi ve Sultân Mehemmed aña fetvâyı ta'yîn eyledi ve nihâyet-i mertebe in'âm u ikrâm eyledi ve İstanbul'da mevlânâ-yı merķūmuñ [63a] nice yirde mes-cidi vardur. Âhîr târihüñ sekiz yüz seksen beşinde İstanbul'da vefât idüp cesedlerin Burusa'ya getirüp andan medresesi kurbında denf olınmışdur.

Te'lifât-ı şâyi'asından birisi *Muṭavvel* e söylediği hâşiyedür ve birisi dağı *Telviḥ Hâşiyesi*'dür. Birisi dağı Kâḍî Beyzâvî'nün tefsîr-i evveline didüğü hâşiyedür ve birisi dağı 'ilm-i uşulde *Mirķât-i Vuşûl* nâm kitâbdur ve sonra aña *Mir'ât-i Uşûl* nâm şerḥ dimişdür. Anda çokça fevâ'id ve ma'ârif derc itmişdür. Birisi dağı 'ilm-i fîrû'da *Dürer* nâm kitâbdur ki aña *Gurer* nâm bir 'azîmü's-şân laṭifü'l-beyân şerḥ söylemişdür ve mes'ele-i velâda bir laṭif risâle dimişdür ve hâşşaten sûre-i En'âm'a mûte'allik bir müfid risâle söylemişdür.

[Ḥayrû'd-dîn Ḥalîl- Mevlânâ Ḥayrû'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Ḥayrû'd-dîn Ḥalîl'dür. Kaşamonı nevâhîsindendür. Kendü memleketinde mebânî-i 'ulûmı okıyup Burusa'ya gelüp andan olan fuзалâdan telemmüz idüp fazîlet-i tâmmeye vâşıl olmışdur ve ol eşnâda Kaşamonı'da İsmâ'il Beg Medresesi maḥlûl olup İsmâ'il Beg Monlâ Yegân'a haber gönderdiği talebeñüzden bir eyüce kimesne gönderesiz ki medrese-i mezkûreye müderris naşb idevüz. Ol dağı mezbûr Ḥayrû'd-dîn Ḥalîl'i gönderüp anda vardukda İsmâ'il Beg mezbûra otuz akçe medrese

[63b] vazîfesi için ve elli akçe dahı bakır küresinden¹ ta'yîn eyledi ve kırk yıl miqdârı anda müderris olup ta'lîm-i 'ulûm-ı şer'iyye ve fûnûn-ı 'akliyye eylemişdür ve rûzgârdan huzûr ve hoş dillikle ve halkdan rağbet ve 'izzet ile geçürmüşdür.

Şoñra Sultân Mehemmed Hân ol memleketleri feth itdükde bakır küresine zulm karışdı diyüp mezbûr Monlâ Hayrû'd-dîn bakır küresinden olan elli akçeden ferâğat eyledi ve medrese-i mezkûrenün vazîfesiyle iktifâ eyledi.

Vaktâ ki Sultân Mehemmed Hân Medâris-i Şemâniyye binâ eyledi, mezbûra haber gönderdi ki gele Şemâniyye'nün birinde müderris ola. Ol dahı qabûl itmeyüp varmadı. Ol cihetden Sultân Mehemmed mezbûr Hayrû'd-dîn'i İsmâ'ıl Beg Medresesi'nden 'azl idüp eyitdi ki: "Kaçan bunda medrese istemege geldükde gücle şalıvırmeyüp Şemâniyye'nün birine müderris idevüz." Ol dahı istiğnâ idüp bâb-ı tevekkülde muqîm olup gelmedi ve evvelki hâlden ziyâde hüsn-i hâl üzere geçindi. Naql olunur ki Kaştamonı'nun ağniyâsından bazıı mezbûra biñ akçe getirüp "İstanbul seferine bunu harcanuñ." demiş ol dahı qabûl itmeyüp "Allâhu te'âlâ kapusından gayrı yire 'arz-ı ihtiyâc etmek münâsib degüldür." demiş. Andan şoñra bakır kürenün [64a] ehli, mezbûrı hezâr dürlü yalvarmağla Kûre'ye iletüp vefât idince anda olup cum'a günlerinde halka va'z u naşihât eyledi ve târihün sekiz yüz yetmiş tokuzundan vefât eyledi. Mezbûr gâyet dindâr, müteşerri' ve zühd ü tâtâatda kavî kimesne idi ve tefsîr ü hadîşde ve fıkıh u uşûlde ve 'ilm-i belâğatde tamâm mâhir idi.

[Mehemmed Çelebi- Mollâ Zeyrek]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Mehemmed Çelebi'dür ki beyne'l-halk "Zeyrek" dimekle meşhûrdur. Tâzeliginde Hâc Bayram Sultân'dan okıyup ol aña Zeyrek diyüp laqab virdi. Hızır Şâh Efendi'den ve gayrıdan okıyup fazîlet ü kemâl tahşil eyledi. Şoñra Burusa'da Kapluca Medresesi'ne müderris olup Sultân Mehemmed İstanbul fethinde sekiz kilisâyı ellışer akçe medrese itmiş idi. Bir yir de mezbûr Zeyrek Mehemmed Çelebi'ye virdi ve hâlâ ol kilisâ Zeyrek dimekle meşhûrdur. Mezbûr Zeyrek Mehemmed Çelebi

1 Kastamonu'da bulunan bakır ocağı kastedilmektedir. Ocak zamanla bulunduğu yere adını vermiştir.

elli akçenün yigirmisin evi harcına ve mühimmâtına ta'yîn idüp mâ'adâsın Hâc Bayram fuķarâsına gönderürdi. Merķûmuñ 'ibâdete iştigâli 'ilme iştigâlinen artuķ idi. Bir gün merķûm Monlâ Zeyrek, Sulţân Meķemmed'e da'vâ-yı fazilet idüp hattâ "Seyyid Şerîf'den ben yegüm, fazlum ziyâdedür." dimişdi. Sulţân Meķemmed'e bu söz ğâyet ağır gelüp Burusa'da Sulţân Meķemmed Hân medresesinde müderris olan [64b] H'âce-zâde Muşţafâ Çelebi'ye haber gönderüp da'vet eyledi ve geldükde Zeyrek Meķemmed Çelebi ile baķş itmege emr eyledi. H'âce-zâde'nün burhân-ı tevĥîd[d]e bir su'âlî var idi. Monlâ Zeyrek'e gönderdi ki aña cevâb yaza göndere. Ol daķı cevâb yazup gönderdi. Pes imdi Sulţân Meķemmed Hân ikisin daķı meclise ihzâr idüp Monlâ Husrev'i daķı çağırup ikisinin mâ-beyninde anı ķâdî eyledi ve ol meclisde Maķmûd Paŗa ayağ üzere el ķoŗdırup tururdu. Evvelâ H'âce-zâde kelâma başlayup eyitdi ki: "Pâdiŗâh bilsün ki delîle inkârdan müdde'âya inkâr lâzım gelmez. Nihâyet bu delîl fâsîdse bir şaķîĥ delîl taleb olunur. Şoñra ķorķarum ki ĥalk diyeler ki H'âce-zâde tevĥîdi inkâr eyledi. Andan şoñra su'âlin taķrîr eyledi." Monlâ Zeyrek aña cevâb virdi ve tarafından baķş u cedel 'ayyûķa irdi. Yedi güne dek mâ-beyni faŗl olmadı. Altıncı gün Sulţân Meķemmed Hân emr eyledi ki her birisi yol-daŗınıñ taķrîrin tamâm müţâlâ'a idüp yedinci gün geleler, mâ-beyni faŗl ola. Monlâ Zeyrek eyitdi: "Benüm bundan ğayrı nüŗĥam yokdur. Bunı aña nice vireyin." didükde H'âce-zâde ol meclisde ol nüŗĥanuñ şüretin yazmaķ diledükde Maķmûd Paŗa [65a] belinden devâtın çıkarup H'âce-zâde'nün önüne ķodı. Ol daķı Monlâ Zeyrek'ün sözlerin yazmağa şürû' itdükde Sulţân Meķemmed laţife yüzinden H'âce-zâde'ye eyitdi ki: "Şaķın Monlâ bunuñ sözlerin yañlıŗ yazma." didi. Ol daķı didi ki: "Pâdiŗâhum! Benüm yazacagum yañlıŗ anuñ yañlıŗlarından çok degüldür." diyüp Sulţân Meķemmed bu sözden gülüp ĥazz eyledi. Yedinci günde Monlâ Husrev, H'âce-zâde'nün cânibine ĥukm idüp Monlâ Zeyrek mağlûb oldu ve dönüp Sulţân Meķemmed H'âce-zâde'ye eyitdi ki "Baķa monlâ! Ĥadîs-i şerîfde geldi ki *من قتل قتيلا وله بيّنة فله سلبه*¹. Ya'nî bir kimesne ğazâda bir kimesneyi ķatl eylese anuñ ķatl itdüĝine şâhidi olsa anuñ şoyķanı anuñdur. Sen bu kimseyi ķatl itdün. Ben aña şâhidüm. Bunuñ medresesin saña virdüm." diyüp ikisi de meclisinden ķalkup gitdiler. Şoñra Monlâ Zeyrek Buru-

1 Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh*, "Farzu'l-Humus", 18; Müslim, *Sahîh*, "el-Cihâd ve's-Siyer", 2.

sa'ya geçüp andan mütemekkin oldu. H'âce Hasan nâm kimesne mezbûra maḥabbet idüp eyitdi ki: "Günde sizün ḥarcınuza ne miḳdâr aḳçe vefâ ider?" Ol daḥı "Yigirmi aḳçe vefâ ider." diyüp merḳûm Zeyrek vefât idince mezbûr H'âce Hasan yigirmi aḳçe andan kesmedi. Şoñra Sultân Meḥemmed bu vaz'a nâdim olup mezbûra âdem gönderüp 'özü idüp nice manşib 'arz eyledi. Merḳûm ḳabûl [65b] itmeyüp "Benüm sultânüm H'âce Hasan'dur." diyü cevâb gönderdi.

[H'âce-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ Çelebi]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl ve baḥr-i kâmil H'âce-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ Çelebi'dür. Bursevî'dür. Babası H'âce Yûsuf 'azîm ğanî bâzergândı. H'âce-zâde'den ğayrı daḥı nice oğulları var idi. Cümlesi muḥkem ḥuzûr-ı rifatde ve ğinâ vü 'izzetde idi. Lâkin mezbûr H'âce-zâde tarîḳ-i 'ilme ğirüp bâzergân olmadığı içün babası mezbûr sevmezdi ve hiç nesne virmezdi, anuñiçün mezbûr ziyâde faḳr üzere olup bir gömlekden ğayrı gömleğe mâlik degül idi ve oḳımağa kitâb bulımazdı da ḥelvâcî kâğıdlarını ucuz olur diyü alup aña kitâb yazardı. Naḳl olunur ki babası bir ğün Aḳşemsü'd-dîn ḥulefâsından Velî Şemsü'd-dîn'i ziyâfet idüp oğulların cümle meclise ḥâzır eylemiş. Cümlesi laṭîf libâslar geyüp yukarı oturmuşlar ve H'âce-zâde eskiceler geyüp başmaḳlar yanında oturmuş. Şeyḥ-i mezkûr H'âce'ye "Bunlar kimdür?" diyü şormuş. Ol daḥı "Oğullarumdur." diyü cevâb virmiş. "Yâ bu eskiceler geyen aşâğıda oturan kimdür?" demiş. H'âce eyitmiş: "Ol daḥı oğlumdur. Ammâ benüm yolumu ḳoyup ğayrı yola gitdüği içün aña incinüp tırdum." demiş. Şeyḥ-i mezbûr "Hây, yok! Böyle eyleme! Allâhu te'âlâya ḥoş gelmez." demiş. Aşlâ H'âce'ye bu söz te'sîr [66a] eylememiş. Meclis tağılduğdan şoñra Velî, H'âce-zâde'yi yanına çağırıp eydür ki: "Şaḳın bu ḥâlüne ğam yime. Tarîḳ senün tarîḳündür. Sen büyük kimse olsañ gerekdür ve ḳarındaşlarıñ senün yanuñda ḳullar gibi maḳâm-ı ḥizmetde turalar gerekdür." demiş. Andan şoñra mezbûr H'âce-zâde muḥkem şuğl eyleyüp 'ulemâ-i Rûm'ın fuzalâsıyla muşâḥabet-i 'ilmiyye idüp şoñra Monlâ Hızır Beg Çelebi'ye Sultân'da1 büyük mu'îd olmuştur ve anda 'ulûmdan çok nesne ḥâşıl eyledi. Hızır Beg mezbûra ğâyet ri'âyet iderdi. Ḥattâ bir yirde nev'ân bir şübhesi olsa bunu H'âce-zâde içün "Aḳl-ı selîme 'arz idelüm, ğörelüm ne dir?" dirdi.

Andan sonra Hızır Beg, H'âce-zâde'yi Sulţân Murâd'a gönderdi ve medreseye istih[â]kı vardır diyü şehâdet idüp bir medrese tevcih olınmasın recâ eyledi. Sulţân Murâd dağı Hızır Beg'ün iltimâsın qabûl eyledi. Lâkin sefer üzere olmağın medrese tedârükine mecâl olmadı. “Hele şimdi Burusa qurbında olan Kestel qâdılığın qabûl eylesün, geldüğümüzde aña medrese tedârük olına.” didi. Şoñra seferden dönüp geldükde mezbûra günde on akçe ile Arslaniyye Medresesi'n virdi. H'âce-zâde dağı fakr u fâka ile altı yıl anda [66b] müderrislik eyledi ve anda muhkem şuğl eyledi. Hattâ *Şerh-i Mevâkıf*ı anda hıfz itdi dirler.

Vaktâ ki salţanat Sulţân Mehemmed'e intihâl eyledi 'ulemâya ziyâde râğbet gösterdi ve her cânibinden 'ulemâ şavb-ı sa'âdetine 'azm eylediler. H'âce-zâde dağı yanında bir Türkoğlı hizmetkârı var idi. Andan sekiz yüz akçe deyn alup anuñla kendüye bir at ve bir deve ol hizmetkâra alup İstanbul'a teveccüh eyledi. Hikmet-i Haq ile Sulţân Mehemmed İstanbul'dan Edrine'ye sefer[e] 'azm itmişdi. Hemân-dem Maḥmûd Paşa H'âce-zâde'yi gördükde eyitdi ki: “Eyü geldün. Seni ben pâdişaha terbiye idüp tırurum. Pâdişahuñ bir yanına Monlâ Zeyrek ve bir yanına Seyyidi 'Alî yanaşup gidüp bahş-i 'ilmî ideyorurlar ve arasında bahş bile qarış olmaya illâ hayr ola.” didi. H'âce-zâde dağı varup Sulţân Mehemmed'i selâmlayup Seyyidi 'Alî cânibine tırdı ve Sulţân Mehemmed dönüp Maḥmûd Paşa'ya “Bu kimdür?” diyü şordı. Ol dağı ta'rif eyledi. Sulţân Mehemmed mezbûra “Eyü geldün, şafâ geldün.” didi. Andan sonra H'âce-zâde dağı bahş koyulup Monlâ Zeyrek tarafına haylî i'tirâzlar eyledi. Şoñra şu mertebe oldı ki Sulţân Mehemmed Zeyrek'e “Senüñ sözüñ hîç nesne degüldür.” didi. Sulţân Mehemmed dağı gerçekden fâ'ik monlâ ehl-i 'ilm idi. Her ne yirden ince bahşler olsa [67a] merḥûm-ı merḥûm dağı tamâm iz'an idüp 'ulemây-la bile bahş iderdi ve âḥir 'ömrine varınca her nirede fâ'ik ehl-i 'ilm iştise kendüye getürdüp anı h'âce idinürdi ve andan biraz okur, muşâḥabet-i 'ilmiyye id[er]di. ‘İlme ve ‘ulemâya böyle râğbet itdüğü içün maşrıq u mağribde kıyâmete varınca eyü nâmla anılup du'â vü şenâ olunur ve evlâd-ı kirâmı selâtin-i fiḥâm ve esâtin-i 'izâm olup Haremeyn-i Şerifeyn'ün ve Mısr u Şâm'un ve 'âmme-i bilâd-ı İslâmiyye'nün taşarrufın yed-i kudretlerine virmişdür, el-ḥamdü li'llâhi te'âlâ. Andan sonra Seyyidi 'Alî selâmlayup H'â-

ce-zâde anuñ yirine tırdı. Şoñra Zeyrek dañı selâmlayup pâdişâh ancak H'âce-zâde ile kâlup konağa varınca anuñla muşâhabet itdi ve konağa geldükden şoñra Sultân Mehemmed Monlâ Zeyrek'e ve Seyyidi 'Alî'ye ihsân u in'âm eyledi. H'âce-zâde'ye nesne zühûr itmedi. Bu sebebdan H'âce-zâde gâyet mahzûn olup hattâ hizmetkârı kendüye hizmet itmez olup dir idi ki “Eger sen de ehl-i 'ilm olayduñ anlar gibi saña da in'âm u ihsân olurdu.” H'âh u nâ-h'âh Edrine'ye Sultân Mehemmed ile bile 'azm eyledi. Ba'zı konağda H'âce-zâde atdan inüp hizmetkârı bir yire uyumağa gitdi ve kendü kâlkup atına hizmet idüp [67b] ba'dehu bir ağac gölgesine varup oturdu. Nâgâh üç kapucı gezüp “H'âce-zâde'nün çadırı [kandadır]!” diyü şoralar. Şandılar ki bunuñ çadırı olup dârâtı ola. “İşte şu ağac altında gölgelenen kimsedür.” didiler. Anlar dañı ta'accüb târîkiyle “Arslaniyye Medresesi müderrisi Monlâ Zeyrek'i ilzâm iden H'âce-zâde siz misiz?” didiler. Bu dañı “Benem.” didi. Anlar dañı elin öpüp “Pâdişâh sizi kendüsine h'âce eyledi.” didi. Andan şoñra fevrî bir çadır getirüp kurdılar ve bir tavla at getürdiler ve kullar getürdiler ve fâhîr ra'nâ libâslar getirüp yanınca on bin akçe dañı getürdiler ve der-hâl mezbûra bir laţif at egerleyüp “Kalkuñ pâdişâh size muntazırdur.” didiler. Kalkup kendü hizmetkârını uyardup “Kalka, benüm hâlümü göre.” didi. Ol dañı kalkmayup “Koya beni ben senün hâlünü evvelden bilürüm.” dimiş. H'âce-zâde ibrâm idüp mezbûrı kaldırup görse ki hâl bir yüzden dañı olmuş. “Bu ne hâldür?” didi. H'âce-zâde eyitdi kim: “İşte ben pâdişâha h'âce oldum.” Ol dañı kalkup H'âce-zâde'nün elin öpüp hizmetde takşirinden ‘özrlr diledi ve ol anda H'âce-zâde mezbûra sekiz yüz akçe deyni teslim eyledi ve ata binüp [68a] Sultân Mehemmed'e vardı ve Sultân Mehemmed mezbûrdan şarfdan *‘İzzî Kitâbı*’n okıdı ve mezbûr H'âce-zâde aña bir laţif şerh söyledi. Pâdişâh mezbûrdan külli hazz idüp şol kadar kendüye takrib eyledi ki ‘akıbet Maḥmūd Paşa mezbûruñ bu hâline hased idüp Sultân Mehemmed'e ‘arz eyledi ki H'âce-zâde kâdî-‘askerlik ister. Sultân Mehemmed dañı “Ne ‘aceb benümle muşâhabeti neden terk etmek ister?” didi. Vezîr dañı “Bilmem elbette murâd idinüp ancak.” didi. Pâdişâh dañı “Kâdî-‘asker olsun.” didi ve vezîr çıkup H'âce-zâde'ye “Siz Kâdî-‘asker oldıñuz.” didi. Ol dañı “Baña kâdî-‘askerlik gerekmez.” didi. Vezîr aña “Yok pâdişâhuñ emri böyledür.” diyicek zarûrî kabûl eyledi.

1 Yazmada “قتنده در”.

Naql olunur ki H'âce-zâde'nün babası oğlunuñ kâdî-'asker olduğun işi-
dicek cemî'-i oğullarıyla Burusa'dan kılçup Edrine'ye teveccüh eyledi ve
Edrine'ye qarîb gelicek H'âce-zâde cemî'-i 'ulemâ vü eşrâfla mezbûra karşı
çıkup babasını göricek atından inüp ol dağı atdan inüp biri biriyle görüşüp
mu'ânağa eylediler ve babası mezbûr oğluna kendü emrinde takşîr itdü-
gine 'özü eyledi ve H'âce-zâde eyitdi ki: "Eyü eyledün. Eger baña da sâ'ir
qarındaşlarum gibi iltifât ideydün ben bu mertebeye gelmezdim." didi.
[68b] Andan sonra H'âce-zâde babası bir miqdâr laîf hediye ile pâdişâ-
huñ yanına girüp bûs-ı bisât-ı şâhî ile teşrîf eyledi. Ba'dehu H'âce-zâde
babası ziyâfet idüp anda cemî' 'ulemâyı da'vet itdi ve babası yanına aldı ve
[sâ'ir]¹ 'ulemâ yollı yoluyla oturdılar. Qarındaşlarına oturmağa mecâl olma-
yup hizmetkârlar ile qarşuda el kavuşdurup turdılar. H'âce-zâde gönlinde
hây baña Şeyh Velî Şemsü'd-dîn Efendi'nün sözi geldi, zühûr itdi diyüp
Haq te'âlâ hazretlerinin kendü emrinde olan lutfına şükr eyledi.

Ve biraz müddet bu hâl üzere geçmiş iken sonra Sultân Mehemmed
Hân H'âce-zâde'ye Burusa'da Sultân Mehemmed Hân Medresesi'n vir-
di ve H'âce-zâde ol medrese ile iftihar idüp dirdi ki: "Bu medrese baña h'â-
celikden ve kâdî-'askerlikden çok yegdür ve hâlâ sinnüm otuz üçindedür
ve yüz bin aççeye dağı mâliküm." dirdi ve ba'de zâlike mezbûr Sultân
Mehemmed, Monlâ Zeyrek ile bahş'e da'vet idüp anuñ medresesin aña vir-
di ve mezbûr anda külli şugl idüp *Tehâfüt*'i anda te'lif eyledi.

Şonra mezbûra Sultân Mehemmed Hân Edrine kâdîlığın vir-
di. İstanbul'a kâdî eyledi ve Maḥmûd Paşa vefât idüp Karamanî Mehemmed
Paşa vezîr-i a'zam olduğda Sultân Mehemmed Hân'a 'arz eyleyüp didi ki:
"H'âce- [69a] zâde eyitdi ki İstanbul'ın hevâsı ruṭûbet üzere olmağın
bildigüm unuttum. İznik'ün hevâsı şugle yegdür." didi. Mezbûr vezîr
Monlâ Tûsî'nün ahibbâsından olup H'âce-zâde'yi sevmeyenlerden idi.
Sultân Mehemmed dağı "Eyü, imdi varsun anda müderris olsun. Kâdî-
lığın dağı bile görsün." didi. H'âce-zâde imtişâlen li-emri's-sultân İznik'e
varup kâdîlıktan ferâğat idüp baña şugle mâni'dür diyü haber gönderdi.
Şonra vezîr, mezbûr Haṭîb-zâde'yi tahrik idüp H'âce-zâde ile bahş' itmek
murâd idindi ve H'âce-zâde'ye âdem gönderülüp getirildi. Naql olunur

1 Yazmada "صاير".

ki H'âce-zâde'yi vezîr-i mezkûre, Şemâniyye Medreseleri'nden Mevlânâ Sirâc'ü'd-dîn ve Mevlânâ Bahâ'ü'd-dîn ve Murâd Paşa müderrisi Mevlânâ Muşlih'ü'd-dîn-i Yârşîsârî yayan, H'âce-zâde'nün katırı önünce yürüyerek vezîre gelüp ve anda oturmayup ayağın tûrup şofra yine H'âce-zâde'nün üzengisin tûtup önüne düşüp evine getürmüşlerdür. Vezîr bu hâli müşâhede idicek kuşûr-ı 'aqlına ve kılllet-i idrâkine mu'terif olup eyitmiş ki: "Şu deñlü kaçd itdüm ki şunuñ 'ırzını kesr idem. Kâdir olmadum. Bilmedüm ki 'izzet, mâl u manşıbla olmaz imiş. Belki 'ilmle olur imiş."

بنادانی طلب کردیم جاه و یسر بلندی را
دریغا [69b] ما ندانیستیم قدر فضل علمی را^{۱۱}

Ba'd ez-ân H'âce-zâde vezîre haber gönderüp eyitdi ki: "Haţib-zâde evvelâ benüm şâgirdlerümle bahş itsün. Eger anlara ğâlib olursa benümle dahı bahş eyleye." Haţib-zâde bu sözi işidüp vezîre eyitmiş ki: "H'âce-zâde benümle bahşden kaçdı. Anuñ içün böyle söz söyler." dimiş. H'âce-zâde'ye bu söz mün'akis olıcak İznik'e âdem gönderdi ki kendünün kitâbların getüreler. Bu eşnâda Sinân Paşa vezîre varup "Hây, neylersiz? Zâhir murâdınız Haţib-zâde olunca 'ırzını halk içinde pâymâl itmek degüldür. Eyle olsa H'âce-zâde bir maħalli tamâm müţâla'a itdükden şofra dünyâda kimse anuñla söyleşibilmek muħâldür. Bu fıkrdan ferâġat eyleñ." diyüp vezîr dahı kôrķup ferâġat eyledi ve H'âce-zâde'ye İznik'e gitmege izn virildi.

Bi-meşiyeti taķdîr-i Hâkîm-i 'Alîm bu hâl üzere çok geçmeyüp Sulţân Meħemmed fevt olup yirine Sulţân Bâyezîd pâdişâh oldu ve H'âce-zâde'ye külli iltifât idüp Burusa'nuñ Sulţân Meħemmed Medresesi'n mezbûra yüz aķçe ile virüp ve Burusa fetvâsını dahı aña ısmarladı. Ol eşnâda H'âce-zâde meflûc olup iki ayağı ve şaġ eli tûtmaz idi. Fetvâyı şol eliyle yazardı ve bu müddetde Sulţân Bâyezîd mezbûra *Şerh-i Mevâķîf*a hâşîye yazmaķ emr [70a] eyledi. Ol dahı 'özr itdi ki benüm sözlerümi Hasan Çelebi kitâbum kenârından alup kendü nâmına bir hâşîye yazmışdur. Aña mecâl yokdur. Lâkin buyururlarsa *Telvîh*'e bir hâşîye yazmışdum. Lâkin müsevvedededür. Anı beyâza çıkarayum. Sulţân Bâyezîd kâ'il olmayup "Elbette *Mevâķîf*a yazmaķ gerekdür." didi. Ol dahı zarûrî bir hâşîye yazmaġa iķdâm eyledi ve merħûmuñ yazarken za'fi şu deñlü idi ki *Şerh-i Mevâķîf*uñ bir kâġıdın

1 "Cahillikle makam ve yücelik talep ettik, yazık ki ilmin fazilet değerini bilmedik."

döndürmege bir kimseye muhtâc idi ki gele döndüre. Mebâhiş-i vücûd-da “lâ-yetimmü'l-maṭlûb” lafzı ile kelâmın tamâm idüp vefât itmişdür ve târîh-i vefâtı sekiz yüz toḡsan üçinde vâkı‘ olmuşdur ve Hâzret-i Emîr’ün ders-hânesinün altı yanında medfûndur.

Merḡûm-ı merḡûm yegâne-i ‘aşr ve ‘allâme-i dehrden olup hergiz mişli kemyâb ve dürr-i vücûdı nâyâb olup fazlda bir baḡr-i bî-kenâr ve ḡulzûm-i kemâlde lü’lü’-i şehvârdur. Şît-i fazîletine maḡrib ü maşrıḡ mâ-beyninde sâ-kinân-ı cihân ḡuş u ḡuş urup müttefik olmuşlardır. Hattâ sulṡân-ı Ḥorâsân Ḥüseyn-i Bayḡara ki her fenn ü şân’atda kâmil olanlara ziyâde meyl ü raḡbet gösterüp ol cihetdendür ki anuñ zemânında cem‘ olan ehl-i kemâl bir sulṡân zemânında cem‘ olmamışdur -anuñ tafşili bu kitâba şıḡmaz- mezbûr Ḥ‘âce-zâde’nün fazîletin işidüp Sulṡân Meḡammed [70b] zemânında tehniyet-ı manşib-ı salṡanat içün tuḡaf-ı seniyye ile âdem gönderdigünde bir fâzıl ehl-i ‘ilm daḡı gönderdi ki vara ız-n-i pâdişâhla mezbûrdan okıyup biraz müddet muşâḡabet-i ‘ilmiyye eyleye ve yine Ḥorâsân’a gele.

Naḡl olunur ki Mevlânâ Mü’eyyed-zâde diyâr-ı ‘Acem’e gitdükdde Monlâ Celâlü’d-dîn-i Devvânî ile mülâḡât idüp Monlâ Celâlü’d-dîn aña didi ki: “Bize ne armaḡan getürdün?” Ol daḡı Ḥ‘âce-zâde’nün *Tehâfû’*’ini getürdüm diyüp kitâb-ı mezkûrı monlânun önine ḡodı. Ol daḡı alup bir kaç gün müṡâla’a itdükden soñra Mü’eyyed-zâde ile mülâḡât idüp dimişdür ki: “Allâhu te’âlâ senden, bu kitâbı te’lif idenden râzî olsun ki benüm niyyetümde var idi ki bu bâbda bir kitâb yazam. Ne ise bu kitâbı gördüm. Yoḡsa rüsvây-ı ‘âlem olurum.” dimiş.

Naḡl olunur ki bir gün merḡûm dersinde Seyyid Şerîf’ün *Muḡtaşar Ḥâşiyesi*’ne ḡavî i’tirâzlar îrâd eyleyüp eyitdi ki “Bu şu i’tirâzlardur ki eger Seyyid Şerîf ḡayâtda olsa idi bî-iḡtiyâr ḡabûl eylerdi. Lâkin bu sözümden benüm şöyle fehmi eylemeñüz ki ben Seyyid Şerîf’den efḡalüm dimem, ḡâşâ. Ol benüm üstâdumdur. Zîrâ ben anuñ muşannefâtından çok mün-tefi‘ olup ṡururdum. Lâkin anuñ ‘âlî şâdık himmeti var imiş ve za’f-ı mizâc ve manşib-ı şuḡl aña ‘arız olmamışdur ve benüm gerḡı [71a] ‘âlî şâdık him-metüm vardur ammâ baña sū’-i mizâc ve eşḡâl-i manşib-ı ḡazâ gibi ve fetvâ gibi ‘arız olup baña çok mâni‘ olmuşdur.” didi. Naḡl olunur ki merḡûm-ı merḡûm görmedüḡi yirde söylemezdi ve gördüḡi yiri kimse elinden alı-

mazdı ve merhûm-ı merķûmuñ te'lifâtından kitâb-ı *Tehâfüt*'dür ve *Hâşîye-i Mevâkıf*'dur ve hikmetden *Monlâ-zâde Hâşîyesi*'dür ve *Tavâlî* 'Şerh'i'dür ve *Telvîh*'e hâşîyesidür. Lâkin bu iki kitâb müsevvedede ķalmışdur. *Rahime-hu'llâhu te'âlâ*.

[Şemsü'd-dîn Ahmed Çelebi- Hayâlî]

Ve birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve şâlih, zâhid, müdeķķiku'l-'ulûm Şemsü'd-dîn Ahmed Çelebi'dür ki "Hayâlî" demekle meşhûrdur. Kâdî-zâdedür. 'İlmi babasından ve zemânesi fużalâsından görüp soñra Burusa'da Sulţân Mehemmed Hân Medresesi'nde Hızır Beg'e mu'îd olmışdur. Andan soñra ba'zı medârise müderris olup ba'dehu otuz akçe ile Filibe Medresesi'ne müderris olmuşdur ve *Hayâlî Hâşîyesi*'n Filibe yaylaķında dimişdür ve evvelinde Maħmûd Paşa'yı medħ itmişdür. İttifâķ ol eşnâda İznîķ müderrisi Hattîb-zâde fevt olup Sulţân Mehemmed ğâyet acıdı ve Maħmûd Paşa'ya eyitdi ki: "Ol medreseye bir tâze ilerü gelür ehl-i 'ilm bul." didi. Ol dahı Hayâlî Çelebi'yi 'arz eyledi. Sulţân Mehemmed eyitdi ki: "Ol *Aķâ'id Hâşîyesi*'nüñ evvelinde senüñ ismüñi zıkr iden degül midür?" Vezîr de "Odur pâdişâ [71b] -hum." didi. Sulţân Mehemmed eyitdi ki: "Ol, ol medreseye müsteħaķdur. Ben bilürüm. Ol medreseyi yüz otuz akçe aña virdüm." didi. Hikmet Allâh'uß, Hayâlî Çelebi ol eşnâda ĥacc-ı şerîfe niyyet idüp İstanbul'a geldi ve Maħmûd Paşa mezbûra saña pâdişâh İznîķ Medresesi'n virdi didi. Ol eyitdi ki: "Ben şimdi şu aşl-ı sefere niyyet itdüm. Dönmege mecâl yokdur." didi. Maħmûd Paşa mezbûra medreseyi ķabûle ibrâm idicek didi ki: "Va'llâhî sen vezâretüñi ve pâdişâh saltanatını virse şu seferden dönmem." diyü Ka'betu'llâh cânibine 'azm eyledi. Sulţân Mehemmed vezîre "Şu medrese nice oldu?" diyüp şorduķda "Pâdişâhum ĥacca gitmegüñ ķabûle mecâl olmadı." didi. Sulţân Mehemmed "Niçün artucaķ ibrâm itmedüñ?" didi. Eyitdi ki "İbrâmda ķuşûr ķomadum. Hattâ didi ki eger sen vezâretüñi de virseñ ķabûl itmem. Kanda ķaldı ki medrese." didi. Sulţân Mehemmed dahı maħzûn olup emr itdi ki ol gelince mu'îdi anda ders diye. Fi'l-vâķi' ol gelince mu'îdi andan ders didi ve ĥacdan geldükde medreseyi ķabûl idüp birķaç yıl anda тұrduķdan soñra vefât eyledi. Tariħ-i sinni ol zemânda otuz üç yaşı idi.

Merhûm-ı merķûm dâ'im 'ılme ve 'ibâdete çalışırdı. Bir ân hâli degül-di. Şeyh 'Abdu'r-raḥîm-i Merzifonî'den tevbe elin almışdı ve günde bir kez yimek yirdi. Ğâyet naḥîf kimesne [72a] idi. Dâ'im fıkırde idi. Aşlâ gülmez idi ve zevâ'id söylemezdi. Ğâyet baḥḥâs, zekî kimesne idi. H'âce-zâde ile baḥş idüp H'âce-zâde'ye galebe itmiş idi ve H'âce-zâde'den menķüldür ki dimişdür ki "Ol ölmeyince ḥuzûr ile yatup uyumadum." Zîrâ ki te'liflerinden korkardı ki merhûm-ı merķûm anı redd eyleye. Merhûm *Hâşiye-i Tecrîd* evâ'iline ḥâşiye dimişdür ve Hızır Beg'ün bâb-ı 'akâ'idde olan nazmına laṭîf şerḥ dimişdür. Kendü ḥaṭṭıyla laṭîf *Tefsîr-i Beyzâvî* ve uşûlden *Telvîḥ* yazmışdur ve eṭrâfına kendünün taḥrîrlerin yazmışdur. *Raḥimehu'llâh*.

[Muştafâ el-Ḳaştallânî- Monlâ Kestellî]

Birisi daḥı 'âlim ve fâzıl-ı muḥaḳḳık ve baḥr-i kâmil-i müdeḳḳık Muştafâ el-Ḳaştallânî'dür ki ḥalk aña "Monlâ Kestellî" dirler. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Hızır Beg ḥizmetinden Mudurnı'da müderris olmuştur. Şoñra Dimetoḳa Medresesi'ne müderris olup Sulṭân Meḥemmed, Şemâniyye Medreseleri'n binâ itdükde birini mezbûra tevcîh itmişdür ve mezbûr Monlâ Kestellî dir idi ki "Eger baña Şemâniyye Medresesi'n cemî'isin virseler her günde her birinde üçer ders dimege ḳâdirüm." Andan şoñra merķûm Burusa'da ve Edrine'de, İstanbul'da üçer defa ḳâdî olmuştur ve Sulṭân Meḥemmed evâḥir-i saltanatında mezbûrî ḳâdî-'asker eyledi. Ol zemâna dek ḳâdî-'asker bir [72b] kimesne idi. Ḳaramanî Vezîr Meḥemmed Paşa, Monlâ Kestellî'den ḥavf eyledi ki kendü ḥaḳḳında daḥı pâdişâha ba'zı nesne 'arz eyleye. Zîrâ merķûm Kestellî ḥaḳ söylerdi ve kimse ile müdârâ bilmezdi. Vardı, vezîr, Sulṭân Meḥemmed'e eyitdi ki: "Vüzerâ ḳullarün dört kimsedür. Eger ḳâdî-'asker daḥı ikisi olsa divâna zînet virürdi. Biri Rûmili'nde ve biri Anaṭolî'da olmaḡla Müslimânlaruñ maşlaḥatların suḥûletle görürlerdi." didi. Sulṭân Meḥemmed daḥı "Hoş." diyüp Anaṭolî cânibine İstanbul ḳâdîsı olan Hâc Ḥasan-zâde'yi ḳâdî-'asker itdiler. Merķûm Monlâ Kestellî buña râzî olmadı. Tâ kim Vezîr Meḥemmed Paşa evine gelüp yalvarup irzâ eyledi ve Sulṭân Meḥemmed vefât idüp Sulṭân Bâyezîd pâdişâh olduğda Monlâ Kestellî'yi ma'zûl idüp günde yüz aḳçe oturaḳ eyledi ve ḳâdî-'askerlik manşibını Ḥalîl Paşa oğlu İbrâḥîm Paşa'ya virdi.

Naql olunur ki merhûm Monlâ Kestelli İstanbul kâdîsı iken Muşannifek-i 'Acem ölüp defnine varup ba'dehu dönüp gelürken merhûm Kâdî-zâde'ye, Mağnisalı Çelebi'ye eyitmiş ki: "Bu gice bizde olalum. Şeherden buradan kalkup Muşannifek-i 'Acem'ün ziyâretine varalum." Merķûmuñ evi hâlâ Sulţân Selîm Hân'ın câmi'i olduğı maħalde idi. Bunlar daħı ne ola diyüp andan qalmışlar. Ba'de't-ţâ'm merhûm biraz funûniyye' [73a] getirüp kendü biraz yiyüp andan sâ'ir yârâna teklif idüp kimi yimiş ve kimi yimemiş. Kâdî-zâde eydür: "Merhûmı ehl-i keyf dirlerdi. Ol gice şaħiħ ma'lûm itdük ki eyle imiş." Andan sonra merhûm Kestelli ma'arif söylemege başladı. Gâh 'ilm-i hikmetden söyledi ve gâh 'ulûm-ı şer'iyyeden söyledi ve gâh kâşâ'idden ve gâh tevâriħden söyledi. Her birinden laţif ince 'acâ'ib ü ğarâ'ib sözler söyledi ki 'ömrlerinde hâzır olan işitmemişler ve görmemişler. Hâşılı ma'arif ü fezâ'ilde baħr-i bî-pâyân idüğine cümle hâzır olan 'ulemâ icmâ' itdiler. Andan sonra dönüp eyitdi ki "Funûniyyeyi çokça tenâvül itmişüz. Bir miķdâr baña gündelik virüp ma'lûmâtumı hâtıruma getüremedüm. Her biri lisân-ı hâlî senün şimdi hâlün böyledür. Yâ ma'cunı yimemiş olsañ hâlün ne olurdu." demişler.

Naql olunur ki Sinân Paşa vezâreti zemânında ta'îl gicelerinde 'ulemâyı ihzâr idüp ţâ'm yiyüp şöhet ü muşâhabet iderlerdi. Ol zemânda vüzerâ 'ulemâ ile böyle muķayyed olurlardı. Anun için 'ilm revâc bulmuş idi ve kendülerün nâmı öldiler gitdiler. Eyülikle yâd olup kıyâmete varınca du'âlar olınurlar. Şimdiki vüzerâ 'ulemâya ri'âyet degül meh-mâ-emken ihânet ü mezellet virmekdedürler. Anun için [73b] öldükden sonra belki daħı hayâtlarında şerr ile yâd olınup ezmânda vücûd-ı nâmları şaħ[i]fe-i rûzgârdan hakk olunur gider. Ya'nî bir meclisde Monlâ Kestelli ve H'âce-zâde ve Haţib-zâde hâzırlar iken Monlâ Luţfi yanındaki kimseye eyitmiş ki: "Bir zemânda haste oldum ve kıan derledüm. Hattâ gönlegüm andan boyandı." didi. Ol kimse daħı güldi ve 'ulemâ bundan sesirgenüp "Neye gülersin?" didiler. Eyitdi ki "Monlâ Luţfi şöyle şöyle dir." Anlar daħı güldiler. Monlâ Kestelli anlara "Ne gülersiz. Bu fülân marazdur. Şeyħ İbn Sînâ bunu *Kiţâb-ı Kânûn*'ın fülân faşlında [zıkr]² eyler." didi. H'âce-zâde merķûma eyitmiş ki: "Siz *Kânûn*'a tamâmca

1 Afyon macunu kastedilmektedir.

2 Yazmada "ددكر".

mütâla'a itdüñüz mi?" Ol dağı "Kānūn'a ve İbn Sīnā'nuñ cemī' muşan-nefâtına tamām mütâla'a eyleyüp tırdum." demiş. H'âce-zâde'ye "Yâ sen Kānūn'ı tamām mütâla'a eyledüñ mi?" demiş. Ol dağı eyitmiş ki: "Yok, tamām mütâla'a itmedüm. Belki cā-be-cā muhtâc olan yirlerine mütâla'a eyledüm." demiş. Monlā Kestellî eyitmiş: "İmdi ben Kānūn'a yedi nevbet âhirine varınca mütâla'a idüp tırdum ve yedinci nevbette şöyle mütâla'a itdüm ki bir fâ'ik dānişmend bir eyü müderrisüñ öñine nice yeñi ders okursa şöylece mütâla'a idüp tırdurum." Cümle hâzır olan 'ulemā merķūmuñ 'ilminüñ çoklığına [74a] ve cemī' kitâblara nazarı ve mütâla'ası geçdigüne ta'accüp itdiler. Zirâ ki tıb 'ilmi, ehl-i 'ilme lâzım olmaz. Bir şapa 'ilmdür. Anda böyle olıcağ sā'ir 'ulūmda nice olmak gerekdür. H'âce-zâde akrânını zıkr itdükte Kestellî'ye itdügi ta'zîmi kimseye itmezdi ve merķūmuñ ğaybetinde Monlā Kestellî diyü añardı ve eydürdi ki: "Cemī'-i müşkillerüñ ğalline kâdir ve az zemânda çok 'ilm ihâtasına mâlikdür. Lâkin beşeriyet ğukmiyle bir yirde yañılsa andan dönmez." dirdi.

Merķūm-ı merķūm uzun boylu, cismi naĥif, şekli ve şakalı şaru, gözi gök kimesne idi. Tıķuz yüz birinde vefât idüp Ebâ Eyyüb-ı Enşârî ķurbında defn olındı. İstanbul'da Şeh-zâde Cāmi'i ķurbında mezkūr nāmına bir cāmi' ve bir medrese binâ itmişlerdür ve Şerĥ-i Akā'id'e ħāşiyeye yazmışdur ve Mevâķıf'ıñ ba'zı yirini taĥşiyeye itmişdür. Merķūm dersle ve ķazâ ile çok muķayyed olmağın te'lifle muķayyed olamamışdur.

[Ĥaţib-zâde Meĥammed Ćelebi- Ĥaţib-zâde]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl ve kâmil-i müdeķķik Ĥaţib-zâde Meĥammed Ćelebi'dür. Babası İznik'de müderris Monlā Tâcüd'din'dür ki yukarıda zıkr olınmışdur. Merķūm Monlā Tısi'den ve Hızır Beg'den okıyup taĥşil-i fezâ'il idüp İznik'üñ Küççük Medresesi'ne müderris olmışdur. Andan sonra Şemāniyye binâ olındukda birisi mezbûra virildi. Şonra Sulţān [74b] Meĥammed ile ba'zı mâ-cerâsı olmağın 'azl olup yine Monlā Gürānî şefâ'atıyla medrese-i mezkûreye i'ade olınmışdur. Ba'dehu Sulţān Meĥammed'e ĥ'âce olmışdur. Nāğāĥ bir ğün Sulţān Meĥammed yanında "H'âce-zâde ile baĥş itmege kâdirüm." diyüp iftiĥâr idinmiş. Pâdişāĥ da "Şimdi sen

anuñla bahşē kâdir misün?” demiş. Sultân Mehemmed'e bu söz hoş gelmeyüp mezbûrî h'âcelikden 'azl idüp yine Şahın Medresesi'ne müderris itdi ve anda çok zemân müderrislik eyledi.

Ve âl-i Fenârî'den Muhyî'd-dîn Çelebi merhûmdan nakl olunur ki eyitdi ki: “Ben ve karındaşum Şâh Efendi, Hâţib-zâde'den yüz akçe mütekâ'id monlâ iken okurduk ve ol eşnâda toksan akçe ile Efđal-zâde İslâmbol'dan müftî idi. Yevm-i 'id oldu. Merhûm Hâţib-zâde bize eyitdi ki: ‘Gelün bizümle Sultân Bâyezîd'ün elin öpün. Sizi Sultân Bâyezîd'e terbiye ideyüm.’ didi. Biz de ‘Hoş.’ diyüp anda varduk, gördük. Hâţib-zâde, Efđal-zâde'nün önine geçdi ve dîvân önine vardukda Efđal-zâde vüzerâya selâm virdi. Hemân Hâţib-zâde mezbûr müftî'nün gögsine elün arkasıyla urdı ve eyitdi ki: “İlmün hürmetini bozduñ, giderdüñ. Huşûşâ sen sâdârdan bir mağdûm olasın ve anlar kâfir oğlu hizmetkâr [75a] -lar olalar.’ Andan şoñra pâdişâha girdük. Pâdişâh mezbûra yedi adım karşı geldi ve mezbûr dahı selâm virüp egilmedi ve dahı elini öpmeyüp el ile merhabâ eyledi ve bizi ol eşnâda muhkem terbiye itdi. Pâdişâh da ‘Bize şugl eyleñ, göreyüm. Size ben ri'âyet iderüm.’ didi. Şoñra çıkup Hâţib-zâde'ye ‘Rûm pâdişâhı idi. Ne hoş selâmda egilmediñüz.’ didük. Eyitdi ki: ‘Siz bilmezsiz. Aña bu fahr yetmezmi ki Hâţib-zâde gibi ehl-i ‘ilm aña vara, ol buña râzîdur.’ didi.” Ba'de zemânin Monlâ ‘Alâ'ü'd-dîn-i Arabî ile mezbûr Hâţib-zâde Sultân Bâyezîd yanında bahş-ı ‘ilmî idüp bir huşûşda Sultân Bâyezîd merķûma muhkem incindi. Ol dahı çıkup kendü sözini taşdıķde bir risâle yazdı ve Vezîr İbrâhîm Paşa'ya gönderdi ki Sultân Bâyezîd'e vire. Ol dahı risale[yi] pâdişâha ‘arz itmek istedikde Sultân Bâyezîd “Gidere şunu” diyüp alup kabûl itmedi. Hâţib-zâde ise risâle için küllî ihsân ümîd idüp zuhûr itmeyecek bu huşûş vezîrden bilüp aña haber gönderdi ki “Pâdişâhdan izn al. Ben bu memleketden çıkup gidüp Mekke'de tırmağa.” didi. Vezîr mâ-beynde mütehayyir olup merķûma pâdişâh tarafından diyü kendü yanından on biñ akçe câize gönderdi ve yine de [75b] Hâţib-zâde râzî olmayup vezîr-i mezkûra sū'-i zan üzerine oldu ve çok geçmeyüp târihün toköz yüz birinde vefât eyledi.

Merķûm, ehl-i fazl, bahhâs, kuvvet-i kalbe mâlik ve lisân-ı faşîh kimesne idi. Bahş itdügi ‘ulemâda gâlib olmaduk az kimse kalmış idi ve te'lifât-ı

fâ'ikası vardır. Birisi *Şerh-i Tecrîd*'e yazdığı hâşiyedir ki bî-bedel kitâbdur. Cemî' medreselerde tutulup kıra'at iderler ve birisi dahı Seyyid Şerîf'ün *Keşşâf Hâşiyesi*'ne hâşiyedir ve birisi dahı *Şadrüş-Şerî'a Hâşiyesi*'dür. Tamâm olmamışdur. Zîrâ ol eşnâda merķūmuñ Ebâ Eyyüb-ı Enşârî'de müderris bir 'âkıl u kâmil ehl-i 'ilm oğlu var idi. Hattâ 'ulemâ anı babasından tercih iderlerdi. Hizmetkârları öldürdiler. Ol sebebden ğamnâk olup itmâma ikdâm eylemedi ve biri dahı Seyyid Şerîf'ün *Muhtaşar Hâşiyesi*'nün hâşiyesidir. Nâ-tamâmdur. Bahş-i ru'yetde bir risâle dimişdür ve *Şerh-i Mevâkıf* uñ evveline hâşiyesidir ve *Şerh-i Metâli*°nün evveline hâşiyesidir.

[‘Alâ’ü'd-dîn ‘Alî-i ‘Arabî- Mollâ ‘Alâ’ü'd-dîn]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl ü kâmil Monlâ ‘Alâ’ü'd-dîn ‘Alî-i ‘Arabî’dür. Anṭakiyye kurbında Gündüzlü’ dendür. Haleb ‘ulemâsından okıyup andan Rûm’a gelüp Monlâ Gürânî’den okımışdur ve Monlâ Gürânî mezbûrı ğâyet begenüp terbiye iderdi ve “Seyyid Şerîf, Mübârek Şâh-ı Manîķî yanında [76a] nice ise sen de benüm yanumda eylesün.” dirdi ve “Ol anuñla nice iftiḥâr iderse ben de senünle eyle iftiḥâr iderüm.” dirdi. Andan sonra mezbûr ‘Alâ’ü'd-dîn, Hızır Beg Çelebi hizmetine varup anda çokça fazîlet taḥşîl eyledi. Şoñra Edrine’de Dârü’l-ḥadîş Medresesi’ne mu’id oldu ve anda *Şerh-i Akâ'id Hâşiyesi*’n taşnîf eyledi ve andan sonra Burusa’da Kâpluca Medresesi’ne müderris oldu ve anda Şeyḫ ‘Alâ’ü'd-dîn-i Hâlvetî ile muşâḥabet idüp tarîķ-i taṣavvufa ziyâde meyl eyledi ve şeyḫ-i mezkûra irâdet-i şâdıķa gösterüp andan irşâda izn aldı. Şoñra mezbûr şeyḫe ḥalk üşüp Sultân Meḥammed, saltanatına ḥâlelden ḥavf idüp mezbûra şehrden çıksun dinildi. Monlâ ‘Alâ’ü'd-dîn mezbûra mu‘âvenet itmek istedikde ol dahı Maġnisa’ya çıksun, ğitsün didiler ve mezbûr ‘Alâ’ü'd-dîn anda varup Sultân Meḥammed’ün oğlu Sultân Muştafa ki Maġnisa’da beg idi mezbûr ile muşâḥabet idüp mezbûra ğâyetde meyl ü maḥabbet eyledi ve Sultân Meḥammed’e mezbûr ḥaķķında şefâ’at idüp anda bir medrese alıvirdi ve merķūm ‘Alâ’ü'd-dîn andan ‘ilm-i zâhirde ve ‘ilm-i bâtında ḥaylî şuġl eyledi.

Naḫl olunur ki anda yaylak içün bir ṭaġa çıķmışlar ve merķūm monlâyı ziyârete imâmlarından [76b] bir kimse gelmiş ve merķūm monlâ aña eyitmiş ki: “Sende ḥâşâ necâset koķar. Nedür aşlı.” dimiş. Ol dahı esbâbın

yoklayup nesne bulmamış. Şoñra imâm oturmak istedikde koyından Simâvna Oğlı'nuñ *Vâridât*'ından bir cüz' düşmiş. Mezbûr Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn anı alup mü'tâlâ'a idüp eyitmiş ki: "Gel buni ocağa yak. Bunda şer'e muhâlîf ba'zı nesne yazılmış. Ancak meger ol necis râ'ihası buymış." İmâm da yakmağa râzî olmayıcağ merķûm monlâ eyitmiş ki: "Saña hayr olmaz. Bilmiş ol hemân otururken uzakdan bir âteş belürdi. İmâm hây bizüm köy ancak." demiş. Şoñra te'emmül iderek "Hây yanan benüm evüm ancak." diyüp kalkup gidüp risâleyi ocağa yakmayup Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn'ün sözünü şıduğına peşimân olmuş ve merķûm-ı merķûm ba'zı ölmeli hastelere bir miķdâr teveccüh idüp du'â itse fi'l-hâl şıhhat bulup ayağ üzere kalkardı.

Ba'de zemânin Sultân Mehemmed mezbûra Şahn Medresesi'n virdi ve merķûm her cum'a Sultân Mehemmed Câmî'i'nde müridleriyle oturup zikru'llâh iderlerdi. Ekşeriyyâ merķûma ba'zı hâl gelüp kendüden geçirdi. Anun içün cum'airtesi ders dimege kıadir olmayup anuñ yerine bâzâirtesi ders dirdi. Andan şoñra Sultân Mehemmed Hân mezbûruñ vazîfesin seksen akçe eyledi. Şoñra Sultân Bâyezîd tahtına geçicek ba'zı vüzerânuñ tahrikîyle mezbûruñ akçesin [77a] elliye indirdi. Şoñra yine otuz dağı ziyâde idüp seksen eyledi ve ba'de zâlik yüz akçe ile İstanbul'a müftî naşb eyledi ve müftî iken târihüñ tokuz yüz birinde vefât eyledi.

Merķûm Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn 'ulûm-ı 'akliyyede ve fûnûn-ı nakliyyede huşûşâ ki tefsîr ü hadîşde ve uşûl-i fıkhdâ ziyâde mâhir idi. Uşûlden *Tel-vîl*'i ezberlemiş idi. Her gün andan iki kâğıd yir ders idirdi ve zikr-i hâfiye mâlik idi. Hattâ ders okurken gâhî zikr-i kalbî galebe idüp biraz tevakkûf idirdi. Tâ kim kalbün şavtı sâkin ola. Hattâ karşıındaki dânişmendleri ol şavtı işidürlerdi ve merķûm-ı merķûm uzun boylu, kaba şakallu, kavıyyü'l-mizâc kimesne idi. Hattâ kış günlerinde ders didüğü zemânda başı açık otururdu ve her gice câriyeleriyle yatup kırân idirdi ve kış günlerinde evinde gûsl eylerdi. Andan şoñra yüz rek'at namâz kılar idi. Andan şoñra biraz uyıyup teheccüde kalkardı ve şabâha dek kitâba mü'tâlâ'a idirdi. Toksan tokuz nefer evlâdı olmuşdur. On beşi kendüden şoñraya kalmışdur ve marâz-ı mevtinde dört vezîr gelüp hâtırın şordılar ve mezbûra tabîb hammâma varmak emr idüp ve mezbûrı bir serîr üzere koyup dört vezîr dört cânibine yapışup hammâma ilettiler.

[Monlâ 'Abdu'l-kerîm Efendi]

Birisi dahı 'âlim [77b] ü fâzıl u kâmil Monlâ 'Abdu'l-kerîm Efendi'dür. 'Abdu'llâh oğlıdur. Maḥmûd Paşa ile küççükden kâfir vilâyetinden bile gelmişdür. Mezbûr taḥşîl-i 'ilm idüp fużalâ-yı 'ulemâdan Monlâ Tûsî'den tekmi'l-i 'ulûm itdükden şoñra ba'zı medârise müderris olmuşdur. Andan şoñra Sulṭân Meḥemmed mezbûra medresesin virüp şoñra kâdî-'asker eyledi. Şoñra 'azl idüp yine müftî eyledi ve merķûm Sulṭân Bâyezîd 'aşrında vefât eyledi. Şâlih ü dindâr Müslimân, ehl-i fazl kimesne idi. *Telvîḥ* evveline ḥâşiye söylemişdür ve *Hâşiye-i Meṭâli*'e ḥâşiye söylemişdür ve *Tefsîr-i Kâdî*'ye câ-be-câ ḥâşiye yazmışdur ve *Şerḥ-i Hikmetü'l-Ayn*'a ḥâşiye söylemişdür. Lâkin lisân-ı Fârsî ile itmişdür ve *Ferâ'iz*'i Türkî'ye terceme idüp Seyyid Şerîf'e anda çok i'tirâz itmişdür.

[Monlâ Ḥasan bin 'Abdu's-şamed]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ Ḥasan bin 'Abdu's-şamed'dür. Samsun dandur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Monlâ Ḥusrev ḥizmetine vâşıl olmuşdur. Andan 'ulûm-ı şer'iyyeyi ve 'akliyyeyi geregi gibi taḥşîl itmişdür. Monlâ Ḥusrev, Burusa'dan İslâmbol'a geldükde mezbûrı yirine kendü medresesinde müderris naşb itmişdür ve mezbûr anda külli şugl eylemişdür. Andan şoñra ba'zı medreseye dahı müderris olup şoñra Şemâniyye'nün birine müderris [78a] olmuşdur. *Allâhumme yessir lenâ*. Andan şoñra Sulṭân Meḥemmed'e ḥ'âce olup şoñra kâdî-'asker olmuşdur. Şoñra Şahın Medresesi'ne i'âde olunup şoñra İstanbul kâdîsı olmuşdur. Târîḥüñ sekiz yüz toḳsan birinde fevt oldu. Merḥûm-ı merķûm eyü, şâlih ve muḥibb-i meşâyih ve fâzıl ve dindâr ve ḳaviyyü'l-İslâm ve ḳazâsında sîreti gökçek kimse idi. Laṭîf ḥaṭ yazardı. Naḳl olunur ki Sulṭân Meḥemmed'e luğatdan bir *Şihâḥ-ı Cevherî* yazup virmiş ve merķûmuñ Seyyid Şerîf'üñ *Muḥtaşar Ḥâşiyesi*'ne bir ḥâşiyesi vardır ve ba'zı risâleleri dahı vardır.

[Monlâ ḤacḤasan-zâdeMeḥemmed bin Muşṭafâ-İbnü'l-ḤacḤasan]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve baḥr-i kâmil Monlâ ḤacḤasan-zâde Meḥemmed bin Muşṭafâ'dur. Kendü zemânı 'ulemâsından okıyup tekmi'l-i funûn idüp Monlâ Yegân ḥizmetinden Dimetoka Medresesi'ne müderris olup

şoñra Malğara'ya müderris olmışdur. Ba'dehu fakr u ihtiyâcdan Gelibolı'ya kâdî olmışdur ve çok geçmeyüp Maḥmūd Paşa mezbûrı Sulṭân Meḥemmed'e medḥ idüp Sulṭân Meḥemmed daḥı mezbûra Burusa'da babası Sulṭân Murâd Medresesi'n virdi. Andan şoñra merķūmı Burusa'ya kâdî eyledi. Andan şoñra yine Şaḥn Medresesi'ne getürdi. Andan İstanbul'a kâdî eyledi. Andan şoñra Sulṭân Meḥemmed'ün fevt olduğı yıl ki sekiz yüz seksen altıncı [78b] yıl mezbûr ol yılda Anaṭolı cānibine kâdî-asker oldu ve Sulṭân Bāyezîd taḥta geçdükde mezbûrı yirinde koyup 'azl itmeyüp Monlâ Kestelli'nün 'azlinden şoñra mezbûrı Rûmilî[ye] kâdî-asker itdi ve kâdî-askerlikde bâķî oldu tā fevt olunca.

Vefâtı târiḥün ṭokuz yüz on birinde vâķi' olmışdur. Merḥûm-ı merķûmuñ 'ömri ṭoksanından mütecāviz idi. Uzun boylu, büyük şaķallu, nûrānî yüzlü kimesne idi ve ḥulķı gökçek ve meşāyih ü şūfilere ma'il ve fuķarāya merḥametlü âdem idi ve 'ilmde eger şer'i ve eger 'aklı bir deryâ idi. 'İlmi ve 'ulemāyı ziyâde sever idi. *Tefsîr-i Kâdî* ye En'âm Sûresi'ne bir ḥāşîye yazmışdur ve 'ilm-i şarfda bir kitâb te'lîf idüp adını *Mizânü't-Taşrif* kıomışdur.

[Alâ'ü'd-dîn bin Meḥemmed Kuşcı- 'Alî Kuşcı]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl ve muḥaḳķıķ-i kâmil 'Alâ'ü'd-dîn bin Meḥemmed Kuşcı'dur. Babası Semerķand sulṭânı Uluğ Beg'ün ḥizmetķarlarından olup kendüsi mezbûr Uluğ Beg'ün ṭoğanını şaķlardı. Anun içün aña "Kuşcı" dimişlerdür. Mezbûr 'ilme heves idüp Semerķand 'ulemâsından okıyup Kâdî-zâde-i Rûmî'den geregi gibi 'ulûm-ı riyâziyye'yi görmışdür. Uluğ Beg ṭuymadan Kirmân'a gidüp anda olan 'ulemâdan daḥı ta'allûm idüp metn-i *Tecrid* e anda şerḥini müsevvede itmişdür ve yine az müddetden şoñra Semerķand'a gelüp [79a] Uluğ Beg'ün ḥizmetinden ğaybetine "özr idüp "Taḥşîl-i 'ilme gitmiş idüm." didi. Uluğ Beg daḥı "özrini qabûl idüp "Baña ne armağan ile geldün?" didi. Ol daḥı "Eşķâl-i ķamerüñ ḥallinde bir risâle yazmışdur. Anı getürdüm." didi. Uluğ Beg daḥı alup "Göreyüm kaç yirde ḥaṭâ itdün?" diyüp müṭâla'a itdükde ğāyet begendi. Şoñra Uluğ Beg andan bir raşad bünyâd idüp ol fâzıl Cemşîd gözedüp ol vefât idüp Kâdî-zâde gözetdi. Ol daḥı vefât idüp mezkûr monlâ 'Alî Kuşcı anı tamâm itdi. Ğāyet şaḥîḥ *Zîc*'dür. Rub'-ı mesķûnda ma'mûl olan *Zîc* Uluğ Beg'ün *Zîc*'idir ki bu maķûle fuṣalâ elinden çıķmışdur.

Ve târîhü'n sekiz yüz elli ikisinde Uluğ Beg intikâl idicek evlâdı 'Alî Kûşcı'ya ri'âyet idemeyüp hacca izn aldı. Tebrîz'e geldüğü gibi Uzun Hâsan mezbûrı şalıvirmeyüp mâ-beynlerin şulh için Sultân Mehemmed Hân'a gönderdi. Sultân Mehemmed dahı mezbûra küllî iltifât u ri'âyetler idüp yanında kalmasın iltimâs eyledi. Ol dahı “Pâdişahu'n sözi baş üzere lâkin bir [v]aqt varup risâleti yirine ileteyüm. Andan sonra geleyüm, kalayum.” didi. Mezbûr yine 'Acem'e varup Rûm'a kadem başduğda Sultân Mehemmed emr itdi ki her konağında biñ aqçe harc ideler. Bu üslûbla İstanbul'a yakın geldükde [79b] cemi'-i 'ulemâ karşı çıkup istikbâl eylediler ve H'âce-zâde ile gemiye binüp Monlâ Sa'dü'd-dîn ile Seyyid Şerîf'ün Timur meclisindeki bahşleri añıldı. 'Alî Kûşcı Monlâ Sa'dü'd-dîn cânibin tercih eyledi. H'âce-zâde eyitdi ki: “Evvel ben de öyle añlardum. Ammâ sonra tahkîk eyledü[m] ki hâk Seyyid Şerîf cânibinde imiş. Hattâ benüm kitâbu'n kenârında bir hoşca tutup yazmışdur.” diyüp hizmetkârlarınıñ ba'zısına emr eyledi ki ol kitâbı getüre. Hizmetkâr dahı varup ol kitâbı getürdi ve gemiden çıktukları gibi iskelede kitâbı yetişdürdi. 'Alî Kûşcı dahı ol yazılan hâşiyesine mütâla'a idüp gâyet begendi.

Soñra 'Alî Kûşcı Sultân Mehemmed ile buluşduğda Sultân Mehemmed “H'âce-zâde'yi nice bulduñ?” dimiş. Ol dahı “Rûm'da ve 'Acem'de nazîri yok kimesne buldum.” Sultân Mehemmed “Arab'da dahı mişli yokdur.” dimiş ve Sultân Mehemmed'e 'ilm-i hisâbda *Muhammediyye* nâm risâlesin hediyye virdi ve Sultân Mehemmed Uzun Hâsan Savaşı'na girdükde mezbûrı bile alup götürmişdür ve yolda 'ilm-i hey'etden Sultân Mehemmed nâmına *Fethiyye* nâm bir risâle söyledi. Sultân Mehemmed manşûr u muzaffer dönüp geldükde mezbûra iki yüz aqçe ile Ayaşofiyeye Medresesi'n virdi ve iki yüze [80a] karîb tevâbî' ve levâhıkı var idi. Cümlesine manşıblar virdi ve merhûm-ı merkûmuñ te'lifâtı zıkr olınan *Şerh-i Tecrid*dür. Gâyetde bi-nazîr kitâbdur ve ol zıkr olınan risâlelerdür ve Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün *Keşşâf Hâşiyesi*'nün evveline hâşiyesidür ve biri dahı bir kitâb cem' idüp adını *Maḥbûbu'l-Hamâ'il* komışdur. Aşlâ kendüden ayırmazdı ve dâ'im aña mütâla'a iderdi. Mezârı Ebâ Eyyüb-ı Enşârî kurbındadır.

[Şeyh 'Alî bin Mecdü'd-dîn Mehemmed- Muşannifek]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl ve zâhid, şâlih Şeyh 'Alî bin Mecdü'd-dîn Mehemmed'dür ki "Muşannifek" demekle meşhûrdur. Horâsân'dan Bisâm nâm şehrdendir. Nesebi İmâm Fahr-i Râzî'ye ve Hâzret-i Ebû Bekr'e çıkar. Küçüklüğinden kitâb te'lîfine başlamağın 'Acem aña Muşannifek didiler. Bu "kâf" lisân-ı 'Acem'de taşğir içündür. Ya'ni küçücük muşannif demekdür ve târihün sekiz yüz on ikisinde Bisâm'dan Herât'a varup anda şugl eylemişdür ve anda *İrşâd Şerhi*'n söylemişdür ve *Mişbâh*'ı şerh itmişdür ve *Âdâb-ı Bahş*'i Resûlüllâh hazretlerinin *şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem* işâret-i şerîfeleriyle şerh eylemişdür ve *Lübâb*'ı şerh itmişdür ve Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün *Muṭavvel* ini ve *Şerh-i Miftâh* ını şerh itmişdür ve *Telviḥ*'e hâşiye söylemişdür ve *Kaşîde-i Bürde*'yi ve İbn Sînâ'nun *'Ayniyye*'sini şerh eylemişdür ve sekiz yüz otuz toközünde *Vikâye*'yi [80b] şerh eyledi ve *Hidâye*'[ye] şerh söyledi ve *Hadâ'iku'l-İmân li-Ehli'l-'İrfân* nâm bir kitâb söyledi ve sekiz yüz kırk sekizinde diyâr-ı Rûm'a gelüp Konya'da müderris oldı ve anda Risâlet-penâh hazretlerinin işâretiyle İmâm Bağavî'nün *Meşâbih*'i ni şerh eyledi ve Seyyid Şerîf'ün *Şerh-i Miftâh* ını şerh eyledi ve *Hâşiye-i Meṭâli*'e hâşiye söyledi ve *Uşûl-i Pezdevî* nün ba'zı yirine şerh söyledi ve *Keşşâf* a şerh söyledi ve lisân-ı Fârsî'de *Envâr-ı Hadâ'ik* nâm kitâb söyledi ve *Tuhfetü's-Selâṭin* nâm kitâb te'lif eyledi ve *Şadrü's-Şerî'a* ya hâşiye söyledi ve *Şerh-i Akâ'id* e hâşiye söyledi ve Konya'da merhûm-ı merkûmun kulaqları işitmez olup şağır oldı ve kendü eydürdi ki: "Acem'de bir şeyhle bahş itdüm ve aña pek söyledüm. Bahş tamâm olduğdan sonra baña didi ki 'Sen benüm yanumda edebsizlik eyledün. Senün cezân şağır olsañ gerek ve şonuñda kimseñ kalmasa gerek' dimiş idi. Hâ şimdi eyle oldum." dirdi.

Ve sonra mezbûr Muşannifek, Maḥmûd Paşa'nun [vezâreti]¹ zemânında İstanbul'a gelüp mezbûrı Sultân Mehemmed'e terbiye idüp günde seksen akçe 'ulûfe ta'yîn itdürdi. Naql olunur ki bir gün merhûm Hasan Çelebi, Maḥmûd Paşa'ya varup [81a] şikâyet idüp eyitdi ki: "Muşannifek'ün muşannefâtın gördüm ve ekşer yirde sözlerin redd eyledüm. Ma'a-zâlik anı manşibda benden tafdil eyledinüz." didi. Maḥmûd Paşa dağı dönüp eyitdi ki: "Hiç Muşannifek'i görüp tırur mısın?" Ol dağı "Yok." didi. Meger

1 Yazmada "وزراتی".

Muşannifek, Maḥmūd Paşa'nın öbür cānibinde otururdu. Maḥmūd Paşa “İşte ol didüğün kimse budur.” dedi. Ḥasan Çelebi daḥı ğāyet maḥcüb oldu. Dönüp vezîr eyitdi ki: “Ḥicāb itmeñ ki bunun kulaqları hîç işitmez.”

Merḥûm-ı merḥûm tarîkat-ı [Zeyniyye'den]¹ mücâz idi. Şûfî idi. Nûrânî aḳ şaḳallu kimesne idi. Başında bir büyük tâcı var idi ve dâ'im 'abâlar geydi ve ğāyet tîz yazı yazardı. Nakl olunur ki her gün kendü te'lifinden ve ğayrıdan bir cüz' yazar imiş. Dānişmendlere kitâb ile ders dir imiş ve dānişmendler şübhe olan maḥalli yazup virürlerdi. Ol daḥı cevābın yazup anlara virürdi ve târîḥün sekiz yüz yetmiş beşinde fevt olup Ebā Eyyüb-ı Enşārî kurbında defn olındı. *Raḥimehu'llāh*.

[Sirācü'd-dîn Çelebi]

Birisi daḥı 'ālim ü fāzıl u kāmîl Sirācü'd-dîn Çelebi'dür. Mezbûr Ḥaleb eṭrāfindandır. Memleketi 'ulemāsından okıyup Timurleng Ḥaleb'e varduḳda mezbûrı Semerḳand'a sürgün itmişdür ve anda daḥı 'ulemādan okımışdur. Ba'dehu mezbûr, Murād Ḥân zemānında Rûm'a gelüp ḥayl[i] ri'āyet buldı ve Sulṭān [81b] Murād mezbûrı Sulṭān Meḥammed'e ḥ'āce idüp soñra mezbûra Edrine'de Ḥalebî Medresesi'n virmişdür. Mezbûr Ḥaleb'den olup müddet-i keşire anda müderris olduğı için ol medreseye Ḥalebî Medresesi didiler. Merḥûm-ı merḥûm ehl-i 'ilm, kāmîl kimesne idi ve ğāyet serî kitābet iderdi. Ekşer kitābların kendü yazmışdur. Ve mezbûr naḥvdan *Mutavassıf*'a ḥāşîye yazmışdur. Laṭîf kitābdur ve ğayrının *Şerḥ-i Tavāli*'ine daḥı ḥāşîye söylemişdür. Merḥûm-ı merḥûm Sulṭān Meḥammed'ün evā'ilinde vefāt itmişdür.

[Dervîş Meḥammed Çelebi ibn Hızır Şāh- Dervîş Meḥammed Çelebi]

Birisi daḥı 'ālim ü fāzıl ve şālih ü zāhid, kāmîl Dervîş Meḥammed Çelebi ibn Hızır Şāh'dur. Zemānesi 'ulemāsından okıyup taḥşil-i fezā'il itmişdür. Şālih kimesne idi. Geydügi libās 'abā idi ve dülbendi bir şemle idi. Burusa'da Sulṭān Meḥammed Ḥân Medresesi'ne müderris olup yayanca derse varurdu. Sulṭān Meḥammed, Uzun Ḥasan cengine giderken Burusa'ya uğrayup eşrāf ile istikbāle çıḳduḳda mezbûr Monlā Dervîş Çelebi daḥı bir

1 Yazmada “وزنیت دن”

merkebe binüp istikbâl için yoluñ kenârına tûrup Sulţân Meĥemmed'i selâmlamışdur. Sulţân Meĥemmed daĥı Maĥmûd Paşa'ya "Bu Dervîş Meĥemmed degül midür?" diyü istifsâr eylemiş, ol daĥı "Eved pâdişâhum, Dervîş Meĥemmed dâ'inüzdür." didi. Sulţân Meĥemmed vezîre eyitdi ki: "Yüri mezbûruñ ardından yetiş ve bizi du'adan unutmasun." didi ve merĥûm-ı [82a] merĥûm müstecâbü'd-da've kimesne idi. Hâlk dâ'im gelüp du'asın alurlar idi ve yılda bir gün baş tırâş itdirü[r]di ve 'âmme-i halk ol gün kapusına gelüp cem' olurlardı ve teyemmünen ve teberrûken her kişi saçlarından bir pâre alup ĥastelerine tütsi virürlerdi ve gâĥ olurdu ki merĥûm-ı merĥûm ders dirken ĥaste için gelüp saçlarından isterlerdi ve mezbûr daĥı başın açup merĥûmuñ başından bir kaç dâne kıl alurlardı. Şoñra merĥûm yüksek yirden düşüp vefât itmişdür. *Rahimehu'llâh.*

[Monlâ İyâs]

Birisi daĥı 'âlim ü fâzıl ü kâmil Monlâ İyâs'dur. Zemânesi fuзалâsından okıyup taĥşil itmişdür. Andan şoñra Filibe Medresesi'ne müderris olup Sulţân Bâyezîd'e ĥ'âce olmuşdur. Andan şoñra mezbûra cezbe-i İlâhiyye irişüp Burusa'da mutavaţţın olmuşdur ve dâ'im evĥâtını 'ilme ve 'ibâdete şarf iderdi. {Burusa'da Qarincabayır'da medfûndur.}

Merĥûm şâlih ü zâhid, ehl-i ĥâl kimesne idi. Nakl olunur ki meşâyiĥden ve sâdâtdan bir kimesne tâzeliginde şeyĥi ile ĥacca varup şeyĥi mezbûra eyitmiş ki: "Qutb-ı 'irfânuñ sağ cânibinde tûrur dirler. Baĥa göre kim ola." didi. Mezbûr daĥı baĥup görse Monlâ İyâs tûrur. Şeyĥe "Qutb, Monlâ İyâs ancaĥ." didi. Şeyĥi daĥı "Öyledür didi." Ol yılda ĥod mezkûr Monlâ İyâs Burusa'da muĥîm idi, ĥacda degül idi. Şoñra Burusa'ya geldüklerinde [82b] Burusa ĥalkından biri mezbûra "Bu yıl qutb kim idi? Görebildinüz mi?" dir. Mezbûr daĥı şehriñüzde sâkin Monlâ İyâs'dur dir. Hemân-dem mezbûr ol gice bir mertebe ĥaste olduĥı kâbil-i ta'bîr degül. Şabâĥ olduĥda mezbûr şeyĥle Monlâ İyâs ziyâre[ti]ne varurlar. Hemân-dem İyâs şeyĥe dönüp eydür ki: "Bu yanuñdaki neñdür?" Ol daĥı "Evîlâdumdandır." dir. Monlâ İyâs eydür: "Ol benüm sırhum fâş eyledi. Ĥaĥ te'âlâdan diledüm idi ki bunuñ rûĥını ĥabz eyleye. Risâlet-penâh'ıñ şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem rûĥ-ı şerifleri geldi. Mâ-beyne ĥâ'il oldu. Ben de bildüm ki bu yigit şâĥiĥ

âl-i resüldür. Ammâ şakınup sır keşfine heves eyleme ki bu gâyet büyük cürmdür.”

[Hâce Hayrüd-dîn]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl Hâce Hayrüd-dîn’dür. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup andan müderris olup sonra Sultân Mehemmed’e hâce olmuştur. Ehl-i ‘ilm, laţîf-tab‘, muşâhabeti leziz, fûnûn bilür kimesnedür. Şahîh ve laţîf hat yazardı. Sultân Mehemmed’ün evâhir-i saltanatında vefât eyledi.

[Monlâ Hamîdü'd-dîn Efđal-zâde- Efđal-zâde]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl ve zâhid ü müttakî ve kâmil Monlâ Hamîdü'd-dîn Efđal-zâde’dür. Hazret-i Hüseyin evlâdındandır. Âl-i resüldür. Ehl-i ‘ilm ve ehl-i fazl, kâmil, dîndâr, ziyâde Hak te‘âlâdan korkar, hâlim-i nefis ve gökçek ahlâka mâlik kimesnedür. Babası dahı şâlih, ehl kimesne idi. Andan ve zemânesi ‘ulemâsından okıyup Monlâ [83a] Yegân hizmetinden Kapluca Medresesi’nde müderris oldu ve Sultân Mehemmed’ün evâ’il-i saltanatında ma’zûl olup İstanbul’a geldi. Nâgâh Sultân Mehemmed ba’zı kullarıyla İstanbul’ı seyr idüp gezerken mezkûr Monlâ Hamîdü'd-dîn’e rast gelüp Monlâ Hamîdü'd-dîn dahı bilüp atından inüp Sultân Mehemmed’i selâmladı. Sultân Mehemmed dahı mezbûra “Sen Efđal-zâde degül mi-sün?” didi. Ol dahı “Eved pâdişâhum, ol du‘âcînuzum.” didi. İmdi yarın dîvâna gelesün diyü mezbûra tenbîh eyledi. İrtesi, Hamîdü'd-dîn dahı dîvâna hâzır olup vüzerâya buluşup Sultân Mehemmed vüzerâya “Efđal-zâde geldi mi?” dir. “Geldi.” diyicek “İmdi ben aña Burusa’da Sultân Murâd Medresesi’n elliyle virdüm.” dir ve “Her gün ‘imâretinden aña yetecek mikdâr ta‘âm virsünler.” dir. Efđal-zâde’ye “Kıssa şöyle oldu.” diyicek el öpmeye Sultân Mehemmed’e girdi ve Sultân Mehemmed mezbûra “Önince şugl eyle göreyüm seni, ben seni unutmam.” diyüp ısmarladı. Ol dahı medresede ol kadar şugl eyledi ki saç ve şakalı dökildi ve ol medresede müderris iken Şeyh Ekmel’ün cemî‘-i i’tirâzlarına cevâb yazdı.

Şoñra merhûm Sultân Mehemmed Hân mezbûra Şahın Medresesi’n virüp ve ol eşnâda gâzâya çıkdı gitdi ve İstanbul’da dahı ‘azîm tâ‘un [83b] olup mezbûr Efđal-zâde ehl ü ‘iyâliyla İstanbul etrâfında bir köye çıkup

her ders günü ol olduğu köyden İstanbul'a gelüp derse müdâvemet iderdi ve günde dikkat ü ihtimâm ile dört ders dahı dirdi. Vaqtâ ki Sulţân Meĥammed Hân ğazâdan dönüp geldi. 'Ulemâ cümle qarşu varup istikbâl eylediler. Kaçan kim merĥûm pâdişâh Efđal-zâde'yi gördiyse dahı yanuma gel diyüp katına çağırdı ve eyitdi ki: "İşitdüm, fülân köyde olur imişsün ve andan günde dört derse gelüp müdâvemet ider imişsün. Sen saña lâzım olanı eyledün. Baña lâzım olan ħaldı. Ĥayr ola." didi. Şoñra 'ulemâya birer esir gönderdi ve mezbûra iki esir gönderdi. Andan şoñra çok geçmedi, mezbûr İstanbul'a ħâđi eyledi. Şoñra mezbûr Sulţân Bâyezid eyyâmında müfti oldu. Târiĥûn toĥuz yüz sekizinde müfti iken vefât eyledi. {Ĥaĥ te'âlâ Sulţân Meĥammed Hân'ın revânın şâd eylesün. Rûm'da 'ilm toĥmın ol eküp 'imâret-i 'ilmi ol bünyâd itmişdür. Anuñ himmet-i 'âliyesiyle ve enzâr-ı celîyesiyle zemânında olan 'ulemâ bir pâdişâh zemânında cem' olamamışdur. 'Ulemâ yir yüzünün yıldızıdır ve dünyânun zînetidür. Her bâd pâdişâh-ı âlem-penâhuñ zîmmet-i himmetlerine lâzımdur ki 'ilm ü 'ulemâ aĥvâliyle taĥayyüd buyurup kendü zemânında 'ilmün teraĥķi ve ziyâde [84a] –sine sebeb ola. Beyt:

'İzzet ü mâluñ beĥâsı yok fenâsı vardur
'İlm ü 'adlün iki âlemde beĥâsı vardur

Hâlâ zemânumuzda meş'ale-i 'ilm sönmege ħarîb olup 'inâyet-i şehinşâhi ve naẓar-ı pâdişâhiye külli ihtiyâcı vardur. Mücerred 'ilmden ism ve 'ulemâdan resm ħalmışdur.} Merĥûm Efđal-zâde ğâyet ĥalim kimse idi. Aşlâ kimse ğazaba geldüĝin görmemişdür ve 'ilmi ve fazlı bir mertebeye idi ki cemî'-i kitâblar zâyî' olur olsa *el-'iyâzu bi'llâh* merĥûmuñ yâd-ı ĥâtır-ı şerîfinden yazılmaĥ ħâbil olurdı. Te'lifâtından *İşfehâni Ĥâşiyesi* şâyî' ve maĥbûldür ve *Muĥtaşar*'a dahı ĥâşiyesi maĥbûl ve meşhûrdur.

[Sinân Paşa ibn Hızır Beg- Sinân Paşa]

Birisi dahı âlim ü fâzil ve müdeĥķiĥ, kâmil Sinân Paşa ibn Hızır Beg'dür. Ğâyet fâzil ve dâna ve zekî, zihni pâk, fehmi nâzûk-ţab' kimesnedür. Ğâyet-i zekâsından ţab'ı ekşer su'âl ve i'tirâz cânibine mâ'il olup taĥķiĥ-i mesâ'il ile çendân muĥayyed olmazdı. Ĥattâ bir ĝün babası Hızır Beg'le ta'âm yirken babası mezbûra eyitmiş ki: "Sen bir mertebe şübhe cânibine

meyl eyledün ki öñimüzde olan ağaç tabaķı şekk idüp sen baķırdur dimek cā'izdür." demiş. Mezbūr daķı "Belî, cā'izdür. Zîrâ his ğalať itmek cā'izdür." demiş. Babası daķı incinüp mezbûruñ başına tabaķ ile urmuşdur. Ekşer-i 'ulûmı babasından görüp [84b] 'ulûm-ı şer'iyeye vü 'aķliyyede görüp bilmediği nesne kalmamışdur. Babası vefâtında yigirmi yaşına ķarıb idi.

Sultân Meķhemmed mezbûra Edrine'de bir medrese virdi. Şoñra anda olan Dârü'l-ħadîs Medresesi'n virdi. Şoñra mezbûrı kendüsine ħ'âce eyledi. {Daķı mezbûra küllî maķabbet idüp gice vü gündüz muşāķabetinden ayrılmazdı ve giderek mezbûrı vezîr daķı idinüp cemî'-i esrârını merķûm ile söyleşirdi. Merķûm Sultân Meķhemmed Ĥân 'ilmi ğâyet sevüp ve 'ulemâya ziyâde meyl ü maķabbeti olduğı içün bir ehl-i 'ilm nâmına kimse işitmese getirüp kendüye ħ'âce idüp biraz müddet anuñla muşāķabet idüp fezâ'ilinden müntefî' olurdı. Fi'l-vâķi' 'âlemde muşāķabet idüp hem-sırr idecek 'ulemâdur. Ĥaķ te'âlâ *celle sultânuhu ve 'amme ihsânuhu* kendü 'azametiyle anları esrâr-ı 'ilm ü ĥikmetine maķrem idüp ĥazâ'in-i ğaybiyyeden zühûr iden cevâhir-i aĥkâm-ı İlâhiyyeye anları emîn itmişdür. 'Älemde anlarla muşāķabet var iken cümle ile muşāķabete meyl mümkin midür? ¹﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ bu bâbda delîl-i vâzîħdur. Câhil ne bilür ki ne söyler. Anladuğı yañıldıĥına degmez. Cehlden murdâr dünyâda yine cehldür el-'iyâzu bi'llâĥ ĥukemâ dimişlerdür ki kaçan ki bir meliküñ vezîrini câhil [85a] görseñ yaķînen bil ki ol melikte ĥayr yokdur ve anuñ salťanatında beķâ yokdur.} Vaķtâ ki 'Alî Kûşcı Rûm'a geldi. Sultân Meķhemmed Sinân Paşa'ya eyitdi ki: "Bir kimse olsa şundan 'ulûm-ı riyażiyyeyi görse." didi. Ol daķı Monlâ Luťfi'yi gönderüp Monlâ Luťfi'nüñ her okudıĥın gelür Sinân Paşa'ya naķl iderdi. Ĥattâ bir mertebe oldu ki Sinân Paşa 'ulûm-ı riyażiyyeyi tekmîl itdi. Şoñra Sultân Meķhemmed Ĥân emriyle metn-i Çaĥmîn'ye ĥâşiyeye yazdı ve bir ĥün mezbûra Sultân Meķhemmed Ĥân eyitdi ki: "Ĥazînedeki kitâblara 'ulemâdan bir kimse görsüñ. Gelse emîn olup görse gözetse." Ol daķı Monlâ Luťfi'yi terbiye idüp anı getirüp ĥazînedeki kitâblara emîn naşb eyledi ve ol sebeb ile mezbûr Monlâ Luťfi 'acâ'ib ü ĥarâ'ib kitâblara muťťalı' olup nevâdir-i 'ulûma ve esrâr-ı laťife

1 Zümer Sûresi 9. âyetten kısmî iktibas: "(Bu adam mı,) yoksa âhiret kaygısıyla rabbinin rahmetine nâil olma ümidiyle gece vakitlerinde secde ederek, ayakta durarak kendini ibadete veren ķişı mı (daha iyi)? De ki: "Hiç bilenlerler bilmeyenler bir olur mu!" Doğrusu ancak akıl iz'an sahipleri bunu anlar."

vâkıf olmuştur. Ba'dehu Sulţân Mehemmed Hân nizâm-ı memlekete müte'allik bir huşûşda Sinân Paşa'ya incinüp vezâretten 'azl idüp habs eyledi. 'Ulemâ bunu işidüp bî-huzûr oldular. Cümleten Dîvân-ı 'Âlî'ye vardılar ve eyitdiler ki: "Mezbûr Sinân Paşa habsden ıtlâk olunmak gerek ve illâ cümlemüz kitâblarımız ocağa yakup bu memleketden çıkaruz." Żarûrî Sulţân Mehemmed Hân dahı mezbûrî habsden çıkardı, anlara teslim eyledi [85b] ve biraz müddet 'ulemānuñ ıztırâbı sâkin olduğda soñra mezbûra Seferîhişâr¹ kâdîlığın virdi medresesiyle bile. Mezbûr İznik'e varduğda Sulţân Mehemmed ardından bir şabîb gönderüp eyitdi ki: "Sinân'uñ 'aqlına hâlel gelmişdür. Var 'ilâc eyle." Ol dahı her gün bir şerbet virüp ba'dehu şabanına elli deynek ururdu. Burusa'da Sulţân Mehemmed Hân müderrisi Hüsâm-zâde bunu işidüp Sulţân Mehemmed'e mektûb yazup gönderdi ki şu zulmi def eyle ve illâ memleketden çıkup giderüz. Sulţân Mehemmed dahı fı'l-hâl def ine emr eyledi. {Dünyānuñ hâli 'acebdür. Gâh sürür u gâh ğam. Lâkin dâr-ı miñnet olmağın hüznü ğâlibdür} ve mezbûr Seferîhişâr'da mütemekkin oldu. Sulţân Bāyezîd tahtına cülûs idince ba'dehu mezbûr Edrine'de günde yüz akçe ile Dârü'l-hadîş müderrisi olup anda *Mevâkıf* uñ evâhirine hâşîye söylemişdür ve Türkî bir laşîf münâcât söylemişdür ve *Nâkibü'l-Evliyâ* nâm kitâb te'lif itmişdür. Târîhüñ sekiz yüz toķsan birinde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm nihâyet-i mertebe ehl-i fazl olup muhibb-i fuķarâ vü meşâyih idi ve eline ne girse anlara in'âm iderdi. Hattâ ifrât-ı bezl ü seşâsından bu deñlü zemân menâşıb-ı 'âliyede olmuş iken öldüğü zemânda evinde şuyını ıssı idecek oŗun bulınamamışdur. *Rahimehu* [86a] 'llāhu te'ālā.

[Ya'ķûb Paşa]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Ya'ķûb Paşa'dur. Merhûm 'âlim ü şâlih ve mütedeyyin ü ahlâķ-ı hamîde şâhibi kimesnedür. Sulţân Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Şah'n'a müderris olup soñra Burusa kâdîsı olmuşdur ve anda kâdî iken sekiz yüz toķsan birinde fevt oldu. Mezbûr ehl-i fazl muhaķķik kimesne idi. *Şadrü's-Şerî'a*'ya bir laşîf hâşîye dimişdür. Haylice su'al ve cevâbı ve taķķikât u tedķikâtı muşazammın, halk içinde maķbûl kitâbdur ve *Şerh-i Mevâkıf* kenarına kendü taķrîrlerin yazup merhûm Ha-

1 Şakâ'ik'ta Sivrihsâr. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 294, 448.

san Çelebi *Şerh-i Mevâkıf Hâşiyesi*'nde eylediği su'allerün ekşer-i me'âhizi oldur.

[Müftî Ahmed Paşa]

Birisi 'âlim ü fâzıl u kâmil Hızır Beg oğlu Müftî Ahmed Paşa'dur. Selî-mü'n-nefs, mütevâzî', muhibb-i fuکارā, ehl-i faẓl kimesnedür. Sulţān Mehemmed Hân Şemāniyye Medreseleri'n binā itdükde birini mezbūra kırk akçe ile virmişdür ve ol târihün mezbür yigirmi yaşına varmamış idi ve karındaşı Sinān Paşa vezâretten ma'zûl olduğda Sulţān Mehemmed mezbûrı dağı 'azl eyledi. Üsküb Medresesi'yle kazâsını mezbūra tevcih eyledi ve anda Bâyezîd zemânına dek tûrmışdur. Ba'dehu Sulţān Bâyezîd mezbūra nazar idüp Edrine'de Üç Şerefelü Medresesi'nün birin virüp ba'dehu Şemāniyye'ye getürdi ve andan mezbûrı [86b] günde yüz akçe ile Burusa'da müftî eyledi ve Burusa kırbında bir köy dağı mezbūra zamîme eyledi ve çok zemân merhûm-ı merķûm Burusa'da müftî oldu. Hattâ ki merhûm yüz yaşına kıarib irdi ve târihün toköz yüz yigirmi bir sene[sin]de¹ vefât itdi.

[Monlâ Şalâhü'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Monlâ Şalâhü'd-dîn'dür. Ehl-i şalâh ve nîk-haşlet, nefsi mübârek kimesnedür. Ba'zı medârise müderris olup ba'dehu Sulţān Mehemmed, mezbûrı oğlu Sulţān Bâyezîd'e h'âce itdi ve mezbûrdan Sulţān Bâyezîd *Şerh-i Akâ'id* kitâbın ve hikmetden *Monlâ-zâde*'yi okıdı. Ol ecilden mezbür Şalâhü'd-dîn ol iki kitâba hâşiye yazmışdur. Hâşiyeleri maķbûl kitâbdur. Andan şonra Sulţān'da anda müderris olup anda vefât itmişdür.

['Abdu'l-kâdir-i Hamîdî]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl 'Abdu'l-kâdir-i Hamîdî'dür. Zemānesi 'ulemâsından okıyup Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Tûsî hizmetine varup andan taķşîl-i feẓâ'il eyledi. Şonra mezbûrı Sulţān Mehemmed Hân kendüsine h'âce idüp muşâhabetiyle küllî mütelezziz olup kendüye ğâyet takrîb eyledi. Ol cihetden mezbūra Vezîr Maķmûd Paşa hased idüp ba'zı eyyâmda

1 Şakâ'ik'ta 927. bkz. Taşköprülüzâde, eṣ-Şakâ'ik, s. 298.

mezbûrî Sultân Mehemmed Hân muşâhabetine çağırtdı. Ol dahı mizâ-cum hoş degül diyüp ta'allül eyledi, varmadı. Hikmet Allâh'ın ba'zı yârânı mezbûra "Gelün ba'zı kenârda bâğçeçiklere varuñ. Ola ki mizâ-cıñuz" [87a] açıla hazz idesiz didiler. Merhûm-ı merķûm dahı eyle idicek Maħmûd Paşa fırsat bulup pâdişaha geçdi ve eyitdi ki: "H'âceñüz sizün muşâhabetiñüzden kaçup ta'allül eyledi. Hâlâ fülân bâğçeye varup anda yârânıyla şöbet eylemekdedür." didi. Sultân Mehemmed dahı yokladup kışsa vâki' bulicaķ merhûmdan nefret eyledi. H'âcelikden 'azl eyledi. Merhûm dahı Hamîdili'ne gidüp çok eglenmeyüp anda vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm gâyet muşâhabeti lezîz kimesne idi. Naql olunur ki Sultân Mehemmed 'Acem seferine gitdükde merhûm yanında bile olup Konya'ya uğradukda 'ulemâsı istikbâl eylediler. Sultân Mehemmed mezbûra eyitdi ki: "H'âce! Sefer beni za'if itmiş. Şu gelenlerün mizâcını göre nice kavîdür." Mezbûr dahı eyitmiş ki:

لاغر اگرچه تازیانه بُود اسب
همچنان از طویله خربه²

Sultân Mehemmed Hân bu sözden gâyet hazz idüp vâfir güldi. Lâkin mezbûr kendüye gâyet hüsn-i zan üzerine olup bu gün Sultân Mehemmed'ün yanında öginüp eyitdi ki: "Seyyid Şerîf ve Monlâ Sa'dü'd-din eger hâlâ hayâtda olsalar idi benüm atum öñince gâşiye-dârum olurlardı." Pâdişâh dahı bu kelâmdan alınup H'âce-zâde'ye emr eyledi. Gelüp Sultân Mehemmed Hân meclisinde mezbûr ile bahş idüp [87b] mezbûrî ilzâm eyledi.

['Alâ'ü'd-dîn 'Alî Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl, baħr-i bî-pâyân ve muħaķķik, yegâne-i zemân, her fende mâhir ve müdeķķik ve taħķikde baħr-i zâhir Şemsü'd-dîn Fenârî'nün oğlu Yûsuf Çelebi'nün oğlu 'Alâ'ü'd-dîn 'Alî Çelebi Efendi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Mâverâ'ü'n-nehr'e varup anda Semerķand ve Buħârâ 'ulemâsından dahı okıyup fezâ'il ü kemâlâtı nihâyetine irişdürmişdi. Hattâ mezbûra ol diyârda küllî i'tibâr idüp ba'zı medârise

1 Mükerrer yazılmıştır.

2 Asbî tazyî ve ğer zecîf bud * همچنان از طویله خربه Sa'dî-i Şirazî'nin Gülüstan'ında geçen beytin aslı şeklindedir. (Arap atı zayıf bile olsa, bir ahır dolusu eşekten yine de iyidir.)

müderris naşb itmişler idi. Şöñra merhûm-ı merķûma ħübb-ı vaţan ârzüsü gelüp Rûm cânibine ‘azm eyledi ve dâ'im Monlâ Gürânî, Sulţân Meĥemmed'e eydürdi ki: “Pâdişâhluġn tamâm kemâlin bulmaz. Mâdâm ki âl-i Fenârî'den yanîñuzda bir kimse olmaya.” Vaķtâ ki ‘âlim-i merķûm diyâr-ı Rûm'a dâĥil olıcaķ Monlâ Gürânî, Sulţân Meĥemmed'i anda âġâĥ eyledi. Sulţân Meĥemmed daĥı mezbûra günde elli aķçe ile Burusa'da Manastır Medresesi'n virdi. Biraz müddet şöñra altmış aķçe Sulţân Murâd Medresesi'ne iletirdi. Ba'dehu mezbûrı Burusa'ya ķâđi eyledi. Andan şöñra ķâđi-‘asker eyledi. Mezbûr ķâđi-‘askerlikde on yıl mikdâr meķş eyledi ve pâdişâha külli taķarrüb idüp dâ'im meclis-i üns-i pâdişâĥî ile müşerref eyledi ve pâdişâĥ yanında bir sözi redd olmazdı. ‘Ulemâya külli meyli [88a] var idi. Merķûmuñ zemânında ‘ulemânun ķarı ġâyet bülend ve ġâli'leri su'ud u ercmend olmuşdı.

{Naķl olunur ki bir ġün Sulţân Meĥemmed Ĥân meclis-i ĥâşşında merhûm-ı merķûmla muşâĥabet idüp eyitdi ki: “Ey monlâ! Ĥiç bir pâdişâĥ bilür misün ki ‘ulemâya ben itdigüm ri‘âyeti idüp ve anlarun i'lâ-yı ķadr ü ĥâllerile tâ böyle muķayyed olalar.” Merhûm daĥı eyitdi ki İmâm Faĥrüd-dîn-i Râzî, Ġür pâdişâĥı Ebu'l-fetĥ Ġıyâsü'd-dîn zemânında gelüp kaçan pâdişâha varsa pâdişâĥ çadırından yedi adım ķarşu çıķmasa ayruķ pâdişâha varmazdı ve geldüġi zemânda ikisi bir maķ'ada oturlardı ve mezbûra *Tefsîr-i Kebîr*'i yazmaġa emr idüp ĥazîne-dârına daĥı emr eyledi ki ĥazineden nice bin kırmızı filoriyi çıkarup mezbûrun önine getirüp ve nice yüz bin aķçe daĥı getirüp yanına yıġup ve kezâlik incüyi ve la'l ve yâķûti ve sâ'ir cevâhiri mezbûr imâmuñ önine ĥac ĥac¹ idüp Ya'ķûb mezbûr imâm bunlarun ġâĥ birin ķarışdırup ve ġâĥ birin ķarışdırup ve ġice kırķ ĥasnâ kıız oġlan müyesser câriyeler imâma ķâfurî bal mumı tutup bu şevķe te'lif-i kitâb iderdi ve gündüz kırķ altun ķor kılıclı tâze oġlanlar ķarşusunda el baġlayu [88b] turlardı ve daĥı Deşt-i Kıbcaķ'da Âhenk Serây pâdişâĥı [Cânıbeg]² Ĥân ki tamâm muĥıbb-i ‘ulemâ olup anun zemânında Âhenk Serây'da sâ'ir ‘ulemâdan Monlâ Sa'dü'd-dîn gibi ve Ķutb-ı Râzî gibi ve *Bezzâziyye* şâĥibi gibi ve İmâm Zâhidî gibi kimesneler cem' olmuşdı ve anun nâmına kitâblar söylemişlerdi. Naķl olunur ki Monlâ Sa'dü'd-dîn

1 Kelimeye sözlüklerde rastlanılamamıştır.

2 Yazmada “جانك”.

bir hafteye karîb haste olup harekete mecâl kalmamış. Cânıbeg bu hâl-den haber-dâr oldıysa eyitdi ki: “Ben bilürüm monlânun hasteligi nedür olduğu, mesken dârbhâneneden gelen akçenün yolu üzerindedür. Her هفته ki çek ile ve hengâme ile akçe katırları ol maḥalden geçer. Monlânun deyni vardur ve ḥarcı bisyârdur. Ben anı bilürüm ki muḥkem ıztırâb u elem çeker. İmdi ‘ilâcı budur ki yazın ol katırlar monlânun kapusunda тұrsun ve buñları anda şeşsünler ve bir uzun [kişi]¹ monlaya girüp ḥân size selâm eyler, ḥâtıruñ şorar diyüp ayağ üzere kalksun ve her kîseyi yuḫarıdan monlânun önine döksün ve gelsün gitsün.” didi. Fi’l-ḥaḳîḳa eyle eylediler. Monlâ Sa’dü’d-dîn ol gün bu iltifâtdan ‘ilâc-pezîr olup ayağa kalkup Cânıbeg Ḥân’a vardı ve şükr-i iḥsân eyledi ve Timurleng bu deñlü ḥünî zâlim olup [89a] şağır ü kebîre merḥamet itmez iken varduğu memleketün ‘ulemâsına aşlâ degmeyüp belki külli iltifâtlat iderdi diyüp Haleb’de İbn Şıḥne’ye itdüğü iltifâtı ve Rûm’dan alduğu Şeyḫ Cezerî’ye itdüğü iltifâtı ve Cürçân halkını yağma idüp kılıc koymağa emr idüp andan Seyyid Şerîf’ün evinün kapısı önüne bir emân okı aşup ol memleketün ne deñlü kız oğlanı var ise gelüp Seyyid Şerîf’ün evinde emân bulup тұrup soñra Semerḳand’a iletüp ne mertebe ri’âyet itdüğün ‘arz eyledi. Sulṭân Meḥemmed çünki bu sözleri işitdi, eyitdi ki: “Eyü dirsün. Lâkin anlaruñ ri’âyeti ‘ulemâdan ba’zı kimesneye idi. Ammâ benüm ri’âyetüm ‘amme-i ‘ulemâyadur.” didi. İmdi biz olduğumuz kışşaya rücû idelüm.}

Soñra merḥûm-ı merḳûm ‘Alî Çelebi pâdişâhdan ferâğat taleb idüp kendüye günde elli akçe ta’yîn olınup ve yıl başında on biñ akçe ta’yîn olındı ve büyük oğluna elli akçe ve küççük oğluna kırk akçe ‘ulûfe ta’yîn olındı ve Eyne² kâdîlığı daḫı oğullarına zamîme olındı. Soñra Sulṭân Bâyezîd taḫta geçdükde mezbûrı Rûmili cânıbine tekrâr kâdî-‘asker eyledi ve sekiz yıl miḳdârı kâdî-‘askerlikde karar tutdı. Soñra ma’zûl olup günde mezbûra ‘ulûfe yetmiş akçe ve yılda on biñ akçe ta’yîn olındı [89b] ve Burusa’ya varup ölünce anda karar eyledi. Anda kendünün dağ üzerinde bir mekânı var idi. Fuşûl-i erba’anuñ üçüni anda geçirürdi ve cemî’-i evḳâtını şuğl-ı ‘ilmîyeye şarf eylerdi. Ḥattâ gice eyle döşeğe yatmayup müṭâla’a iderken uyķı ğâlib olsa dîvâra ṭayanup bir miḳdâr uyurdu. Merḥûm-ı merḳûm ‘ulûm-ı

1 Yazmada “كيسى”.

2 İnegöl kastedilmektedir.

riyâziyyede ve 'ilm- i kelâmda ve 'ilm-i uşûlde ve 'ilm-i fıkhdı ve 'ilm-i belâğatda ziyâde mâhir idi ve mezbûruñ şalâh u zühbine ve keşret-i 'aqlına ve vakâr u edebine ve leţâfet-i tab'ına nihâyet yokdur. {Şeyh-i meczûb Cârullâh Hâlife'nüñ hâlvetine girüp anlar sebebiyle tarîkat-ı taşavvufdan külli hazz itmişdi ve mezbûruñ leţâ'if-i ahbârına nihâyet yokdur. }

Nağl olunur ki bir gün merhûm dağda ders dirken kitâbları üzerine kar yağup birini bir mağal görmek için eline alup üstinden qarını silküp eyitmiş ki: “Bu bir mağbûba beñzer ki levni gâyet aq ola ve tab'atı bârîd olsa.” Mervîdür ki merhûm kâdî-‘askerlikden ma'zûl olduğdan soñra fakrdan şikâyet eylemiş ve yanındakiler eyitmişler ki: “Zemân-ı kazâñuzda ne hoş mâlceğüz cem' eylemedüñüz.” Merhûm eyitmiş ki: “Ol zemânda ser-hoş idük, bilmedük.” dimiş ve yine eyitmiş ki: “Bir dahı elinüze manşib girerse mâlceğüz cem' idesiz.” dimişler. Merhûm dahı eyitmiş ki: “Fâ'idesi yokdur. [90a] Zîrâ manşib gelicek ser-hoşlığı dahı gelür.” dimiş ve nağl olunur ki merhûm-ı merķûm bir gün Sulţân Bâyezîd ile İstanbul nevâhîsinde ba'zı dağa çıkup andan muşâhabet iderlerdi. Meger ol gün gâyet ıssı gün olup ramazân günü idi. Mezbûr Sulţân Bâyezîd Hân mezbûr ile ikinci namâzın kılup ahşâm namâzına dek oturmuşlar ve Sulţân Bâyezîd şavmdan şıkılup mezbûra eyitmiş ki: “Bugün gün geç tolandı gibi.” Merhûm-ı merķûm dahı eyitmiş ki: “Güneş dahı gâyet-i ıssıdan harekete kâdir degül gibi.” dimiş.

Ve merhûm-ı merķûm ekşer-i zemânda sâkit otururdu. Meger mülûk u selâtin ahvâli anılsa ol zemânda leţâ'if ü hikâyât söyleyüp neşât üzere olurdu. Ba'zı yârânı merhûm-ı merķûma su'al idüp eyitmiş ki: “Pâdişâhlar katında neden gâyet hazz aldınuz?” Eyitmiş ki: “Bir gün Sulţân Mehemmed ile sefere gitdüm. Kış günü idi. Her bâr konağa varılsa 'âdet bu idi ki çadır kurulınca Sulţân Mehemmed'ün altına bir küççük hâlî döşerler idi ve bir kimseye tayanup çizmesin çekerlerdi. Bir gün nâgâh ol pâdişâha yapışan hizmetkâre orada bulunmadı ve ben pâdişâha yapışup ol dahı baña tayanup çizmesin çekdiler. Ol pâdişâhuñ baña tayıduğı lezzetinden büyük lezzet 'âlemde görmedüm.” didi.

Nağl olunur ki [90b] merhûm-ı merķûm fazl u 'ilmde baħr-i bî-pâyân idi. Talebesin *Mutavvel Şerhi*'ni ders diyüp günde bir satır iki satır ancak

ders diyüp lâkin muşâhabet-i ders şabâh'dan ikindiye dek mümtedd olurdu ve altı ayı bunuñ üzerine geçicek merhûm-ı merķûm eyitmiş ki: “Bu şimdiye dek oқыıya ve kitâb oқыması dirler. Şimden şöñra sizüñle fen oқыmasını idelüm.” diyüp günde iki varaķ ders diyüp altı ayda bâķisin daķı tamâm eyledi ve merhûm-ı merķûmuñ hıfzı ‘aceb nesne idi. Naķl olunur ki mezbûr diyâr-ı ‘Acem’den bu cânibe geldükde göreyüm hâķırumda ne deñlü ğazel vardur diyüp on biñ ğazele dek ‘ad eylemişdür ve merhûm-ı merķûmdan menķüldür ki eyitmiş ki: “Hâķ te‘âlâdan cemî‘ diledigüm murâdlarum hâşıl oldu. Hemân üç murâdum ķaldı. Evvel budur ki hâlâ evinde evlâtla ruñ cümlesinden muķaddem ben ölem.” Hem eyle oldu. “İkincisi daķı budur ki hâsteligüm uzamaya.” Ol daķı eyle oldu. Zîrâ mezbûr öyle âb-destin alurken hâste olup ikindi vaķtinde Hâķķ’a peyveste oldu. Üçinci daķı budur ki îmânla hâtm ola. Ol daķı inşâ’llâhu te‘âlâ eyle olmışdur. Merhûm-ı merķûm târiķüñ toķuz yüz üçinde vefât eyledi. *Rahîmehu’llâh*.

[Monlâ Meķhemmed Şâh Fenârî oĖlı Hâsan Ćelebi]

Birisi daķı ‘âlim-i nihrîr ve fâzıl-ı mâlik-i zimâm [91a] ü’t-tahrîr, ğüzide-i ‘ulemâ vü şafvet Monlâ Meķhemmed Şâh Fenârî oğlı Hâsan Ćelebi’dür. ‘Âlim ü fâzıl ve şâliķ ü mütedeyyin kimesnedür. Evķâtını ‘âmmeten ancak ‘ibâdet ve ‘ilm için şarf eylemişdi. Ķaluñ esbâb geyardi ve başına şemle şarunurdu ve fuķarâyı Ėâyet severdi ve aşlâ ata, ķatıra binmezdi. Tevâzu‘ ķaşd iderdi ve derse yayan varurdu ve şöħbeti dâ’im ‘ulemâ ve meşâyih ü şüfiler ile idi. Şoñra Edrine’de Halebî Medresesi’ne müderris oldu ve ol târiķde ‘ammîsi oğlı ‘Alî Ćelebi-i Fenârî ķâdî-‘asker olup bir Ėün merķûm Hâsan Ćelebi mezbûra Ėelüp eyitdi ki: “Pâdişâha danış. Mışır’a varayum, anda bir MaĖribî fâzıl-ı ‘Arab işitdüm. *MuĖni’l-Lebib* kitâbını Ėâyet Ėüzel bilür imiş. Varup andan kitâb-ı mezkûrı oқыmak isterüm.” demiş. ‘Alî Ćelebi daķı bu kışşayı Sulţân Meķhemmed’e ‘arz idicek Sulţân Meķhemmed demiş ki: “Şaķiķ ol kimsenüñ ‘aķlına hâlel Ėelmiş.” Sâbıķda daķı Sulţân Meķhemmed merhûm Hâsan Ćelebi’ye incinmiş idi. Zîrâ Sulţân Meķhemmed’ün hâyâtında Sulţân Bâyezîd nâmına *Tel-viķ Hâşiyesi*’n söylemiş idi ve mezbûr Hâsan Ćelebi, Mışır’a varup *MuĖni’l-Lebib*[i] ol MaĖribî fâzıldan Ėeregi gibi bi-tamâmîhi oқыyup fâzıl-ı MaĖribî daķı mezbûruñ fâziletine şehâdet [91b] idüp kitâbınıñ evveline

icâzet hattını urmuş idi ve ol müddetde İbn Hacer'ün ba'zı şâgirdlerinden *Şâhîh-i Buhârî*'yi okıyup kitâbının evveline icâzet-nâme yazdırmışdır. Ba'd ez-ân hacca gidüp ve hacdan Rûm'a geldükde fâzıl Mağribî'den okıdığı *Muğni'l-Lebib* nüshasının Sultân Mehemmed'e gönderdi ve Sultân Mehemmed dahı kitâb-ı mezkûra mü'tâlâ'a idicek merķûm Hasan Çelebi'nün hakkında tamâm fazlla i'tikâd idüp hâfırında olan incinmek zâ'il oldu gitdi ve merķûma İznîk Medresesi'n tevcih eyledi ve biraz müddetden sonra Şemâniyye Medreseleri'nün birin virdi ve merķûm Hasan Çelebi ol medresenün hücrelerinin birinde sâkin olup evķât-ı hamsde câmi'e müdâvemet iderdi ve 'abâ arkasında ve şemle başında idi ve 'âdet idinmiş idi ki dersden sonra Kâdî-zâde'nün medresesine varup ziyâret iderdi ve [irtesi]¹ ol dahı dersden sonra kalkup Hasan Çelebi'yi ziyâret iderdi ve Sultân Bâyezid serir-i saltanatına cülûs itdükde Hasan Çelebi'ye günde seksen akçe vazife ta'yin eyledi. Mezbûr dahı Burusa'ya varup anda tavaṭṭun eyledi ve anda vefât eyledi. {Zeyniler Tekyesi Câmî'nün öninde medfûndur.} Merķûm-ı merķûm *Muṭavvel* e laṭif hâşiye söylemişdür ve *Mevâkıf*a yâdgâr hâşiye [92a] yazmışdır ve *Telvîh*'e bî-mânend hâşiye dimişdür. Cemî'-i te'lifâtı halk içinde makbûl ü mu'teberdür. Lâ-cerem merķûm u mağfûr semt-i şalâhda ve nehc-i felâhda olduğu için Hâk te'âlâ merķûmuñ te'lifâtın 'ibâdî arasında mu'teber idüp yevm-i nûşûra dek du'â vü şenâ olunmaḫdan hâli degüldür.

{Naḫl olunur ki Şâhibü'l-Hidâye'nün bir qarındaşı var imiş. Fazlında akrânı yoḫ imiş. Fıkhda *Kifâye* nâm nice mücelled bir kitâb te'lif itmiş ki hallinde 'uḫûl-i [fuḫalâ] 'âcizler imiş. Hâşılı ğarâ'ib-i dehrden imiş. Lâ-kin mezbûr fâsık olup te'lif eşnâsında şûrb-i hamr idüp mü'tâlâ'a ider imiş ve Şâhibü'l-Hidâye anuñ şâgirdlerinin ednâsı yirine olup lâkin nihâyet-i mertebe şâlih olup hattâ on dört yıl miḫdâr ki *Hidâye* te'lifine iştiḡâl itmişdür. Şâ'im olup oturduğu meclise cârîye, ta'am getirüp cârîyesin var git diyüp ta'amı şâgirdlerine yidirür imiş ve bu müddetde bir ferd mezbûruñ şâ'im idigüni bilmemişdür. Lâ-cerem qarındaşı fâsık olmaḫla Hâzret-i Hâk mezbûruñ kitâbına iştiḡâr virüp ḫullarını anuñla müntefi' itmişdür ve Şâhibü'l-Hidâye şâlih ü zâhid olmaḫla bir mertebe kitâb-ı mezkûra şöhret

1 "اترتسى".

virüp kulları arasında rağbet virmişdür ki olmaz} ve merhûm Hasan Çelebi'nün mu'idi olan Seyyidî Çelebi nakl idüp eydür ki: “Bir şehir merhûm monlâmuz Hasan Çelebi [92b] ‘ye vardum. Hücresinden biri bir ‘azîm bükâ şavtı gelür ki ben hayrete vardum. Şoñra içerü girdüm ve emrleriyle bir yire oturdum ve edeble kendülerden sebep-i bükâlarından su’âl eyledüm. Eyitdiler ki bu gice şülüş-i ahîrde hâtıruma geldi ki üç aydan berü baña hiç dünyevî zarar gelmemiş. Ululardan işitmiş idüm ki kaçan zarar ahîret tarafına teveccüh eylese dünyevî zarar olmaz diyü ben dahı havfumdan ağlayup Cenâb-ı Hakk’a tazarru’ eyledüm. Tâ ki biz bu müşâhabetde iken monlânun at oğlanı mahzûn içerü girüp eyitdi ki ‘Baña didiñüz idi ki fülân katıra binüp fülân maşlahata varam. Ben dahı eyle idüp giderken katır düşüp öldi.’ didi. Merhûm Hasan Çelebi el-hamdüli’llâh diyüp hazz idüp ol oğlanı bu beşâretle şükren li’llâh âzâd eyledi.”

[Hüsâm-zâde Muştafâ Çelebi- Hüsâm-zâde]

Birisi ‘âlim ü fâzıl u kâmil Hüsâm-zâde Muştafâ Çelebi’dür. ‘Ulûm-ı edebiyeyi ve fûnûn-ı şer’iyyeden uşûli ve fûrû’ı ve hadîş ü tefsîri latîf bilürdi. Şûfileri severdi ve anlar ile hâlvete girüp anların ba’zı ahvâlin nakl iderdi. Nice müderris olup ba’dehu Burusa’da Sulţân Mehemmed Hân Medresesi’ne müderris oldı ve şoñra Burusa’ya müftî olup anda fevt oldı. *Telvîh*’e hâşîye yazmışdur ve Şadrü’s-şerî’a’nun *Vikâye Şerhi*’ne hâşîye yazmışdur ve ‘ilm-i inşâda akrânı [93a] az var idi. Uzun boylı ve büyük şakallı ve çok söyler ve latîfe-güy ve hulkı gökçek, mütevâzı’ hoş kimesne idi.

[Muhyî’d-dîn- Ehaveyn]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl Muhyî’d-dîn’dür ki “Ehaveyn” demekle meşhûr dur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup gereği gibi tahşîl-i fâzıl itmişdür. Nice yire müderris olup ba’dehu Şemâniyye’nün birine müderris olmuşdur. Seyyid’ün *Hâşîye-i Tecrîd*’ine hâşîyesi vardır ve ahkâm-ı zındıkda bir risâlesi vardır ve rub-ı müceyyeb ahvâlinde bir risâlesi vardır. Târîhün toköz yüz evâhirinde fevt olmuşdur.

[Kâsım Çelebi- Kâdî-zâde]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Kâsım Çelebi'dür ki halk içinde "Kâdî-zâde" demekle meşhûrdur. Babası Kaşamonı kâdîsı idi ve kendüsi hulk-ı hasen şâhibi, i'tikâdı pâk, nefsi selim, fuğarâ ve meşâyihî sever kimesne idi. Dâ'im 'ilm ü 'ibâdete müştâğil idi. Tab'ı zekî ve fehmi hoş 'âkıl kimesne idi. Zemânesi 'ulemâsından okıyup soñra Hızır Beg Çelebi yanına varup¹ anda çok 'ilm öğrendi. Andan soñra Tire Medresesi'ne müderris oldu ve anda külli fazlla iştihâr bulmağın Sulţân Mehemmed mezbûrî Şemâniyye'nün birine getürdi. Soñra Burusa'ya kâdî eyledi ve mezbûr kazasında gökçek sîret ile kâdîlik idüp hattâ zemân-ı kazâsı İslâm içinde târîh-i eyyâm olmuşdur. Soñra mezbûrî Sulţân Mehemmed Şemâniyye Medreseleri'nün [93b] birine nakl eyledi. Vaqtâ ki Sulţân Bâyezîd tahta cülûs eyledi, tekrâr mezbûra Burusa kâdîliğın virdi. Mezbûr dahı kabûl itmedi. Tâ kim Sulţân Bâyezîd mezbûra ikrâm eyledi. Ol dahı kabûl idüp anda laţîf sîret ile kâdîlik idüp Ramazân'ın üçinde sekiz yüz toğsan toğuzında vefât eyledi. *Rahimehu'llâhu te'âlâ.*

[Mağnisalı oğlu Mevlânâ Muhyî'd-dîn- Mağnisalı Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Mağnisalı oğlu Mevlânâ Muhyî'd-dîn'dür. Mevlânâ Husrev'ün Ayaşofıyye Medresesi'nde dânişmendi olup muhkem şuğl eylemişdür. Nakl olunur ki mezbûruñ hücresi fevķâniyyede olup şabâha dek çerâğ yakup şuğl ider imiş. Sulţân Mehemmed Hân dâ'im gice kalkdukça mûm şavķın görüp lâkin bunu yakan kim idüğün bilmez imiş. Bir gün Sulţân Mehemmed, Monlâ Husrev'den "Dânişmendleriñüzün fâzılı kimdür?" diyü şormuş. Ol dahı "Mağnisalı Oğlı'dur." demiş ve eyitmiş ki "Soñra kimdür?" Monlâ dahı "Mağnisalı Oğlı'dur." demiş. Sulţân Mehemmed "Anlar iki kimse midür?" demiş. Monlâ eyitmiş ki: "Yok, bir kimesnedür. Ammâ biñ kimesne yirinedür." demiş. Sulţân Mehemmed dahı eyitmiş ki: "Ol Ayaşofıyye'nün fevķâniyyesinde fülân hücrede sâkin olandur." demiş. Monlâ dahı "Belî, oldur." demiş.

Soñra Vezîr Maħmûd Paşa, İstanbul'daki medresesin binâ itdükde Sulţân Mehemmed medrese-i mezbûreyi Mağnisalı Oğlı'na [94a] virdi ve

1 Kelime mükerrerdur.

anda ders didi ve evvelki güninde monlâsı olan Mevlânâ Husrev ve Haţib-zâde ve İstanbul'ın cemî' mevâlisi mezbûruñ dersine hâzır olup anlaruñ yanında dânişmendlerine gâyet laţif ders diyüvirdi. Hattâ ders tamâm olduĸda Monlâ Husrev eyitdi ki: "İşte Rûm'da iki ders gördüm. Birisi Burusa'da Sulţân Mehemmed Medresesi'nde Mehemmed Şâh Fenârî'nün dersiydi ki ol günde ben anda hâzır idüm ve birisi daĸı bu dersdür." didi ve Haţib-zâde bu sözden gâyet ta'accüb itdi ve mezbûruñ fazlına i'tirâf itdiler ve sonra Sulţân Mehemmed mezbûra Maĸmûd Paşa'dan Şemâniyye Medresesi'nün birini virdi ve andan mezbûrî İstanbul kâğisi eyledi. Andan sonra kâđi-asker eyledi.

Şofra Sulţân Mehemmed, Rûmili'nde ba'zı yire ĸazâ idüp dönüp gelürken bir Arabî beyt şorup mezbûr daĸı tereddüd idüp cevâb virmiş ki "ĸonaĸa varup te'emmül ideyüm. Ba'dehu pâdişâha ma'nâsın 'arz ideyüm." Sulţân Mehemmed daĸı mezbûra "Bir beytün ma'nâsında te'emmül mi idersün!" didükde mezbûr sükût idüp der-hâl Sulţân Mehemmed, Mevlânâ Sirâcüd-dîn'i ki ol târiĸde nişâncı imiş da'vet idüp ol beytten su'al eylemiş. Ol daĸı tamâm ma'nâsın virüp bu fülân şa'irüñdür, fülân bahrdendür, [94b] kaşidesindendür ve ol beytün üzerinde biraz beytler daĸı okıdı. Sulţân Mehemmed dönüp Maĸnisalı Çelebi'ye işte 'âlem-i 'ilmde ve ma'rifetde ve tettebbu'da şöyle gerek diyüp ĸonaĸa varduĸları gibi mezbûrî 'azl idüp Şemâniyye'nün birini aña ta'yîn eyledi ve didi ki: "Tiz geldi ol daĸı ders diyüp tettebbu'-ı kütübe muĸtâcdur." didi. Maĸnisalı Çelebi daĸı ol medresede ĸaylî zemân ders didi. Şofra Mehemmed mezbûrî vezîr eyledi. Andan sonra vezâretinden 'azl idüp günde iki yüz akçe 'ulûfe ta'yîn eyledi ve Sulţân Bâyezîd taĸta cülûs itdükde tekrâr mezbûr monlâyı kâđi-asker idüp vefât idince anda ĸırmışdur ve bir ramazân gicesi mizâcî bozulup ĸay' itmek isterken fevt olmışdur ve mevlânâ-yı mezbûruñ ekşer-i himmeti taĸşîl-i riyâsete ve manşib[a] olmaĸın te'lîf ü taşnîf ile muĸayyed olmamışdur.

[Hüsâmü'd-dîn-i Tebrîzî- Ümmü Veled]

Daĸı birisi 'âlim ü fâzıl Hüsâmü'd-dîn-i Tebrîzî'dür ki ĸalk içinde "Ümmü Veled" demekle meşhûrdur. Zîrâ ki mezbûr Faĸrüd-dîn-i 'Acemî'nün ümm-i veledin tezevvüc itmiş idi. Mezbûr şâlih, mütedeyyin

ve kendü hâliyle muḳayyed kimesne idi. Cemî'-i evḳâtını 'ilme ve 'ibâdetle şarf itmiş idi ve çok kitâb müṭâla'a idüp cümlesin gereği gibi düzüp taṣḫîḥ itmişdür. Mezbûr ba'zı medârise müderris olup soñra Sulṭân Meḥemmed devrinde mezbûr Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Sulṭân Meḥemmed [95a] merḳûm Ümmü Veled'i derûnı pāk olup şâlih olduğu için ḡâyet severdi. Hattâ mezbûruñ evlâdından ba'zısı nakl idüp eydürdi ki: "Sulṭân Meḥemmed, Ebâ Eyyûb-ı Enşârî ziyâretine giderken ḳapumuz önine uğrayup babam bir çanak içinde şerbet idüp Sulṭân Meḥemmed'e ḳarşu çıkardı ve Sulṭân Meḥemmed daḥı 'Vâ'llâhi şu şerbeti içerüm.' diyüp şerbeti alup ḥazla içerdı. Andan soñra babama selâm virüp giderdi ve babama muḥkem iḥsân iderdi."

Nakl olunur ki bir kez Sulṭân Meḥemmed, Rûmili'ne ḡazāya gidüp 'ulemâ ve a'yân teşyi' için bile gidüp 'ulemâdan birisi Sulṭân Meḥemmed'e ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا﴾¹ diyüp mü'minlere imân ile emrûñ ḥikmeti ne olmak gerek diyicek Sulṭân Meḥemmed daḥı mezbûr monlāya dönüp "Fi'l-vâḳi' buña ḥikmet nedür, ne dirsün?" didi. Meger Sulṭân Meḥemmed'ün Edrine'de ḡazâ ṭablları çalınup ṭururdu. Monlâ dönüp işte bu ṭabllar aña cevâb virdi didi. Sulṭân Meḥemmed ne vechle cevâb virür didi. Eyitdi ki "Düm düm dir. Ya'nî imân üzrine dâ'im oluñ dir." didi. Sulṭân Meḥemmed mezbûrdan bu cevâbı ḡâyet begendi ve mezbûr monlânun bu deñlü fazlı var iken umûr-ı dünyâda ḡafleti var idi. Kendü medresesini Şemâniyye'nün sâ'ir medreseleri içinde ḡâhî bulımayup [95b] ḡayrı medreseye girerdi ve mezbûr bir gün Sulṭân Meḥemmed'ün elin öpmek ḳaşd itdükde Sulṭân Meḥemmed mezbûra elinün ayasın ṭutıvirmişdür. Soñra dönüp mezbûra "Bu vaz'la neye işâret itdüm, ḥiç bilür misün?" didi. Monlâ daḥı "Ayaşofıyye Medresesi'ne işâret eylediñüz." didi. Sulṭân Meḥemmed ḥazḳ idüp mezbûra Ayaşofıyye Medresesi'n virdi ve mezbûruñ ḡâyet çok kitâbı vardı. Dâ'im müṭâla'ada idi. Zîrâ mezbûr ma'îşetinden artan aḳçesini muttaşıl kitâba virürdi.

1 Nisâ Sûresi 136. ayetten kısmen iktibas: **Ey iman edenler!** Allah'a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba **iman edin**. Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr eden kimse iyice sapıtmıştır.

[Mu'arrif-zâde]

Birisi dahı 'âlim-i fâzıl Bâlikesreli Mu'arrif-zâde'dür. Zemânesi 'ulemâ-sından okıyup Hızır Beg Çelebi'den hizmetine varup anda tahşil-i fezâil itmişdür. Şoñra ba'zı medreselere müderris olup şoñra Sulţân Bâyezîd'e h'âce olmuşdur. Sulţân Bâyezîd mezbûrı ğâyet severdi. Muşâhabetden hâlî olmazdı ve eydürdi ki: "Eger ben Mu'arrif-zâde ile muşâhabet itmesem 'akîdemi taşhîh itmezdim." Âhir 'ömrinde mezbûr a'mâ oldu. Ma'a-zâlik Sulţân Bâyezîd mezbûrı kendü şöhetinden hâlî itmezdi.

[Yaraluca Muhyî'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Yaraluca Muhyî'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâ-sından okıyup ba'zı medârise müderris olmuşdı. Şoñra giderek Edrine'ye ve Burusa'ya kâdî oldu. Kâzâsında sîreti igen maqbûl olmamağın kâzâdan 'azl olunup [96a] tekâ'üd olındı. Şoñra mezbûrı Sulţân Bâyezîd kendüsine h'âce idinüp imtizâc idemedüğü sebebden 'azl idüp mezbûra tekrâr Edrine kâdîlığın virdi ve biraz müddetten şoñra 'azl idüp mezbûra günde iki yüz akçe 'ulûfe ta'yîn itdi ve bu hâl üzere geçinüp *rahimehu'llâh* Hakk'a pey-veste oldu. Mezbûruñ *Şerh-i Akâ'id*e hâşiyesi vardır.

[Bahâ'ü'd-dîn Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Bahâ'ü'd-dîn Çelebi'dür. Hâc Bayram Sulţân'ın hâlifesi Şeyh Luţfu'llâh hazretlerinin oğludur. Zekî, fâzıl, ehl-i 'ilm, yigid idi. Evkâtını 'ilme ve 'ibâdete taqsîm itmiş idi. Zemânesi 'ulemâsından okıyup şoñra H'âce-zâde'ye varup dersine mu'îd olmuşdur. Andan şoñra Bâlikesre Medresesi'ne müderris olup şoñra Kapluca Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu Sulţân Mehemmed mezbûrı Şemâniyye'nün birine müderris eyledi ve nice müddet anda müderris olduğdan şoñra medreseden ferâğat idüp Bâlikesre'de 'ibâdet ü t'â'ata iştiğâl gösterdi ve Sulţân Bâyezîd Edrine'de olan medresesin binâ itdükde Bahâ'ü'd-dîn Çelebi'nün anda müderris olmasın iltimâs idüp mezbûr dahı muhâlefet itmeyüp varup anda müderris olmuşdur ve târihün sekiz yüz toksan beşinde Edrine'de vefât itmişdür. *Rahimehu'llâhu te'âlâ.*

Naql olunur ki Edrine'de bir gün bir meczûba râst [96b] gelür ve meczûb buña eydür ki: “Monlâ rihlet-i kırbet olmışdur. Tedârük eyle.” Mezbûr dahı evine gelüp vaşıyyet ider ve andan yedi gün haste olup rahmet-i Hakk'a peyveste olur. Merhûm-ı merķûm 'âlem-i şîğarında Hâc Bayram tâcin geymiş idi. Öline ol tâc başından gidermemişdür.

[Monlâ Sirâcü'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ Sirâcü'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu H'âce-zâde hizmetine gelüp anda tekmîl-i fezâ'il itmişdür. Şoñra ba'zı medreselere müderris olup şoñra Sultân Mehemmed, mezbûra Şemâniyye Medresesi'nde birin virmişdür. Ve ol zemânda ki kendü Şemâniyye'nün birinde idi yanında olan medresede Monlâ Kestellî müderris idi. Meger merhûm-ı merķûm sâbıkda Monlâ Kestellî'den okıymışdı. Mezbûr bir kimseye ısmarlamışdı ki Monlâ Kestellî'yi gözede her kaçan ki dersden çıka kendüye haber ide. Merhûm-ı merķûm dahı ders ortasında bulunırsa dersin koyup çıkup Monlâ Kestellî ata binerken üzenğisin tutup şoñra selâmlayup gelüp dersin tamâm iderdi. Monlâ Kestellî merķûmı bu vaz'dan şol deflü men' idegördi, kıâbil olmadı. Merhûm Monlâ Kestellî ol medreseden kalkınca merhûm-ı merķûmuñ 'âdeti idi.

Merhûm Monlâ Sirâcü'd-dîn 'ulûmdan çok mes'ele hıfz itmişdi. Hattâ H'âce-zâde merķûmuñ hakkında şehâdet [97a] idüp eyitmişdür ki: “Mezbûr her okıyup mü'tâla'a itdüğini aslâ unutmamışdur ve merķûm 'ulûm-ı 'Arabiyye bilürdi ve 'Arabiyyet'de ve kaçâ'id-i 'Arabiyye hıfzında mahâret-i tâmmesi var idi. Hattâ merķûmuñ inşâ ve nazmında aķrân ve emşâlin-den [taşarrufı]¹ olduğı için Sultân Mehemmed dîvânında mezbûrı nişâncı itmişdi. Şoñra seferde merķûmuñ Mağnisalı Çelebi'den nazm-ı Arabî'de fazîleti sâbit olup bu sebebdan Mağnisalı Çelebi kıâdî-'askerlikden ma'zûl olduğı yukarıda zıkr olınmışdur ve merķûm-ı merhûm tâzeliginde fevt olmışdur. Mevti 'âmme-i 'ulemâya muşîbet olmışdur.

1 Yazmada “تصوفی”.

[Küpelüoğlu Mevlânâ Muhyi'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Küpelüoğlu Mevlânâ Muhyi'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup akrânı içinde fâzlla meşhûr olmuşdı. Nice medreseye müderris olup sonra Sultân Mehemmed'e kâdî-asker olmuşdur ve târîhüñ sekiz yüz yetmiş ikisinde Sultân Mehemmed, Karaman vilâyetinden dönüp gelürken mezbûrı 'azl itmişdür ve ol târîhde Maḥmûd Paşa'yı dağı 'azl eyledi ve mezbûruñ iki hem-şiresi olup birini Sinân Paşa nikâhlanup ve anuñ andan bir oğlu olup ismini Maḥmûd kodılar ve Maḥmûd Paşa Medresesi'ne müderris olup anda vefât itmişdür ve birisi dağı Süleymân Çelebi ibn Kemâl Paşa nikâhlanup andan Kemâlpaşa-zâde Aḥmed Çelebi zuhûr itmişdür.

[Mevlânâ Muhyi'd-dîn Mehemmed- Monlâ Vildân]

Birisi dağı 'âlim, [97b] fâzıl u kâmil Mevlânâ Muhyi'd-dîn Mehemmed'dür ki "Monlâ Vildân" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup sonra Gelibolı'ya kâdî oldu ve Vezir Maḥmûd Paşa mezbûrda sa'âdet 'âlâmetini müşâhede idicek mezbûrı İstanbul'a da'vet idüp Sultân Mehemmed'e muhkem terbiye eyledi ve mezbûr İstanbul'a geldükde ittifâkı ol zemânüñ nice zemân dīvâna varup Sultân Mehemmed'e kazâyâ 'arz eyledi ve Sultân Mehemmed, mezkûruñ edebini ve zekâsını ve başiretini begenüp mezbûra, kâdî-asker şıḥhat buldukdan sonra Burusa'da babası Sultân Murâd'uñ medresesini virdi. Andan sonra mezbûrı oradan kâdî-asker eyledi ve nice müddetden sonra ma'zûl idüp Sultân Bâyezîd tahta cülûs itdükde mezbûrı tekrâr Anaṭolî cānibine kâdî-asker naşb eyledi ve merḥûm-ı merḥûm kâdî-asker iken vefât eyledi.

Merḥûm-ı mezbûr kâdîlığında tamâm gökçek sîret üzerine olup fehmi laṭîfle ḥaḳḳı tamâm fehmi idüp ḥaḳḳı müsteḥaḳḳına işâl iderdi. Naḳl olunur ki mezbûruñ zemânında Edrine'de celeb ṭâ'ifesinden birisi bir fesâda mübâşeret idüp mahkeme nâ'ibi mezbûr celebe men' için âdem gönderüp ol dağı memnû' olmayup zarûrî nâ'ib kendüsi binüp mezbûr celebî men' itmek kaşd itdükde celeb dağı nâ'ibe [98a] kaḳkup muhkem let urmuş. Sultân Mehemmed bu haberi işidicek mezbûr celebüñ katline emr eylemiştir. Vüzerâ ve nüdemâ şol deñlü şefâ'at idegörmüşler. Kâbil olup Sultân

Meḥemmed kimesnenün şefâ'atin kabûl eylememiş. Âkıbet vüzerâ mevlânâ-yı merķûmdan iltimâs itmişler ki bu hûşûşda şefâ'at eyleye. Ol daḥı Sulṭân Meḥemmed'e şefâ'at itmek diledükde Sulṭân Meḥemmed şefâ'atin kabûl itmemiş ve eyitmiş ki: "Bir kimse ki nâ'ibü'ş-şer'î ve şer'î tahfif ide, aña cezâ ancaḳ ḳatldür. Ne maḥall-i şefâ'atdür." Mevlânâ-yı merķûm daḥı eyitmiş ki: "Nâ'ib ğazabla meclis-i şer'den ḳalkmağla mertebe-i ḳazâdan düşüp ol hâlde ol ḳâdî degül idi eyleye. Mezbûr celeb taḥḳîr-i şer'-i şerîf itmiş olmaz." dimiş. Sulṭân Meḥemmed daḥı böyle dinilicek sükût eylemiş. Andan şoñra vüzerâ mezbûr celebı getürdüp Sulṭân Meḥemmed'ün 'afv itdüğü için elin öpdürmek ḳaşd itdüklerinde Sulṭân Meḥemmed yanına bir ḳalıng¹ deynek ḥâzır idüp ḳomış. Hemân mezbûr celeb pâdişahuñ yanına geldüğü gibi pâdişâḥ deynegi ḳaldırup mezbûr celebe bir berk deynek urur ki ölmez. Mezbûr celeb daḥı ol deynek ḋarbından dört ay ḥaste olup şâḥib-fırâş olmuştur. Selâṭîn-i âl-i 'Osmân, şer'-i şerîfî ve 'ilm ü 'ulemâyı ta'zîm itdükleri için [98b] Ḥaḳ te'âlâ ile'l-yevmi'l-ḳıyâm selâṭîn-i cihân ve ḥavâḳîn-i zemândan her vechle bunları mümtâz ve ser-fırâz eyledi ve ol celeb Dâvûd Paşa'dur ki nice müddet ḥüsn-i ḥâl ve sîret-i laṭîf üzere Sulṭân Bâyezîd'e vezîr-i a'zam olmuştur ve dâ'im Sulṭân Meḥemmed'e du'âlar idüp eydürdi ki: "Benüm rüşdüme ve sa'âdetüme sebep Sulṭân Meḥemmed'ün baña urduğı deynek idi."

[Veliyyü'd-dîn oğlu Aḥmed Paşa- Aḥmed Paşa]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl ve seyyid-i kâmil Veliyyü'd-dîn oğlu Aḥmed Paşa'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup fazl u kemâlde nihâyet-i mertebeye vâsıl oldu. Şoñra Burusa'da Sulṭân Murâd Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'ye ḳâdî oldu. Andan şoñra mezbûr-ı mesfûrî Sulṭân Meḥemmed ḳâdî-âsker eyledi. Andan kendüye ḥ'âce eyledi ve mezbûr-la lâ-yenḳatı' muşâḥabet eylerdi ve merḥûm-ı merķûm muşâḥabeti tatlu, nevâdir ü leṭâ'if söyler kimesne idi. İnşâ vü nazmda mahâreti nihâyetde idi ve Sulṭân Meḥemmed mezbûra ziyâde mâ'il olduğı için kendüye vezîr idinüp seferde ve ḥazarda muşâḥabeti ile üns tutardı.

1 Yazmada "قالقك".

{Şoñra merķūm-ı merķūm Sulţān Meĥemmed ile Rūmili seferlerinin de bir seferde yanaşup giderken atı kaşanmak isteyüp geri kılmaķ lāzım geldükde pādīşāh geķüp gidüp ve arduñca olan silahdār oĥlanı daĥı gelüp yanına uğra [99a] -duķda meĥer merķūm-ı mezbūr şilahdārı sever demek tōĥmeti var imiş. Merķūm görmiş ki silahdārūñ yüzine bir pāre çamur sıçramış. Eyitmiş ki: ¹ «يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا» Naķl olunur ki fi'l-cümle bu mu'a-mele pādīşāhuñ sem'ine irişmiş ki ve konaĥa varılduķda pādīşāh silahdāra “Bre Aĥmed saña ne didi?” diyicek ² «وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا» didi dimiş. Pādīşāh daĥı Aĥmed Paşa'ya bī-hużūr olup 'azl itmişdür.} Şoñra mezbūra Tire sancaĥın virmiş şoñra Anķara'ya tebdil eylemiş. Şoñra Burusa'ya tebdil idüp merķūm-ı merķūm anda beg iken vefāt itmişdür. *Raĥimehu'llāhu te'ālā*.

{Murādiyye Medresesi ķurbında bir laţif medrese binā itmişdür. Ekşer Miftāĥ Medresesi olagelmış ve kendünün mezārı daĥı ol medresenün ķurbında řarīķ-i 'ām kenārındadır.} Merķūm-ı merķūmı tāze oĥlan sever diyü tōĥmet iderlerdi. Lākin merķūm H'āce-zāde eydür: “Bir ĥün merķūm Aĥmed Paşa ile Edrine'de ata binüp eķrāf-ı şehri bir řarīķle gezerdük. Dönüp baña su'al idüp eyitdi ki: ‘Cimā'uñ lezzeti ne mertebedür? diyüvirün. Ben bunu çok kimseden su'al itdüm, murādumca cevāb virmediler. Lākin siz 'ālim-i fażılsız. Ĥaķ ta'bır ile eyitmege ķādirsiz.’ didi. Ben de [99b] didüm ki ol bilinür ammā vaş u ta'bır olunmaz, bilinmez ĥāleti. Zīrā anuñ kim zevķe dā'irdür. Benüm böyle didigümi inkār itdi. Ben de eyitdüm ki eyle ya siz de baña 'aselün lezzetini beyān eyleñ. [Eyitdi]³ ki ol beyān olmaz, zevķle bilinür. H'āce-zāde merķūm eydür ki taĥķīķ bildüm ki merķūma ol isnād ĥayr-ı vāķi'dür. Merķūm 'innindür.” Merķūmuñ vefātı toķuz [yüz] iki senesinde vāķi' oldı.

1 Nebe Süresi 40. āyetten kısmı iktibas: “Kuşkusuz biz insanın önceden yapıp ettikleri karşısında göreceği ve inkarcının, “**Keşke toprak olsaydım!**” diyerek dövüneceği gün gerçekleşecek olan yakın bir azaba karşı sizi uyardık.”

2 Nebe Süresi 40. āyetten kısmı iktibas: “Kuşkusuz biz insanın önceden yapıp ettikleri karşısında göreceği **ve inkarcının, “Keşke toprak olsaydım!” diyerek dövüneceği gün gerçekleşecek olan yakın bir azaba karşı sizi uyardık.**”

3 Yazmada “ايتدم”.

[İbrâhîm Paşa ibn Hâlîl Paşa- İbrâhîm Paşa]

Birisi dahı ‘alim ü fâzıl ü kâmil İbrâhîm Paşa ibn Hâlîl Paşa’[dur]. Babası Hâlîl Paşa, Sultân Murâd’uñ vezîri idi. Şoñra Sultân Mehemmed tahta geçdükde merhûma gâyet gâzab idüp kulede habs idüp mâl u emlâkden nesi var ise hep cümle aldı. Hattâ merhûm Hâlîl Paşa habsde fevt oldı ve merhûm İbrâhîm Paşa ol târîhde Edrine’de kâdî idi. Babası öcinden gâzab idüp ma’zûl itdi ve aslâ ‘ulûfe ta’yîn itmedi ve mezbûr gâyet fakîr olup halk içinde hâkîr oldı. Hattâ nakl olunur ki mevâliden ba’zısına irtibât idüp dânişmend olmağ murâd idinüp pâdişahuñ korkusından kimse mezbûrı kabûl itmedi. Andan şoñra merhûm İldırım Hân vakfında mütevellî oldı ve Burusa kâdîsı ol târîhde Monlâ Kirmâstî idi ve merhûm İbrâhîm Paşa’yı kâdî-i mezbûr muhâsebeye çeküp külli söğüp incidüp **[100a]** hıyâneti zâhir oldı diyü Sultân Mehemmed’e ‘arz idüp tevliyet manşıbından dahı ‘azl itdürdi. Şoñra merhûm beg zor ile Burusa’da muhtesib olup fakrından atını kendüler egerler idi. Şoñra kendünün bu hâlini fikr idüp cümleden ferâğat idüp Burusa’da muķim Şeyh Hâc Hâlîfe hizmetlerine varup inâbet idüp anlardan tâc u hırka geyüp fuķarâ-yı mürîdîn zümresine dâhil oldı. Merhûmuñ a’dâsı Sultân Mehemmed’e mezbûr içün “Dîvâne oldı, Burusa Bîmâr-hânesi’nde ‘ilâc olunur.” dimişler.

Nakl olunur ki bir gün Şeyh Hâc Hâlîfe, Şûfiler Yaylaķı nâm yaylaķda yaylamağ çıkup şûfilerinüñ birisine eyitdi ki: “Var İbrâhîm’i baña çağır.” Ve şeyhüñ bir atı var idi. Boğazına bir büyük çañ takmış idi. “Mişelikde zâyî olmasun diyü ve bu atı bile ilet.” ve eyitdi ki “Bu ata binsün amma çañuñ çıkarmasun.” Nâgâh İbrâhîm Paşa mezbûr ata binüp ağaķlar arasından gözüktüğü gibi şeyh çağırıp eyitdi ki: “Yâ İbrâhîm! Şaķın atdan inme illâ benüm yanumda ol, dahı hoş sultânım ile eyleyeyüm.” dimiş ve şeyh, mezbûra ta’zîm idüp altına bir post dõşedi ve yanına aldı ve İbrâhîm Paşa şeyhe eyitdi ki: “Benüm sultânım baña ihsân itdigiñüz atuñ çanıñuñ şadâsı maşrıķa ve mağrıbe vâşıl oldı.” **[100b]** “Ne ‘aceb muhkem şavt ider” didi. Şeyh dahı “İnşâ’llâhu te’âlâ eyle ola.” didi. Şoñra dönüp mezbûra eyitdi ki: “Yarın tırma İstanbul’a geç. Lâkin Sultân Bâyezîd’den gâfil olma.” didi. Ol zemânda Bâyezîd Amâsiyye’de sancaķda idi. Mezbûr dahı şeyhüñ elin öpüp vedâ idüp kâķkup İstanbul’a teveccüh eyledi.

Naql olunur ki mezbûr İbrâhîm Paşa, İstanbul'a gelüp ba'zı zemânda soğakda giderken Sulţân Mehemmed'e râst gelür. Ol zemânda pâdişâh-laruñ şehr içini gezmek 'âdeti idi, 'ayb degül idi. Hemân mezbûr atından inüp soğakda bir cânibe geçüp el kavuşdurup tırmış. Sulţân Mehemmed mezbûrı görüp eyitmiş ki: "Sen Hâlil Paşa'nuñ oğlu degül misün?" Ol dağı "Eved pâdişâhum. Ol du'acıñum." demiş. Sulţân Mehemmed dağı "El-hamduli'llâhi te'âlâ divâneligün gitmiş. Uşlanmışsın." demiş. Andan eyitmiş ki: "İmdi irtedivâna gelesin." Ol dağı irtesi divâna varup Sulţân Mehemmed vüzerâsına eyitmiş ki: "Hâlil Paşa'nuñ oğlu gelmiş ola mı?" "Eved pâdişâhum, işte divânda tırıyor." demişler. Eyitmiş ki: "Varuñ şoruñ ne maķûle manşib ister?" Vüzerâ egilüp pâdişâhuñ emrini naql idicek şeyhüñ naşîhati için "Amâsiyye kâdîlığın isterüm demiş." Tekrâr, tekrâr şormışlar, eyle cevâb virmiş. Pâdişâha [101a] girüp "Şöyle dir." diyicek Sulţân Mehemmed eyitmiş ki: "Şimdi tahķîķ bildüm ki dağı divânelikden ķurtulmamış. Va'llâhi ne deñlü büyük manşib istese virürdüm. Lâkin iste-düğini virün." demiş.

Naql olunur ki merhûm İbrâhîm Paşa eydür ki: "Amâsiyye'ye vardığım gibi ol gice vâķı'amda gördüm ki Sulţân Bâyezîd bir büyük file binmiş ve ben dağı ardına binmişüm. İrtesi Sulţân Bâyezîd'e buluşdum." Beni gör-düğü gibi eyitdi ki: "Baķa monlâ ben bilürüm ki sen Amâsiyye kâdîlığın benüm için ķabûl eyledün. Eger Allâhu te'âlâ bize devlet virürse saña külli ri'âyet ve iltifâtlar ola." Hikmet Allâh'ındur, çok geçmeyüp Sulţân Mehemmed riķlet idüp Sulţân Bâyezîd tahta cülûs eyledi ve mezbûr İbrâhîm Paşa'ya haberi gönderdi ki kendülerün sa'âdet-ķanesini İstanbul'a göçirüp gele ve mezbûr İstanbul'a geldükde Sulţân Bâyezîd, Monlâ Kes-telli'yi Rûmili kâdî-askerliğinden 'azl idüp yirini mezbûr İbrâhîm Paşa'ya vir-di ve ol târiķde Monlâ Kirmâstî İstanbul kâdîsı idi ve İbrâhîm Paşa ile olan mâ-cerâsından külli havf idüp fevrî İbrâhîm Paşa'ya manşib teh-niyesine geldi ve külli temelluķ eyledi. İbrâhîm Paşa dağı anuñ itdüğine ķalmayup mezbûr [101b] Kirmâstî'ye külli ri'âyetler eyledi. Hattâ Monlâ Kirmâstî'nün ķorkısı hicâb u şerme mübeddel oldu. Andan sonra Sulţân Bâyezîd mezbûr İbrâhîm Paşa'yı vezîr-i a'zam eyledi ve cemî'-i emrini aña ısmarladı. Vezîr iken vefât eyledi.

Mezbûr İbrâhîm Paşa'nun kâdîlığında ve vezîrliginde sîreti gâyet gökçek idi. Her gün maṭbahından altı yüz fakîr aş alurlar idi ve dâ'im muḥtâclara in'âm u iḥsân üzere idi. Nakl olunur ki vefât itdûğı zemânda mezbûrûn hazînesinde sekiz biñ aḳçeden gayrı nesne bulunmamışdır.

[Yârḥişâri Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl ve şâlih ü kâmil Yârḥişâri Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ'dur. 'Âlim ü şâlih ve nefsi şerîf ve himmeti bülend ve ḥalk içinde ḥürmeti çok ve kâdri büyük kimesne idi. Evvelâ kendü zemânesi 'ulemâsından okıyup soñra H'âce-zâde ḥizmetine varup andan Murâd Paşa'ya müderris olmuşdır. Andan Edrine'de vâḳi' Üç Şerefeli'nün birine müderris oldu. Andan Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Andan İstanbul'a kâdî oldu. On yıl miḳdârı Sulṭân Bâyezîd devrinde İstanbul'a kâdî olmuşdır ve kâdî iken fevt olmuşdır.

Nakl olunur ki Şemâniyye'den mezbûra vüzerâ elbette İstanbul'a kâdî olmaḳ gereksün diyiceḳ [102a] aṣlâ rızâ göstermemiş, ḥattâ Sulṭân Bâyezîd mezbûra kendü ḥaṭṭıyla bir mektûb yazup göndermiş ki “Ben bilürüm ki sen kâdîlığa tamâm müstehaḳsın. Eger ben seni koyup senden gayrısını kâdî idecek olursam Allâhu te'âlâya 'âşî olmuş olurum. Senden tazarru' iderüm ki sözümi redd itmeyüp İstanbul kâdîlığın kabûl idesin.” {Ol daḥı bu mertebeden soñra kabûl eyledi. İşte ey tâlib-i kaẓâ olan yârân erlik şöyle olur. Beyt:

بو حنیفه قضا نکرد و بمرد
تو بمیری اگر قضا نکنی¹

Ve pâdişâh-ı rüşen² iksîrlerde dîn emriyle teḳayyüd ve 'ulemâya iltifât böyle olur.

قدر زر زر گر شناسد
قدر گوهر گوهری³

Merḥûm-ı merḳûm kâdîlığında sîret-i ḥasenesi var idi. Allâhu te'âlâdan gayrı bir ferdden ḥavf itmezdi ve zâleme mezbûrdan muḥkem ḳorḳarlar idi. Fazîletine ḥod cümle 'ulemâ-i 'aşrî ḳâ'il olmuşlar idi. İstanbul'da bir laṭîf

1 “Ebu Hanife kadılık yapmadı ve öldü. Sen de yapmazsan ölürsün.”

2 Derkenarda: “zahîr ü naẓar.”

3 “Altının değerini kuyumcu, mücevherin değerini mücevherci bilir.”

mescid ve biraz anuñ kurbında fuķarā-yı ‘ulemā sākin olacaķ odalar binā eyledi ve tārīhüñ çoķuz yüz on birinde fevt olup mescidinüñ öñinde defn olındı. *Raḥimehu’llāhu te‘ālā*.

[Yūsuf bin Hüseyn-i Kirmāstī]

Birisi daḥı ‘ālim ü fāzıl u kāmīl Yūsuf bin Hüseyn-i Kirmāstī’dür. Zemānesi ‘ulemāsından okıyup soñra H‘āce-zāde’ye varup andan ‘ulüm-ı ‘Ara-biyye ve şer‘iyyeyi tekmiñ eylemişdür. Ba‘zı [102b] medreselere müderris olup soñra Semāniyye’nüñ birine müderris olmışdur ve oradan Burusa kâdīsı olup andan İstanbul’a olmışdur. Defn-i kâzâda merḥūm-ı merķūm bī-mişl ü bī-naẓīr kimesne idi. İcrā-yı ḥaķda bir keskin kılıc idi. Kimesne-den ḥavfı yoĝ idi.

Naķl olunur ki bir gün vezīr İbrāhīm Paşa mezbūrı İslāmbol kâdīsı iken bir maşlaḥat için çaĝırup mezbūr daḥı gicelik dülbend ile şabāḥ namāzını edā için mescide varmış gelmiş imiş. Hemān at egerledüp ol ḥālle vezīre varmış. Vezīr daḥı istiĝrāb idüp “Efendi bu ne şüretdür?” demiş. Eyitmiş ki “Şu ḥālle Hālīķ te‘ālānuñ ḥizmetine varmış idüm. Bu ḥāli taĝyīr idüp ve size gelmege Ḥazret-i Ḥaķ’dan ḥicāb itdüm.” demiş. Vezīr daḥı bu sözi ĝā-yet beĝenüp Sulṭān Bāyezīd’e mezbūruñ bu mu‘āmelesin ‘arz itmiş. Pādişāḥ daḥı külli ḥazz idüp mezbūra külli baḥşışler ve in‘āmlar ve iḥsānlar itmiş. Merḥūm-ı merķūmuñ laṭīf te‘līfleri vardır. Birisi *Muṭavvel Ḥāşiyesi*’dür ve birisi *Vikāye Şerḥi*’dür. Birisi ‘ilm-i uşūlde kendünüñ *Vecīz* nām metnidür ve ‘ilm-i me‘ānide *Müntehab* nām kitābıdır ve anı yine şerḥ idüp ismini *Tibyan* koymışdur ve İstanbul’da bir laṭīf mekteb binā idüp vefāt itdükde mektebi yanında defn [103a] oldı. Tārīḥ-i vefātı çoķuz yüzde olmışdur.

[Eşref-zāde]

Birisi daḥı ‘ālim ü fāzıl Eşref-zāde’dür. H‘āce-zāde’den ta‘lim-i ‘ulüm idüp soñra Monlā Ṭūsī’ye mu‘id olmışdur. Ḥaķ içinde bir mertebe faẓıl u zekā ile ve leṭāfet-i ṭab‘la meşhūr-ı āfāķ idi ki ta‘bīr olmaz. Ḥattā ba‘zı zemānda dānişmendlerüñ bir maḥalde işkālī olup Monlā Ṭūsī’ye varmışlar. Anlara andan şifā gelmemiş ve mezbūra gelüp şübhelelerin ‘arz itmişler. Mezbūr tamām mertebe ḥall idüp cümlesi bunıñ ḥükmine rāzī olmuşlar ve

merhûmdan nakl olunur ki dir imiş hîç dünyâda benüm katumda müşkil me's'ele yokdur ve merhûma babası 'âlem-i şığarda her fenden bir kitâb hıfz itdirmiş. Lâkin ma'nâsını bilmez imiş. Hemân mücerred hıfz-ı lafz imiş. Vaktâ ki merhûm istihrâca kâdir olmuş cümlesinüñ me'ânisine bir yirden vâkıf olmuş. Eger mezbûr şuğl üzere kalaydı 'ulemâ-i mütekkaddimîni utandırurdu. Şoñra mezbûr taşavvufa meyl idüp şoñra kalenderlerle siyâhate meyl itdi ve anlar elinden halâş olımayup helâk oldu gitdi.

[Alâ'ü'd-dîn Fenârî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Mevlânâ 'Alâ'ü'd-dîn Fenârî'dür. Bu kimesne evlâd-ı Fenârî'den degüldür. Belki İstanbul kırbunda olan Fenâr'a mensûbdur, andandur. 'Alî Kûşcı'dan ve sâ'irinden [103b] okıyup ba'zı medreseye müderris olup ba'dehu Şemâniyye'nüñ birine müderris olup şoñra Burusa'ya kâdî olup şoñra Anaṭolı cānibine kâdî-'asker olmuşdur. Ba'dehu ma'zûl olup seksen akçe tekâ'üd 'ulûfesi ta'yîn olındı ve Sulṭân Bâyezîd devrinde fevt oldu. Mezbûr-ı merķûm 'ulûm-ı 'Arabîyye'de ve fûrû' u uşûlde kâmil kimesne idi ve 'Arabî inşâda tamâm mahâreti var idi ve Seyyid Şerîf'ün Şerh-i Miftâḥ'ına bir hâşiye söylemişdür.

[Monlâ 'Abdu'llâh-ı Amâsî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ 'Abdu'llâh-ı Amâsî'dür. Kendü zemānesi 'ulemâsından okıyup şoñra Amâsiyye'de müderris olup şoñra Merzifon'da müderris olup şoñra Amâsiyye'de Sulṭân Bâyezîd Hân Medresesi'ne müderris olup anda fevt oldu. Şâlih ü 'âbid, şâhib-kerâmet kimesne idi. Merķûm-ı merhûm 'ulûm-ı edebîyyeyi ve uşûl ü fûrû'ı ve ḥadîs ü tefsîri ḥûb bilürdi. Dānişmendi, mezbûrdan metn-i Miftâḥ'ı sâdece okıyup mezbûr anlaruñ dersi diyüp şürûḥdan birine mürâca'at itmezdi ve mezbûr mübârek kimesne olup çok kimesne kendüden müntefi' olmuşlardur ve merhûmuñ 'âmme-i evkâtı şuğl-i 'ilme ve 'ibâdete maşrûf olup aḥvâl-i dünyâyâ aşlâ muḳayyed olmazdı.

[Tosyalı Hâc Baba- Hâcî Baba]

Birisi dağı ‘âlim ü fâzıl, ‘âlim ü kâmil Tosyalı Hâc Baba’dur. Nâfi‘ kimesnedür. ‘Ulûm-ı [104a] edebiyeyi ve şer‘iyyeyi güzel bilürdi. Dâ’imâ talebeye ders diyüp taşnîfleri t̃alibîn içinde tamâm şöhet bağlamışdur. Birisi *Kāfiye İ‘râbî*’dur ve birisi *Mişbâh İ‘râbî*’dur ve birisi naḥvde *Ḳavā’idü’l-İ‘râb*’a şerhidür.

[Veliyyü’d-dîn-i Karamanî]

Ve birisi dağı ‘âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ Veliyyü’d-dîn-i Karamanî’dür. Meşhûr şâ’ir Nizâmî’nün babasıdur. Mezbûr-ı merķûm Karaman’da taḥşîl-i ‘ulûm idüp kemâl-i fazlla şöhet bağlamışdur. Dâ’im meclis-i va‘za oturup havâşş u ‘avâmdan çok kimesne enfâs-ı tayyibesiyle müntefi‘ olurdı ve mezbûra eşnâ-yı va‘zda gâhî ba‘zı hâl ‘arız olup kendüyi yinmeyüp kürsiden düşmek olurdı ve oğlu Nizâmî de kendü ḥayâtında vefât idüp ol cihetden ğâyet maḥzûn ve ğamġin olup gâhî münâsebetle Nizâmî’nün ba‘zı ebyâtın meclis-i va‘zında getirüp muḥkem aġlardı ve ḥalk dağı aġlarlar idi. Nizâmî’nün ḥâlini Sultân Meḥemmed Hân işidüp İstanbul’a da’vet idüp gelürken yolda vefât itmişdür.

[Kara Sinân]

Birisi dağı ‘âlim ü fâzıl Monlâ Kara Sinân’dur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup soñra ba‘zı medârise müderris olmuşdur. Merķûmuñ ‘ulûm-ı Arabiyye’de ve fûnûn-ı edebiyede mahâreti olup ‘ilm-i şarfda *Merâḥ*’a şerḥ söylemişdür ve ‘ilm-i mezkûrdan *Şāfiye* [104b] metnine şerḥ söylemişdür ve ‘ilm-i hey’etde *Mulaḥḥaş-ı Çaġmîni* metnine şerḥ söylemişdür ve *Sadrü’ş-Şerî’a* kitâbına ḥāşiye söylemişdür.

[Muşliḥü’d-in Muştafâ-yı Karamanî- Aytoġmış]

Birisi dağı ‘âlim ü fâzıl Muşliḥü’d-in Muştafâ-yı Karamanî’dür ki “Aytoġmış” demekle meşhûrdur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup soñra Mısr’a varup anda fuḫalâ-yı Arab’dan tekmîl-i ‘ulûm idüp soñra yine Rûm’a gelmişdür ve naḥvden *Mişbâḥ* nâm metne *Ḍav*’adlu bir laṭif maḫbûl kitâb söylemişdür. Kitâb-ı mezbûr talebe mâ-beyninde tamâm şâyi’dür

ve fakîh Ebu'l-Leys'ün *Kitâb-ı Şalât*'daki muḳaddimesine *Tavzîḥ* nâm bir şerḥ söylemişdür. Kitâb-ı mezbûr daḥı mesâ'il-i müfide ve fevâ'id-i laṭife müşt Emil kitâbdur.

[Muşliḥü'd-dîn Muştafâ- 'Abdu'l-kerîm Ḳaynı]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u kâmil “Abdu'l-kerîm Ḳaynı” dimekle meşhûr Muşliḥü'd-dîn Muştafâ'dur. Mezbûr 'ulemâ-i Rûm'dan okıyup tamâm fazl-la şöhret bağlamışdur. Bir nice yire müderris olup soñra Burusa'da Sulṭân Murâd Medresesi'ne müderris olup anda vefât itmişdür.

[Ḳaraca Aḥmed- Şemsü'd-dîn]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u Monlâ Şemsü'd-dîn'dür ki “Ḳaraca Aḥmed” dimekle meşhûrdur. Taḥşil-i 'ulûm idüp soñra ba'zı medârise müderris olup ba'dehu Burusa'da İldırım Ḥân Medresesi'ne müderris olup anda müderris iken târîḥü'n sekiz yüz elli dördinde evâsıt-ı Şa'bân'da fevt oldı. Merḥûm-ı merḳûmuñ zekâsı olmamağın [105a] dâ'im şuğl ve taḥşil üzere olup bir ân ḥâlî olmazdı ve ma'a-zâlik 'ulüvv-i himmetiyle ve keşret-i iş-tigâliyle 'ilmden mertebe-i 'ulyâya vâşıl olmuşdur. Ekşer-i muḥtaşarâtı şerḥ idüp taşnîfleriyle ṭalibîn müntefi' olmuşlardur. Ḥüsâm-ı Kâtî'nün *İsâğüci Şerḥi*'ne ḥâşiye söylemişdür. Ve Seyyid Şerîf'ün *Küççük Ḥâşiyesi*'ne ḥâşiye söylemişdür ve Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün *Şerḥ-i Şemsiyye*'sine ḥâşiye söylemişdür ve daḥı Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün *Aḳâ'id Şerḥi*'ne ḥâşiye söylemişdür.

[Şemsü'd-dîn Aḥmed- Dîñkoz]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ Şemsü'd-dîn Aḥmed'dür ki “Dîñkoz” dimekle meşhûr[dur]. Ba'zı medreselere müderris olup soñra İldırım Ḥân Medresesi'ne müderris olup anda vefât itmişdür. Nefis, müfid, ehl-i 'ilm idi. 'İlm-i şarfdan *Merâḥ* nâm kitâba 'aceb laṭif şerḥ söylemişdür ve âdâb-ı bahşden Mes'ûd-ı Rûmî kitâbına laṭif ḥâşiye yazmışdur ve 'ilm-i şarfdan *Maḳşûd* a daḥı şerḥi vardır.

[Taşgun Halife]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil Taşgun Halife'dür. 'İlmiyle 'âmil, şâlih kimesne idi. Zemānesi 'ulemāsından okıyup sonra Monlā Husrev'e varup andan 'ulūm-ı nāfi'a öğrenüp sonra mezbūra taşavvuf cānibi gālib olup cümleden ferāğat idüp şūfî oldu ve vaṭanı olan yirde ki [105b] Burusa'dur anda karar eyledi ve Hāzret-i Emīr kurbında bir mahallede sakin oldu ki hālā ol mahalleye Taşgun¹ H'āce Mahallesi dirler. Mezbūr-ı merķūm dā'im halka va'z u naşihata meşğul olup halk mezbūra küllī mahabbet itmişlerdür ve {mezbūruñ bir fakīr ahvāl-i 'ışk ve cezbe-i İlāhiyye'ye mütē'allik laṭif ke-limāt-ı manzūmesin gördüm} ve Sulṭān Bāyezid devrinde mezbūr fevt oldu.

[Monlā Muşliḥü'd-dīn- Kızıl Katar]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ve fāzıl u kāmīl Monlā Muşliḥü'd-dīn'dür ki ol zemānda "Kızıl Katar" demekle şāyi' olmuşdur. Merķūm-ı merḥūm 'ilmi gāyet severdi ve çok mes'ele hıfz itmişdi. Dānişmendlerüñ şugliyle ve işlāḥ emriyle gāyet muḳayyed idi ve mezbūr cemī'-i evkātını ders ü müṭāla'aya şarf itmişdi. Naql olunur ki merķūm kütüb-i mu'tebereden her gün on kitābdan ders dir imiş ve bir gün ders terk itmezdi ve talebe her mes'elede ki mezbūra mürāca'at iderlerdi elbette merḥūmı hāzır bulurlardı. Naql olunur ki bir gün merķūm eşnā-yı dersde ba'zı talebesine bī-ḥuzūr olup eyitmiş ki: "Va'llāhi *Maḳşūd* kitābından *Keşşāf*a çıkınca olan kitāblaruñ içinde olan mes'eeler 'āmmeten ḥāṭırumda mazbūṭumdur."

Mezbūr Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli Medresesi'ne müderris olup naql [106a] olunur ki hemān ol gün Şemāniyye Medreseleri'nün biri hall olup açılmış. Sulṭān Meḥemmed eyitmiş ki: "Anı ben Monlā Muşliḥü'd-dīn'e virdüm." Vezīr eyitmiş ki: "Devletlü pādīşāh! Aña bu gün bir medrese virdiñüz. Hele varup anda ders disün." Pādīşāh eyitmiş ki: "Zarar itmez. Zīrā ol her vechle aña müs-teḥaḳdur." Şonra Sulṭān Bāyezid tahta geçdükde mezbūr tekrār Manastır Medresesi'n virüp sonra Üç Şerefeli Medresesi'n virip merḥūm anda müderris iken fevt olmuşdur. Merķūm-ı mezbūr şakālī az, kırmızı beñizlü, büyük gevdelü ādem idi. Ḥattā merķūmı her at getüremeyüp bir kuvvetli

1 Yazmada "Taşkun".

büyük ata binerdi. Rivâyet olunur ki kaçan bir dânişmend derse hâzır olmasa dersden sonra anuñ hücre sine varur idi ve eger dânişmend haste ise hâtırın şorup 'iyâdet iderdi ve eger degül ise dânişmendi muhkem azarlar idi ve talebesinden birisinin bir gün şılasından bir hışmı gelüp merhûm-ı merkûma varup eyitmiş ki kışsa şöyledür: "Emriñüzle mezbûr hışmumı ba'zı kenâra iletüp ziyâfet itmek isterüm. Meger ol gün ders günlerinden idi. Monlâ dahı gâyet gâzaba gelüp eyitmiş ki: 'Niçün bu ma'kûle umûrı derse mâni' tutarsın ve dersi bunlara mâni' tutmazsuñ?' demiş."

[Monlâ Şemsü'd-dîn]

Birisi dahı Monlâ Şemsü'd-dîn'dür. Aydın ilindendür. [106b] 'ulemâ-i Rûm'dan okıyup ba'dehu diyâr-ı 'Acem'e varup anda 'ulemâsından tahşil-i kemâl idüp ba'dehu diyâr-ı 'Arab'a rihtlet idüp andan dahı 'ulemâsiyla muşâhabet-i 'ilmiyye idüp ger[egi] gibi tekmi'l-i fezâ'il eylemişdür ve 'ilm-i me'ânî vü beyânda ve 'ilm-i nağamâtda bî-naẓır idi. Şoñra yine Rûm'a 'avdet idüp 'ilm-i nağamâtda mahâreti olduğı hayşiyetden Sulţân Mehemmed yanına gâyet kırb tahşil eyledi. Şoñra Sulţân Mehemmed merhûm-ı merkûmuñ ba'zı evzâ'ına incinüp muşâhabetden mezbûrı dır eyledi. Mezbûr dahı Burusa'ya varup anda halkdan 'uzlet ihtiyâr eyledi. Naql olunur ki kaçan ki mezbûruñ nafaqası dükense evinden çıkup bir yirde otururdu ve ehl-i nağamât mezbûruñ yanına cem' olup her biri mezbûrdan öğrenüp mezbûra bir akçe virürlerdi ve bu vechle biraz akçe tahşil idüp yine evine girüp ol akçe dükenince evinden çıkmazdı. Yine dükendükde bu üslûbı idüp toköz yüz senesinde vefât idince bu hâl üzere geçindi. Mezbûr 'Arabî ve Türkî ve Fârsî lisânında laţif, faşih ü belîğ ve muşanna' kaşideler söylerdi. Ba'zı kaşâ'idi taşhif olınduğda evvelinden âhirine varınca hicv olurdu ve mezbûruñ 'ilm-i edvârda taşnîfleri vardur.

[Monlâ Melihî]

Birisi dahı Monlâ Melihî'dür Aydın vilâyetindendür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ekşer fende mâhir [107a] olmuşdı ve akrân u emşâli üzerine fâ'ik olmuşdı. Diyâr-ı 'Acem'e varup anda dahı tamâm şuğl idüp anda Monlâ Câmî ile ders okımağda şerik olmuşdı. Şoñra Rûm'a gelüp İstanbul Hışarı feth olmuşdı. Anda gelüp tavaştun eyledi. Şoñra mezbûra hizlân ve

belâ-yı ezeli işâbet idüp şürb-i hamra mübtelâ oldu. Ölünceye dek mezbûr bu hâl üzere geçindi gitdi. Mezbûruñ cümle fazîletinden birisi bu i[di] ki *Şîhâh-ı Cevherî*'yi bi-tamâmihi ezberlemişdi. Dânişmendler bir luğatda şübhe itseler varurlar mezbûrdan ol luğatı şorup ma'lûm idinelerdi.

Naql olunur ki diyâr-ı 'Acem'den bu cânibe gelür ba'zı talebeye Monlâ Câmî kendü taşnîfâtından bir risâle virüp eyitmiş ki: "Rûm'da Melihî nâm bir şerîküm vardır. Aña bizden varup selâm idüp ve bu risâleyi bizden hediye aña viresün." demiş. Ol dağı İstanbul'a gelüp Monlâ Melihî'yi 'ulemâ ve şulehâdan bir kimesne şanup "Eyâ kanda i ki?" diyüp su'âl itdükde "Fülân mey-hânededür, var anda bulırsuñ." didiler. Mezbûra dağı ta'accüb idüp varup Melihî'ye Monlâ Câmî'nün selâmın yetiştirüp risâleyi 'arz itdükde risâleyi okıyup muhkem ağladı ve eyitdi ki: "Kazâ ve kader anı şalâha sevk eyledi. Beni böyle melâmetî kıldı. Tağdır Allâh'ındur. Elûmden ne [107b] gelür?" diyüp ve eyitdi ki: "Bu risâle-i şerîfeye benüm böyle televvüsüm var iken nazar ve müţâlâ'a itmek lâ'îk degüldür." didi. Ben dağı selâmlayup çıkdum, gitdüm.

Naql olunur ki Sultân Mehemmed işitmiş ki Monlâ Melihî bezzâsistân-da şürb-i hamr idüp gelen geçen üzerine şarâb döküp işer imiş. Sultân Mehemmed bî-huzûr olup mey-hânecilere tenbîh itmiş ki mezbûra minba'd şarâb virmeñ ve illâ sizi öldürürüm ve mezbûra günde on beş akçe 'ulûfe ta'yin eylemiş. Mezbûr hayli zemân şalâh u 'iffet üzerine rûzgâr geçürmiş. Mezbûr bir gün nâgâh yine mest görüp Sultân Mehemmed'e geçmişler. Sultân Mehemmed dağı mezbûrî getürüp ağzın kokuşlatmış. Râ'îha-i hamr bulunmamış. Pâdişâh eyitmiş ki: "Togrı söyle! Saña serhoşluk nereden geldi?" Eyitmiş ki: "Devletlü pâdişâh. Hamrla hûkne itdürmişdüm. Serhoşlûğum andandur." demiş. Pâdişâh dağı muhkem gülmiş ve mezbûrî ıtlâk eylemiş ve çok geçmeyüp Sultân Mehemmed vefât idüp Melihî yine şürb-i hamra başlayup evvelkiden ziyâde hûrâbâtî olmuş.

ZİKR-İ MEŞÂYİH-İ DEVLETİ'S- SULTÂN MEHEMMED HÂN

[Akşemsü'd-dîn Sultân- Akşemsü'd-dîn Velî]

Ol zemānuñ meşâyihinden birisi şeyh 'arif-i bi'llāh, vāşıl-ı ilāllāh Akşemsü'd-dîn Sultân'dur. İsmi Muḥammed'dür. Babaları adı Ḥamza'dur. Şeyh Şihâbü'd-dîn-i Sühreverdî evlâdındandır. Mezbûr [108a] Ḥazret-i Şeyh Şemsü'd-dîn Şâm-ı Şerîf'de vücûda gelmişdür. Andan soñra babalarıyla Rûm'a gelüp Rûm'da neşv ü nemâ bulup 'ulûm-ı zâhireye iştiğāl gösterüp tekmîl eylemişdür ve 'Osmancık Medresesi'nde müderris olmuşdur.

Tab'-ı şerîfleri taşavvuf tarafına nihâyet-i mertebe mâ'il idi. Halk Ḥac Bayram Sultân'a varmaların ilķâ idüp terğîb iderlerdi. Bunlar Şeyh Ḥac Bayram'ıñ gezüp fuķarâ içün halkdan su'âl itdüklerin begenmeyüp ol zemânda Şeyh Zeynü'd-dîn-i Ḥâfi ḥazretlerinin tamâm halk içinde şöhreti olmağın ol cânibe maḥabbet ü irâdet gösterüp şeyhinden cânibe teveccüh buyurdılar. Vaķtâ ki Haleb'e vardılar görseler ki Zeynü'd-dîn-i Ḥâfi'nüñ boynında bir zincîr var. Ol zincîrünün ucu Ḥac Bayram Sultân'ıñ elinde. Żarûrî dönüp 'Osmancığ'a geldi ve andan Ḥac Bayram Sultân cânibine 'azîmet eyledi, kaçan varsa görse ki Ḥac Bayram Sultân müridleriyle ekin biçerler, aslâ şeyh mezbûra teveccüh itmedi ve başın kıldırup bakmadı. Bu daḥı sâ'ir müridler gibi ekin biçmek hizmetine şürû' eyledi. Çünki ol hizmetden fâriğ oldılar, ta'am getürdiler. Şeyh Ḥac Bayram daḥı ta'âmdan fuķarâya ḥâlli ḥâlince tevzi' eyledi ve bir ḥişşe daḥı yanlarınca olan kelbcegizlere ta'yîn eyledi ve mezbûr Akşemsü'd-dîn'i [108b] ne ta'âma da'vet itdiler ve ne bir ḥişşe virdiler. Mezbûr daḥı kelbcegizlerle bilece oturup ta'âma meşğûl oldu. Hemân-dem Ḥac Bayram başın kıldırup çağırup eyitdi ki: "Bre köse! Yanuma gel. Gönlimi alduñ." Ol daḥı kılkup şeyhünün yanına gelüp ba'dehu mezbûr şeyhünün yanında тұrup şuğl eyleyüp bir mer-tebe ḥâlât u kerâmât u maķâmât taḥşîl eyledi ki olmaz.

Ve mezbûr Akşemsü'd-dîn'ün cümle menâkıbından bunu söylediler ki nereye gitse her ot mezbûra çağırup ben fülân maraẓa 'ilâcum, fülân maraẓa devâyum dir idi ve 'ilm-i tıbb-ı rûḥânîde nice mahâreti var ise 'ilm-i tıbb-ı cismâniyette daḥı öyle mahâreti var idi. Naķl olunur ki Edrine'de

Vezîr Hâlıl Paşa'nun oğlu kâdî-‘asker Süleymân Çelebi muhkem haste olup Hâlıl Paşa, Akşemsü'd-dîn hazretlerinden iltimâs eylemiş ki gele oğlu Süleymân Çelebi'ye du‘â eyleye. Şeyh dahı ol zemânda Edrine'de imiş. Mezbûr şeyh hasteyi göre vardukdâ görse ki Sultân Murâd'ın tabibleri hastenûn yanında cem' olup mu‘aleceye mübâşeret iderler. Hemân şeyh bunlara eydür ki: “Bu ne marâzıdır?” Anlar dirler ki “Bu fülân marâzıdır.” Şeyh eydür ki “Bu sersâmdır. Buña sersâm ‘ilâcın eyleñ.” Anlar bu kavli inkâr idüp hemîn hastenûn yanından bir bir çıkup gitmişler. Hemân-dem şeyh eline devât u kalem alup sersâm mu‘alecesin yazup ihzâr itdiler. Şeyh mu‘aleceye mübâşeret itdükde **[109a]** hastede fi'l-hâl ifâkat müşâhede olındı. Ma‘a-zâlik şeyh hastenûn hâlin şormadı ve ‘âlâmet-i marâzı yoklayup görmedi ve şeyh taşra çıkup gider oldukdâ eyitmiş ki: “Eger tanımayup sükût ideydüm hasteyi öldürürlerdi.”

Soñra Sultân Mehemmed Hân İstanbul fethin kaşd itdükde vezîri Veliyyü'd-dîn oğlu Aḥmed Paşa'yı Akbıyık Sultân ile mezbûr hazret-i şeyhe gönderüp “Cihâda da‘vet iderüm, gelüp bilece hâzır olsunlar.” didi. Akbıyık, meczûb kimesne olmağın bu bâbdan nesne feth itmedi. Lâkin Akşemsü'd-dîn Sultân eyitmiş ki: “Ne ola cihâda hâzır olalum. Saña beşâret olsun ki Müslimânlar kal‘ayı alurlar. Fülân günde fülân maḥal-den ve fülân vaktde ve sen ol zemânda Sultân Mehemmed'ün yanında olup ḥişâra bile girseñüz gerekdür.” dimiş. Râvî eydür: “Şeyh-i mezbûr İstanbul cihâdına hâzır olup vaktâ ki didügi vakt oldısa kal‘anuñ fethine mecâl olmadı. Ben de segirdüp şeyhün çadırına varup çadır arasından bakdum. Gördüm ki şeyh baş açuk yüzini toprağa urup secdede tazarru' idüp ağlar. Hemân-dem şeyh ayağ üzerine kalkup Allâhu Ekber diyüp ba‘dehu el-ḥamdü li'llâh ki Hâk te‘âlâ bize feth müyesser itdi didi.” Râvî eydür: “Ben dahı ol hinde kal‘a cânibine bakdum. Gördüm ki hây hây ‘asker-i müslimîn İstanbul ḥişârına **[109b]** girmege başladılar ve Sultân Mehemmed ḥişâra girdükde görse ki yanında Veliyyü'd-dîn oğlu Aḥmed Paşa hâzırdır. Sâ'ir vüzerâ vü ümerâ her kişi kendü kârıyla muḳayyeddür. Dönüp eyitdi ki işte şeyhün bize haber virdügi budur didi ve eyitdi ki aşl benüm sevinmem bu ḥişâruñ fethine degüldür. Belki benüm zemânumda şol aşl bir ulu kimesne oldıgınadur didi.”

Andan sonra Sultân Mehemmed hişârdan çıkup otağına gelüp irtesi şeyhün çadırına vardı. Şeyh dağı yanının üzerine yatup aşlâ pâdişâha kalkmadı. Sultân Mehemmed dağı gelüp şeyhün elin öpdi ve eyitdi ki: “Saña bir maşlahatdan ötüri geldüm. Elbette revâ itmek gerekdür.” Şeyh eyitdi: “‘Aceb ne igi?” Eyitdi ki: “Sizüñle bilece bir kaç gün halvete girem dirüm.” didi. Şeyh buña aşlâ rızâ virmedi. Sultân Mehemmed bu huşûşa nice kerre ibrâm itdi, müfid olmadı. Şoñra Sultân Mehemmed incinüp eyitdi ki: “Bir Türk gelür bir sözle halvete kırsuñ. Ben ol kadar olmadum mı ki benüm sözümü revâ itmezsun, icâzet virmezsun?” Şeyh eyitdi: “Eger sen halvete girecek olursan anda bir lezzet ü hâlet bulursun da saltanat gözüñden düşer ve umûr-ı memleket ve ahvâl-i intizâma hâlel gelür ve Hâk te‘âlâ bize gâzab eyler. Makşûd halvetden ‘adâlet tahşîlidür. Saña lâzım olan şöyle itmekdür.” diyü ba‘zı [110a] neşâ’ih eyledi ve Sultân Mehemmed dağı kalkup şeyhe iki bin filori gönderdi. Şeyh dağı redd idüp kabûl itmedi ve Sultân Mehemmed şeyh yanından çıkup giderken Aḥmed Paşa’ya şikâyet idüp eyitmiş ki: “Şeyh bize kalkmadı. Ne ‘aceb itdi.” demiş. Aḥmed Paşa dağı eydüp eyitmiş ki: “Şeyh mürebbîdür. Sizde şu aşl feth-i ‘azîm sebebinden bir gurûr müşâhede eyledi ve ol gurûrı sizden def eylemek murâd idindi.” didi ve irtesi olduğda şülûs-i ahîr vaḳtinde Sultân Mehemmed şeyhi da’vet idüp çadırına çağırttı. Râvî eydür: “Bize havf geldi ki Sultân Mehemmed şeyhe bir zarar eyleye. Şeyh dağı Sultân Mehemmed’ün çadırına varduğda Sultân Mehemmed gördükde karşı gelüp şeyhi istikbâl eylemiş. Şeyh dağı Sultân Mehemmed’i göremeyüp lâkin ol idigün rûḥâniyyet ile bilüp alup bağına muhkem başmış. Bir mertebe pâdişâhı sıkmış ki pâdişâh ditreyüp düşeyazmış. Şoñra kıpmış şalıvirmiş.” Sultân Mehemmed eydür ki: “Kalbümnden şeyhe incinmem var idi. Hemân ki beni bağına başdı bi’l-küliyye ol hâl benden gidüp maḥabbete mübeddel oldu.” Andan sonra şeyhle oturup şabâha dek müşâhabet eylediler ve şeyh kalkup şabâh namâzına imâmet eyledi ve Sultân Mehemmed anuñ ardında namâz kıldı. Andan sonra şeyh [110b] dönüp evrâdların okıdı ve Sultân Mehemmed şeyhün önine diz çöküp oturup şeyhün evrâdın dinler idi.

Vaḳtâ ki şeyh evrâd okımağdan fâriğ oldısa Sultân Mehemmed dönüp şeyhden iltimâs eyledi ki Hâzret-i Ebâ Eyyüb-ı Enşârî’nün mezâr-ı şerifle-

rin bulup ta'yîn eyleye. Zîrâ kütüb-i tevârihde gördi ki “İstanbul’un hışârı dibinde medfündür.” didi. Şeyh dağı “Hoş.” diyüp kâlkup çadırına gelüp evlâd u aḥbâbına eyitdi ki: “Fülân mevzî’de bir nûr müşâhede iderüm. Varayum, göreyüm ol nûr oldur añlarum.” didi. Kâlkup ol maḥalle gelüp bir miḳdâr zemân anda teveccüh eyledi. Şeyh başın kâldırup eyitdi ki: “Ebâ Eyyüb-ı Enşârî’nün ruh-ı şerîfiyle mülâkât eyledüm. Baña fethîñüz mübârek ola diyüp du‘â idüp eyitdi ki: ‘Allâhu te‘âlâ ḥâzretleri sizden râzî olsun. Beni zaleme-i küfrden kurtardıñuz’. didi.” Der-hâl bu kışşayı Sulṭân Meḥemmed’e haber virdiler. Hemân Sulṭân Meḥemmed kâlkup şeyhün tırdığı yire gelüp eyitdi ki: “Ben size inandum. Lâkin sizden recâm budur ki şaḥîḥ ‘azîzün ḳabr-i şerîfi bunda olduğına baña bir ‘âlâmet gösteresiz. Tâ kim ḳalbüm tamâm muṭma’in ola.” Şeyh dağı yine bir pâre teveccühe vardı. Şoñra başın kâldırup eyitdi ki: “Gösterdigüm ḳabrun başı ucından iki zirâ’ miḳdâr yir ḳazuñ [111a] bir mermerden hece taşı çıkar. Anuñ üzerine ‘İbrânî yazıyla yazılmışdur ki bu Ḥâzret-i Resûlu’llâh’un aşḥâbından ve ulularından Ebâ Eyyüb-ı Enşârî’nün ḳabridür. Fülân târiḥden berü vefât idüp bu maḥalde defn olındı dimişdür.” didi. Fi’l-vâḳi’ didükleri vech üzere ḳazılup şeyhün bi-tamâmihi didüğü gibi ol mermer zâhir olup ‘İbrânî yazı bilür kimesne getürdiler ve ol yazuyı okutdılar. Şeyh-i mezkûruñ tamâm didüğüne muvâfiḳ zuhûr eyledi. Sulṭân Meḥemmed bu ḥâli göricek [ḥayrete]¹ varup kendüden geçüp tutmasalar yire düşerdi. Andan şoñra Sulṭân Meḥemmed emr eyledi, ḳabr-i şerîf üzerine bir ‘âlî ḳubbe yapıldı. Dağı bir laṭîf câmi’ ve müte’addid ḥücreler binâsına mübâşeret olındı. Ba’d ez-ân Sulṭân Meḥemmed şeyhden iltimâs eyledi ki câmi’-i mezkûruñ ḥucerâtında şeyhün müridleri sâkin olup ve şeyh dağı anda mütemekkin ola. Şeyh rızâ virmediler ve pâdişâhdan kendü vaṭanı olan Göynük’e icâzet taleb eyledi. Pâdişâh da zarûrî şeyhün ḥâtırı şikest olmasun diyü izn virdi.

Ve şeyhün büyük oğlu nakl ider ki vaktâ ki şeyh İstanbul’dan Üsküdar yaḳasına geçdi eyitdi ki: “Şimdi ḳalbüm nûrla tıldı ve İstanbul içinde olan keferenün zulmet-i küfrinden olan ḳasâvetüm bi’l-küllîyye gitdi.” ve şeyh-i mezkûr ata [111b] binüp bir miḳdâr yir yürümiş iken ḳarşudan laṭîf bir ata süvâr olmuş bir oñmaduk ḥerîf çıka gelüp gitdi. Ba’de zemânın anı gördük.

1 Yazmada “حيوته”.

Ol herîf dönüp şeyhün önüne gelüp atdan inüp atı şeyhe hediye çekdi. Şeyh dağı işaret eyledi. Ben atumdan inip atımı şahş-ı mezkûra virdüm. Vardı gitdi. Bir miqdâr yir gidüp şeyhine bunuñ sırrından su'âl eyledüm. Şeyh eyitdi ki: “Baña haber vir, bir kerîm efendinün bir tamâm kendüye mu'tî bir kulu olsa ve efendisinden bir gün bir haķîr şey' taleb eylese hîç ol kerîm anı andan diriğ ider mi?” Ben dağı “Yok diriğ itmez.” didüm. Döndi şeyh eyitdi: “İmdi ben Hâzret-i Hâķķ'a otuz yıldır ki kemâl-i ta'ât üzere olup bir gün emr-i şerîfinden taşra olmamışumdur. Çünki benüm kalbüm bu ata meyl eyledi. Hâķ te'âlâ anuñ kalbine ilhâm eyledi ki ol atı baña vire. Ol dağı getirüp baña hibe eyledi.”

Andan sonra şeyh hâzretleri vaţanlarına varup haylî zemân andan hayâtda olup tûrdılar ve andan sonra orada vefât eylediler. Hâzret-i şeyhün taşavvufda *Risâletü'n-Nûr* adlı bir te'lîf-i şerîfleri vardır ve me'tâ'in-i şüfiyyeyi redd için bir risâle dağı dimişlerdür ve 'ilm-i tıbbda bir laţîf câmi' risâle yazup anda her nâfi' olan 'ilâcî yazmışdur. *Ravvaḥa'llâhu rûḥahu ve zâde yevme'l* [112a] -cezâi futûḥahu.

[Nûrül-Hudâ]

Birisi dağı şeyh-i mezkûruñ pes-güsteri “Nûrül-Hudâ” demekle mülaķķabdur. Meczûb idi. Nakl olunur ki merḥûm Akşemsü'd-dînün zemânında bir beg var imiş. Adına Kaţmar Oğlı¹ dirler imiş. Köse imiş. Aşlâ yüzinde kıl yog imiş. Yuķarıdan Sulţân Meḥemmed'e bulışmağa gelüp giderken şeyhe uğramış ve şeyhle oturup muşâḥabet iderken şeyhün dağı oğlı Nûrül-Hudâ içeri girüp Kaţmar Oğlı'nuñ yüzine baķar gelüp eydür: “Bu er degüldür 'avretdür.” dir. Şeyh dağı Nûrül-Hudâ'ya ğaţab idüp azarladı. Kaţmar Oğlı şeyhe yalvarup luţf idün Nûrül-Hudâ'ya incinmeñ didi ve Nûrül-Hudâ'yı yanına çağırup eyitdi ki: “Gel efendi du'â eyle. Benüm şaķalum bitsün.” didi. Nûrül-Hudâ dağı ağızından bir pâre tükürük alup gelüp Kaţmar Oğlı'nuñ yüzine sürdi. Hikmet Allâh'un, İstanbul'a varunca Kaţmar Oğlı'nuñ bir laţîf şaķalı bitdi ki olmaz. Mezbûr Sulţân Meḥemmedün elin öpmeye varduķda Sulţân Meḥemmed vüzerâya eyitmiş ki: “Kaţmar Oğlı'na şoruñ. Bu şaķala ne vechle mâlik oldu?” Ol dağı kışşayı

1 Bu isim *Şakâ'ik*'ta İbn Kuttar olarak geçmektedir. bkz: Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 378.

bi-tamâmihâ hikâyet idüp Sultân Mehemmed ta'accübe kıalup Nürü'l-Hudâ'ya vâfir emlak u ziyâ' vakf eyledi. Hâlâ dağı ol vakflar şeyhün evlâdı elindedür. Mülkleri gibi taşarruf iderler.

Naql olunur ki Şeyh Akşemsü'd-dîn'ün on iki oğlu var imiş. Bir gün cümlesini [112b] bir oda yanına cem' idüp biraz ta'am idüp bunlar ile yiyüp ba'dehu dönüp her birisinin yüzine bakup "El-hamdü li'llâh." didi. Sâ'ir evlâdı şöyle aňladılar ki Hâk te'âlâ şeyhe bu deñlü evlâd virdüğine şeyh hamd itmiş ola. Nürü'l-Hudâ döndi eyitdi ki: "Ben bilürüm neye hamd itdünüz." Şeyh eyitdi ki: "Neye hamd itdüm?" "Şu'na hamd itdiñüz ki Hâk te'âlâ hâzretleri size bu deñlü evlâd naşib itdi. Ma'a-zâlik birisine maħabbet idüp kıalbiñüzde olan maħabbetu'llâh birisinin sevgisini müzâhim ve müşârik kılmaduñuz." didi. Şeyh dağı "Berhûrdâr ol, gerçek dirsün." didi.

[Karaħişarlı Şeyh 'Abdu'r-raħîm- Mısırlı Oğlu]

Birisi dağı Karaħişarlı Şeyh 'Abdu'r-raħîm'dür ki "Mısırlı Oğlu" dimekle meşhûrdur. Şeyh Akşemsü'd-dîn'ün yanında şuğl idüp merâtib-i 'âliye ve zevk-i laţife vâşıl olmışdur. *Vahdet-nâme* nâm bir kitâb te'lif itmişdür. Kendünün hâline ol şahiddür. Şoñra Karaħişâr'a varup anda fevt oldu.

[Sivaslı Şarrâf oğlu Şeyh İbrâhîm]

Birisi dağı Sivaslı Şarrâf oğlu Şeyh İbrâhîm'dür. Evvelâ 'ulûm-ı zâhi-reye iştigâl idüp tekmi l idüp Kayseriyye'de H'ândî' Hâtûn Medresesi'ne müderris oldu. Şoñra şart-ı vâkıfı gördi ki medrese-i mezkûre Hanefiyyü'l-mezheb olanlara meşrûtdur. Kendüsi ise Şâfi'îyyü'l-mezheb idi. Medreseden ferâgat idüp kıalbine maħabbetu'llâh ve şevk-i İlâhî galebe eyledi ve Akşemsü'd-dîn'ün ol zemânda halk [113a] içinde evşafını işidüp şeyhden cânibe revâne oldu. Meger ol târihte Begbâzâr'ında irşâda meşğul idi ve ol eţrâfa halk cem' olup emrâz-ı bedeniyyeden su'al iderlerdi. Cümle halk şeyhün yanından gitdükden şoñra şeyh dönüp eyitdi ki: "Acebdür, bu deñlü halkdan birisi emrâz-ı rûhâniyyeden gelüp su'al itmedi." Hemândem Şeyh İbrâhîm dağı eyitdi ki: "Kayseriyye'de müderris idüm. Kıalbüme bir dâ'ie düşdi. Devâsın ümîd idüp size geldüm." Şeyh eyitdi: "Hiç ar-

mağancıguñ var mı?” Mezbûr zâhir luṭfa ḥaml idüp fakîr olup hediyyeye kâdir olmağıgundan ḥicâb idüp sükût itdi. Şeyḥ bunı fehm itdi ve eyitdi ki: “Murâdimuz armağandan vâkı‘a ḥâlîdür. Neñ var getür görelüm.” didi. Mezbûr daḥı eyitdi ki: “Göñül qaralığıyla yüz qaralığından gayrı nesnem yokdur.” didi. Şeyḥ daḥı mezbûra ḥalvet emr idüp “Ol giceyi uyuma iḥyâ eyle.” didi. Şeyḥ İbrâhîm eydür “Ezkâr ve şugle müştâğil olduḡda nevm ğalebe idüp şabâḥa dek bu ḥâlî dört yüz vâkı‘a gördüm ve şabâḥ olduḡda elüme devât u qalem alup vâkı‘aları unutmayayum diyüp her vâkı‘anuñ evvelini bir yire işâret eyledüm. Şoñra gördüm cemî‘ vâkı‘alar tafşîliyle ḥâtırumda mevcûd [113b] tırur. Huşûşa ki bir unutsağı ‘adem idüm. Ḥattâ namâzda fülân okıyam diyü ba‘zı sûre ki niyyet iderdüm fevrî unıdurdum. Bildüm ki bu hıfz baña şeyḥüñ berekâtındandır. Andan şoñra muttaşıl ḥalvete ve iḥyâya muvâzebet eyledüm ve şeyḥüñ benümle ğarîb mu‘amelesi olurdı. Cemî‘ ehl-i ḥalvete riyâzet ile emr eylerdi ve baña her gice bir şaḥan ta‘âm ve bir ekmek ve bir destî şu gönderürdi. Birâz müddet bunun üzerine geçüp bir gün eyitd[üm] ki: ‘Ne ‘aceb daḥı ḥayvâniyyetden kurtulmadum.’ Gelen ta‘âmı döndürdüm, almadum. Gice ittifaķı vâkı‘aya kâdir olmayup evvelki zevk ü ḥâlümden mahrûm oldum. Şeyḥ benüm bu ḥâlüme vâkıf olup gelen ḥâdim yine gelüp beni muḥkem azarladı ve eyitdi ki: ‘Niçün ḥaddünden tecâvüz idersün? Ṭabîbün senün ḥâlünü senden yeg bilür. Didüklerine imtişâl itseñe.’ didi.” Ve Şeyḥ İbrâhîm eydür: “Ḥalvete girdigümünden seksen yedinci gicede göñlüm yağlı ve biberli bir şaḥan bilâv özledi. Hemân yatsı zemânında şeyḥ beni çağırıp râst ḥâtırumdan geçen üzere bir şaḥan bilâv ihzâr idüp eyitdi ki: ‘Gel imdi bundan istedigün deñlü ye ve şeyḥüñ yanuñda degül bil.’ Ben daḥı şaḥanda olan bilâvı tamâmca yidüm. Andan şoñra şeyḥ emriyle irtesi ḥalvetden taşra çıkdum ve Şeyḥ İbrâhîm’ün ‘âdeti bu idi ki müridlerine [114a] gündüz hizmet ile emr eylerdi ve gice iḥyâ ile emr iderdi. Ḥattâ ki taşavvufdan ekâbir tarîķ açıla. Ba‘dehu ḥalvete emr eyledi.”

Naql olunur ki mezbûr şeyḥüñ ḥayâtında Kayseriyye’de irşâda meşğul iken mezbûra bir muḥkem kabz-ı rûḥânî ‘arız oldu ve şu deñlü ki def’ine meşğul olmış müfid olmamış. Ğâyet bunun def’i içün yine şeyḥi cânibi-ne teveccüh itmiş. Yolda giderken vâkı‘asında görmüş ki şeyḥi gelür. Ey-

dür ki: “Var bir kızmış tennûruñ üzerine otur ve muhkem derle.” dir. Bu dağı irtesi kılçup bir tennûruñ üzerine oturup muhkem derler. Hemân-dem kabz başta mübeddel oldu. Şoñra şeyhün yanına varup kışşa şöyle oldu didüm. Şeyh gâyet begenüp eyitdi ki: “Min-ba’d ki böyle kabz ‘arız ola böyle eyle.” Ve Şeyh İbrâhîm dâ’im müridlerine böyle kabz tārî olsa tennûr üzerine oturdup ve bir nice bardak şu içirüp muhkem derledüklerinden şoñra baş ‘alemine varurlardı ve Şeyh İbrâhîm’e şu deñlü istiğrâk gelürdi ki hattâ kendü oğlını bilmeyüp bu kimdür diyü şormak olur imiş ve eṭvâr-ı sülûkda *Gülzâr* adlu bir kitâb te’lîf itmişdür ve tārîhün sekiz yüz seksen yedisinde Kayşeriyye’de sülâsâ gicesi güz ayında vefât itmişdür ve kabr-i şerifi anda ziyâretgâhdır. *Rahimeh [114b] u’llâhu te’âlâ ve efâde ‘aleynâ min-berekâtihi.*

[Şeyh Şâmî- Hamza]

Birisi dağı şeyh-i ‘arif-i bi’llâh Şeyh [Şâmî]’dür. İsmi Hamza’dur. Akşemsü’d-dîn Sultân’uñ aşhâbındandır. Şeyhinden şoñra irşâda meşğûl olup tâlîbinden çok kimesneye nef’i olmuşdur ve şeyhinden şoñra irşâda meşğûl olup Şeyh Akşemsü’d-dîn’uñ hulefâsındandır ve İskilib’de vefât itmişdür.

[Sa’du’llâh]

Birisi dağı şeyh ‘arif-i bi’llâh Şeyh Akşemsü’d-dîn’uñ oğlu Sa’du’llâh’dur. Şeyhün büyük oğlu idi. Zemânesi ‘ulemâsından ‘ulûm-ı zâhireyi okıyup Monlâ Tûsî’nün hizmetine varup anda şöhbetiyle ma’arif kesb eyledi ve Monlâ Tûsî mezbûrı ziyâde fazl u zekâ ile medh ve terbiye iderdi ve ol ‘aşrda mezkûr dânişmendler beyninde külli fazl [u] kemâlle şöhrat bulmuşdı. Şoñra hâtırına maḥabbetu’llâh düşüp babalarının tārîkine sülûk eylediler ve dünyâ ‘alâ’ıkından kesilüp Allâhu te’âlâ cānibine müteveccih oldu ve babaları yirine oturup ‘ilm ü taḳvâ mâ-beynini cem‘ eyledi.

[Fazlu’llâh- Şeyh Fazlu’llâh bin Akşemsü’d-dîn]

Birisi dağı yine Akşemsü’d-dîn Sultân’uñ oğlu şeyh-i ‘arif Fazlu’llâh’dur. Zemânesi ‘ulemâsından ‘ulûm-ı zâhireyi gereği gibi okıyup mahâret-i tāmme taḥşîl eyledi. Ba’dehu semt-i taṣavvufa meyl idüp babasının hulefâsı

olan Şeyh Şâmî'nün yanında terbiye buldı ve anlar yanında [115a] tarîk-i taşavvufi tamâm tahşil idüp kerâmât-ı laţîfeye nâ'il ü vâşıl oldu.

Naql olunur ki bir gün şeyh Akşemsü'd-dîn ve Şeyh Şâmî ve Şeyh Fazlu'llâh hammâma girmişler. Şeyh Şâmî hammâmdan çıktukda Akşemsü'd-dîn oğlu Şeyh Fazlu'llâh'a ki ol zemânda küççük oğlancık imiş buyurmuşlar ki: "Kalk şu ma[h]rama ile şeyhü'nün arkasını ört." Ve işâret eyledi ki Şeyh Şâmî anuñ şeyhi olsa gerekdür.

[Emru'llâh]

Birisi dahı Akşemsü'd-dîn Sulţân'ın oğlu şeyh 'ârif-i bi'llâh Monlâ Emru'llâh'dur. Fâ'ik dânişmend olup Hayâlî Çelebi hizmetine varmışdur. Andan soñra merhûm babası şeyh fevt olduķda elinden vakfların aldılar. Şikâyet içün kapuya geldükde Karamanî Vezîr Mehemmed Paşa mezbûra Burusâda Hazret-i Emîr evkâfinuñ tevliyetini viridi. Soñra Burusâda Sulţân Murâd mütevellisi oldu. Nice müddet bunuñ üzerine geçdükden soñra niķrîs 'arız olup bir eli ve bir ayağı tutmaz oldu ve zemân-ı keşîr muk'ad olup soñra tekâ'üd akçesi elli akçe ta'yîn olındı ve merhûm-ı merķûm dâ'im ağlayup eydürdi ki: "Bu belâ baña babamdan vaşiiyetini terk itdigümden oldu." diyüp evlâdına vaşiiyet iderdi ki şaķınup manşib-ı kazâ ve manşib-ı tevliyet ķabûl itmeyeler ve târiķüñ tokuz yüz on tokuzında [115b] vefât eyledi.

[Monlâ Hamdu'llâh bin Akşemsü'd-dîn- Hamdî Çelebi]

Birisi dahı 'ârif-i bi'llâh Monlâ Hamdu'llâh bin Akşemsü'd-dîn'dür ki halk içinde "Hamdî Çelebi" demekle meşhûrdur. Şeyhüñ küççük evlâdudur. Âlim ü fâzıl, şâliķ ü zâhid, mütevâzî ve hulkından ve hüsn-i edebinden 'âlim-i muğtenim olup ve halkdan münķatı kimesnedür. Türkî nazmda bî-mânend ve bî-naẓîrdür. Eger hüsn-i edâda ve şanâyî ve leţâ'ifi müstemil olmada ve söz ve hâli mutazammın olmada mâhirdür. *Yûsuf u Züleyhâ*'yı nazmla bir hoşca kitâb itmişdür ve *Leylâ vü Mecnûn* aķvalinde ve manzûm hûb kitâb dimişdür. Peyķamberimizün *şallâ'llâhu 'aleyhi ve sellem* mevlûd-i şerifin nazm itmişdür. Cümlesi maķbûl kitâblardur.

[Muşlihü'd-dîn Muştafâ- Şeyh Vefâ]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Muşlihü'd-dîn Muştafâ'dur ki hâlk içinde "Şeyh Vefâ" demekle meşhûrdur. Konya'dandır. Babaları adı Ahmed'dür. Evvelâ 'ulüm-ı zâhireye iştiğâl idüp anda mâhir olup *Hâşiye-i Tecrîd* evveline laţif hâşiye söylemişdür ve ol vakt ki kendüler Konya'da dânişmend idiler. Şeyh Abdu'l-laţif-i Kudsî ki Zeyniyye tâ'ifesinüñ ulularındandır Konya'ya gelüp uğraduklarında Şeyh Vefâ hazretleri mezbûr şeyhün hizmetlerine varup irâdet getürmek kaşd itdüğünde buyurdılar ki Edrine'de Debbâğlar İmâmı Muşlihü'd-dîn Efendi'nün yanına varalar. Anlara feyz oradan şunıldı. Şeyh [116a] Vefâ dahı Muşlihü'd-dîn Efendi yanına varup anda geregi gibi şuğl idüp soñra merhûm Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi intikâl itdükde tekrâr 'Abdu'l-laţif-i Kudsî hazretleri yanına gelüp anda tekmi'l-i tarikat idüp şeyh-i mezbûrdan mücâz oldılar ve merķûm Şeyh Vefâ, Akşemsü'd-dîn Sulţân'dan dahı mücâz olmuşlardır. Anuñçün ol tâ'ife tâcları üzerine ak 'araķiyye geyerler ve ba'zı Halveti 'azîzlerden dahı mücâz olmuşlardır. Anuñçün zikrde rakş iderler.

Şeyh-i merķûmuñ himmet-i 'aliyyesine ve taşarrufât-ı ğaribesine ve 'ulüvv-i şânına ğâyet yokdur ve 'ilm-i vefķi bir mertebe bilürdi ki kâbil-i ta'bîr degül ve müsikî 'ilmini dahı ğâyet eyü bilürdi ve şi'r [ü] inşâda bî-naẓîr idi. Hattâ her cum'a bir güne belîğ ü faşih müsecca' huṭbe okurlardı. Halkdan münkatı' olup dâ'im halvetde 'uzlet ihtiyâr iderlerdi. Halvetden çıkmaları mu'ayyen zemânda idi. Ol zemânda kapularına ekâbir ve ğayr cem' olup mezâhime iderlerdi ve ekâbire ol mu'ayyen vakt gelmeyince çıkmazdı. Ehl-i dünyâya aşlâ iltifât itmezdi. Dâ'im fuķarâyı anlardan terciḥ idüp anlarla şöḥbet iderdi. Sulţân Meḥemmed nice def'a murâd itdi ki kendü ile mülâkât ide. Aşlâ rızâ virmedi. Soñra oğlu Sulţân Bâyezîd dahı mülâkât itmegi murâd idindi, kâbil olmadı. 'Âķıbet hazret-i şeyh [116b] dünyâların deĝişdükde Sulţân Bâyezîd gelüp "Elbette cenâzesi ṭururken açuñ mübârek yüzini teyemmünen ve teberrüken göreyüm." didi. "Meşrû' degüldür." didiler. Müfid olmadı, ḍarbî açdurdı. Yüzlerin gördiler. Şeyhün zâhir ḥâli celâl üzere olup ğâyet meḥîb gözükürdi. Lâkin muşâḥabet itseler bir mertebe luṭf-i cemâl üzerine kılınurdi ki ta'bîr olunmaz. Kelimât-ı şerîfeleri dâ'im bir 'ilm ü ḥikmeti mutazammın idi. Bir gün eyitdiler ki: "Muḥ-

yi'd-dîn İbn 'Arabî, Fir'avn için Müslimân olup küfrden pâk u mu'arrâ girdi dir. Siz ne dîrsiz?" didiler. Eyitdi ki "Ne olaydı? Benüm de hâkkumda eylece iki mü'min şehâdet ideydi." Ve eyitdiler ki: "Manşür 'Ene'l-hağ' dir-di." Eyitdi ki: "Yâ ne disün? 'Ene'l-bâtl' mı disün?"

Hzret-i Şeyh Vefâ Hanefiyyü'l-mezheb idiler. Lâkin şalât-ı cehriyyede besmele ile cehr iderlerdi ve her kavmede celse-i istirâhat iderdi. 'Ulemâ bu hâli mezbûrdan inkâr idüp bu hâl mezhebdür diyü cem' oldılar ki hâzret-i şeyhi getürdüp bu hâlden men' ideler. Anı Sinân Paşa işidüp gelüp "Neylersiz? Ol kişi gelüp ben müctehidüm. İki mes'eledede ictihâdum buña mü'eddî oldı dirse ne dîrsiz?" didi. Monlâ Gürânî, Sinân Paşa'ya: "Ol müctehid midür sen bilür misün?" didi. Ol daşı "Eved. Şeyh şerâ'it-i ictihâdî [117a] bi-tamâmihâ câmi'dür." diyüp cümlesi ol hâlden ferâğat idüp tağılup girdiler.

Naql olunur ki mezbûr şeyhe bir bahâr vaqtinde dimişler ki "Âlem latîf bahâr oldı. Luţfıñuzdan câmi'nün haremîne çıksañuz şun'-ı Hâğğ'ı temâşâ itseñüz." Şeyh daşı bunların sözün kabûl idüp eyitdi ki: "Bugün şabr idün. Bu gice mu'tâdumdan ziyâde bir loğma ta'am yiyeyüm. Tâ kim câmi'nün haremîne çığmağa kudretüm ola."

Şeyh-i mezbûrın menâkıbı nice 'azîm kitâb olur. Cümleden birisi şeyhe eyitmişler ki: "Şehre bir pehlevân geldi. Şu kadar kañâr taş getirür." Buyurmuşlar ki "Bir âb-dest ibriğin getürmek andan ağırdur, güçdür." "Şağih" buyurmuşlar. Zîrâ ol evvelkisi nefsün hâz güşesidür ve ibriğ getürmek nefse gâyet ağır gelür.

{Naql olunur ki bir gün hâmmâma girmişler. Bir kâbil dellâk şeyhe hizmet itmiş ve şeyh dellâkuñ kâbiliyyetin görüp eyitmiş ki: "Eger murâd 'amelden mâl ise ol ehl-i tarîkat katında sehdür." diyüp hâmmâmın mermerin birisin kaldırup görseler ki altı toptolu kırmızı altundur. Yine ol mermeri şeyh-i mezkûr yirine koyup hâmmâmdan çıkdı. Dellâk-ı mezbûr daşı mâla tama' idüp hâmmâmı tenhâlayup eline demir âleti alup ol mermeri güçle yirinden kaldırup görse ki altında aşı ol gördüğü mâldan eşer yok. Hemân hâl ne [117b] idüğün fehm idüp der-hâl taşra çıkup şeyh-i mezkûrın önünde tevbekâr oldı.}

Nağl olunur ki şeyh-i mezkûr deryâdan hacca 'azîmet idüp giderken Rodos kâfirine esîr olup gemide mezbûrı kayd-bend itmişler. Nâgâh uyuyup şeyh-i mezbûr ihtilâm olmuş. Vakt-i şalât olduğda 'acabâ nice itsem ki def-i cenâbet itsem dirken kâfirler mezbûr-ı merķûma cefâ kaşdın idüp kaldırup bir kaç def'a deñize batırup çıkarmışlar. Mezbûra bu vechle def-i cenâbet vâķi' olmuş ve merķûm-ı merķûmı Karamanoğlu İbrâhîm Beg kâfirlerden şatun alup ıtlâķ itmiş. Şoñra mezbûr İstanbul'a gelüp anda tavatğun itmişdür ve anda bir câmi'-i şerîf ve zâviye binâ idüp anda vefât itmişlerdür ve hâlâ mezâr-ı şerîfleri câmi'leri öninde bir kûbbe içinde olup 'âlî ziyâretgâhdır. Târiķüñ sekiz yüz toķsan altısında riķlet idüp riķletlerine târiķ "ilâ raķmeti rabbih" vâķi' olmuşdur.

[Şeyh 'Abdu'llâh- Hâc Hâlîfe]

Birisi daķı şeyh 'arif-i bi'llâh Şeyh 'Abdu'llâh'dur ki "Hâc Hâlîfe" demekle meşhûrdur. Aşlı Kaşamonî'dür. 'Ulûm-ı zâhireye iştiğâl idüp kemâle irgürmişdür. Andan şoñra Zeyniyye tã'ifesinüñ şeyh ü re'isi olan Bahşî Faķîh oğlu Tãcüd-dîn Efendi hizmetine irişüp andan bi-tamâmihi tãriķat-ı şüfiyyeyi tahşil idüp merâtib-i 'âliyye [118a] vâşıl olmuşdur ve anlardan irşâda mücâz olup vefâtlarından şoñra seccâdelerine oturmuşlardır. Şeyh-i merķûm 'ulûm u ma'ârifî câmi' kâmil kimesne idi ve hûlķı güzel, huşû u tevâzu' şâķibi ve mürüvvet ü kerem ve seķâ kânı ve 'izzet ü kerâmet şâķibi kimesne idi. Fuķarâ ve şuleķâyâ gereķi gibi terbiye idüp zemânesi 'ulemâ ve şuleķâsınuñ ve ekâbir ü a'yânınuñ merci'i idi. Etli ve gevdeli ve rûķ-ı hafîf ve güler yüzlü ve laķîf sözlü kimesne idi.

Nağl olunur ki Fenârî 'Alî Çelebi ķâķî-askerlikden teķâ'üd itdükden şoñra şeyh-i mezbûruñ yanına varup irâdet getürmiş ve şeyh-i mezkûr 'âlim-i merķûma eyitmiş ki: "Taşavvufda bidâyet nihâyetine tâbi'dür. Evvel bir kimesne ki bu tãriķa girdükde cümle 'alâ'ıķdan 'alâķayı ve maķabbeti kesüp tãriķa sülûk eylese âķirinde yine böyle olur. Lâķin şü deñlü var ki mürîd olan kimesne kendünüñ i'tikâdı üzerine sâlik olmaķ cã'izdür. Ya'nî mürîde lâzım degüldür ki şeyhinüñ haķķında elbette kerâmet ile ve velâyet ile i'tikâd eyleye. Bil ki şöyle i'tikâd eyleye kim şeyhüm tãriķ-i Hâķķ'a sâlikdür ve Hâķķ'a vâşıldur ve tãriķ-i şer' üzerinedür." Ve eyitdi ki: "Resû-

lu'llâh *şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem* kaçan bir cānibe nazar itmek dileseler idi ol cānibe yalınız **[118b]** boyunların döndürmezler idi. Bil ki tamāmca kendüler külliyyetle ol cānibe müteveccih olurdu. İşde bunda işâret vardur ki t̤alib olan kimesne bir maṭlûba müteveccih olduğı zemānda külliyyetle müteveccih olmak gerekdür ki hattâ ol maṭlûb hâsıl ola.” Naḳl olunur ki mezkûr monlâ hâzret-i şeyḥden riyâzete izn istemiş ve daḥı hayvânât etin yimemek murâd idinmiş. Şeyḥ daḥı eyitmiş ki: “Ben eyyâm-ı riyâzetümde altı ay miḳdârı ne hayvân eti yidüm ve ne şu içdüm. Ma'a hâzâ ol hâlden ben hîç müntefi' olmadum. Bil ki şeyḥüñ emrine imtişâl itmekden mün-tefi' oldum.”

Naḳl olunur ki mürîdlerden birisi mezbûr şeyḥe eyitmiş ki: “Gün olur ki kelime-i şehâdeti söylemege kâdir olmam ve hâṭıruma gelür ki bir kimesne bir pâdişahuñ öninde her zemānda senden büyük pâdişâh yokdur dise ol sū-i edeb ola. Bu daḥı ma'lûmdur ki zâhirde ve bâṭında Allâhu te'âlâdan ğayrı Tañrı yokdur. Öyle ise anuñ huḫûrında her zemân onı zikr itmek edebden ba'iddür.” Şeyḥ daḥı bu muḳâbelede eyitdi ki: “Bu iḥsânuñ ma'nâsıdır. Bir kimesne bu mertebeye vâsıl olsa aña huḫûr-ı Hâḳḳ'ı mülâhaza itmek yeter.” Ve yine ol mürîd eyitdi ki: “Az olur ki ma'nâ-yı zikrûñ mülâhazasına kâdir olmam. Belki du'aya daḥı **[119a]** kâdir olmam.” didi. Şeyḥ daḥı eyitdi ki: “Şeyḥüm Tâcü'd-dîn'den işitdüm ki dir idi. Altı ay miḳdârı Hâḳ te'âlâya du'â itmege kâdir olmadum.” Ve şeyḥ eyitdi ki: “Ol bir hâldür ki anda dil söylemege kâdir olmaz. Ol zemānda huḫûr-ı Hâḳḳ'ı mülâhaza itmek kifâyet ider.” Ve yine ol kimesne eyitdi ki “Baña ol hâl olduḫda cemî'-i a'zâm ditrer.” Şeyḥ daḥı eyitdi ki: “Ol ibtidâ-yı huḫûrdur. Eger çağırsañ daḥı ziyâde olurdu.”

Birisi olındı ki Burusa kâḫdısı Kâḫdî-zâde bir gün mezkûr şeyḥ ziyâretine varup Cebriyye mezhebiyle ehl-i ḥakkuñ mezhebini su'âl eyledi. Şeyḥ daḥı eyitdi ki: “Cebr iki kısımdur. Birisi cebr-i muḥaḳḳaḫdur ve birisi cebr-i muḫalleddür. Ammâ cebr-i muḫaḳḳaḫ oldur ki kişi umûrın Allâhu te'âlâya işmarlamaḫdur. Daḥı kendü ihtiyârın selb idüp gidermekdür. Lâkin bu, Allâhu te'âlânıñ emrlerine imtişâl ve nehyelerinden ictinâbdan soñra ammâ cebr-i muḫalled oldur ki kişi kendü emrin hevâsına işmarlaya, daḥı shehevât-ı nefesine tâbi' ola ve Allâh'ın emr-i nehyinde kendü irâdetin

iskât ide gide ve eyde kim neyleyeyüm 'abd için ihtiyâr u kudret yokdur. Belki 'ilm-i ezelde ola h'âh nâ-h'âh olur diye." Şeyh eyitdi ki: "İşte bu küfrdür." Andan şoñra şeyh eyitdi ki: "Bir gün Resûlu'llâh *şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem* aşhâbı üzerine gelüp eyitdi ki: [119b] 'İki elinde iki kitâb var idi. Sağ elindeki kitâb için bu Allâhu te'âlâ tarafından bir kitâbdur ve icmâlen cemî' ehl-i cennetün ismi bunda yazılmışdur ve şol elindeki kitâb için bu Allâhu te'âlâ cânibinden bir kitâbdur. Bunda icmâlen ehl-i nâruñ ismleri yazılmışdur.' Şahâbe-i güzîn dañı eyitdiler ki: 'Eyle ya biz 'amelleri terk idevüz.' Peyğamber hazretleri dañı buyurdılar ki: "Amel eyleñ. Her kişi ne için halk olındısa aña tevfiğ olunur." Şeyh eyitdi ki: "Resûl hazretlerinin murâdları oldur ki ehl-i cennetün başka 'alâmeti vardur. Ol kimsede ki ol 'alâmet bulına ol kişi ehl-i cennetdür ve ehl-i nâr için dañı 'alâmet vardur. Şol kimesnede ki ol 'alâmet bulına ol ehl-i nârdandur." Ve şeyh eyitdi ki: "Senün için lâzımdur ki ehl-i cennet 'amelin kendüñe tahşil idesin. Nitekim aşhâb-ı Resûl *şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem* eyle eylediler. Zirâ anlar çalışdılar. Laţîf 'ameller eylediler ve riyâzetler çekdiler. "Tağdırde olıcak olmışdur.' diyüp 'amelden ferâğat itmediler ve kaçan ki sen şer'-i şerîfe tamâm mertebe tâbî' olmağla ehl-i tahkîk derecesine varasın ol zemânda senün için şahîhdür ki diyesin benüm için kudret ü ihtiyâr yokdur. Bil ki cümle Hâk te'âlânın tağdiriyledür." [120a] Vaqtâ ki şeyh mağâlin bu mağâma irgürdi kâdî-zâde eyitdi ki: "Şahîh söylersiz. Ben ve Sinân Paşa ve Monlâ Samsunî bu mes'eleden ekşeriyyâ bahş iderdük. Monlâ Samsunî dir idi ki: 'Hiç necât yokdur illâ ki Resûl hazretlerinin emr-i şerîfine muvâfaqat iledür."

{Naql olunur ki Sulţân Mehemmed Hân merhûm, Uzun Hasan cengi-ne gitmek murâd itdükde meşâyihden hîç kimesne izn virmemişler. Ammâ şeyh-i merkûm tamâm mertebe müsâ'ade idüp manşûr olmalarına haber-i beşâret itmişlerdür ve kendü ahibbâsıyla cengden ferâğat olunca bu ismlere meşğûl olmuşlardur. el-Mu'izzu, el-Muzillu, el-'Aliyyu, el-Kebîru, el-Mâliku, el-Veliyyu.} Şeyh-i merkûm Cemâziye'l-âhîr ayının evâhirinde riğlet itmişlerdür. Târihün sekiz yüz toğsan dördinde ve {Zeyniler Tekyesi Câmî'i öninde şeyhi Tâcüd-dîn Efendi yanında medfûndur.} *Qaddesa'llâhu esrârahum.*

[Feryeli Sinân Efendi]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Feryeli¹ Sinân Efendi'dür. Şeyh Tâcüd-dîn Efendi'nün halîfelerindendir. Nihâyet-i meretebe 'âbid ü zâhid, kuvvet-i qudsiyyesi gâlib kimesne[dür]. Nakl olunur ki Burusa'da Hâcî Halîfe Efendi'nün tekyesine gelüp konup Şeyh Hâcî Halîfe müridlerine tenbîh idüp ısmarladı ki tarîkleri âdâbına muhâlif vaz' itmeyeler şeyhden [120b] hayâ ve hicâblarından ötüri... Zîrâ Şeyh Sinân nefsi kavî mü'essir bir kimesnede bir kişiden sü-i edebe müte'allik ba'zı nesne görse anı söylememeye ve ol vaz'a incinmemeye kâdir degül idi. Ol zemânda ol kimesneye hayr olmazdı.

[Kocевî Muşlihü'd-dîn Efendi- Muşlihü'd-dîn-i Kocевî]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Kocевî Muşlihü'd-dîn Efendi'dür. Ârif ü zâhid ü müteverri' kimesnedür. Nakl olunur ki merkûm şeyh ba'zı müridleriyle degirmene öğütmege bir yük buğday göndermiş. Degirmende olan halk dahı şeyhe ri'âyet kaşd idüp kendülerden mezbûr müridi taqdîm eylediler. Mezbûr mürid eve geldükde şeyh "Ne tiz geldün?" diyü su'al eyledi. Mürid dahı mâ-vak'a-ı beyân eyledi. Hemân-dem şeyh kalçup evinün bir güşesin kazıyup ol olunca unı anda döküp üzerin toprağla örtti. Mürid dahı "Niçün böyle itdinüz?" didükde eyitdi ki: "[Bunı]² yimek câ'iz degüldür. Kelblerüm dahı yiye diyü korkduğumdan böyle itdüm."

Nakl olunur ki oğulların sünnet idüp düğün yimegi diyü bir çanak içinde kara üzüm ihzâr itmişdür ve hâtunı hâmmâmda iken oğullarına aqça 'abâlar kesdirüp ve kızcağızına dahı bir aqça 'abâcık kesdürmüş. Hâtunı gelüp "Ne hoş böyle itdinüz? Kıza 'abâ münâsib degüldür." didükde "İnşâ'illâh aña lâ'ik [121a] olan esbâbı ire varduğı zemânda idevüz." Oğlı Şeyh Mehemmed nakl ider ki mezkûr babamla Mekke'ye vardukda babam iki ay miqdârı gâ'ib olup kanda gitdügin bilmedüm. Şoñra gelüp bir meretebe mübarek yüzi nûrdan berç urur ki babam idügin bilmedüm ve mezbûr şeyhe ümerâ, vüzerâ gelürlerdi, ziyâret iderlerdi ve şeyh yüzlerine zulmlerin ve kabâhatlerin söyleyüp her birin muhkem azarlardı ve anlar hezâr özlür

1 Kaynaklarda Ferevî ve Fereli şekillerinde geçmektedir.

2 Yazmada "ben".

ve tevbeler idüp şeyhün elin öperlerdi. Şeyh-i mezkûr İstanbul'da vefât idüp mescidi kurbında medfûn olmuştur.

[İbşalalı Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi- İbşalavî Muşlihü'd-dîn]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh İbşalalı Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi'dür. Şeyh-i merķûm 'âmil ü fâzıl ve zâhid ü müteverri' kimesnedür. Halkdan çekilüp ve Cenâb-ı Hakk'a müteveccih olmuş. Tâliblerün irşâdına meşğûl kimesne idi. İbşalâda vefât idüp kabır-i şerifi andadur.

[Kocalı Şeyh Muhyi'd-dîn- Kocevi Muhyi'd-dîn]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh Kocalı Şeyh Muhyi'd-dîn'dür. Evvelâ 'ilm-i zâhire meşğûl olup andan tarîk-i tasavvufa sülûk itmişdür ve Hamidi Şeyh Piri Hâlife yanında terbiye bulmuşdur ve anlardan irşâda mücâz olmuşdur ve İstanbul'a gelüp anda vağan tütüp bir mescid ve bir zâviye binâ itmişdür ve anda fevt olmuşdur. Merhûm-ı merķûm şâhib-i kerâmet ve şâhib-i makâm idi. 'İlm-i zâhiri ve 'ilm-i bâtını cem' itmişdür. Tamâm ehl-i dünyâdan i'râz idüp [121b] fuķarâ ve şulehânuñ tekmil-i hâliyle muķayyed idi.

[Süleymân Hâlife]

Birisi dağı şeyh 'ârif-i bi'llâh Süleymân Hâlife'dür. Evvelâ 'ulûm-ı zâhireyi tekmil idüp andan sonra Şeyh Tâcü'd-dîn'ün hizmetine vâşıl olmuşdur ve andan külli hâlet tahşil idüp irşâda mücâz olmuşdur ve İstanbul'da Şüfiler Tekyesi demekle ma'rûf tekye ve câmi' merķûmuñdur. Merhûm-ı merķûm oğuldan ve kıızdan ve 'iyâlden mu'arrâ ve müberrâdur ve halkdan münķaṭı' olup 'ibâdetu'llâh ile muķayyed idi.

[Abdu'llâh-ı İlähî- Şeyh İlähî]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh 'Abdu'llâh-ı İlähî'dür. Mevlûdı Germiyân'dan Simâv kaçabasındandır. Evvelâ 'ulûm-ı zâhireye iştiğâl idüp nice müddet İstanbul'da Zeyrek Câmî'nde sâkin olmuşdur. Şoñra Monlâ Tûsî cümle menâşıbı terk idüp diyâr-ı 'Acem'e 'avdet itdügi zemânda mezbûr dağı monlâ ile bile diyâr-ı 'Acem'e varup anda Kirmân'da hayli şuğl eylemişdür.

Ba'dehu mezbûra cümleyi terk eylemek hâţırası gelüp yörenüp bir gün cemî'-i kitâbların bir yire getirüp ocağa yakmak murâd idinmiş. Şoñra bir şuya atmak hâţırası gelüp galebe idüp mezbûr bu hâlde iken nâgâh bir gedâ meşreb içeri girüp “Neylersin?” didükde mezbûr dağı hâţırasın merķûm gedâyâ diyüvirüp ol dağı eyitmiş ki: “Cümle bu kitâbları şat ve semenini Allâh için fuķarâyâ şarf eyle.” Lâkin bir kitâb [122a] gösterüp “Bu kitâbı şatma. Saña gerek olur.” demiş. Meger ol kitâb içinde meşâyih aĥvalini ve anlaruñ eţvâr u sülûkunu ve mefâhîr ü menâķıbını müştemil risâleler var idi. Mezbûr dağı eyle eyleyüp ba'dehu mezbûr Semerķand cânibine ‘azm eyleyüp anda H'âce ‘U[be]ydu'llâh-ı Semerķandî'ye mülâķât idüp şeref-i şöĥbetleriyle ve sa'âdet-i ĥizmetleriyle müstesa'd olup taĥşîl-i tarîķat idüp anlardan zıķr telakķkun eylediler. Şoñra anlaruñ işâretleriyle Buĥârâyâ varup anda H'âce Bahâ'ü'd-dîn-i Nakşbendî mezâr-ı şerifinde i'tikâf idüp ĥazret-i şeyĥüñ rûĥâniyyetlerinden terbiyet bulmuşdur. Ĥattâ naķl olunur ki gâĥi ĥazret-i şeyĥüñ ĥabr-i şerifleri yarılup ve ĥazret-i şeyĥ anda kendü şüretinde mütemeşsil olup mezbûruñ vâķı'asın ta'bîr iderdi. Tekrâr Şeyĥ İlâhî Semerķand'a gelüp H'âce ‘Ubeydu'llâh ĥazretleri şöĥbetiyle nice müddet müşerref olmuşdur. Ba'dehu ĥ'âcenüñ işâretiyle Rûm cânibine teveccüh idüp Ĥorâsân'dan Herât'a uğradıĥında Mevlânâ Câmî ile ve ĥayrı meşâyih-i Ĥorâsân ile muşâĥabet itmişdür.

Vakţta ki merķûm kendü vaţanı olam Simâv'a geldükde meşhûr-ı âfâķ olmuşdur ve her cânibden eger 'ulemâdandur ve eger ümerâdandur merķûmuñ cânibine yüz sürüp her biri bi-'inâyeti'llâhî te'âlâ murâdâtlarıyla vâşıl [122b] u nâ'il oldılar ve merķûmuñ şiti İstanbul'a gelüp a'yân-ı şehr 'âm-meten merķûmdan iltimâs itdiler ki gele yanlarında ĥarâr eyleye. Merķûm anlara aşlâ iltifât eylemedi tâ şu zemâna dek ki Sultân Meĥammed fevt olup yirlerinde fitne vü fesâd zuhûr eyledi. Ol zemânda İstanbul'a gelüp Zeyrek Câmî'nde sâkin oldılar ve merķûmuñ başına ekâbir ü a'yân üşüp kişinüñ ĥuzûrın uçurdılar. Merĥûm-ı merķûm bir cânibe riĥlet itsek dir iken Evrenoslu Aĥmed Beg mezbûruñ muĥiblerinden olup şeyĥüñ kendü yiri olan Varţar Yeñicesi semtine irtiĥâllerin murâd eyledi. Şeyĥ dağı yok dimeyüp eĥibbâsıyla ĥalkup Varţar Yeñicesi'ne vardı ve anda ĥarâr tutup cem' olan eĥibbâ vü fuķarâ merĥûm ve merķûmdan küllî müntefî' oldılar

ve târîhü'n sekiz yüz toksan altısında vefât idüp anda kendü için binâ olunan câmi'nün kurbında defn olındı.

Merhûm-ı merķûm da'im huzûr-ı tāmda olup bir vaķt ğaflet üzere olmazdı. Kaçan ehl-i meclisden birisine bir hâtırâ ve yâhûd bir fûtûr 'arız olsa der-hâl şeyhe ma'lûm olup ol cânibe bakup anuñ ol hâtırasını def iderdi ve mütevâzi', hulkı gökçek kimesne idi. Eger şaġir ü kebîr ve eger ġanî vü faķîr yanına kim gelse kalker ta'zîm iderdi.

Şeyh-i merķûmuñ ehîbbâ [123a] -sından Uzun Muşlihü'd-dîn nām dervîş naķl idüp eydür ki bir ġün cümle şeyhü'n ehîbbâsı ve ben şeyhle Zeyrek Câmî'nde otururduk ve 'Âbid Çelebi nām kimesne ki Monlâ Hüdâvendigâr'uñ evlâdından olup kâdî iken mansıbdan ferâġat idüp hâzret-i şeyhin ahibbâsından olmuşdı ol daķı şeyhü'n yanına otururdu tâ ki şeyh dönüp 'Âbid Çelebi'nün kulaġına ba'zı nesne söyledi. 'Âbid Çelebi daķı bu cânibe nazar idüp ġülümseyüp kârâr eyledi. Dervîş Muşlihü'd-dîn eydür bu hâlden baña ta'accüb ġelüp 'Âbid Çelebi'ye bu hâlden su'al itdüm. Ol daķı eyitdi ki: "Şeyh baña didi ki Hâlvatî tîrîķinden olan câmi'nün imâmı Nûrû'd-dîn Hâlıfe bakâ göre. Ben daķı bakdum ġördüm, nâġâh bir keşîş şekline ġirmiş oturur. Ben daķı ol hâlden tebessüm itdüm." didi. Hâlâ ki mezbûr Nûrû'd-dîn ġâyet şâlih kimesnedür. Muşlihü'd-dîn eydür: "Bunı işidüp ıztırâbum daķı arttı." Ve eyitdi ki: "Ol imâm bir şâlih kimesnedür ne hoş şeyhe bu vechle böyle keşf oldu ve 'Âbid Çelebi bir tâze kimesnedür ne hoş aña bu hâli keşf itdiler?" 'Âķıbet bir ġün şeyhe bu hâlden su'al itdüm. Şeyh eyitdi ki: "Ol ġörinen şekl Nûrû'd-dîn'üñ bize inkârî şeklidür. [123b] Yoġısa dînî şekli degüldür ve 'Âbid Çelebi'ye bu râzı keşf oldur ki hâķkûn meşâribi muhtelifdür, şubyân gibidür. 'Avâmm-ı nâsuñ oġlancıklarûñ döġmek ile ta'lîm iderler ve ekâbirüñ evlâdını luķfla terbiye iderler. Eger ben anuñla luķfla mu'amele itmeyeydüm ol beni terk ider giderdi ve tîrîķimüzden ferâġat iderdi."

Ve bir kârı hâtûn şeyhe ġelüp eyitdi ki: "Vâķı'âmda dıfda' ġördüm." Şeyh daķı eyitmiş ki: "Şâyed bir kimesneyi ziyâfet kaşd itmişsün, yine ferâġat itmişsün." Ol daķı eyitmiş ki: "Eved. Şeyhü'n ahibbâsını ziyâfet etmek istedüm. Yirüm tîr olduġı için ferâġat itdüm." demiş. "Şeyhe neden bu hâle vâķıf olduñuz?" diycek eyitmiş ki: "ġâh olur ki dūş ta'bîri lafzdan

fehm olunur. Dıfda' mürekkebdür. "Dıf" dan ve "da'" dan. Dıf demek ziyâfet it dimekdür. Emrdür ve "da'" dahı emrdür. Terk it dimekdür." Ve 'Âbid Çelebi nakl idüp eydür ki çok zemân mezbûr şeyhün yanında tırdum ve baña nesne feth olmadı. Ben dahı kaşd itdüm ki İskilibî¹ Muhyi'd-dîn Efendi'nün hizmetine varam gidem. Nâgâh şeyh namâzdan ferâgat idüp dönüp baña eyitdi ki: "Seni namâz kıılırken gördüm. Lâkin İskilibî² Muhyi'd-dîn Halife şüretinde gördüm." Ben dahı kâlkup "özr dileyüp şeyhün elin öpdüm ve hizmetine mülâzemet itdüm.

[Alâ'ü'd-dîn-i Halveti]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh [124a] Mevlânâ Alâ'ü'd-dîn-i Halveti'dür. Mezbûr Seyyid Yahyâ hazretlerinin hulefâsındandır. Cezbelü 'azîzdür. Hattâ kime kem nazar itse veyâ kulağına bir söz söylese hemân-dem ol kimseye cezbe-i İlâhiyye irişürdi.

Vaktâ ki şeyh-i merķûm Burusa'ya geldise Mevlânâ Alâ'ü'd-dîn-i Arabî ol zemânda Kâpluca müderrisi idi. Mezbûr, şeyhe gâyet münkir idi. İttifâkı bir gün bir yirde cem'iyet olup şeyhle müderris bir yire oturup şeyh dönüp müderrisün kulağına bilmem ne söyledi. Hemân müderris çağırıp, düşüp nice zemân 'aklı başına gelmedi. Şoñra ifâkat bulup kâlkup şeyhün öninde tevbekâr olup şeyhden el aldı ve şeyhün halvetine girdi ve mezbûrdan tarîķ-i taşavvufî geregi gibi tahşîl eyledi.

Andan şoñra şeyh İstanbul'a geldi ve ekâbir ü a'yân mezbûra şol deñlü ikbâl itdiler ki hattâ Sulţân Meĥammed salţanatından ĥavf idüp mezbûra ĥaber gönderdi ki İstanbul'dan çıķup bir ĥayrı istedikleri yire vara. Mezbûr dahı Karaman'da Lârende'ye varup anda vefât itmişdür. Kâbr-i şerîfi anda ziyâretgâhdur.

[Aydınlı 'Ömer Dede- Rüşenî]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Aydınlı 'Ömer Dede'dür ki "Rüşenî" demekle meşhûrdur. Merķûm-ı merĥûm evvel-i ĥâlinde tâlibül-'ilm olup şoñra şürîde olup melâhiye ve ĥulķı hicve mâ'il oldu. Ba'dehu şuĥl kaşdına

1 Yazmada "Üsküblî".

2 Yazmada "Üsküblî".

diyâr-ı 'Acem'e [124b] varup Burusa'dan Karaman'a uğradukda büyük karındaşı Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn elinde tevbekâr olup andan Şirvân'a varup anda Seyyid Yahyâ'ya irâdet getirüp anda muhkem riyâzet ü 'ibâdete müştâgil olup küllî mücâhede eyledi ve kendünün 'ışk-ı mecâzîsi haķîķata mübeddel oldu. Ekşeriyâ Berda'ada ve Gence'de sâkin olurdu. Bir 'Acem şahı Uzun Hasan Beg ve hâtunı Selçuk Hâtun ki Sulţân Ya'ķub'un vâidesidir merķum şeyhe muhkem maħabbet eylediler ve merķuma Tebrîz'de Cihân-şâh'un hâtunı binâ itdügi tekyeye getürüp anda merķum küllî şöhet ü raġbet buldı. Cemî'-i ekâbir ü a'yân merķuma mürâca'at iderlerdi. Şofra merķum-ı merķum sekiz yüz toķsan ikide vefât itdi ve hîn-i vefâtda ol tekyeyi ķabûl idüp kendüye olan riyâsetden küllî müt'e'ssif oldu.

[Karamanî Ĥabîb Efendi]

Birisi daħı şeyh 'ârif-i bi'llâh Karamanî Ĥabîb Efendi'dür. Şeyh-i merķum babaları cihetinden Ĥazret-i 'Ömer'e muttaşıldur ve anaları cihetinden Ĥazret-i Ebî Bekr-i Şiddîk'a muttaşıldur. Evvel-i hâlinde 'ilmle meşġul olup *Şerh-i Akâ'id* okurken ķalbine bir dâ'ie düşüp Şirvân'a varup anda Seyyid Yahyâ ile mülâķât idüp küllî maķâmata vâşıl oldu.

Hikâyet olunur ki evvel varduġı gibi Seyyid Yahyâ'yı göremeyüp belki şeyhün eħibbâsından bir kaç kimesneye [125a] mülâķât idüp eyitmiş ki: "Hiç şeyhün ķâdir midür ki baña Tañrı te'âlâyı bir günde göstere?" Hemân ol tã'ifeden Ĥâcî Ĥamza nâm kimesne ķalkup Şeyh Ĥabîb'e bir sille urmuş ki Şeyh Ĥabîb'ün 'aklı başından gidüp düşüp ķalmışdur. Şeyh Yahyâ Ĥazretlerine bu hâl ma'lûm olup Şeyh Ĥabîb'i çağırup eyitdi ki: "Ĥayırmaz! Şûfiler ġayretlü tã'ife olur. Ammâ ķaẓiyyesin i'tikâd itdigün gibidür. Ĥayr ola." diyüp mezbûra emr eyledi ki bir mevzi'de otura, meşġul ola ve her ne deñlü rüyâ görünür gele şeyhe hikâyet eyleye ve şeyh dönüp mürîdlerine eyitdi ki: "Bu yigit 'ulemâdandır. Sâ'iri gibi ġorilmese 'aceb degüldür." Şeyh Ĥabîb eydür: "Hemân ki ol maħalle oturdum. Baña Ĥaķķ'ın tecellisi biri biri ardınca gelüp her defasında kendümi fenâya varmış ġördüm ve on iki yıl Seyyid Yahyâ'nun ĥizmetinde olduķdan şofra şeyhün icâzetiyle Rûm'a geldüm." Ve ġâh Karaman vilâyetinde ve ġâh Aydın'da ve ġâh Rûmili'nde gezüp ba'dehu Anķara'da sâkin olup anda Ĥâcî Bayram Sulţân'un

ziyâretine ve şeref-i şöhbetine mülâzemet itmişdür ve Akşemsü'd-dîn Sulţân'la ve Şeyh İbrâhîm'le ve Emîr Nakşbendî-i Kayserî ile ve Şeyh 'Abdu'l-mu'î-i Zeynî ile müşâhabet itmişdür. Merķūmuñ havâtıra ittılâ'ı var idi. Merķūmı bir ferd yaturken [125b] ve tayanurken görmemişdür illâ meger ki maraz-ı mevtinde. Vefâtları Amâsiyye'de olmışdur. Mehemmed Paşa 'İmâreti'nde medfündür. Tarihün çokuz yüz ikisinde [vefât itmişdür].

[Monlâ Mes'ud]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Monlâ Mes'ud'dur. Merķūm evvel müderris idi. Şoñra taşavvufa meyl idüp Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn hizmetine vâsıl olup anlardan irşâda mücâz olmışdur. Şoñra merķūm varup Edrine'de vaţan tutdu ve anda Tunca Irmağı kenârında bir câmi' ve bir tekye binâ itdi ve anda müridlerün terbiyesinde meşğul oldu ve halk içinde bereketi ve kerâmeti ve velâyeti zâhir oldu. Merķūm, meczûb kimesne idi ve 'ibâdetde kavî ve âdâb-ı şer'ati ri'âyet ider 'azîz idi. Sulţân Mehemmed'ün evâhîrinde intikâl eyledi.

[Şeyh Mehemmed Cemâlî- Çelebi Hâlîfe]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Şeyh Mehemmed Cemâlî'dür ki halk içinde "Çelebi Hâlîfe" demekle meşhûrdur. Cemâlî'd-dîn-i Akşerâyî neslindedür. Evvelâ 'ilm-i zâhire meşğul olup me'âniden *Muhtaşar* kitabını okurken kalbine tâ'ife-i şüfiyyenün maḥabbeti düşüp Karaman'da Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn Hâlîfe müridlerinden Şeyh 'Abdu'llâh yanına varup anda hâlvete girüp ol eşnâda Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn Karaman'a geldi. Mezbûr Çelebi Hâlîfe, şeyhi görmege varup görse ki şeyh bir siyâh cübbe ve bir siyâh 'imâme şarınmuş ve bir siyâh ata binmiş. Hemân-dem şeyhe küllî maḥabbet izhâr eyledi. Şeyh dahı dönüp Çelebi Hâlîfe'ye [126a] eyitdi ki: "Eger isterseñ saña bu cüb-beyi vireyüm." Bu dahı eyitdi ki: "Hırka geymek istihkâkla olur. Bende ise istihkâk yokdur." didi. Şeyh dahı buyurdılar ki: "Eyle ya sen biraz benüm tevâbi'üm ile müşâhabet muhtâcsun." Taķdîr-i Hakîm ol eşnâda şeyh fevt olup çok geçmeyüp Şeyh 'Abdu'llâh dahı fevt oldu. Żarûrî Çelebi Hâlîfe Tokat'da Şeyh Tâhiroğlı yanına gelüp anda muḥkem riyâzete meşğul oldu. Hattâ nice kimesne kendü ile bile hâlvete girüp ğayrısı fâķat getüremeyüp çıkup gitdiler ve merķūm yalnız kalķup bir gün şeyhe didiler ki Çelebi

Halife muhkem riyâzetdedür. Eyitmiş ki: “Koñ, olsun”. Merķūm Çelebi Halife eydür: “Nâgehân bir gice keşf-i hâle müte‘allik bir vâkı‘a gördüm.” Andan sonra Şeyh Tâhiroğlı cümle luţfla mu‘ameleye şürü‘ eyledi. Şeyh Tâhiroğlı ümmî âdem idi. Türkmân tã’ifesinden idi. Lâkin bâtınında ‘âzîm kuvvet var idi. Şoñra Tâhiroğlı fevt olduğdan sonra merķūm, Erzincân’a varup anda Monlâ Şeyh Piri Halife ile muşâhabet eyledi. Tâ kim mezbûra Rûm’a gitmege icâzet virdi.

Hikâyet olunur ki Sulţân Meħemmed’ün veziri Karamanî Meħemmed Paşa Sulţân Cem’e mâ’il olup dâ’im Sulţân Meħemmed yanında Sulţân Bâyezid’i kadh idüp hayrla yâd itmez imiş. [126b] Sulţân Bâyezid bu hâl-den âgâh olup Çelebi Halife’den iltimâs itdi ki kendü emrinde himmet ü mu‘avenet idüp vezîr-i mezbûruñ helâkine teveccüh eyleye. Şeyh her çend ki “Beni ‘afv idüñ. Ben bunuñ ehli degülüm.” didi, olmadı. Âkıbet teveccüh eyledi. Görse ki ‘âmmeten Karaman’uñ evliyâsı Cem Sulţân yanında. Hemân şeyh anlara kaşd itdügi gibi anlar şeyhe bir yanmış ot atdılar. Gerçi şeyhi uramadılar. Gelüp bir kızına toķınup çok geçmeyüp kızcağız haste olup vefât itdi. Tekrâr Sulţân Bâyezid şeyhe tazarru‘ idüp külli hâlet eyledi. Zârûri şeyh tekrâr teveccüh eyledi. Görse ki yine ‘âmmeten evliyâ-yı Karamanî gelüp hâzır oldılar ve şeyhe eyitdiler ki: “Murâduñ nedür?.” Bu daħı eyitdi ki: “Şu vezîr Müslimânlaruñ vakfların bozup cümlesin beytül-mâla zabt eyledi.” diyicek cümlesi vezîre mu‘avenetden ferâğat itdiler. Vezîr cānibinde bir ferd kalmadı illâ ki Şeyh Vefâ. Şeyh eydür: “Anı gördüm ki vezîrûñ havâlisine bir dâ’ire çizmiş. Haylî ikdām itdüm. Güçle dâ’ireye girdüm. İnşâa’llâhu te‘âlâ eşeri otuz üç günde zâhir olur.” didi. Şeyhün akrabâsından ba’zısı nakl idüp eydür ki şeyh eyitdi ki: “Ol eşnâda baña şu kadar ğayret geldi ki hattâ ol müddetde her ne deñlü Meħemmed adlı kimse var ise elbette bir nekbete uğradı.” [127a] Ve râvî eydür: “Benüm daħı adum Meħemmed’dür. Ol zemânda küççük oğlan idüm. Bir yemiş ağacına çıkmış idüm. İttifākî ağacuñ dalı ufanup düşdüm. Muhkem başum yarıldı.” Râvî eydür: “Ol zemânda Amâsiyye’de idük, şayduk, Amâsiyye’de kırk Meħemmed adlu kimesneye nekbet işâbet itdi.” Ve otuz üçüncü günde Sulţân Meħemmed’ün vefâtı haberi geldi. Sulţân Bâyezid Amâsiyye’den kalkup İstanbul’a teveccüh idüp beş günden sonra haber alduk ki Kara-

manî Vezîr maqtûl olmuş. Meger Şeyh Vefâ hazretleri vezîr şad-ender-şad bir vefk konmuş imiş. Sultân Mehemmed vefâtında şuña buña yelmekden vezîr derleyüp başındaki vefkûn ba'zı hâneleri bozulmuş. Şeyh Vefâ'ya göndermiş ki ıslâh eyleye. Vefk Şeyh Vefâ'dan gelmedin kûl tã'ifesi vezîri katl eylediler. Ulularuñ himmetü'l-ricâl tektã'u'l-cibâl' didükleri işte budur.

Sultân Bâyezîd tahta cülûs itdükden sonra İstanbul'da muhkem tã'un olup 'âkıbet şeyhden iltimâs itdi ki ahibbâsından kırk kimesne ile hacca varalar ve Ka'betu'llâh'da def'-i tã'un için du'â eyleye ve şeyhe küllî meblağ virüp ve aşhâbınuñ her birine üçer bin akçe viridi. İttifakî şeyh ol cânibe teveccüh itdüğü gibi ol sene tã'un belki nice yıl sonra def' olup gitdi ve taqdîr-i ezel muktezâsınca şeyh tarîk-i hacda rahmet-i Hakk'a [127b] peyveste oldu. *Rahimehu'llâhu te'âlâ.*

[Şeyh Sinân]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Şeyh Sinân'dur. İstanbul kurbında bir köyde tavattun itmişdür. Hâlâ ol köye Şeyh Sinân Köyi dirler. Merhûm-ı merkûm 'âlim, zâhid, 'âlî-himmet şâhibi ve mütevâzi', hulk-ı hasene mâlik kimse idi. Halkdan munkaatı'olup talibîn ve müridinden çok kimesneyi irşâd idüp makşûdına irişdürmişdür.

Fİ-ZİKRİ HUTEBÂİ DEVLETİ'S- SULTÂN MEHEMMED VE ETİBBÂİHİ

[Monlâ Sirâcü'd-dîn Hâtib]

Ol zemânuñ hutebâsından birisi Monlâ Sirâcü'd-dîn Hâtib'dür. Bilâd-ı 'Acem'dendür. 'Âkıl, mü'eddebdür ve kâmil, ehl-i hüner kimesne idi. Hutbesini gâyet 'iyân u faşih ü belîğ idüp hergiz hüsni-i elhân ve tayyib-i eşvât-da nazîri görülmemiş idi ve hutbeyi okıdukdâ 'aceb vaqâr u sükûn u edeb üzere okur idi.

Hikâyet olunur ki mezbûr ümerâ-yı 'Acem ortasında gâyet maqbûl olup hergiz meclis-i ünslerinden merkûmı hâlî itmezlerdi. Şoñra ki ümerâ-yı 'Acem beyninde tamâm feterât oldu merkûm koyun eri şüretinde ol diyâr-

1 Bu söz umumiyetle "teklâ'u'l-cibâl" şeklinde geçmektedir.

dan kaçup diyâr-ı Rûm'a dâhil oldu ve evvel İstanbul'a varmadın Burusa'ya gelüp nâgâh ol hinde Burusa kâdîsı 'Alâ'ü'd-dîn Fenârî idi. Mezbûr kâdîya mahkemeye varup kâdînuñ muķâbelesinde varduğı gibi kâdî [128a] mezbûrî 'Acem'de görüp külli ülfet bağlamışlar idi. Hemân görüp, bilüp muķkem ri'âyet idüp yanına aldı. Halkdan bu hâlden gâyet ta'accüb itdiler ve kâdî-i mezbûr merķûmuñ hâlini 'ale't-taḫṣîl Sulṭân Meḫemmed'e i'âm itdükde meger ol hinde Sulṭân Meḫemmed'ün câmi'-i şerîfi tamam olmuşdı. Merķûmı getürüp dinleyüp tamâm begenüp câmi'-i mezkûruñ ḫiṭâbetin günde elli aķçe ile merķûma tevcih eyledi. Merķûm Ḥaṭîb ol câmi'de evvel ḫaṭîb olandur ve evvel güninde ḫuṭbesinüñ dibâcesin böyle okıdı:

«الحمد لله الذى وصف الحامدين بالمحامد، إني حامد على نعمائه، الحمد لله»¹

[Hekîm Kṭbu'd-dîn-i 'Acemî]

Ve ol zemânuñ ṭabîblerinden birisi Hekîm Kṭbu'd-dîn-i 'Acem'dür. Aşlda ba'zı 'Acem pâdişâhlarınuñ vezîri imiş. Anda fitne zâhir olmağın Rûm'a kaçup gelüp Sulṭân Meḫemmed merķûma 'aẓîm ri'âyet eyledi ve günde kendüye vazîfe beş yüz aķçe ta'yîn eyledi ve her ay başında müşâhere diyü yigirmi bin aķçe virilürdi. Bu sâ'ir baḫşîş ü in'âmât ve melâbis-i laṭîfeden gayrıdur. Ḥâşılı Sulṭân Meḫemmed'ün eyyâm-ı salṭanatında muḫkem ḫuẓûr u rifatle ve ḫüsn-i ḫâlle rûzgâr sürüp ekşer-i aḫyânda kurb-ı pâdişâh ve şoḫbet-i muâneset-i şâh ile muğtenim olurdı. 'İlm-i ṭıbbî ḫûb bilürdi.

[Hekîm Şükru'llâh-ı Şîrvânî]

Ve birisi dahı Hekîm [128b] Şükru'llâh-ı Şîrvânî'dür. Şîrvân'dan Rûm'a gelüp Sulṭân Meḫemmed'ün yanında 'ilm-i ṭıb sebebiyle gâyet taķarrüb itmişdür. Hekîm-i ḫâzık idi ve 'ilm-i tefsîr ü ḫadîsi ve sâ'ir 'ulûm-ı 'Arabîyye'yi bilürdi. Biraz müddet Mışır'da olup anda Şeyḫ Şehâvî'den okıyup soñra Rûm'a gelüp Monlâ Gûrânî'den 'ilm-i ḫadîsi görüp ve sâ'ir 'ulemâdan dahı okıyup her biri mezbûr içün ḫüsn-i şehâdet idüp icâzet virmişlerdür.

1 "Hamd edenleri övgülerle niteleyen Allah'a şükürler olsun. Ben verdiği nimetlere şükredenim ve Hamd Allah'adır."

[H'âce 'Aṭā'u'llāh-ı 'Acemî]

Birisi dahı H'âce 'Aṭā'u'llāh-ı 'Acemî'dür. Diyâr-ı 'Acem'de okıyup soñ-ra Rûm'a teveccüh idüp 'ilm-i tıbdā tamām şöhet bulmış idi. Merķûm-ı merħûm 'āmil, ālim ve fāzıl kimesne idi. Tefsîr ü ḥadîsi ve 'Arabıyyet'i ve 'ilm-i tıbbî ve fûnûn-ı 'aḳliyyeyi güzel bilürdi ve 'ulûm-ı rıyāziyyede ve ma'rifet-i zıcâtı ve istiḥrâc-ı tekāvimde pehlevân idi. Merķûm Sulṭān Bā-yezîd devletinde fevt oldu.

[Ḥekîm Ya'ḳûb]

Birisi dahı Ḥekîm Ya'ḳûb'dur. Merķûm 'ilm-i tıbdā ḥāzıḳ u mâhir, bî-naẓîr kimesne idi. Aşlında Yehûdî idi. Soñra merķûmı Sulṭān Meḥem-med tıbdā mahāreti içün sevüp dîvânında defterdâr eyledi. Andan soñra merķûm İslâm'a gelüp Sulṭān Meḥemmed mezbûrı vezîr idindi. Soñra ki Sulṭān Meḥemmed, Ḳaramanî Meḥemmed Paşa'yı vezîr idindi, mezbûr ḥased eyledi ve ittifāḳî Sulṭān Meḥemmed ol eṣnâda ḥaste oldu. Sulṭān Meḥemmed'e Vezîr [129a] Meḥemmed Paşa Ḥekîm Lārî'yi tamām mer-tebe medḥ idüp anı getürüp 'ilâc itdürmege fermân itdürdi. Bi-ḥikmeti ḳadîr-i lem-yezel¹ Sulṭān Meḥemmed'ün 'ilâcında mezbûr ḥekîm ḥaṭâ idüp gitdükçe Sulṭān Meḥemmed za'îf oldu. Ol ḥâlde Sulṭān Meḥem-med, Ḥekîm Ya'ḳûb'ı istedüp ḥâlınden su'âl idicek görse ki zemân-ı 'ilâc fevt olmuş. Ḥekîm Lārî'nün ḳā'ide-i 'ilâcın şavâb görüp çok geçmeyüp Sulṭān Meḥemmed cânib-i âḫireti teşrîf eyledi ve merķûm Ḥekîm Ya'ḳû-b'ın cümle işâbet ve re'yinden ḥikâyet olunur ki bir gün bir aḳ beñizlü ḥerîf tûrarak siyâh olmuş ve cemî'-i eṭıbbâ gezüp marâzın ve ḥasb-ı ḥâ-lin beyân idicek cümlesi “Biz bu marâzı bilmezüz.” diyüp çekilmişler. Ḥekîm Ya'ḳûb'a dahı varup ol eyitmiş ki: “Bu marâz kitâblarda yok-dur. Ammâ bu behâḳ-ı şâmildür. Ya'nî gevdeye sirâyet itmiş ḳara behâḳ-dur.” diyüp mezbûra behâḳ 'ilâcın idüp bi-'inâyeti'llāh 'alilden ol marâz bi'l-küllıyye zâ'il oldu ve yine ḥikâyet olunur ki bir kimesneye bir marâz 'arız olup aḡzından dâ'im ḳan gelürdi ve her yedügin ve içdügin yine fevrî ḳuşardı. Eṭıbbâ bunun 'ilâcından 'âciz oldılar. Nāḡāḥ 'alil Ḥekîm Ya'ḳûb'a varup ḥaḳıḳat-ı ḥâlınden ḥaber viricek “Sehl, bunda ḳatlan.”

1 Yazmada “lem-yezeli”.

diyüp kendüsi içeri [129b] evine girmiş ve 'alil için kıymalı biraz ta'âm iletüp çıkardı ve "Şunu yi." demiş. Ol dağı ne olacağın bilüp ihsân idüp "Teklif itmeñ." demiş. Hekim "Yok elbette yi." diyüp mezbûr dağı yiyüp ba'dehu hekim 'alile der-'aķab bir şerbet virüp 'alil içdügi gibi cümle yine kay eyledi ve iki üç miķdârı iri iri ķurdlar dağı kay eyledi ve hekim 'alile eyitdi ki: "Yür[i] imdi şimden sonra bi'l-külliyye marazdan ve bu hâli çekmekden ķurtulduñ." didi ve hekim-i merķumuñ şāgirdlerinden ba'zısı hekimden bu hâlün keyfiyyetinden istifsâr eyledi, eyitdi ki: "Ağ-zından ķan akduğından bildüm ki mi'desinde ķurd vardır ve ķurd ise kelb etini sever. Ol yimegün içindeki kelb eti idi. Vaķtā ki ol ta'âm 'alilün mi'desinde varup ķarār itdi, her gūşeden ķurdlar gelüp ol ete yimege meşgûl oldılar. Der-'aķab ben dağı muķkem kay itdirür bir şerbet vir-düm, tā kim cümle mi'desinde olanı taşra eyledi ve ol ķurdları dağı taşra eyledi."

Ve yine nakl olunur ki bir yüklü 'avret bir yüksek yirden düşüp ölmüş. Lâkin gevdesinün harâreti kesilmemiş. Bu hâlden 'avretün hışımları mütehayyir olup Hekim Ya'ķûb'a varup kıssa şöyle oldu [130a] diyecek merķum hekim ķalkup hastenün üzerine gelüp nazar idüp bir dāne igne istemiş ve igneyi alup 'avretün ķarnına batırmış. Hemān ol hinde 'avret gözini açup gūyā haste olmamış gibi ķalkmış gitmiş ve hāķ bu hâlden mütehayyir olup hikemiyyesinden¹ su'āl eylemişler. Ol dağı eyitmiş ki: "Vaķtā ki 'avret düşdi ķarnındaki oğlan elin gerüp yürek tamarın ķutdı ve 'avretün 'aķlı gitdi. Ben dağı igne ile oğlanuñ eline batırdım. Ol dağı elin çekdi ve 'avret hālāş oldu." Bi'llāhi şu laķif firâsetlere ve 'acib şā'ib mülāhazalara ne dirsün? Ālemde tabīb olıķ şöyle olmak gerek.

[Hekim Lārī]

Birisi dağı Hekim Lārī'dür. 'Acem'dür. 'Acem'den Rûm'a gelüp Sulţān Meķemmed yanında hayyiz buldı. Māhir kimesne idi. Lâkin Sulţān Meķemmed'ün mu'alecesinde haķā eyledi.

1 Yazmada "hakimesinden".

[Hekîm 'Arab]

Birisi dahı Hekîm 'Arab'dur. Merķûm diyâr-ı 'Arab'da tamâm şuğl idüp soñra bilâd-ı Rûm'a gelüp Üsküb'de İshâk Beg oğlı 'İsâ Beg'ün yanına varup anda küllî rağbet ü hürmet buldı ve 'âlim-i meşhûr olup şiti Sulţân Mehemmed'ün sem'ine irdi. Sulţân Mehemmed merķûmı getirüp küllî ri'âyet eyledi. Tıbda hâzık kimesne idi ve nefsi kerîm, cevâd u seḥâ ve fuķarâya mâ'il **[130b]** kimesne idi.

[Altuncı-zâde]

Birisi dahı ṭabîb, zâhid ve 'âlim ve hâzık Altuncı-zâde'dür. Sulţân Mehemmed merķûma ṭıbdan ötüri ziyâde mâ'il olup taķrîb itmiş idi. Kendüsi bir nûrânî güzel şekillü, Allâh'dan korķar, i'tikâdı pâk ve ma'âsî vü televvüşden sâhası ṭâhir kimesne idi. Ot ve kök bilmede merķûm 'aceb kâmil idi. Hiç bilmedügi bir şey' yoğdı.

Naķl olunur ki her ayda bir def'a Hâzret-i Resûlu'llâh'ı *şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem* görür imiş. Naķl olunur ki bir kimesnenün iḥlilînün şuyı yolında et bitüp küllî muṭṭarib olmuş. 'Alîl bu ḥâli eṭıbbâya 'arz idicek "Buña çâre yoķdur. Hemân âleti kaṭ' itmek gerek." dimişler ve 'alîl-i mezkûr Altuncı-zâde'ye varduķda ḥekîm eyitmiş ki: "Baña biraz ķurşun getirün." Anlar dahı biraz ķurşun getürüp mezbûr ķurşunu alup biraz igne düzmüş. Kimi yoğun ve kimi ince ve ol ignelerden incisini alup ḥâşâ iḥlile şokmış. Andan anı çıkarup dahı yoğuncasın şokmış. Andan dahı yoğunun ķomış. Muttaşıl böyle iderek bir gün bir gice olmadın cümle bi-'inâyeti'llâh feth oldu gitdi. Soñra 'alile eyitdi ki: "İmdi min-ba'd bir yıla varınca iḥlîli işbu yoğun igneden ḥâlî ķoma." **[131a]** dimiş.

ZİKR-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN BÂYEZİD HÂN

Vaqtâ ki Sultân Mehemmed Hân fevt oldu Sultân Bâyezîd Hân Amâsiyye sancağında ve Sultân Cem Konya sancağında bulındılar ve ikisine ma'iyet üzerine âdemler gidüp bi-hikmeti Rabbi'l-âlemîn Sultân Cem'ün âdemisine yolda ba'zı 'arıza olup eglenüp Sultân Bâyezîd'e haber yetişüp ba'dehu Sultân Cem'e haber varup ikisi dağı kalkup sür'atle İstanbul'a teveccüh idüp Sultân Bâyezîd Pençsenbe günü Cemâziye'l-âhîr'inün yigirmi toközuncu günü târih-i hicretün sekiz yüz seksen altısında İstanbul'a girüp taht-ı pâdişâhîde karar eyledi.

Vaqtâ ki Sultân Cem bu haberi işitdi. Burusa'ya varup anda tahta geçüp ba'dehu Burusa ahâlisinden biraz mâl alup Sultân Bâyezîd cengine Sultân-nöni'ne gelüp anda Sultân Bâyezîd ile muhkem ceng eyledi. Âkıbet münhezim olup Haleb cânibine firâr eyledi. Ba'dehu Haleb'den kalkup Mısr'a Sultân Kayıtbay'a varup yardım istedi. Ol dağı biraz mâ-beyni şulha kaşd idüp dâmen-i şulh el vermeyicek “Hele şeh-zâde hacc-ı şerife varuñ. Ol sa'adetle dağı müstes'ad oluñ. Şoñra dönüp geldüğüñüzde mu'avenet dirîğ degüldür.” [131b] diyüp mezbûr şeh-zâdeyi külli tımturâk ile hacc-ı şerife gönderüp ba'dehu biraz kimesne ile kadîmden muhibb-i hânedân-ı Cem olan Varsak ve Turgud vilâyeti ahâlisine haberler gönderilüp anlar dağı “Şeh-zâdemizüñ begimizüñ baş u cân yolına!” diyüp Cem Sultân tavâ'if-i mezkûreye gelüp kavuşup ba'dehu biraz âlây-ı yevmliyyân ve gönülliyânla kalkup Sultân Bâyezîd cengine geldi. Târihüñ sekiz yüz seksen yedinci senesinde tekrâr Sultân Cem muhkem münzehim olup Varsak vilâyeti etrâfi sevâhilinde Freng memleketine gider. Bir gemi bulup havâssıyla ol gemiye binüp İnebolı memleketine vardı. Freng Begi mezbûra küllî şâhâne iltifâtlar eyledi ve nice müddet görelüm rûzgâr ne şûret gösterür diyüp anda terfîh-i hâl üzere hoş-dem geçdi. Sultân Bâyezîd bu hâlden emîn olmayup semt-i hileye sülûk idüp kendünün bir Freng berber kulu var idi ki şoñra vezîr idinüp adını Muştâfâ Paşa didiler. Ol, ol cânibe varup Rûm'dan bir hoşca berber gelmiş diyüp Sultân Cem yanına alup tamâm hizmet begendürüp bir gün yine âdet üzere Sultân Cem'i tenhâda yarağlı ustura ile tırâş idüp Cem uyur gibi olup der-'aķab teslîm-i rûh itmişdür. Halk vechini bilemeyüp hemân berber yine bu cânibe âzîmet idüp [132a] hakîkat-i hâl-

den Sulţân Bâyezîd'e haber viricek Sulţân Bâyezîd mezbûr Muştâfâ Paşa'ya küllî ri'âyet idüp 'âkıbet vezîr idinmişdür ve öte Freng'e haber gönderdi ki merķûm-ı merķûmuñ meyyitini bu cânibe göndere. Ol dahı gönderüp andan mahımiye-i Burusa'da Sulţân Murâd Türbesi kıurbında 'Osmâniyân içinde defn olındı.

Ve bu senede Sulţân Bâyezîd 'asker-i müslimîn ile kıalkıp Mora cânibi-ne teveccüh idüp Mora'nuñ hâline intizâm virdi ve anda kâfir elinden ba'zı kıal'a aldı ve anda geçidde iki muhkem kıal'a yaptı ve haylı yad u yarağ kıodı ve gelesi yılı sulţân-ı mecîd Sulţân Bâyezîd Edrine'de Tunca kenârında bir laţîf mahallede bî-mânend bir 'âlî câmi' ve bir medrese ve bir dârüş-şifâ ve bir 'imâret ve bir hâmmâm binâsına emr idüp ve kendü câmi'ün ve medresenün binâsın temelin eliyle kıoyup andan ata binüp Kıara Boğdan ğazâsına teveccüh itmişdür ve anda Kili ve Aķkırme kıal'aların feth itmişdür ve bu senede Tarsus Kıal'ası ve Nakşıa Kıal'ası ve Göklük¹ Kıal'ası feth oldu.

Ve bu seneden şoñra Sulţân Bâyezîd ile Melik Kıayıtbay'uñ mâ-beyninde tamâm vahşet olup hezâr ceng ü cidâller olmışdur ve sebebi dahı bu olmuş idi ki Sulţân [132b] Kıayıtbay, Cem Sulţân'ı yanına alup şoñra 'Alâ'üd-devle Çerkes memleketinden ba'zı yir almağa kıaşd itdükde Çerkes anuñ cengine biraz 'asker gönderüp 'Alâ'üd-devle dahı Sulţân Bâyezîd'den mu'âvenet isteyüp Sulţân Bâyezîd dahı mezbûra yardım virüp varup Çerkes memleketinde ve Sis ve Kıayşeriyye ve Adana ve 'Aynţâb'ı alup zâbt idüp hıutbe ve sikkeyi Sulţân Bâyezîd nâmına eyledi. Şoñra Çerkes, 'Alâ'üd-devle'nün kıarıbi Kır Şâhruh'ı biraz 'asker ile 'Alâ'üd-devle üzerine gönderüp bir nice defa tarafeynden bu hâlet üzere ceng olup zıkr olınan memleketlere ğâh Çerkes ğâh 'Osmâniyân mâlik olup 'âkıbet sekiz yüz toķsan yedide tamâm iki cânibden şulh muķarrer olup ferikewn istirâhat eylediler.

Ve sekiz yüz seksen toķuzda Sulţân Bâyezîd Kıarşamlı ve Kıosunlı kıal'aları feth oldu ve bu senede Edrine'de Gedük Aħmed Paşa'yı boğdırdı Sulţân Cem'e meyli sebebinden. Ve bu senede Cemâziye'l-âħir ayında Sulţân Bâyezîd, Kıayıtbay'a 'adâvetinden Çerkes memleketine biraz 'asker gönderüp ol diyârı yakıp yıķıp çok esîr ü mâl aldılar ve bu cihetden Mışır'a Çerkes esîri varmaz olup Mışır begi ğâyet ğamğin oldu ve bu sene Sulţân Bâyezîd

1 Kaynaklarda Gülek/Külek olarak da geçmektedir.

oğlu Konya Begi Sulţân 'Abdu'llâh fevt oldu. Gökçek [133a] sîret ve 'adli var idi.

Ve sekiz yüz to ksan senesinde Sulţân B yez d Boğdan vil yetine 'as-ker gönderüp varup ol memleketi yak p yık p h r b idüp m l-ı ġ n met ile dönüp geldiler ve to ksan birinci senede Varsa  memleketi feth  oldu. Sulţ n Cem zem nından bu zem na gelince 'i y n üzere olmuşlar idi ve bu senede Adana feth  oldu ve bu senede Endülüs vil yetine k fir istil  idüp anda olan M slim nlar bu c nibe k Ğıdlar gönderüp mu'avenet istediler. P di  h da ı va'de idüp gelesi yıl Re'is Kem l'i ' li donanma-yı h m y nla gönderüp varup k fir n gemilerin aldı ve Mala a'ya varup anı alup cümle ol e r fı yak p yık p hayli es r ile İstanbul'a 'avdet eyledi.

Ve sekiz yüz to ksan d rdd  Sulţ n B yez d kendü kızını UĞurlu Ğlı A med M rz 'ya nik hla virdi ve bu senede Ya'  b Paşa Bosna'ya sefer idüp k fire ġ lib olup begleri Rencil Ban'ı¹ ele getürüp kayd-bend ile B b-ı ' li'ye irs l eyledi ve sekiz yüz to ksan be de Azerb yc n   h  Sul  n Ya'  b ölüp memleketinden fetret olmağın Sul  n B yez d Diy rb kr ve Azerb yc n  arafına biraz 'as-ker gönderdi ve to kuz yüz [133b] birinde Mı r meliki  ayıtbay olup Sul  n B yez d mezb ru n memleketinden niz ' olunan yir-ler  m lik oldu.

Ve to kuz yüz ikide Sul  n A med M rz  çıkar  ar  iyle çöküp fir r eyledi ve Tebr z'e varup anda   h  oldu ve bu senede Na  h Beg hayli 'as-ker ile Rus memleketine girüp to k m l u es r ile çöküp geldi ve to kuz yüz   inde ma miyye-i İstanbul'da Sul  n B yez d Eski Ser y  urbında bir ' li c mi'-i  er f ve 'im ret ve medrese ve mu'allim-h ne bin sına emr eyledi ve to kuz yüz on birinde tam m oldu.

Ve to kuz yüz beşinde Sul  n B yez d cih d niyyetine   lk p varup Eyneba ı   l'ası'n aldı ve to kuz yüz altı senesi gelüp du  l idüp anda Mu arrem' n on dördinci gün Moton'ı aldı ve  oron   l'ası'nu  erb b  bi't- av' ve'r-r z    l'alarının mift h n gönderdiler ve to kuz yüz yedide Freng   'ifesi gemilerle gelüp Midillü Cez resi'n     r itdiler. Bu c nibden da ı elli p re donanma varup anda olan M slim nlara mededk r    ldılar

1 Kelimenin imlasından hareketle K rbova/K rbava savaşının komutanı Emerik Derencin'in kastedildiği söylenebilir.

ve kâfirler bu hâli görüp 'âmmeten kâllup gitdiler ve toköz yüz sekizde Şâh İsmâ'il-i Haydarî 'Acem diyârında zuhûr itdi ve toköz yüz on altıda Begbâzârı'ndan Şeytânkulu zuhûr idüp [134a] 'Alî Paşa ile kıtâl idüp gâlib olup çekilüp Şâh İsmâ'il'e varup muttaşıl oldı.

Ve toköz yüz on yedide Sulţân Bâyezîd'e niķrîs muhkem elem virüp pîr olduğı cihetden murâd idindi ki dedesi Sulţân Murâd gibi salţanatı ihtiyârıyla oğı Sulţân Aĥmed'e teslim idüp kendü bir güşe-i ferâğda muķim ola. Sulţân Selîm bu hâli istimâ' idüp muţtarib olup Trabzon'dan kâllup babamı ziyâret iderüm diyüp Edrine'den tecâvüz idüp Çorlu kurbına geldiğı gibi Sulţân Bâyezîd kışsa ne olacağın ańlayup kapu 'askeriyle İstanbul'dan çıkup Uğraşköyi nâm mevzî'de tarafeynden muhkem ceng olup 'âķibet Sulţân Bâyezîd cânibi gâlib gelüp erkân-ı mülk Sulţân Selîm Hân'ın ardınca gitmek murâd itdüklerinde Sulţân Bâyezîd izn vormeyüp eyitdi ki "Ten-i meń mebdâ min-ba'd oğlum!" Selîm Hân'a salâĥ gelüp ĥüsn-i ĥâl üzere olup Sulţân Selîm daĥı Varna cânibinden gemiye binüp Kefe cânibi-ne 'azm eyledi. Bu kışsa Cemâziye'l-ülâ'nuń ikinci günü İşneyn günü vâķi' oldı. Ba'dehu taķdîr-i Ĥaķ böyle iķtizâ eyledi ki Sulţân Bâyezîd, Sulţân Aĥmed'e âdem gönderüp eyitdi ki işte 'adüvvün ber-taraf oldı. Elbette gelüp taĥta geĥesin. Ol [134b] daĥı ĥavf idüp gâĥ cevâb yazup gönderdi ki bu pâdişâĥın ĥayatlarında olur maşlaĥat degüldür ve gâĥ cevâb virdi ki yeńiĥerinün 'âmmeten meyl ü maĥabbeti Sulţân Selîm iledür. Anlardan ĥavf iderüm. Ĥâsılı bi-meş'et-i taķdîr-i Ĥakîm bu ĥuşûsa iķdâma imķân olmayıcaķ Sulţân Bâyezîd gönderdiğı ķavle nihâyet-i mertebe ıztırâb düşüp "Elbette biz Sulţân Selîm gibi kılıc-ı pâdişâĥı koyup ĥayrıyı neylerüz." diyüp taşriĥe başlayıcaķ Sulţân Bâyezîd, Sulţân Selîm'e ĥaber gönderüp eyitdi ki: "Tîzce gelüp yetişesin. Taĥtı sańa teslim itmek isterüm." Ol daĥı kâllup 'azm-i şavb-ı İstanbul idüp şehre ķarîb geldiğı gibi Sulţân Bâyezîd emr eyledi ki cemî' erkân-ı mülk mezkûr Selîm Hân'a ķarşu çıkup istikbâl ideler.

Merĥûm Selîm Hân daĥı Edrineķapısı'na gelmiş iķen ma'lûm idindi ki 'âmmeten yeńiĥeri ķapudan iki keĥeli tûrurp tûfeng tûfenge ve ĥarbe ĥarbe-ye ve kılıc kılıca çıkup tûrmışlar ki tâ Sulţân Selîm gelüp bu âlât-ı ĥarbün altından geĥe ve bu vechle pâdişâĥı kendülere mağlûb ideler. Merķûm-ı

merhûm dahı der-hâl bir kaç kimesne ile aşup Yeñikapu'dan şehre girüp Yeñibâğçe'nün ortasından serâya duhûl eyledi ve henüz yeñiçeri bu hâlden gâfiller idiler. Şoñra cümle Bâb-ı 'Âlî [135a] 'ye cem' olup câ'ize istedüklerinde her birine hezâr mevâ'id olunup tağıldılar. Şoñra Sulţân Selîm kâlkup Eski Serây'a babası Sulţân Bâyezîd'ün elin öpmege gelüp hîn-i mülâkatda muqteżâ-yı übüvvet ü nübüvvet, umûr-ı saltanat ve nizâm-ı saltanata müte'allik ba'zı neşâ'ih cârî olup oğlu Selîm Hân'dan kendünün Dimetoğa'da olmasın taleb idüp kâlkmağ murâd itdükde Sulţân Selîm kendü ile Serây-ı 'Âmire'de bilece oturmasın murâd eyledi. Sulţân Bâyezîd "İki kılcık bir kında olmaz." diyüp mâh-ı Şafer'ün on sekizinci gününde târihün toğuz yüz on sekizinde kâlkup biraz hazîne şanduklarıyla ve kendüye müte'allik bendelerle Yûnus Paşa der-rikâb Dimetoğa cânibine 'azîmet eyledi. Çekmeceyanı'na varup öyle namâzına inmek murâd itdükde mağhara ile şu getirüp âb-dest alurken mübarek mehâsinleri dökilüp eline geldi. Hemân kâziyye ne idüğün bilüp 'inân-ı 'azîmeti İslâmbol cânibine döndürüp İstanbul'a karib mahallede rahmet-i Hâkk'a peyveste oldu ve merhûm-ı mağfuruñ meyyitine oğlu Sulţân Selîm Hân cemî'-i erkân-ı mülkle karşı varup getirüp hâlâ ol mahalde defn eylediler. Merhûm-ı mağfûr altmış iki yaşında naql itmişdür ve otuz iki [135b] yıl saltanat sürmüşdür.

Merhûm u mağfûr gâzî, velî, mücâhid, fi-sebîlillâh muhibb-i 'ulemâ vü meşâyih, 'azîmü's-şân pâdişâhdı. Ehl-i hareme-yne ve sâ'ir fuğarâya dâ'im in'âm u ihsânı mebzûl idi. Her senede 'ulemâya râtib in'âmı var idi. Müftiye ve sâ'ir 'ulemâ-i 'izâma sâliyâne onar biñ akçe virildi ve erbâb-ı Şah'n'a yedişer biñ akçe virilirdi ve *Hâşiye-i Tecrid*'de olanlara biñer akçe virilirdi ve sâ'ir 'ulemâ vü meşâyih'e her birine istihkâkları hasebince in'âmlar ve ihsânlar olunurdu ve dâ'im şöhbeti 'ulemâ ve meşâyihle olup kendüler dahı 'ulemâ-i kibârdan ma'dûdlar idi. Zemânında hayli gâzâvet ve fütühât olmuşdur. Hayrât-ı keşiresine nihâyet yokdur. İstanbul'da bir 'âlî câmi', medrese ve 'imâret ve dârü't-talîm binâ eyledi ve Edrine'de dahı bir latîf câmi' ve bir şerîf medrese ve bir 'âlî 'imâret ve dârü's-şifâ binâ eyledi ve Amâsiyye'de dahı bir zibâ câmi' ve bir medrese ve bir dârü's-şifâ ve bir 'âlî 'imâret binâ eyledi ve 'Osmâncık öninde Kızılıрмаğ üzerinde on toğuz gözlü bir latîf 'âlî mermer köpri bünyâd eyledi ve Geyve öninde [136a]

Şakariyye Irmağı üzerinde on dörd göz bir laţîf köpri bünyâd eyledi. Naķl olunur ki merhûm u mağfûr eyyâm-ı gâzâvetinde kendünün üzerinde cem‘ olan tozu bir yire getürüp hîn-i vefâtta vaşîyyet eyledi ki anı ibzâl miķdârı kerpiç idüp ķabrde kendünün sağ yüzünün altına vaz‘ ideler. Gûyâ hadîs-i şerîfde vârid olan ma‘nâya işâret iderler ki buyurulmuşdur: *من اغْبَرَّتْ قدماء* *فى سبيل الله حَرَّمَ الله عليه النار*¹ ya‘nî bir kimesnenün ayağına Allâh yolında toz işâbet eylese ol kimesneye Hâķ te‘âlâ cehennem odını ģarâm eyler. Ya‘nî nâra girmez ve merhûm u mağfûruñ evlâdı bunlardur ki zıķr olunur: Sulţân Aĥmed, Sulţân Selîm, Sulţân Şehinşâh, Sulţân ‘Aleṡşâh, Sulţân Korkud *rahîmehumu’llâhu te‘âlâ*.

ZİKR-İ ‘ULEMÂ-İ DEVLETÜ’S-SULTÂN BÂYEZİD HÂN

[Muĥyi‘d-dîn-i Niksârî]

Ol zemânuñ ‘ulemâsından birisi ‘âlim ü fâzîl ü şâlih Niksârlı Ĥasan oĥlı İbrâhîm Oĥlı Muĥyi‘d-dîn’dür. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup Monlâ Ye-gân ĥizmetinden Atabeg İsmâ‘îl Beg Medresesi’ne müderris oldu. Merhûm İsmâ‘îl Beg, medresesin mezbûr Monlâ Niksârî içün binâ idüp tefâsîr ü eĥâdis ve sâ‘ir şer‘iyyât u ‘âķliyyâtdan mezbûr içün medrese-i merķûmede üç [136b] yüz pâre kitâb vakf itmişdür ve merhûm Monlâ Niksârî ol medresede geregi gibi şuĥl idüp bâb-ı ifâde ve istifâdeyi meftûĥ tutmuşdur. Merhûm-ı merķûm Ĥur‘ân-ı ‘Azîm’i ĥıfz itmişdi ve ‘ilm-i tefsîri ģâyet eyü bilürdi ve sâ‘ir ‘ulûmda daĥı ma‘rifet-i tâmmesi var idi ve her cum‘a günü câmi‘de Müslimânlar va‘z iderdi.

Vaktâ ki Sulţân Bâyezîd taĥta cûlûs itdi merhûm-ı merķûmuñ evşâfın işidüp Ĥaştamonı’dan merķûmı İstanbul’a getürdüp cihet-i va‘z diyü günde elli akçe ta‘yîn eyledi. Gâĥ Ayaşoĥiyye Câmî’nde ve gâĥ Sulţân Meĥammed Hân Câmî’nde ĥalka naşîĥat iderdi. Naķl olunur ki merķûm bir def‘a Ayaşoĥiyye’de tefsîr-i şerîf naķl idüp tamâm itmişdi. İttifâķî Sulţân Bâyezîd daĥı ol camî’e ĥâzır idi. Meclis-i va‘z tamâm olduķdan soñra dönüp merķûm Monlâ Niksârî eyitdi ki: “Allâhu te‘âlâdan diledüm idi ki Ĥur‘ân-ı ‘Azîm’ün tefsîrin tamâm idicek baña ‘ömr vire. Cenâb-ı Hâķ’dan

1 Buhârî, *el-Câmiu’s-Sahîĥ*, “el-Cuma”, 18. Ayrıca bkz. “el-Cihâd ve’s-Siyer”, 16.

hâlâ recâm oldur ki çok geçmeyüp 'ömri hatm eyleye. Lâkin du'â idelüm. Hâk te'âlâ hâtime hayırlığı müyesser ide." Kendüsi du'â idüp halk âmîn diyüp merhûm-ı merķûm hemân evine varduğı gibi haste [137a] olup rahmet-i Hâkķ'a peyveste oldu. Merhûm ma'den-i şalâh ve şâhib-i hulk-ı hasen ve halkdan kesilüp Cenâb-ı Hâkķ'a müteveccih kimesne idi. Sûre-i Duĥân'ı laţif tefsîr idüp Sultân Bâyezîd'e hediye virmişdür. 'Ulemâ ġâ-yet' tefsîr-i mezbûrî ġâyet beğenmişlerdür ve *Ķâdî* nüshasınıuñ ĥavâşî[si]ne kendü haţtıyla müşkil olan yirleri ĥal idüp yazmışdur ve *ŞadrüŖ-Şerî'a* ya maķbûl ĥâşiye yazmışdur. Târîĥüñ toķuz yüz birinde fevt olup Şeyĥ Vefâ ĥazretlerinin mezâr-ı şerîfî ķurbına defn olınmışdur.

[Monlâ Ahî]

Birisi 'âlim ü kâmil Monlâ Ahî'dür. Toķat'dandır. İsmi Yûsuf'dur. Cüneyd oğlıdur. Mezbûr Monlâ Ķırımı'den ve Monlâ Şalâĥü'd-dîn'den ve Monlâ Ĥusrev'den ve sâ'ir 'ulemâdan okıymışdur. Şoñra Burusa'da Monlâ Ĥusrev Medresesi'ne müderris olup ba'dehu İstanbul'da Ķalender-ĥâne Medresesi'ne müderris olmışdur. Şoñra Maĥmûd Paşa Medresesi'ne müderris olmışdur. Andan şoñra Burusa'da Sultân Medresesi'ne müderris olmışdur. Andan günde elli aķçe ile Şemâniyye'nüñ birine gelmişdür. Şoñra mezbûra on aķçe 'ulûfe ziyâde olup aķçesi altmış olmışdur. Şoñra on daĥı ziyâde olup on daĥı teraķķî olup ve ĥalîfesi seksen olmışdur. Merhûm-ı merķûm anda müderris iken fevt olmışdur. Merhûm kendü evi ķurbında bir mescid [137b] binâ idüp evķât-ı ĥamseyi anda cemâ'atle edâ iderdi ve kendüler çokça kitâba mâlik olmışdur. Şoñra cümlesin 'ulemâya vaķf itmişdür ve *ŞadrüŖ-Şerî'a Şerĥi*'ne bir laţif ĥâşiye yazmışdur. {Ĥâlâ zemâne-müzde iki yüz on aķçe ile ķâdî-'askerlikden müteķâ'id olup Sultân Süleymân Dârü'l-ĥadiŖi'nde müderris olan Ahî-zâde Efendi'nüñ, 'ilm ü fazlda yegâne-i zemânedür, anlaruñ kızları oğlıdur.}

[Ĥaţib Kâsım]

Birisi daĥı 'âlim ü fâzıl u kâmil Ĥaţib Kâsım'dur. Amâsiyye'dendür. Monlâ Ķırımı'den okıyup şoñra Amâsiyye'de müderris olup şoñra Sultân Bâyezîd'e Amâsiyye'de beg iken ĥ'âce olmışdur. Vaķtâ ki Sultân Bâyezîd

1 Bu kelime yazmada fazladan yazılmış olmalıdır.

pâdişâh oldu merķūmı Burusa'da Sulţān Murād Medresesi'ne müderris naşb eyledi. Şoñra Sulţān Aĥmed'i Amāsiyye'ye beg itdügi zemānda merĥūm-ı merķūmı aña ĥ'āce naşb idüp Amāsiyye'ye bile gönderdi ve merĥūm anda fevt oldu. Merķūm-ı merĥūm eyü kimesne idi. 'İlm-i tefsİRde ve ĥadİş ve uşūl ü fūrū'da māhir idi.

[Oĥlan Sinān]

Birisi daĥı 'ālim ü fāzıl Oĥlan Sinān'dur. Sulţān Murād'ın vezİrlerinün kullarındandır. Muĥtaşarāt-ı 'ulūmı zemānesi 'ulemāsından geregi gibi okıyup şoñra mevālİ ĥİZmetine varup şoñra 'Alİ Kūşcı ĥİZmetinden müderris olup şoñra [138a] Manastır'a müderris olmuştur. Andan Burusa'da Sulţān Medresesi'ne müderris olmuştur. Şoñra elliyle Şemāniyye'ye gelüp giderek Monlā Aĥİ gibi onar akçe ziyāde olunup tā kim vazİfesi seksen akçe vāşıl oldu ve merĥūm anda müderris olmuş iken fevt olmuştur.

Naĥl olunur ki merĥūm-ı merķūm cemī'-i 'ömrini ve 'amme-i evķātını 'ilme ve 'ibādetē şarf idüp muĥkem gūşİş üzerine idi. Naĥl olunur ki merĥūm her müţāla'a itdügi kitābı min-evvelihİ ilā-āĥirihİ 'alā-vecĥi't-taĥķİķ taĥşiye idüp mevāzī'-i müşķileyi laţİf ĥall itmiştür ve üstādı 'Alİ Kūşcı'nuñ hey'etden *Fethiyye* nām risālesin şerĥ itmiştür.

[Şā'ir Sinān]

Birisi daĥı 'ālim ü fāzıl Şā'ir Sinān'dur. Ehl-i 'ilm ve ehl-i fazl kimesnedür. 'İlmi Monlā Ĥusrev'den görmİştür. Uşūl ü fūrū' ve ma'ķūlātda māhir kimesnedür. Dā'imā evķātını 'ilm ü 'ibādetē şarf iderdi. *Şadrü's-Şerī'a Şerĥi*'ne maķbūl ĥāşiye söylemiştür. {Ve ādāb-ı baĥşın *Mes'ūd Şerĥi*'ne ĥāşiye söylemiştür.}

[Uşlı Şücā']

Birisi daĥı 'ālim ü kāmİl Uşlı Şücā'dur. Zemānesi 'ulemāsından okıyup nice yire müderris olup ba'dehu Şemāniyye Medreseleri'nün birine müderris olup anda iken fevt olmuştur. Merķūm ķaviyyü'n-nefs, selīmül-'aķl, müstaķīm-ţab' kimesne idi. 'Ulūm-ı şer'iyye ve 'aķliyyede ifādeye ķādir [138b] kimesne idi.

[Oğlan Şücâ'- Şücâ' Gulâm]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Oğlan Şücâ''dur. 'Ulemâdan ba'zısının kulu idi. Küçükden terbiye ve tâ'lîm-i âdâb u 'ulûm olup 'ilmden çok nesneye muhtâli' olmuştur. Nefsi selîm ve tâb'ı müstaķîm kimesne idi. Lâkin beşerîyyet muķtezâsınca bir yirde haķa itse 'inâd idüp dönmez idi. Zemânesi 'ulemâsının hizmetlerine varup dersler okıyup tamâm pesend olmuştur. Şoñra ba'zı medreselere müderris olup ba'dehu Şemâniyye'nün birine vâşıl olmuştur ve anda nakl itmişdür. 'Ömr vefâ itmemegin taşnîfe iştigâle mecâl olmamıştır.

[Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Yegânî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Yegânî'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'zı medârise müderris olmuştur. Andan şoñra Burusa'da Sulţâniyye Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Şemâniyye'nün birine müderris oldu ve anda vazîfesi seksen akçe olup şoñra Burusa'ya müftî olup anda fetvâ vü derse muhkem güşiş itmişdür. Ğâyet zekî, laţîf-tâb' ve selîmül-'âkl ve fikri şâfi kimesne idi. Merhûm-ı merķûmuñ tâb'ı taşnîf semtine düşmiş idi. Târihün tokuz yüz tokuzında nakl itdi. Târih-i vefâtı böyle vâķi' olmuştur: [*Vahîdun*]¹ *mâte merķûm[en] şa'iden*.²

[Toķatî Luţfu'llâh- Monlâ Luţfi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve mâhir ü kâmil Toķatî Luţfu'llâh'dur ki halk içinde "Monlâ [139a] Luţfi" demekle meşhûrdır. Merķûm-ı merhûm evvelâ Sinân Paşa'dan 'ulûmı okıyup tekmîl idüp şoñra 'Alî Kuşcı Rûm'a geldükde Sinân Paşa merķûm Monlâ Luţfi³ 'Alî Kuşcı'ya gönderüp andan 'ulûm-ı riyâziyyeyi geregi gibi okıyup gelüp Sinân Paşa'ya taķrîr idüp ol dahı ol vechle 'ulûm-ı riyâziyyeyi taķşîl itmişdür ve şoñra hey'etden Kâdî-zâde'nün *Çağmîni Şerhi*'ne laţîf hâşiye yazmışdur ve Sinân Paşa vezîr olduķda Sulţân Mehemmed merķûma dimişdür ki "Bir ehl-i 'ilm eyü kimesne görseñ hâzînedeki kitâblara emîn olsa görse gözetse." Ol dahı Mon-

1 Yazmada "وحيبر"

2 "Biricik, rahmet ve mutluluk içinde öldü." Çeviri için bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 448.

3 Kelime yazmada bazen Luţfi bazen Laţîfi olarak istinsah edilmiştir. Metinde birlik açısından Luţfi imlâsı kullanılmıştır.

lâ Luţfî'yi Sulţân Meĥemmed'e muĥkem terbiyet idüp Sulţân Meĥemmed daĥı merķūm Monlâ Luţfî'yi ĥazînedâr-ı kütüb idüp ol vâsıta ile Monlâ Luţfî nefâ'is-i kütübe ve 'acâ'ib-i 'ulūma muţţalı' olmuşdur. Vaķtâ ki Sulţân Meĥemmed Sinân Paşa'ya ġazab idüp Seferîĥişâr¹ ģâdılığın virdise Monlâ Luţfî daĥı karâr itmeyüp Sinân Paşa ile Seferîĥişâr'a bile gitdi ve çok geçmeyüp Sulţân Meĥemmed Ĥân fevt olup yirine oğlı Sulţân Bâyezîd Ĥân pâdişâh oldısa Monlâ Luţfî'ye Burusa'da Ġâzî Ĥudâvendigâr Medresesi'n virdi. Şoñra Edrine'de Dârü'l-ĥadîş Medresesi'n virdi. {Ķadîmden medrese-i mezkûre elli ile virile gelmiş iken merĥūm-ı merķūma kırķıla virilmişdür. Merĥūm Monlâ [139b] 'İzârî Monlâ Luţfî'yi sevmezdi. Bu ĥâlî işidicek bir kaç beyt söyler. Birisi budur ki nazm:

Saña kırķıla virmişler ol elliye virilürken
Varup dârü'l-ĥadîş iken anı dârü'l-[ĥades]² itdün

Zirâ “yâ” ‘ilm-i ĥişab-ı ĥurûfda ondur. Ĥadîşden “yâ” gidicek on gitmiş olur ve dârü'l-ĥades olmak lâzım gelür.} Şoñra Sulţân Bâyezîd, merĥūm-ı merķūma Şemâniyye'nün birin virüp nice müddet anda ders itmişdür. Ba'dehu altmış aķçe ile Burusa'da ceddî Sulţân Murâd Ĥân Medresesi'n virmişdür. Merĥūm-ı merķūm ġâyet fâzıl, baĥĥâş, zekî monlâ, ehl-i fazl idi. Aşlâ merĥūmla kimesne baĥşe ģâdir degül idi. 'Ulemâdan aķrânına dil uzadurdı. Belki selefede daĥı itâle-i lisân iderdi. Bu cihetden 'ulemâ, mezbûra 'adâvet idüp mezbûrî ilĥâd ve zendeķaya nisbet itdiler. İ'tikâdimuz üzere andan berî idi. Ĥattâ ol zemânda muĥkem teftîş itdiler. Şer' ile ibâĥat-i demini iķtizâ ider nesne olmamağın Efďal-zâde Efendi tevaķķuf idüp ĥükm itmedi. Lâkin Ĥaĥîb-zâde min-ğayri tevaķķuf demi ĥelâldür diyü ĥükm itdi ve anuñ ĥükmiyle ģatlı olındı. Naķl olunur ki Ĥaĥîb-zâde meclis-i ĥükmden ģalkup evine geldükde eyitmiş ki: “El-ĥamdü li'llâh! *Hâşiyeye-i Tecrid* ümi anuñ elinden ĥalâş itdüm.” Zirâ bir mesmû' idi ki Monlâ Luţfî *Şerĥ-i Tecrid* e yazup [140a] Ĥaĥîb-zâde'nün ĥâşiyesin bürüp redd itmek murâd ider imiş. Monlâ Luţfî'nün târiĥ-i vefâtı *ve leĥad mutte şehîd[en]*³ vâķi' olmuşdur ve {ba'zı şikâtden mesmû' oldu ki görmüş ki Monlâ Luţfî'nün mezârı üzerinde bu beyt yazılmış. **Beyt:**

1 Şakâ'ik'ta Sivrihsâr. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 294, 448.

2 Yazmada “ĥadîth”.

3 “Şehit olarak öldün.”

هذه روضة من حل بها العشق فمات
هذه مقبرة صاحبها مات شهيدا¹

Naql olunur ki merhûm hadîs-i *Buhârî* naql idüp tâ hîn-i fethten tamâm olunca ağlar тұрмаз imiş ve yine naql olunur ki bir gün merhûm hazret-i emîrül-mü'minîn 'Alî'nün vera' u taqvâsın beyân idüp eyitdi ki: "Ba'zı gâzâvetde mübârek baldırlarına bir demren batmış. Bir mertebe veca' virmiş ki aşlâ el degdürmege mecâl olmamış. Eyitmişler ki şabr eyleñ, namâza тұrsun ol zemânda çıkıralum. Zîrâ ol zemânda ne eylesek aşlâ тұymaz. Fi'l-vâkı' şabr itmişler. Sa'âdetle İmâm 'Alî hazretleri namâza тұrdukları gibi muhkem тұtup çeküp demreni çıkarmışlar. Aşlâ kendülerün şu'urı olmamış. Aşl namâz şöyle olur ve kendüyi Hakk'a teslim şöyle olur. Yoğisa bizüm gibinün namâzı namâz mıdur? Hemân bir inip çıkmadur. Bunun fâ'idesi olmaz." didi. Şoñra merhûm giriftâr olduķda şagirdlerinün ba'zısı gelüp şehâdet itdiler ki biz işitdük, Monlâ Luṭfî didi ki namâz [140b] didügiñüz mücerred qalqıp тұrup egilmedür, fâ'idesi yokdur. Bi'llâhi gör ki evvelki iz'ân u hâl qanda qaldı. Bunların şehâdetlerinin hâsılı yine vardı. *Ne'uzu bi'llâhi min-şerri'l-ḥasūd.*

Naql olunur ki Şeyḫ Muḫyi'd-dîn-i Kocевî hazretleri merḫûmun katlini işidicek eyitmiş ki: "Ben şehâdet iderüm ki Monlâ Luṭfî ilhâd ve zendekâdan beridür." Naql olunur ki merhûm Monlâ Luṭfî olduķça libâslar geyer imiş ve atına binüp medrese qapusına gelüp ve bir elinde atının otını getirüp ve andan inüp atını medrese qapusında bir yire bağlayup ve otı önine döküp kendü medreseye girüp ikindiye degin ders iderdi. Andan çıkup atına binüp Şeyḫ Vefâ hazretlerinin zâviyesine gelüp anda aḥşam ezânına dek hadîs-i *Buhârî* naql iderdi. Andan qalqıp evine giderdi. Da'im merḫûmun âdeti böyle idi.

Ve merḫûm u mağfûrın firâsetinden ve kemâl-i zekâ ve fiṭnatından rivâyet olunur ki merḫûm Burusa'da müderris olduğı târîhde qağa yaylağa çıkup ba'zı aşhâbıyla qalqıp Monlâ Alañı nâm mevzi'e seyre varup anda bir aqarca şucağız vardur anuñ yanında oturmışlar. Nâgâh bir köyli kimesne gelüp ol şudan içüp arqası üstine yatup uyudu. Monlâ Luṭfî merḫûm bir

1 "Bu aşka düşüp ölen kişinin kabridir. Bu sahibi şehit olanın kabridir."

mişkâr fıkır eyledükden sonra [141a] eyitdi ki “Bu kimesne Eynegöl’den-
dür. Bir binid tavarın zâyî’ itmiş. Anı aramağa gelmiş ve bu kimesnenün
ismi Sevindük’dür ve boğazındaki torbasında¹ yarım etmek vardır ve bir
mişkâr peynir üç şoğan vardır.” Monlâ Luţfî’nün muşâhibleri bu hâlden
ta’acüb idüp herîfün yanına varup “Kandan geldün?” diyü şordılar. Ol
dahı “Eynegöl’den geldüm.” didi ve “Ne talebine geldün?” didiler. “Bir
yund yitirdüm anı arayı geldüm.” didi ve “Aduñ nedür?” didiler. “Sevin-
dük’dür” didi ve “Torbañda neñ vardır? didiler. Fuķarâ ta’âmı vardır diyü
çıkırap görseler ki bir yarım etmek ve bir kıt’a peynir ve üç baş şoğan.
Hâzır olanlar bu hâlden ğâyet ta’acüb itdiler. Kâle Resûlu’llâhi *şalla’llâhu*
aleyhi ve sellem:² اتقوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بَنُورِ اللَّهِ

Merhûm-ı merķûm *Şerh-i Meţâli*’e ‘aceb laţîf hâşîye yazmışdur ki
muķaddem gelen ‘ulemānuñ kitâblarında ol fâ’ideler yokdur ve Seyyid
Şerîf’ün *Şerh-i Miftâh*’ına ğarîb, bî-naẓîr hâşîye söylemişdür ve baħş-i
mevzû’da Seyyid Şerîf’e yedi ‘azîm su’âl idüp bir risâle bağlayup ol risâ-
lenün adını *Seb’-i Şidâd* komışdur ve *Buħârî*’nün evveline yigirmi [cüz]³
hâşîye söylemişdür ve baħş-i îmânda bir risâlesi vardır ve bir risâle te’lif it-
mişdür, anda aķsâm-ı ‘ulûm-ı şer’iyye ve ‘Arabîyye’yi zıķr itmişdür. [141b]
Hattâ anda olan ‘ilm yüz ‘aded ‘ilmdür. Anda ‘acâ’ib ü ğarâ’ib fâ’ideler irâd
itmişdür.

[Monlâ Kâsım- ‘İzârî]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ Kâsım’dur. “İzârî” demekle
meşhûrdur. Şâ’ir Şeyhî’nün kız kârındaşı oğlıdur. Zemānesi ‘ulemāsından
okıyup andan sonra Mevlânâ ‘Abdu’l-kerîm hizmetine varup andan Amâ-
siyye’de müderris oldu. Andan sonra otuz ile Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Medrese-
si’ne müderris oldu. Andan sonra Kâlender-hâne Medresesi’ne müderris
oldı. Andan sonra Edrine’de Üç Şerefeli Medreseleri’nün birine müderris
oldı. Andan Şahñ’a müderris oldu ve anda müderris iken târihün toķuz yüz
birinde vefât eyledi.

1 Kelime “terebesinde” okutacak şekilde hareketli imla edilmiştir.

2 Tirmizî, *el-Câmiu’l-Kebîr*, “Tefsîr”, 16 (no. 3127).

3 Yazmada “جوز”.

‘Aceb ifrâtlâ zekî, tab‘ı selîm ve ‘aqlı müstakîm ve zîhn ü fikri pâk ki-
mesne idi. Günde ancak iki satır yir dir idi. Lâkin anda cem‘-i şarf u naḥ-
vûn ve mantık ve me‘ânî vü beyānuñ ve uşul ü fıkhuñ ve âdâb-ı baḥşüñ
kavâ'idin icrâ iderdi ve kendü muḳaddemâ dersi ṭalabeye bir vechle laṭîf
taḳrîr iderdi ki ḥâṭıra gelen şübhele bi'l-küllîyye anuñla def' olur giderdi
ve şu dānişmend ki ol ḥâlden ġâfil olup yine şübhesin îrâd idicek ol dāniş-
mende bî-ḥuzûr olurdu ve eydürdi ki: “Şâyed dimege [142a] taḳrîrimüzde
bunda degüldüñ ola.” ve merḥûm-ı merḳûm ta‘îl günlerinde yaz günü ise
dānişmendler ile bir güşeye seyre giderdi ve kış eyyâmı ise gicelerle evin-
de cem‘iyyet idüp dānişmendlerle ta‘ām ḥâzır olıncaya deġin mübâḥaṣe-i
‘ilmiyye iderdi ve ta‘ām yindükden soñra leṭâ'if ve ma‘ârif muşâḥabetin
iderlerdi. Ol meclisde ḥâzır olanlaruñ ba‘zısı **naḳl idüp** eydür ki ekseriy-
yâ ol meclislerde laṭîf müşkil ve ‘azîm şübhele ḥall olurdu ki ol şübhele
dersde ḥall olmazdı ve merḥûm-ı merḳûm *Mevâkıf*uñ ilâhiyyâtına laṭîf
ḥâşiye söylemişdür ve Monlâ Luṭfî'nüñ *Seb‘-i Şidâd*ına cevâb yazmışdur
ve Monlâ Celâlü'd-dîn-i Devvânî işbât-ı vâcibde risâle yazduḳda ol risâleyi
Monlâ ‘Îzârî'ye göndermişdür ve ol cihetden Ḥaṭîb-zâde mezbûra ḥased
itmişdür ve merḥûm-ı merḳûmuñ Türki ve Fârsi'de bî-naẓîr naẓmı vardır.
Raḥimehu'llāhu te‘âlâ.

[Cemâlî-zâde Kâsım Çelebi]

Birisi daḥı ‘âlim ü fâzıl u kâmil Cemâlî-zâde Kâsım Çelebi'dür. Zemâ-
nesi ‘ulemâsından okıyup soñra ‘Alî Kuşcı ḥizmetine vâsıl olup andan ba‘zı
medârise müderris olmuşdur. Andan soñra Şaḥn'a müderris olup andan
İstanbul'a kâdî olmuşdur. Ve kâdî iken fevt olmuşdur. Merḥûm-ı merḳûm
‘ilme muḥkem çalışırdı. [142b] Ḥattâ naḳl olunur ki muṭavvel kitâblar-
dan çoġını ḥıfz itmişdür. Halk içinde iyilikle ve ululuġla ve ‘ulüvv-i şânla
yâd olurdu. *Raḥimehu'llāh.*

[Müftî ‘Alî Çelebi Cemâlî]

Birisi daḥı ‘âlim ü fâzıl u kâmil Müftî ‘Alî Çelebi Cemâlî'dür. ‘İlm-i
şibâsında Monlâ Ḥamza-i Karamanî'den okıyup anuñ yanında *Ḳudûrî*
Muḥtaşari'n ezber itmişdür ve İmâm Nesefî'nüñ manẓûmesin daḥı ḥıfz
itmişdür. Andan soñra İstanbul'a gelüp Monlâ Ḥusrev'den okıyup andan

şoñra Sultânîyye'de müderris Hüsâm-zâde'ye varup anda 'ulûm-ı 'akliyye vü şer'iyye okıdı ve ol medresede mu'îd oldı. Andan Hüsâm-zâde mezbûra kızın virüp anuñ andan evlâdı oldı. Ba'dehu Sultân Mehemmed, merķûm-ı merķûma Edrine'de Taşlık Medresesi'n virdi ve günde otuz akçe vazîfe ta'yîn eyledi ve beş biñ akçe dağı virüp biraz geycek de virdi. Zîrâ mevlânâ-yı merķûmuñ fakrın işitmişdi.

Şoñra Karamanî Mehemmed Paşa vezîr-i a'zam olıcağ merķûm-ı merķûma Sinân Paşa ile keşret-i ihtilâtı olmağın bî-huzûr olup ol medreseden bir âhar medreseye **nakl** eyledi ve günde beş akçesin nakş eyledi. Şoñra ki merķûm-ı merķûm Sinân Paşadan münkaatı' ol[ma]duğı içün ol medreseden dağı bir medreseye **nakl** idüp günde beşisin dağı nakş eyledi. [143a] Merķûm-ı merķûm dağı bî-huzûr olup medreseden ferâğat idüp şeyh 'arif-i bi'llâh Muşlihü'd-dîn bin Vefâ'nuñ yanına varup ferâğat ihtiyâr eyledi.

Vaktâ ki Sultân Mehemmed fevt olıcağ mezbûr vezîr dağı katl olup Sultân Bâyezîd tahta cülûs idicek Müftî 'Alî Çelebi'yi 'âlem-i rü'yâsında bir gökçek hâlde görür. Fi'l-hâl uyanup mevlânâ-yı merķûmı da'vet içün vezirlerden gönderür. Ol dağı *el-emîru men lâ-ya'rifu'l-emîre* diyü da'vete icâbet itmez. 'Âkıbet Sultân Bâyezîd mevlânâ-yı merķûmı cebren Amâsiyye'ye gönderür ve günde mezbûra otuz akçe 'ulûfe ta'yîn ider ve emr-i fetvâyı dağı merķûma ta'yîn eyler. Şoñra merķûm-ı merķûma Burusa'da Murâd Hân Medresesi'n virür. Merķûm dağı biraz anda olup ba'dehu medreseyi terk idüp yine Amâsiyye cânibine gider anda 'ammîsi oğlu şeyh 'arif-i bi'llâh Mehemmed el-Cemâl nâm 'azîzi ziyâret içün. Andan şoñra Sultân Bâyezîd merķûma İzniğ Medresesi'n virür günde elli akçe ile. Şoñra Burusa'da Sultân Medresesi'ne götürür ve Sultân Bâyezîd vaktâ ki Amâsiyye'deki medresesin binâ idicek merķûmı anda müderris ta'yîn eyledi ve emr-i fetvâyı dağı aña tefvîz eyledi. Şoñra merķûm-ı merķûmı Şah'nâ getirüp haylî zemân anda müderris [143b] olmuşdur. Ba'dehu hacc-ı şerîfe 'azîmet idüp Mısr'a varduğı gibi ittifâkı ol sene hac olmadı ba'zı fitne cihetinden. Merķûm-ı merķûm dağı bir yıl Mısr'da ikâmet itdi. Takdîr-i Hâkim-i Kâdir ile ol yılda İstanbul müftisi Efđal-zâde fevt oldı ve Sultân

1 "Emîr odur ki emîri tanımayandır."

Bâyezîd Şemâniyye Medreseleri'ne emr eyledi ki emr-i fetvâyı görelere tâ kim merhûm-ı merķûm hâcc-ı şerîfden gele. Vaktâ ki hacdan geldi Sulţân Bâyezîd fetvâyı merķûma tefvîz eyledi ve günde yüz akçe vazîfe ta'yîn eyledi ve sulţân-ı merķûm vaktâ ki İstanbul'daki medresesin binâ eyledi anı dahı elli akçe ile tedrîs-i maşlahat için mevlânâ-yı merķûma zamm eyledi. {Ol zemândan bu zemâna gelince medrese-i mezbûreye müftiler taşarruf idegelmişdür. İllâ ki Sa'dî Efendi merhûm zemânında ki anlar maraz 'ille-tinden ötüri medreseden ferâğat idüp Şamsunî-zâde'ye virilmişdür.}

Naql olunur ki vaktâ ki merhûm-ı merķûmuñ 'ulûfesi günde yüz elli akçe olıcaķ 'ulemâ mezbûra hâsed itdiler ve Hamîdli Seydî Çelebi merhûm-ı merķûmuñ biraz fetvâsını cem' idüp vüzerâyâ Dîvân-ı 'Âlî'ye gönderdi. Anlar dahı fetvâları 'Alî Çelebi merhûma gönderüp cevâb istediler. Merhûm dahı cevâbların yazup gönderdi ve eyitdi ki: "Baña şu eşnâda bir cezbe-i Hâķ tārî oldu. Benümle [144a] Allâhu te'âlâ ortasında bir hâ'il kalmadı. Seydî'nün¹ emrini Allâhu te'âlâyâ havâle eyledüm." didi. Fi'l-vâķi' bunuñ üzerine bir hefte geçmeyüp füc'aten Seydî Çelebi bir gicede fevt oldu. Merhûm Müftî 'Alî Çelebi şâlih ü 'âbid kimesne idi. Cemî'-i evķâtını tilâvet-i Kûr'ân'a ve 'ibâdet ve ders-i fetvâyâ şarf iderdi ve evķât-ı hamseye cemâ'atle edâ iderdi. Kerîmü'n-nefs, hulķı gökçek huşu' u huşu' ğâlib kimesne idi. Hattâ büyük âdemi nice tevķîr iderdi küçüklerini dahı eyle tevķîr iderdi. Lisânı pāk idi. Bir aķadı yaramazlıķla yâd itmezdi ve 'ibâdet nûrı mübârek yüzinden berķ ururdu. Kendi evinde bir yüksek yirde olurdu ve bir zenbîle² bir ip taķup aşāđı şarkıtmış idi. İsteyen fetvâsını getirüp zenbîle koyup anı oynadup merhûm-ı maġfûr dahı fetvâyı alup fevrî cevâbın yazup yine aşāđı şarkıdurdı. Müsteftî dahı intizâr çekmeyüp fetvâsın alup giderdi.

Naql olunur ki bir gün Sulţân Selîm yüz elli hazine oĝlanınınuñ katline emr eylemiş. Merhûm-ı merķûm dahı bu hâli işidüp atına binüp Dîvân-ı 'Âlî'ye varur. Vüzerâ bu hâlden hayrân olurlar ve merhûmı istikbâl idüp getirüp "Şadr-ı meclise oturuñ." dirler. Ba'dehu vüzerâ merhûma "Dîvâna buyurmadan murâd-ı şerîfiñüz nedür?" dirler. Eydür ki: "Pâdişâha bulı-

1 Şakâ'ik'ta Seyyidi. bkz. Taşköprülüzâde, eş-Şakâ'ik, s. 460.

2 Yazmada "zenbîle".

şup kendüye [144b] 'arz idecek maşlahatımdur vardır." Anlar dağı kılçup pâdişâha mâ-vaqa'ı 'arz iderler. Pâdişâh dağı tenhâca buyursunlar dimiş. Merhûm dağı kılçup 'arz-hâneye girüp Sulţân Selîm'e selâm virüp oturmuş ve eyitmiş ki "Müftî olanlara lâzımdur ki pâdişâhuñ âhiretin şakı-nalar. İştirdüm ki yüz elli oğlanuñ katline emr eylemişsin. Anlaruñ şer'an katli câ'iz degüldür. Anları elbette 'afv eylemek gereksün." didi. Sulţân Selîm gâzûb pâdişâh idi. Dönüp eyitdi ki: "Sen pâdişâhlık maşlahatına kârışmak istersün. Ol senüñ vazîfeñ degüldür." Merhûm-ı merķûm dağı 'unf ile eyitdi ki: "Hayır. Bu emr senüñ âhiretüñ maşlahatıdır. Aña ben kârışırım. Ol benüm vazîfemdir. Eger 'afv iderseñ sa'âdet senüñ, kurtulduñ ve eger itmezseñ saña kıyâmetde muhkem 'ikâb u 'azâb vardır." diyecek pâdişâhuñ gâzabı münkesir olup aşağı koyup cümlesin 'afv eyledi ve merhûm-ı merķûmla bir miķdâr muşâhabet idüp merhûm kılçar gider olduķda eyitdi ki: "Şimdi ben âhiretiñüze müte'alliķde söyledüm ammâ mürüvvete müte'alliķ bir sözüm de dağı vardır. Eger 'inâyet câ'iz ise 'arz olınsun." Pâdişâh dağı "Nedür ol?" didi. Eyitdi ki: "Şu 'afv buyurduğun tã'ife senüñ kullarındur. 'Arz-ı salţanata lâ'ik mıdır ki anlaruñ 'ulûfeleri kesile de anlar halkdan dileneler?" [145a] Pâdişâh dağı "Yok lâ'ik degüldür. Yine 'ulûfelerin muķarrer itdüm." didi. Dönüp pâdişâh eyitdi ki: "Lâ-kin hizmetde kuşûr itdüklerinden ötürü 'azâb itmek isterüm." Monlâ dağı eyitdi ki: "Bu câ'izdür. Zîrâ ta'zîr pâdişâhlara müfevvaздur." diyüp kılçup pâdişâhı selâmlayup gitti.

Naķl olınur ki bir gün Sulţân Selîm Edrine'ye gidüp 'ulemâ ve erkân-ı memleket sulţân merhûmı gönderdi. Giderken Müftî 'Alî Çelebi yolda dört yüz âdeme râst gelür ki iplerle bağlanmışlar. Merhûm dönüp bunlaruñ hâlinde su'âl eyler. Eyitmişler ki: "Bunlar pâdişâhuñ emrine muhâlefet itdiler. İpek şatun aldılar. Pâdişâh ise andan men' itmiş idi." Monlâ dağı varup pâdişâha yapışup ol kimesnelerüñ hâlini 'arz idüp 'afv olınmaların taleb itmiş ve eyitmiş ki: "Şer'an bunlara katle rızâ virilmez." Pâdişâh dağı gâzaba gelüp eyitmiş ki: "Be hey monlâ! Nizâm-ı âlem için âlem halkı-nuñ iki böligin kırmaķ câ'iz degül midür?" Monlâ dağı "Gerçek eyledür. Lâkin ol bir 'azîm hâlele ve fesâda mü'eddi olduğı zemândadır. Bunda ne hâlel vardır." dimiş. Pâdişâh dağı "Bundan büyük hâlel olur mı ki emrûme

muḥâlefet ideler.” demiş. Merḥûm müftî dahı eyitmiş ki: “Anlar aşlâ senüñ emrüne muḥâlefet itmediler. Zîrâ sen yir yir ipek emînleri naşb itmişsün-
dür. Ol bi-ṭarîķi'd-delâle varuñ aluñ [145b] şatuñ dimege izndür.” demiş. Pâdişâh dahı “Salṭanat maşlahatı senüñ vazîfeñ degüldür.” demiş. Ol dahı eyitmiş ki: “Bu senüñ âḥiretün emridür. Aña qarışırım. Ol benüm vazî-
fem.” diyü selâm virmeyüp almış yürivirmişler. Sulṭân Selim'e bu ḥâlden ğâyet infî'âl u ğazab gelüp ḥayretinden atınuñ başını çeküp ḥaylî zemân şöyle tevaḳḳuf idüp ṭurmuşdur. Önindeki ve ardındaki 'asker dahı ṭurup ḳalmışdur. Şoñra alup yürüyivirüp Edrine'ye varduḳda Müftî 'Alî Çelebi'ye bir emr irsâl itdi ki “Ben şaḥîḥ bildüm ki sen ḥaḳ söylersün. Saña hem Anaṭolî ve hem Rûmîlî ḳâdî-'askerligin virdüm. Gelüp ḥizmetde olasun.” Ol dahı cevâb yazup gönderdi ki “Baña mektûbıñuz gelüp vuşul buldı ve her ne ki buyurıldı ma'lûm oldu. Allâhu te'âlâ 'ömrünü ve devletünü ziyâde eylesün. Emrüne im[tî]şâl eyledüm. İllâ bu ḳadar var ki ben Allâhu te'âlâ ile 'ahd eyledüm ki ayruḳ ben ḳâdîlık ḳabûl idüp benden “ḥakemtü” lafzı şadır olmaya.” Sulṭân Selim bu ḥâlden şoñra merḥûmı ğâyetle sevüp ziyâde meyl üzerine oldu ki dînî maşlahatı için 'izz ü câḥ u mâldan ḳaçındı ve şoñra beş yüz altun gönderdi. Beytü'l-mâldan ḥelâl mâldur diyü anı aldı, ḳabûl eyledi. Ve merḥûm u maġfûr cennet-âşiyân Sulṭân Süleymân [146a] taḥta geçdüḳde merḳûm Müftî 'Alî Çelebi'nün vazîfesini iki yüz aḳçe eyledi ve merḥûm-ı merḳûm târiḥün toḳuz yüz otuz ikisinde raḥmet-i Ḥaḳḳ'a peyveste oldu *raḥimehu'llâhu te'âlâ* ve {Zeyrekbaşı'nda mektepleri öninde medfûndur. Âyende ve revende rûḥ-ı şerîflerinden istimdâd idüp 'ulüvv-i derece için du'âlar iderler.}

Naḳl olunur ki Taşköprü, merḥûm Müftî 'Alî Çelebi marâz-ı mevtin-de 'ibâdete varup merḥûm 'Alî Çelebi, Taşköprü merḥûma gizli bir nesne söyleyüp Taşköprü merḥûm dahı bükâ eyledi. Ba'dehu oğulları bunuñ vec-
hinden kendülerden su'âl idicek eyirdiler ki Müftî 'Alî Çelebi Efendi baña didi ki işrâḳ vaḳtinde baña Ḥazret-i Mûsâ'nun rûḥ-ı şerîfleri geldi. Eyit-
di ki: “Şimden şoñra âḥiret cânibini teşrif eyleñ.” didi. Ḥaşılı merḳûm-ı merḥûm zühd [ü] taḳvâda ve emr-i faẓl u fetvâda 'adîmü'n-naẓîr bir kâmil vücûd idi. Fetâvâdan muḥtârât-ı mesâ'ili cem' idüp bir laṭîf kitâb itmişdür ve ismini *Muḥtârât* ḳomışdur.

[Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-raḥmân bin 'Alî el-Mü'eyyedî- Mü'eyyed-zâde]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-raḥmân bin 'Alî el-Mü'eyyedî'dür. Amâsiyye'dendür. Fünûn-ı 'aḳliyyede nihâyet-i mertebe mâhir ü fâzıl ve 'ulûm-ı naḳliyyede ziyâde kâmil, her 'ilmüñ re'isi ve bâb-ı nazmuñ enfes-i nefisi eger Türkî ve eger Fârsî ve eger 'Arabî nazm u inşâ [146b] iderdi ki nazîri bulunmazdı ve ğâyet hûb hat yazardı.

Amâsiyye'de velâdet etmişdür. Sekiz yüz altmışuñ Şafer'inde küç-
cükden taḥşil-i fazl u kemâl üzere olup vâfir ni'metde ve 'âlî devletde neşv [ü] nemâ bulmuşdur. Anda tâzeliginde Sulṭân Bâyezîd'e muşâhib olup her vechle taḳarrüb-i taḥşil itmegin ba'zı erbâb-ı ḥased müfsidler Sulṭân Meḥemmed'e mezbûrı geçüp qatlı olınmasına fermân-ı pâdişâhî câri olup dahı haber gelmezdin Sulṭân Bâyezîd ḥaḳîḳat-ı ḥâle muttali' olup Mü'eyyed-zâde'ye kıssa şöyle oldı diyü haber virüp ve on biñ aḳçe dahı virüp ol zemânda Haleb, Çerkes elinde olmağın bir gice mezbûrı Amâsiyye'den çıkarup Haleb'e işâl eyledi. Ol zemân târiḥüñ sekiz yüz seksen biri idi. Anda 'ulemâ-i Haleb'den Zemaḥşeri'nüñ *Mufaşşal* ını bi-tamâmihi ve künhihi oḳıdı. Sâ'ir 'ulûm telemmüz idicek kimesne bulunmamağın Şirâz'da Monlâ Celâlü'd-dîn-i Devvânî'nüñ şitini işidüp 'Acem bâzergânlarıyla 'Acem'e varup anda Monlâ Devvânî yanında yedi yıl miḳdârı şuğl eylemişdür. Ba'dehu Sulṭân Bâyezîd'ün taḥta geçdü-
ğün işidicek Rûm cânibine 'azîmet eyledi ve Monlâ Devvânî merḳûma 'ulûm-ı 'aḳliyye ve naḳliyye ve tefâsîr ü ehâdiş için icâzet-nâme yazup mezbûr için [147a] fazîlet-i tämme ile şehâdet eylemişdür ve İstanbul'a geldükde mevâlî-i Rûm ile mübâḥaşe idüp tamâm pesend itmişlerdür ve Haṭîb-zâde vüzerâya haber gönderdi ki: "Bu şu aḳl kimesnedür pâdişâha 'arz eyleñ, ri'âyet olınmaḳ gerekdür diyüñ.". Anlar dahı pâdişâha 'arz itdükde pâdişâh mezbûra Kalendar-ḥâne Medresesi'n virdi. Şoñra merḳûm Monlâ Kestelli'nüñ kızını nikâḥlayup düğünü güninde pâdişâh mezbûra Şaḥn Medresesi'n virdi. Ol Efḍal-zâde medresesiydi ve oradan merḳûm-ı merḥûm sekiz yıldan şoñra Edrine kâdîsı oldı. Târiḥüñ sekiz yüz toḳsan toḳuzunda ve toḳuz yüz yedisinde Anaṭolî'ya kâdî-'asker oldı ve toḳuz yüz on birinde Rûmili kâdî-'askeri Hâc Hasan-zâde fevt olup

Rûmili kâdî-‘askerliği Mü’eyyed-zâde’ye tevcih olındı ve toköz yüz on yedide bir ğarîb hâdişe için merķûm-ı merhûmuñ evini yağma aldılar ve ol hâdişede merhûm ma’zûl olup şoñra merhûma günde yüz elli akçe vazîfe ta’yîn oldu. Merhûm dahı kabûl eylemedi. İttifak ol eşnâda Sultân Bâyezîd fevt oldu. Sultân Selîm tahta cûlûs eyledi ve vûzerâya merķûm Mü’eyyed-zâde’nûñ hâlınden su’al eyledi. Anlar dahı sebeb-i ‘azlın ve vazîfe olup kabûl [147b] itmedügin beyân idicek Sultân Selîm ol yüz elli akçe vazîfenûñ üzerine Karamkarye kâdîlığın zam idüp mezbûra alsun diyü haber gönderdi. Ba’dehu çok geçmeyüp merķûmı tekrâr toköz yüz on toközünde kâdî-‘asker eyledi ve ‘Acem’e bile alup gitdi ve dönüp geldükden şoñra toköz yüz yigirmisinde merķûmuñ ‘aqlına hâlel gelmegin ‘azl idüp günde iki yüz akçe ‘ulûfe ta’yîn eyledi ve merhûm-ı merķûm târîhûñ toköz yüz yigirmi ikisinde Şa‘bân’uñ on beşinde Cum’a gicesi rahmet-i Haķķ’a peyveste oldu ve Ebâ Eyyûb-ı Enşârî kurbında defn olındı. Vefâtına târîh dimişlerdür. **Beyt:**

نفسی الفداء لحبر حلّ حین قضی
فی روضة وهو فی الجنّات محبور
مقامه فی علی الفردوس یسکنه
أنیسه فی الثرى الولدان والهور
قل للذی یتغی تاریخ رحلته
نجل المؤید مرحوم ومبرور¹

Merhûm-ı merķûmuñ laţîf kelimâtı ve şerîf taħrîr ü mülâhazaları vardı. Kâzâ emriyle muķayyed olmağın cümlesi müsevvedede kalmışdır. Hâlâ mevcûd merhûmuñ bir risâlesi vardır. ‘İlm-i kelâmdan müşkil olan yirleri hâll itmişdür. Anı Sultân Korkud’a göndermişdür ve anuñ evvelinde bir laţîf ve ğarîb ‘Arabî kaşîde söylemişdür. Sultân Korkud medhinde ve şübeh-i ‘amme hâllinde bir risâle dahı [148a] söylemişdür. Ğâyet bedî‘ ve hasen itmişdür ve küre-i mütedahrece taħķîķinde bir risâlesi dahı vardır. Ğâyet laţîf itmişdür ve merhûm-ı mağfûr ‘acîb ü ğarîb kitâblar cem‘ itmişdi ki kimse anlarûn esâmisini işitmemişdür. Kanda kaldı ki ol kitâblara

1 Canım feda olsun o âlime ki göçtüğü vakit yerleşti bir bahçeye ve cennetlerde mesuttur./ Makamı, sakın olduğu Firdevs’in yüceleri, oradaki yârânı vildân ve hûrîlerdir./ Rihletinin tarihini sorana de ki: Müeyyed’in çocuğu merhum ve mebrurdur.

muṭṭali‘ olalar ve merḥûm-ı merḥûmuñ tekrâr olan kitâblarından mâ‘adâ yedi biñ mücelled kitâbı var idi dirler. *Raḥimehumu’llâhu te‘âlâ.*

[Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ- Birgî-zâde]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ'dur ki “Birgî-zâde” dimekle meşhûrdur. Merḥûm-ı merḥûm kâdî-zâdedür. Okıyup şuğl idüp sonra Kâdî-zâde yanına varup gereği gibi anda tekmil ü tahşil itmişdür. Şöñra Kâdî-zâde'nün mu‘îdi olmuşdur ve andan ba‘zı medârise müderris olmuşdur. Andan sonra merḥûmı Sulṭân Bâyezîd oğlu Sulṭân Ahmed'e h‘âce idüp biraz müddet Amâsiyye’de Sulṭân Ahmed ile ıurduḡdan sonra merḥûmı Sulṭân Bâyezîd Şah’n’a getürüp andan Edrine’ye kâdî naşb eyledi ve anda çok zemân kâdî oldu. Merḥûm-ı mezbûr kâdîliğda gökçek sîret ve ‘adl ü dâd üzerinde idi ve merḥûm Sulṭân Selim’ün evâ’il-i saltanatında Edrine’den ma‘zûl olup merḥûma günde yüz otuz akçe ‘ulûfe ta’yîn eyledi ve merḥûm târiḡhün ıokuz yüz on ıokuzunda veyâ yigirmisinde Edrine’ [148b] de vefât eyledi. Merḥûm-ı merḥûm ehl-i fazl, her fende kâmil, bahḡḡaş ve sözi gökçek, ehl-i kemâl ü cemâl kimesne idi. {*Tefsîr-i Kâdî*’yi ‘Amme Süresi’nden Kur‘ân âḡirine varınca ḡaşıye söylemişdür. Ğâyet maṭbû‘ olmuşdur.}

[Şamsunî-zâde Meḡemmed Çelebi- Şamsunî-zâde]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl u kâmil Şamsunî-zâde Meḡemmed Çelebi’dür. Tâzeliginde babası ḡasan-ı Samsunî’den okıyup sonra Monlâ ‘Alî-i ‘Arabî ḡizmetine varup andan Burusa’da Monlâ ḡusrev Medresesi’ne müderris oldu. Andan Edrine’de Taşlık Medresesi’ne müderris oldu. Andan İstanbul’da Maḡmûd Paşa Medresesi’ne müderris oldu. Andan İznîḡ’de Orḡân Medresesi’ne müderris oldu. Andan Edrine’de Üç Şerefeli’nün birine müderris oldu. Andan Şemâniyye’nün birine müderris olmuşdur. Andan mezbûra günde teḡâ’üd tarîḡkiyle seksen akçe vazîfe ta’yîn olındı. Andan sonra Sulṭân Selim merḥûmı Edrine’ye kâdî ta’yîn eyledi ve ıokuz yüz on ıokuzda merḥûm andan kâdî iken vefât eyledi.

Merḥûm-ı merḥûm ‘ilme nihâyet-i mertebe meşḡul idi. Bir mertebe ki gice ve gündüz daḡā’ıḡ-i müşkilât ḡallinden ḡâlî olmazdı. Dünyâ âlâyişin-

den el çekmiş idi. Hattâ yanında altun ile kesek pâresi ber-â-ber idi. Müt-evâzî' kimesne idi. Fuḳarâyı kendü nefisinden taḳdîm iderdi. Kendü açlığa [149a] çıplaklığa râzî olurdu, tek anlaruñ maşlahatı hâşıl olsun ve şüfile-re nihâyet-i mertebe maḥabbet ve meyl üzere idi. Seyyid Şerîf'ün *Şerḥ-i Miftâḥ*'ına latîf hâşiye söylemişdür ve *Şerḥ-i Tecrîd*'e hâşiye söylemişdür ve Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün *Telvîḥ*'ine hâşiye söylemişdür.

[Hamîdî Kara Seydî- Kara Seydî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Hamîdî Kara Seydî Efendi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Monlâ Fenârî hizmetine varup andan Sivas Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Burusa Kapluca Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan İzniḳ'de Orḫân Medresesi'ne müderris olmuşdur. Oradan Burusa Sultâniyyesi'ne müderris olmuşdur. Andan Şemâniyye Medreseleri'nün birine gelüp andan teḳâ'üd üslûbıyla merḳûm-ı merḥûm seksen akçe vazîfe ta'yîn olinmişdur. Andan soñra merḳûm İstanbul kâdîsı olmuşdur. Çok geçmeyüp târiḫüñ tokuz yüz on ikisiyle on üç mâ-beyninde fevt oldu. Merḳûm-ı mesfûr dâ'im 'ilme çalışmada idi. Çokça fazîlet tahşil eylemişdür. Şekli kara yağız, kaba şakallu ve büyük gevdelü kimesne idi ve vaḳâr u mehâbeti nihâyetde idi. Seyyid Şerîf'ün *Şerḥ-i Miftâḥ*'ına su'âller yazmışdur ve *Şerḥ-i Mevâkıf*a dahı su'âlleri vardur. Bir miḳdâr Arabî nazm dimege dahı kâdir idi.

[Karamanî Gürz Seyyidi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil [149b] Karamanî Gürz Seyyidi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup soñra Monlâ 'Alî-i Arabî hizmetine irişüp anda mu'id olup andan Tokat'da müderris olmuşdur ve oradan Kalendar-hâne'ye müderris olmuşdur. Ba'dehu Burusa'nun Sultâniyye'sine müderris olup andan Şah'n'a gelüp andan Edrine'de Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris olup andan Burusa'ya kâdî olup andan İstanbul kâzâsına gelüp oradan Anaṭolî semtine kâdî-asker olmuşdur. Andan Rûmîli semtine kâdî-asker oldu ve Sultân Selîm'ün evâ'il-i saltanatında ma'zûl olup günde yüz yigirmi akçe ile Şemâniyye'nün birinde ders dimek ta'yîn olındı ve anda müderris iken tokuz yüz yigirmi üçünde rahmet-i Hakk'a vâşıl oldu. *Raḥimehu'llâhu te'âlâ* ve İstanbul'da bir mekteb binâ idüp cesedleri

orada defn olındı. Zemânında fazlla meşhûr ve meşğûl kimesne idi. Ğâyet zekî ve daķık, hoş-fehm ve selim ıab' kâmil idi, aķ şaķallu, yüzi nûrlu, alnından nûr-ı şalâh u felâh u ziyâ ve 'ilm berķ urur ıururdu. Heybetlü ve vaķârlu kimesne idi. Hûsn-i edebine ve laııf-hulķına ve küçcüge ve büyüğe tevâzu'ına nihâyet yokdur. Hamîdî Seydî Çelebi'nün işķâlât su'âllerine cevâb yazmışdur.

[Kareşili Nûrû'd-dîn Hamza- Şarığörez]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u 'âmil ü kâmil Kareřili Nûrû'd-dîn Hamza' [150a] dur ki hâķ aña "Şarığörez" dirler. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Hâııb-zâde hızmetine ve andan H'âce-zâde hızmetine ve andan Sinân Pařa hızmetine irüp tekmił-i fezâ'il itmişdür. Vaķtâ ki Sinân Pařa şehrden sürildi mezbûr dahı hızmelerini ķomayup Sinân Pařa ile bile gitdi ve yine tekrâr Sinân Pařa'ya dârü'l-hadış medresesi virildükde Gürz Seyyid'i anda mu'îd nařb eyledi. Andan merķûm, ba'zı medreseye müderriş oldu. Andan Burusâda İldırım Hân Medresesi'ne müderriş oldu. Andan şemâniyye'nün birine gelüp anda bi-tarıķi't-teķâ'üd mezbûra seksen aķçe vazıfe ta'yîn olındı. Andan řoñra merķûmı Sultân Selim, İstanbul'a ķâđi eyledi. Andan Anaıolı semtine ķâđi-âsker eyledi. Andan bir huşuş içün ma'zûl idüp günde yüz yigirmi aķçe ile řaħn'a müderriş eyledi ve merħûm-ı merķûm toķuz yüz yigirmi sekizde fevt olup İstanbul'da binâ itdüği mescidüñ yanında defn olındı. Merħûm-ı merķûm muıaşallib fi'd-dîn, müreşerri', haķ sözlü, kimesneden havf çekmez, toğru ve řâliħ ü 'âbid ve ehl-i fazıl kimesne idi. Fıķh u hadışde ziyâde mâhir idi. 'İlm-i fıķhda bir kitâb söylemişdür. Mesâ'ilün mühimmini, laııfını cem' itmişdür. İsmiñi *Murıazâ* ķomıřdur ve Hamîdî Seydî [150b] Efendi'nün su'âllerine cevâb yazmışdur ve {İsfehânı'nün *Tavâli*' Şerħi'ne hâşiye söylemişdür.}

[Muħyi'd-dîn Meħmed bin Meħmed- Seydî Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve 'âmil ü kâmil Kocaili'nden Monlâ Muħyi'd-dîn Meħmed bin Meħmed'dür ki hâķ içinde "Seydî Çelebi" demekle şöhret bulmışdur. Merķûmuñ babası çok zemân Merzifon'da müderriş olup 'ulemâdan çok kimesne merķûmdan ta'allûm-i 'ulûm itmişlerdür. Meşhûr ehl-i 'ilm idi. Mezbûr Seydî Çelebi babasından okıyup andan

Monlâ Bahâ'üd-dîn hizmetine varup andan Amâsiyye'de müderris Monlâ 'Abdî hizmetine varup andan Mehemmed Şâh Fenârî'nün oğlu Hasan Çelebi hizmetine varup anda mu'îd olmuştur. Andan Malğara¹ Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Eski İbrâhîm Paşa'ya müderris olmuştur. Evvel ol medresede müderris merhûm-ı merķûm olmuştur. Andan İznîk'de Sulţân Orhân Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Edrine'de Dârü'l-hadîş Medresesi'ne varmışdır. Andan İstanbul'da Vezîr Muştafâ Paşa Medresesi binâ olınup mezbûrî anda müderris naşb itdiler. Anda evvel müderris oldur. Andan mezbûr Şah'n'a gelüp andan Sulţân Bâyezîd merķûma tekâ'üd tarîķiyle günde seksen akçe vazîfe ta'yîn eyledi. Andan sonra Sulţân Selîm [151a] merķûmı İstanbul'a kâdî naşb eyledi. Andan sonra Anaţolî semtine kâdî-asker eyledi. Andan sonra merhûm-ı merķûm menâşıbdan ferâğat idüp Sulţân Selîm merķûma Şah'n'ın birini yüz yigirmi akçe ile taklîd eyledi, virdi. Andan sonra manşıb-ı tadrîsi daķı terk idüp anda tâ'ata meşğûl olup oturdu. Andan sonra Mısr feth olup mezbûrî anda kâdî eylediler. Bir yıl anda тұrup gelesi yıl hacca varup İstanbul'a geldükde günde yüz otuz akçe 'ulûfe oldu ve târîķü'n toķuz yüz otuz birinde rahmet-i Hakk'a peyveste oldu. Merhûm-ı merķûm 'ulûm-ı 'Arabîyye'yi ve tefsîr ü hadîşî ve uşûl ü fûrû'ı ve 'ulûm-ı 'akliyyeyi laţîf bilürdi. Güzel takrîre ve laţîf tahrîre ve inşâ-yı belîge mâlik idi. Bu beyt anuındur.

نزل الثلوج على حامتي
حتى تقوَّس بها قامتي

Қocalıқ selci başuma yaғdı gitdi řāķatüm
Anuñ içün бүкүлүp oldu iki қat ķāmetüm.

[Aydınî Monlâ Kāra Bālî]

Birisi daķı 'âlim ü fâzıl ve 'âmil [ü] kâmil Aydınî Monlâ Kāra Bālî'dür. Zemānesi 'ulemāsından okıyup Haţîb-zāde hizmetine varup andan Sinān Paşa hāzretine varmışdır ve andan ba'zı yire müderris olmuştur. Ba'dehu İstanbul'da 'Alî Paşa Medresesi'ne müderris olup [151b] andan Edrine'de Üç Şerefeli'nün birine müderris olmuştur. Andan Şah'n'a gelüp mezbû-

1 Yazmada "Mağalgara" olmakla birlikte "Malğara" imlası da yazmada mevcut olduğundan bu imla tercih edildi.

ra bi-ṭarîkı't-tekâ'üd seksen akçe vazîfe olmuştur. Andan Burusa'ya kâdî olup ba'dehu 'azl olunup tekrâr seksen akçe ile Şah'n'a müderris olmuştur. Ba'dehu yigirmi akçe terakkî olup vazîfesi yüz akçe olmuştur. Tekrâr yine Burusa'ya kâdî olup ba'dehu 'azl olunup yine yüz akçe ile Şah'n'a gelmişdür ve anda müderris iken vefât itmişdür. Tarihü'n çokuz yüz yigirmi çokuzında ve {İstanbul'da Zeyrekbaşı'nda binâ itdügi mescid ve ribâtı kurbında medfündür.}

Merhûm-ı merķûm ehl-i 'ilm kimesne idi ve hıfzı kavî ve hall-i müşkilâta kâdir kimesne idi ve cemî'-i evkâtını 'ilme, şugle şarf ider idi. Hattâ bir defa atdan düşüp ayakları ufanup iki aydan ziyâde arkası üzerine yatmışdur, aslâ dersi terk itmemişdür. Ve merhûmuñ çok kitabları var idi. Cemî'isini 'ulemâ-i şâlihîne vakf itmiş idi ve merhûm-ı merķûm Monlâ Seydi'nün su'âllerine cevâbı mutazammın bir risâle dimişdür.

[Monlâ 'Abdu'r-raḥîm- Bâbek Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ 'Abdu'r-raḥîm'dür. Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i 'Arabî'nün oğludur. Halk içinde "Bâbek Çelebi" demekle meşhûrdur. 'İlmi babasından okıyup Haṭîb [152a] -zâde hizmetine varmışdur. Andan Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris olmuştur ve andan Şemâniyye'nün birine varup andan İstanbul kâdîsı olmuştur ve andan yine tekrâr yüz akçe ile Şemâniyye'nün birine müderris olmuştur ve medrese-i mezbûrede fevt olmuştur. Tarihü'n çokuz yüz yigirmi üçinde merhûm u merķûm 'ilm-i uşulde ve 'ilm-i fûrû'da ve ma'ķûlât u menķûlâtta mâhir idi. Kuvvet-i zekâsı var idi. Ol sebebden 'ilme meşğûl olmazdı. İllâ ki ba'zı zemânda muşâḥabeti laṭîf ve nevâdir-gûy ve lisânı açuk, ķalbi kavî, laṭîfü'l-[ḥaseb]¹ kimesne idi.

[Şalâḥu'd-dîn Mūsâ Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve zâhid ü ķâmil Müftî Efḍal-zâde'nün oğlu Şalâḥu'd-dîn Mūsâ Çelebi'dür. 'Aceb 'âbid ü zâhid, ehl-i fâzıl idi. Evkâtınıñ cümlesini 'ilme ve 'ibâdete şarf itmişdür. Evvelâ Maḥmûd Paşa Medresesi'ne müderris olup sonra Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Şoñra mezbûra tekâ'üd ṭarîķiyle yevmî altmış akçe 'ulûfe oldu ve halkdan çekilüp

1 Yazmada "حشه".

evinde Hâzret-i Hakk'ın 'ibâdetine iştiğâl gösterdi. Kendüyi ziyâret idenler ile bile kelâm-i dünyâ itmezdi.

{**Naql olunur ki** İmâm-ı A'zam hâzretleri bir gün şâgirdlerinden Dâvûd-ı Tâ'î hâzretlerine bir mes'ele takrîrinde [152b] eyitmîş ki hâşılı bunun ma'nası tamâm fehm olunmaz tâ kim bi-tamâmihi 'ibâdet ve zühdi tekmîl itmeyesin. Mezbûr dağı bir mertebe tât u 'ibâdete ve zühdi ü vera' iştiğâl eyledi ki diller ile ta'bîr olunmaz. Hattâ yemîn itmîş idi ki bir ferd ile dünyâ kelâmın söylemeye. Belki tenhâ 'ibâdet-hânesinde zühdi ü vera' ile rûzgâr geçürdi ve sonra İmâm-ı A'zam mezbûrûn zühdi için ziyâretine gelürdi ve biraz muşâhabet iderlerdi ve imâm anuñ şeref-i vera'ıyla muğtenim olurdu ve ol dağı imâm üstâdı olduğı için anuñla muşâhabet iderdi ve ol dağı kifâyet miqdârı olurdu ve Dâvûd-ı Tâ'î eydürdi ki: "إجعل الدنيا يوما ضُمَّته، واجعل الموت فِطْرَه" Ya'nî dünyâyı bir oruc tutduğı gün farz eyleye ve ölümü oruc açmak farz eyleye.}

Mâ-naḥnu fîhi gelem, merķûm Mûsâ Çelebi'nün aşı, ehli ve 'iyâlî yoğ idi. Ancak kendüye bir karı hâtûn hizmet iderdi. **Naql olunur ki** bir gün mezbûr Maḥmûd Paşa Medresesi'ne ders dirken mü'ezzin minârede "Allâhu Ekber" dimiş. Hemân merḥûm eyitmîş ki: "Evvel melâ'ikeden işitdigüm bu luṭfdir." diyüp yine fevrî peşimân olup ellerin dizine urup "Hây keşf-i sır eyledüñ. Münâsib itmedüñ." didi [153a] ve merḥûm-ı merķûm 'azîm vesveseye mübtelâ idi. Hattâ **naql olunur ki** kış günlerinde bir kolına yalınız yigirmi koğa şu dökerdi. 'Âkıbet helâkine de bâ'ış ol olmuştur. Zîrâ bir kış günü âteş yanına gelmiş ki a'zâsını âteşe kızdırı. Tuymayup etegi yanıp andan karnı yanıp ol hizmet iden hâtûn bulunmamağın yanıp gitmiş. *Berreda'llâhu medca'ahu.*

['Acem Muḥyi'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl 'Acem Muḥyi'd-dîn'dür. Monlâ Gûrânî şâgirdlerindendir. Şonra ba'zı medreseye müderris olup 'âkıbet Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Andan Edrine'ye kâdî oldu. Anda kâdî iken fevt oldu. Merḥûm müteşerri' ü müteverri' ve müteşallib fi'l-hak kimesne idi. Laṭîf takrîre ve gökçek taḥrîre mâlik idi ve ḥaṭṭ-ı hüsn yazardı. Seyyid Şerîf'ün *Ferâ'iz Şerḥi*'ne hâşiyeye söylemişdür ve ba'zı yire dağı risâleleri vardır.

[‘Acem Sinân- ‘Acem Sinân-ı Berda‘ı]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl Berda‘a kırbında Gence vilâyetinden ‘Acem Sinân’dur. Ol yirün ‘ulemâsından okıyup andan Rûm’a gelüp Burusa’da Monlâ Husrev Medresesi’ne müderris olmışdur. Andan İznîk’de müderris oldı. Andan Burusa’da Sultânîyye Medresesi’ne müderris oldı. Andan Amâsiyye’de Sultân Bâyezîd Hân Medresesi’ne müderris oldı ve anda [153b] fetvâ emri aña tefvîz olındı ve anda müfti iken fevt oldı. Merhûm u mağfûr şâlih ü müttakî ve ‘ilm ü ‘ibâdete meşgûl kimesne idi. Cemî‘-i ‘ömrini dersle güzêrân itdirmişdür ve merhûmuñ mü’ellefâtından Seyyid Şerîf’ün Şerh-i Mevâkıf’ına hâşiyesidür ve anda Hâtîb-zâde’yi redd eylemişdür ve mezbûruñ ‘ilm-i hey’etde risâlesidür ve âdâb-ı bahşde risâlesidür.

[Seyyid İbrâhîm]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl u kâmil, seyyid-i şerîf ve hâşib ü nesîb Mevlânâ Seyyid İbrâhîm’dür. Vâlidleri ‘Acem diyârındandur ve kendüler Amâsiyye kırbında Yeñice nâm kıaryede vücûda gelmişdür. Babasınıñ velâyet ü kerâmetine nihâyet yokdur. Cümleden birisi budur kim merhûm-ı merkûm evâhîrinde gözleri görmez oldı ve oğlı yanında tırup başın açdı. Hemân-dem şeyhe bu hâl ma’lûm olup eyitdi ki: “Oğlum Seyyid İbrâhîm. Başuñı açma. Hevâ şovukdur. Saña zarar ider.” Oğlı dönüp eyitdi ki: “Benüm başum açılduğın nice gördüñüz?” Ol dahı eyitdi ki: “Şimdilik Hâk te‘âlâdan recâ itdüm ki baña senüñ yüzüñi göster. Hemân gözüm açılup başıñuñ açukluğın gördüm. Yine şimdi gözüm görmez oldı.” didi.

Nakl olunur ki [154a] Sultân Bâyezîd Amâsiyye’de sancağda iken mezbûr ‘azîze varup iltimâs-ı du‘â iderdi. Bir gün yine merkûm, ‘azîze geldükde şeyh vaşıyyet idüp eyitdi ki: “Çok ava varma, zarûret yogken hayvâncıkları kıрма.” didi. Sultân Bâyezîd dahı nice müddet şayda çıkmak hevâsından ferâğat eyledi. Bir gün yine tırup hep Toğat avı idüp bir bölük âhûyı sürüp Sultân Bâyezîd’ün önine getürdiler ve Sultân Bâyezîd hiç birine ok atmayup şöyle tırdı ve nüdemâsı kendülerden bu hâlden su‘âl itdiler. Eyitdi ki: “Babalıgum olan şeyhi gördüm. Ol âhûlaruñ birine süvâr olmuş baña muhkem tıutup nazar idüp eyitdi ki ben saña dimedüm mi bu hâlden ferâğat

eyle.” diyüp Sulţân Bâyezîd'e külli havf gelüp hemân serâyına geldi ve min-ba'd şikâra okı atmadı.

Ve Seyyidi İbrâhîm babasından okıyup tahşîl-i fazl u şalâh u âdâb eylemiştir. Şoñra kemâl için Burusa'ya gelüp anda şeyh 'ârif-i bi'llâh Sinânü'd-dîn ile mülâkât idüp hizmetine muvâzebet idüp câmi'-i kebîrûn bir penceresi içinde nice zemân sâkin olmuştur. **Nakl** olunur ki merhûm-ı merķûm bir gice vâkı'a görüp şeyhine kâlkup [154b] hikâyet eylemiş ve şeyhi dahı iltifât itmeyüp sükût eylemiş. Vâkı'a da bu ki; kendüyi bir ak kuş şeklinde görüp iki yeşil kanâdları olup bir kırmızı burnı olmuş ve 'arş ü kürsînün ve yedi göklerin üstinde pervâz idüp yirden bir 'âlî ağaç bitüp dal ve budakları yedi kat göge irmiş olup uçarak anuñ üzerine konup karar eylemiş. Şeyh Sinân bu vâkı'ayı işidüp baña dahıca şuğl eyle diyü emr eyledi. Ba'dehu bir vâkı'a dahı gördüm ki hâşâ yuları yirde sürinür bir merkebe binmişüm ve altumda bir destî içinde biraz hamr bağı olup ardumca bir güzel mahbûb oğlan elinde tanbûrı çalıp gelür. Vaktâ ki uyandum bu hâlden gâyet melûl olup şeyhe varup kıssa şöyle oldu diyü 'arz idicek buyurdılar kim: “Gam yime. Bu ol vâkı'adan yegdür. Zira hamr cezbe şeklidir ve oğlan rûh şeklidir ve tanbûr 'âlem-i kudse incizâb ma'nâsıdır. Lâkin merkebün yuları elünde olduğu delâlet ider ki sen tarîkatde bir ferde taklîd eylemezsin.” Hem nefsül-emrde eyle oldu.

Ba'dehu merhûm-ı merķûm şeyhün işâretiyle tarîk-i 'ilmün tekmi-line sa'y idüp gidererek Monlâ Samsunî hizmetine irüp ol dahı merķûmuñ [155a] tadrîse ehliyyetine şehâdet idüp ol dahı manşib-ı tadrîsi kabûl itmeyüp İznîk'de mütekâ'id H'âce-zâde hizmetine vardı ve anda zemân-ı keşir şuğl eyledi. Andan şoñra merķûmı Vezîr Karamanî Mehemmed Paşa, oğlı ta'limi-çün da'vet idüp nice müddet anda mu'allim oldu. Ba'dehu mezbûrı Sulţân Bâyezîd oğlı Sulţân Korkud'a mu'allim naşb idüp Sulţân Mehemmed merķûma Merzifon Medresesi'n virdi. Andan Karamanî Medresesi'ne getirüp andan İstanbul'da Vezîr Muştâfâ Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Andan şoñra seksen akçe ile Amâsiyye'de Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne müderris olup fetvâ hizmetin dahı gördi. Andan Sulţân Bâyezîd'ün evâhir-i saltanatında fetvâyı ve tadrîs hizmetin terk idüp günde merķûma bi-tarîki tekâüd yüz akçe 'ulûfe oldu ve Sulţân Selîm tahta cülûs itdükde merhûm-ı

merķūm için Hâzret-i Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Kaşabası'nda bir vâsi' ev iştirâ idüp hibe eyledi ve merķūm dahı ol evi Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris olanlara şart eyledi ve târiķūn çokuz yüz otuz beşinde dünyâdan nakl eyledi. Tahmînen [155b] 'ömrleri çoksandan mütecâviz olmuşdı.

Merķūm müddet-i 'ömrinde evlenmemişdi. Merķūmuñ babası elbette murâd idindi ki oğlını evere. Oğlı dahı ba'de ibrâmin şedîdin vâlidleri emrine itâ'at gösterüp ahibbâsı ba'zı yirden bir hoşca 'afife kızcağız görmişler ki merķūma alivireler. Nâgâh babası 'azîzine ferâgat yüzün gösterdiler. Vechinden su'al olındukda eyitdi ki: "Âlem-i rü'yâda Hâzret-i Risâlet-penâh'ı gördüm, *şalla'llâhu aleyhi ve sellem*. Baña eyitdi ki: "Hâzret-i Hâķ saña Seyyid İbrâhîm gibi oğul virdi de andan bir veled dahı mı istersün?" diyü buyurdılar. Ben dahı ferâgat eyledüm." didi.

Merķūm-ı merķūm hâlķdan kesilüp kendü evinde tâ'at kılurdı ve şuğl-i 'ilmde idi. Zühd ü takvâ ve âdâbına nihâyet yokdur. Yanında altın ve toprak ber-â-ber idi ve hergiz kimse merķūmı diz üzere oturmaķdan ğayrı hâlle görmemişlerdür. Aşlâ pîrliginde dahı yatup söykenmek itmemişdür. Bil ki uyuması da diz üzere otururken idi ve bir ferde emr eylememişdür. Hattâ ibriķ ve bardağın boş bulsa hizmetkârlara taldurmağla emr lâzım gelmesün diyü kâķup kendüsi taldururdu. Merķūm uzun [156a] boylu, büyük şakallu, ağarmış, siyâdet ve zühd ve 'ilm nûrı yüzinden berķ ururdu. Gökçek yüzlü ve güzel sözlü kimesne idi. Hûlķ-ı hûsne mâlik olup leţ'if ü nevâdir muşâhabet iderdi. Büyüğe nice ri'âyet iderse küccüğe dahı eyle ri'âyet iderdi. Dâ'im fuķarâya taşadduk üzere idi ve mescidde elbette aķşam ve yatsuyı kılmayınca eve gelmezdi ve evķât-ı hamseyi cemâ'atle edâ iderdi. Laţîf haţ yazardı ve kütüb-i mu'tebere cümle kendü yazusıyla yazup müţâla'a iderdi. Evâķir-i 'ömrinde a'mâ olup şofra mu'alece itdürüp bir göz açılmış idi ve anuñla iktifâ itmiş idi ve Hâzret-i Ebâ Eyyüb-ı Enşârî kurbında medfûn olmuşdur.

[Amâsiyyeli İmâm 'Alî]

Birisi dahı Amâsiyyeli İmâm 'Alî'dür. Sultân Bâyezîd Amâsiyye'de beg iken anuñ imâmı idi. Şofra babası Sultân Meķemmed'e şefâ'at idüp mez-bûra ol nâhiyede Gümüş Medresesi'n alıvirdi. Lâkin Sultân Meķemmed

bu bâbda haylî tereddüd idüp tevaḳḳuf gösterdükden soñra olmuşdı. Vaḳtâ ki Sulṭân Bâyezîd tahta geçdi merḳûma Engüri ḳâdîlığıyla anda Aḳmedrese'yi virdi. Andan merḳûmı Burusa'ya ḳâdî naşb idüp ba'dehu Mısr'a [156b] Ḳayıtbay ile muşâlaḥa gönderüp anda varup hoş ḥareket idüp mâ-beyni işlâḥ idüp dönüp geldükde mezbûrı Anaṭolî ḳâdî-askeri eyledi ve târiḥüñ ṭoḳuz yüz yedisinde ma'zûl olup günde merḳûma yüz aḳçe 'ulûfe oldu. Ba'dehu Sulṭân Bâyezîd merḳûmı oğlu Sulṭân Ḳorḳud'a gönderdi ki varup mâ-beynde olan vaḥşeti giderüp işlâḥ eyleye. İttifâḳan hemân dönüp İstanbul'a geldüğü gibi iki gözleri görmez oldu ve ḥalḳ eyitdi ki Sulṭân Ḳorḳud merḳûma kör olsun diyü bed-du'â itdi. Zîrâ gelüp pâdişâha kendü sözlerini olduğı üzere naḳl itmiş idi ve ṭoḳuz yüz yigirmi yedide fevt oldu. Merḳûm emîrû'l-kelâm, ḳaviyyü'l-ḳalb, ehl-i ḥayr kimesne idi.

[Bedrû'd-dîn Ḳâdî Maḥmûd]

Birisi daḥı Monlâ Bedrû'd-dîn Ḳâdî Maḥmûd'dur. Sulṭân Bâyezîd'e tahta cülûsından soñra Mu'arriḫ-zâde terbiyesiyle imâm olmuşdı. Soñra Sulṭân Bâyezîd merḳûmı on yıl miḳdârı Burusa'ya ḳâdî naşb eyledi belki daḥı ziyâde ve târiḥüñ ṭoḳuz yüz on birinde merḳûmı Anaṭolî cânibine ḳâdî-asker eyledi. Andan soñra merḳûmı 'azl idüp günde yüz aḳçe teḳâ'üd [157a] vazîfesi ta'yîn olındı ve çok geçmeyüp intikâl eyledi. Merḥûm-ı merḳûm ḥulḳı gökçek, kerem-i nefse mâlik, 'ulemâ ve şuleḥâyı sever kimesne idi. Lisân-ı Türki'de *Muḥammediyye*'ye nazîre *Maḥmûdiyye* nâm kitâb söylemişdür. Lâkin nazmda çokluk ['ilmi]' yokdur.

[Monlâ Ḥalîlî]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u 'âmil Monlâ Ḥalîlî'dür. Ba'zı yire müderris olup ba'dehu Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Andan soñra Sulṭân Bâyezîd merḳûma Edrine'de binâ itdüğü medresesin virdi. Andan soñra merḳûmı İstanbul'a ḳâdî eyledi. Andan Anaṭolî cânibine ḳâdî-asker eyledi. Ba'dehu Rûmîlî cânibine ḳâdî-asker eyledi ve Sulṭân Selîm'ün evâ'ilinde ḳâdî-asker iken fevt oldu. Merḥûm ḥalîm ü kerîm, ehl-i ḥayr, mütevâzî' ü müteḥaşşî' kimesne idi. Lâkin ekşer-i aḥvâlinde ḡaflet üzerine idi.

1 Yazmada "عالمی".

[Vezîr Cemâlî-zâde Mehemmed- Pîrî Paşa]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil Vezîr Cemâlî-zâde Mehemmed’dür ki “Pîrî Paşa” demekle ma’rûfdur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup andan ba’zı yire kâdî oldu Şofya gibi ve Filibe gibi ve Gâlaşa gibi. Andan İstanbul’da Sulţân Mehemmed Hân’uñ evkâfına mütevellî oldu ve Sulţân Bâyezîd’üñ âhir-i devletinde Dîvân-ı ‘Âlî’de [157b] defterdâr oldu ve Sulţân Selîm tahta geçdükde biraz merhûm-ı merķûmı defterdârlıkla istiḥdâm idüp ba’dehu vezîr idindi ve Sulţân Selîm’üñ cemî’-i eyyâm-ı salṭanatında vezâret idüp tâ kim Sulţân Süleymân pâdişâh oldu. Anlar dahı biraz vezîr idinüp ba’dehu mezbûra tekâ’üd aķşesi idüp varup Dimetok’a ķurbında ikâmet itmişdür. Merhûm cemî’-i ‘ömrini ‘ibâdet ü şalâḥ ve pâklıkla ve diyânet ile geçürmişdür. Nefsinde merhûm Pîrî Paşa ğâyet ‘âķıl u zekî ve laṭîf-fehm ve gökķek, her tedbîr ve ḥulķ ve ḥüsne mâlik kimesne idi. Cemî’-i ‘ömrinde bir ferde yaramazlıkla ķaşd itmemişdür. ‘Ulemâ ve şuleḥâyı severdi ve fuķarâyı gözedürdi. Hâşılı zemânında Hâzret-i Hâķķ’uñ ķullarına bir iḥsânı ve bir ‘inâyeti idi. Târiḥüñ ṭokuz yüz kırķında civâr-ı Hâzret-i Hâķķ’a peyveste oldu ve Silivri’de binâ itdüĝi câmi’i öninde defn olındı ve merhûm-ı merķûmuñ İstanbul’da bir câmi’ ve bir medrese ve şûfiler zâviyesi vardur ve Silivri’de bir medrese ve tâbhânesi vardur ve {Konya’da misâfirin içün bir tekyesi vardur ve Gülek Belî’nde bir laṭîf câmi’ ve bir misâfir-ḥâne ve bir ‘imâret ve iki ḥanı vardur ve dahı maḥallinde vâķi’ olmuş ḥayrâtı [158a] çokķdur. Allâhu te‘âlâ ruh-ı revânın şâd eyleyüp cennet-i a‘lâda envâ’-i na‘imle ṭoylaya. Hâşılı böyle vezîr ‘âlem-i imkânda nevâdir-i dehr[dendür].¹ Sulţân Selîm Hân mezbûr ile iftiḥâr idüp eydürse ki: “İskender vezîri Aristô ile iftiḥâr iderse ben de vezîrüm Pîrî Paşa ile iftiḥâr iderüm. Eger ‘âķlda ve eger re’yde ve eger tedârük ü ḥazmda.”}

[Rüknü’-d-dîn Zeyrek-zâde Mehemmed Çelebi]

Birisi dahı ‘âlim ü kâmil Rüknü’-d-dîn Zeyrek-zâde Mehemmed Çelebi’dür. Babası fevt olduķda kendüsi küçcük ķalup soñra şuĝl idüp Sinân Paşa ḥizmetine vardı ve andan H’âce-zâde ḥizmetine varup ve andan Hâtîb-zâde ḥizmetine irişdi ve andan Sulţân Mehemmed merķûma Burusa’da

1 Yzmada “دهروتدر”.

Vâ'iziyye Medresesi'n virdi ve merķūm anda müderris iken Sultāniyye'de Dervīş Meḥemmed ḥizmetine varup ders okıyup ve medrese-i mezkūrda bir ḥücrede sākin olmışdı. Andan Sultān Meḥemmed merķūma Kütāhiyye'de Germiyānoğlu Medresesi'n virdi ve andan Eynegöl Medresesi'ne ile-tüp andan Burusa'da İldırım Ḥān Medresesi'ne ilet-di. Andan İznik Medre-sesi'ne irişüp oradan Burusa'da Sultāniyye Medresesi'ne müderris oldı. An-dan Sultān Bāyezīd merķūma Amāsiyye'de binā itdüğü medreseyi [158b] fetvā ile bile virüp biraz müddet anda ikāmet itdükden soñra tekrār Buru-sa'da Sultān Meḥemmed Ḥān Medresesi'ne müderris naşb olındı. Andan Burusa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris oldı. Andan Edrine'ye kādī olındı ve andan İstanbul'a kādī olup ba'dehu Anaṭolı cānibine kādī-asker olındı. Andan Rūmili'ne kādī-asker oldı.

Ba'dehu Sultān Selīm, merķūmı Sultān Ğavrī ile muşālahaya gönderüp anda hoş hareket idüp mā-beyni ıslāh idüp dönüp gelmişdür. {**Naql olunur ki** merḥūm-ı merķūm Mısr'a vardukda Sultān Ğavrī “Monlā bunda ne maşlahata geldiñüz?” didükde du'ā idüp eyitmiş ki: “İki evi bir itmege gel-dük.” Ya'nı şulḥ ma'nāsın ve ittiḥād-ı şūrī şeklin göstermiş. Lākin ḥaḳıḳat-de ol diyāruñ ḥālin tamām [tecessüs]¹ için gönderilüp Mısr'ı da alup [ebe-diyen]² ilḥāk itmege geldük dimesin iş'ār eylemiş.} Ve'l-ḥāşıl yine dönüp geldükde Sultān Selīm merķūm kādī-askerlik manşibında ibkā idüp bi-raz müddet anda tırdukdan soñra tārīḥüñ tokuz yüz yigirmi dördinde {tamām marāz-ı ḳavīsı olduğı bā'ışden 'azl olunup} mezbūra günde yüz akçe 'ulûfe ta'yin olındı. Ba'dehu otuz akçe daḥı ziyāde olunup bu ḥāl üzere rüzgār [159a] geçürmişdür ve tārīḥüñ tokuz yüz otuz tokuzunda āḥirete naql eylemişdür. *Raḥimehu'llāhu te'ālā*. {Merḥūm taşavvufa ḥizmet itmiş ehl-i ḥāl kimesne idi. Kelāmında leṭāfet ve te'şir var idi ve ḡāyet meḥīb kimesne idi.}

[Ḳıvāmü'd-dīn Yūsuf-ı 'Acem- Bağdād Ḳāḍısı]

Birisi daḥı 'ālim ü fāzıl Ḳıvāmü'd-dīn Yūsuf-ı 'Acem'dür ki ḥalk için-de “Bağdād Ḳāḍısı” dimekle şöhret bulmuşdur. Şirāzlıdur. Ḥaylī zemānda Akḳoyunlu devrinde Bağdād'a kādī oldı. Andan Şāh İsmā'il fitnessinde

1 Yazmada “تحسّس”.

2 Yazmada “ادبیه”.

Rûm'a gelüp Sultân Bâyezîd merķûma Burusa'da Sultân Mehemmed Hân Medresesi'n virdi. Andan Şah'n Medresesi'n virüp anda müderris iken Sultân Selîm'ün evâ'il-i saltanatında civâr-ı Hakk'a vâsıl oldu. Merķûm şerîf idi, 'âlim idi, şâlih idi, dîndâr Müslimân idi. Vaķûr u mehîb ki-mesne idi. Metn-i *Tecrid* e bir şerh dimişdür ve İmâm 'Alî hazretlerinin *Nehcû'l-Belâğâ's*ını şerh itmişdür ve muķaddemât-ı tefsîri câmi' bir kitâb itmişdür ve dahı resâ'il ü havâşî te'lif idüp lâkin evlâdı küççük olmağın zâyi' oldu.

[Monlâ İdrîs]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ İdrîs'dür. Bidlis'dendür. {Zemânemüzde olan Ebu'l-fazl Efendi'nün pederleridir.} Aķķoyunlu pâdişâhlarının dîvânlarında nişâncı imiş. Kızılbaş [159b] fitnesinde Rûm'a gelüp Sultân Bâyezîd merķûma küllî ikrâm u i'zâz itmişdür ve merķûma aylık ve yıllık 'ulûfe ve 'atıyyât ta'yîn eyledi ve pâdişâh merķûmuñ eyyâm-ı saltanatında tamâm huzûr u 'izzet ile geçinmişler ve pâdişâh merķûm sâlifü'z-zikr Monlâ İdrîs'e emr itdi ki Âl-i 'Oşmân tarihini lisân-ı Fârsî ile bir laţîf inşâ ve taşnif eyledi. Ol dahı "Sem'an ve tã'aten." diyüp bu bâbda bir laţîf bî-bedel kitâb dimişdür ki hiç olmaz ve Fârsî ve 'Arabî bî-bedel lâ-yu'ad ve lâ-yuḥşâ kaşâ'id ve nazmlar dimişdür. Hâşılı inşâ vü imlâda ve nazm ve lafz-ı ma'nâda ferîd-i 'aşr' ve vahîd-i dehrdür. Rûzgâra mişli az gelmişdür. *Rahimehu'llâh* 'acâ'ib-i dehr idi. Sultân Süleymân'ın evâ'il-i saltanatında vefât itmişdür.

[Seydî 'Alî-zâde Monlâ Ya'ķub- Şir'a Şârihi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Seydî² 'Alî-zâde Monlâ Ya'ķub'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Burusa'da Hamza Beg Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Aydın iline İbn Melek'ün medresesine müderris oldu. Andan Burusa'da İldırım Hân Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Burusa'da Sultâniyye'ye müderris oldu. Andan sonra Burusa'da Murâdiyye Medresesi'ne müderris oldu. Andan sonra Edrine'de Sultân

1 Yazmada "فرید و عصر".

2 Şakâ'ik'ta ismi Yâkub bin Seyyidi Ali Efendi olarak geçmektedir. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 504.

[160a] Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'ye kâdî oldu. Şoñra ma'zûl olup yine Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne varup biraz müddet anda turup ba'dehu Şemâniyye'nün birine seksen akçe ile gelüp bi-tarîkı't-tekâ'üd medreseden 'azl olunup merķūma günde yüz akçe ta'yîn olındı ve târîhüñ tokuz yüz otuz birinde hacc-ı şerîfe gidüp gelürken yolda vefât eyledi.

Merķūm-ı merķūm *Şir'atü'l-İslām* nām kitāba laţîf, müfid ve cāmî 'şerh söylemişdür. Sulţân Bâyezîd merķūm *Şir'a* kitābuñ gâyet severdi ve ol sebebeden merķūm Seydî 'Alî-zâde'ye "Şir'a Şârihi" diyü laķab ķomışdur ve merķūm *Dibāce Şerhi* ne hâşiye söylemişdür ve *Gülistân*'a bir 'Arabî şerh söylemişdür. 'Arabî demekle bâ'iş talebe tã'ifesine kitāb-ı mezbūruñ ta'allūmi âsân olsun diyü olmuşdur. {Seyyid Şerîf'ün *Ferâiz Şerhi* ne daķı hâşiyesi vardır.}

[Monlâ Hamza- Leyşî Çelebi]

Birisi daķı Monlâ Hamza'dur ki hāķ aña "Leyşî Çelebi" dirler. Zemānesi 'ulemāsından okıyup andan H'âce-zâde'nün hizmetine varmışdur. Andan ba'zı manşib taşarruf idüp ba'dehu Dīvān-ı 'Âlî'de nice def'a Sulţân Meĥammed zemānında defterdār olmuşdur. Ba'dehu Burusa'da Sulţân Murād Medresesi'ne müderris [160b] olup tekrār Sulţân Bâyezîd zemānında Dīvān-ı 'Âlî'de defterdār olmuşdur. Ba'dehu ma'zûl olup Burusa'da vaţan tutmuşdur ve anda {Hişâriçi'nde} fuķarâ içün bir zâviye binâ itmişdür. {Hālâ bizüm zemānımızda ol Hâşiye-i Tecrid Medresesi olmuşdur} ve tokuz yüz on üçünde fevt olup anda zâviyesi öninde defn olmuşdur.

[Monlâ Şücâ']

Birisi daķı 'âlim ü fâzıl u 'âmil Monlâ Şücâ'dur. Merķūm Kaştamonı eţrâfındandır. Zemānesi 'ulemāsından okıyup H'âce-zâde hizmetine irüp anda mu'id oldu. Andan ba'zı yire müderris olup andan İznîķ Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli'nün birine müderris oldu. Ba'dehu Şemâniyye Medreseleri'nün birine geldi. Merķūm-ı merķūm gâyet yaşlu kimesne olmağın tekâ'üdi rāciĥ görilüp merķūma günde altmış akçe 'ulûfe ta'yîn olındı ve merķūm tokuz yüz yigirmi üçünde vefât itdi.

Tahmînen yaşı tokşanı geçmiş idi. Hoşca kimesne idi. Kerîmü'n-nefs, huzû'ı ğâlib, halkdan münkaatı', mübârek 'aziz idi.

[Dimetokalı Rûmî Monlâ Şücâ']

Birisi dahı 'âlim, 'âmil Dimetokalı Rûmî Monlâ Şücâ'dur. Zemânesi 'ulemâsından kemâ-hüve haqquhu taḥşil-i 'ilm ve tekmil-i fazl itmişdür. Âkıbet paşa hizmetine irüp andan Dimetoka'ya müderris olmışdur. Andan Filibe [161a] Medresesi'ne varup andan Edrine'de Halebî Medresesi'ne müderris oldu. Andan Üç Şerefeli'nün birine varup andan Şah'n Medresesi'ne vardı. Andan Burusa'ya kâdî oldu. Ba'dehu ma'zûl olup Üç Şerefeli'nün eski medresesine seksen akçe ile müderris naşb oldu. Tekrâr yüz akçe ile yine Şah'n'a gelüp ba'dehu yüz akçe ile Edrine'de Sulṭân Bâyezîd Medresesi'ne müderris naşb olındı. Andan sonra merḥûm-ı merḥûmuñ kulakları şağır olup yüz akçe ile oturaḳ oldu ve târîhûn tokuz yüz yigirmi tokuzunda fevt oldu ve ol zemân 'ömri tokşan yaşını geçmişdi. Merḥûm-ı merḥûm 'âlim ü fâzıl ve şâlih ü 'âbid ü zâhid kişi idi. Dünyâya meyli yog idi. Halkdan münkaatı' idi. Meşâyih ve fuḳarâyı severdi. Cemî'-i evkâtı 'ilme ve 'ibâdete şarf eylemişdi.

Merḥûm Seyyid Şerîf'ün *Hâşiye-i Tecrid*'ine hâşiye söylemişdür ve *Küçük Hâşiye*'ye hâşiye söylemişdür ve Seyyid Şerîf'ün *Hâşiye-i Adud*'ına hâşiye söylemişdür. Merḥûm-ı merḥûmuñ ekser meyli 'ulûm-ı 'akliyye idi ve Monlâ Sa'dü'd-dîn'den terciḥ iderdi ve Monlâ Sa'dü'd-dîn haqqında dir idi ki "Ol bir bahrdür. Lâkin mükedderdür, dürrî vü pâk degüldür." Merḥûm-ı merḥûm H'âce-zâde'yi [161b] begenürdi ve eydürdi ki "Vâlidimün Anadolı tarafına geçmege rızası olmamağın varup H'âce-zâde'den telemmüz ideyüm ve illâ ğâyet-i murâdum idi."

[Debbâg-zâde Tâcü'd-dîn İbrâhîm]

Birisi dahı fâzıl Debbâg-zâde Tâcü'd-dîn İbrâhîm'dür. Babası Rûm'da evvel lâciverdi boyamağı ol peydâ eyledi. Merḥûm-ı merḥûm zemânesi 'ulemâsından okıyup sonra Sinân Paşa hizmetine irdi. Andan Engüri'de yigirmi ile Aḳmedrese'ye müderris oldu. Andan merḥûmı Sulṭân 'Abdu'l-lâh'a h'âce itdiler ve Sinân Paşa kaḫiyyesinde mezbûr 'azl olup Çubuk'a

ķâđı naşb olındı ve Sultān Bāyezīd tahta geçdükde mezbûrı Amāsiyye'de otuz akçe ile Hüseyn Ağa müderrisi ve anda müderris iken fevt oldu. Merhûm-ı merķûm zekî vü 'ākıl, laţîf-fehm, ehl-i fâzıl, akrânınuñ maķ-bûlı kimesnedür.

[Mu'īd-zāde]

Birisi dağı 'ālim ü fâzıl Mu'īd-zāde'dür. Zemānesi 'ulemāsından okıyup soñra ba'zı yire müderris oldu ve Üsküb'de müderris iken vefât eyledi. Merhûm, 'ālim ü fâzıl ve 'ilmle ğāyetle meşğul ve her 'ilmde māhir kimesne idi. Haţib-zāde'nün *Hāşiye-i Tecrīd*'ini ihtişār itmişdür ve ba'zı risāleler dağı yazmışdur.

[İbrī-zāde]

Birisi dağı 'ālim ü fâzıl u kāmıl İbrī-zāde'dür. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu Haţib [162a] -zāde ĥizmetine irdi. Andan ba'zı medreselere müderris oldu. Merhûm gice ve gündüzün bir ān ĥālī olmayup 'ilme meşğul kimesne idi. Ehl-i fâzıl ādem idi. Lākin sultān-ı mevt kendüye tiz gelmeĝin müsevvedde olan te'liflerin beyāza çıkaramadı. Merhûm evāĥirinde İstanbul'a gelüp Amāsiyye'ye giderken bir köy şamında tefsire baķup müţāla'a iderken aĥşam namāzına inmek istedükde düşüp fevt oldu. Kendü arkası üstine düşmiş ve tefsir göĝsi üstinde açuķ ķalmış. Görseler ol maĥalde Sûre-i Yāsın idi.

[Yegān-zāde Şemsü'd-dīn Aĥmed- Eyyühüm]

Birisi dağı Yegān-zāde Şemsü'd-dīn Aĥmed'dür. Halk içinde "Eyyühüm" demekle mülākķabdur. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu Amāsiyye'ye ķāđı olup andan merhûm Sultān Bāyezīd merķûma ķazāsın virdi. Soñra 'azl olunup tekrār yine Burusa'ya ķazāsına vardı ve Sultān Selīm tahta geçdükde merhûm-ı merķûmı 'azl idüp merķûma Gelibolı ķāđılıĝın virdi. Merhûm dağı bi'l-külliyeye manşib-ı ķazāyı terk itdi ve günde merķûma elli akçe vazife ta'yin olındı. Merhûm ķalbi ķavī, dili açuķ, ak şaķallu ğüzel kimesne idi. Ĥayrāt itmegi severdi. Bir cāmī' [162b] ve bir medrese binā eyledi ve āĥır 'ömrinde muķ'ad oldu.

[Çelebi-zâde]¹

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Çelebi-zâde'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup soñra Sinân Paşa hizmetine irdi ve akrânı içinde fazlla ve zekâ ile meşhûr oldu. Hattâ Sultân Mehemmed muşâhabetine mâ'il olup getürdüp kendüsi-ne biraz müddet muşâhib eyledi. Ba'dehu mezbûrdan ba'zı sû'-i edeb ve muta-zammın hâl şâdir olup hazretten dūr kılındı ve merķûm ol sebebdan kenâr kazâsın ihtiyâr eyledi. Merhûm kalbi kavî, lisânı açuk, selim 'aql ve laţîf-fehm şâhibi, zekî vü dâna kimesnedür. Kazâsında laţîf sîret üzere olmışdı. Kütâhiyye kâdîsı iken fevt olmuşdur. *Hâşiye-i Metâli*'e hâşiye gibi yazmışdur.

[Monlâ 'Abdu'l-vehhâb]

Birisi dahı Monlâ 'Abdu'l-vehhâb'dur. Monlâ 'Abdu'l-kerîm'ün oğlıdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Monlâ 'Îzâr[i] gibi ve Monlâ Luţfî gibi ve Hatîb-zâde gibi ve Monlâ Kestelli gibi andan soñra İstanbul'da Kalendar-hâne'ye müderris oldu. Andan soñra ba'zı kaşabâta kâdî oldu. Andan Sultân Selîm zemânında Dîvân-ı 'Âlî'de defterdâr oldu. Andan yine ba'zı kaşabâta tekrâr kâdî oldu ve Sultân Süleymân'ün evâ'il-i saltanatında fevt oldu. Merhûm-ı [163a] merķûm söze, kelecîye kâdir, lezîzül-kelâm, nevâdir-güy, kavîyyül-kalb, tenhâlığı hoş, halk içinde sîreti laţîf, zekî vü âkıl kimesne idi ve merhûm 'ulûm-ı 'aqliyye ve şer'îyyeyi hûb bilürdi ve sâ'ir 'ulûmda halka müşârik idi.

[Hamîdî Şeyh Sinân]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Hamîdî Şeyh Sinân'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Kâdî-zâde'nün dersine mu'îd olmuşdur. Andan H'âce-zâde hizmetine irüp oradan Burusa'da Veliyyü'd-dîn oğlı Ahmed Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Soñra 'azl olunup vatanı olan Hamîdîli'ne varup anda fevt oldu. Merhûm 'ömrinde te'ehhül itmemişdür ve 'ilme meşğûl idi. Zekî âdem degül idi. Lâkin çalışup maḥalli laţîf-fehm iderdi ve cemî'-i 'avâ'ikdan mu'arrâ ve müberrâ idi. Merhûm Seyyid Şerîf'ün *Şerḥ-i Miftâḥ*'ına hâşiye yazmışdur. Ol talebe mâ-beyninde meşhûrdur ve *Şerḥ-i Akâ'id*'e dahı hâşiyesi var dirler. Târiḥün yüz on birinde fevt oldu.

1 Şakâ'ik'ta Halebizâde olarak geçmektedir. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 514-515.

[Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'dür. Babası Tâcî Beg, Sulţân Bâyezîd'ün Amâsiyye'de sancağda iken atabegi [virüp]¹ alanı idi. Oğlı Ca'fer Çelebi 'ilme heves idüp Monlâ Hâcî Hasan-zâde'den ve Monlâ Kestelli'den ve Hâtîb [163b] -zâde'den ve H'âce-zâde'den okı-mışdur ve cemî'-i 'âlemde meşhûr olmuşdur. İbtidâ Sulţân Bâyezîd merķūma Maḥmūd Paşa Medresesi'n virdi. Anda geregi gibi dersler diyüp talebe mâ-beyninde fazileti meşhûr olup dânişmendlerün fuзалâsı ḥizmetine irme-ge müsâra'a eylediler. Andan sonra Sulţân Bâyezîd merķūmı Dîvân-ı 'Âlî'de nişâncı eyledi ve ol manşib emîrâna ziyâde ['â'ış]² ve tereffüh ve ḥüsni-hâl üzere geçindi ve merḥūm evâḥir-i devlet-i Sulţân Bâyezîd Hân'da bir 'azî-müş-şân kâziyye için ma'zûl olup mezbûra yevmî yüz akçe ta'yîn olındı ve mezbûr dahı akçe qabûl itmeyüp Sulţân Selîm taḥta geçdükde mezbûra ol yüz akçe ile ba'zî qaşaba kâdîlikları zamm itdi, ol dahı qabûl itdi. Şoñra mezbûrî tekrâr Dîvân-ı 'Âlî'de nişâncı naşb eyledi. Ba'dehu Anaṭolî cānibi-ne kâdî-asker naşb itdi. Ba'dehu âyîn-i salţanat muḳtezâsınca qatlı olınma-sı müttezaḥ olup qatlı olındı. Merḥūm-ı merķūm Türkî ve 'Arabî inşâda fenn-i inşâda aşlâ mesbûk olmamış diyicek ṭabaḳadadır.

[Tâcî Beg-zâde Sa'du'llâh]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Tâcî Beg-zâde Sa'du'llâh'dur. Merķūm Ca'fer Çelebi'nün qarındaşıdır. Zemānesi fuзалâsından [164a] okıyup her vechle fazileti âfâğda şâyi' ü münteşir olıcaḳ merķūma Burusa'da Qapluca Medresesi virildi. Andan sonra İstanbul'da teraḳḳiyle 'Alî Paşa Medrese-si'ne geldi. Andan Şemāniyye'nün birine müderris oldı. Andan merķūma ḥacc-ı şerîf dâ'iyesi gelüp ḥacca varup geldükde bi-ṭarîḳi't-teḳâüd günde seksen akçe ta'yîn olındı ve târiḫün toḳuz yüz yigirmi ikisinde vefât eyledi. Merḥūm-ı merķūm cemî'-i 'ulūmda mâhir ü kâmil, ehl-i fazl kimesne idi. Ḥuşûşâ 'ulūm-ı 'Arabîyye'de mahāreti ziyâde idi. Merḥūm laṭîf ve faşîḥ ü belîğ muşanna' 'Arabî qaşîdeler söylerdi ki gözler ḥiç şübhe itmezler idi ki bu fuşâḥâ-yı 'Arab'ün nazmı ola ve 'acîb ve bedî' 'Arabî inşâ iderdi ki sihr mertebesi olmadan ḡayrıya maḥmûl olmazdı. Eski 'Alî Paşa'nun vaḳfiyye-

1 Yazmada "ویردب".

2 Yazmada "عوش و ش".

sin merhûm itmişdür. Nevâdir-i dehrdendür. Merhûm-ı merķûm 'Ömer [Nesefî'nün]¹ *Aķâ'id*'in 'aceb laţîf nazm itmişdür ve Seyyid Şerîf'ün *Şerh-i Miftâh*'ına hâşîye söylemişdür ve *Şadrü's-Şerî'a*'nuñ Bâb-ı Şehîd'ine hâşîye dimişdür ve dahı resâ'ili vardır. Aşlâ merhûm 'ömrinde kizb itmemişdür demek cā'izdür. Şalâh u 'ıffeti ve hüsni-hâli nihâyetde idi. Hâşılı [164b] Rûm'da karındaşı gibi Türkî ve Fârsî'de münşî ve Sa'dî Çelebi gibi nazm-ı 'Arabî'de şâ'ir ve mâhir kimesne gelmemişdür.

[Kıţbü'd-dîn Mehemmed]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Kâdî-zâde'nün oğlu oğlu Kıţbü'd-dîn Mehemmed bin Mehemmed merhûm 'Alî Kuşcı'dur ve H'âce-zâde'den okıyup tahşil-i fazilet ü kemâl itmişdür. Merhûm ehl-i şalâh ve diyânet ve şâhib-i huluķ-ı hasen, mütevâzî' ve edib ü lebib kimesne idi. Ba'zı medârise müderris olup soñra Manastır'a müderris olup anda fevt olmuşdur. 'İlme gâyet meşğûl idi ve çok kimesne tabaka-i kemâle irişmişdür. Talebeden yümn-i terbiyesiyle merhûmuñ 'ulûmdan ba'zı maħalle hoşca te'lifleri vardır. Lâkin tâzelikte emr-i Haķ yetişmegin beyâza çıķmağa mecâl olmadı.

[Mehemmed bin Mehemmed- Mîrim Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Kâdî-zâde'nün oğlu oğlu Mehemmed bin Mehemmed'dür ki halk içinde "Mîrim Çelebi" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Sinân Paşa ve H'âce-zâde hizmetine irüp andan Gelibolı'ya müderris oldu. Andan Edrine'de 'Alî Beg Medresesi'ne müderris oldu. Andan Burusa'ya Manastır Medresesi'ne müderris oldu. Andan merķûmı Sulţân Bâyezîd kendüye h'âce idindi ve merķûmdan [165a] 'ulûm-ı riyażiyye okıdı. Merhûm-ı merķûm 'ulûm-ı riyażiyyeyi gâyet hûb bilürdi ve Sulţân Selîm tahta geçdükdü merhûmı Anaţolî kâdî-'askeri eyledi. Soñra 'azl olunup günde yüz akçe ile tekâ'üd olındı. Ba'dehu hacca varup yine gelüp târihüñ tokuz yüz otuz birinde Edrine'de vefât eyledi. Merhûm selimü't-tab', halîmü'n-nefs, rûzgâruñ belâsına şabr idici, mürüvvet şâhibi, kendü ahvâliyle muķayyed kimesne, cemî'-i 'ulûmdan haberdâr idi. Tevârih ü muħâzarâtı ve ķaşâ'id-i 'Arabîyye'yi ve 'ilm-i riyażiyyeyi güzel bilürdi. Merhûm Sulţân Bâyezîd'ün emriyle *Zic-i Uluğ Beg*'e bir Fârsî

1 Yazmada "شفيك".

şerh yazmışdır ve kendü hısmı olan Monlâ 'Alî Kuşcı'nuñ hey'etinden *Fethiyye* nâm risâlesine şerh dimişdür ve semt-i kıble ahvâlinde bir risâlesi vardır ve ba'zı dahı laţif resâ'ili vardır. Cümlesi maķbûldür.

[Monlâ 'İnâyetü'd-dîn¹- Paşa Çelebi]

Birisi 'âlim ü şâlih ve fâzıl u 'âmil Akşemsü'd-dîn Sulţân'ın ıarındaşı oğlı Monlâ 'İnâyetü'd-dîn ki halk içinde "Paşa Çelebi" demekle meşhûr-
dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Hayâlî Çelebi hizmetine ve H'âce-zâ-
de hizmetine irişmişdür. Andan ba'zı meşâyih hizmetine varup ba'dehu
Monlâ Gürânî [165b] Medresesi'ne müderris oldu. Andan Begbâzarı'nda
müderris oldu. Ba'dehu Engüri'de Seyf Medresesi'ne müderris oldu. Andan
Amâsiyye'de Hüseyn Ağa Medresesi'ne müderris oldu. Andan Edrine'de
Halebiyye Medresesi'ne müderris oldu. Andan Burusa'da Sulţâniyye'ye mü-
derris oldu. Andan Şahn Medresesi'ne geldi. Ba'dehu medrese-i mezkûreyi
terk idüp kendüye Hazret-i Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Medresesi'n ihtiyâr eyledi.
Anda nice müddet didükde sonra Amâsiyye'de Sulţân Bâyezîd Medrese-
si'ne fetvâ ile bile müderris olup gitdi. Andan anı dahı terk idüp günde
yetmiş akçe ile Kuds-i Şerîf Medresesi'n alup 'azm-i sefer üzere iken 'âlem-i
kudse riħlet itdiler, târiħüñ tokuz yüz yigirmisine ıarîb senede. Merħûm
ehl-i fazl ve zekî kimesne idi. Her fenden ma'ķûl su'âlleri ve maţbû' risâle-
leri vardır. Lâkin halk içinde tedvîn olınup şâyi' olmadı.

[Şeyh Muẓafferü'd-dîn 'Alî eş-Şirâzî]

Birisi 'âlim ü şâlih Şeyh Muẓafferü'd-dîn 'Alî eş-Şirâzî'dür. 'Acem'de
şuğl itmiş kimesnedür. Mîr Şadrü'd-dîn'den ve Celâlü'd-dîn-i Devvânî'den
'ulûm-ı 'akliyye vü naķliyyeyi gereği gibi okıyup cemî'-i 'ulûmda mahâ-
ret ve kemâli ve akırânından imtiyâzı şâyi' ve meşhûr oldu. [166a] Hattâ
Şirâz'da bir medrese varmış. Vâkıfı şart itmiş ki her 'aşrda efđal-i 'ulemâ
kim ise anda müderris ola. İttifâķan ol 'aşrda ol medresede müderris
Celâlü'd-dîn-i Devvânî olup nâğâh muħkem ĥaste olup iķâmet-i ĥiz-
met-i dersden 'âciz olıcaķ merħûmı marâzında niyâbeten anda müderris
naşb eyledi.

1 Şakâ'ik'ta Gıyâseddîn. bkz. Taşköprülüzâde, eş-Şakâ'ik, s. 524-525.

Şoñra ol diyârda fitne mezâhir olmağın merhûm-ı merķûm diyâr-ı Rûm'a geldi ve ol müddetde kâdî-'asker Mü'eyyed-zâde olup sâbıkda Monlâ Devvânî hizmetinden ders kıra'at iderken Şeyh Muẓaffer'ûn mertebesin ve monlânun aña ri'âyetin görmüş bilmişdi. Pes imdi Mü'eyyed-zâde merhûma nihâyet-i mertebe ta'zîm ü tekrîm eyledi ve Sulţân Bâyezîd'e, merhûm şeyhün hâlin 'arz idüp terbiye eyledi. Pâdişâh dağı mezbûr şeyhe İstanbul'da vâkı' Muştafa Paşa Medresesi'n virdi. Merķûm şeyh nice müddet anda müderris olduğdan şoñra pâdişâh, merķûma Şahın Medresesi'n tevcih eyledi ve biraz zemân anda olduğdan şoñra gözleri ma'lûl olup ders dimekden âciz olmağın mezbûra günde tekâ'üd içün altmış akçe ta'yîn olındı ve Burusâda tavaştun idüp târîhün toköz yüz yigirmi ikisinde fevt oldu. Kendüsi Şâfi'îyyü'l-mezheb idi ve cemî'-i 'ulûmda kâmil kimesne [166b] idi. Huşuşan fûnûn-ı 'akliyye ve riyâziyyede, 'ilm-i hey'etde ve hisâb ve mantık ve kelâmda kâmil idi. *Hâşiye-i Tecrîd*'e sözleri vardır ve *Şerh-i Metâli*'e hâşiye söylemişdür ve hendeden *Kitâb-ı Oklîdis*'e hâşiyesi vardır. Selîmü'n-nefs, i'tikâdî pâk, şâlih ve kendü hâliyle muḳayyed, dünyâdan az nesneye kânî' kimesne idi. Fuḳarâ ve meşâyihî severdi ve neye ḳâdir ise anlara bezl iderdi.

[Hekîm Şâh Meḥammed]

Birisi 'âlim ü fâzıl Hekîm Şâh Meḥammed'dür. Ḳazvîn'dendür. Celâlû'd-dîn-i Devvânî şâgirdlerindendür. Andan cemî'-i 'ulûmı okıyup ekşerinde mahâret taḫşil itmişdür. Kendü tabîb-zâde olmağın 'ilm-i tıbbî ḡâyet bilmişdi. Meger Mekke'ye gidüp anda biraz müddet mücâveret eyledi ve Mü'eyyed-zâde merhûmı Sulţân Bâyezîd'e terbiyet idüp zarûrî Mekke'den getürdüp merķûma ṭebâbet 'ulûfesi diyü günde yüz yigirmi akçe ta'yîn olındı. Şoñra Sulţân Selîm tahta geçdükde merķûmı getürdüp muşâḫabet idüp kendüye takrîb eyledi ve ol cihetden mertebe-i 'âliyeye vâsıl oldu ve Sulţân Süleymân'ın ev'âl-i saltanatında vefât eyledi. Merhûm-ı merķûmun taşnîfatı çokdur. Cümleden yigregi tefsîr-i şerîfdür. Sûre-i Fetḥ'den âḫir-i Ḳur'ân'a varınca tefsîr itmişdür. Merhûmun müstaḳillen [167a] Ḳur'ân-ı Kerîm'de vâkı' olan sûrelerün ba'zısının ba'zısına irtibâtını beyân içün bir mü'ellefi vardır ve *Hâce-zâde Tehâfütî*'ne hâşiyesi vardır ve Devvânî'nün *Adud Şerḥi*'ne bir hâşiye söylemişdür ve *İsâğüci*'ye şerḥi vardır ve tıbdan *Mucez'e* şerḥi vardır ve

{*Hayâtü'l-Hayevân*'ı Fârsî terceme itmişdür ve bundan mâ'adâ te'lif ve risâlesi vardır.}

[Seyyid Maḥmūd]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u kâmil Seyyid Maḥmūd'dur. Babası Sulṭân Bâyezîd'ün ḥ'âcesiydi. Babası ölüp kendü yetim ḳaldı. Merḳûmı ba'zı şuleḥâ besleyüp zemânesi 'ulemâsından okıtdı ve Monlâ Luṭfî ḥizmetine ve Monlâ Birgi-zâde ḥizmetine irişdi ve anlar ta'allüm-i 'ulûm eyledi. Andan merḥûm ṭarîḳ-i taşavvufa sülûk eyledi. Ba'dehu merḥûm-ı merḳûmı Sulṭân Bâyezîd naḳîbü'l-eşraf eyledi. Vefât idince ol manşıbdâ ḳarâr eyledi. Târiḥü'n ṭoḳuz yüz kırk üçinde raḥmet-i Ḥaḳḳ'a peyveste oldı. Merḥûm ve maḡfûr ḥulḳı güzel, ḥayr itmegi sever, mütevâzî', dindâr, zâhid, kâmil, ṭab'ı selim ve nefsi ḥalim, i'tiḳâdı pâk, semti laṭîf, sîreti maḳbûl, seḥî, kerîm kimesne, fuḳarâ ve zu'afânü'n ḥâcetin ḳâdir olduḡı deñlü kendüsi görür gözedürdi. Muşâḥabeti ḡayet lezîz ve muḥâvere ve mükâleme [167b] de ḡayet semt üzerine idi. Aşlâ tekellûf ve teklîf gözetmeyüp ve [ḥalk]¹ ḥâliyle muḳayyed olmayup belki kendü ḥâliyle muḳayyed idi. Merḥûm güzel şî'r söylerdi ve laṭîf Tûrkî ḳaşîdeler nazm iderdi ve bi'l-cümle ḥavâşş u 'avâm içinde maḳbûl u mer'î kimesne idi. Mercûdur ki Cenâb-ı Ḥazret-i Ḥaḳḳ'a da daḥı her vechle maḳbûl ola inşâa'llâhu te'âlâ.

[Muḥyi'd-dîn Meḥemmed- Ṭabl-bâz]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl Monlâ Muḥyi'd-dîn Meḥemmed'dür. "Ṭabl-bâz" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'zı medârise müderris olmuşdur. Andan Burusâ'da İldırım Ḥân Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Edrin'e Üç Şerefeli'nün birine müderris oldı. Andan soñra Şemâniyye'nün birine müderris oldı ve anda müderris iken fevt oldı. Merḥûm-ı merḳûm cemî'-i evḳâtını 'ilme ve 'ibâdete iştiḡâle şarf itmişdür. Merḥûm güzel, aḳ şaḳallu, nûrânî, taḳrîr ü kelâmı gökçek kimesne idi. 'İlm-i kelâmdan² *Kitâb-ı Tavâli*'i şerḥ itmişdür.

1 Yazmada "ایلك"

2 Yazmada "kelâmdan her".

[Haṭīb-zāde İbrāhīm- Ahī Haṭīb-zāde]

Birisi dahı ‘ālim ü fāzıl u kāmīl Haṭīb-zāde İbrāhīm’dür. Meşhūr Haṭīb-zāde’nün qarındaşıdır. Zemānesi ‘ulemāsından okıyup şoñra İznik’de müderris oldı. Ba’dehu Burusa’da Sulṭāniyye’de müderris oldı. Şoñra Şahñ’a geldi. Şoñra Burusa’da Sulṭān [168a] Murād Medresesi’ne müderris oldı ve anda müderris iken tāriḥün toḡuz yüz yigirmi altısında vefāt itdi. Merḥūm-ı merḡūm ṭab’ı selīm ve nefsi ḡalīm, ḡalḡdan çekilmiş ve kendü nefsi emriyle muḡayyed, edīb ü erīb kimesne idi. Lākin merḡūmuñ mizācı za’if olmaḡın taşnıfle muḡayyed olımadı.

[Şeyḡ Yahyā]

Birisi dahı ‘ālim ü ‘āmil ve fāzıl u kāmīl Baḡşī Halife oḡlı Şeyḡ Yahyā’dır. Zemānesi ‘ulemāsından okıyup Ḳareşi’de Ṭuzla Medresesi’ne müderris oldı. Andan şoñra ferāḡat idüp ṭariḡ-i ṭasavvufa sülūk eyledi. Ḥattā ir-şād ṭabaḡasına vāşıl oldı. Andan cümle ḡalḡdan münḡatı’ olup ḡalḡa ḡāhī va’z u naşīḡat itmegi ‘ādet idindi. Kendülerden toḡ kimesne müntefi’ oldı. Dānişmendler kendülerden müṭāla’a eylemedin *Tefsīr-i Ḳādi* okurlardı ve şūfiler dahı ṭariḡat görürlerdi. Ḥāşılı iki cānibinün riyāsete kemā-hüve ḡaḡḡuhu vāşıl oldı. *Şir’atü’l-İslām*’a bir eyü şerḡı vardır ve *Şadrü’ş-Şerī’a Şerḡı*’ne ḡāşīye söylemişdür. Toḡuz yüz evā’ilinde fevt oldı.

[Ḳaramanī Ḳara Kemālü’d-dīn İsmā’il]

Birisi dahı ‘ālim ü fāzıl u ‘āmil Monlā Ḳaramanī Ḳara Kemālü’d-dīn İsmā’il’dür. Ḥayālī Çelebi’den ve Monlā Ḥusrev’den ve sā’ir fuṣalādan okıyup ba’zı medreselere müderris olup [168b] ba’dehu Üç Şerefeli’nün birine müderris olmışdır. Ol tāriḡde Edrine’de ḡādi Mü’eyyed-zāde ‘Abdu’r-raḡmān Çelebi olup mezbūr ile bir mes’elede nizā’ları olup ziyāde muḡālefet yüzün gösterdiği için Mü’eyyed-zāde incinüp gelüp ḡādi-’asker olduḡda merḡūmı ‘azl eyledi ve tekā’üd aḡçesi günde altmış aḡçe ta’yīn eyledi. Mevlānā-yı merḡūm dahı emr-i Ḥaḡḡ’a ḡā’il olup ve bunu ni’met bilüp rāzī ve şākir olup evinde ‘ibādetle meşḡūl oldı. Merḡūm-ı merḡūmuñ te’lifātı vardır. Birisi *Keşşāf*’a ḡāşīyesidür ve birisi *Tefsīr-i Beyzāvi Ḥāşīyes-i Şadrü’ş-Şerī’a Şerḡı*’ne ḡāşīyesidür ve birisi Monlā Sa’dü’d-

din'ün *Şerh-i 'Akâ'id*'ine hâşiyesidir, meşhurdur ve birisi dahı Seyyid Şerif'ün *Şerh-i Mevâkıf*'ına hâşiyesidir.

[Ümmü Veled-zâde]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Ümmü Veled-zâde Monlâ 'Abdu'l-ev-vel bin Hüseyndür. Babasından ve Monlâ Husrev'den okıymışdur ve Monlâ Husrev'ün kızın almışdur. Merķüm Sultân Mehemmed zemânında Silivri'ye kâdî oldu. Şoñra çok yire kâdî oldu. Hattâ bir tabakaya vardı ki 'aqlına hâlel gelüp dili dahı anlanmaz oldu. Andan şoñra cümleden ferâğat idüp el çeküp İstanbul'da evinde ölinceye dek [169a] iķâmet idüp kimseye karışmadı ve hîn-i vefâtında yaşı yüze karîb idi. Merķüm-ı merķümüñ her fenden haberi var idi. Huşuşâ 'ilm-i fıkḥ u hadîş ve 'ilm-i kırâ'atde ve *Keşşâf* uñ ekser yirini hıfz itmiş idi ve kaşâ'id-i 'Arabiyye'den çok nesne mahfûzı idi. *Kâfiye*'nün *Habîşî*¹ *Şerhi*'ne hâşiyesi² vardır. Hoşca kitâbdur. Merķüm mülâyim, mütevâzi', kimsenün hâliyle muķayyed degül belki kendü emriyle muķayyed, tekellüfin kulu, yapılı³ bir kimesne idi. *Rahimehu'llâhu te'âlâ*.

[Şemsü'd-dîn Ahmed- Mâşî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Şemsü'd-dîn Ahmed'dür. "Mâşî" demekle meşhürdür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup andan İstanbul'da Kalendar-hâne'ye müderris oldu. Andan Edrine'de Dârü'l-hadîş'e müderris oldu. Andan Amâsiyye'de fetvâ ile Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldu ve anda müderris iken fevt oldu. Merķüm fıkḥa ve uşûl 'ilmini laţîf bilürdi. Emîrû'l-keâm, muşâḥabeti yahşi hoş kimesne idi.

[Hevâyî Mehemmed-i Karamanî]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Monlâ Hevâyî Mehemmed-i Karamanî'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup şoñra ba'zı yire müderris olup ba'dehu Üç Şerefeli'nün birine müderris oldu. Andan merķüma tekâ'üd aķçesi diyü

1 *Şakâ'ik* tercümesinde Hubaysî olarak okunmuştur. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 536. Kaynaklarda "Habîs" Kirman'da bir kasabanın adı olarak geçmektedir. bkz. Şemseddin Sâmî, *Kâmusu'l-A'lâm*, C 3, s. 422.

2 "şerhine hâşiyesi" mükerrer.

3 Yazmada "قولی یابلی". Tercümeye umumiyetle gösterişten uzak, dünyalık işlere önem vermeyen anlamlarında "tekellüfden âri" ibaresi kullanılmıştır. Bu biyografide de *Şakâ'ik*'ta böyle bir anlam mevcuttur. Kelimeyi tam anlam verecek şekilde okuyamadığımızdan dipnotta Arap alfabesiyle istisna ettik.

elli akçe ta'yîn olunup İstanbul'a gelüp evinde 'ibâdet ve taşnîfe meşgûl oldu. Lâkin [169b] emr-i Hâk yetişmegin müsevvedâtın beyâza çıkaramadı. Merhûm-ı merķûm Sulţân Süleymân evâ'il-i salţanatında vefât eyledi.

[Yetîm 'Alî Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Yetîm 'Alî Çelebi'dür. "Yetîm" dimege bâ'îş ol idi ki Sulţân Murâd zemânında muhkem fâ'un olup merhûmuñ vâlideyni ve cemî'-i akrabâsı gidüp bir 'ammesi qaldı. Ol besleyüp terbiye itdigü için "Yetîm" dimişlerdür. Şoñra bâliğ olıcaķ Tire'ye varup andan muhtaşarât okıdı ve yazu ta'lîm eyledi.

Andan Burusa'ya gelüp dânişmend oldu ve Şemâniyye binâ olınduk-da evvel anda dânişmend olanlaruñ biri de merhûm-ı merķûm idi. Şoñra dânişmend fâ'ifesi gördiler ki İstanbul'da ol deñlü şuğl olmaz. Taşşıl için eţrâfa taşıldılar. Merhûm-ı merķûm dahı ol zemânda yine Tire'ye vardı ve Kâdî-zâde ol târihde anda müderris idi. Anuñ yanında muhkem şuğl eyledi ve merhûm Kâdî-zâde'nüñ fazlı 'âleme şâyi' olıcaķ Sulţân Mehemmed Kâdî-zâde'yi Şah'n'a getürüp merhûm bile gelüp Şemâniyye'de şuğl eyledi. Vaktâ ki Kâdî-zâde Burusa'ya kâdî oldu merhûmı kaşd itdi ki Sulţân Mehemmed muhkem terbiyet idüp bir manşıb-ı tedris alıvire. Muhkem istemedi ve eyitdi ki: "Hâk te'âlâ ile 'ahd itmişümdür ki dünyâ menâşıbından bir manşıb mutaşarrıf itmeyem." [170a]

Ve Burusa'da bir gökçek evde sâkin oldu. Ehl ü 'iyâl ve evlâddan mücerred idi. Bil ki nefsi fî-sebîlî'llâhi te'âlâ 'ilm taşşıl itmek isteyenler için bezl idüp qomış idi ve hîç bir ferdi ders okımaqdan men' itmezdi. Belki olurdu ki günde şarfdan hadîş-i şerife varınca yigirmi belki dahı ziyâde ders dirdi ve bir ferdden muķâbeledede bir akça ücret almazdı. Ammâ hediye getürseler redd itmezdi ve fevt olıncaya deġin vazîfe qabûl itmemişdür. Geçinmesi ġâyet oldukça idi. Merhûm-ı merķûm ehl-i 'ilm idi. Her fenden gereġi gibi bilürdi. Dâ'im evķâtını 'ilm ü 'ibâdete harc ıderdi. Bâliğ olalı merhûm bir namâz fevt itmemişdür ve 'ömren harâm fi'l irtikâb itmemişdür. Kendü hâlle muķayyed idi. Aşlâ kimesne hâliyle muķayyed degül idi ve toķsanı geçmiş idi. Ağzından bir dişi düşmemiş idi ve güzel yazu yazardı ve gözliksiz ince ġubâr yazular okurdu. Merhûm eskice eksicek kitâbları cüz'i

bahâ ile şatun alurdu ve eksüğünü kendü yazardı ve kendü güzel cild itmek başardı. Ol kitâblara cild düzerdi. Bu hâlde merhûm çok kitâba mâlik olmuşdu. Merhûm tâzeliginde Sulţân Murâd'a irişüp [170b] Sulţân Murâd'ı görmüş idi ve târîhüñ toköz yüz yigirmisinde rahmet-i Hakk'a peyveste oldu. *Rahimehu'llâhu te'âlâ.*

[Şeyh]

Birisi dahı 'âlim Şeyh'dür. Halk içinde anuñla şöhet bulmuşdur. Müddet-i medide Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Medresesi'nde müderris olup anda vefât itmişdür târîhüñ toköz yüz sekizinde. 'Âlim ü şâlih kişi idi. Her 'ilmden bilürdi. 'Ulûm-ı Arabiyye'ye meyli ziyâde idi. Güzel nazm u neşri vardır. Gâyet meşğul kişi idi. Dânişmend tâ'ifesinden çok kimse merhûmdan müntefi' olmuşlardır.

[Monlâ Zâmîrî]

Birisi Monlâ Zâmîrî'dür. Aşda Sulţân Bâyezîd kullarındandır. Şâlih ve hâlim ü mütevâzi' kimesnedür. Lâkin 'ilmi za'îfdür. Sulţân Bâyezîd merhûm şâlâhı içün severdi. Şemâniyye Medresesi'n virdiginde kâdî'-asker Mü'eyyed-zâde ders dimege kâdir degüldür dimiş. Sulţân Bâyezîd dahı eyitmiş ki: "Mutavassıt dersin dir, ola ol kifâyet ider." dimiş ve Sulţân Selîm tahta geçdükde merhûm-ı merkûmı 'azl idüp tekâ'üd aççesi günde altmış akçe ta'yîn eyledi ve târîhüñ toköz yüz yigirmisinde fevt oldu.

ZİKR-İ KURRÂ-YI DEVLET-İ ES-SULTÂN BÂYEZİD HÂN

[Kaşamonî 'Ömer]

Ol zemânuñ kurrâsından birisi 'âlim-i 'âmil Kaşamonî 'Ömer'dür. Şâlih ü 'âbid ü mütedeyyin, 'ilm-i kıra'atı güzel bilür kimesnedür. Muttaşıl [171a] halqa 'ilm-i mezkûrı okıdup telkîn iderdi. Merhûmdan çok kimesne müntefi' olmuşdur. *Rahimehu'llâh.*

[‘Alâ’ü’d-dîn-i Kâstamonî]

Birisi dahı ‘âlim, ‘âmil ‘Alâ’ü’d-dîn-i Kâstamonî’dür. Mezkûr Şeyh ‘Ömer’ün şâgirdidir. Âbid, şâlih, ehl-i hayr, mübârek ‘azîzdür. ‘İlm-i kıra’atı hûb bilürdi ve çok kimesne ta’lîm idüp müntefi’ olmuşlardur.

[İbn ‘Ömer H’âce]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil zıkr olınan ‘Ömer H’âce’nün oğlıdur. Âbid ü şâlih ü dindâr kimesnedür. ‘İlm-i kıra’atı Monlâ ‘Alâ’ü’d-dîn’den görmüşdür. Çok kimesneye kıra’at-ı seb’â ve vücûh kıra’atı ta’lîm itmişdür ve çok kimesne merhûmdan müntefi’ olmuşdur.

Naql olunur ki merhûm küçüklüğünde Akşemsü’d-dîn Sultân ile şeref-i şöhbetiyle müşerref olup şeyh-i mezkûr merhûm-ı merķûmuñ başını şıgayup ‘ilm ü ‘âmel ve ‘ibâdetle du’â itmişdi. İttifâķi bir gün şeyhün kabri yanından geçüp şeyhi ziyâret kaşd itdükde görse ki türbenün kapısı bekinüp bevâb ğayrı yire gitmiş bulunmuş. Merhûm çağırıp eyitdi ki: “Ey Şeyh! Baña güç gelür ki seni ziyâret itmeyem gidem!” Der-ĥâl kilîdi açılıp düşüp girüp ĥazret ziyâret eyledi ve biraz tilâvet-i Qur’ân idüp maġfîret ile du’â idüp kalkup gitdi.

[Dellâk-zâde Hüsâmü’d-dîn]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil Dellâk-zâde Hüsâmü’d-dîn’dür. [171b] Sultân Meĥmed Câmî’nde ĥatîb idi. Sultân Bâyezîd devrinde naql itmişdür. Merhûm-ı merķûm şâlih, ehl-i ‘ilm, ‘Arabîyyet’i laţif ve ‘ilm-i kıra’atde mâhir ve tilâvet ü şavtı maķbûl ve ‘ilm-i naġamde kâmil, laţif şûret ve selîm-nefs ve kerîm-ţab’, ĥavâşş u ‘avâm içinde maķbûl kimesne idi.

[Ĥekîm Muĥyi’d-dîn Meĥmed]

Birisi dahı ţabîb-i ĥazîķ Ĥekîm Muĥyi’d-dîn Meĥmed’dür Kocaili’ndendür. Zemânesi ‘ulemâsından okımışdur. Andan ‘ilm-i tıbbâ ziyâde gûşîş idüp mahâret taĥşîl itmişdür. Ĥalk içinde tamâm ĥazâķatla meşhûr olmuşdı. Şoñra merķûmı Sultân Bâyezîd ĥekîmbaşî idüp ‘ilâcından râzî ve ĥoşnûd idi. Ol sebebdan merhûm ziyâde ikrâm iderdi. Merhûm şâlih ü

‘amil, dindâr, hayrâta mâ'il, fuḡarâ vü mesâkîni gözedür kimesne idi. Sulṭân Bâyezîd'ün evâ'il-i saltanatında fevt oldu.

[Hekim Hâcî]

Birisi dahı ṭabib-i ḥâzık Hekim Hâcî'dur. Evvel-i ḥâlinde ṭalibü'l-‘ilm olup ba'dehu 'ilm-i ṭibbâ ṭab'ı meyl itmegin çalışup geregi gibi taḥşil idüp ḥazâkat taḥşil itmişdür. Âkıbet merḥûm Sulṭân Bâyezîd, Hekim Muḥ-yi'd-dîn'ün vefâtından soñra merḥûm-ı merḡûmı ḥekimbaşı eyledi. Sulṭân Bâyezîd merḡûmuñ 'ilâcından ḡâyet ḥazz iderdi. Ol cihetden merḥûm muḡarreb-i [172a] pâdişâh olmuşdı.

[Naḡl] olunur ki bir gün Sulṭân Bâyezîd'ün ayakları muḡkem veca' vi-rüp şol deñlü ki eṭibbâya mürâca'at olındı. Hergiz teskîn-i veca'a dermânı olmadı. Âkıbet merḥûm-ı merḡûmı da'vet idüp getürdiler. Fevrî yanından bir kök mişâli nesne çıkarup mercimek miḡdârı kesüp Sulṭân Bâyezîd'e yutdurdı. Der-ḥâl ayaklarının veca'ı sâkin oldu. Rivâyet olunur ki Sulṭân Bâyezîd ḡâyet-i ḥazzından ḥekimüñ elin alup öpmişdür ve ḥekime 'azîm iḡsân u in'âmlar itmişdür. Merḥûm ṭoḡuz yüz on üçünde vefât itmişdür.

ZİKR-İ MEŞÂYİḤ-İ DEVLET-İ ES-SULṬÂN BÂYEZİD ḤÂN

[İskilibli Şeyḡ Muḡyi'd-dîn- Şeyḡ Yavşî- Pâdişâh Şeyḡi]

Ol zemânüñ meşâyihinden birisi 'âlim ü 'ârif-i bi'llâh İskilibli Şeyḡ Muḡ-yi'd-dîn'dür ki “Şeyḡ Yavşî” demekle ma'rûfdur. Müftiyyü'l-İslâm olan H'âce Çelebi Efendi'nün babasıdur. Evvel ṭalibü'l-‘ilm, ehl-i 'ilm idi. Geregi gibi taḥşil-i 'ilm idüp ba'dehu Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn Kuşcı ḡizmetine varup anda iştiḡâl itdi ve ol fevt olduğdan soñra ṭarîḡ-i taşavvufa sülûk idüp evvelâ Şeyḡ Muḡyi'd-dîn-i Kocevi ḡizmetine varup anda ḡaylî müddet suḡl ü mücâhede idüp ba'dehu anların işâretiyle Şeyḡ İbrâḡim-i Kayserî ḡizmetine gelüp anda [172b] ṭarîḡ-i taşavvufı geregi gibi tekmil idüp irşâd içün mücâz olmuşlardur ve seccâdeye geçüp 'ilm ü 'amel ve zâhir ü bâṭın riyâsetin cem' itmişler.

Naḡl olunur ki şeyḡ-i merḡûmı İskilib'den ḡacc-ı şerife gider olduğda Amâsiyye'ye uğrayup ol târiḡde Sulṭân Bâyezîd, Amâsiyye'de beg idi. Aña

eyitmişdür ki: “İnşâa'llâh ğam yime. Ben hacdan geldüğümde seni pâdişâh olmuş bulurum.” didi. Vâkı'â şeyh hacdan geldükde Sultân Bâyezîd'i pâdişâh olmuş bulmuşdur. Ol sebebdan merķūm şeyhe Sultân Bâyezîd muhkem maħabbet itmişdür ve halk içinde merķūm “Pâdişâh Şeyhi” demekle şöhrat bulmuşdur ve anuñ içün Sultân Bâyezîd, Sultân Selîm Câmî'i kurbunda bir 'âlî tekye binâ itmişdür ve merķūm-ı merķūmuñ kapusına ekâbir ü a'yân bir mertebe cem' olurlar idi ki tavşîf olmaz. Hattâ vüzerâ ve kâdî-askerler ve gâhî Sultân Bâyezîd merķūmı serâyına çağırıp ahyânen muşâhabet iderdi ve ma'a-zâlik şeyhüñ hiç bir hâline tağyîr gelmemişdi. Merķūm-ı merķūm vera' u taķvâda nice mükemmel idi ise 'ilm-i zâhirde daħı fazlî ile bâhir ve zâhir idi. Hattâ 'ulemâ merķūmdan ziyâde fazlından yacanurlardı.

Ve merķūmuñ cümle menâķıb u kerâmâtından menķüldür ki şeyhüñ aħıbbâsından ba'zı kimesnenüñ [173a] bir tâze oğlı bir cerîme işleyüp bi-hasebi'l-kânûn siyâset olınmak îcâb itmiş ve fevrî ol tâzenüñ babası hâzret-i şeyhüñ cânibine varup feryâd u tazarru' idüp iltimâs itmiş ki hâzret-i şeyh vüzerâyâ haber göndere ki merķūm tâzeyi itlâķ ideler. Şeyh daħı eyitmiş ki: “Gel tınma daħı anlardan büyük ki Rabbü'l-erbâbdur. Aña ilticâ idelüm.” Ol da “Hoş” diyüp gitmiş. Nâgâh ol mücrim irte dîvâna varup vüzerâ anuñ kemligine şehâdet idüp 'ukûbet olınmasına ittifâķ itmişken bi-ihtiyâr ol mücrimi gördükde eylûgine şehâdet idüp kapup koyuvirmişler. Ba'dehu cümlesi ta'accüb idüp “Dünden bizüm cümle ittifâķımız bunuñ hilâfına iken şimdi ne ğarîb hâl oldu.” dimişler. *Feķad vek'a'al-vifâķ 'ale'l-hilâf* bu degül idi. İllâ şeyhüñ teveccühleri ve şıdk u niyyetleridür.

Ve yine nakl olunur ki Mü'eyyed-zâde şeyh 'arif-i bi'llâh 'Abdu'r-raħîm Çelebi hikâyet idüp eydür ki Sultân Selîm'üñ evâ'il-i saltanatında kâdî-askerlikden ma'zûl olan karındaşum Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-raħmân Çelebi'yi göre vardum. Nâgâh müfâraķat-ı manşıbdan ğâyet melûl gördüm. Merķūmı alup şeyhüñ katına geldüm ve şeyh daħı karındaşuma külli naşîhat itdi. Aşlâ [173b] karındaşuma te'sîr itmeyüp sükût itdi oturdı. Hemân şeyh fi'l-hâl emr eyledi. Bir döşek şaldılar ve bir yaşadık ķodılar ve karındaşuma didi ki: “Var eyyâm-ı kâdî-askerligüñde nice otursan

1 “Hilaf üzerine ittifak olunmuştur.”

bunuñ da üzerinde böyle otur.” Karındaşum dahı kâlkup eyle oturdı ve şeyhüm aña beriden eyitdi ki “Manşıbıñuz mübârek ola.” Va'llâhi bunuñ üzerine on beş gün geçmedin Edrine'den Sulţân Selim'den bir hükm geldi ki karındaşum kâdî-‘asker ola ve Edrine’ye gele ve bu kışsa böyle olmak hıç umulmaz idi. Merhûm u merķûm târîhüñ toköz yüz yigirmisinde şılası olan İskilib’de vefât eyledi. *Nefe‘ana’llâhu te‘âlâ min-berekâtihi.*

[Şeyh Muşlihü'd-dîn-i Sirozî]

Birisi dahı ‘arif-i bi’llâh Şeyh Muşlihü'd-dîn-i Sirozî'dür. Zıkr olınan Şeyh Yavşî'nün hulefâsındandır. Eyü kimesne idi. ‘Âlim ü fâzıl ve ‘âbid ü zâhid ve hulk-ı ‘azîme mâlik ve irşâda kâdir kimesnedür. Şeyhi vefât itdükden sonra şeyhinün seccâdesine zâviyesinde ol geçmiştir. Merhûm u merķûmdan çok kimesne müntefi‘ olmuşlardır. Târîhüñ toköz yüz yigirmi altısında vefât idüp {Hâzret-i Ebâ Eyyüb-ı Enşârî kurbında bir mescid havâlisinde medfundur. Bu hakîr kâdî-‘asker olan Ca’fer [174a] Çelebi orada biri de defn olduğda hazır olup merhûm Ebu’s-Su’ud Efendi’den işitdüm ki eyitdiler ki: “Bu kabrün şâhibi Muşlihü'd-dîn Hâlif’e’dür. Eyü kimesne idi. Ak şakallu, laţif müşekkel, hasenül-kıyâfe ve taşarruf-ı tām-meye kâdir ‘azîz idi. Bir ‘aceb hâşşaları var idi kim her bār ki şakallarından bir kıl ki kopa iki päre idüp alup bir pākçe hoşkaya kōmış idi. Öldügi zemânda vaşiiyyet itdi ki kabrde bile koyalar.”}

[Seyyid Velâyet]

Birisi dahı şeyh ‘arif-i bi’llâh Seyyid Velâyet’dür. [Hüseynî]’dür. Şâhihü’n-neseb âl-i resüldür. Kirmâstî kaşabasında vücûda gelmiştir. Târîhüñ sekiz yüz elli beşinde andan İstanbul’a gelüp ‘Aşık Paşa evlâdından Şeyh Ahmed’ün kızın alup ve Şeyh Ahmed’den taşavvuf tarîkın tahşil idüp irşâda mücâz olmuştur ve anuñ kızına nikâh idüp almıştır. Şeyh Ahmed Zeyniyye’den ‘Abdu’l-laţif-i Kudsî hâzretlerinin hulefâsından idi ve merķûm târîhüñ sekiz yüz sekseninde hacca ‘azm idüp Mışr’a varduğda Seyyid Ebî Bekr oğlu Şeyh Seyyid Vefâ ile mülâkât idüp anlardan irşâda mücâz olup anlardan kelime-i tevhid telkîn eylemiştir ve Mekke-i Mükerr-me’ye varduğlarında Şeyh ‘Abdu’l-mu’tî merķûma meşâyih huzûrında

1 Yazmada “حسنی”.

esmâ-i hüsnâ kırâ'atına izn virüp [174b] cümlesi Seyyid Velâyet'e bereket ile du'â eylemişlerdür ve İstanbul'a geldüğünde târihü'n sekiz yüz seksen altısında Muharrem'ün yigirmi ikisinde İstanbul'da Seyyid Velâyet'ün babası Seyyid Aḥmed fevt olup evün bir güşesine defn olındı. Hâlâ mezârı meşhûrdur. Ziyâret olunup du'â ve teberrük olunur ve kendüsi daḥı kırk gün ḥaste olup istiskâ marazından tokuz yüz yigirmi tokuzunda âhirete nakl idüp 'ulemâ vü şuleḥâdan çok kimesne namâzlarına ḥâzır oldılar ve namâzında imâmeti Müftî 'Alî Çelebi eylemişdür ve kendünün mescidinün önünde kendünün vaşiyyetiyle bir eve defn olunmuşdur. Müddet-i 'ömri yetmiş üç yıl idi. Andan kendünün ḥâtunı Şeyḥ Aḥmed kıızı fevt olup yanına defn olındı. Şoñra kendü seccâdesine geçen oğlu Derviş Meḥammed fevt olup târihü'n tokuz yüz kırk ikisinde ol daḥı ol maḥalde defn olındı.

Naḳl olunur ki ol zemânda ki Sulṭân Bâyezîd oğlu Sulṭân Selîm'i İstanbul'a da'vet idüp eyitdi ki: “Gel sen 'askere serdâr ol. Bunları zabt eyle. Ben pâdişâh olayum. Huzûr ideyüm.” Sulṭân Selîm kâ'il olmayup “Elbette salṭanatı daḥı külliyetle baña virmek gereksin.” didi tûrdı. Bu eşnâda Sulṭân [175a] Selîm meşâyihî çağırdu her biriye bu ḥuşûsı söyleşdi. 'Âkıbet Seyyid Velâyet'i çağırdı. Ol varmak istemedi. Çok ibrâmdan şoñra varup “Şeyḥ salṭanat aḥvâli nice olur söyleye.” diyüp Sulṭân Selîm kelâm idicek ol daḥı eyitdi ki: “Ġam yime. Sen pâdişâh olursun. Ammâ 'ömrün çoğ olmaz.” didi. Nefsü'l-emr eyle oldı. Zîrâ merḳûm Sulṭân Selîm pâdişâh olup sekiz yıl ancak oldı pâdişâh ve Seyyid Velâyet naḳl idüp eyitdi ki: “Bir kez kayın atam Şeyḥ Aḥmed ile ḥacca gitdüm. Şeyḥ Aḥmed baña eyitdi ki oğul deñe gör, ola ki ḳuṭb-ı zemânı göresün. Anı imâmuñ şağ yanında tûrandur dirler.” didi. Ben de deñedüm gördüm ki Burusa'da muḳîm olan Monlâ İyâs Efendi'dür. İttifâkı ḥacdand gelüp Burusa'ya geldükde şuleḥâdan birisi baña şorup eyitdi ki: “'Arafât'da imâmuñ şağına tûran kim idi? Gördün mi?” didi. Ben de “Eved, şehriñüzde muḳîm olan Monlâ İyâs'dur.” didüm dir, hemân ol gice baña bir ağırı peydâ oldı ki kendümi öldüm şandum. Hele irtesi eyüce olup Şeyḥ Aḥmed ile Monlâ İyâs'ın ziyâretine vardum. Monlâ İyâs beni görmemiş gibi ḡazab ile baña dikdi ve dönüp [175b] eyitdi ki: “Niçün benüm sırrımu fâş eyledün? Bu gice üç def'a ḳaşd itdüm ki Allâhu te'âlâya du'â eyleyüm ki rûḥuñı ḳabz eyleye. Üçinde daḥı

Hâzret-i Resûl *şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem* hâzretinüñ rûh-ı şerîfleri gelüp hâ'il oldı. Oradan bildüm ki şaḥîḥü'n-neseb âl-i resûlün." Şeyḥ Aḥmed daḥı muḥkem 'özü eyleyüp 'afv recâ eyledi. Anlar daḥı 'afv idüp ben de kâlkıdum ellerin öpdüm ve benden râzî olup ḥayrla du'âlar eyledi.

Naḳl olunur ki evâḥirinde muḥkem ḥaste olup Taşköprü merḥûm ḥatırın şoravardukda eyitmiş ki: "Şimdi marâzum bir pâre gidüp eyülicige döndüm. Zîrâ bu gün kuşluk vaktinde Hâzret-i 'Azrâ'il, Faḳî 'Alî Çelebi şûretinde üzerüme girüp ben şandım ki ḳabz-ı rûḥa geldi. Muntazır olup tırdım. Bana eyitdi ki ben aña gelmedüm. Bil ki seni ziyârete geldüm diyüp selâm virüp gitti." Ve soñra merḥûm iki yıla ḳarîb ḥayâtda oldılar.

Naḳl olunur ki merḥûmuñ ḥayâtında Şeyḥ Sünbül Efendi ḥaste olup ḥalk anı öldi dimişler. Merḳûm Seyyid Velâyet dimiş ki: "Ḥayr ol şimdi ölmez. Bil ki ol benden soñra ölür ve benüm üzerüme namâz ḳılsa gerekdür." Vâḳı'â ḳaḫıyye eyle [176a] vâḳı' oldı.

Naḳl olunur ki Pîrî Paşa, Cemâl Ḥalîfe içün {Şovuk Kuyı Tekyesi'n icâd idüp} nâgâḥ bir rebî'ü'l-evvel ayında bir gice Pîrî Paşa ve sâ'ir 'ulemâ ve meşâyih mevlüdını dinlemek içün anda ḥâzır olmuşlar. Seyyid Velâyet daḥı taşrada şuffada ḥâzır olup oturmuş. Hemân başın ḳaldırıp eyitmiş ki: "Baña şimdi keşf-i şaḥîḥ ile ma'lûm oldı ki bu tekye Cemâl Ḥalîfe'den soñra medrese olur ve min-ba'd tekye olmaz." Fî-nefsi'l-emr eyle oldı. Bunun emşâli merḥûmuñ menâḳıbı ve mefâḥiri çokdur. Tafşîle bu muḥtaşar müteḥammil degüldür. *Nefe'ana'llâhu te'âlâ min-berekâtihî.*

[Muḫyi'd-dîn Meḥemmed- Bolılı Çelebi]

Birisi daḥı şeyḥ 'ârif-i bi'llâḥ 'âlim ü kâmil Muḫyi'd-dîn Meḥemmed'dür ki ḥalk içinde "Bolılı Çelebi" demekle meşḥurdur. Tarîḳa-i Zeyniyye'de Ḥacî Ḥalife ḫizmetlerinden terbiye bulup anlardan irşâda mücâz olmuşlardur ve kendülerden soñra seccâdelerinde ḳâ'im-maḳâm olmuşdur. 'Aceb kâmil, şaḥîb-i cezbe vü istiḡrâḳ 'azîz idi. Evvel müderris idiler. Soñra cümle menâşıbı terk idüp tarîḳat-ı fuḳarâyı ihtiyâr itmişlerdür. Toḳuz yüz târiḫinde riḫlet itmişlerdür ve {Hâzret-i Emîr Maḥallesi üstinde şeyḫi 'Abdu'l-laṭîf ile bir yirde yatur [176b] lar.} *Nefe'ana'llâhu te'âlâ min-berekâtihimâ.*

[Şücâ' Efendi- Niyâzî]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Şücâ' Efendi'dür ki "Niyâzî" demekle ma'rûfdur. Monlâ Vildân'ın karındaşıdır. Âlim ü şâlih ve 'arif ü muhakkik ve 'âbid ü zâhid ve dâ'im 'ilm ve 'ibâdete müştâgil 'azîzdür. Evvel manşib-ı kazâ ile teqayyüd idüp ba'dehu cümlesin terk idüp Şeyh Hâc Halîfe hizmetine irmişdür ve anlardan tarikat-ı şüfiyyeyi tahsil itmişdür ve irşâda mücâz olmuşdur. Târîhün tokuz yüz on dördinde Burusa'da âhirete nakl itmişdür.

[Şafiyü'd-dîn Muştafâ]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Şeyh Şafiyü'd-dîn Muştafâ'dur. Aşlı Kânkır'dandır. Tarîk-i taşavvufî Hâc Halîfe hazretlerinden görmüşdür ve anlardan terbiye bulup kemâle irüp sonra Şeyh Bolılı Çelebi'den irşâda mücâz olmuşdur. Târîhün tokuz yüz on tokuzunda Burusa'da rahmet-i Hak' a peyveste oldu ve kendü şeyhi Halîfe Çelebi yanında medfündür.

[Burusalı Velî Rüstem Halîfe]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Burusevî Velî Rüstem Halîfe'dür. Aşlı Göynük'dendür. Şâhib-i kerâmet azîzdür. Hâlini halkdan gâyet gizlerdi. Ol sebebdan sıbyân ta'limine rızâ virüp söylemesi zarûret olmayınca olmazdı. Evvel kesb üzere olmuşdı. Şöñra hemân [177a] makâm-ı tevekküle varmışdı ve ma'a-zâlik gâñi vü fakîre bezl ü ihsân üzere idi. Bir kimseden bir nesne almazdı. Kaçan ki bir kimse kendüye hediye getürse nice ol deñlü ol kimesneye 'ivaż virürdi. Merhûm-ı merķûm 'âbid ü zâhid, takî vü nakî kimesnedür. Hâc Halîfe hizmetlerinün hulefâsındandır. Lâkin meşrebinden fehm olınan oldur ki Üveysî meşreb olalar.

Nakl olunur ki Şeyh Rüstem Halîfe'nün ahibbâsından ba'zısının gözü ağrıyup şeyhe varup hâlin 'arz itdükde şeyh eyitmiş ki: "Bir zemânda benüm de gözüm ağrımışdı. Bir gün giderken bir taze kimesne râst geldüm. Baña didi ki "Ey oğul, öylenün ve yatsunun ve aşşamuñ iki âhirün sünnet-i mü'ekkedelerinde mu'avvizeteyn okımağa müdâvemet eyle. İnşâ'llâhu te'âlâ marâzdan halâş olursun." didi. Ben de eyle eyledüm. Bi-hamdi'llâh halâş buldum." Nakil eyitdi "Ben de eyle eyledüm. Bi-hamdi'llâh halâş

buldum.” Nâkil eyitdi, ben de şeyhe şordum eyitdüm ki ol tâze kimesne ne aşl kimesne idi. Buyurdılar ki “Bir meşhûr kimesnedür.” Ya'nî Hâzret-i Hızır'dur demek isterler didi ve merķûm râvî dahı bu hâle bir miķdâr müdâvemet itmiş. Bi-‘inâyeti’llâhi te‘âlâ gözleri eyü olmuş ve yine rivâyet [177b] olunur ki toķuz yüz on yedide Burusa’da bir zemânda fetret olup bir hârici gelüp şehri urmak ihtimâli olmuş. Halk segirdüp Şeyh Rüstem’ün yanına varup meded taleb itmişler ve kaçd itmişler ki kaçup şehirden gide-ler. Merķûm şeyh dahı eyitmiş ki: “Korkmañ! Ol bu şehre gelüp girmez.” Fi-nefsi’l-emr gelüp girmemişdür.

[Şeyh ‘Alî Dede]

Birisi dahı ‘arîf-i bi’llâh Şeyh ‘Alî Dede’dür. Şeyh Vefâ’nun hâlifesidür. Kendüden sonra seccâdeye anlar oturmuşdur. Bir pîr-i za’îf idi. Ömren ehl ü ‘iyâlî olmamışdı. Mîr-i mücerredân idi. Dâ’im ‘ibâdetde idi. Mütevâzî‘, laîfî’l-hulk kimesne idi. Az nesneye kanâ’at idüp Hâlîk’ına hâmid ü şâkir idi ve nefsi mübârek ve semti semt-i şalâh ve tarîkat-ı felâhda eyü ‘aziz idi.

[Kara ‘Alî]

Birisi dahı şeyh-i ‘arîf-i bi’llâh Kara ‘Alî’dür. Tarîkatı şeyh ‘arîf-i bi’llâh Hâc Hâlifeden görmüşdür. Merķûm-ı merķûmdan menķüldür ki şeyhün hizmetinde şol deñlü riyażet ü tã’at itdi ki hattâ üç defa cemî’ bedenümde olan etüm eriyüp gitmişdür. Ba’dehu şeyhün vefâtından sonra Şeyh Muḥ-yi’d-dîn-i Kocevî’nün hizmetine vardum. Anlaruñ yanında gūyâ ki mektebe gelmiş tıfl-ı ebced-h’ân nice ise eyle eyledüm ve kendülerün [178a] vefât idince hizmetlerinde oldum. Pes Şeyh Hâcî Hâlifeden ve Şeyh Muḥ-yi’d-dîn’den irşâda mücâz olmuşlar. Ba’dehu kendü hâliyle muḥayyed olup vefât idince derûn-ı hânedan taşra gelmemişlerdür. Târîhün toķuz yüz on toķuzunda riḥlet eylediler.

[Seyyid ‘Alî bin Meymûn-ı Mağribî]

Birisi dahı şeyh ‘arîf-i bi’llâh Seyyid ‘Alî bin Meymûn-ı Mağribî’dür. Mağrib-zemînde andan Rûm’a gelmişdür ve Rûm’da Burusa’da ḥaylî zemân iķâmet idüp çok kimesne terbiyet itmişlerdür. Şeyh İbn ‘Arafe yanında ve

Şeyh Debbâs yanında terbiye olmuşdur. Ba'dehu Mısr'a gelüp andan hac idüp ba'dehu Şâm'a gelüp anda târîhün toköz yüz on yedisinde fevt oldu. Merhûm u merķûm kitâb u sünnet ile bir vechle âmil idi ki ta'bîr olmaz. Ğâyet müttakî vü 'âbid, şâhib-i maķâmât u kerâmât 'azîz idi ve eydür-di ki: "Eger 'Osmân oğlu Bâyezîd gelse anuñla mu'amelem olmaz." İllâ nesne eyle olurdu ve kendüyi ziyâret idenlere ķal[k]mazdı. Lâkin yanına [bir]¹ ehl-i 'ilm gelse anı ta'zîm için altına bir post döşerdi ve haķ sözlü kimesne idi. Hattâ mürîdlerinden birinden bir münkir vaz' görse kendü 'aşasıyla dögerdi ve bu bâbda [178b] hîç bir ferdden havf itmezdi ve ğazab-nâk kimesne idi. Hattâ ba'zı kimesnenün 'aşâ ile nice 'uzvın ufatmışdur ve merhûm-ı merķûm aślâ vazîfe ķabûl itmeyüp ümerâ vü selâtininden daķı hediye kısmın almamışdur. Bunuñla böyle günde yigirmi miķdârı mürî-de ta'am virürdi.

{Zemânemüzde olan ķuţbü'l-'ârifin ve 'umdetü'l-vâşılın Üftâde Efendi naķl idüb buyurdılar ki "Seyyid 'Alî-i Mağribî'den işitdüm ki didi ki Mağrib-zemînden çıkup siyâhat tarîķiyle gezdüm. Her ne yirde ki bir şeyh işitdüm. Yanına vardum. Tesellî bulmadum. Vaktâ ki Hamâ'ya vardum. Gördüm bir küççük kapuya birer birer halk çekilüp giderler, ben daķı içeri oldum, gördüm. Şadr-ı meclisde bir nûrânî pîr oturup halka-i zıkr ķurup âdâb ile cehr ile zıkrü'llâh iderler. Meclis tamâm olduķdan soñra şeyh dönüp baña eyitdi ki: 'Yâ 'Alî! Ceddünün tarîķatı işte budur.' Ben daķı bu hâlden mütenebbih olup şeyhimün hizmetine bel bağladum, bi-'inâ-yeti'llâh murâduma vâşıl oldum ve merhûm mürîdlerini nefis hażz idecek ta'âmdan men' iderdi ve baklava için eydürdi ki: '*Hâzâ mebhûsun lâ-ye'kuluhu illâ menhûs.*'"² } [179a] Ve merhûmuñ menâķıb-ı celîlesine nihâyet yokdur.

[‘Ulvân-ı Hamevî]

Birisi daķı şeyh 'ârif-i bi'llâh 'Ulvân-ı Hamevî'dür. Aşlda müderris idi. Soñra tedrisi terk idüp mezkûr Şeyh Mağribî hizmetine vâşıl olmuşdur ve anda tarîķatı tekmil itmişdür. Merhûm-ı merķûm haķîķat zıkrlerinden bir deryâ idi. Ehl-i 'ilm, ehl-i fazldı ve zâhid ü müttakî, aķlâķ-ı hasene ve

1 Yazmada "بو".

2 "Bu değersiz bir şeydir. Onu ancak talihsiz yer."

menâkıb-ı celîle şâhibi idi ve ol hâlde İmâm Şâfi'î mezhebi üzerine idi. Fetvâ virürdi. Tārîhüñ tokuz yüz yigirmi ikisinde intikâl eyledi.

[‘İrakî-zâde Şeyh Mehemmed]

Birisi dahı şeyh ‘arif-i bi’llâh ‘İrakî-zâde Şeyh Mehemmed’dür. Evvel sipâhî tarzında olup Çerkes ümerâsından ba’zı begün oğludur. Haylice mâla ve haşmet ü ricâle mâlik idi. Şoñra cümlesini terk idüp Şeyh Mağribî hazretlerine mürid oldı ve anuñ yanında küllî riyâzet ü mücâhede eyledi. Hattâ nakl olunur ki bir issi zemânda yigirmi gün miqdârı şu içmeyüp ‘âkıbet şusuzlıkdan uşşı gitmişdür ve şeyhine “İbnü’l-‘İrakî ‘atşdan ölivürür şu virelüm.” didiler. “İlâ-raḥmeti’llâhi” didi. Şoñra tekrâr be-tekrâr şu virilmesi iltimâs idicek buyurdılar: “İki elinüñ ayalarına şovuk [179b] şu dökün.” Anlar dahı döktiler. Sersâm şekliyle kâlkup sendereyerek hücre-sine gitdi. Bi-‘inâyeti’llâhi te’âlâ bu hâl üzerine bir iki gün geçmeyüp mez-bûra tarîk-i Hâk feth olup murâda vâsıl oldı. Merḥûm-ı merḥûm ‘âbid ü zâhid, şâhib-i takvâ ‘azîz idi. Şoñra varup Medîne-i Münevvere’de mücâvir olmuşdur. Anda fevt olmuşdur. {Merḥûmuñ yedügi ve geydügi kendü kes-b-i yediyle idi. Hattâ **nakl** olunur ki kendüsini bir ‘amele icâreye virürdi. El alduğı ücretün nıfşın alurdi ve anuñla nice zemân geçünirdi. Merḥûm Şâm’da iken Sulṭân Selim Şâm’ı feth itmişdür ve merḥûmı gelüp ziyâret itmişdür.}

[Şüfi-zâde]

Birisi dahı Şüfi-zâde şeyh ‘arif-i bi’llâh ‘Abdu’r-raḥmân’dur. Evvel-i hâlinde tâlibü’l-‘ilm dânişmend idi. Efḍal-zâde oğlu Mûsâ Çelebi Şaḥn’da müderris iken anuñ hizmetinde idi. Şoñra bu cümleyi terk idüp tarîk-i taşavvufa sülûk itdi ve Şeyh Mağribî hazretlerine mürid oldı ve anuñ yanında az müddetde tarîkatı kemâle irgürdi.

Nakl olunur ki bir gün merḥûm-ı merḥûm şeyhinüñ yanına varup kendü nefsinden şeyhe şikâyet eylemiş. Zîrâ tarîkatuñ binâsı havâṭırdan [180a] şikâyet olmaḵ üzeredür ve eyitdi ki: “Sulṭânüm! Çok nefis işlâh oldı. Benüm nefis-i emmârem şalâḥa gelmedi.” dimiş. Şeyh dahı eyitmiş ki: “Ol nefis-i emmâre bi’s-sü’ degüldür. Bil ki nefis-i emmâre bi’l-hayrdur.” dimiş. Ol dahı

eyitmiş ki: “Hayır, hayır. Ben anı bilürüm. Nefs-i emmâre bi's-sû”dur.” demiş. Şeyh dağı merķūma “Kalk var git yâ 'Abdu'r-raḥmân!” demiş. Ol dağı kalkup gitdükden sonra şeyh yanındaki aşhâbına eyitmiş ki: “Şeyh 'Abdu'r-raḥmân'ın deryâsında hayrân ve ser-gerdân oldum. Şol cihetden ki aşlâ kendüsine ḥüsn-i zannı¹ ve i'tikâdı yokdur. Zîrâ kişünün kendüye ḥüsn-i zannı muḥkem mekrdür.” demiş ve Şeyh Mağribî Şâm vilâyetine gider oldukça merḥūm Şūfî-zâde'yi Burusa'da kendü yerine ḥalife eyledi gitdi.

[İsmâ'il-i Şîrvânî]

Birisi dağı şeyh 'arîf-i bi'llâh İsmâ'il-i Şîrvânî'dür. Evvel-i ḥâlinde 'ilme iştigâl idüp Monlâ Celâlü'd-dîn-i Devvânî'den taḥşîl-i fezâ'il itmişdür. Ba'dehu H'âce 'Abdu'llâh-ı Semerķandî hizmetine peyveste olup katlarında terbiye bulmuşlardur ve kâmil aşhâbından olmuşlardur. Vaḳtâ ki Hâzret-i H'âce âhirete naḳl itdiler. Merḥūm-ı merķūm Mekke-i Mükerrreme'ye [180b] varup anda mücâveret kıldılar. Ba'dehu Sulṭân Bâyezîd zemânında Rûm'a gelüp târîḥün toḳuz yüz kırķına ḳarîb sene fevt oldu. Merḥūm-ı merķūm uzun boylu, çok yaşamış, ağır, heybetlü 'azîz idi ve aḥvâl-i ḥalkdan münḳatı² olup kendü nefsiyle muḳayyed ve teklîfi terk itmiş, ḥulķı gökçek kimesne [idi]. Merḥūmuñ yanında büyük ve küççük, ḡanî vü fakîr bir idi ve 'ulûm-ı zâhirede ziyâde fazlı var idi. Hattâ Mekke'de evlâd-ı 'Arab içinde *Tefsîr-i Kâdî* ile ḥadîs-i *Buhârî* naḳl iderdi.

[Baba Ni'metu'llâh]

Birisi dağı 'arîf-i bi'llâh Şeyh Baba Ni'metu'llâh'dur. Merḥūm-ı merķūm zâhirde ve bâtında bir deryâ-şîfat 'azîz idi. Ma'arîf-i Rabbâniyye'nün re's ü fâzılı ve deryâ-yı esrâr-ı İlâhiyye'nün keştî-bânı, ḡınâ üzerine fakr u fenâ ihtiyâr itmiş bir kâmilü'l-'ayâr kimesne idi. Hattâ merḥūm Ḳur'ân-ı 'Azîm'e bir tefsîr-i şerîf itmişdür. Aşlâ yazduğı zemânda bir tefsîre mürâcâ'at idüp müṭâla'a itmemişdür. Ma'a-zâlik anda şu deñlü ḥaḳâ'ik u daḳâ'ik derc itmişdür ki ekser-i nâs idrâkinden 'acizdür. Huṣûşâ ki 'ibâret ü edâsında şol deñlü feşâḥat u belâḡat [181a] vardır ki ta'bîr olmaz. Taşavvufdan *Gülşen-i Râz*'ı ḡâyet laṭîf şerḥ itmişdür. Merḥūm Ḳaraman'da Akşehr'de muṭavaṭṭın olup anda fevt olmuştur.

1 Yazmada “ḥüsnî ve zannı”.

[Muhammed-i Bedaḥşî- Şeyḥ Bedaḥşî]

Birisi daḥı ‘arif-i bi’llâh Şeyḥ Bedaḥşî’dür. Şeyḥ Otrârî-zâde’dan tarîkat görüp şeyḥi gibi terk-i dünyâ ve tecerrüdi ‘âdet idinmişdür. Şoñra merḥûm-ı merḥûm Şâm-ı Şerîf’e varup anda tavaṭṭun itmişdür. Vaḳtâ ki Sulṭân Selîm Hân bilâd-ı Şâmiyye’yi¹ feth idicek merḥûm şeyḥüñ iki def’a ziyâretine ve tamâm edeb ü vaḳâr üzerine otirup mâ-beynlerinde kelâm olmayup ḳalḳup gidilmişdür. Ba’dehu yine şeyḥüñ ziyâreti için varılup şeyḥ eyitdi ki “Sen de ben de Allâhu te’âlânuñ ḳullariyuz. Senüñle bu emrde ber-â-berüz. Ammâ farkımız şol deñlûdür ki senüñ arḳañ ḥalḳuñ yükiyle ağırdu. Benüm arḳamsa ḥafîfdür. Kimesne yükiyle ağır degüldür. Pes imdi sa’y eyle ki Müslimânlaruñ yükini zâyî‘ itmeyesün.”

Naḳl olunur ki def’a-i ülâda Sulṭân Selîm’dan su’âl olındı ki “Niçün şeyḥ yanında kelâm itmediñüz?” Eyitdi ki: “Feth-i kelâm uludan olur. Anlar feth-i kelâm itmeden biz söylemek edeb degüldür.” Ve merḥûm şeyḥüñ kelâm itmediği tenezzül idüp edeb ri’âyet itdüğü için idi.

Naḳl olunur ki H’âce ‘Ubeydu’llâh-ı [181b] Semerḳandî neslinden H’âce Muhammed Ḳâsım bir gün sâbıku’z-zıkr H’âce İsmâ’il-i Şirvânî hizmetine varup H’âce İsmâ’il merḥûmı müṭâla’a-i kütûbe tergîb eylemiş. Merḥûm daḥı vaḳtde müsâ’ade bulmazın diyü ‘özü beyân itmiş. Andan ḳalḳup Şeyḥ Muhammed-i Bedaḥşî hizmetine gelüp şeyḥ-i merḥûm, H’âce Ḳâsım’a eyitmiş ki: “Beñzer ki H’âce İsmâ’il yanında idüñ.” H’âce Ḳâsım daḥı “Eved eyle idüm.” demiş. Yine eyitmiş ki “Seni kitâblar müṭâla’asına rağbet göstermiş.” Ol daḥı “Eved eyle eyledi.” demiş. Şeyḥ daḥı eyitmiş ki “Sen anuñ sözine iltifât eyleme. Zîrâ ben ‘ammumdan ve’l-Âdiyât sûresine dek ancaḳ okıdum. Hâlâ ‘ilmde ben Monlâ İsmâ’il’e ihtiyâcum yokdur.” demiş. Andan şoñra eyitmiş ki: “Ben Monlâ İsmâ’il’ün ḥâlinden ‘acebe ḳaldum. Ben anuñ nice kişi idügin bilmedüm. Zîrâ gâhî ben anı ğâyet yüce gördüm gâhî ğâyet alçaḳda görürdüm.” demiş. H’âce Ḳâsım eydür: “Şeyḥ Bedaḥşî’nün meclisinden ḳalḳup H’âce İsmâ’il’ün yanına vardum ve baña eyitdi ki şâyed şimdi sen Şeyḥ Muhammed-i Bedaḥşî meclisinde idüñ. Ben daḥı eved eyle idüm didüm ve eyitdi ki seni müṭâla’adan men’

1 Yazmada “شاهيه”.

2 Yazmada “itdüm”.

itmiş. Ben dahı eved [182a] didüm ve eyitdi ki saña mü'tâla'ada 'azîm nef' vardur. Zîrâ senüñ dedeñ H'âce 'Ubeydu'llâh âhir 'ömrinde gicelerle *Tefsîr-i Kâdî* mü'tâla'a iderdi. Andan sonra eyitdi ki benüm Şeyh Bedahşî ile ğarîb hâlüm vardur. Kaçan ben anuñla muşâhabet itmek dilesem kendümi ğâyet yüksekde görürüm ve kaçan muşâhabetin terk itmek dilesem kendümi ğâyet alçağda görürüm." demiş. Merhûm-ı merķûm Şeyh Bedahşî Şâm'da fevt olmışdur târihüñ toköz yüz yigirmi ikisinde.

[Seyyid Ahmed-i Buhârî]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Seyyid Ahmed-i Buhârî'dür. Hazret-i Hasan evlâdındandır. Evvelâ Şeyh H'âce 'Ubeydu'llâh-ı Semerķândî ile muşâhabet idüp ba'dehu anlaruñ emriyle Şeyh İllâhî ile muşâhabet itmişdür. Şeyh İllâhî hazretleri Rûm'a teveccüh itdügin merķûm Seyyid Ahmed dahı ehlini ve 'iyâlini Buhârâ'da koyup Şeyh İllâhî dahı merķûma ğâyet ri'âyet ü ta'zîm idüp oturmakta sağ cânibini anlara ta'yîn itmiş idi ve merķûmuñ üzerine 'ulemâdan ve fuзалâdan bir ferdi taķdîm itmezdi ve Hazret-i Şeyh merķûmı imâmet içün ta'yîn itmiş idi. Mâdâm ki Simâv'da karar itdiler hizmetin bunlardan ğayrı kimse görmedi ve Şeyh İllâhî eyitdi ki: "Bize Seyyid Ahmed-i Buhârî altı yıl miķdârı [182b] yatsı âb-destiyle şabâh namâzın kılılmışdur." Hazret-i Seyyid'e ol müddetde uyhusından s'âl itdiler. Eyitdi ki: "Her şabâh şeyhüñ katırını tağa iletürdüm ki şeyhüñ maţbahına odun iletem. Ol zemânda katırı bir miķdâr şalivirürdüm ki biraz ot otlaya. Ol hâlde arķamı bir ağaca virürdüm ve bir sâ'atcik uyurdum."

Andan sonra merķûm Seyyid Ahmed şeyhüñ izni ile tecerrüd tarîķi üzere tevekkülen 'ale'llâh Hicâz seferine gitmişdür ve Şeyh İllâhî merķûm Seyyid Ahmed'e bir merkeb ve on dâne akçe ve fuķarâ sufresinde bir etmek virmişdür ve bu mezkûrlardan ğayrı Seyyid Ahmed'üñ yanında ancak bir *Muşhaf-ı Şerif* ve bir *Kitâb-ı Meşnevî* var idi. *Muşhaf-ı Şerif*i yolda uğruldılar. *Kitâb-ı Meşnevî* dahı ba'zı yoldaşlaruñ ibrâmıyla bey' idüp bile getürdiler ve yolda bir ferdden mâl ve şadaķa ķabûl itmediler. İllâ bir kimesne bir filori getürdi ve ibrâm idüp eyitdi ki: "Bu H'âce Bahâ'üddîn-i Nakşbendî'ye nezdür." Andan sonra anları da alup ķabûl eylediler ve ma'a hâzâ Hazret-i Seyyid hüsn-i hâl üzerine ve harchlıkda kemâl-i vüs'at

ve huzûr üzerine sefer itdiler ve biraz müddet Kud's-i Şerîf'de sâkin oldılar ve bir yıla qarîb [183a] Mekke'de tûrdılar ve ol müddetde üzerlerine nezr itdiler ki her gün Ka'be-i Mükerrreme'yi yedi kez tavâf idüp ve iki yılûn mâ-beyninde yedi kez sa'y ideler ve her gice gâh tavâf idüp gâh kıyâma varup ve gâh oturlar idi. Muhaşşal bir sâ'at uyumazlar idi. Bunuñ birle bünyeleri ve cismieri za'îd idi ve Şeyh İlahî Hâzret-i Seyyid'e mektûb gönderdi ki Rûm'a gele. Anlar dahı şeyhûn emrine itâ'at idüp inkiyâd gösterüp Rûm'a şeyhûn yanına geldi.

Merķûm Seyyid Ahmed'den hikâyet olunur eydür ki: "Baña İstanbul şeyhlerin görüp ziyâret eylemek hâtırası geldi. Bu huşûşda şeyhden izn taleb itdüm. Şeyh dahı izn virdi ve eyitdi ki ol şehriñ ahvâlini tettebbu' eylegör ve halkı beni da'im da'vet iderler. Ben dahı kalkup İstanbul'a gelüp Şeyh Vefâ Tekyesi'ne kondum. Nâgâh ikindi namâzı olup şalât için câmi'e girdüm. Şeyh Vefâ dahı mihrâb kapusından çıkup halka imâmet eyledi. Vaķtâ ki namâzdan fâriğ olduk Şeyh Vefâ aşhâbıyla vird okımağa meşgûl oldılar. Ben dahı edeb üzere uzakda bir yirde oturdum ve her bâr ki başum kaldurdum ki şeyhe nazar idem diyü şeyh [183b] dahı baş kaldırup baña nazar iderdi. Vird tamâm olduķdan sonra kalkup Şeyh Vefâ cânibine teveccüh eyledüm. Şeyh dahı kalkup beni qarşulayup ve kucaklayup öpdı. Andan edeb üzere şeyhûn huzûrında oturdum. Ben de ve şeyh de bir zemân sâkit oldum. Andan şeyh başın kaldırup aşhâbına eyitdi ki bu kimesne bizüm konıgımızdur. Buña ri'âyet eyleñ diyüp andan kalkup hâlvete girdi ve ol gice ben anda yatup vâķı'anda gördüm ki şeyhûn câmi'inüñ bir güşesinde bir za'îfçe çerâğ yanar. Benüm elimde dahı bir mûm olup kaşd itdüm ki ol çerâğdan yaķam. Hemân çerâğ gözümden ğâ'ib oldu. Üç defa bu hâli müşâhede eyledüm. Kaẓiyye ne olduĝın añladum ve ol üç defa böyle gördüm. Üç gün anda müsâfirimüz şûreti imiş. Andan şabâh şeyhle biraz müşâhabet idüp icâzetle revâne olduk ve Şeyh İlahî'ye mektûb yazdum ki bu yire gelmeden ferâĝat idüp anda turmañuz hayrludur diyü. Ol sebebden Şeyh İlahî biraz müddet Simâv'da qarâr itmişdür."

Soñra Şeyh İlahî İstanbul'a gelüp andan Rûmili'ne varup târihüñ se-kiz yüz tokşan [184a] altısında vefât idicek şeyhûn hilâfeti ve berâkât ve

envârı merkûm Seyyid Ahmed'e zâhir olup ekâbir ü a'yân manşibların terk idüp añsız hâk-i pây ile müşerref olmağa izhâr-ı şevk gösterdiler. Pes tâlîbînün mezâhimesi sebebinden şeyh-i mezkûr İstanbul'da bir mescid ve anuñ qurbında fuqarâya sâkin olıcağ bir nice hücre binâ eyledi ve anlaruñ ma'îşetleri için nice vakf tertib eyledi ve merhûm-ı merkûmuñ âdâb-ı meclisi şöyle idi ki kendüler tamâm heybet ü vakâr üzerine oturur idi ve halk eṭrâfından halka bağlayup muhkem edeb üzere oturlardı. Bir vechle idi ki şanduñ her birisinün başında bir kuş vardur ve şeyh-i merkûm gönül ahvâline tamâm muṭṭalı' ve vâkıf idi. Hattâ ehl-i meclis, hâṭıraların şeyhe 'arz itmedin cevâbların olup giderler idi ve merkûm şeyhün meclisinde aṣlâ dünyâ kelâmı söylenmez idi ve kendü tarîkatları 'azîmet ile 'ameldür ve terk-i bid'atdır ve ittibâ'-i sünnetdür ve terk-i şü-retdür. Dahı halkdan kesilmekdür ve zikr-i hafîye müdâvemettür. Dahı 'uzlet-i enâmdur ve kılllet-i kelâm u ta'âmdur ve ihyâ-yı [184b] leyâlî ve şavm-ı eyyâmdur. Merhûm-ı merkûm târîhün tokuz yüz yigirmi ikisinde fevt olup kendü mescidlerinün qurbunda defn olındı. Hâlâ mezâr-ı şerîfleri 'azîm ziyâretgâhdur.

Kendülerün halîfesi olan Maḥmûd Çelebi Efendi hikâyet idüp eydür ki: "Vaqtâ ki şeyhi gusl ve eḥîbbâsından birisi şuyın koyardı ve birisi dahı hayâmdan derledükce benüm derümi siler idi. Nâgâh şeyh üç def'a gözin açup hayâtında nazar ider gibi baña nazar itdi." Ve dahı [Maḥmûd]¹ Çelebi eyitdi ki: "Vaqtâ ki şeyh-i merkûmı kabre kôduğ. Hemân fevrî kendüsi kıbleden cânibe teveccüh eyledi ve ol maḥalde hâzır olan qarılar görüp çağrışup Resûl'llâh hazretlerinün rûh-ı şerîflerine şalavât virdiler.

[Şeyh Muşlihü'd-dîn Tavîl- Uzun Muşlihü'd-dîn]

Birisi dahı 'ârif-i bi'llâh Şeyh Muşlihü'd-dîn Tavîl'dür. Kaştamonı'dan Küre'dendür. Evvelâ 'ulûm-ı zâhireye meşgûl olup zemânesi fuṣalâsı mâ-beyninde fazlla meşhûr olup maḥbûl-i enâm olmışdı. Ba'dehu ṭab'ına tarîk-i taşavvufuñ maḥabbeti düşüp ol zemânuñ meşâyihini görüp şeref-i şoḥbetleriyle müşerref olup âkıbet İlâhî-zâde Efendi hizmetine irüp anda karar itmişdür ve âlem-i âhirete [185a] naql idince hizmetlerinde ṭurup

1 Yazmada "محمد".

kemâ-hüve haqqıhu tarîk-i taşavvufî tahşîl itmişdür ve füyûz-ı İlâhiyye tekmîlinde gâyet vâsıl olmışdur. Merhûm-ı merķûm halkdan münkaṭı' olup 'avâ'ık-ı dünyeviyyeden mücerred olup halkdan i'tibâr ve 'âdetiyle teķayyüd itmegi bilmezdi. Zâhirlerinden heybet ü celâl ańlanup lâkin muşâḡabet-i dil-guşaları ile muġtenim olduķda luṭf u cemâl müşâḡede olınurdı.

Naķl olunur ki merhûm u maġfûr Sultân Bâyezîd'e bir risâle yazup göndermişdür ve anda 'arş u kürsiye müte'allik taḡķikât beyân idüp âhirinde eyitmiş ki kaçan bir yirde muzlim olsa ol cānibün şuleḡası peygamber ḡazretlerini vāķı'ada maḡzûn görürler imiş. Hâlâ Kûre şuleḡası ḡazret-i Risâlet-penâh'ı *şallâ'llāhu 'aleyhi ve sellem* maḡzûn görmişler. 'Acebâ ne maķûle zulm için eyle maḡzûn görindiler diyü aradıķ gördük. Felâ 'azîm zulm ḡuşuşı için imiş. İmdi recâ olunur ki ol zulm ref' olına. Hemân bu ḡuşuşdan sońra Sultân Bâyezîd ol zulmi fevrî def'ine emr eyledi ve hezâr dürlü 'özr basît idi ki şimdiye dek ol zulme muṭṭalı' olmamışdı. Ol sebebden bu zemâne dek ḡalmışdı. [185b]

Naķl olunur ki 'ulemâdan ba'zısı yanına varup tarîkden şikâyet idüp bu tarîki terk etmek isterin didükde eyitmiş ki "Tarîk didügin ne aşl tarîkdür. Ol daḡı tarîk-i 'ilmdür." demiş. Şeyḡ-i merķûm eyitmiş ki: "Hiç tarîk-i 'ilmden eyü tarîk bulduń mı?" diyüp ol hâle daḡı sükût eyledi. Şeyḡ daḡı dönüp eyitdi ki "Germiyānî Sinān Çelebi'yi bilürinüz var mı?" İçlerinden ba'zısı "Eved bilürüz" didükde "Anı ne vechle bilürsüz?" diyü su'âl itmişler. Anlar daḡı bir ehl-i 'ilm ve ehl-i fażl kâḡı bilürüz." didiler. Şeyḡ ḡazretleri daḡı buyurdılar ki: "Ol kimesne tarîk-i taşavvufi nihâyetine irgürmişdür. Siz anuń ḡâline vāķıf degülsiz." Ve eyitdiler ki "Şunuń ki himmeti 'âlî ola tarîki tekmil ider, gerek kâḡı ve gerek müderris olsun ve anı bir ferd bilmez ve şunuń ki himmeti pest ola, nefsi bahâne bulup tarîk-i 'ilmi mānı' 'add ider ve tarîk-i ḡaķ'dan daḡı maḡrûm olur." Ve merhûm-ı merķûm-dan **naķl** olunur ki Burusa'da Şeyḡ Tācüd-din Efendi'nün mezâr-ı şerifleri kurbında bir ḡaşır döşeyüp kırķ gün miķdarı her şabâḡ gelüp Sûre-i Yāsın tilâvet idüp kırķ birinci gün kendüler âḡirete naķl itdiler ve şol yirde ki ḡaşır [186a] döşemişler idi anda defn olındılar.

[‘Âbid Çelebi]

Birisi dahı şeyh ‘arif-i bi’llâh Monlâ Hudâvendigâr neslindendir. ‘Âbid Çelebi dirler. Tahşil-i ‘ilm idüp kâdî olmuştur. Soñra kalbine maḥabbet-i taşavvuf düşüp hâtunı ki ba’zı ekâbir kızlarından idi aña gelüp “Şûfî olmak isterüm. Ne dırsün?” diyicek hâtün dahı sükût eylemiş. Merķūm ‘Âbid Çelebi zann eylemiş ki hâtün rāzıye olmaya. İrte olduķda görse ki hâtunı cemî‘-i libās ve ḥulisini çıkarup aķça ‘abālar geyüp zevcine eyitmiş ki: “Benüm taşavvufa meyl ü maḥabbetüm senden ziyâdedür. Sen de gel berü.” Hemân mezbūr ‘Âbid Çelebi manşib-ı kâzâdan ve ‘avâ’ik-ı dünyâdan ferâğat idüp Şeyh İllâhî’nün hizmetine irişüp geregi gibi tarîķ-i taşavvufi kemâle irgürdi ve kendü evi kurbında bir mescid ve fuķarâ içün nice hücreler binâ eyledi ve kendüler naķl idince ‘ilme ve ‘ibâdete meşğûl oldu ve öldükde mescidi yanında defn olındı ve {bu ‘aşrda vefât iden Şâh Efendi ki sâbıkda İstanbul kâdısı idi vefât itdükde ol maḥalde defn olınmuştur. Zîrâ bunlar dahı ‘Âbid Çelebi ile nesebde mütteḥidlerdür.}

[Üskübî Luṭfu’llâh]

Birisi dahı şeyh ‘arif-i bi’llâh [186b] Üskübî Luṭfu’llâh Efendi’dür. Zemânında fâ’ikü’l-aķrân dānişmendler idi. Soñra ḥâtırına taşavvufuñ maḥabbeti düşüp meşâyihden çok kimesne ile muşâḥabet eyledi. Soñra Şeyh İllâhî hizmetlerine varup anda kemâl bulmuştur.

Naķl olunur ki merḥūm-ı merķūm Şeyh İllâhî ḥazretlerinin ḥüsn-i ḥâlini işidüp kaşd itdi ki mezbûruñ şeref-i likâsıyla müşerref ola ve ol vaķt şeyh-i mezbūr İstanbul’da Zeyrek Câmî’nde sâkin idi. Vaķtâ ki merḥūm Luṭfu’llâh Efendi şeyhüñ ziyâretine vardı laṭif dānişmend libâsıyla varup öyle namâzına ezân okımuştı. Varup câmî’üñ bir güşesinde oturdı ve ḥâtırında tutdı ki şeyh[i] imtiḥân ideyüm. Eger bir ḥâl var ise irâdet getüreyüm. Hemân anı gördüm ki kıble dıvârından bir el belürdi. Beni ilerü ve şafa çekdi. Yine belürdi ve bir öñdeki şafa dahı çekdi. Yine belürdi, dahı öñ şafa çekdi. Vaķtâ ki farz içün iķâmet oldu şeyh çıkup cemâ’atle öyle namâzın edâ idüp namâzdan fâriğ oldısa teveccüh itdüm ki varup elin öpem. Nâgâh gördüm ol beni ilerü çeken el şeyh elidür. Hemân öpüp yanına tırdum ve döndi şeyh baña eyitdi ki “Sen gâyet imtiḥâncısın ve eli

şınayıcısın bir kez imtiḥân idüp [187a] şınamak yetmez miydi? Üç def'a olmağa ihtiyâc ne idi?" Ben daḥı 'özü idüp hizmetlerine ḳabûl itmelerin taleb itdüm. Dönüp eyitdiler ki: "Ṭarîḳa-i taşavvuf güçdür. Sen ṭâḳat getüremezsün." Ben daḥı muḥkem ibrâm itdüm. Ol ḥinde buyurdılar ki: "İşte bu destîler şüfîlerüñ şu içeceğidir. Sen ḳâdir misün bunlarla vaḳt-i ḥâcetde şu taşıyup getüresin?" Ben daḥı ḳalkup cümle esbâbımı çıkardım ve ol destîlerle tekyeye şu getürdüm. Pes bu ḥâlden soñra şeyḥ benüm bu ḥulûşımı ve şıdḳ-ı himmetimi bildi ve beni hizmetine ḳabûl itdi ve baña gereği gibi terbiye itdi. El-ḥamdu li'llâhi te'âlâ şeyḥüñ himmet-i 'âliyesiyle merâtib-i 'âliye vâsıl oldum.

Merḥûm-ı merḳûm 'âlim ve 'âbid ü zâhid ve dâ'im 'ilme ve 'ibâdetle meşḡûl kimesne idi. Merḳûm Üsküb'de bir ṭağ başında bir şavma'a binâ idüp dâ'im anda 'ibâdet iderdi ve kâfirler anuñ eṭrâfında koyın güdüp çoḡı gelüp Müslimân oldılar zîrâ ki merḳûmuñ ifrâṭla riyâzetini ve zühdini ve gicelerde 'ibâdetini görürler. Merḥûm-ı merḳûm ol ḥâl üzere anda fevt olup şehrde defn olındı. *Raḥimehu'llâhu te'âlâ.*

[Bedrü'd-dîn Baba]

Birisi daḥı şeyḥ-i 'ârif Bedrü'd-dîn Baba'dur. Şeyḥ İläḥ'î'nüñ aşḥâbından. Vaḳtâ ki şeyḥ rahmet-i Ḥaḳḳ'a peyveste [187b] oldı merḥûm-ı mezbûr anlarıñ yirlerinde ḳâ'im-maḳâm oldılar. Merḥûm-ı merḳûm eyü, şâlih ü 'âbid 'aziz ismleri semâ-i ṭarîḳatuñ bedridür ve ḥaḳîḳat deryâlarından bir deryâdur. Dâ'im ḥalkı Ḥaḳḳ'a irşâd idüp cemî' 'âlemüñ maḳbûli kimesne idi. Merḳûmdan çok kimesne müntefi' olmuşlardur. {Ḥacc-ı şerîfe 'azm iderken Şâm'da fevt olmuşdur.}

[Alâ'ü'd-dîn Halife]¹

Birisi daḥı 'ârif-i bi'llâh Şeyḥ Alâ'ü'd-dîn Halife'dür. Evvel-i ḥâlinde sipâh ṭâ'ifesinden idi. Soñra varup 'Alâ'ü'd-dîn Abdâl-ı Ḥalvetî hizmetine girişüp anda ṭarîḳ-i Ḥalvetî kemâ-hüve ḥaḳḳuhu taḥşil eyledi. Soñra 'Alâ'ü'd-dîn Abdâl ḥalîfelerinden Şeyḥ Sinân hizmetine irişüp silsilede intisâbını aña muttaşıl iderdi ve kendüsi ehl-i kerâmet ve şâhib-i ḥâl ve şâhib-i

1 Yazmada "Aliyyüddîn" şeklindedir. *Şakâ'ik*'tan düzeltilmiştir.

cezbe, Hâk te'âlâdan ziyâde takvâ üzerine olur bir 'azîz idi. Merķūmdan çok kimesne müntefi' olup murâdına irişmişdür.

Nakl olunur ki zemânında bir kimesne kimyâya çalışup ol huşûş için yüz bin akçe deyne girmişdür. Bir gün mezbûr kimesne şeyhün hizmetine varup şeyh dahı bunun hâline muṭṭali' olup eyitdi ki: "Hey oğul! Kimyâ şan'atla olmaz. Bil ki böyle olur." diyü bir avuç tobraḳ alup mübârek elinde bir sâ'at tutup andan yire bıraḳup görsem ki laṭif [188a] hâliş altun olmuş. Ben dahı alup kıyumcılara iletüdüm. Anlar dahı bahâsını artırışup bir mer-tebe oldu ki benüm deynüm cümle edâ oldu ve 'azîzün bundan ğayrı dahı kerâmeti çokdur. {Merḥûm İstanbul'da Şûfiler Tekyesi kıurbında bir zâviye ve bir mescid binâ idüp mürîd ü ṭâlibînün terbiyesine meşğul oldu.}

[Süleymân Halife]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Süleymân Halife'dür. Merḥûm-ı merķûm Sulṭân Meḥemmed Hân'un kıullarından idi. Şoñra merḥûma cezbe-i İlâhiy-e irişüp şeyh 'arif-i bi'llâh Mevlânâ Mes'ud Halife'nün hizmetine varup ve anda geregince maḳşud taḫşil eyledi. İstanbul'da bir zâviye ve {bir câmi' binâ eyledi ki hâlâ aña Şûfiler Tekyesi dirler} ve anda vefât idince mürîdlerün terbiyesine meşğul oldu. Merḥûm-ı merķûm şâhib-i mâl ve muḥkem cezbeli kimesne olup halk-ı âlem meclisi ile müşerref olmaḳla izdiḫâm çekerlerdi. Hâzır olanlara lâbûd merḥûmuñ hâlinde bir hâl gelür idi.

[Şeyh Sevindük- Koğacı Dede]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Şeyh Sevindük'dür ki "Koğacı Dede" demekle meşhûrdur. Ehl-i hâl ve şâhib-i kerâmet ve muḥkem cezbeli kimesne [idi]. **Nakl** olunur ki mezbûr şeyh bir gün Müfti Efḫal-zâde'ye varup İstanbul kâḫisi olan Kırmâstî-zâde dahı mezbûr [188b] müftiye varup şûfilerün zıkr kıatında çağırışup, kıalkıyup şer'e muḫalif vaz'larından şikâyet eyledi. Müfti dahı Koğacı Dede'ye işâret idüp "Bu pîr anlarun şeyhidür. Eger bunu işlâḫ idersen cümlesi işlâḫ olur." diyüp Kırmâstî-zâde kıalkduḳda Koğacı Dede'yi bile alup evine getürdi ve şeyhün mürîdlerine âdem şalıp getürtdi ve anlar için bir mikḫâr ṭa'am bişirüp ṭa'âmdan fâriḫ olduklarından şoñra kâḫi emr eyledi ki edeb [ü] vaḳâr u sükûn üzerine zıkrü'llâh ideler. Anlar dahı hoş diyüp

zîkru'llâha meşğûl oldılar. Nâgâh şeyh, kâdînu'n kulağına bir kez muhkem çağırdı. Hemân kâdî kalkıp dülbendi başından düşüp ridâsı dağı omuzundan düşdi ve çağırıp kalkımağa başladı. Bu hâl mezkûrda şülûs-i nehâr miqdârı 'arız oldu. Ba'dehu 'aklı başında geldükde şeyh-i mezbûra eyitdi ki: "Niçün ıztırâb itdünüz?" "Siz hüd bu hâle münker idinüz." Kâdî dağı eyitdi ki: "Bu inkârdan Hâzret-i Hakk'a tevbeler olsun. Min-ba'd inkâr vâdisinde olmayam." didi. Şeyh-i mezbûr İstanbul'da vefât idüp anda defn olmuşdı. [189a]

[Şeyh İmâm-zâde Efendi]

Birisi dağı 'arîf-i bi'llâh Şeyh İmâm-zâde Efendi'dür. Halveti'dür. Aşlı Aydın vilâyetindendir ve anda muṭavaṭṭın olmuşdur. Ehl-i 'ilm ve fâzıl ve 'arîf-i bi'llâh muhkem cezbe şâhibi ve riyâzet ve mücâhede nihâyetine ırgürmüş 'azîzdür. Yanında çok kimesne ṭarîk-i taṣavvufi kemâle ırgürmüş, taḥşîl itmişdür ve aḥibbâ ve ṭalibîn enfâs-ı ṭayyibesiyile maḳâmât u kerâmât ve aḥvâl şâhibi olmuşlardır.

[Şeyh Şalâhu'd-dîn-i İznîkî]

Birisi dağı 'arîf-i bi'llâh Şeyh Şalâhu'd-dîn'dür. İznîk'dendir. 'İlmiyle 'amel ider. Ehl-i 'ilm, mütevâzi', ḥulûk-ı ḥâsen şâhibi ve vera'ı nihâyetde, ṭarîka ve semti maḳbûl ve müridleri terbiye idici 'azîz idi.

[Şeyh Bâyezîd Ḥalîfe]

Birisi dağı 'arîf-i bi'llâh Şeyh Bâyezîd Ḥalîfe'dür. Edrine'de muṭavaṭṭın olup ṭarîki Çelebi Ḥalîfe'den görmüşdür. 'İlm-i zâhirde ve 'ilm-i bâtında ma'mûr kimesnedür. Ḥalka dâ'im va'z u naṣîhat idüp ḥizmetinden çok kimesne müntefi' olmuşdur. Merķûm dili açuk ve takrîr ü beyânı vâzîḥ, zâhid ü mücâhid ve ehl-i hâl kimesne olup Edrine'de nakl idüp anda defn olunmuşdur.

[Şeyh Sinân- Sünbül Sinân]

Birisi dağı 'arîf-i bi'llâh Şeyh Sinân'dur ki ḥalk içinde "Sünbül Sinân" dimekle meşhûrdur. Evvel-i hâlinde 'ilme meşğûl olup dânişmendliğinde [189b] fazlla iştihâr bulmuşdı ve mezbûr, Müftî Efḍal-zâde ḥizmetinde dânişmend iken ṭarîk-i taṣavvufa meyl idüp şeyh 'arîf-i bi'llâh Çelebi Ḥalîfe'nün

hizmetine vâşıl oldu ve anda muhkem riyâzet [ü] mücâhede idüp şeyh-i mezburdan irşâda mücâz olmuşdı ve biraz müddet Mısr'a varup anda fuķarâ-yı t̤alibinüñ irşâdına muķayyed oldu. Andan İstanbul'a gelüp Vezir Muştafâ Paşa'nuñ zâviyesinde ķarâr eyledi ve muttaşıl t̤aliblerüñ terbiyesine ve irşâdına meşğül olup çok kimesneyi kemâle irgürüp irşâda icâzet virmişdi ve âhir 'ömrine dek bu hâl üzere müdâvemet göstermişdi. Merhûm-ı merķûm 'ilm-i tefsirde ziyâde mâhir olup {her cum'a gün} halka va'z ve tefsir nakl ider idi.

[Şeyh Cemâl Efendi]

Birisi dahı 'ârif-i bi'llâh Şeyh Cemâl Efendi'dür. İsmi İshâķ'dur ve kendüler Karaman'dür. Evvel tahşil-i 'ilme mübâşeret idüp akrânı mâ-beyninde fâ'ikliğle iştiḥâr bulup 'ulemâ-i 'izâmuñ hizmetlerine irüp her birinüñ şeref-i terbiye ve ķabûliyle müşerref olmuşdur ve cümle fazlından mâ'adâ laṭif ḥaṭ yazardı. Ol sebebden merhûm Sulṭân Meḥammed Hân mezbûr Cemâlü'd-dîn Efendi'ye naḥvde *Kāfiye* kitâbun yazdırup ol [190a] muķâbelede mezbûra biraz mâl virüp ḥattâ merķûm ol miķdâr malla ḥacc-ı şerife varmışdur ve merhûm-ı merķûmdan nakl olunur ki eyitmiş ki: "Ḥac yoldaşlarımuñ ba'zısında Ergün ḥaṭṭıyla bir muşḥaf var idi. İstanbul'a geldigümde muşḥaf-ı mezbûrı alup üstâdum olan Monlâ Kestelli'ye ki ol târiḥde İstanbul ķāḍısı idi aña iletüp virdüm. Kestelli dahı muşḥaf-ı şerifi eline alup açup nazar idüp şāḥibi buña ne ister didi. Ben de altı biñ akçe ister didim. Hemân örtüp yine elüme virüp bu bahâ buña çokdur didi ve ol eṣnâda merhûma Karaman'dan bir a'lâ at getürdiler. On biñ akçeye şatun aldı. Hemân ḥâtıruma geldi ki ben 'ilmde ve manşıbdâ Monlâ Kestel deñlü olmadığüm zâhirdür. Bu ise âhir 'ömrinde bu hâl üzeredür diyü Şeyh Ḥabib Efendi hizmetin ârzü idüp aña vardum ve anda ḥaylî riyâzet ü mücâhede eyledüm. Tâ ki bi-'inâyeti'llâhi te'âlâ baña ṭarîķ-i ḥaķ feth olup şeyh baña irşâda icâzet virdi." Ve mezbûr Cemâl Efendi biraz müddet Karaman'da oturup irşâda meşğül oldu. Şoñra İstanbul'a gelüp Piri Paşa'nuñ zâviyesinde mütemekkin oldu ve anda [190b] vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm 'ilm-i tefsirde mâhir idi. Halka va'z u tefsir iderdi ve eṣnâ-yı va'zda merhûma ba'zı vecd ü hâl 'arız olup gāḥi ağlayup çağırurdu ve gāḥi mağlûb-ı hâl olup kendüyi minberden aşığa atardı ve hıç merhûmuñ bir ferd âvâzın işidüp ḥālî 'arız olmamak yoğ idi. Nice fâsıklar

bu hâli görüp gelüp tevbekâr olup ve nice kâfir taşradan şavt-ı şerîflerin işitmekle gelen hâlde hâllenüp bî-ihtiyâr gelüp mescide girüp Müslimân oldılar. Merhûm-ı merķûm mütevâzi' huşû' ile ve ahlâk-ı hamîde şâhibi, 'âbid ü zâhid, müteverri', taķî vü naķî, giceler şabâha dek uyumayup 'ibâdet-i Rabbül'-erbâbda ķa'im ve dâ'im olup muttaşıl tazarru' ve münâcâtta olurdu ve merhûmuñ yanında faķîr ü ğanî müsâvi idi ve kendü ğâyet pâklik sevmegin mizâclarınıñ za'fıyla bile esbâbını kendüsi yur idi.

Taşköpri-zâde Efendi merhûm eydür ki maraz-ı mevtinde şeyhe varup vaşiiyet taleb eyledüm. Eyitdiler ki "Şaķın benden saña vaşiiyet şüfiler tarîķine girme. Zîrâ şimdi anuñ ehli ķalmamışdur. Tevhîdle ilhâduñ mâ-beyni fark u temyîz müşkildür. Nâĝah taklîd [191a] itdigün kimesne bu aralığı temyîz idemeye. Eyle ya sen, kendü tarîķüñde tırnak selâmına yakındır." Ba'dehu dönüp eyitdi ki "Kaķan ki hâtıruña bu tã'ifenün maħabbeti ziyâde ğalebe eyleye, ol zemânda bir şeyhi ihtiyâr eyle ki şer'atde sâbit ķadem ola ve eger görseñ ki şer'e muħâlîf ba'zı hâli vardur egerçi ki az ise de ol şeyhi terk eyleye. Zîrâ tarîķüñ mebnâsı aħkâm-ı şer'iiyyeyi ve âdâbını ri'âyetdür." Merhûm ve merķûm târîķüñ tıokuz yüz üçünde¹ fevt oldu. *Ķaddese'llâhu sirrahu'l'-azîz.*

[Mudurnılı Şeyh Dâvûd]

Birisi daķı 'ârif-i bi'llâh Mudurnılı Şeyh Dâvûd'dur. Seyyid Yahyâ hâzretlerinin hâlifesi Şeyh Hâbib Efendi ile muşâhabet idüp merâtib-i 'âliye ķadem başmışdur.

Naķl olunur ki İsfendiyârlı Kızıl Aħmed Beg mezbûr şeyhe bir mektûb gönderüp ehl-i sülûk ķatında olan devâ'ir-i seb'adan su'âl eylemiş. Ol daķı bu bâbda 'Arabî ve Tûrkî lisânında bir laţîf kitâb yazup ismin *Gülşen-i Tevhîd* urdu ve Aħmed Beg'e gönderdi. Ehl-i sülûk ol kitâba ziyâde i'timâd idüp maķbûl görürler.

Merķûm-ı merhûmuñ cümle kerâmâtından bunı naķl iderler ki bir kimesne kendüyi bilicek mertebe idüp henüz dili söylemez olup lâl ķalmış. [191b] Bir gün mezbûrı babası şeyh-i merķûma iletmiş ve şeyh daķı fetħ-i lisâna du'â idüp ba'dehu bir miķdâr aĝzı yarından mezbûruñ aĝzına ķomış. Hemân bi-'inâyeti'llâh lisânı fetħ olmuş, söylemiş ve yine **naķl** olunur ki şeyh

1 Şakâ'ik'ta 933. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 588.

aşhâbından birisi evvel-i hâlinde tâlibü'l-'ilm olup yoldaşlarıyla Karaman kırlarınınuñ birinde giderken bunlara 'atş galebe idüp az ıalup cümlesi helâk olmağ mertebesine varmışlar. Nâgâh uzakdan bir alay kimesne zâhir olup bunlar sevinmişler ki bunlaruñ yanlarında şuları vardır alup içerüz diyü cümleden biri ileri gelüp görseler ki belinde biraz şu bir zarfuñ içinde bağılu tırur ve ol zıkrü'llâh ider ve bir hâl yaraşup mest gibi kendüden şu'urı yok. Hemân bunları gördüğü gibi belindeki ağaç bardağı hevâ yüzine götürüp atdı ve atup şuyı dökilüp ve bardağ ufanmayup bunlaruñ cem'i'an şusızlıkları zâ'il oldı. Bu tã'ifenüñ re'si Şeyh Dâvüd idi. 'Âkıbet benüm şüfi olup bunlara ıarışmama bâ'ış bu olmuşdur¹ ve ol meczûb kimesnenüñ ismi Süleymân Hâlif'e'dür. Şeyh Dâvüd'ün aşhâbındandır.

[Şeyh Kâsım Çelebi]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh Şeyh Kâsım Çelebi'dür. Tarîk-i taşavvufi Şeyh Çelebi Hâlif'e'den tekmil [192a] idüp andan irşâda mücâz olmuşlardır. Şonra İstanbul'a gelüp 'Alî Paşa Zâviyesi'nde mağâm tutdı ve mezbûrdan çok kimesne müntefi' oldı ve Sulţân Selim'ün evâhîr-i salţanatında vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm zâhid ü 'âbid ü müteverri' ve şâhib-i hużû' ve ehl-i huşû', nefsi selim, tãrîkatı mağbûle şâhib-i edeb ü vağâr ve muttaşıl gice ve gündüz tã'ate ve 'ibâdete meşğul kimesne idi. *Rahimehu'llâh*.

[Şeyh Ramazân Hâlif'e]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh Şeyh Ramazân Hâlif'e'dür. Hâcî Bayramî'dür. Bâb-ı irşâdda bir 'azîm rûkn idi ve ma'ârif-i 'İlâhiyye'de bir bağır-i bî-pâyân idi. Nâfi' kimesne olup müridinden çok kimesne terbiye-i şerîfleriyle mer-tebe-i irşâda vâsıl olmuşlardır. Edrine'de tavaştun idüp Sulţân Bâyezîd'ün eyyâm-ı salţanatında vefât eylediler. Merhûm-ı merķûm ağ şağallu nûrânî pîr idi ve şâhib-i edeb ü vağâr, taķî vü naķî ve ehl-i hużû' u huşû', şâhib-i hâl ü mağâm 'azîz idi.

Nağl olunur ki Edrine'de ol aşırda haylî yağmura ihtiyâc olunup istiskâya çıkmışlar ve her çend ki du'â vü senâ olmuş icâbet vâķi' olmamış. 'Âkıbet ol zemânuñ meşâyihüñ ittifâkıyla Sulţân Bâyezîd [192b] şeyh-i merķûma

1 Cenâbî burada kendinin tasavvufa girişinden bahsetmeyip nâkilin ağzından konuşmaktadır.

haber gönderüp bu huşûş için kendülerden du'â buyurmasın recâ eyledi. Anlar da bu hoş diyüp cemâ'at-ı müslimîn ile muşallâya varılıp minbere çıkup {tâcin çıkarup yanına koyup tazarru' idüp eyitdi ki: "Yâ Rabbü'l-'izzet ve'l-ceberût, 'allâmü'l-mülk ve'l-melekût, cenâb-ı şerîfüne ki kullarun bu 'abd-i âşîyi du'aya lâ'ik gördiler. Ben kendü hâlümü bilürüm. Lâkin yâ Rab! Kulcağızların bu hüsn-i zannını zâyî' itme. Du'amı kabûl eyle. Va'llâhî si'a-i rahmetüñden şu tâcum yağmurla tolmayınca minberden inmezem." diyüp âmin ve bükâ idicek fi'l-hâl bi-ğudreti'llâh yir yir bulutlar peydâ olup bir muhkem yağmur yağdı ki şeyhün tâcı yağmur şuyından tıldı ve halk evlü evine güçle geldiler ve bu hâlden tamâm sevinüp şeyh-i mezkûra muhkem maḥabbet eylediler.}

[Sivrihişârlı¹ Şeyh Baba Yûsuf]

Birisi da bu 'ârif-i bi'llâh Sivrihişârlı Şeyh Baba Yûsuf'dur. Şeyh Hâc Bayramî'dür. Merķûm şâhib-i edeb ü vaķâr ve âdâb-ı şerî'ati gözedür ve tarîkatı şüfiyyeye hıfz ider ehl-i 'ilm ve ehl-i hâl 'azîzdür. Dâ'im âdeti halka va'z u naṣîhat idüp nefes-i şerîfinden halka te'sîr-i 'azîm ḥâsıl olurdu.

Nakl olunur ki Sulţân Bâyezîd merḥûm İstanbul'daki cum'asın binâ idüp [193a] tamâm itdükde evvel cum'aya kendüsi bile hâzır olup ba'de ş-şalât mezbûr şeyh kürsiye çıkup halka va'z u naṣîhat itmege şürû' itmiş ve Sulţân Bâyezîd da bu oturup dinlemiş idi. Cümle dinleyenlere şeyhün nefesün te'sîrinden bir hâl ve bir şevķ gelmiş ki ta'bîr olunmaz. Hattâ taşra pencereden dinleyen kâfirlerden üç kimesne içeri girüp şeyhün öninde Müslimân oldılar. Pâdişâh bu hâlden muhkem ḥazz idüp ol Müslimân olanlara çok mâl virdi ve vezirlere ve ağalara emr itdi ki her biri kâdir olduklarınca mezbûrlara iḥsân ideler. Bu tarîkle ol Müslimân olanlar küllî mâla mâlik oldılar. Pes pâdişâh mezbûr şeyhe küllî müncezb olup maḥabbet eyledi ve getürdüp muşâhabet idüp mâ-beynlerinde babalık ve oğulluķ 'aķdin eylediler ve şeyhe ısmarladı ki kaçan ḥacca 'azîmet itmek istedükde kendülere gelüp 'ilâm itmedin ol cânibe revâne olmaya ve şeyh da bu Sivrihişâr'a varup ba'de zemânin şeyhe vâkı'asında işâret oldu ki Ka'betü'llâh'a vara ve anda Hacerü'l-esved öninde bir ma'nâda bir kitâb nazm ide. Huşûşâ ki şeyh henüz manzûm söylemege kâdir degüldi. [193b] Hemân irtesi şeyhe nazm âsân olup:

1 Şakâ'ik'ta "Seferihisârî" olarak geçmektedir. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 592.

از کرامات بلند اولیا
اولا شعر است و آخر کیمیا¹

ma'naların tahkik eyledi.} İstanbul'a gelüp Sultân Bâyezîd'e buluşdı ve Sultân Bâyezîd merķūma biraz māl virüp didi ki "Bu helāl māldur. Bunu da Türbe-i Muṭahhara'da -'alā sākinihā efḍalu's-şalāt ve ekmelū't-teslīm-aşılın şadaķāt kandillerine koyasuñ ve Türbe-i Muṭahhara'nun yanında diyesün ki ümmetünün çobanı olan günehkār Bâyezîd kuluñ saña selām eyler ve bu altunu helāl yirden tahşil idüp gönderdi ki Türbe-i Muṭahhara'nun kandilinün zinetine şarf olına ve cenāb-ı şerifünden tazarru' eyledi ki şadaķasın qabül eylesesün." Ve şeyḫ daḥı Sultân Bâyezîd'ün vaşıyyetini yirine getürdi ve bir yıl Mekke'de mücāvır oldu ve kitāb-ı mezkūrı Ḥacerü'l-esved öninde nazmla te'lif idüp ve anda kimesne ḥâtırına gelmez ma'ārif-i fevā'id derc eyledi.

Andan soñra yine Medīne-i Münevver'e gelüp üzerine berāt şālı geydi ve emr eyledi ki kendünün ellerin ardından bağlayalar ve kendüsi yüzi üzrine sürünerek ağlayarak tazarru' idüp inleyerek ve peygamber ḥazretlerinin kemāl-i luṭfından şefā'at taleb ide [194a] -rek Türbe-i Muṭahhara önine gelüp tırdı ve anda bir kubbeye mahfūz bir 'azīmü's-şān 'aşā var idi ki ol 'aşāyı Türbe-i Muṭahhara'nun ḥādimleri şakladılar. Mezbūra peygamber ḥazretleri tarafından işāret oldu ki ol 'aşāyı ala ve üç pāre ide. Bir pāresin Burusa'daki Ḥazret-i Muḥammed-i Buḥārî'nün türbesinde defn ide ve bir kıt'asın Anķara'da Ḥac Bayram Sultân'ın türbesinde defn ide ve bir kıt'asın daḥı gālīb {Ḥazret-i Seyyid 'Alā'ü'd-dīn-i Semerķandī} türbesinde defn ide. Mezbūra 'aşāyı virmede ḥuddām-ı türbe nizā' eylediler. 'Aķıbet re'isleri gelüp peygamber ḥazretlerinin işāretiyle 'aşā-yı mezbūreyi [mer]ķūm şeyḫe virmege emr idüp virdiler. Şeyḫ daḥı 'aşāyı alup işāret olınan üzere mevāzı'ında defn eyledi. Soñra şeyḫ İstanbul'a gelüp Sultân Selīm'ün evā'il-i saltanatında fevt olup Ebā Eyyüb-ı Enşārî'nün yanında defn olındı. *Raḥimehu'llāhu te'ālā.*²

1 "Velilerin yüksek kerametlerinden birincisi şiir ve sonraki de kimyadır."

2 Der-kenārda Mehmed Hākî-i Belgrādi'nin ilk tercümesinde de küçük farklarla bulunan bir şiir bulunmaktadır. Muhtemelen okuyucu notudur:

Ne sa'ādetlūdūr şu bir ser ki
Yüz süre ḥazretinün mezārına
Vara ḥac eyleye şafālarla
Qoymaya fuŗşatını yarına

ZİKR-İ SALṬANAT-I ES-SULTÂN SELİM HÂN

Merhûm Sultân Selim târîhü'n sekiz yüz yetmiş ikisinde Amâsiyye'de vücuda gelüp kırk altı yaşında târîhü'n [194b] toköz yüz on sekizinde Şafer'ü'n on sekizinde İstanbul şehrinde tahta cülûs itmişdür. Toköz yıl sekiz ay salṭanat sürüp elli dört yaşında fevt olmışdur. Merhûm ve mağfûr 'âlî-şân ve zî-himmet ve laṭîf-re'y lâkin hışmnâk u cebbâr u qahhâr ve ahvâl-i nâsı ile muḳayyed, firâset ü kiyâset şâhibi, 'azîmü's-şân pâdişâh idi. Kendüler dâ'im tağyîr-i şüret idüp halk içinde gezerdi ve nice muşâhibi var idi. Ahvâl-i nâsa ittîlâ' ve vâķi' olan esrâr u ahbâra vuḳûf için gûşe-be-gûşe gözler idi ve merhûm u mağfûr pāk idrāk, selim-ṭab', naẓm-ı Fârsî ve Türkî'de belki 'Arabî'de daḫı mâhir idi. Hattâ **naql** olunur ki Mısr'da bir köşk penceresine kendü haṭṭıyla bu iki beyti yazmışdur. Ravza nâm mevzî'de bir köşk binâ idüp biraz müddet kenâr-ı Nîl'de iḳâmet itdi ve ol beyt budur. Naẓm:

المُلْكُ لله مَنْ يظفر بنيل غنى
يردُّه قسرا ويضمن منه الدركا
لو كان لي أو لغيري قدر [أنملة]
فوق التراب لكان الأمر مشتركاً¹

Vaḳtâ ki Sultân Selim tahta cülûs eyledi zarûrî Sultân Aḫmed'e hareket düşüp târîhü'n toköz yüz on toközünde bir miḳdâr 'asker ile Sultân Selim cengine 'azm eyledi. Sultân [195a] Selim daḫı İstanbul'dan ḳalḳup Yeñişehr'de Sultân Aḫmed ile ceng idüp Sultân Aḫmed'i sıyup ol maḫalde boğdırup meyyitin Burusa'ya gönderdi. Ba'dehu Mağnisa begi ḳarındaşı Sultân Ḳorḳud'uñ üzerine 'asker gönderüp Sultân Ḳorḳud daḫı ḳaçup bir mağâraya girmiş ki andan çıkup Cem Sultân gibi bir uzak yire 'azm eyleye. Merhûm ve mezkûrî ol mağârada bulup getürdüp beni ḳarındaşum Sultân Selim'e bulışdıruñ didi. Sultân Selim daḫı bulışdurmayup boğmasına emr eyledi. Andan merhûm Sultân Selim Hân Burusa'ya gelüp Âl-i 'Oşmân'dan

1 "Mülk Allah'ındır. Kim bir zenginliğe erişmeyi başarsa onun ondan kahren geri alır ve muvaffakiyeti kendine garanti eder./ Eğer toprak üzerinde benim veya bir başkasının bir parmak ucu kadar bir şeyi olsaydı o zaman iş (mülk) ortak olurdu." Bu şiir bazı kaynaklarda Sultan Selim'e atfedilmekteyse de bazı nüanslarla Ebu'l-Alâ el-Maarrî'ye aittir. Bkz. Ebu'l-Alâ el-Maarrî, *el-Lüzûmiyyât*, thk. Emin Abdülaziz el-Hâncî, Kahire: Mektebetu'l-Hâncî, 1342, 2/156.

Sultân Bâyezîd oğlu Şehinşâh oğlu Sultân Mehemmed'i ve Sultân Ahmed oğlu Sultân Maḥmûd'ı ve Sultân Süleymân'ı ve Sultân Orḥân'ı ve Sultân Mûsâ'yı ve 'Aleşşâh oğlu Sultân 'Oşmân'ı ve bunlardan ḡayrı yedi nefer mehdde oḡlancıkları boḡmasına emr eyledi.

Andan şoñra Sultân Selîm Ḥân eṭrâf pâdişâhlarıñ ḡahrına şarf-ı himmet ve 'azîmet-i ḡazâ idüp Kızılbaş-ı evbâşuñ ḡahrın cümleden mühim görüp târiḥüñ ṭoḡuz yüz yigirmisinde 'azîm 'asker ile ol cānibe 'azîmet eyledi. Vaḡtâ ki Tebrîz ḡurbında Çaldıran nām mevzî'de varduḡda ol gün [195b] cümleten vüzerâ murâd idindiler ki anda iki 'asker muḡâbil olup yatup irtesi ceng vâḡi' ola. Lâkin Sultân Selîm Ḥân'ıñ mezhebi hemân ol gün uruşmaḡ olup vüzerâ ile müşâvereden şoñra Pîrî Paşa ki ol zemânda defterdâr idi anı daḡı çaḡırup müşâvere idüp "Sen ne dirsün?" didükde ol "Hemân ṭurmayup ṭuruşulmaḡ gerek. Zîrâ ki 'askerden Mîḡâllı ṭâ'ifesi ve anlar mezhebine olanlar bu gice şâhuñ cāsüsü iḡvâsı ile öteye gitmek ihtimâli olıcaḡ 'askere fütür gelür ve andan şoñra bir ilk hevm ile 'adüvve göz açdurmayup ṭoḡınmaḡda çok ḡâl vardır." didükde Sultân Selîm merḡûm "İşte içlerinde bir âdem var anı da görmezler." diyüp cengden şoñra Pîrî Paşa'yı vezîr eyledi ve andan yürüiş idüp 'adüvve bir vechle ṭoḡındılar ki ta'bîr olmaz. Lâkin Rûmili ḡulı daḡı 'adüv uzaḡ iken ṭopların atmaḡın aşırı gidüp ammâ Anaṭolı Beglerbegisi Sinân Paşa ṭoplarıñ öñine geṡüp 'adüv ḡılıc yirine geldiḡi gibi şıḡrayup zencîri içeri girdi ve emr itdi ki ṭopları atalar. Vaḡtâ ki ṭoplar atıldı 'adüvvi şoḡaḡ şoḡaḡ idüp [196a] Şâḡ'un mutlaḡ saḡ cānibin söyündürdi ve ol vaḡ'a-da Şâḡ'ıñ nice ulu ḡânı Ḥân Muḡammed gibi ve Tekeli Ḥân gibi düşdiler. Żarûrî şâhiler Rûmili 'askeri üzerine düşüp bir yirden hücûm idicek Sultân Selîm Ḥân emr itdi ki yeñiçeriler tûfeng atalar. On üç biñ beş yüz yeñiçeri yedi nevbet tûfenglerin atup 'adüvvi ḡâke ber-â-ber itdiler. Andan 'asker-i zafer-rehber a'dâ üzerine her cānibden hücûm itdiler. Andan żarûrî ḡarâr firâra tebdîl idüp ḡaçarken 'asker-i manşûr ardlarından yetişüp ekşer 'askerin ḡılıcdan geṡirüp az ḡalup Şâḡ'ı ele geṡüre yazdılar. Andan Şâḡ'ıñ ḡayme vü oṭaḡına ve ḡazîne vü emvâl ü esvâbına ve nisâsına istilâ olup lâkin yine ol gice Sultân Selîm Ḥân çaḡırttı ki her kimse ki nisâ ve şıbyândan esîr itmîşdür ḡoyup şalıvireler ve Şâḡ İsmâ'îl'i ḡomaḡdan ferâḡat ideler. "Aña olan yiter. Şimden şoñra olan mürüvvet degüldür." didi.

Andan merhûm Sultân Selîm kalkup Tebrîz'e girüp bir nice gün anda iķâmet eyleyüp cum'alar kıldırup kendü nâmına huṭbe okıtdı. Andan kış yetişüp ve zâd u zevâde ziyâde bahâya çıkup [196b] kaḥṭ olduğu cihetden anda tırılmağa mecâl olmayup Amâsiyye'ye gelinüp anda kışlatdı ve merhûm Sultân Selîm, Tebrîz'de Hüseyn Baykara oğlu Bedî'ü'z-zemân'ı bulup nice ehl-i kemâl ve ehl-i zâyî' kimesneler ile bile İstanbul'a sürgün eyledi ve bahâr olup tokuz yüz yigirmi birincisinde Sultân Selîm Amâsiyye'den kalkup Kemâh Qal'ası'nı ve Bayburd Qal'ası'nı fetḥ eyledi ve Ferhâd Paşa'yı biraz 'asker ile Zu'l-kadroğlı 'Alâ'ü'd-devle üzerine gönderüp varup 'Alâ'ü'd-devle'yi şıyup başını kesdi ve sâbıkda Bâb-ı 'Âlî'ye ilticâ eyleyen Şehsüvâroğlı 'Alî Beg'e Zu'l-kadroğlı vilâyetünün taşarrufın virüp ol vilâyetde huṭbe ve sikke Sultân Selîm nâmına oldu ve bu senenün âhirinde Sultân Selîm Hân dönüp İstanbul'a geldi ve bu senenün evâ'ilinde Kara Âmid'ün halkı şâh cānibinden hân olan Qarahân'a incinüp a'yân-ı beled şâh ağzından mektûb yazup mührleyüp eyitdiler ki "Sen ki Qarahân'sun, fülân yire 'asker göndermek lâzım oldu. Beş güne dek şehrden çıkup Qavaqlidere'de çadır qurup oturup cem'iiyet idesün ve emrüm olduğu zemânda bu cānibe gelesün." Vaktâ ki Qarahân [197a] şehrden çıktı a'yân-ı beled kapuları berkidüp Sultân Selîm Hân hâzretlerine âdem gönderüp qaziyye nice olduğın i'lâm eylediler ve Bıyıkluoğlı Mehemmed Beg ki aşlı Kara Âmid'dendür ve ol târîhde Bâb-ı 'Âlî'de ağalardan idi anı muḥâfaẓa-i memlekete göndersün diyüp i'lâm u iltimâs eylediler ve Sultân Selîm bu hâle i'timâd eylemeyüp râst bir yıl miqdârı şehrli şabr idüp her gün ve her gice Qarahân ile muḥârebe iderlerdi. Âķıbet ol diyârda nâmdâr beg ki Cemşîd Beg dirler idi eben 'an-ceddin üç yüz pâre köy ve ḥişâra mâlik idi pâdişâh bir nice def'a âdem gönderüp Sultân Selîm daḥı Mehemmed Beg'i kırk kez yüz biñ ile Diyârbekr'e beglerbegi idüp ol yirün maḥşûlini mezbûra mâlikâne virdi ve ol vilâyetde vâķi' olan cümle 'azl u naşbı aña virdi ışmarladı. **Naķl** olunur ki merhûm Mehemmed Beg öldükde yigirmi dört 'aded mührli şandığı qalup evlâdı filori şanup cümlesin açduķda görseler ol vilâyetde tevzi' itdügi ḥil'atlardan qalan qarîndi. Pârelerin hemân ancaķ birinde yedi yüz Qayıtbay altunı çıktı. **Naķl** olunur ki bir kimseye yüz biñ aķçe [197b] ile beglik 'arz eylemiş. Qapuda tutilmayıcaķ tekrâr iki yüz biñ aķçe ile 'arz idüp yine tutilmayıcaķ üç yüz biñ ile 'arz eyledi. Sultân Selîm daḥı "Eger ol

kimse müsteḥaḳ olmasaydı Meḥemmed Paşa böyle 'arz eylemezdi. Üç yüz biñ ile ol kimseye müsteḥaḳ ise sancaḳ virün." diyü emr eyledi ve târiḥün toḳuz yüz yigirmi ikisinde Bâb-ı 'Âlî'den 'asker gönderilüp muḳaddemâ Meḥemmed Paşa'ya bir 'itâb-âmîz ḥükm gönderildi kim "Senden böyle ümid itmez idük. Ne ṭurursın? Ḳarahân'ı varup başup bir hüner eyleseñe." diyüp hemân Meḥemmed Paşa ḳapı'askeri varmadın ḳaḳup Ḳarahân'ın üzerine varup iki 'asker muḳâbelede ḳonup oturdılar. Nâgehân bir ğarîb ḥâl oldu. Naḳl olunur ki Sünniler cânibinden bî-nihâye kelebek peydâ olup ve Râfîziler üstinden daḥı bî-nihâye ḳırmızı kelebek peydâ olup bu iki kelebek iki 'askerün arasında muḥkem ceng idüp birbirin şöyle ḳırdılar ki ḳâbil-i ta'bîr degül. 'Âḳıbet Sünniyân üzerinden gelen aḳ kelebek Râfîziler üzerinden gelen ḳırmızı kelebegi şıyup maġlûb eylediler. Hemân Sünnî 'askeri ḳaḳup "Bu bize beşâretdür." diyüp fırsat bizümdür [198a] diyü yürüyüp Râfîzileri bi-'inâyeti'llâh maġlûb idüp Ḳarahân'ın başın kesdiler. Andan Meḥemmed Paşa varup Mardin'i kırk gün muḥâşara idüp ḥalkı yanıkara¹ zaḥmetine mübtelâ olup zarûrî ḳal'ayı teslim itdiler. Ba'dehu Müşul'ı feth itdi. Andan 'Âne'yi ve Ḥadişe'yi ve Hîr'i ve Sincâr'ı ve Hışn-ı Keyf'i ve Çemişgezek'i ve Ḳal'a-i 'Îmâdiye'yi ve Soran'ı ve Çıçur'ı ve Bâled'i ve Laṭâḳ'ı² ve Zerîḳ'i' ve Hîzân'ı ve sā'ir Kürd vilâyetlerin ve cemî' Cezîre memleketlerin feth idüp Sulṭân Selîm Ḥân Mısr'da iken Yemen fâtiḥi olan Üveys Paşa ki Bıyıklı Meḥemmed Paşa'nun ḳarındaşıdır anuñla Mardin fethinün ḥaberin gönderüp Sulṭân Selîm tamâm şâ[d] olup Üveys Paşa'ya küllî ri'âyetler eylediler.

Ve târiḥün toḳuz yüz yigirmi ikisinde Sulṭân Selîm diyâr-ı 'Acem'e sefer 'azmin idüp Mısr'a Sulṭân Ğavrî daḥı 'azîm 'asker ile Mısr'dan çıkup pâ-dişâha mu'avenet iderüm demek ma'nâsın izhâr idüp Sulṭân Selîm Ḥaleb'e ḳarib yire geldükde Çerkes, ba'zı nüzü'l develerini ve anlar ile bile giden kimesnelere ta'arruz itmegin Sulṭân Selîm Ḥaleb üzerine yürüyüp Şâm Beglerbegisi Ḥayr Beg ve Ḥaleb Beglerbegisi [198b] Ğazâlî ki bu ikisini Mısr sulṭânı bâṭından sevmeyüp bunları fırsatla helâk etmek ḳaşdın iderdi anlar daḥı ḥaḳîḳat-ı ḥâle muṭṭalî' olup Sulṭân Selîm'e ḥaber göndermişler

1 En çok sığır ve koyunda görülen, kasların iltihaplanması ile oluşan ateşli ve öldürücü bir hastalıktır.

2 Cenâbî'nin başka bir eserinde "Anṭâḳ" olarak geçmektedir. bkz. Cenâbî Mustafâ Efendi, *Mubtasar-ı Târiḥ-i Cenâbî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3097, vr. 88a.

idi ki “Biz pâdişâha muî‘lerüz. Eger Hayr Beg bendelerine Mısr imâretin ve Ğazâlî’ye Şâm imâretin şadağa iderlerse ceng vaqtinde Çerkes ‘askerine inhizâm virüp pâdişâhuñ sancağ-ı hümayûnı yanına varmamuz muğarrerdür.” diyüp ‘uhûd u ‘uğûd olındukda iki ‘asker Haleb üsti yanında Merc-i Dâbık nâm şahrâda muğâbele ve muğâtele idüp Hayr Beg sağdan ve Ğazâlî soldan gelüp Çerkes ‘askerinden çıkup Sulţân Selim cânibine lâhik oldılar. Andan Çerkes üzerine muhkem top ve tüfengler atup her yakadan yürüyüş olup Çerkes’i münzehim itdügi gibi Sulţân Ğavri’nün ödi yarılıp atdan düşüp helâk oldı.

Ba‘dehu Sulţân Selim dönüp Haleb’e girdi ve ehl-i Haleb ellerine muşhaflar aldılar, du‘a iderek istikbâl itdiler ve Sulţân Selim dahı ekâbir ü a‘yân-ı şehre miğdârlarınca ri‘âyet ve hil‘atler virüp fuğarâ ve şulehâya şadağât u in‘amlar [199a] eyledi. Ba‘dehu cum‘a günü olup pâdişâh câmi‘-i kebîre varup haţib huţbede “Hâdimü’l-haremeyniş-şerîfeyn Sulţân Selim Hân!” diyüp du‘a itdügi gibi Sulţân Selim Mekke-i Mükerreme hâdimi olduğına şükr idüp Hağ te‘âlâ hâzretine secdeye vardı ve [andan] emr eyledi, fevrî bir nice hil‘atler hâzır idüp haţib dahı minberde iken üzerine giyürdiler. Ba‘dehu Haleb’de bir kaç gün turup tavţid-i mülk ve tağrir-i nizâm u intizâm ve izhâr-ı ‘adl u siyâset idüp sonra ‘asker-i muğaffer ile Şâm cânibine teveccüh eyledi ve Şâm halkı dahı nice merhale qarşu çıkup pâdişâhdan emân u ihsân recâ itdiler. Pâdişâh dahı her birin hoş görüp murâdın revâ eyledi ve uluların fâhîr hil‘atler ve küllî ihsânlar ile ri‘âyet eyledi. Ba‘dehu Şâm-ı Şerîf’e varup Câmi‘-i Benî Ümeyye’de cum‘a namâzın edâ idüp haţib huţbede ism-i şerîflerin yâd idicek haţibe bir nice hil‘atler geydirüp Cânib-i Hağğ’a ‘arz-ı şükr ü niyâz eyledi.

Ba‘dehu Muhyî’d-dîn-i ‘Arabî hâzretlerinün mezâr-ı şerîfleri olduğu yir ki Çerkes zemânından ilâ-zâlike’z-zemân ri‘âyet olunmayup evlâd-ı ‘Arab üstine şunu bunu [199b] dökmekle bir dağa dönmiş idi. Sulţân Selim ata binüp mezâr-ı şerîfleri üzerine varup fevrî ol mağallî irtileyüp pâk itdürdi ve ‘azîzün kabri şerîfi zâhir olup başı üzerinde “Hâzâ kabrüş-şeyhî’l-kâmil Muhyî’d-dîn Muhammed bin ‘Arabî eţ-Ṭâ’i el-Endilisi” yazılmış buldılar ve emr-i pâdişâhî şudûr itdi ki şeyh-i mezkûr üzerine bir ‘âlî binâ ideler ve ol mağalde bir şerîf câmi‘ inşâ ideler ve bir ‘imâret dahı peydâ idüp şabâh

ve ahşam fuḳarâ ve suleḫāya ta'ām tefrîḳ olına. Hiç şübhe yokdur ki şeyḫ-i mezkûruñ rûḫâniyyetleri Sulṭân Selîm'ün Mısr ve Şâm'a vâlî olmasında imdâd-ı küllileri olmuştur. Merḫûm Sulṭân Selîm Hân'ın bu ma'nâda bir vâkı'aları daḫı mervîdür.

Ve üç bıçuk aydan soñra Sulṭân Selîm Hân Şâm'dan kalkup Mısr cānibine teveccüh eyledi ve Hân Yûnus nām mevzî'de Akşehr'de cāmi' ve 'imāreti olan Hüsām Paşa “Devletlü pādişāh, ḳul [tā'ifesi]¹ bu beriyyeye ḳanda giderüz dirler.” diyü ‘arz itdükde “Sen bunda ḳal imdi, biz gidelüm.” diyüp ol sâ'at çökerüp boynın urdurdı. Ba'dehu Ğazze'ye varup oradan yarar kendüye maḫşûş kimesnelerle Ḳuds-i Şerîf'e varup her uğraduḡı kö-yün ve ḳaşabanuñ [200a] ḫalkuñā envā'-i in'ām u iḫsânlar eyledi. Ba'dehu dönüp ‘askere ḳavuşup Mısr'a toḡrı yüridiler ve giderken yolda Şafed'i ve [Ṭaberiyye]'yi ve Hân-ı [L]ecûn'ı ve Remle'yi ve Ğazze'yi alup fetḫ eyledi ve Ğazze'de daḫı Sulṭân Selîm Mısr'a teveccüh itdüḡi gibi bu artuḳ şaḡ gelmez diyü cümle kendülere ḳonan âdemleri [öldürdiler]². Sulṭân Selîm daḫı dönişde cümlesin ḳışāşan ḳırdırdı,³ ﴿وَجَزُوا سَيِّئَةً سَيِّئَةً مِّثْلَهَا﴾ ve Çerkes'ün ḳaçup ḳurtılınca ‘asker Mısr'a varınca anda deveḋâr-ı kebîr olan Ṭuman gibi sulṭân naşb idüp Melik Eşref diyü laḳab ḳodılar ve cümle ḳırık biñe ḳarîb Çerkes ve ‘Arab'dan ‘asker gelüp Ridāniyye nām mevzî'de ḳonup Sulṭân Selîm gelicek yirün aḡzına ‘azîm toḡlar gömdiler. Sulṭân Selîm daḫı bu ḫâli tıyup ol maḫalden gelmeyüp belki şol cānibden Cebel-i Maḳṭab ardından ve Çerkes ‘askerinün ardından gelüp toḡuz yüz yigirmi üçinci Muḫarrem'i evâ'ilinde Çerkes ile muḳābele idüp bir mertebe muḫkem ceng olmuştur ki ta'bîr olunmaz. Ḥattâ Sulṭân Selîm bu vaḳ'a Haleb [200b] vak'asında[n] artuḳ idi dimiş. Çerkes şınup dönmiş yine gelmiş ve Ṭumanbay şeci' kimesne idi. ‘Azîm şabr ve celâlet idüp kendüsi ma'rekeye girüp küllî ḳıtāl eyledi ve ol cengde merḫûm Sinân Paşa düşüp Sulṭân Selîm acıyup soñra fetḫ-i Mısr'da “Gerçi Mısr'ı alduḳ ammâ Yûsuf'ını aldırduḳ. Yûsufsız Mısr'dan ne olur.” diyü buyurmuşlar.

1 Kelime şuradan eklenmiştir: bkz. Cenâbî Mustafa Efendi, *Muhtasar-ı Târîh-i Cenâbî*, Nuruosmaniye 3097 vr. 89a.

2 Yazmada “اولوردیلر”.

3 Şura Sûresi 40. âyetten kısmî iktibas: “Bir kötülüḡün ḳarşılığı ona denk bir kötülüktür; ama kim bağışlar, düzeltme yolunu tutarsa onun mükâfatını Allah verir. Hiç şüphe yok ki O haksızlık edenleri sevmez.”

‘Âkıbet Çerkes şınıp ekşer Çerâkis kılıcdan geçdi ve Tuman Beg Şeyhü'l-'Arab İbn Bakar'a varup sığınmış. Mezkûr Şeyhü'l-'Arab'a haberler gönderilüp hezâr va'deler olunup hil'atler irsâl olındı ve eger yok diyüp göndermez ise küllî tahvîfler ve temhîdler olındı. Żarûrî ol dağı Sultân Selim'ün varan âdemlerine getirüp teslim idüp Sultân Selim dağı mez-bûra küllî ri'âyet idüp her bâr meclisine getürüp muşâhabet idüp ahvâl-i memleketden istifsâr iderdi ve kaçd itmiş idi ki Rûm'a gelüp gitdükde mezkûrî kendü kıbelinden Mışır'da vâlî eyleye. Vaktâ ki Sultân Selim işitdi ki ehl-i Mışır didiler ki Tuman Beg tutulmadı belki 'an-ķarîb 'asker cem' idüp gelüp bu 'askeri açmazdan başup kırşâ gerekdür. Hemân emr eyledi ki Şehsüvâroğı 'Alî Beg ki [201a] sâbıkda anuñ babasını Çerkes Mışır'da tutup çengâle urmışdur gelüp Tuman Beg kışâşan Bâb-ı Zuveyle'de varup aşakoya, ol dağı Tuman Beg'i bir katıra bindirüp yeñiçeri tâ'ifesiyle varup tokuz yüz yigirmi üçincisinde Rebî'ü'l-evvel ayından on bir gün kıala Bâb-ı Zuveyle'de boğazından aşakoyup cemî'-i ehl-i Mışır gelüp ol olduğın bilüp i'tikâd eylediler.

Ba'dehu Sultân Selim emân çağırup lâkin kıanda Çerkes bulursañuz getirün didi. Yir yir ele geleni getirüp hendekler kıazılup şabâha dek meş'aller yanup kendü çıkup otağ öninde kürsîde oturup cümlesinüñ boyunların urdırup cesedlerin Nîl'e dökdürdi. Ba'dehu 'asker ile Mışır'ın içinde girüp bir başından girüp bir başından kı çıkmışdur ve muhkem zuķāk şavaşı olmışdur. Ol zemânda 'Arab "Şuvey şuvey yâ Selim" târîh düşürmişlerdür. Andan varup Nîl Irmağı yanında Mıķyâs kıurbında Ravza nâm mevzî'de kıarâr içün otağ kıurup biraz anda olmışdur.

Soñra bu senenüñ Cemâziye'l-ülâsınuñ yedinci günü kıalkup İskenderiyye'ye varup anuñ dağı emrini tertîb idüp Mışır'a gelüp Hayr Beg'i anda kendü kıbelinden hâkim [201b] naşb idüp kendü Şa'bân ayında İstanbul cânibine 'azîmet eyledi ve Şâm beglîğın dağı Kıuds-i Şerîf'le ve sâ'ir [muzâfâtıyla]¹ Cânbirdî Ğazzâlî'ye muķarrer eyledi ve cümle Çerkes elinde olan memleketler Sultân Selim'ün taht-ı hükûmetine dâhil oldu. Malaķiyye gibi ve Divriği gibi ve Darende gibi ve Behnisi gibi ve Gerger gibi ve Kâhta gibi Birecik gibi ve 'Ayntâb gibi ve Anķakiyye gibi ve Mekke-i Mûkerreme

1 Yazmada "فامضاتيله"

şerîfi Mısr'a Sulţân Selîm'e varup Ka'be-i Şerîfe'nün miftâhın iletüp teslim eyledi. Pâdişâh dağı mezbûrî gâyet hoş tutup Şerîf Berekat'ın oğlu Şerîf Ebû Numey'e babasının iltimâsıyla Mekke-i Mükerrreme emâreti taklîd olındı ve Mekke ve Mısr ve Şâm nevâhisinde ne deñlü kabâyil-i 'Arab var ise Benî İbrâhîm ve Benî Sevâlim ve Benî Aţâ ve Benî Aţîye ve Benî Sa'd gibi ve dağı bunların emsâli kabâyil gelüp tâbî' oldılar ve hezâr eymân ü 'uhûd idüp rehnler virdiler ve bu senenün Ramazân-ı Şerîf'inde Şâm-ı Şerîf'e gelinüp anda Haleb'e teveccüh olındukda Şâh'ın elçisi gelüp 'âm-me-i diyâr-ı 'Arab'ın fethini tehniye idüp şehin-şâh-ı 'âlem ve şâhib-kırân-ı benî âdem olan pâdişâhlara lâ'ik tuhaf ü hedâyâ irsâl olındı. Gelüp vuşul bulup hayyiz-i [202a] kabûlde vâkı' oldı.

Ve merhûm Sulţân Selîm İstanbul'a gelüp kaçd itdi ki tekrâr Kızılbaş üzerine sefer idüp anların nokta-i vücûdlarını ki aşl-ı dâire-i şerr ü fesâd ve merkez-i pergâr-ı 'inâd ve ihâddür şafha-i rûzgârdan seyf-i şerîat-i Resûl ve seyf-ü'llâhi'l-meslûki 'Aliyyü'l-Murtazâ'nun himmetiyle hakk ü kam' eyleye. Lâkin hazînede maşârif-i 'azîme vukû'ı sebebdan müsâ'ade olmayup ol yıl anda karar idüp gelesi yıl cihâd-ı ehl-i ilhâda 'azîmet taşmîm olunup kış yetişüp sünen-i sâlîfe-i âbâ-yı 'izâm ve ec-dâd-ı kirâmları üzere Edrine'ye teveccüh idüp merhûm Sulţân Bâyezîd Hân'la şavaşduğı köye vardukda merhûm kan tebevül idüp yanında bir cüz'ice çibancık zâhir oldı. Ânen-fe-ânen müştedd olup harekete mecâl olmayup kırk gün miqdârı andan ikâmet olunup gitdükce Sulţân Selîm Hân'ın marazı müştedd olup harekete mecâl olmayup yarası büyüyüp *ittesa'a'l-harku 'ale'r-râkı'i* tabaçasına vardı. 'Âkıbet târihün tokuz yüz yigirmi altısında Şevvâl ayının tokuzunda Cum'airtesi'nün şehri vaqtinde rahmet-i Hakk'a peyveste oldı. Sâbıkda cümle vüzerâya izn virilüp Edrine'ye varmışlar idi. Ancağ [202b] pâdişâhuñ yanında hem-şiresi eri Ferhâd Paşa kalmışdı. Hâl böyle olıcağ Ferhâd Paşa cümle vüzerâya haber şalup cümlesi gelüp yalandan dîvânlar itdiler ve hezâr dürlü virmeler almalar itdiler ve merhûmdan eţibbâ muqaddemâ ye's haberlerin virüp vüzerâ dağı Trabzon'dan Sulţân Süleymân Hân'a kıssa şöyle oldı diyü mu'accelen bu cânibe gelmesin tevaqqu' itdiler ve mezbûrlar virmede

1 Deliğın (yaranın) dikilemeyecek kadar genişlediği kastedilmektedir.

ve almada bu hâl üzere müstemirr oldular tâ kim ma'lûm idindiler ki Sulţân Süleymân Hân İstanbul cânibine teveccüh eyledi, vüzerâ Sulţân Selim'ün fevt olduğın ızhâr idüp 'asker dahı çadırların bozup tağıldılar ve Muştafa Paşa anda hazîne üzerinde kalup Ferhâd Paşa dahı merhûmuñ meyyitiyle kalup sa'ir vüzerâyı İstanbul cânibine gönderüp 'azîmet itdiler ve Sulţân Süleymân dahı Şevvâl ayınuñ evâsıtında gelüp tahta cülûs idüp vüzerâ varup el öpdiler ve ol günün irtesi 'ulemâ vü eşraf mâtem libâs-larıyla varup pâdişâha el öpüp tehniye-i salţanat itdiler ve yine ol gün öyle vaqtinde pâdişâh Sulţân Süleymân 'ulemâ vü a'yânla atlanup Sulţân Selim'ün meyyitin istikbâl idüp Bağlarucı'nda [203a] merhûm Sulţân Selim'i 'arabadan çıkarup tâbüta kıodılar ve önince ezkar ü tesâbih ile kurrâ ve mü'ezzinin yürüyüp Sulţân Mehemmed Hân Câmî''ine getirüp anda cümle halk namâzın kıilup hâlâ olduğu yire iletüp defn eylediler.

Naql olunur ki bu senede Türkmân memleketi içinde bir hâricî zühür idüp Sulţân Selim anuñ kahrına vezîri Ferhâd Paşa'yı gönderüp ol dahı anda varmadın Elbistân Begi Şehsüvâroğlı 'Alî Beg kalkup hâricînün 'askerin kırıp kendüyi helâk itmiş ve Ferhâd Paşa dahı varup Amâsiyye kıurbında bir yire kıonup otururken ba'zı kimesneler gelüp paşaya dirler ki "Sulţân Aħmed oğlı Sulţân Murâd nâmına bir kimesne düreyüp yanına şah tâcıyla yedi-sekiz yüz kimesne cem' oldu. Tedârük idün." diyüp ol dahı 'asker ta'yîn idüp gönderüp ol hurûc idenlerden kimesne muķâ-beleye gelmeyüp 'asker dönüp geldükde Ferhâd Paşa Kıapu'ya "Kâziyye şöyle oldu, ehl-i Amâsiyye'nün dimâğları muhteldür. Emr pâdişâhuñdur diyü 'arz ider. Kıapudan dahı bir hükm gelür ki 'Bu hâle mübaşirdür ve ol hevâyla müttehemdür. Bî-tevaķķuf öldüresin. Paşa dahı Amâsiyye'ye gelüp ehl-i [203b] fesâd olandan kimesne bulmayup bî-günâh beş-altı yüz kimesneyi kimini kıazığa urup ve kimin ata sürüp ve kimini kıılıc ile helâk eyledi ve bu cihetden merhûm Sulţân Selim Hân çok bed-du'â alup vezîr-i mezkûr dönüp gelüp pâdişâh ile Edrine'ye giderken kıaziyye böyle vâkı' oldu."

FÎ-ZİKR-İ 'ULEMÂ-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN SELİM

[Ebu'l-Kemâl Şemsü'd-dîn Aḥmed bin Süleymân Kemâl Paşa- Kemâl-paşa-zâde]

Ol zemānuñ 'ulemāsından birisi belki ferīd-i yegānesi ve şarf-ı fazl u kemālün dürdānesi 'allāmetü'l-muḥaḳḳıķın ve fehḥāmetü'l-müdeḳḳıķın menba'u'l-'ulūmī's-seniyye ve baḥrū'l-fünūnī'l-behiyye, ravzatü'l-mecd ve'l-efḍāl Ebu'l-Kemâl Şemsü'd-dîn Aḥmed bin Süleymân Kemâl Paşa'dur. Merḥūm cediti, Sultân Meḥemmed'ün vezīri olup kendüler daḥı envā'-i 'izzet ü sa'ādetle ve [mecd]¹ u rifatle terbiye bulup ṭab'-ı şerīflerine maḥabbet-i 'ilm ü kemāl ḡālib olup gice vü gündüz taḥşil-i 'ilme meşḡūl oldu. Ba'dehu intizām-ı emr-i ma'īşetde merḥūm-ı merḳūmı sipāh u cünd zümresine ilḥāḳ eylediler ve nice müddet ol ḥāl üzere güzerān iderken bir gün merḥūm u merḳūm Sultân Bāyezīd ile sefere gidüp vezīr-i a'zam olan Ḥalīl Paşa oğlu İbrāhīm Paşa'nuñ karşıusunda el ḳavuşdurup ṭururken nāḡāḥ [204a] zümre-i ümerādan Evrenos Beg oğlu Aḥmed Beg geldi ki ol zemānda andan büyük beg yoḡdı. Vezīr ile oturup muşāḥabet iderken 'ulemādan bir eski libās geyüp hey'eti nā-hem-vār ve nā-maṭbū' bir kimesne gelüp ol begün üzeri yanına geçüp oturdı ve bir ferd mezbūrı bu ḥālden men' itmedi. Merḥūm-ı merḳūm ḥayrete varup “Bu ādem ne maḳūle kimesnedür ve kaç aḳçe müderrisdür?” diyü su'āl eylemiş. Ḥāzīrūn cevāb virmişler ki “Bu bir ehl-i 'ilm 'ādemdür. Filibe Medresesi'nde müderrisdür. Buña Monlā Luṭfī dirler. Otuz aḳçe müderrisdür.” didiler. Merḥūm daḥı eyitmiş ki: “Yā bu ḥālle bu kimesne bu aṣl büyük begün üstine nice taşaddur eyler?” didükde eyitmişler ki “‘Ulemā her yirde mu'azzez ve mükerremdür. Ḥattā şimdi bu müderris begden aṣaḡa oturmak istese ne vezīr ḳā'il olur ve ne bu beg ḳā'il ve rāzī olur.” didükde hemān merḥūm ḡönlünde eydür ki: “Ben bu semtde hergiz sa'y itsem bu begün mertebesine vāşıl olınam.” Eyle olsa derūndan niyyet eyler ki hemān seferden dönüldüğü gibi ṭarīḳ-i 'ilme girmegi muḳarrer ide.

Vaktā ki seferden döndiler görse ki Monlā Luṭfī'ye teraḳḳī olup kırk aḳçe ile Edrine'de Dārū'l-ḥadıṣ [204b] Medresesi'ne gelmiş. Merḥūm-ı

1 Yazmada “مخد”.

merkûm dahı ziyi-i sipâhdan çıkup Monlâ Luţfî'den gelüp *Hâşîye-i Şerhü'l-Metâli*'i okıyup gördi. Ba'dehu Monlâ Kestellî hizmetine varup ba'dehu Haţib-zâde hizmetine irüp ba'dehu Mu'arraf-zâde'ye varup bunlardan geregi gibi fûnûn [u] 'ulûmı okıyup her birinûn hûsn-i şehâdesine mazhar oldu. Ba'dehu merhûm-ı merkûm Edrine'de 'Alî Beg Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Üsküb Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli'nûn birine müderris oldu. Andan sonra Şemâniyye'nûn birine ba'dehu Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu oradan Anaţolî kâğî-'askeri oldu. Ba'dehu ma'zûl olup Edrine'de yüz akçe ile Dârü'l-hadîş Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu tekrâr Edrine'de Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu şeyhü'l-İslâm müftiyyü'l-enâm olup merhûm Müftî 'Alî Çelebi'den sonra merhûm u mağfûr müftî iken târîhûn toköz yüz kırkında vefât eyledi.

Ve merhûm-ı merkûm 'âlim ü fâzıl ve baħr-ı kâmil, 'adîmü'l-mişl ki-mesne idi. Cemî'-i vaktin 'ilme şarf idüp gice vü gündüz 'ilme iştigâlden hâlî degül idi. [205a] Cemî'-i hâţır-ı şerîfine lâ'ih olanı yazardı. Gice ve gündüzler fütür buldı, anuñ kalemine fütür gelmedi. Her fenden mühim ve müşkil bahşlerde çok risâleler söyleyüp cümle risâlesi yüzden ziyâdedür ve her birisi laţîf ve maţbû' risâlelerdür ki birisi bir fâzıldan şâdır olsa andan ğayrı te'lıfî olmasa fazlına delil olurdu. Merhûm u mağfûr bu zıkr itdigimiz risâlelerden ğayrı çok laţîf te'lıf ü taşnîf itmişdür. Birisi Qur'an-ı 'Azîm tefsiridür. Bir miķdâr yir ğalup tamâm olmadın vefât itmişdür. Birisi dahı *Tefsîr-i Kâđî Hâşîyesi*'dür. Birisi dahı *Hidâye Hâşîyesi*'dür. Kitâb-ı tahâretten, kitâb-ı hacdan ve kitâb-ı şalâtdan ve kitâb-ı rađâ'dan ve kitâb-ı büyü'dan ve kitâb-ı şehâdetden ve kitâb-ı eşribeden yazmışdur ve fıkhdan bir metn ve bir şerh itmişdür ki ismini *İslâh u İzâh* komışdur ve uşûlden bir metn ve bir şerh dimişdür. İsmi [Tağyîr-i]¹ *Tenķîh* komışdur ve kelâmda bir metn ve bir şerh dimişdür. İsmi *Tecvîd-i Tecrîd* komışdur ve 'ilm-i me'ânide *Tagyîr-i Miftâh*'da bir metn ve bir şerh söylemişdür. **Birisi dahı** *Telvîh*'e hâşîyesidür. **Birisi** dahı 'ilm-i hikmetde [*Tehâfüt* e]² hâşîyesidür. **Birisi dahı** [205b] *Meşâriķ*'e şerhidür. Bu zıkr olunan mü'ellefât

1 Yazmada "تغیر و".

2 Yazmada "محاکاته". Şakâ'ik'in aslıyla karşılaştırılarak metin tamiri yapılmıştır.

halk içinde meşhûr ve şâyi' olandur ve müsevvedede kalan muşannefât bu zıkr itdügümüzden dahı artuğdur ve merhûm-ı merķûmuñ Türkî ve Fârsî nazm u inşâda mahâreti ziyâde idi ve *Gülistân* üslûbı üzerine Fârsî bir kitâb diyüp *Nigaristân* komışdur. [Tevârihden]¹ *Nucûmu Zâhire fî-Ahvali Mısrî'l-Kâhire* nâm kitâbı Türkî'ye terceme itmişdür ve Türkî *Âl-i 'Osmân Tevârihi* nde söylemişdür. Bu zıkr itdügümüz te'lifler cümlesi halk içinde makbûl u mu'teber ve maţbû' ve meşhûrdur.

Merhûm-ı merķûm gökçek hulklı, ğâyet mü'eddeb ve ehl-i 'aql u firâset ve dâ'im ğavvâş-ı fikrî dürer-i daķâ'ik u haķâ'ik taḫşili içün baḫr-i fazl-ı kemâlde müstağraķ idi ve merhûm az ve öz söylerdi ve bir mertebe taḫrîr-i laṭif ider idi ki fehmd e āsân olup āb-ı ḫayât ider idi. Hâsıl-ı kelâm haķ budur ki merhûm 'ulemâ-i selefi halk içinde unutturmuş idi. 'İlm bâğçesi ḫarâb olmuş iken ḫayât virdi. Merhûm-ı merķûm kemâl-i 'ilmde bir 'âlem ve kühsâr-ı üstüvâr, ferîd-i dînâr ve melâzz-ı erbâb-ı fetvâ, şems-i hidâyet ü tevfiķ ve kân-ı gevher-i taḫķik idi.

[Mevlânâ Ḥalimî Çelebi- H'âce-i Sultân Selim]

Birisi dahı 'âlim ü âmil ü kâmil Mevlânâ Ḥalimî Çelebi idi. Kaştamonı'da vücûda gelüp 'ilme iştiğâl [206a] eyledi. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn ḫizmetine vâsıl oldu ve Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn fevt olduğdan sonra mezbûr diyâr-ı 'Arab'a varup 'Arab 'ulemâsından dahı okıdı. Ba'dehu ḫacca varup sonra 'Acem diyârına sefer eyledi. 'Acem 'ulemâsından dahı okıyup ba'dehu ḫâtırına tarîķ-i taḫavvuf maḫabbeti düşüp anda Şeyḫ Maḫdûmî ḫizmetine irüp güşiş idüp terbiye buldı. Andan sonra diyâr-ı Rûm'a gelüp Kaştamonı'da sâkin oldu ve Sultân Selim pâdişâḫ olmazsızın mezbûrî taleb idüp getirüp kendüye imâm eyledi ve muşâḫabet idüp gördi ki mezbûr her 'ilmden ḫaberdâr ehl-i ma'rifet ve kâmil kimesnedür ve muşâḫabeti lezîz ve muḫâveresi gökçek 'âlimdür. Pâdişâḫ olduğda mezbûrî kendüye ḫ'âce eyledi ve mezbûra günde iki yüz aķçe 'ulûfe eyledi ve ḫaylî köyler bağışladı ve gice ve gündüz mezbûr ile muşâḫabet idüp kendüye ğâyet muḫarreb eyledi. Bu sebebd merhûm-ı merķûma 'azîm ḫaşmet ü câḫ gelüp merci'-i enâm olmuşdı ve tarîḫüñ tokuz yüz yigirmi ikisinde

1 Yazmada "تاريخدن".

Sulţân Selîm Hân ile Mısr'dan dönüp Şâm'a geldükde anda fevt oldu ve merhûm ve merķûm 'âlim ü şâlih [206b] ehl-i kemâl ve şâhib-i ma'ârif ve gökçek hulkklı ve ihsânı çok ve za'îf ve fakîrelere mu'in kimesne idi. Hâşılı merhûm-ı merķûm nevâdir-i dehrden ğarîb, laţîf kimesne idi.

[Şâh Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ü fâzıl u kâmil Şâh Çelebi Monlâ Muḥ-yîd-dîn Meḥemmed bin 'Alî ibn Yûsuf Bâlî ibn Şemsü'd-dîn el-Fenârî'dür. Merhûm-ı merķûm Sulţân Meḥemmed Hân zemânında vücûda gelmişdür ve ol târiḥde babası kâdî-'asker olup vücûda geldüğü gün Sulţân Meḥem-med Hân mezbûra otuz akçe 'ulûfe itmişdür ve merhûm-ı merķûmuñ ba-bası vefât itdükden sonra Sulţân Bâyezîd merķûm-ı mezbûruñ 'ulûfesine yigirmi akçe terakķi eyledi ve ğâyet 'izzet ve kâmrânlık ile hâşıl olup 'ilme iştigâl idüp gereği gibi tahşil-i 'ilm eyledi ve aķrânından fâ'ik oldu. 'İlmi evvelâ babasından okıyup babası fevt olduğdan sonra Haţîb-zâde'den okı-dı. Ba'dehu Mu'arrif-zâde hizmetine irişüp ba'dehu Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Ba'dehu mezbûra Sulţân Bâyezîd Hân Burusa kazâsın şa-daķa eyledi. Ba'dehu İstanbul kâdîlığın virdi ve Sulţân Selîm Hân Haleb'i feth idüp Sulţân Ğavrî'yi katl itdükden sonra İstanbul'a âdem gönderüp mezbûr Şâh Çelebi'yi da'vet eyledi. [207a] Merķûm geldüğü gibi 'Arab ve 'Acem kâdî-'askerligin virdi.

{**Rivâyet** olunur ki merhûm-ı merķûm uzun boylı, kaba şakallı büyük idi. Da'im laţîf libâslar ve fâḥir kürkler, ak kaftânlar geyardi. Vaķtâ ki bu hey'etle Haleb'ün Gök Meydanı'nda Sulţân Selîm'i selâmlayup [biraz]¹ muşâhabet olunmak maķşûd olup ḥîn-i selâmda merķûmuñ atı ürküp ve merhûmı bir balçıklı yirde düşürdi ve merhûmuñ dülbendi ve üstinde olan ak libâsları cümleten balçık oldu. Ba'dehu merķûmı kâldırup üzerin meh-mâ-emken silüp atına bindürdiler ve bu hâl ile pâdişâha biraz yanaşup ba'dehu selâmlayup döndi ve Sulţân Selîm merhûmuñ böyle olduğundan ḥazḡ itmeyüp uğur tutmadı ve kâdî-'askerlikden 'azl idüp Edrine kâdîlığın virdi ve Sulţân Selîm 'Arab ve 'Acem kâdî-'askerligin 'ulemâdan olduğı için [Piri]² Paş'a ısmarladı. İbrâhîm Paş'a zemânına gelince bu hâl bâķi oldu.

1 Yazmada "برن".

2 Yazmada "یری".

Şoñra Kâdirî Çelebi, İbrâhîm Paşa'nun dostı olmağın ol manşıbı dahı aña ısmarladı ve ol zemândan beri ol manşıbı Anaṭolı kâdî-‘askerleri görürler.} Ba‘dehu merhûm Şâh Çelebi’yi Sulṭân Selîm Anaṭolı kâdî-‘askeri eyledi. Ba‘dehu [207b] Rûmili kâdî-‘askeri eyledi ve anda kâdî-‘asker iken târîhüñ toḡuz yüz yigirmi toḡuzında fevt oldı ve {dedesi Şemsü’d-dîn Fenârî yanında Burusa’da defn olındı.}

Merhûm-ı merḡûm ahlâḡ-ı ḡamîde şâḡibi ve zekî-tab‘, şâḡib-i kerem ve muşâḡabet ve mu‘âmesi gökçek ve ‘azîm vaḡârlı kimesne idi. Merhûm *Şerḡ-i Mevâkıf*a ḡâşiye yazmışdır ve anda güç mebhâşleri [ḡall]¹ idüp daḡıḡ sözler söylemişdür ve *Şadrü’s-Şeri’a Şerḡi*’nün evveline ḡâşiye söylemişdür. Merhûm tâze olup kırkına varmadın vefât itmişdür. Eger biraz müddet ‘ömr süreydi andan laṡîf te’lifler zâḡir olurdı.

[Muḡyi’d-dîn Çelebi]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl u kâmil Muḡyi’d-dîn Çelebi Meḡmed bin ‘Alî bin Yûsuf bin Bâlî ibn Şemsü’d-dîn Fenârî’dür. Merhûm Şâh Çelebi’nün küççük ḡarındaşıdır. Tâzeliginde babasından okıyup babası vefât itdükden şoñra ḡaṡîb-zâde’den okıdı. Ba‘dehu Efḡal-zâde ḡizmetine irişdi. Ba‘dehu İstanbul’da Eski ‘Alî Paşa Medresesi’ne müderris oldı. Ba‘dehu Burusa’da Sulṭân Meḡmed Ḥân müderrisi oldı. Ba‘dehu Semâniyye’nün birine müderris oldı. Ba‘dehu İstanbul ḡâḡısı oldı. Ba‘dehu Anaṭolı kâdî-‘askeri [208a] oldı. Ba‘dehu Rûmili kâdî-‘askeri oldı. On beş yıl anda ḡarâr eyledi. Ba‘dehu ma’zûl olup mezbûra günde yüz elli aḡçe ‘ulûfe ta’yîn olındı. Ba‘dehu elli dahı ziyâde olındı. ‘Ulûfesi iki yüz aḡçe oldı. Ba‘dehu mezbûra fetvâ manşıbı virilüp lâkin meşrûṡ olan Sulṭân Bâyezîd Medresesi’n ḡabûl itmemegin anuñ bedeli elli aḡçe dahı ziyâde olunup vazîfesi iki yüz elli aḡçe olmuşdır. Merhûm-ı merḡûm tefsîr-i şerîf okutmağā meşḡûl olup te’lif ü taşnîfe mübâşeret itdi. Lâkin ‘ömr müsâ’ade itmemegin ḡadd-i tamâma vâşıl olmadan ve merhûm-ı merḡûm târîhüñ toḡuz yüz elli dördinde raḡmet-i Ḥaḡḡ’a peyveste oldı ve Ebâ Eyyûb-ı Enşârî ḡurbında defn olındı.

Merhûm-ı merḡûm ‘âlim ü fâzıl ve taḡî [ü] naḡî, ḡarâmdan ziyâde şaḡı-nur, kimesnenün ḡaḡḡı kendü mâlına ḡarışmağdan ziyâde ḡazer idüp alma

1 Yazmada “قل”.

ve şatmada bir mertebe ihtiyât iderdi kim vesvese tabaķasına varmışdı. Merhûm kavıyyü'l-kalb, laţîfû'l-kelâm, vecîh ve mehâbetlü ve muħıbb-i fuķarâ vü şulehâ ve Hâķ te'âlâdan ğayrı bir ferdden ħavf u ħaşyet itmezdi. Yanında icrâ-yı ħaķda şaĝır ü kebîr [208b] müsâvî idi. Hâşılı şalâh u takvâda ve 'ilm-i fetvâda bir 'alem idi. *Rahimehu'llâhu te'âlâ*. Merhûmuñ *Şadrüş-Şerî'a Şerh'i* ne ba'zı ħâşiyesi vardır ve [*Hidâye*]ye¹ müte'allik ba'zı ħâşiyeler yazmışdur ve Seyyid Şerîf'ün *Şerh-i Miftâh*'ına ħâşie yazmışdur ve {mesĥe müte'allik laţîf risâle itmişdür ve tertibi ğâyet laţîfdür.}

[Muħyî'd-dîn Meħemmed bin 'Alî Ćelebi- Monlâ Ćelebi]

Birisi daħı 'âlim ü fâzıl u kâmil Muħyî'd-dîn Meħemmed bin 'Alî Ćelebi'dür ki ĥalk içinde "Monlâ Ćelebi" dimekle meşhûrdur. Evvelâ kendü vâlideşi babası Hüsâm-zâde'den okıyup ba'dehu vâlide 'Alî Ćelebi'den okıdı. Ba'dehu Mü'eyyed-zâde'den okıdı. Soñra İstanbul'da Vezîr Murâd Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Ba'dehu Edrine'ye müderris oldu. Tekrâr Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Mezbûra seksen akçe vazîfe oldu. Ba'dehu yigirmi akçe daħı terakķî olinup yüz akçe ile müteķâ'id oldu ve târîhün toķuz yüz elli yedisinde fevt oldu. Merhûm-ı merķûm eyü kimesne idi. Kendü ĥâlinde idi. Kimesne emr ile muķayyed degül idi. Kâzâsında sîreti eyü idi ve semti maķbûl idi. Meşâyih ve şulehâyı severdi. 'İlm-i uşulde ve fûrû'da mâhir idi ve sâ'ir 'ulûmda daħı [209a] mâhir idi.

[Monlâ Hüsâmü'd-dîn- Hüsâm Ćelebi]

Birisi daħı 'âlim ü fâzıl u 'âmil Monlâ Hüsâmü'd-dîn Hüseyn bin 'Abdu'r-raħmân'dur ki ĥalk içinde "[Hüsâm] Ćelebi"² dimekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Efďal-zâde ĥizmetine vâşıl oldu. Ba'dehu Kütâhiyye Vâcidiyye Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Burusa Kâpluca müderrisi oldu. Ba'dehu Burusa'da İldırım Hân Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu anda Sultân Meħemmed Hân Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Amâsiyye'de Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldu.

1 Yazmada "هَذَا".

2 Metinde "Dâbbe Ćelebi" ile Hüsâm Ćelebi karıştırılmıştır. Dabbe Ćelebi, Mehmed Şah'ın (ö. 938/1532) lakabıdır. Ayrıca bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 608.

Ba'dehu Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de kâdî oldu. Ba'dehu Burusa kâdîsı oldu. Ba'dehu seksen akçe ile Şemâniyye'nün birine gelüp müderris oldu ve anda müderris iken târîhün toktuz yüz yigirmi altısında vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm 'ilme nihâyet-i mertebe meşgûl idi ve sa'y ile mer-tebe-i fâzla irişmiş idi ve semti dağı güzel ve halkla ihtilât ve mu'âşereti lâtif ve şâhib-i vakâr u edeb kimesne idi. Merhûm *Şerh-i Tecrid* üñ evveline hâşiye dimişdür ve *Şadrü's-Şerî'a Şerhi*'nün ba'zı yirine sözleri vardır ve istihlâf-ı haşib emrine bir risâle [209b] yazmışdur ve zıkr-i cehrî cevâzında bir risâlesi dağı vardır.

[Muşlihü'd-dîn Muştafâ- Taşköpri]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl u şâlih Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ'dur ki halk içinde "Taşköpri" demekle meşhûrdur. Tâzeliginde zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Sultâniyye'de Derviş Mehemmed Çelebi'ye irişüp ba'dehu Şah'n'da Monlâ Bahâ'ü'd-dîn'den ve Mağnisalı Çelebi'den ve Kâdî-zâde'den ve 'Alâ'ü'd-dîn-i 'Arabî'den sonra sultânü'l-'ulemâ H'âce-zâde hizmetinden okıyup akrânı içinde müşârün ileyh bi'l-benân olmuşdı. Ba'dehu Burusa'da Arsâniyye'de müderris olup ba'dehu Engüri'de Akmedrese'de müderris olup ba'dehu yine anda Seyf Medresesi'nde müderris oldu. Ba'dehu Üsküb'de İşhâk Beg Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Halebiyye müderrisi oldu. Ba'dehu Sultân Bâyezîd Hân merķûmı Selîm Hân'a h'âce idüp sefer üzerinde olmağın h'âcelikde qarâr itmeyüp Amâsiyye'de Hüseyin Ağa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Burusa'da Sultân Mehemmed Hân Medrese[si'ne] müderris oldu. Ba'dehu Şemâniyye'nün birine müderris oldu.

Ba'dehu Sultân Selîm tahta geçüp merķûma Haleb kâdîlığın virdi ve merķûm dağı pâdişâh [210a] hazretlerinün emriyle itâ'at gösterüp Haleb'e varup ba'dehu 'arz eyledi ki "Pâdişahuñ emrine itâ'at itdüm. Lâkin babam baña vaşıyyet itmiş idi ki kâdî olmayam. Pâdişâhdan reca iderüm ki beni kazâdan 'afv eyleye." Sultân Selîm dağı merhûm-ı merķûma Şemâniyye'den evvelki medresesin virdi. Ba'dehu merķûm Burusa'ya meyl idüp merķûma anda yetmiş akçe ile Sultân Mehemmed Hân Medresesi viril-

di. Ba'dehu seksen akçe ile Şah'n'a gelüp sonra on akçe dahı ziyâde olup târîhü'n toköz yüz otuz beşinde anda vefât eyledi.

Merhûm, zâhid ü şâlih ve şâhib-i edeb ve şâhib-i zevk kimesne idi ve kendü hâliyle muqayyed olup 'âmme-i evkâtını mühimmâta şarf ider idi. Aşlâ ağzından kizbe müte'allik ve yaramaz söz şadır olmamışdur. Tefsîr ü hadîşde ve uşul ü fikhda ve 'ulûm-ı edebiyyede mâhir idi. Câ-be-câ *Tefsîr-i Kâdî*'ya ve *Sadrü's-Serî'a Şerh-i* ne ve *Şerh-i Miftâh*'a ve ferâ'ize sözler yazup risâleler yazmışdur.

[Kıvâmü'd-dîn Kâsım]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ Kıvâmü'd-dîn Kâsım'dur. Merhûm Taşköprü'nün¹ karındaşıdır. Zemânesi 'ulemâsından okıyup tahşil-i [210b] fezâ'il idüp sonra Mü'eyyed-zâde hizmetine irişüp ba'dehu Monlâ Luţfî'ye varup ba'dehu Monlâ 'İzârî hizmetine irişmişdür. Ba'dehu Haţib-zâde hizmetine varup andan merkûmuñ *Keşşâf*'a Seyyid'ün hâşiyesine hâşiyesin okıyup merkûmuñ sözleriyle *Haţib-zâde Hâşiyesi*'nün çok yirini ıslâh idüp döndürdi. Ba'dehu merkûm Rûmili kâdî-askeri olan Mağnisalı Çelebi hizmetine varup andan Burusa'da Arslaniyye Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu anda Monlâ Husrev müderrisi oldı. Andan sonra Eynegöl'de İshâk Paşa Medresesi'ne müderris olup târîhü'n toköz yüz on toközünde anda müderris iken vefât itdi.

Merhûm fâzıl u kâmil, vecîh ve vakûr ve kavıyyü'l-kalb, beyânı gökçek, zekî-ţab', müdekķik kimesne idi ve laţif haţ yazardı. Kütüb-i meşhûreye yir yir yazup lâkin deryâda zâyî' oldı ve vücûd-ı zihnî bahşinde bir risâlesi kalup ve *Mutavvel*'e laţif su'âlleri muţazammın risâlesi kalmışdur.

['Abdu'l-vâsi' Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Dimetoka'dan 'Abdu'l-vâsi' Çelebi'dür. Babası beg idi. Lâkin merhûm 'ilme iştigâl idüp Monlâ Luţfî'den ve Monlâ 'İzârî'den ve Efdal-zâde hizmetinden okıyup ba'dehu [211a] bilâd-ı 'Acem'e varup anda Herâr'da Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün oğlu olan şeyhü'l-İslâmdan Seyyid Şerîf'ün *Şerh-i Adûd Hâşiyesi* ve ba'zı kitâbları dahı okıdı

1 Metinde "Taşköprü-zâde'nün". Kıvâmüddîn Kâsım Taşköprüzâde'nin amcasıdır.

ve Sulţân Bâyezîd'ün evâhir-i salţanatında Rûm'a gelüp Sulţân Selîm tahta cülûs itdükde merķûma Edrine'de 'Alî Beg Medresesi'n virdi. Ba'dehu anda Taşlık Medresesi'n virüp ba'dehu İstanbul'da Mehemmed Paşa Medresesi'n virdi ve merķûmı şoñra Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine iletüp ba'dehu Şaĥn Medresesi'ne getürdi ve merķûm daĥı Şaĥn'a gelmezden öñdin merķûma Sulţân Bâyezîd Medresesi'n virdi. Şoñra merķûma Burusa kazâsını tevcih ü taklîd itdi ve Sulţân Selîm fevt olup Sulţân Süleymân tahta geçdükde merķûmı İstanbul kâdîsı eyledi ve iki günden şoñra merķûmı Anaĥolî cânibine kâdî-asker eyledi. Ba'dehu Rûmîli semtine kâdî-asker eyledi. Ba'dehu merķûm ma'zûl olup merķûma günde tekâ'üd aķçesi yüz aķçe 'ulûfe eyledi.

Şoñra merķûm-ı merķûm cemî'-i memâlikini fî-sebîlî'llâh şarf idüp li'llâh iki mekteb ve bir medrese binâ eyledi ve cemî'-i kitâblarını Edrine'de 'ulemâya [211b] vakf eyledi. Ba'dehu yanındaki dânişmendlerini taĥıdıp Sulţân Süleymân'dan iltimâs itdi ki her birini gözedüp düşdükçe ĥâllerine göre manşıbcıklar virile ve yanında hemân bir câriyesi ĥalmışdı. Anı daĥı azâd idüp bir şâlih kimesneye virdi ve kendü bu cümleden 'ârî yalıñuzca Mekke-i Mükerrreme'ye gitdi ve anda nice yıl mücâveret idüp ĥalkdan el çeküp vefât idince Tañrı te'âlânıñ 'ibâdetine meşĥûl oldı ve ol maĥall-i mübârekde târîĥüñ toķuz yüz kırķ dördinde rahmet-i Ĥaķķ'a peyveste oldı.

[Ābid Çelebi]

Birisi daĥı 'âlim ü kâmil Ābid Çelebi'dür. İsmi 'Abdü'l-'azîz'dür. Āl-i resüldür. Ĥüseynî'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup geregi gibi ba'dehu Sulţân Bâyezîd'ün ĥ'âcesi Mu'arrif-zâde'ye irişüp oradan Gelibolı Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu kazâ ihtiyâr idüp nicesi de kâdî olduĥdan şoñra Kefe kâdîsı oldı ve anda kâdî iken toķuz yüz otuz birinde fevt oldı. Merķûm zekî ve laţîf-ţab' ve lezîzül-muşâĥabet ve mütevâzi' ve şaĥî kimesne idi.

[‘Abdu’r-raḥmân Hüseynî]

Birisi daḥı ‘Âbid Çelebi karındaşı Monlâ ‘Abdu’r-raḥmân Hüseynî’dür. Zemânesi ‘ulemâsından [212a] okıyup fuḫalâ hizmetine irişüp şeref-i terbiye ile müşerref olup ba‘dehu Yegân-zâde ‘Alî Çelebi hizmetinden Bolı’da medresede müderris oldu. Ba‘dehu Burusa’da Çendik Medresesi’ne müderris oldu. Şoñra hâtırına ferâğ ğalebe idüp manşib u câh hevâsın terk itdi ve merḥûma on beş akçe vazîfe ta’yîn olınup ziyâdesin kabûl itmedi ve fevt olınca Burusa’da bir evi var idi. Ondan taşra çık[-ma]dı. Dâ’im ‘ibâde[te] meşğûl idi ve ḥalkdan inkıṭâ’ ve feyz-i Hâk’la ictimâ’dan lezzet almışdı. Merḥûma oğlancıklığında Hâk tarafından cezbe irişmişdür ve merḥûm nice aylar Keşîş Tağı’nda kalup zâd u zevâde getürmezdi ve merḥûmdan nakl olunur ki eydür ki “Ol vakt baña Hâlîk maḥabbeti maḥlûk maḥabbeti üzerine ğâlib olup tağda şunda bunda açlığum def’ idecek deñlü ta‘âm buldum ve arslanlar yanuma cem’ olup baña tezellül ü ḥuzû’ iderlerdi.” Ba‘dehu merḥûm ḥalkla muḥteliṭ olup evliyâu’llâh iḥtilâtıyla cezbe-i Hâkḳ’ı cem’ itmişdi ve merḥûm anlardan çok velâyet ü kerâmet nakl iderdi.

Nakl idüp eydürdi ki “Bir gün [212b] Edrine’de ḥaste oldum. Bir tenhâ evde nice müddet şöyle kaldum ve her bâr dīvâr yarılıp içinden bir kimesne çıkup gelüp baña tîmâr iderdi. Nâğâh bir gün eyüce oldum. Ol kimesne baña eyitdi ki “Şimden şoñra eyüce olduñ. Saña gelmezem. Seni Allâh’a ısmarladum.” Ben daḥı aña sorup eyitdüm ki “Sen kimsün?” Ol daḥı eyitdi ki “Eger beni kim olduğum bilmek isterseñ Edrine’den çık ve müsâfire uyup git. Ol zemânda beni bilürsün.” Merḥûm daḥı bir nice günden şoñra şehrdan çıkup ba’zı köylüler ile ba’zı yire giderken yoldaşımuñ biri dönüp eyitdi ki “Şunda bir hevâsı güzel köy vardır ve anda Kara Dânişmend dirler bir kimesne vardır. Eyü kimesnedür. Anda varalum.” didi. Hemân ben ol ma’ḥûd idüğün bildüm ve ol köye varduğumuz gibi gördüm. Ol baña tîmâr iden kimesne gülerek karşı gelüp beni evine aldı ve ikinci bekleyüp baña eyitdi ki “Şu evüñ üzerine çıkalum ve namâzı kılalum.” Ben daḥı eyle eyledüm. Dönüp baña eyitdi ki “Bir hoşça maḥaldür buradan Ka’be’yi göz görür.” didi. Ben daḥı bakdum. Ka’be’yi gördüm. Namâzı kılıp tamâm idince Ka’be önümüzden ğâib olmadı.

Nakl olunur ki merhûm-ı merķûm [213a] fevt olduķdan sonra dostlarından birine görinüp eyitdi ki “Hâzret-i Emîr Seyyid ‘Îmâreti’nde bir müsâfir vardır. Benüm ķabrümi ziyâret itmek murâd idinür. Aña var. Ķabrümi göster.” Ben dahı ķalkdum. ‘Îmâretine vardum. Anda ol kimesneyi buldum ve alup merhûmuñ ķabri yanına iletüdüm. Ba’dehu ol kimesneden fehm itdüm ki bende kendüye mâni’ligüm ola. Ben dahı ķalkup anda mescide vardum. Ol mescide girdüm, dinledüm, gördüm. İki kimesne söyleşürler. Birisi ol müsâfir birisi dahı merhûm Monlâ ‘Abdu’r-raḥmân. Hâl-i ḥayâtında nice söylese yine eyle söyler. Vaķtâ ki sözleri kesildi mescidden çıķdum. Hiç bir ferd görmedüm ve ol eķrâfı aradum, bulımadum. Ol kimesne ķanda gitdi dahı merhûm-ı merķûmuñ meşâyih-i evliyâ ile çok ḥâli vardır. Kitâb tavil olmasun diyü terk itdük. Bu merhûmuñ meşâyih ile ḥâli budur.

Ammâ merhûmuñ ‘ilmde ḥâli böyle idi ki merhûm-ı merķûm ehl-i ilm, muḥaķķık ü müdeķķık kimesne idi ki hiç bir ferd merhûm ile mübâḥaṣeye ķâdir olmazdı. Merhûm câ’iz idi ki bir fenni az zemânuñ içinde az ve vâzih ‘ibâretle bir vechle taķdîr eyleye ki her kimesne fehm eyleye. Lâkin merhûmuñ ‘ulûm [213b] içinde fûnûn-ı ‘aķliyyeye meyli ziyâde idi. Sâ’ir ‘ulûmı dahı bilürdi ve zühd ü vera’ını dirsek ta’bîr olınmazdı. Hattâ merhûm fevt olduķda bir aķçe ve bir cûbbe terk itmedi ve merhûmuñ ķatında issi ve şovuk ve ķaluñ ve yumuşak ve ta’âm ve libâsuñ eyüsi ve kötüsü ber-â-ber idi ve ḥuķûķ-ı ‘ibâddan muḥkem şaķınurdu ve toĝrı ve ‘ahde vefâ ider ve ḥaķ söz söyler, bu bâbda kimesneden ķorķmaz kimesne idi. Merhûm târiḥüñ toķuz yüz elli dördinde raḥmet-i Ḥaķķ’a peyveste olup Burusa’da babasınıñ ķabrinde defn olındı.

[Aydınî Pîr Aḥmed Çelebi]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl u şâlih Aydınî Pîr Aḥmed Çelebi’dür. Merhûm, Ķâdi-zâde merķûmuñ vâlidesini nikâḥlanup ve merķûmı vefât idince okıdup terbiye eyledi. Ba’dehu merhûm Tire’den İbn Melek Medresesi’ne müderris oldu. Ba’dehu İstanbul’da Hâcî Ḥasan-zâde Medresesi’ne müderris oldu. Ba’dehu Edrine’de Halebiyye Medresesi’ne müderris oldu. Ba’dehu Şemâniyye Med-

reseleri'nün birine müderris oldu. Lâkin haylî zemân anda kaldı ve mut-taşıl şey'en fe-şey'en 'ulûfesi ziyâde oldu. Hattâ seksen akçeye vâsıl [214a] oldu ve merhûm bu hâl üzere târîhûn tokuz yüz otuz ikisinde fevt oldu. Merhûm-ı merķûm şâlih, 'âbid kimesne idi. Cemî'-i evķâtını 'ilme ve 'ibâ-dete şarf itmişdi ve her 'ilmden haberdâr idi ve ba'zı yirlere yazmışıdır lâkin zâhir olmadın. {Merhûmuñ ayağınıñ birisi aksak idi. Şu hâliyle medreseye ve evine mülâzemet iderdi.}

[Haķib Kâsım oğlı Monlâ Muhyi'd-din Mehemmed]

Birisi dağı 'âlim ü fâzil u kâmil Haķib Kâsım oğlı Monlâ Muhyi'd-din Mehemmed'dür. Merhûm Amâsiyye'de velâdet itmişdür. Babasından okı-mışdır. Ba'dehu Ehaveyn'den sonra Sinân Paşa'dan okımışdır. Ba'dehu Amâsiyye'de müderris olup ba'dehu Burusa'da Çendik Medresesi'ne mü-derris oldu. Ba'dehu yine Burusa'da Veliyyü'd-din oğlı Aĥmed Paşa Med-resesi'ne müderris oldu. Şoñra İstanbul'da Muştafâ Paşa Medresesi'ne mü-derris oldu. Ba'dehu Sulţân Bâyezîd, merķûmı oğlı Sulţân Aĥmed'e h'âce naşb idüp gönderdi ve Sulţân Aĥmed vefâtından sonra merķûm İstan-bul'da Maĥmûd Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine müderris oldu. Şoñra Amâsiyye'de Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne [214b] müderris oldu. Ba'dehu Şemâniyye'nün biri-ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldu. Şoñra tekrâr Şaĥn'a gelüp günde seksen akçe vazîfe olup anuñla ĥalup târîhûn tokuz yüz kırķında vefât itdi.

Merhûm u maĥfûr 'âlim ü 'âmil ü şâlih ve şûfilere muĥib ve ĥalk ĥâliyle muķayyed olmayup kendü ĥâliye muķayyed, dünyâdan oldukça nesneye kâni', semti maķbûl ve cemî'-i evķâtını 'ilme ve 'ibâdete şarf itmiş kimesne idi. Merhûm-ı merķûm 'ulûm-ı meşhûre bildüğinden ĥayrı 'ulûm-ı ĥarî-beye dağı ittilâ'ı var idi. 'İlm-i vefķ gibi 'ilm-i iksîr gibi ve 'ilm-i cifr gibi ve 'ilm-i mûsikî gibi ve sâ'ir 'ulûm-ı riyâziyyeyi tamâm bilürdi ve 'ilm-i kırâ'atde ve ĥadiş ü tefsîrde ve tevâriĥde muĥkem mahâreti var idi ve muĥâzarât ve tevâriĥden ve eş'âr-ı Arabiyye'den çok yâd-dâştı var idi. Ken-dü güzel Arabî ve Türkî ĥaşıdeler inşâ iderdi ve va'z-ı naşihât dağı iderdi ve hergiz müţâlâ'a ve tedrisden ĥâlî degül idi ve merhûmuñ muĥâzarâtde

Ravza nâm bir laţîf kitâbı vardır ve Şadrü's-şerî'a'nun *Vikâye Şerhi*'nün evveline [215a] hâşiyesi vardır ve Seyyid Şerîf'ün *Ferâiz Şerhi*'ne hâşiyesi vardır ve dahı nice yire yazup risâleleri vardır.

[Zeynü'd-dîn Mehemmed]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u 'âmil Monlâ Zeynü'd-dîn Mehemmed bin Şâh Fenârî'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup tahşil-i fezâ'il itmişdür. Ba'dehu Amâsiyye'de Sulţân Bâyezid Hân 'İmâreti'nün evkâfına mütevellî oldu. Ba'dehu Tire'ye kâdî oldu. Ba'dehu Şâm'a kâdî oldu. Ba'dehu Haleb'e kâdî oldu ve anda kâdî iken târihün toköz yüz yigirmi altı Rebî'ül-evveli gürresinde fevt oldu. Merhûm-ı merķûm, 'âlim ü fâzıl ve zekî, şâhib-ţab', fâ'ik ve zihni müstaķim kimesne idi ve ziyâde kavıyyül-kalb, lisânı açuk, mürevvet şâhibi ve fuķarâ ve şulehâyı sever ve anlara dâ'im in'âm ve ihsân ider, derûnı pâk, içi taşına uyar kimesne idi ve kâdîlığında ğâyet sîreti laţîf idi ve "ömrinde bir ferde yaramazlık şanmaz idi.

[Kara Dâvûd]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve kâmil ü âmil Kocaili'nden Kara Dâvûd Efendi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Mü'eyyed-zâde hizmetine irişmişdür ve andan Burusa'da Hâzret-i Emîr Seyyid müderrisi oldu. Ba'dehu [215b] yine Burusa'da Kâpluca müderrisi oldu. Ba'dehu Trabzon Medresesi'ne müderris oldu. Anda evvel müderris olan merhûm-ı merķûm[-dur]. Edrine'de Üç Şerefeli'nün birine müderris oldu. Şoñra Şemâniyye'ye geldi. Andan Burusa kâdîsı oldu ve ma'zûl olup günde seksen akçe ile müteķâ'id oldu. Şoñra tekrâr yine Burusa'ya kâdî olup hayli zemân kâdîlıkda kaldı. Şoñra kendü ihtiyârıyla kazâdan ferâġat idüp mezbûra günde yüz akçe bi-ţarîķi't-teķâ'üd 'ulûfe oldu ve merhûm-ı maġfûr küt olup mahķemesine tezkire ile iletüp getirürler idi ve bu hâl üzere toköz yüz kırk sekizinde vefât itdi. {Burusâda mektebi ķurbında medfûndur.} Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve zekî ve müdeķķik, her fenden haberdâr, kerîmü't-ţab', huķûķ gözler ve haķ söyler, ţarîķ-i haķda bir ferdden havf itmez kimesne idi Allâhu te'âlâdan ğayrı. Mizâcı muhtel olmaġın te'lîfe mübâşeret idemedi.

[Küççük Bedrüd-din- Maḥmūd]

Birisi daḥı ‘ālim ü fāzıl u kāmıl Küççük Bedrüd-din’dür. İsmi Maḥmūd’dur. Zemānesi ‘ulemāsından okıyup Monlā ‘İzārî gibi ve Monlā Luṭfî gibi ve Mu‘arrif-zāde [216a] gibi, ba‘dehu Bālîkesre Medresesi’ne müderris oldu. Andan şoñra İstanbul’da Kälender-hâne Medresesi’ne müderris oldu. Ba‘dehu yine anda Muşṭafâ Paşa Medresesi’ne müderris oldu. Ba‘dehu Edrine’de Dārü’l-ḥadîş Medresesi’ne müderris oldu. Ba‘dehu Şemāniyye’nün birine müderris oldu. Ba‘dehu seksen aḳçe ile Ayaşofıyye Medresesi’ne müderris oldu. Şoñra tarîḳ-i tederisi terk idüp tekā’üd ihtiyār itmegin merḥūma günde yüz aḳçe vazıfe ta’yın olındı ve ol ḥāl üzerine tarîḥün ṭoḳuz yüz kırk altısında fevt oldu.

Merḥūm-ı merḥūm, ‘ālim ü şālîḥ ve her ‘ilm-den ḥaber-dār lâkin ‘ulūm-ı aḳliyyeye meyli ziyāde olup şoñra ‘ilm-i ḥadîşe meşḡul olup ve anda daḥı mâhir olmuş kimesne idi ve ba’zı ‘ulūma risāleler yazmışdur. Lâkin tedvîn olunmadı ve merḥūmuñ şüfî tã’ifesine maḥabbeti ziyāde idi.

[Nürü’d-din Ḥamza- Üç Baş]

Birisi daḥı ‘ālim ü fāzıl u ‘āmil Nürü’d-din Ḥamza ki “Üç Baş” dimekle meşḥûrdur. Zemānesi ‘ulemāsından okıyup ba‘dehu Mu‘arrif-zāde ḥizmetine irişüp andan Maḡnisa’da müderris oldu. Ba‘dehu İznîḳ’[de] müderris oldu. Ba‘dehu Ebā Eyyüb-ı Enşārî Medresesi’ne müderris oldu. [216b] Ba‘dehu Üç Şerefeli Medreseleri’nün birine müderris¹ oldu. Ba‘dehu Şemāniyye’ye geldi ve andan Amāsiyye’de yetmiş aḳçe ile Sulṭān Bāyezîd Medresesi’ne müderris oldu. Fetvā ḥizmetin daḥı gördi ve tarîḥün ṭoḳuz yüz kırkından şoñra vefāt eyledi.

Merḥūm kendü ḥālîyle muḳayyed idi ve cem‘-i mâla ḡāyet ḥariş idi. Yidügi, içdügi ve geydügi ḡāyet olmaz nesne idi. ‘Ömrinde at beslememiş idi. Bu sebebden çokça māl cem‘ idüp âḫir ‘ömrinde İstanbul’da Sulṭān Meḥemmed Cāmî’ün üzeri yanında evine ḳarîb yirde bir mescid ve ‘ulemā içün biraz ḥücreler yaptı ve her sākin olan içün birerçe aḳçecik daḥı ta’yın eyledi ve bu mesārif içün ḥaylî vaḳflar eyledi. **Nakl** olunur ki bir gün vezîr İbrāḫîm Paşa merḥūma eyitmiş ki “Efendi, seni işitdüm ki ḡāyet mâlı se-

1 “Müderris” mükerrer.

versün ve bu deñlü mâlı evkâfa nice şarf eyledün?” Merhûm dahı eyitmiş ki “Mâlı gâyet sevdiğüm içün benden soñra kalmağı ma'kûl görmedüm ve kaçd itdüm ki âhirete benümle bile gide.” Nefsinde gâyet laţif cevâbdur.

[Muhyi'd-dîn-i Berda'î]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u 'âmil Monlâ Muhyi'd-dîn-i Berda'îdür. Berda'a'da babası ehl-i 'ilm imiş. 'İlmi merhûm babasından [217a] görüp ba'dehu tahşil-i 'ilm içün Şîrâz ve Herât'a varup ol yirüñ 'ulemâsından okıyup çok 'ilm tahşil eyledi. Andan Rûm'a gelüp Burusa'da Veliyyü'd-dîn oğlu Aḥmed Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Filibe'de müderris oldu. Ba'dehu merķümü Sulţân Selîm dârü's-sa'âdesinde hâşşa oğlanlarına h'âce eyledi. Ba'dehu merķüma Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine müderris oldu. Merhûm anda müderris iken târiḥüñ toḡuz yüz yigirmi yedisinde yâḥüd sekizinde fevt oldu. Merhûm-ı merķüm 'âlim ü fâzıl u kâmil, her 'ilmden behredâr kimesne idi. Lâkin 'Arabîye ve ḥadîş ü tefsîr ve uşul ü fûrû'da ziyâde mâhir idi. Muşâḥabeti lezîz ve ḥulḡ-ı ḥasen şâḥibi ve mü'eddeb ve laţifü'l-keâm, ḥuzû' u ḥuşû'ı ġâlib vecîḥ monlâ idi ve gâyet laţif ḥaṭ yazardı ve hem ġâyetle tîz yazardı. *Tefsîr-i Kâdî* ya bir ḥâşiyesi vardır ve *Şerḥ-i Tecrîd Ḥâşiyesi*'ne ḥâşiyesi vardır ve *Telvîḥ*'e ḥâşiyesi vardır ve Kâdî 'Aḡud'uñ *Âdâb-ı Bahş*'ine şerḥi vardır ve gâyet maṭbû' 'Arabî ve Fârsî inşâ iderdi. Muḥâzarât u tevâriḥ ü [menâkıbı]¹ ġüzel bilürdi.

[Mücellid-zâde Monlâ Seydî]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Mücellid [217b] -zâde Monlâ Seydî'dür. Aslı Kocaili'ndendir. Zemânesi 'ulemâsından okıyup çok 'ilm ḥâşıl itmişdür. Ba'dehu Burusa'da 'İsâ Beg Medresesi'ne müderris oldu. Andan soñra manşib hevâsından geḡüp ṭarîḡ-i taşavvufa maḥabbet ü irâdet gösterdi ve varup İstanbul'da medfûn olan Emîr-i Buḡârî ḥazretleriyle muşâḥabet idüp andan ṭarîḡa-i taşavvufi gereġi gibi ḥâşıl kıldı ve kemâl mertebe tehzîb-i aḥlâka mâlik olup ḥuzû' u ḥuşû' u meskenet ve şalâḥ u zühd ü diyânet üzere bir 'azîz idi. Hiç vera'-ı taḡvâsına nihâyet yok diyicek idi. Merhûm kendü sâkin olduġı eve bi-nefsihi ḥizmet iderdi. Evine şuyını ve levâzımını getirirdi. Cümle ḥalḡ-ı 'âlemden el ḡeküp Allâhu te'âlâ ḡapusına nefsinı

1 Yazmada “نتافی”.

haşır itmiş idi. Mescidden gayrı bir yire, evinden taşra çıkmazdı ve bu hâl üzere Sulţân Süleymân'ın evâ'il-i salţanatında rahmet-i Hakk'a peyveste oldu. Merhûm-ı merķûm güzel yazı yazardı. Kendü hattıyla çok kitâblar yazmışdır ve çok kitâb taşhîh itmişdür. Ve'l-hâşıl merhûmın fâzıl ve müdekkik ü muhakķik idüğinde şübhe yokdur. Fünûndan müşkil yirlerden çok yir tahķik itmişdür ve hâll itmişdür. [218a] *Rahimehu'llâh*.

[Ece-zâde Monlâ Muhyi'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Ece-zâde Monlâ Muhyi'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Hattib-zâde hizmetine irişüp oradan İznik'e müderris oldu. Andan sonra nice yire kâdî olmuşdur ve Sulţân Selim tahta cülûs itdüğü gibi merķûma Selânik kazâsın virdi. Ba'dehu Burusa kazâsın virdi. Ba'dehu ma'zûl idüp târihün toķuz yüz yigirmi dördinde fevt oldu. Merhûm u merķûm 'âlim ü fâzıl ve zekî, selimü't-ţab', mübârekü'n-nefs, hayra müteveccih, mütevâzî', şâhib-kerem ve şâhib-hulk kimesne idi.

[Muhyi'd-dîn Mehemmed- Şeyh Şâzelü]

Birisi dahı 'âlim ü âmil u fâzıl Monlâ Muhyi'd-dîn Mehemmed'dür ki "Şeyh Şâzelü" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Amâsiyye'de Meydân Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Burusa'da Veliyyü'd-dîn oğlu Ahmed Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Kaşamonı'da Atabeg İsmâ'il Beg Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris oldu ve anda müderris iken târihün toķuz yüz on toķuzunda fevt oldu. Merhûm-ı merķûm 'âlim ve şâlih ü 'âbid kimesne olup ziyâde Hakk te'âlâdan havf iderdi ve cemî'-i evķâ-tın 'ilme ve 'ibâdete [218b] şarf iderdi. Kendü hâliyle muķayyed idi ve 'ilm-i 'Arabîyye'de ve tefsîrde ve 'ilm-i fikhda mâhir idi.

[Sinân Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u şâlih Yegân 'Alî-zâde 'Alî Çelebi'nün oğlu Sinân Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından ve vâlidinden okıyup ba'dehu Eynegöl Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Burusa'da Yıldırım Hân Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu İznik Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Amâsiyye kâdîsı oldu. Andan sonra merhûmı Sulţân Selim Hân defterdâr

eyledi. Ba'dehu Şâm'a kâdî eyledi. Şöñra ma'zül olup Burusa'da altmış ile Murâdiyye Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Şemâniyye'nün birine yetmiş akçe ile müderris oldu. Ba'dehu merhûm ve merķûma tekâ'üd tarîķi üzere seksen akçe vazîfe yir iken vazîfe oldu ve târîhüñ toķuz yüz kırķ beşinde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm 'ilme meşğûl ve kitâblardan çok nüşha görmiş, şâhib-i lutf u kerem kimesne idi. Meşâyih tâ'ifesin severdi. Ramazânuñ 'uşr-i âhirinde anlaruñ yanında i'tikâfa girer idi ve *Şerh-i Mevâķıf*a hâşiyeye yazup dahı biraz risâleleri vardır.

[Leys-zâde Monlâ Nürü'd-dîn Hamza]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Leys-zâde Monlâ Nürü'd-dîn Hamza'dur. Zemânesi [219a] 'ulemâsından okıyup ba'zı medreselere müderris oldu. Şöñra İstanbul'da Muştafa Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Üsküp kâdîsı oldu. Ba'dehu Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Dârü'l-hadîş Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Mışr'a kâdî oldu. Şöñra ma'zül olup merhûm toķsan akçe vazîfe oldu. Ba'dehu tekrâr Mışr'a kâdî oldu. Yine ma'zül olup mezbûra günde yüz akçe vazîfe ta'yîn oldu ve târîhüñ toķuz yüz elli ikisinde vefât eyledi. Merhûm güzel 'ilm-i fıkķ bilürdi. Hıulķı güzel ve nefsi kerîm ve mülâyim-tab', çok mâla mâlik ve çok kitâb cem' itmiş kimesne idi.

[Yegân-zâde Paşa Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve 'âmil ü kâmil Yegân-zâde Paşa Çelebi idi. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Mü'eyyed-zâde hizmetine irişdi. Ba'dehu Burusa'da Kapluca müderrisi oldu ve ma'zül olup yine medrese-i mezkûreye müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu yine anda Dârü'l-hadîş Medresesi'ne müderris oldu ve anda müderris iken târîhüñ toķuz yüz otuz sekizinde yâ toķuzunda fevt oldu. Merhûm u merķûm hılmi ğâlib ve kerem ü şehâsi [219b] ğâlib, 'ahdine vefâ ider ve dâ'im 'ilme meşğûl ve her 'ilmden haberdâr kimesne idi ve Seyyid Şerîf'üñ *Şerh-i Miftâh*'inuñ ba'zı yerine hâşiyeye söylemişdür. Merhûmuñ mizâcı muhtel olup bozğun olmağın çokça taşnîf idememişdür. Eger böyle olmayaydı merhûmuñ haylî taşnîfi kalur idi ve merhûm u merķûm şî'rde mâhir olup güzel Türkî nazm ider idi.

[Zeyrek-zâde Paşa Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Zeyrek-zâde Paşa Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup andan ba'zı yire müderris oldı. Ba'dehu Üsküb Medresesi'ne müderris oldı. Şoñra Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Edrine Üç Şerefeli'nün birine müderris oldı ve anda müderris iken vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm zekî ve bahhâş, zemânesinde iyülük meşhûr ve çok dânişmend terbiye idüp hâşıl itmişdür.

[Zeyrek-zâde Mehemmed Çelebi]

Birisi dahı Zeyrek-zâde Mehemmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup 'ulûmdan behredâr olmışdur. Şoñra kenâr kâdîsı olup kazâsından sîret-i hasene üzere olmuşdur. Kendü hâlinde eyü kimesne idi.

[Monlâ 'Abdü'l-'azîz]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Ümmü Veled-zâde'nün oğlu Monlâ 'Abdü'l-'azîz'dür. Zemânesi 'ulemâsından [220a] okıyup Mü'eyyed-zâde hizmetine irişmişdür ve andan İstanbul'da Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris oldı. Andan nice yire kâdî oldı. Ba'dehu yine Trabzon Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Edrine'de Dârü'l-hadiş Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Haleb'e kâdî oldı. Ba'dehu Amâsiyye'de müftî ve hem müderris oldı. Ba'dehu cümle menâşıbı terk idüp ferâğat ihtiyâr eyledi ve merhûma bi-ţarîķi't-teķâ'üd günde yetmiş akçe vazîfe oldı ve bu hâl üzere târihün çoķuz yüz ellisi hüdûdında fevt oldı. Merhûmuñ âhir-i ömrinde iki ayakları tutmaz idi. Merhûm-ı merķûm gâ-yet mü'eddeb ve ehl-i 'âķl ve şâhib-i kerem ü mürüvvet, vaķâr ve hilm şâhibi kimesne idi. Hiç bir ferdi kemlik ile yâd itmez idi, belki hayr ile zıķr ider idi ve merhûm her 'ilmi bilür idi. Lâkin bu cümleñ içinde 'ulûm-ı 'Arabîye'de ziyâde mâhir idi. Laţîf, faşîh ve 'Arabî kaşîdeler nazım iderdi.

[Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve şâlih [ü] kâmil Kocevî Şeyh Muşlihü'd-dîn [220b] hâzretlerinün oğulları Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Efdal-zâde hizmetine irişmişdür. Ba'dehu İstan-

bul'da Unkapanı Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Şeyh Muhyî'd-dîn-i Kocевî'nün kızın alup hâtırına 'uzlet ve ferâğat dâ'iyesi gâlib olup tedrisi terk eyledi ve merhûma günde bi-ţarîkı't-tekâ'üd on beş akçe 'ulûfe oldu ve merhûm dâ'im ol on beş akçeyi kendüye çok şanurdu ve eydürdi ki "Baña on akçe kifâyet iderdi." Şoñra evinden taşra çıkmayup gice vü gündüz 'ilme ve 'ibâdete meşğul oldu. Merhûm-ı merķum huşu' u huşu'ı gâlib, sîreti latîf ve ţarîkatı maķbûl ve şâlihleri ziyâde severdi ve merhûm kendü evi havâ'icini bâzârdan şatun alup kendücigi getürüp gelür idi ve halk her yakadan ol esbâbi getürivirmege ragbet gösterürler idi. Ol râzî olmazdı. Allâhu te'âlâya tevâzu' ve nefsine kesr-i kaçır ider idi.

Merhûm kendü mescidinde tefsîr-i şerîf nakl idüp şehr âdemîsi cem' olup kelâm-ı şerîfin dinlerler idi ve mübarek nefesi ile teberrük iderler [221a] idi ve çoğın dahı nef' görüp behremend olmışlar idi ve merhûm-ı merķum *Tefsîr-i Kâdî* ye bir latîf, kavâ'ideleri mutazammın, âsân u [vâzih]¹ ta'bir ile bir büyük hâşiye söylemişdür ve *Kâfiye'yi* şerh itmişdür ve *Ferâ'iz*'i dahı şerh eylemişdür ve *Miftâh-ı Me'ânî* yi şerh itmişdür ve *Kaşîde-i [Bürde]*² yi dahı şerh eylemişdür ve târihün tokuz yüz ellisinde riħlet itdi. Merhûm-ı merķum eydürdi ki "Kağan baña âyâtullâhdan birisi müşkil olsa Hâķ te'âlâ cānibine teveccüh iderüm. Pes göğsüm bol olur. Dünyâ deñlü olur ve anda iki ay zāhir olur. Ne ay idigin bilmezem. Ba'dehu bir nūr zāhir olur ve ol nūr baña delil olur. Levh-i maħfûza ben dahı levhe nazar idüp âyetün ma'nāsına muţţali' oldum." ve yine merhûm eydürdi ki "Kağan ki 'ilmde 'azîmet ile 'amel kaçd itsem uyıdığım vaktin cennetde uyırım ve kaçan ki ruhşatla 'amel itsem eyle olmam." dir idi.

Taşköpri-zâde nakl idüp eydür ki "Merhûm-ı merķum beni severdi. Bir gün merhûma kaçâ kabûlinden su'al itdüm. Baña eyitdi ki bir dostum kaçâ var idi. Bir gün kaçâdan ferâğat itdi. Bir güşede 'uzlet itdi. Yine ba'de zemānin kaçâyâ duħul itdi ve mezbûra [221b] bunun [sırrından]³ su'al itdim. Eyitdi ki manşib-ı kaçâda iken Hâzret-i Resûl şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem ile münasebetüm artuķ idi. Hattâ her heftede bir kez vâķı'anda cemâl-i şerîflerin gördüm. Vaktâ ki kaçâdan ferâğat itdüm aşlâ ol münase-

1 Yazmada "واضع".

2 Yazmada "بریده".

3 Yazmada "şerrinden".

beti görmez oldum. Tekrâr kâdî oldum yine Risâlet-penâh hazretlerini gördüm ve eyitdüm ki 'Yâ seyyide'l-mürselîn ve yâ habîbe rabbi'l-'âlemîn. Ben kâzâyı terk itdiğüm Cenâb-ı şerîfünle münâsebetüm ziyâde olsun için idi. Lâkin ben ümîd itdiğüm gibi olmadı.' didüm. Sa'âdetle buyurdılar ki 'Senün benümle kâzâda münâsebetün artuğdur. Zîrâ kâzâda hem nefsünün ve hem ümmetümün ıslâhına meşğûl olursun. Ammâ kâzâsız olduğunda ancak nefsünün ıslâhına meşğûl olursun. Her bâr ki ıslâhuñ ziyâde ola. Baña taḡarrübün ziyâde olur.' diyü buyurdılar."

[Şerîf 'Abdu'r-raḥîm-i 'Abbāsî]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Şerîf 'Abdu'r-raḥîm-i 'Abbāsî'dür. Mezbûr Mısr'da vücûda gelüp ḥulefâ-yı 'Abbâsiyye'nün neslidür. Mısr'da 'ulemâdan okıyup gereği gibi 'ulûm-ı edebîyyeyi ve 'ilm-i belâğatı ve 'ilm-i ḥadîsi ve 'ilm-i tefsîri taḥşîl itmişdür. Merḥûm-ı merḡûm Sulṭân Bâyezîd zemânında Sulṭân Ğavrî'nün gelen [222a] elçisi ile Rûm'a gelüp ol zemânuñ kâdî-'askeri olan Mü'eyyed-zâde merḡûma varup ziyâret eyledi ve ḡaylî çokça ta'zîm ve merḡûmuñ *Buḡārî*'ye şerḡi var idi. Anı Sulṭân Bâyezîd'e hediye eyledi ve Sulṭân Bâyezîd tamâm ḡazṡ idüp merḡûma külli ri'âyet idüp kendünün binâ itdüğü medreseyi mezbûra ta'yîn eyledi ve anda ḡadîş-i şerîf naḡl itmesin murâd itdi. Mezbûr Şerîf 'Abbāsî ḡubbü'l-vaṡan diyüp râzî olmadı ve Mısr'a [avdet]¹ eyledi ve sonra ki Sulṭân Ğavrî devleti munḡarız olıcaḡ tekrâr İstanbul'a gelüp merḡûma günde elli akçe 'ulûfe oldu. İstanbul'da muḡîm oldu tâ kim târîḡhün ṡokuz yüz altmış üçinde vefât eyledi ve kendünün sinni yüz yaşına ḡurb bulmuşdur. Merḡûm-ı merḡûm 'ulûm-ı edebîyyeyi ve tefsîri ve 'ilm-i ḡadîsi ve tevârîḡi ve muḡâzarâtı laṡîf bilürdi ve güzel 'Arabî ḡaşıdeler ve beytler ve 'Arabî inşâlar iderdi ve pîrliğinde bu nazmı dimişdür:

أرعشني الدهر أيّ رعش
والدهر ذو قوّة وذو بطش
قد كنت أمشي ثم [أعبي]
فليوم [أعبي] ولا أمشي

1 Yazmada "da'vet".

Terceme:

Dehr elinden pîr olup oldum zebûn
Şiddet-i dehre benüm yok tâkatum

Yürüyüp [222b] yorulmaz iken şimdi ben
Yorilup gitdi yürimek hâletüm

Ve merhûm-ı merķûm gökçek hulk şâhibi ve güleç yüzlü, muşâhabeti laţif ve lezizü'l-kelâm, nevâdir-gûy, mütevâzi' ve mü'eddeb ve ehl-i 'âkl, şâhib-i hayâ, şâgîr ü kebîr tevķîr ider, kerîmü't-tab' ve sahiyyü'n-nefs, mü-bârek ü maķbûl, laţif nûrânî kimesne idi ve merhûmuñ çok kaza ve münşe'atı vardur ve *Buhârî*'yi laţif şerh itmişdür ve *Telhîş*'ün şevâhidin şerh idüp ismini *Mu'âhedüt-Tanşîş* [fî Şerhi Şevâhidi't-Telhîş] itmişdür ve anda şurrâhı çok yerde redd itmişdür.

[Bahşî Halife]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl ve şâlih ü kâmil Amâsiyyeli Bahşî Halife'dür. Amâsiyye 'ulemâsından okıyup ba'dehu diyâr-ı 'Arab'a rihlet eyledi ve 'ulemâ-i 'Arab'dan dağı okıyup geregi gibi ehl-i 'ilm oldı. Ba'dehu tarîk-i taşavvufa meyl eyleyüp şüfî oldı ve anda merâtib-i 'âliye tahşil hâşıl eyledi. Merhûm-ı merķûm huzû' u huşû' üzerine kimesne idi ve teşerru' ve teverru' ve zühbine nihâyet yokdur. Dünyâdan az nesne ile kanâ'at idüp kaluñ libâslar geyer idi ve halka ders diyüp ekseriyyâ halka va'z dağı ider idi. Merhûm-ı merķûm 'ilm-i tefsîrde ziyâde mâhir idi ve ekseriyyâ tefâsîr hıfzında idi ve merķûmdan [223a] çok kimesne okıyup müntefi' olmuşlardur ve fıkhdâ dağı ziyâde mâhir idi ve sâ'ir 'ulûmı dağı güzel bilürdi ve bir 'ilmî mes'eledede nizâ' olsa ben bunu levh-i maḥfûzda böyle gördüm dir idi ve nefsinde dağı kitâb görölse merhûmuñ didüğü zâhir olur idi. Resûlu'l-lâh *şalla'llâhu aleyhi ve sellem* hâzretlerinüñ vâkı'asında görür idi. Târîhüñ toköz yüz otuz hudûdında fevt oldı.

[Muḥammed bin 'Ömer- Monlâ 'Arab]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Muḥammed bin 'Ömer idi kim "Monlâ 'Arab" demekle meşhûrdur. Dedesi Monlâ Ḥamza, Mâvera'ü'n-nehr'den olup Monlâ Sa'dü'd-dîn'ün şâgirdi idi. Ba'dehu Rûm'a gelüp An'âkiyye'de ta-

vaṭṭun eyledi ve mezkûr Monlâ 'Arab anda vücûda geldi ve küçüklüğünde Qur'ân-ı 'Azîm'i hıfz eyledi. Ba'dehu *Şâṭibi* kitabını hıfz eyledi. Ba'dehu fikhî babasından ve 'ammîlerinden okuyup gördi ve 'ilm-i 'uşûli ve 'ilm-i Qur'ân'ı ve 'ilm-i 'Arabîyyet'i daḥı anlardan gördi. Ba'dehu Diyârbekr'e ve Tebrîz'e varup taḥşîl-i fezâ'il eyledi. Ba'dehu Anṭâkiyye ve Haleb'e gelüp anda muḳîm oldı ve ḥalka va'z idüp ve ders ü fetvâ viridi ve fazîleti kemâl mertebe meşhûr idi. Ba'dehu Quds'e varup mücâvir oldı ve andan ḥacc-ı [223b] şerîfe varup andan Mısr'a vardı ve anda Celâlü'd-dîn-i Suyûtî'den ḥadıṣ-i şerîfe icâzet aldı ve anda va'z idüp ders ü fetvâ itdi ve Mısr pâdişâhı Melik Qayıtbay mezbûra muḥkem maḥabbet idüp ve getürdüp va'z itdürdi. Mezbûr Monlâ 'Arab daḥı Qayıtbay için fikhdan bir kitâb te'lîf idüp ismini *Nihâye* kodı ve Qayıtbay anuñ muḥabelesinden mezbûra laṭîf câ'izeler virüp külli ta'zîm ü tekrîm eyledi ve kendü yanından gitmege izn virmedi tâ kim târîḥüñ toḳuz yüz otuz üçünde Qayıtbay vefât eyledi.

Andan mezbûr ḳalkup deryâdan Rûm'a geldi ve Burusa'da ḳarâr eyledi ve anda va'z ve emr bi'l-ma'rûf ve'n-nehy 'anî'l-münker eyledi ve Burusa ḥalkı gâyet maḥabbet eyledi ve İstanbul'a gelüp hem-çünân İstanbul ḥalkı daḥı mezbûra gâyet maḥabbet eylediler ve Sulṭân Bâyezîd mezbûruñ va'zın dinleyüp külli meyl eyledi ve mezbûra külli in'âmlar eyledi. Monlâ 'Arab daḥı Sulṭân Bâyezîd nâmına ḥazret-i peygamberüñ sîretinde *Tezhîbü's-Şemâ'il* nâm bir kitâb te'lîf eyledi ve 'ilm-i taşavvufdan bir nice kitâb daḥı taşnîf eyledi ve Sulṭân Bâyezîd'e buluşup du'â eyledi [224a] ve Sulṭân Bâyezîd ile Moton gâzâsına bile gitdi ve ḳal'aya girenlerüñ ikincisidür ve İstanbul'a gelüp emr bi'l-ma'rûf ve nehy 'anî'l-münker eyledi ve muttaşıl mülḥidlere ve şüfîlerüñ raḳşına daḥl eyledi.

Ba'dehu Haleb'e riḥlet idüp Haleb Beglerbegisi Ḥayr Beg mezbûra gâyet ikrâm eyledi ve şeyḥüñ cemî'-i ḥavâ'icin gördi, görmege iltizâm eyledi ve bu ḥâl üzerine anda sekiz yıl ḳarâr eyledi ve her gâḥ tefsîr ü va'z idüp Râfîzîleri ve mülḥidleri redd ider idi. Ḥuşûşâ ki Qızılbaş tâ'ifesin gâyet sevmez idi ve anlar daḥı mezbûra gâyet buğz iderler idi ve cem'îyyet yirlerinde şaḥâbe ile bile sögerlerdi. Mezbûr soñra Sulṭân Selîm zemânında Rûm'a gelüp Sulṭân Selîm, Qızılbaş'a cihâd itmege ḳındurdi ve

bu emrde bir kitâb te'lif eyledi ve Kızılbaş ğazâsına bile gidüp her gün 'askere va'z u naşîhat idüp ğazânuñ fażiletin bildürdi ve Kızılbaş'uñ habîş tã'ife olduĝın beyân ider idi ve pâdişâh mezbûra her bâr ihsânlar eyler idi ve ceng zemânında Sulţân Selim mezbûra du'â itdürüp kendüsi âmin dir idi. Bi-'inâyeti'llâh du'âları qabûl olup [224b] 'adûv münzehim oldu.

Ba'dehu Monlâ 'Arab dönüp gelüp Rûmili cânibine sefer eyledi ve anda ta'lim-i dîn idüp emr-i ma'rûf ve nehy-i münker eyledi ve bu sebebdan çok kimesne fesâddan şalâha döndi ve mezbûr Serây şehrinde bir câmi' ve bir mescid binâ eyledi ve Üsküb'de bir mescid daĝı binâ eyledi ve anda on yıl miqdârı ikâmet idüp her gün Qur'an-ı Şerif'i tefsir iderdi ve mezbûruñ elinde çok kâfir gelüp Müslimân oldu ve târihüñ toqûz yüz otuz ikisinde Sulţân Süleymân ile Engürüs ğazâsına varup ceng hîninde du'â itmişdür ve bi-'inâyeti'llâh fetĥ ü naşir daĝı oldu. Ba'dehu mezbûr Burusa'ya varup anda ikâmet eyledi ve anda toqûz qubbe ile bir câmi' binâsına şürü' eyledi ve henüz tamâm olmadın Muĥarrem'üñ dördinde toqûz yüz otuz sekizinde yaşları yetmişinden geçmiş idi fevt oldu ve ol câmi'nüñ ĥaremindedir defn olındı.

Merĥûm zen-dost âdem olup yüz nefer kimesneye qarib oĝlı olmuşdur ve merĥûm ehl-i fażl kimesne idi. Her fenden risâle ve kitâb dimişdür. Ĥuşuşâ 'ilm-i kîmyâyı laţif bilürdi ve vâsıl da olmuş idi. Merĥûm dâ'im şehrden şehre gezüp maĥbûbü'l-qulûb [225a] olmuş idi ve ĝâyet taqvâ üzere kimesne idi. Yimesinde ve geymesinde ĝâyet ihtiyât ider idi ve kendü nafaqası kesb-i yedinden idi ve ve ĝâlib-i evĥâtı ĥalq maşlahatında geçerdi anlara va'z gibi ve derviş gibi ve fetvâ gibi ve kitâblarda az ĥadîş var idi ki merĥûmuñ ol yâdında olmayaydı ve merĥûmuñ 'ilm-i tefsirde muĥkem kudreti var idi. Ĥattâ müţâlâ'asız ve kitâba bakmazsızın her cum'a gün ĥatib her ne okısa anı laţif tefsir iderdi. Aña münâsib belîğ ĥuţbe ile ve anda şol deñlü 'ilmler ve fenler beyân iderdi ki ĥalq müteĥayyir olurdu. Ĥaşılı merĥûm 'âlim-i rabbânî idi. Ĥalqı hidâyet ü şalâha da'vet idüp çok bid'at söndürmiş idi.

[Hayrüd-dîn- Monlâ 'Aţûfî]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ü kâmil Hayrüd-dîn'dür ki "Monlâ 'Aţûfî" dimekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup fıkḥ u tefsîr ve ḥadîs ü uşûl ve sâ'ir 'ulûm-ı 'akliyyede kâmil olmuş idi ve ol zemânuñ fuzelâsınuñ hizmetine irişüp her birinüñ maqbûli olmuş idi. Ba'dehu Sulţân Bâyezîd'ün serâyında ḥâş oğlanlar ḥ'âcesi oldu. Ba'dehu ferâgat idüp va'z semtine sâlik oldu. Mezbûra [225b] günde elli akçe vazîfe oldu. Şoñra vazîfesi seksen akçe olup her cum'a İstanbul'ın cāmî'lerinde tefsîr nakl iderdi ve merķûm 'ulûm-ı edebîyyede ve 'ilm-i me'ânî [vü] beyânda mâhir idi ve gâyet muḥkem tefsîr bilürdi ve ḥalkdan münkaţı' olup kendü ḥâliyle muķayyed idi ve merḥûm-i merķûm *Keşşâf* a ḥâşîye söylemişdür ve *Meşârik* ı şerḥ itmişdür ve tıbdan bir kitâb söylemişdür ve 'ilm-i kelâmdan nice risâleleri vardır. Târîḥüñ toķuz yüz kırķ sekizinde fevt olmuşdur. *Raḥimehu'llâhu te'âlâ*.

[Eşref-zâde 'Abdu'l-ḥamîd]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Eşref-zâde 'Abdu'l-ḥamîd'dür. Kaştamonî'dandır. Zemânesi 'ulemâsından okıyup taḥşîl-i 'ilm itmişdür. Ba'dehu ḥatı-rına taşavvuf maḥabbeti düşüp Nakşbendiyye'den Uzun Muşlihü'd-dîn Efendi ile muşâḥabet idüp anlar fevt olduğdan şoñra ṭarîk-i va'z ihtiyâr eyledi ve mezbûra günde otuz akçe vazîfe ta'yîn olunup İstanbul'da her gâḥ va'z iderdi. Merḥûm-ı merķûm tefsîri gâyet laţîf bilürdi. Evinde dahı tefsîr dersin diyüp çok kimesne müntefi' olmuşdur. Merḥûm ḥalkdan çekilüp aşlâ dünyâ ğamıyla muķayyed olmazdı ve dâ'im nefsinüñ işlâhına [226a] meşġûl zâhid kimesne idi. Ekşer zemânda sâkit ṭurup keşîrû'l-fıkr ve edeb ü vaķâr şâḥibi kimesne idi. Toķuz yüz kırķ birinde¹ vefât eyledi.

[Kaştamonî 'İsâ Ḥalîfe]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Kaştamonî 'İsâ Ḥalîfe'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup gereġi gibi 'ilm-i tefsîrde mâhir olup şoñra ṭarîk-i taşavvufa meyl idüp ḥalka va'z u naşîḥat semtine sâlik oldu ve mezbûra günde otuz akçe ta'yîn olunup İstanbul cāmî'lerinde va'z ider idi ve ḥaylî mü'eşşir kelîmâtı var idi. Ba'dehu Sulţân Meḥemmed Ḥân Cāmî'î'ne ḥatîb oldu. Şoñra ḥitâbeti terk idüp fevt olunca semt-i va'zdan ḥâlî olmadı.

1 Şakâ'ik'te 940 kûsür senesinde. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 660.

[Monlâ Şu'ayb- Tûrâbî]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Monlâ Şu'ayb'dur. Halk içinde "Tûrâbî" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup mevâlî hizmetine irişmişdür. Ba'dehu Sulţân Bâyezîd'ün zemânında serây h'âcesi olup ba'dehu tarîk-i va'za sâlik olup merhûma günde kırk beş akçe ta'yîn olındı. Merhûm Müslimân, mütediyyin ü şâlih kimesne idi. Fuķarâyı severdi ve kendü hâlden hâlî degül idi. Merhûma gâhî meclisde laţîfe idüp gülerdi ve ehl-i meclisi dahı güldürürdi ve gâhî ağlar idi [226b] ve ehl-i meclisi dahı ağladurdı. Toksan yaşını geçmiş pîr idi. Gâhî şöyle yimek yir idi kim görenler mütehayyir olurlardı ve gâhî nice günler geçerdi ki hiç yimek yimez idi ve yine ol hâlde muhkem kuvveti var idi. Şöyle ki bir kimesnenün elini tutsa ve şıkşa ol kimesne elini ufandı şanur idi. Merhûm hikâyet ider idi ki tâzeliginde iki barmağıyla at na'lini ufadurdı.

[Amâsiyyeli Şeyh Muhyi'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Amâsiyyeli Şeyh Muhyi'd-dîn'dür ki güzel tefsîr ü hadîş bilürdi ve du'âsı maķbûl ve sözi mü'essir, zâhid ü müttekî ve şüfî ve vâ'iz kimesne idi.

[Monlâ Tûķâtî]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Monlâ Tûķâtî'dür. Amâsiyye'de müderris olup müddet-i ömrince anda müderris olmadan hâlî olmadı. Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve halkdan çekilmiş, derse ve 'ibâdete meşgûl kimesne idi.

[Hâfız-ı Kütüb Muşlihü'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim [ü] 'âmil, Hâfız-ı Kütüb Muşlihü'd-dîn'dür. Amâsiyye'de Sulţân Bâyezîd Câmî'î'nde hâfız-ı kütüb idi. Kendü memleketinde şuğl idüp ba'dehu bilâd-ı 'Acem'e varup anda 'Acem 'ulemâsından okıdı. Ba'dehu diyâr-ı 'Arab'a varup kezâlik 'ulemâ-i 'Arab'dan okıdı. Ba'dehu hacc idüp andan Rûm'a geldi ve müftî Efđal-zâde hizmetine muttaşıl olup ba'dehu taşavvuf tarîķine [227a] sülûk eyledi ve anda küllî hâl tahşil eyledi. Şoıra Amâsiyye'ye varup tekâ'üd eyledi ve tâlîblere ders diyüp ve fetvâ virüp ta'lîm-i şıbyân iderdi.

Merhûm zâhid ü 'âbid ve selîmü't-ṭab' ve ḥalîmü'n-nefs, mütevâzî' ve mütedeyyin ve muşâḥabeti lezîz 'azîz idi. Merhûm 'ilm-i tefsîri ve ḥadîsî ve uşûl ü fıkḥî ve 'ulûm-ı 'aqliyyeyi ve fûnûn-ı edebîyyeyi ḡâyet laṭîf bilür idi ve 'ilm-i fıkḥda az mes'ele var idi ki merhûmuñ ḥâṭırında olmayaydı ve fıkḥdan on metn cem' idüp tekrârını giderüp ismini *Maḥzenü'l-Fıkḥ* itdi ve anuñ 'ibâdâtına sekiz cüz' miḳdârı şerḥ söyledi.

[Amâsiyyeli Mu'îd-zâde]

Birisi daḡı 'âlim ü 'âmil ü fâzıl Amâsiyyeli Mu'îd-zâde'dür. Taşavvuf semtine meyl idüp ḥalkdan münḳaṭı' olmış idi. Du'âsı maḳbûl ve nefesi mübârek, Allâhu te'âlâ cânibine müteveccih, şâlih, mütedeyyin ve fâzıl-ı muḥaḳḳıḳ ü müdeḳḳıḳ kimesne idi.

[H'âce 'Abdu'llâh]

Birisi daḡı 'âlim ü fâzıl u 'âmil H'âce 'Abdu'llâh'dur. Köpricek ḳaşaba-sında mutavaṭṭın idi. 'İlm-i 'Arabiyyet'de ve fıkḥda meşḥûr kimesne idi. Cemî'-i eṭrâfdan ṭalibü'l-'ilm olanlar merḳûmdan varup oḳıyup müntefi' olmuşlar idi. Şâlih ve maḳbûl ve müstecâb [227b] ü'd-da' ve kimesne idi.

[Dedecik-zâde]

Birisi daḡı 'âlim ü 'âmil Dedecik-zâde'dür. Ladiḳ ḳaşabasında muta-vaṭṭın idi ve ḥalka ḳırâ'at-ı 'aşer oḳıdurdı. İ'tiḳâdî şâlih, müstecâbü'-da' ve, şâlih ü 'âbid ü zâhid ve ḥalkdan münḳaṭı' ve ednâ nesne ile geṇinüp 'azîz idi.

[Ḳaffâl-zâde]

Birisi daḡı 'âlim ü 'âmil Ḳaffâl-zâde'dü. Sinobr'dür. 'Âbid ü şâlih ve 'âbid ü zâhid ve nefsi mübârek, ḥalkdan kesilüp 'ilme ve 'ilm dersine meşḡûl kimesne idi. Ḳalka ḳırâ'at-ı seb'a oḳıdurdı.

[Maḡnisalı Şâdık Ḥalîfe]

Birisi daḡı 'âlim ü 'âmil ve 'ilm-i ḳırâ'atda ziyâde mâhir Maḡnisalı Şâdık Ḥalîfe'dür. Ḳalka ḳırâ'at-ı seb'a oḳıdup çok kimesne müntefi' olmuşdur ve her diyârdan mezburuñ şit ü şadâsın işidüp gelüp oḡurlar idi. Merhûm şâlih ü 'âbid ü zâhid, nefsi mübârek ve muḥibb-i ḡayr kimesne idi.

[Hâcî Hasan-zâde Mehemmed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Hâcî Hasan-zâde Mehemmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu İstanbul'da Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Merḥûm zekî vü 'âkıl, 'ulûm-ı 'aḳliyyeyi 'âlim kimesne idi. Lâkin zînete ve hoşluḡla geḳinmege ve keşret-i ḥadem u ḥaşeme mā'il olmaḡın ḳazâ semtine sâlik olup ve nice yire ḳâdî oldu ve Sulṫân Selim, 'Acem seferine varup dön [228a] -dükden merḥûm Kütâhiyye'de ḳâdî bulinup Sulṫân Selim'i istiḳbâl eyledi ve Sulṫân Selim merḳûmuñ zîneti ve libâslarını göricek merḳûma beglik virdi ve merḳûm beg iken vefât eyledi. Merḳûm u merḥûm saḡı ve şâḡib-i ḡulḳ-ı ḡasen kimesne idi. 'İlm-i inşâ ve şî'r ve ma'rifet-i tevâriḡde kâmil idi.

[Mehemmed Paşa]

Birisi dahı Sulṫân Bâyezid'ün ḡ'âcesi olan Mu'arrif-zâde'nün oḡı oḡlı Mehemmed Paşa'dur. Zemânında okıyup soñra Ḳalender-ḡâne müderrisi oldu. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli'nün birine müderris oldu ve Sulṫân Selim zemânında Dîvân-ı 'Âlî'de nişâncı oldu. Ba'dehu vezir oldu ve vezir iken vefât eyledi. Merḥûm zekî ve ziyâde şâḡib-i ṫab' ve zihn-i laṫif ve 'âḳl-ı kâmil ve tedbîr-i ḡüsne mâlik ve ziyâde şoḡbet âdâbın bilür kimesne idi ve ol sebebden Sulṫân Selim'e taḳarrüb itmiş idi. Henüz tâze iken târiḡüñ toḡuz yüz yigirmi üçinde fevt oldu.

[İsâ Paşa]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil İbrâḡim Paşa'nuñ oḡlı 'İsâ Paşa'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine müderris oldu. Soñra Dîvân-ı 'Âlî'de nişâncı oldu. Soñra nice memlekete sancaḳbegi oldu. Ba'dehu Şâm begler [228b] -begisi oldu ve anda ḡaylî müddet ḳarâr idüp ba'dehu anda beglerbegi iken vefât itdi. Merḥûm-ı merḳûm ḳoḡ 'ilm bilürdi. Ne begliğinde ve ne paşalığında kütüb müṫâla'asın terk itmedi ve ḡâyet ḡür 'âḳlı var idi. Bir ferd kendüyi bir vechle aldamaḡa ḳâdir olmazdı. Edeb şâḡibi ve iḡtilâṫ [u] mu'aşereti göḡçek ve laṫif muḡâvere şâḡibi kimesne idi.

[Nihânî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Nihânî'dür. Kul aşılıdır. Küçüklüğünde me-bânî-i 'ulûmı okıyup ba'dehu 'ulemâ ve fuzelâ hizmetine irişüp fa'îku'l-akrân olmışdı. Şoñra Hâc Hasan-zâde Medresesi'ne müderris oldu. Şoñra Üsküb'de İshâk Beg Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu İstanbul'da Muştafâ Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu manşıb hevâsından ferâğat idüp Mekke-i Mükerrreme cânibine sefer itdi ve hac idüp dönüp gelürken haste olup ve manşıbdan geçen 'ömrine te'essüf idüp nedâmet itdi ve andan fevt olup Mekke-i Mükerrreme'de defn olındı. Merhûm 'âlim ü fâzıl, 'Arabîyye'de ve tefsîrde ve uşûl-i fikhda kâmil idi ve güzel Fârsî bilürdi ve 'Arabî ve Türkî ve Fârsî neşr ü nazm iderdi.

[Monlâ Haydar]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Hayâlî Çelebi'nün karındaşı oğlu Monlâ Haydar'dur. Edrine'de Dâr [229a] ü'l-hadîş müderrisi olan Seydî Mehemmed-i Kocevi'nün mu'îdi olup merķûmdan *Muṭavvel* kitâbını tamâm okımışdur. Ba'dehu *Şahîḥ-i Buḥârî* kitâbın tamâm okımışdur ve düşdükce *Buḥârî Şerḥi*'ni Kirmânî'den dahı okurdu. Ba'dehu Mış'a varup anda fuzalâ-yı 'Arab'dan tefsîr ü hadîsi ve uşûl ü fîrû'ı geregi gibi görüp ba'dehu Rûm'a gelmişdür ve merhûmı Burusa'da Sulṭân Mehemmed 'İmâreti evkâfına mütevellî naşb idüp ba'dehu Orḥân evkâfına mütevellî naşb itdiler ve Sulṭân Selîm'ün evâḥir-i salṭanatında anda fevt oldu. Merhûm-ı merķûmuñ cümle fazlından gayrı 'Arabî ve Türkî laṭîf nazm ü neşr dir idi ve muşâḥabeti lezîz ve muḥâşaratı çok kâmil kimesne idi.

[Hâcî Hasan-zâde Mehemmed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Hâcî Hasan-zâde Mehemmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Müftî 'Alî Çelebi'nün dersine mu'îd oldu. Ba'dehu Hâc Hasan Medresesi'ne müderris oldu. Semt-i kazâya sâlik olup nice müddet kâdî oldu ve kâdî iken fevt oldu. Merhûm eyü kimesne idi. Kendü ḥâlinde idi. Ḥalîm ü selîm kimesne idi.

ZİKR-İ MEŞÂYİH-İ DEVLET-İ ES-SULTÂN SELİM

[Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi]

{Ol zemānuñ meşâyihinden **birisi** Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi'dür. Aşlı [229b] cedd-i a'lāsı Medīne-i Münevvereden gelüp Horāsān'da muṭavatın itmişdür ve evlādından Şeyh Kuṭbü'd-dīn, Herāt'da melikü'n-nuḳabā olup Sultān Hudābende pādīşāh olıcak oğlu Seyyid 'İzzü'd-dīn'e muhkem ri'āyet idüp ekser-i zemānda muşāḫabet-i dil-fezāsiyla muḡtenim olurdı. Ol cihetden Seyyid-i mezkūr, melāzz-ı erbāb-ı ḥācāt ve maḳbūl-i ḥalḳ-ı 'ālem ve müşārün ileyh bi'l-benān olmuşlar idi. Şoñra ol diyārda fetret zāhir olıcak Niksār'a gelüp anda ḳarār bağlamışdur ve oğlu Seyyid Ahmed ḫazretleri ol vilāyetde neşv ü nemā bulup tamām zühd ü şalāḫla perveriş bulmışdur ve tarīḳat-i Ḥalvetiyye'nün ser-efrāzı olup velāyet ü kerāmeti ol vilāyetde şāyi' olmuşdur.

Naḳl olunur ki merḥūm u maḡfūr Sultān Hudābende'nün maḳbūlı olduḡı cihetden Ka'be-i Şerīfe'nün ḫulefā-yı 'Abbāsiyye zemānındaki miftāḫ-ı şerīfi tecdīd ḳılınduḡda miftāḫ-ı 'aḳıḳatı ḫazīneye alup ba'dehu mezbūr miftāḫ Sultān Hudābende'ye naḳl itmişdi. Ol daḡı miftāḫ-ı mezbūrı "Siz eḫaḳsız, sizde tursun." diyü merḥūma virüp ve kezālik leyle-i mi'rācda şaḡra-i şerīfeye ḳadem-nihāde buyurduḡlarında şaḡra ḫamīr gibi batup [230a] mübārek ḳadem-i şerīfleri yiri anda zāhir olmuşdı. Üstādlar ol maḡallı yirinden ḳaldırıp ol mübārek eşeri ḫulefā ḫazinesine işāl idüp ba'dehu Sultān Hudābende'ye naḳl itmişdi. Anı daḡı Sultān Hudābende mezbūr Seyyid Ahmed'ün vālidine virmişdi. Eyle olsa bir gün Şeyh Ahmed bir merkebcige binüp öninde torbacıḡına Ka'be-i Şerīfe miftāḫını ve ol na'l-i resūlı ḳoyup bir ḳāfile ile Tokāt cānibine 'azm iderler imiş ve ḳāfileden ehl-i fesād şeyḫ-i mezkūrun ḳāfileden münferidce gitdükde şübhe-lenüp gelüp güçle torbasından miftāḫ-ı şerīfüñ zer-endūd olduḡına ḫama' idüp alup ve ol na'l-i şerīfi daḡı çıkarup görseler ki bir taşdur. "Hāy dīvāne ḳoca!" diyüp ḳaldırıp taşu urup bir nice pāre itmişdür. Ol ḫinde şeyḫ ehl-i ḳāfileye bed-du'ā idüp "Allāḫ'ın ḫışmına uğrañ!" demiş. Bi-ḫikmeti'llāḫ ḳāfile çok gitmeyüp varup bir yaruñ altına ḳonmuşlar. Cümlesi uyḳuya varduḡları gibi yukarıdan yar uçup cümlesini başdırıp helāk itmişdür ve

bir kimesne içlerinden hâlâş bulup ol yirün [230b] begine kışşadan haber viricek gelüp şeyhün elin öpüp ol maħalle getürüp ve miftāh-ı şerîfi bulup şeyhe teslim idüp ba'dehu na'l-i şerîfi bir yire getürüp anı dahı şeyhe teslim idüp ve şeyhe küllî ta'zîm idüp ol diyârda haylî yirler ve emlakler bildürmişdür.

Ve yine **naql** olunur ki merhûm-ı merķûm kendü sâkin olduğu yirün öfine kendü eliyle bir kile arpaçuk eküp yıldan yıla anı ögüdüp bulamac idüp anuñla geçinür imiş. Nâgâh bir kimesne ol zemânda cû'ul-bakara mübtelâ olup bir ân yimek yimekten hâlî olmayup kendü yimekten ve ekl' yidürmekden 'âciz olmuşlar idi ve şahş-ı mezkûrî şeyh-i mezbûra getürüp du'â tazarru' itmişler. Şeyh dahı kendünün bir üskürde üç kaşık bulamacın getürdüp ol şahşa yi diyü emr eyledi. Herîf gülüp "Bu baña ne eyleyü virür?" didi. Şeyh "Hele yiye." didi. Ol dahı bir kaşık yiyüp iki kaşık yidügi gibi ta'âmdan el çekdi ve şeyh dahı "Yiye." didi. "Yok tıyodum." didi. Min-ba'd şahş-ı mezkûr ölünce[ye] ğâyet az ta'âmla geçindi.

Ve yine [231a] naql olunur ki Sultân Selîm Kızılbaş seferine varduğda yeniçeri tâ'ifesi ev ev gezüp zâd u zevâde isterken merhûmuñ olduğu yire girüp görseler ki merhûmuñ yanında bir oğlak derisi içinde bir az penîr var. Meger merhûmuñ beş altı dâne keçisi var idi. Andan penîrcik idüp gâhice anuñla da kuvvet idinürdi. Hemân birisi deriyi alup gitmiş. Şeyh "Alma, saña yaramaz. Şu kan olacağı." demiş. Ol dahı eslemeyüp çadıra varup kaçan kılıcla ortadan kese görse ki tıñmış kan olmuş. "Hây buña ol şeyh sögdi idi." diyüp yine şeyhe getürmüş. Şeyh dahı "Yüri şimden girü. Bu ne saña ve ne baña yarar. Köpeklere vir gitsün." demiş.

Ve yine **naql** olunur ki merhûm mevtine karîb olduğda bir nice ay muħkem ağlayup âh iderdi. Bir gün merhûm-ı merķûm ağlamakdan vaz gelüp oğlu Seyyid Sinân'ı çağırdup eyitdi ki: "Altı ay var idi ki fülân kimesne aħîb-bâmuздan baña bu miķdâr ħelvâ bişirüp getürüp yimesine ibrâm itmişdi. Ben dahı sözinden çıkamayup bir miķdâr alup yemiş idüm. Meger ol ta'âma nazar ta'alluk itmiş imiş. Evvelki maķâmımdan düşdüm ve her şalâtda Ka'be'yi müşâhede iderdüm. [231b] Andan kıaldum. Haylî zemân idi ki Bârî te'âlâ ħazretlerine enîn ü zârî iderdüm. Hele yine maķâma vâşıl ol-

1 Yazmada "ابل".

dum. Lâkin Hâzret-i Hâk'dan öteye vuşûl taleb itdüm. İnşâa'llâh 'an-ķarîb öteye riħlet iderüm, bilmiş ol.” didi ve fi-nefsi'l-emr bir kaç gündən şöıra 'âlem-i bâlâya 'azîmet idüp Nîksâr ķurbında Başrafil nâm ķaryede mezâr-ı evliyâu'llâhda medfündür. Merħûm-ı merķûm muħteşem ü meħîb ve zâhid ü 'âbid kimesne idi ve büyük gözler ve ķaba şaķallu ve yaşı yanaklı, ķaviyyü'l-mizâc, nûrânî kimesne idi.

Naķl olunur ki yigirmi beş yıl miķdârı bir âdem başı deger degmez bir küçük tam yapup anda ķibleye ķarşı bir post üzerine "ömr geķürüp tât-i Rabb'e meşğûl olmuşdur ve aşlâ kimesne merķûmı yatur görmemişdür ve maraz-ı mevtinde iki gün hoşca olmayup yine diz üzerinde ķibleye ķarşı otururken dîvâra söykinüp fevt olmuşlardur. *Raħimehu'llâhu te'âlâ.*}

[Şeyħ Seyyid Sinân bin Seyyid Ahmed]

{**Birisi** dahı şeyħ 'arîf-i bi'llâh Şeyħ Seyyid Sinân bin Seyyid Ahmed'dür. Târîķatı babasından görmişdür ve 'ulûm-ı zâhireyi dahı geregi gibi görmişdür. Her cânibi ma'mûr 'azîz idi. Naķl olunur ki bir ķış gicesi biraz ķurdlar ķapularına gelüp çağırışmışlar. Merħûm dahı hâtûnına "Ķalkķa [232a] şunlaruñ rızķı buradan taķsîr oldu. Biraz mevcûddan şunlara tâtâm göre." dimiş. Hâtûn dahı 'inâd idüp kalkmamış. Merħûm eyitmîş: "İmdi bilmiş ol ki senüñ fülân inegüñi anlar yirler." Hâtûn dahı "Bulurlarsa yisünler. Anı sâ'ir ineklerle muħkem fülân tamda berkitmişümdür ki insân da anı açmağa ķâdir degüldür." dimiş. Şeyħ ķurdlara "Yürüñ, fülân inegi aluñ, yin" dimiş. Hâtûn bu sözden gülmüş. Ķaçan şabâħ olsa görseler ķurdlar ol tamuñ ķapusın açmışlar ve hîç bir hayvâna zarar itmemişler. Ol hâtûnuñ inegini cümlesinüñ kaç başında varup yimişler. Merħûm-ı merķûm ehl-i hâl ve şâhib-i kerâmet 'azîzdür. Nîksâr'da fevt olup Melik Dânişmend nâm 'azîzüñ türbesi ķurbında medfündür.}

[Tosyavî Naşûħ Efendi]

Birisi dahı şeyħ 'arîf-i bi'llâh [Tosyavî]¹ Naşûħ Efendi'dür. 'Âlim ü şâlih ve Ķur'an-ı 'Azîm'i hâfız ve güzel hâtât ve laţîf şi'r söylerdi. 'Azîz idi. Zeyniyye târîķinden Ķaramanî Şeyħ Tâcüd-dîn Efendi ħizmetine irişüp

1 Yazmada "لحوسية".

tabaka-i irşâda vâsıl olmuştur ve Şeyh Şafiyü'd-dîn'den sonra ol zâviyede irşâd seccâdesinde kadîm olmuştur. Tosya'ya¹ varup [232b] anda fevt olmuştur tokuz yüz yigirmi üçünde.

[Şeyh Muşlihü'd-dîn]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Şeyh Muşlihü'd-dîn'dür. Burusa Selçuk Hâtûn Mescidi'nde imâm idi. Şeyh 'arif-i bi'llâh Monlâ İyâs hizmetine irişüp nihâyet-i mertebe kemâl ü hâl tahşil idüp ve kızların nikâhlanmış-dur. 'Acab zâhid ü 'âbid, vakâr² ve mehib ve vakûr ve murtâz ve halk-dan münka'tı', ehl-i fazl, 'âlim, 'azîz idi. {Gâhî ol mescidde va'z nakl idüp şeyh-i kâmil ku'tbü'l-'ârifin Üftâde Efendi anlar için ku'tb idi. Ekşer va'zı mescidine evliyâu'llâh ve Hâzret-i Hızır hâzır olur idi dirdi ve soñralar-da merhûm-ı merķûm Gökdere üzerinde bir mağara idüp haylî müddet anuñ içinde 'ibâdet itmişdür ve merhûm-ı merķûmuñ velâyet ü kerâmetine nihâyet yokdur. Hâşılı *bereketu'llâhi fi-arzıhi* olup hayr-ı 'ibâdu'llâh olduğına şübhe yokdur.}

[Şorba-zâde Mehemmed Çelebi]

Birisi dahı şeyh-i 'arif-i bi'llâh Şorba-zâde Mehemmed Çelebi'dür. 'Ârif-i bi'llâh ve 'arif bi-şifâti'llâh ve dâ'im şâhib-i istiğrâk kimesne idi. Tâlibleri irşâda 'acab kavî himmeti var idi. Târik-i taşavvufi Akşemsü'd-dîn Efendi'nün oğlu Şeyh Fazlu'llâh'dan görüp tekmi'l itmişdür. [233a] Halk-dan 'uzlet üzere olup yanında ğanî vü fakîr bir idi.

Nakl olunur ki merhûm-ı merķûmuñ meclisine ba'zı leyâlîde hâricden kimesne hâzır olduğda emr ider imiş ki mûmî dinlendireler ve zikru'llâha meşgûl olalar. Nâgâh ol meclise hâzır olanuñ her birine nice dürlü nûrlar ve nice hâller nice nev'den levnler zâhir olur imiş ki aşlâ ta'bîre ve tahrîre kıabil olmaya. İşte bu hâl evvel emrde ve bidâyetde olur nesnedur. Var kıyâs eyle ki bu hâl üzere müdâvemet ve müstemirr olanuñ hâli ne mertebe ola.

{**Nakl** olunur ki merhûma bir gün iki günlük yirden bir pîr gelüp du'â-sın alup ba'dehu bayram qarîb olup ehl ü 'iyâlına kaşabdan bâzârlığın

1 "احوسیه" şeklinde imla edilen kelime Tosya'yı kastetmekle birlikte kelimenin okunuşuna kaynaklarda rastlanamamıştır.

2 Yazmada "وکار".

görüp üçüncü günde yine köylerine varmak murâd idinmiş. Nâgâh şeyh-i merķûm pîri görüp meyl idüp “Gelüp tarîķ-i taşavvufa gire.” demiş. Ol da eyitmiş ki “inşâa’llâh ba‘de’l-‘id emriñüz ile gelüp hâlveteye girüp mücâhede-i nefse iştiğâl gösterem.” Şeyh eyitmiş: “Hayır, ol lâzım degüldür. Ehlu’llâh kaçd idicek talebi haķķa tîz yetişdirür.” Ol daķı “Emr sizüñ.” diyicek emr idüp pîrûñ gözlerin [233b] baēladılar ve şeyh zâviyede aşıāı yukarı gezer. Tamâm teveccüh üzere olup pîre “Sen de meşēul ol.” dir. Ba‘dehu pîr fer-yâda âgâz ider. Şeyh eydür: “N’olduñ?” Eydür: “Meded sulţānum! Üzerü-me büyük kuşlar havâle oldu. Benî helâk itmek isterler.” Şeyh eydür: “Daķı ne gördüñ?” Pîr eydür: “Bu kuşların havfından şahrâ ve taēların haşerâtı hayyât ve ‘akârib gibi ‘âmmeten kaçup gelüp baña sığınup etegüme tldılar.” Şeyh eydür: “Anlar ahlâķ-ı zemîmedür. Andan hâlâş olmayıcaķ necât yokdur. Eteēüñi silk. Cümlesi varsun gitsün.” Pîr daķı eyle eyleyüp ol kuşlar gelüp ol haşerâtı alup gitdiler. Şeyhe bu hâl ma‘lûm olıcaķ buyurdılar: “Aç gözünü. El-hamdulillâh tarîķ-i taşavvufı kemâle irişdürdüñ ve taēaķa-i irşâdda merd-i Hudâ olduñ, yüri.” diyüp ol ‘azîz yine bayram yirine varup kemâlül-vücûd mümtâz-ı mevcûd bir kimesne idi. Himmetür-ricâl, taķ-la‘ul-cibâl işte budur.}

Naķl olunur ki şeyh-i merķûm-ı merķûm bir gün ahibbâsına eyitmiş ki: “Baña insilâh hâl ‘arîz olsa gerekdür. Üç günden sonra görüñ. Eger gevedemde bir şiş ‘alâmeti görürseñüz beni defn eyleñ.” Fi’l-vâķi‘ merķûma insilâh ‘arîz olup [234a] üç günden sonra görseler merķûmuñ göēsine bir miķdâr şiş var. Merķûmı defn itdiler ve merķûm-ı merķûmuñ velâyât u kerâmâtına nihâyet yokdur.

[Ebî Şâme Şeyh Muhyi’d-dîn]

Birisi daķı şeyh ‘arif-i bi’llâh Ebî Şâme Şeyh Muhyi’d-dîn’dür. Kaştamonı’da bir taēda ‘ibâdete meşēul olup ve hâlķdan münķatı‘ olup anda bir zâviye binâ itdi ve anda sâlikinün terbiyesine meşēul oldu. Merķûm zâhid ü ‘âbid ve müteverri‘ ‘azîz idi ve ‘aceb ķalb ahvâline itķılâ‘ı var idi. Bu bâbda çok hikâyet vardur. Kitâb taviil olur diyü terk olındı.

[Mü'eyyed-zâde Şeyh 'Abdu'r-raḥīm- Hâc Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl şeyh 'ârif-i bi'llâh Mü'eyyed-zâde Şeyh 'Abdu'r-raḥīm'dür ki "Hâc Çelebi" demekle meşhûrdur. {Merḳûm zemânemüz Rûmili kâdî-'askerliginden müteḳâ'id Şeyhî Çelebi'nün babasıdır.} Şeyh-i merḳûm evvel-i hâlinde ṭâlibü'l-'ilm olup sonra Sinân Paşa ve H'âce-zâde hizmetlerine irişüp anların tamâm mertebe maḳbûl telâmizesinden olmuştur. Ba'dehu ṭarîḳ-i taşavvufa sülûk idüp İskilibî Şeyh Muḫyi'd-dîn Yavşî hizmetine yetişdi ve anuñ yanına kemâ-hüve ḥaḳḳuhu ṭarîḳ-i taşavvufi tekmiñ eyledi ve Şeyh Muşliḫü'd-dîn-i Sirozî [234b] fevt olduktan sonra maḳâm-ı irşâda geçüp şeyhün zâviyesinde seccâde-nişin oldı ve himmet-i 'âliyeleri berekâtında mürid ve ṭâlibden çok kimesneyi ḥâḳḳa iṣâl idüp murâdına ırgürmiştür.

Merḳûm u merḳûm ziyâde ehl-i zekâ ve ehl-i 'ilm, ḥuşûşâ 'ulûm-ı 'aḳliyyede ve 'ulûm-ı ḥikemiyyede ve 'Arabîyye'de mâhir, gâyet güzel bilürdi ve laṭif ḥaṭ yazardı ve taşavvufda ḥod bir baḥr idi ve kerâmât u velâyetine nihâyet yokdur. Bir 'aceb ḥâlleri var idi. Meşâyih yanında izḥâr-i ḥâl ve kerâmet marzî degül iken bunlar her güne izḥâr iderler[d]i. Târiḫün toḳuz yüz kırk dördinde riḫlet itdiler.

[Bahâ'ü'd-dîn Muḫyi'd-dîn Meḥemmed]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl şeyh 'ârif-i bi'llâh Bahâ'ü'd-dîn Muḫyi'd-dîn Meḥemmed'dür. Evvel-i hâlinde taḫşîl-i 'ilme ṭâlib olup zemânesi fuzalâsı hizmetlerinde olup yanlarında tamâm ḥayyiz-i ḳabûlde vâḳı' olmuştur. Ba'dehu ṭarîḳ-i taşavvufa meyl gösterüp Şeyh Yavşî hizmetine irişmiştür ve anuñ yanında ṭarîḳ-i taşavvufi geregi gibi taḫşîl idüp irşâda mücâz olmuştur ve kendü vaṭanı olan Bâlikesre'de nice müddet seccâde-nişin olup ba'dehu Hâcî Çelebi riḫlet itdükden sonra İstanbul'a gelüp şeyhinün zâviyesinde [235a] seccâde-nişin olmuştur ve müridlerden çok kimesneyi terbiye idüp murâdlarına ırgürmiştür.

Merḳûm şeyh, 'âlim ü fâzıl u kâmil ve 'âbid ü zâhid ve şâḫib-i vera' u taḳvâ ve ḥudûd-ı şer'ati ḥâfız ve âdâb-ı ṭarîḳatı ri'âyet ider ve ḥaḳ-güy, bu bâbda kimesneden ḥavf itmez 'aziz idi. Merḳûm 'ilm ve uşûl ü fûrû'ı ve tefsîr ü ḥadîşi ve 'ulûm-ı 'Arabîyye ve 'ulûm-ı 'aḳliyyeyi ḥûb bilürdi ve

kendünün İmâm-ı A'zam'ı'nın *Fıkh-ı Ekber* nâm kitabına laţîf şerhi vardır ve 'ilm-i taşavvufda dahı bir nice risâlesi vardır ve kaçan ki Müftî 'Alî Çelebi marîz olup marazları mümtedce oldu emr-i fetvâ muhtel olmasın diyü Şeyh Bahâ'ü'd-dîn'i kendü yirine niyâbete fetvâ virmege ihtiyâr eyledi. Zîrâ merhûm şeyhün hem fekâhetine i'timâd var idi ve hem vera' ve takvâsı nihâyetde idi ve merhûm Taşköprü-zâde nakl idüp eydür ki Şemâniyye'de müderris iken bir gice şülûs-i ahırde gördüm ki peygamber hâzretleri baña Medîne'de bir tâc gönderdiler ve uyanup temcîd vaktinde *Tefsîr-i Kâdî* mü'tâlâ'asına meşğûl oldum. Nâgâh bir kimesne gelüp selâm virüp eyitdi ki Şeyh Bahâ'ü'd-dîn size selâm idüp [235b] eydür ki ol vâkı'anun ta'bîri budur ki kendüler kâdî olurlar ve min-ba'd ol şahşı artuğ gördüm. Ma'lûm idindüm ki bu şeyhden bize keşf tarîkiyle mu'amelesidir. Andan sonra şeyhe vardum ve bu kıssayı kendülere 'arz itdüm. Eyitdiler ki "Ne'am, kâziyye böyledür ki vâkı' olmuş." Ben dahı eyitdüm ki "Ben kâzâ istemem." Eyitdiler ki "Sizden taleb olmadın taklîd olınsa'nuz duhûl fi'l-kâzâ lâ-be'sdür."

{**Nakl** olunur ki Zeyrek hâţibi Ebû Bekr Rüşen Zâmîr bir cum'a günü câmi'e gelüp maḥfilün altında iki rek'at namâz kılup ba'dehu maḥfile çıkup devr okıyup ba'dehu huṭbe okımağ niyyetin itmiş. Lâkin iç edegi geyüp maḥfil altında geldüğü gibi şübhe itmiş ki 'acebâ müddet-i mesh geçdi mi ki lâkin kış günü olmağın erinüp "Hây ne'yleyler, geçmemişdür." didüğü gibi câmi'nün bir güşesinden hây şadâsı gelmiş. Câmî' tenhâ olup etrâfa bakup benüm vehmüm ancak diyüp maḥfile çıktuğı gibi yine bir şadâ geldi ki tecdîd-i vuzû' [ide]. Meger Şeyh Bahâ'ü'd-dîn câmi'de bir güşede mu'tekif idi. Görse ki şadâ ol cânibden gelür. Fi'l-hâl hâţib mülâhaza ider görür ki zemân-ı [236a] mesh geçmiş inüp tecdîd-i vuzû' ider. Ba'de şalâti'l-cum'a varur. Şeyhün elin öper ve eydür: "Nedür bu ḥâliñüz? Bizi ḥayâdan helâk itdiñüz." didükde şeyh eydür: "Yâ ne'yleyeyüm. Emr-i şalât-ı cum'adur. Müşkil yirdür. Tınmamağ olmaz, *rahimehu'llâh*." Ve merhûm târiḥün ṭoḡuz yüz elli birinde ḥacc-ı şerife varup dönüp gelürken Kâşeriyye'de fevt oldu ve şeyhinün şeyhi İbrâhîm-i Kâşerî yanında defn olındı, *Rahimehu'llâh*.

[H'âce-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ]

Birisi dahı şeyh-i 'ârif H'âce-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ'dur. Evvel, tarîk-i 'ilme sâlik olup ba'dehu Şeyh Hâcî Halîfe hizmetine irişüp yanında tekmil-i tarîkat eyledi ve Şeyh Şafiyü'd-dîn'den sonra anda bir zâviyede sec-câdeye geçdi. Andan sonra Şeyh Naşûh hâtır için zâviyeyi terk idüp halk-dan münka'tı' olup kendü nefsi maşlahatıyla mu'kayyed oldı. Merhûm, mütevâzî' u mütehaşşî' ve edib ü mehîb ve vakûr u şabûr 'azîz olup yüzün-den vecd ü istiğrâk eşeri müşâhede olunurdu. Ba'dehu Kuds-i Şerîf'e rişlet idüp anda to'kuz yüz otuz üçünde¹ fevt oldı.

[Mu'allim-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Mu'allim-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafâ'dur. Cemî'-i 'ulûm-ı zâhirede kâmil ve Qur'ân-ı 'Azîm'i hâfîz ve kırâ'at-ı seb'â ve belki kırâ'at-i 'aşeri tamâm vechle [236b] bilürdi. Ba'dehu tarîk-i taşavvufa meyl idüp Şeyh Hâcî Halîfe ile müşâhabet itdi ve Şeyh Vefâ hizmetine irişüp anlar ile dahı müşâhabet idüp ba'dehu Şeyh Naşûh mezbûra icâzet virüp ve kendü yirine kâ'im-makâm eyledi. Merhûm, 'âkıl u mü'eddeb, ve şabr u vakâr şâhibi, hu'zû' u huşû' ve müşâhede vü riyâzet şâhibi 'azîz idi ve hem zâhiri pâk ve bâtını kâmilü'l-vücûd idi. Merhûm kırk yıl miqdârı terâvîhi hatm ile kılımışdur ve to'kuz yüz kırk üçünde² vefât itmişdür.

[Nebî Halîfe]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Nebî Halîfe'dür. {Şâ'ir 'Ubeydî Çelebi'nün babasıdur.} Merhûm Nebî Halîfe, Şeyh Hâcî Halîfe'nün hizmetine irişüp gereği gibi tarîkatı tekmil itmişdür ve şeyhi vefât itdükden sonra merhûm kendü evinde oturup halkdan münka'tı' olmuşdur. Merhûm u merhûm dâ'im Allâhu te'âlâya tazarru'da ve münâcâtda ve kendü zühd ü 'ibâdetinde idi. Merhûm ahlâ kimsenün mesâvisin itmez idi ve bir ehadı yaramazlık ile dahı anmaz idi ve bir kimesneyi meclisinde kemlûk ile yâd itseler men' ider idi ve {bu huşûş için naşihat idüp eydürdi ki "Herkes kendü vahdeti 'âleminde olsun. İki [237a] kimse bir yire gelmesün. Zîrâ mesâvîye bâ'îş olur. Nitekim bir ağaç odun ile ot yanmaz ve iki odun bir yire gelecek yanar."}

1 *eş-Şakâ'ik*'ta 930 civarı. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 686.

2 *eş-Şakâ'ik*'ta 940. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 686.

Merhûm dâ'im âdâb-ı şer'î ve âdâb-ı tarîkatı ri'âyet üzere olup aşlâ şer'e ve edebe muhâlif vaz' itmemişdür. Merhûm Burusa'da çokuz yüz kırkıdan muşkaddem fevt oldu.

[Kara Muhyi'd-dîn]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Kara Muhyi'd-dîn'dür. Şeyh Hâcî Halife ile muşâhabet idüp taşavvufi andan görmişdür. Merhûm şâhib-i ma'rifet ve şâhib-i edeb ve şâhib-i 'ibâdet ü zühd kimesne idi.

[Şeyh Luţfu'llâh]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Luţfu'llâh Hâcî Halife'nün müridlerindendir. Merķūmdan tarîk-i taşavvufi görüp 'ilm bâtından hazz almışdı. Merhûm, 'âbid ü zâhid ve müteverri' ü müttakî ve Cenâb-ı Hakk'a müteveccih, halkdan el çekmiş 'azîz idi. Merhûm Burusa'da imâm idi ve anda fevt oldu.

[Şeyh Emîr 'Alî]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Emîr Hüseyin oğlu Emîr 'Alî'dür. *Hidâye* şârihi Şâhibü'l-Kifâye Seyyid Celâlü'd-dîn-i Kurlânî'nün neslindendir. Babası Emîr Hüseyin Burusa'da medfûn Hâzret-i Emîr'ün evinde terbiye ve neşv [ü] nemâ bulmuşdur. Ba'dehu 'ulûm-ı zâhireye meşğûl olup fuzalâ hizmetine irişdi [237b] ve andan yigirmi akçe ile Hamza Beg müderrisi oldu. Ba'dehu tekâ'üd ihtiyâr idüp mezbûra otuz akçe vazîfe oldu. Ba'dehu tarîk-i taşavvufa meyl idüp ve Şeyh Naşûh Halife'nün hizmetine irişdi ve anda yirine oturup irşâda mücâz oldu. Ba'dehu ol zâviyede seccâde-nişîn oldu ve anda çokuz yüz kırk hudûdunda vefât itdi.

Merhûm gökçek, hulķı, nefsi mübârek, pâk-i'tikâd, şer'-i şerîfle 'âmîl ve hużû' u huşû' gâlib, nûrânî ak şakallu, güzel yüzlü ve fuķarâyı şulehâyı ri'âyet ider ve cümle cemâ'ate müdâvîm, tarîkatı ve semti latîf 'azîz idi. Hâlâ Burusa halkı merķūma külli maḥabbet idüp i'tikâd itmişlerdür ve anda "Pîr Emîr Efendi" dimekle şöhret bulmuşdur ve tüccârdan ba'zı ahîb-bâsı merhūmuñ üzerine bir kûbbe binâ idüp biraz eczâ vakf itmişdür ve yanında fuķarâ içün bir zâviye ve bir 'âlî câmi' binâ itmişdür.

[Şeyh Hızır Beg Çelebi]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Aḥmed Paşa oğlu Hızır Beg'[dür]. Baba-sından 'ilmi taḥşil idüp şâhib-i kemâl olmışdur. Ba'dehu otuz aḳçe ile Kapa-luca Medresesi'ne müderris oldu ve ol zemânede meşhûr olan fâ'ik dâniş-mendler merķūma meyl idüp varup taḥşil-i [238a] fazl iderler idi. Ba'dehu merķūm ṭarîḳ-i taṣavvufa sâlik, tehzîb-i ahlâḳ itmiş idi ve merķūm mü-tevâzî' u müteḥaṣṣî', şâhib-i edeb ü vaḳâr u heybet ü sükûn ve şer'-i şerîfi ri'âyet ider ve âdâb-ı ṭarîḳatı gözler, ḥavâṣṣ u 'avâm içinde maḳbûl bir zât-ı şerîf idi. Târîḫüñ toḳuz yüz yigirmi dördinde vefât eyledi.

[Maḥmûd bin Oṣmân bin 'Alî- Lâmi'i Çelebi]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Maḥmûd bin Oṣmân bin 'Alî'dür ki "Lâ-mi'i Çelebi" dimekle meşhûrdur. Dedesi 'Alî Burusa'dandur. Merķūmı oḡlancık iken Timurleng 'askeri Burusa'dan alup Mâverâ'ü'n-nehr'e ilet-mişlerdür ve merķūm anda naḳş şan'atını ta'lîm idüp yine bu cânibe gel-mişdür ve diyâr-ı Rûm'da evvel lâciverdî eger ve oyan şan'atı ve egerde olan ince naḳşları mezbûr peydâ itmişdür. Merķūmuñ oḡlı Oṣmân Beg'ün semtine sâlik olup dîvân-ı 'âlîde defterdâr olmışdur ve anuñ oḡlı Lâmi'i küççüklüğünde 'ilme mübâşeret idüp ba'dehu zemânesi 'ulemâsinuñ ḥiz-metine irişmişdür. Şoñra ṭarîḳ-i taṣavvufa meyl idüp Şeyh Seyyid Aḥmed-i Buḫârî ḥizmetine irişdi ve anda ṭarîḳ-i taṣavvufi ḥâşıl idüp nice kerâmât-ı seniyye ve ma'ârif-i ḳudsıyyeye vâsıl olmışdur. [238b] Ba'dehu merķūma günde otuz beş aḳçe vazîfe ta'yîn olmışdur. Burusa'da ḳarâr eyledi ve dâ'im 'ilme ve 'ibâdete meşḡûl olup lâkin ṭab'-ı şerîfi Türkî nazm u inşâya mâ'il olmaḡın bu bâbda çok kitâb te'lîf itmişdür ve cümlesi maḳbûldür. Târîḫüñ toḳuz yüz otuz toḳuzunda vefât eyledi ve Burusa'da defn olındı.

[Seyyidi Ḥalîfe]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Şeyh Ḥabîb Efendi'nün ḥalîfesi Amâsiy-ye'den Seyyidi Ḥalîfe'dür. Şeyhinden şoñra kendü şeyhinuñ zâviyesinde oturup ḥalkı irşâd eyledi ve anda fevt olup zâviye-i mezkûrede defn olındı. Merķūm 'arif-i bi'llâh 'arif ve zâhid ü müttakî vü müteverri' ve şâhib-i hey-bet ü sükûn u vaḳâr ve gündüz şa'im ve gice ḳa'im mücâhid fi'llâh 'azîz idi.

Naql olunur ki merhûm mevte karîb olduğu zemânda cennetden makâmını görüp aña müştâk olmuş ve feryâd u tazarru' idüp Hâk te'âlâdan isterdi ki tizce mevt hûlûl idüp varup ol makâma vâşıl ola. Hâdîs-i şerîfde 'أحب لقاء الله أحب لقاءه' ma'nâsı budur, *Allâhumme'r-zuḡnâhu*¹. {Bu terceme şâhibi haḡîrûn vâlidî fâzıl u kâmil, müttakî Emîr [239a] Ḥasan Efendi dahı bu minvâl üzere Cenâb-ı Hâḡḡ'a peyveste olmuştur.}

[Şeyḡ 'Abdu'l-laṡîf]

Birisi dahı şeyḡ 'arîf-i bi'llâh 'Abdu'l-laṡîf'dür. Şeyḡ Vefâ ṡarîkindendür. Halkdan el çekmiş nefsine meşḡul meczûb 'azîz idi ve yanında ḡanî vü faḡîr ve şaḡîr ü kebîr ber-â-ber idi. Gâh olurdu ki merḡûma ba'zı zemânda cezbe yetişüp muttaşıl muḡkem çağırur idi ve ḡâyet ıztırâb ider idi. Şeyḡ Vefâ'nun oḡlunun yirine seccâde-nişîn oldu.

[Hâcî Ramazân]

Birisi dahı şeyḡ 'âbid ü zâhid Hâcî Ramazân'dur. Kaştamonı'da tavattun idüp Sulṡân Süleymân'un evâ'il-i salṡanatında fevt oldu. Merḡûm-ı merḡûm 'âlim ü 'âmil ve 'âbid ü zâhid ü şâliḡ ve taḡî vü naḡî vü müteverri', şâhib-i huḡû' u huḡû', gice vü gündüz Tañrı te'âlânun 'ibâdetinde ḡâ'im, Ḥazret-i Hâḡḡ'un 'ibâdetine müteveccih ve halkdan el çekmiş, Hâḡ te'âlânun arzında berekâtından bereketi idi ve Medîne-i Münevvere ḡâdılgından munfaşıl olup İstanbul'da bir mescid ve 'ulemâ içün hücreler binâ iden Ḥ'âceḡi-zâde merḡûmun ḡızı oḡlıdur.

[Şeyḡ Soḡta Sinân]

Birisi dahı Şeyḡ Soḡta Sinân'dur. İstanbul'da mutavattın idi. Merḡûm u merḡûm 'âlim ü 'arîf ve 'âbid ü zâhid [239b] ü şâliḡ, halkdan münḡatı' ve kendü nefsi tekmiline müştâḡil ve müridler tekmiline meşḡul 'azîz idi. Sulṡân Selîm'un evâḡir-i salṡanatında fevt oldu.

1 "Her kim Allah'a kavuşmayı arzu ederse Allah da ona kavuşmak ister." Bkz. Buhâri, *el-Câmiu's-Sahib*, 41; Müslim, *Sahib*, "ez-Zikru ve'd-Duâ ve't-Tevbe ve'l-Istiḡfâr", 14-18.

2 "Allah'im bizi onunla rızıklandır."

ETİBBÂ'-I ES-SULTÂN SELİM HÂN

[Monlâ Maḥmūd- Ahî Cân- Ahî Çelebi]

Ol zemānuñ eṭibbāsından **birisi** ṭabīb-i ḥāzık Monlâ Maḥmūd'dur ki laḳabı "Ahî Cân" dur ve şöḥreti "Ahî Çelebi" dimekle meşḥûrdur. Babası olan Monlâ Kemāl Tebrîz'dendür. Ba'dehu Rûm'a gelüp 'ilm-i ṭıbbda ḥazâḳatla meşḥûr olmağın Kaşṭamonı Begi İsmâ'ıl Beg mezbûrı getürüp ri'âyet idüp kendü ḥizmetine ta'yîn itmişdür. Vaktâ ki İsmâ'ıl Beg memleketini Sultân Meḥemmed'e teslim idüp kendüsi Rûmili cānibine geçdi mezbûr Monlâ Kemāl İstanbul'a gelüp Maḥmūd Paşa Çarsûsı'nda bir dük-kân açdı ve ḥalk içinde ḥazâḳat u mahâreti meşḥûr olup İstanbul ḥalkınuñ 'âmmeten merci'i oldı ve ol sebebden küllî māl taḥşil idüp ve anuñla bir 'âlî ev şatun alup fevt olunca anda sâkin oldı ve Sultân Meḥemmed merķûm ṭabibi nice def'a ṭaleb idüp Serây-ı 'Âmire ṭabiblerinden itmek istedi, ḳâ'il olmadı ve eyitdi ki: "Başuma sultân iken ihtiyârımla [240a] varup ḳul mı olayın?".

Ve merķûm oğlı Ahî Çelebi babasından soñra Ḥekīm Ḳuṭbü'd-dîn'e ve Altuncı-zâde'ye ḥizmet idüp anlardan gereği gibi 'ilm-i ṭıbbı taḥşil ve ğâyet mahâret üzerine olup ve laṭif mu'âlecât ve taşarrufât zâhir idüp ol cihetden mezbûrı Sultân Meḥemmed'ün tîmâr-ḥânesine re'is-i eṭibbâ itdiler. Ba'dehu Sultân Bâyezîd merķûmı Serây-ı 'Âmire ḥekîmlerinden eyledi. Ba'dehu Serây-ı 'Âmire'de maṭbah emîni idüp pâdişâhuñ mizâcına muvâfık eṭime vü eşribe inşâ idüp pâdişâh mezbûrdan küllî ḥazṣ itdi ve mezbûrla muşâḥabet idüp muşâḥabet-i lezîzesinden ğâyet ḥazṣ eyledi ve vüzerâ bu ḥâle ḥased idüp mezbûrı pâdişâh ḥazretlerine ğamz idüp ma'zûl itdürdiler. Ba'dehu pâdişâh mezbûruñ bî-günâh olduğın bilüp yine manşıbını muḳarrer itdi. Ba'dehu cümle eṭibbâya re'is eyledi ve tamâm ḥuzûr-ı ḳalble ve si'a-i 'ayşla rûzgâr geçürüp Sultân Selim taḥta geçdükde mezbûrı 'azl itdi. Soñra yine manşûb itdi ve mezbûr ile muşâḥabet eyledi ve muşâḥabetinden küllî ḥazṣ eyledi ve bu sebebden mezbûr merci'-i enâm ve maḳbûl-i [240b] ḥavâşş u 'âvâm oldı ve Sultân Süleymân taḥta cülûs itdükde tekrâr merķûmı 'azl itdi. Ba'dehu yine naşb itdi ve târiḫüñ toḳuz yüz otuzında ḥacca sefer idüp dönüp gelürken Mışır'da fevt oldı ve anda İmâm Şâfi'î ḳabri ḳurbında defn

olındı ve ol zemānda miqdār-ı ‘‘ömri toḡsan altısında idi. Henüz mizācı kavî ve aḡzında bir dişi düşmemiş idi.

[Ṭabīb Bedrū'd-dīn- Hüdhdūd]

Birisi dahı Ṭabīb Bedrū'd-dīn'dür ki ‘‘Hüdhdūd’’ demekle meşhurdur. Zemānesi ‘ulemāsından ‘ulūm-ı ‘aḡliyye ve şer‘iyye oḡıyup ba‘dehu Ḥekīm Muḡyî'd-dīn'den ‘ilm-i tıb görüp Serāy-ı ‘Āmire ḥekīmlerinden oldu. Merḡūm ‘ālim ü şālih, selīm ü ḡalīm, marḡiyy-i sīret, maḡbūl-i ṭarīḡat ve maḡbūb-ı nās, dindār, şāḡib-i ḡayr, ‘afif, pāk kimesne idi. Ṭārīḡūn toḡuz yüz beşinde¹ rahmet-i Ḥaḡḡ’a peyveste oldu. *Raḡimehu’llāhu te‘ālā*.

1 Şakâ'ik'ta 950. bkz. Taşköprülüzâde, eḡ-Şakâ'ik, s. 678.

SALTA[NA]T-I ES-SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN

Babası Sultân Selim Hân'dan sonra 26 yaşında pâdişâh olmuştur ve ol senede Şâm Beglerbegisi Çerkes Ğazâlî, Sultân Selim'ün vefâtın işidüp 'âşî oldu ve Haleb üzerine 'asker çeküp Qaraca Paşa'yı muhâşara itdi. Ba'dehu [241a] dönüp Şâm'a vardı ve Dımaşk Qal'ası'nı yaptı, ta'mir itdi ve Bâb-ı 'Âlî'den Vezîr Ferhâd Paşa mezbûrûn def'i için gönderilüp merķûm hâri-cî ile Şâm kırbında Maştaba nâm maħalde kuşlukdan ikindiye dek ceng oldu. Ba'dehu 'adiv mağlûb olup Ğazâlî ve ğâlib 'askeri kılıçdan geçdi ve pâdişâh Şâm Beglerbegiligi'ni Anaṭol paşası İyâs Paşa'ya ta'yin itdi. Bu kışsa Şafer'ün yigirmi yedinci gün tokuz yüz yigirmi yedisinde vâķi' oldu ve bu sene Süleymân Hân Engürüs ğazâsına gidüp Anaṭolî cânibinde muhâfaza için Ferhâd Paşa'yı ta'yin eyledi ve deryâ muhâfazası için bir ṭonanma tedârük olunup Akdeñiz'e gönderildi ve Qaradeñiz'den Engürüs vilâyetine at ve eşķâl ve zât geçürmek için elli şıpķa ve dörd yüz pâre iri ve ufaķ gemiler tedârük olındı ve muķaddemâ Semendire Begi Yahyâ Paşa oğlu Bâlî Beg'e emr olındı ki varup Belğrâd'ı döĝüp hışâr itdi. Qaşd-ı pâdişâhî bu idi. Belğrâd alınıp ba'dehu varılıp Budin Qal'ası'nı alalar. Bi-hikmeti taķdir-i Hâķim-i 'Alim Belğrâd Hışâr'ı şarplanup pâdişâh Sultân Süleymân daķı gelüp Belğrâd öninde Zemûn' nâm [241b] maħalde karar itdi ve Vezîr Pîri Paşa'yı ve Muştafa Paşa'yı Rûmîli Beglerbegisi Aḥmed Paşa'yı mu'a-venete gönderüp bi-'inâyeti'llâh nice müddet miḥnet ü âlâmdan sonra Ramazân'ın beşinde feth müyesser oldu. Ba'dehu iç qal'ası yigirmi altıncı gününde feth oldu ve Berķaş Qal'ası'nun ve Bâric Qal'ası'nun ve Dimitrovca Qal'ası'nun miftâhları geldi ve Bögürdelen Qal'ası daķı sâbıķan Aḥmed Paşa yedinde feth olmuştı.

Ve Zîl-ka'de ayında İstanbul'a gelinüp Vezîr Ferhâd Paşa'ya emr oldu ki varup Mar'aş Begi Şehsüvâr 'Alî Beg'i katl ide. Ol daķı varup sizünle müşâvere idecek emr vardır diyüp otaĝa getürdüp nice evlâdıyla cümle-sin boĝdurdı ve tokuz yüz yigirmi sekizinde Sultân Süleymân muḥkem donanma idüp Vezîr Muştafa Paşa'yı Rodos fethine gönderdi ve kendüler Ramazân'ın dördüncü günü Marmaros nâm mevzî'den Rodos'a geçüp çok ceng olup 'âķıbet 'avn-i Rabbânî birle Şafer'ün altıncı gününde kâfir emân

1 Yazmada "زمون".

dileyüp feth müyesser oldu ve İstanköy ve Boğrum Hışarı'nuñ miftâhları geldi ve bu fethe târîh ¹ *الْمُؤْمِنُونَ بِنَصْرِ اللَّهِ* vâkı' oldu ve pâdişâh Rodos'da iken Mısr begi Hayr Beg fevt [242a] olmağın Vezir Muştafâ Paşa'yı Rodos'dan gönderüp varup Mısr'ı zabt itdi ve Cânım Kâşif 'âşî olup çok kıışsadan soñra cengde mağlûb olup katl olındı ve emvâl-i keşire terk idüp cümlesin Muştafâ Paşa zabt eyledi.

Ve toköz yüz yigirmi toközüncü yılda odabaşı olan İbrâhîm Ağa vezir-i a'zam olup Vezir Ahmed Paşa bu hâlden gâmgîn olup pâdişâhdan Mısr paşalığın istedi. Pâdişâh dağı in'âm idüp huḫbe ve sikkeden gayrısı senüñ olsun didi. Mezbûr Mısr'a varduḫda 'âşî olup dîvân kâtibi olan Kâḫdî-zâde Meḫemmed Çelebi'yi vezir idindi. Ol dağı hıyâneti revâ görmeyüp Ahmed Paşa'yı ḫammâmda başup ve mezbûr bir hîle ile ḫammâmdan ḫalâş bulup ba'zî şeyḫ 'Arab vilâyetine düşdi ve anlar ile kuvvetlenüp Meḫemmed Beg ile ceng itdi. 'Âkıbet mağlûb olup maḫtûl oldu ve otuzuncı senede Vezir İbrâhîm Paşa evlenme düğünün itdi ve 'âmmeten meydânını laṭîf ḫalılar ile döşeyüp cümle çadırlar ve sâye-bânlar ḫurdılar ve 'azîm düğün idüp vezir-i şânî İyâs Paşa'yı ve yeñiçeri ağasını 'âmmeten kapukuluyla pâdişâha gönderüp düğüne da'vet [242b] eyledi. Pâdişâh dağı ikisine bile ḫil'atler geydirüp ḫalkup düğüne geldi ve nice gün ziyâfet olup her gün merâtible 'asker ve ehl-i ḫiref gelüp ziyâfet oldılar ve Şa'bân'ın ikinci gün 'ulemâ-i 'izâm gelüp müftî pâdişâhuñ sağı tarafında ve ḫ'âce şol cânibinde oturup ² ﴿يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ﴾ âyetinden 'azîm bahşler, taḫḫîkler olup ba'de't-ṭa'âm her birine muşavver şekkerler virüp götürüp gitdiler ve ol gün pâdişâha meclisde ḫaber geldi ki bir oğlınuz vücûda geldi. İsmi Selîm Ḥân koyup tamâm ḫazz eyledi.

Ba'dehu İbrâhîm Paşa Mısr'a varup aḫvâlini tertîb ü nazm itmek eyleyüp ḫadırgalarla Zi'l-ḫicce'de deryâya süvâr oldu. Lâkin şitâ ḫarîb olmağın deryâ harekete gelüp ḫaylî gitmiş iken ḫadırgaları döndirüp Qızılaṭa'ya getürdi. Pâdişâh, İbrâhîm Paşa'yı gâyet sevmegin ḫayıḫa binüp varup İbrâhîm Paşa'yı görüp bir ân oturup muşâḫabet eyledi. Ba'dehu İbrâhîm Paşa gi-

1 "Müminler Allah'ın yardımıyla ferahlanıyorlar."

2 Sad Süresi 26. âyetten kısmî iktibas: "Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık; onun için insanlar arasında adaletle hükmet; nefsin isteklerine uyma, sonra seni Allah yolundan saptırır. Kuşkusuz, Allah yolundan sapanlara, hesap verme gününü unutmaları yüzünden çok ağır bir azap vardır."

düp deryâ müştedd olmağın Rodos öninden çıktı. Haleb'e varup andan Mısr'a vardı ve İbn 'Ömer ile İbn Bakar'ı tutup aşdı [243a] ve mâlların aldı ve anda mankır ve altun emri muhtelif olup harâb olmağın bir hâl üzere muqarrer eyledi ve hâlâ anda İbrâhîmî nâmına olan altun mezbûra mensûbdur. Ba'dehu Mısr paşalığın Süleymân Paşa'ya ısmarlayup otuz bir Şa'bân'ında Rûm cânibine geldi.

Ve otuz iki senesinde Sulţân Süleymân Receb ayında Engürüs gazâsına çıkup gitdi ve Belğrâd öninden Şava Şuyı'na köpri kûrûlup andan Sirem Adası'na geçdi. Anda kraluñ sâkin olduğı İyloğ Hışârı'nı ve Ösek'i ve on üç pâre kal'a dahı feth müyesser oldı. Ba'dehu 'asker Ösek öninden Drava Şuyı'nda köpri kûrûlup geçüp ba'dehu Sulţân Süleymân köprinüñ kesilmesin emr eyledi ve kâfir gelüp köpriyi kesmek murâd itdükde görse ki köpriyi ehl-i İslâm kendüler kesmişler. Gâyet havfa varup mütehayyir oldı. Ba'dehu Kral Laoş, Budin'den beş konağ beri gelüp Mohâc nâm mevzi'de karar eyledi ve Zi'l-ka'de'nüñ yigirmi ikinci günü ceng olup gün tolanmağa karib vaktde kâfirler münhezim oldı ve cemî'-i esbâb u emvâllerin Müslimânlar mâlik olup 'asker kaçan kâfirlere yitüp çok esir [243b] getirüp ekşerînüñ boyunları uruldı.

Ba'dehu pâdişâh kalkup Zi'l-ka'de'nüñ üçinde Budin Hışârı'na girdi ve irtesi Peşte'nüñ miftâhını getürdiler ve Peşte cânibinde cengden hâlâş bulan kâfirlerüñ cem'iyeti işidilüp Tuna üstine köpri emr olunup ba'dehu 'asker-i İslâm geçüp kâfiri tağıdup Tuna üstinde Bac nâm hışârı ve Tisa üstinde Segedin nâm hışârı ve [Titel]¹ nâm hışârı feth idüp ve ol etrâfı yakup yıkup geldiler ve pâdişâh toköz yüz otuz üçinci Muharrem'inde diyâr-ı İslâm'a dönüp geldi ve pâdişâhuñ diyâr-ı adüvde haberi nice müddet münkaatı olmağın Anaşolı'da [Zu'l-kadr]² vilâyetinde nice hâricî zühûr idüp Aşana Begi Pîri Paşa etrâf begleriyle varup cümlesin bi-'inâyeti'llâh helâk itdi. Âkıbet Hâc Bekdaş oğlı Kalendar hüruc idüp pâdişâh İslâmbol'a geldiği gibi anuñ def'ine Vezîr İbrâhîm Paşa'yı gönderdi. Ol dahı varup Ramazân'da ceng idüp külli kıtâldan soñra Kalendar'üñ otuz biñe karib melâhidesi şınup ekşeri şu'me-i şemşîr oldılar.

1 Yazmada "تنل".

2 Yazmada "دلغادر".

Çokuz yüz otuz dördinde İstanbul'a Kâbız-ı 'Acem kıssası olup İsa, Hazret-i [244a] Muhammed'den mufazzaldur didüğü için katl olındı ve bu yılda Sulţân Selim Câmî'î kurbında bir tâcirüñ evi başılıp katl olındı ve bu fi'le mübâşir olanlar Arnavudlar olması zâhir olmağın cümlesinüñ katline emr olup sekiz yüze karib öldürdiler ve bu senede ehl-i Haleb kâdî-ların câmî'de iken öldürdiler. Pâdişâh anlara gâzab idüp cümlesinüñ kırılmasına emr idüp ba'dehu şefâ'at olunup ekşerin Rodos'a sürgün itdiler ve bu senede Alaman kralı Budin'i Erdel Yanoş elinden alup kendüsü Nimse 'askeriyle gelüp sâkin oldu ve pâdişâh bu hâlden gâzaba gelüp çokuz yüz otuz beşinci Şa'bân'ında ol cânibe sefere 'azm eyledi ve Çivi-zâde'yi fetvâdan 'azl idüp ittifâkî ol gün Halkalı'da muhkem yağmur ve seyl olup çok hasâret idüp hazîne şandıkların alup götürdi ve kezâlik Filibe şahrasında konup otururken muhkem seyl olup 'askeri helâk ideyazdı.

Ba'dehu pâdişâh çokuz yüz otuz altıda Budin üzerine konup kâfir ile bir miqdâr cenge âgâz olındı. Kâfir içerüden emân dileyüp emân virilüp fevc fevc çekilüp giderken [244b] içlerinden birisi ehl-i İslâm'dan birine kılıc şıyrup hemân Müslimânlar mezbûrlara koyılıp cümlesin kılıcdan geçürdiler. Ba'dehu pâdişâh kâlkup Peç'e vardı ve niçe gün hisâr idüp döğdi ve bir cânibin yıkup alınmağ eşnâsında iken içerüden pâdişâha hârâcî kabûl itdük diyü haber gelmeğın ve muhkem yağmur ve balçıklar olmağın hisârdan el çekilüp 'asker Tuna'nuñ nihâyetinde İskender Köprisi'ne dek segirdüp çok hârâblıklar eylediler ve pâdişâh Budin'e geldükde Erdel-Ban'a Budin hazînesinden alduğı tâcî virüp yine anı anda beg naşb idüp dönüp geldi ve Rebî'ül-evvel'de İstanbul'a gelinüp Zî'l-ka'de'de Sulţân Muştafâ ve Sulţân Mehemmed ve Sulţân Selim'ün sünnet düğünine mübâşeret olunup 'azîm düğün oldu. Yine 'ulemâ cem'iiyeti olup Müftî Kemâlpaşa-zâde sağ cânibine ve anuñ altına Kâdir Çelebi ve şol cânibine H'âce ve anuñ altına Muhyî'd-dîn Çelebi oturdu ve Sûre-i Fâtiha'dan bahş oldu ve bu sene Çeyh kralı Ferenduş Budin üzerine gelüp elli yedi gün hisâr eyledi. Ba'dehu Semendire Begi Mehemmed Beg ki Yahyâ Paşa oğludur biraz 'asker [245a] ile kâlkup bir esîr tutup aña "Ben İbrâhîm Paşa'yum, işte pâdişâh dahı geliyor." diyüp kâfir cânibine şalivirdükde kâfir bu hâli tıyup cümle topların ve sâ'ir eşkâl ve ahmâlin bıraktıdıp kaçup gitdi ve çokuz yüz otuz sekizde

pâdişâh Ferenduş Cengi'ne gidüp varup Çeyeh vilâyetine girüp kraluñ tahtı olan Ġradceras'a varup yakup yıkup ve ol havâlîde otuz pâre muhkem hisâr kimi emânla ve kimi harble alınup kimi harâb olunup ve kimi zabt olındı ve Işladin ve Hırvad begleri gelüp memleketlerin pâdişâha teslim itdiler ve toköz yüz otuz toközda pâdişâh seferde iken Freng tâ'ifesi bir hîle ile gelüp Karon Kâl'ası'n alup zabt itdiler. Pâdişâh dañı Mora Begligi'ni Yahyâ Paşa oğlu Mehemmed Beg'e virdi. Var ol kâl'ayı kâfir elinden al diyü emr eyledi. Ol dañı varup kâfiri muhkem hisâr idüp 'âkıbet emân dileyüp çıkup girdiler.

Ve toköz yüz kırkında Azerbâycân sultânı Ulama kaçup pâdişâha muñı' oldu ve pâdişâhı Bağdâd'uñ almasına tahrik eyledi. Pâdişâh dañı muğaddemâ İbrâhîm Paşa'yı ser-'asker idüp gönderüp Haleb'e kışlanmak emr olındı. Ba'dehu [245b] vezir kâlkup 'Acem'e 'azm idüp dañı varmadın Van Kâl'ası'nuñ fethi haberi geldi ve Cezâyir'den ol sene Hayrû'd-dîn Paşa gelüp pâdişâh, İbrâhîm Paşa'ya "Var ol ser-'askerdür, saña ne lâ'ik görürse 'arz itsün vireyüm." didi. Ol dañı Haleb'e varup mezbûrı İbrâhîm Paşa gâyet begenüp baba idinüp mezbûra Cezâyir beglerbegliğini iltimâs itdi. Hayyiz-i kabûlde olup merķûmı biraz tonanma ile deryâ cânibine gönderdiler. Ba'dehu pâdişâh kâlkup toköz yüz kırk birinde Tebrîz'e vardı ve anda iken Gilân pâdişâhı Sultân Muzaffer on biñ âdemle gelüp pâdişâha bulışdı ve andan Mehemmed Hân gelüp itâ'at gösterdi. Ba'dehu kâlkup Sultâniyye'ye gelindi ve anda iken muhkem kış yetişüp kâlkup Bağdâd'a 'azm olındı ve Şâh tarafından Bağdâd hâkimi olan Tekelü Mehemmed Hân pâdişâhuñ Bağdâd'a teveccühini işidüp emân dileyüp ehliyle ve 'iyâliyle çıkup 'Acem'e girdi ve pâdişâh gelüp Bağdâd'a girüp anda meşâhid-i evliyâyı ziyâret itdi ve İmâm-ı A'zam'uñ üzerine muhkem bir kâl'a yapup yeñiçeriler ve top tûfengler kodı ve Defterdâr İskender Çelebi'yi anda [246a] şalb itdi ve ol dañı bir kâğıd yazup İbrâhîm Paşa için pâdişâha gönderdi. İbrâhîm Paşa dañı andan sonra çok hayr itmedi. Ba'dehu Şâhiler'üñ Van üzerine gelmesi istimâ' olunup pâdişâh tekrâr kâlkup ol cânibe teveccüh idüp andan [Merâğa'ya]¹ varup andan Tebrîz'e vardı ve Zî'l-hicce'nüñ dördinde pâdişâh 'âmmeten 'asker ile Sultân Hasan Câmî'nde cum'a namâzın kılup

1 Yazmada "مراغيه".

minberde hulefâ-yı erba'âyı *ridvânu'llâhi te'âlâ 'aleyhim ecma'in* ve kendü nâmını yâd itdürdi. Andan kılçup Dergüzin'e vardı ve anda şâhuñ şulh içün elçisi ve tazarru'-nâmesi ve ihlâş-ı mahabbeti mektûbı gelüp pâdişâh dahı dönüp Tebriz'e geldi ve anda altı gün oturup ba'dehu kırk ikinci senenün Şafer'inde kılçup Hoy'a andan Erciş'e gelindi ve anda Bitlis Begi kal'alarının miftâhın getürüp teslim eyledi. Andan pâdişâh anda gelüp andan Haleb'e geldi ve Receb ayında İstanbul'a gelüp Ramazân ayında İbrâhîm Paşa'yı katl itdi.

Ve toköz yüz kırk üçinde Mehemmed Hân, Gürc'e gazâ idüp küffâr muqâbele idüp muhkem ceng oldı ve Müslimânlar [246b] gâlib olup vâfir mâl-ı ganimet itdiler ve kefereden beş 'aded begler gelüp tâbi' oldılar ve bu senede Hayrüd-dîn Paşa, Pulya gazâsına varup anda Kaştilya nâm kal'ayı alup ve ehlin esir idüp ve ol vilâyetün mâlin alup döndi geldi ve bu senede Lih'e ve Ceh'e ve Boğdan ve Nimse ve İspanya'dan hayli kâfir gelüp cem' olup Bosna vilâyetinden Şolin Kal'ası üzerine geldiler. Bosna Begi Husrev Beg biraz dilir 'asker ile karşı varup muhkem ceng idüp küffârı tağıtdı. Ba'dehu küffârın ardınca sürüp gelüp Klis Kal'ası'nı hışar itdi ve aldı ve ol nevâhîde bir sancaqlık yir alup hudâvendigâra 'arz itdi ve ol vilâyete bir sancağ begi taleb itdi ve bu yılda pâdişâh Korfus gazâsına gidüp oğlu Sulţân Mehemmed'i ve Sulţân Selim'i bile alup götürdi ve deryâdan bir 'azim tonanma Vezir Luţfi Paşa ve Kapudan Hayrüd-dîn Paşa ile tedârük olunup Korfus üzerine gönderildi ve pâdişâh Avlonya üzerine vardı ve halkı İyâs Paşa Arnavud olmağın kal'anun miftâhın getürdiler ve anda bir sancaqlık yir fetih olındı. Bir ay anda tırılup ba'dehu Korfus üzerine [247a] varılup ve tonanma gemilerinden merķûm ataya 'asker çıkup köyü kendi yakup yıkdılar ve kal'ayı berr ü bahrden muhkem dögdiler. 'Âkıbet kış yetişüp deryâ zemânı geçmegin dönülüp gelindi.

Ve toköz yüz kırk dördinde İspanya'dan Koçıyan nâm kâfir yigirmi biñ er ile Sirem ve Semendire üzerine gelüp Semendire Begi Yahyâ Paşayî Mehemmed Beg nice biñ dilir âdemle merķûm kâfiri başup mağlûb idüp cümle 'askerin kılıcdan geçirdi ve oğlu Arslan Beg'i bu beşâretle Kapu'ya gönderdi ve aña bir sancağ 'inâyet olındı ve toköz yüz kırk beşinde Hayrüd-dîn Paşa tonanma ile deryâ seferin idüp ve Süleymân Paşa Hind'e sefer

idüp Yemen diyârın feth itdi ve Sulţân Süleymân Boğdan'un ğazâsına sefer itdi ve Bağdâd'ın tahtı olan Suçav'a varup halkı miftâhı karşı gönderüp emân taleb itdiler. Pâdişâh dağı emân virüp ve kendü istediği bir kimseyi anlara beg naşb itdi ve sâbık begün hazînesin alup geldi ve Tuna Suyı'ndan geçdüğü gibi Kile şehri yanup pâdişâh Tunâda binâ olan köprünün ağacın Kile halkına taķsim idüp virüp tekrâr evler binâ itdiler ve Hayrüd-dîn Paşa varup [247b] Girid cezîresin üç yüz pâre köyle urup harâb idüp ve nice deryâda Venedik'ün atalarını dağı urup emvâlin aldı. Ba'dehu Pireveze limânı öninde Andre Dorya ile buluşup ğurub vaktinde ceng olup kâfir kaçdı ve ardından kovup şabâh yetişüp muhkem ceng olup kâfirün cemi' barçaları yandı ve aḡşam yetişüp Andre Dorya kaçup kırtuldu ve Andre Dorya bu hâlden ğayet ğamĝin olup kalķup Nova Hişarı üzerine düşdi ve alup Müslimânları kırdı. Gelesi yıl Hayrüd-dîn Paşa emr-i pâdişâhi ile tonanma idüp varup tekrâr Nova'yı aldı ve anda olan küffârı cümleten kırdı.

Ve tokuz yüz kırķ yedide Budin kralı Yanoş ölüp yerine bir şaĝir oĝlı kalmaĝın Alaman Begi seksen biñ kâfir ile kalķup gelüp Budin'i kuşatdı ve pâdişâh dağı beriden mukaddemâ Şüfi Vezir Meḡemmed Paşa'yı gönderdi. Varup kâfirün mukâbelesinde ķondı. Kâfir iki bölük olup bir bölüğü kal'a-yı muḡâşara ve bir bölüğü Meḡemmed Paşa ile ceng iderdi. Bir ay bu hâl üzere mu'âmele olup ba'dehu tokuz yüz kırķ sekizinde Sulţân Süleymân kalķup Budin'e dört gün kalduğı gibi kâfir tıyup [248a] tobların ve sâ'ir yaraķların bıraĝup kaçup gitdi ve Şüfi Meḡemmed Paşa gice ile bu hâle vâķıf olup kâfiri gemiye binmege ķomayup ekşerin kılıcdan geçürdi ve bu deñlü emvâl ü esbâba mâlik olup pâdişâhuñ huzûrına 'arz eyledi ve pâdişâh Yanoş oĝlı İstefan'ı Budin'den kaldurmağı münâsib ĝörüp mezbûra Erdel vilâyetinde bir sancaķ virdi ve Budin'i Süleymân Paşa'ya ta'yin idüp anda kâdi ve yeñiçeriler koyup keniselerin medrese ve câmi' itdiler ve pâdişâh İstanbul'a gelüp tokuz yüz kırķ tokuzunda Frantsa elçisi 'azim hediye ile gelüp İspanya üzerine yardım taleb eyledi. Pâdişâh dağı talebine icâbet ĝösterüp Hayrüd-dîn Paşa'yı 'azim tonanma ile deryâ cânibine gönderdi ve kendüsü dağı Alaman ğazâsı niyyetine Edrine'de kışlayup tokuz yüz ellisinde kalķup Alpova ve Peçuy ve Şikloş'ı tekrâr alup zabt olındı. Ba'dehu Es-

1 Yazmada "بوتنى".

tergom Belğrâd'ı hîşâr idüp feth idüp anda cum'a kılındı ve andan kalķup Tata Hîşârı'nı alup ba'dehu İstolin Belğrâd'ın hîşâr idüp feth itdi ve anda 'azım muşanna' kenîseler var idi. Cümlesin câmi' itdiler. [248b]

Ba'dehu dönüp Sulţân Süleymân İstanbul'a 'azm itdi ve şehre qarîb geldükde işitdi ki oğlu Sulţân Mehemmed Hân fevt olmuş. Ğâyet melûl oldu. Her ferahuñ bir ğamı dağı muķarrerdür ve emr itdi ki merhûmuñ rûhı için İstanbul'da bir 'âlî câmi' ve bir medrese ve bir 'imâret binâ olına ve toķuz yüz elli dördinde Elkâs Mirzâ Rûm'a gelüp Şâh Tahmâsb'dan şikâyet eyledi. Pâdişâh merķûma muķkem ri'âyet idüp tabl u 'alem ve hayl u libâs ve niçe kîse altun gönderdi ve toķuz yüz elli beşde pâdişâh 'Acem'e sefer idüp oğulları Sulţân Selim Mağnisa'dan ve Sulţân Bâyezîd Konya'dan ve Sulţân Muştafa Amâsiyye'den seferde gelüp el öpüp dönüp gitdiler ve pâdişâh Azerbâycân ķurbına vardukda Şirvân'ın kâdimî pâdişâhları nesli Sulţân Burhân Dağistan'dan inüp Şirvân'ı zabt eyledi ve pâdişâh Tebrîz'e varup Tebrîz'i [Elkâs]¹ Mirzâ'ya viridi. Ol dağı zabtına kâdir olmaduğı ecilden Tebrîz'de olan şahuñ serâyları yakılup ve aşlâ şehre ta'arruz olunmayup kalķup Van üzerine gelindi ve toplar ve tûfeng ile hîşâra şürû' olındukda kal'a halkı [Elkâs]² Mirzâ'ya haber [249a] gönderüp emân taleb itdiler. Pâdişâh dağı emân virüp Receb'ün on toķuzunda feth müyesser oldu ve andan pâdişâh Âmid'e gelüp anda Şâhiler'ün cem'ıyyetin tağıtdılar. Ba'dehu kışlamaya Haleb'e gelinüp [Elkâs]³ Mirzâ'yı İsfehân ve Kâşân ve Kûm'da olan şahuñ hazîne ve emvâlini ğaret itmege gönderdi. Ol dağı bir mertebe ğaret ve hasâret itmişdür ki olmaz ve vezîri olan 'Azîzu'llâh ile pâdişâha hayli tuhfe gönderdi. Kendü Bağdâd'da oturup Bağdâd paşası ile Mehemmed Paşa mezbûrı Bâb-ı 'Âlî'ye hâ'in ańladup giriftâr olması fermân olındukda Kürdistân diyârına firâr eyledi ve sâbıkda Gürc tâ'ifesi hâ'in olup Mûsâ Paşa'yı katl itdükleri cihetden Vezîr Mehemmed Paşa biraz 'asker ile anlar üzerine gönderdilüp hayli kıtâl idüp yedi pâre 'azım kal'a feth eyledi ve toķuz yüz elli altıda bahâr olduķda pâdişâh Diyârbekr'e 'azm idüp ve Vezîr Ahmed Paşa yedinde Gürc'den yigirmi pâre kal'a feth olındı, ba'dehu dönölüp İstanbul'a gelindi.

1 Yazmada "القاسب".

2 Yazmada "القاسب".

3 Yazmada "القاسب".

Ve toköz yüz elli sekizde Rümili Beglerbegisi Mehemmed Paşa Demeşvar fethine gönderilüp [249b] varup anda Beçi ve Beçkerek ve Arac ve Çenad ve Lipvad hişârların feth eyledi ve haylî küffâr ile ceng eyledi ve anda keferenün ğalebesi mesmû' olmağın Bâb-ı 'Âlî'den Vezîr Aḥmed Paşa gönderilüp varup anda Demeşvar Hişârî'n ba'dehu beglerbegilik yir feth eyledi ve Kâsım Paşa'yı anda beglerbegi naşb eyledi ve nice defa küffârla ceng olup cümlesinde bi-ḥamdi'llâh ehl-i İslâm ğâlib oldılar ve bu senede Şâh Tahmâs oğlu İsmâ'il'i gönderüp Erciş ve Ahlat kal'aların bir vechle alup andan Müslimânları helâk eyledi. Ba'dehu İskender Paşa ile ceng idüp ğâlib oldu. Ba'dehu pâdişâh dahı mu'accelen Mehemmed Paşa ile Aḥmed Paşa'ya âdem şalup gelüp Mehemmed Paşa'ya fermân olındı ki muḳaddem gidüp Tokat'da kışlaya. Pâdişâh dahı toköz yüz altmış Ramazân'ında ḳalkup Eregli'ye varduḳda oğlu Sulṭân Muştafâ'yı ḳatl itdi. Ba'dehu Haleb'e varup anda oğlu Sulṭân Cihângîr vefât itdi ve oğlu Sulṭân Selîm ḥazretlerine Mar'aş'da kışlamağa fermân eyledi ve toköz yüz altmış bir Receb'inde Azerbâycân'a varılup Şâh'a da'vet-nâme irsâl eyledi [250a] ve Şa'bân'da Revân'a varılup cümle bostân ve binâ-yı ḳuşûrın ḥarâb itdiler. Ba'dehu Naḥcivân'a irişilüp anda olan Şâh'ın serây ve bâğçesin cümle ḥarâb u yebâb itdiler ve 'İmâdiye Begi Sulṭân Hüseyn Tebrîz'i ve Merâğa'ya varınca olan şehirleri 'âmmeten yakup yıḳdılar. Mâlinı alan ve talan eyledi. Anda kış irişüp pâdişâh dönüp Amâsiyye'de kışlamağa 'azîmet itdi ve Erzenu'r-rûm ḳurbında Şâh, Şâḥḳulı Sulṭân'ı gönderüp 'afv taleb idüp tazarru' ve ihlâş 'arz itmiş ve pâdişâh Bağdâd üzerinden gelüp ol ešnâda 'âmmeten Şehrîzor beglerbegiligi olan ekrâd kal'aların feth eyledi. Ba'dehu Şâh'ın 'azîm elçisi ve tuḥfeleri gelüp mâ-beynde şulḥ u şalâh olındı ve pâdişâh İstanbul'a teveccüh itdükde işitdi ki Tobrıca'da Sulṭân Muştafâ nâmına bir ḥâricî zuḥur idüp yanına ḳırḳ biñ nüfûs-ı ḥabîse cem' olmuş. Hemân Mehemmed Paşa'ya emr oldu ki varup mezbûrların cem'iyyetin tağidup gidere. Ol dahı varmadın Sulṭân Bâyezîd merḥûm bir vechle merḳûmı ele getürüp Bâb-ı 'Âlî'ye gönderdi ve bu senede Frantsa Begi pâdişâhdan ṭonanma taleb eyledi ki babasını İspanya beglerinden biri bir vechle [250b] giriftâr itmişdi, varup anı ḥâlâş ideler. Pâdişâh dahı Ḳarlîli Begi Turgudce'yi gönderüp mezbûrî ḥâlâş idüp İspanya memleketinden bir nice aḫalar feth idüp ḥalkı ḳırdılar. Ba'dehu

Frantsa Kori'dan¹ kalkup İspanya ile muhkem kıtâl idüp kırk biñ nefere karib kimesnesin kılıcdan geçürdi ve bu sene Hürmüz'e Piri Re'is gönderilüp kâfire gâlib olmuşken mālın alup ihmâl itmegin Mısr'a geldükde berdar itdiler. Ba'dehu Seydi 'Alî nâm kimesne kapudan olup gönderilüp Arslanağzı nâm mevzi'de Portuğal kapudanıyla buluşup muhkem ceng idüp kâfirün kapudanını öldürüp tonanmasın söyündürdi ve bu senede Budin paşası Toykun Paşa kâfir memleketine girüp üç 'azîm hişârların feth eyledi ve Cezâyir paşası Şâlih Paşa, İspanya memleketinden Bicâye'yi ve üç pâre hişâr dağı alup feth etledi. Ba'dehu Frantsa pâdişâhdan tekrâr tonanma taleb itdi ki varalar İspanya memleketin uralar. Pâdişâh dağı Piyâle Paşa'yı gönderüp varup Pulya Yağası'n ve Mesne Açası'n urup yaqup yıkdılar ve Rice [ve] Mayorka'yı ve bir kaç adalar dağı feth itdiler.

Ve toköz yüz [251a] altmış birde merhûm Sulţân Süleymân hazretleri İstanbul'da bir 'âlî, şerîf ü laţîf câmi'-i kebîr binâ eyledi ki hîç dünyâda nazîri gelmemişdür. Dört minâre ile ikisi üçer şerefe ile ikisi dağı ikişer şerefe lâkin nevâdir-i dehrdendür ve toköz yüz yetmiş dördinde Şevvâl ayında toközuncu gün işneyn günü Sulţân Süleymân 'azîm 'asker ile Sigetvar'a sefer idüp İstanbul'dan ğazâ niyyetine çıkdı ve biraz 'asker ile Vezîr Pertev Paşa'yı Güle Qal'ası'nuñ fethine gönderdi. Merhûm u mağfuruñ muqaddemâ dağı mizâcî za'îf olmağın qal'a-i Sigetvar ğazâsından qal'a üzerinde marazı müştedd olup 'âkıbet Şafer ayınuñ on üçüncü gün rahmet-i Haqq'a peyveste oldı ve hîn-i mevtde merhûm elin kaldırup "Yâ İlâhe'l-'âlemîn ve yâ mâlik-i yevmi'd-dîn! Cenâb-ı şerîfûnden tazarru'um budur ki 'asker-i İslâm'a merhamet buyurup 'an-karib şu qal'ayı feth idesin." didi. Nakl olunur ki bu hâlden muqaddem merhûm dağı "Şu ocağa yanası feth olmadı mı?" dimiş. Bi-hikmeti Hudâ merhûmuñ vefâtından üç gün sonra qal'a-ı mezkûreye âteş tutup feth müyesser oldı ve Güle Qal'ası dağı bu eşnâda feth oldı. Sigetvar'ıñ fethi sebt [251b] gün duhâ vaktinde Şafer ayınuñ on birinci güninde vâkı' oldı. Ba'dehu Vezîr Mehemmed Paşa qal'a-i mezkûrenüñ ta'mîr ü termîmi içün 'asker ile anda karar idüp kimesneye pâdişâhuñ vefâtın tıyurmadı ve Sulţân Selîm Hân'a ulaqlar şalup tahta da'vet

1 Yazmada "قوريدن". *Muhtasar-ı Târih-i Cenâbî'de* "Frantsa Begi Korbun" (فرننسه بکی قوربون). bkz. *Muhtasar-ı Târih-i Cenâbî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3097, vr. 96a; *Muhtasar-ı Târih-i Cenâbî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3107, vr. 187a.

eyledi. Merhûm dahı kâllup 'askere kavuşup ba'dehu Sulţân Süleymân' uñ meyyitin 'arabaya koyup İstanbul'a gönderüp şehre qarib yirde merhûmı bir otağa koyup ve andan bir tâbûta koyup şehrüñ 'ulemâ vü a'yânı istikbâl idüp zıkr ü tesbîh ile şehre getürüp kendünün câmi'i öñinde İmâm Şâfi'i mezhebi üzere tekrâr namâzı kılındı. Zîrâ bir kat Sulţân Selim Hân anda namâzın kılımış idi. Nakıbü'l-esrâf olan emîr-i muhterem Şâfi'i-mezheb olmağın ol imâmet eyledi. Ba'dehu defn olunup kırk gün mezâr-ı şerifinde 'ulemâ vü şulehâ cem' olup tilâvet-i ezkâr itdiler. Ba'dehu üzerine bir 'âlî kubbe binâ itdiler.

Merhûm 'âdil, gâzî vü mücâhid ve 'âlî-himmet ve laţîf-ţab', 'âlim ü kâmil ve hûb nazm ve 'ilme kâdir ve velî meşreb, cihânda ser-efrâz ve ser-â-med, 'âlî-şân pâdişâh idi. Yetmiş dört yıl 'ömr sürmişdür ve kırk sekiz yıl saltanat sürmüşdür [252a] ve yedi nefer evlâd-ı zükür[ı] olmuşdur: Sulţân Murâd ve Sulţân 'Abdu'llâh ve Sulţân Mehemmed ve Sulţân Muştafâ ve Sulţân Selim ve Sulţân Bâyezid ve Sulţân Cihângir. İçlerinden Sulţân Selim pâdişâh olmuşdur. Mâ'adâsı kendü hayatında geçmişler idi.

ZİKR-İ DEVLET-İ ES-SULŢÂN SÜLEYMÂN HÂN

[Kaştamonî Hayrû'd-dîn- Mevlânâ Hayrû'd-dîn H'âce-i Sulţân Süleymân]

Ol zemânuñ 'ulemâsından birisi 'âmil ü kâmil Kaştamonî Hayrû'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Berikî Monlâ Muşlihü'd-dîn hizmetlerinden mülâzım olup Sulţân Süleymân'a h'âce olmuşdur. Şoñra merhûm-ı merķûm 'azîm devlet-i dünyeviyyeye ve haşmet ü 'azamete vâşıl olup mercî'-i a'yân u ekâbir olup ma'a-zâlik ıtab'ında olan tevâzu' ve keremi ve luţf-ı ıtab'ı ve fuķarâya meyli terk itmeyüp dânişmendlerinden eyü kimesneler terbiyet idüp her birisi müşârün ileyh bi'l-benân oldılar ve merhûm toķuz yüz ellide fevt olup Ebâ Eyyüb-ı Enşârî ķurbında defn olındı. *Raķimehu'llâhu te'âlâ.*

[Hamîdî Kâdirî Çelebi]

Birisi dahı Hamîdî Kâdirî Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Zeyrek-zâde i'âdesinden mülâzım olmışdur. Ba'dehu İstanbul'da Hâcî Hasan Medresesi'ne [252b] müderris oldı. Ba'dehu Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Burusa'da Sultân Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Şemâniyye'ye gelüp andan Burusa'ya kâdî oldı. Andan İstanbul kâdîsı oldı. Ba'dehu on üç yıl miqdârı Anaṭolı'da kâdî-asker oldı. Ba'dehu ma'zûl olup merķūma günde bi-ṭarîķi't-teķā'üd yüz elli akçe 'ulûfe oldı. Ba'dehu müftî olup andan ḥacc-ı şerîfe gidüp geldükde iki yüz teķā'üd akçesi oldı ve Burusa'ya varup anda bir serây mânend evler binâ idüp ve evi ḳurbında bir mescid ve bir medrese ve bir 'imâret binâ eyledi. Ba'dehu merḥūmuñ 'aḳlına ḥalel gelüp târîḥüñ ṭoḳuz yüz elli ṭoḳuzında fevt olup anda mescidi ḳurbında defn olındı.

Merḥūm-ı merķūm 'âlim ü fâzıl ve ğâyet zekî vü 'âḳıl, muşâḥabeti laṭîf, meclisi lezîz, mehîb-şekl, nevâdir-güy, şâ'ir-ṭab', kerîm ü saḥî kimesne idi. Dâ'im 'âdeti herkese kâdir olduḳça iḥsân ve mücrim ü güneḥkârdan zenbini 'afv idüp kerem ü iḥsân u 'afv ile mütelezziz olanlardan idi. *Raḥimehu'llâh.*

[Müftî Sa'dî Efendi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve 'âmil ü kâmil ve baḥr-ı müdeḳķiḳ ve ye-ğâne-i muḥaḳķiḳ Müftî Sa'dî Efendi'dür. Kaştamonı'da vücûda gelüp İstanbul'da [253a] neşv [ü] nemâ bulup cemî'-i 'ömrini ṭaleb-i 'ilm ü ma'rifete ḥarc itmişdür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Monlâ Meḥemmed-i Samsunî'den okıyup mülâzım olmışdur. Andan İstanbul'da Başcı Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Edrine'de Taşlığ'a müderris oldı. Ba'dehu İstanbul'da Maḥmûd Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Burusa'da Sultâniyye Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Şaḥn'a gelüp andan İstanbul kâdîsı oldı. Müddet-i medîde anda ṭurup soñra ma'zûl oldı. Ba'dehu tekrâr Şaḥn'a müderris oldı ve merķūma günde yüz akçe vazîfe oldı. Ba'dehu İstanbul'da müftî oldı ve ḥaylî zemân fetvâda ḳarâr idüp ba'dehu ṭoḳuz yüz kırķ beşde fevt olup Ḥazret-i Ebâ Eyyüb-ı Enşârî ḳurbında defn olındı.

Merhûm zemânında akrânı olan fuzalâdan üzerine fâ'ik idi ve kazâsında sîreti gâyet gökçek idi ve fetvâsında laţîf şavâb cevâblar virürdi. {Merhûm-dan istifsâr olunmuş ki “Yüz sûrî tesbîh mi efdâldür yog ise mercân mı efdâldür?” Bu beyti yazmış ki:

Nazm: Yüsr ü mercân degül vesîle-i Rab
Yüri ihlâş-ı dürrin eyle taleb}

ve merhûmuñ lisânı gâyet pâk idi ve her kimesneyi hayrla [253b] yâd iderdi ve ‘akîdesi pâk idi ve semti hûb ibi. Şer‘-i şerîfe muhkem ri‘âyet iderdi ve gâyet edeb üzere kılınurdu ve cemî‘-i ‘ömrini ‘ilme ve müţâlâ‘a-i kütübe şarf itmişdi ve laţîf ü zarîf ve nârin ü nüktedân kimesne idi. Nevâdir-güy fâzil idi ve çok kitâblara mâlik olup ‘acâ’ib ü ğarâ’ib muţţalî‘ olmuş idi ve hıfzı gâyetde kuvvetde idi. Yadlarında çokça fevâ’id ve fazîlet var idi ve kendü haţtı ile ‘ulûm-ı keşîreden çok risâle yazmışdur ve *Tefsîr-i Kâdî* ya bir laţîf ve müfid hâşiye söylemişdür ve {*Hidâye* ve *Înâye*’ye dağı bir laţîf hâşiye söylemişdür} ve merhûm İstanbul’da evi kırbında bir laţîf dâr-ı kırrâ binâ eylemişdür.

[Mevlânâ Muhyî’d-dîn Şeyh Mehemmed bin İlyâs- Çivi-zâde]

Birisi dağı ‘âlim ü ‘amil ve fâzil u kâmil bağıyye-i selef ve pîşvâ-yı ehl-i şeref, taķı vü naķı Mevlânâ Muhyî’d-dîn Şeyh Mehemmed bin İlyâs ki “Çivi-zâde” dimekle meşhûrdur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup ba‘dehu Tâcî-zâde Sa’dî Çelebi hizmetine irüp ba‘dehu Monlâ Kara Bâlî’nün mu’idi olup andan Edrine’de Beglerbegi Medresesi’ne müderris oldu. Ba‘dehu Burusa’da Veliyyü’d-dîn oğlu Ahmed Paşa Medresesi’ne müderris oldu. Ba‘dehu andan Ferhâdiyye Medresesi’ne müderris olmuşdur. [254a] Andan Çorlı’da müderris oldu. Ba‘dehu İstanbul’da Maḥmûd Paşa Medresesi’ne müderris oldu. Ba‘dehu Edrine’de Üç Şerefeli Medreseleri’nün birine müderris oldu. Ba‘dehu Şaḥn’a gelüp andan Mısr’a kâdî oldu. Ba‘dehu Anaṭolı semtine kâdî-‘asker oldu. Andan İstanbul’da müftî oldu. Ba‘dehu bir huşuş için fetvâdan ‘azl olunup günde iki yüz akçe ‘ulûfe ta’yîn olındı. Ba‘dehu hacca varup geldüğü gibi Rûmili kâdî-‘askeri oldu ve târîḥüñ toķuz yüz elli dördinde kendünün ikindi dîvânı şoñında füc’eten fevt oldu.

Merhûm-ı merķûm ‘âlim ü fâzıl ve şâlih ü zâhid, semti ve tarîkatı makbûl, lezîzül-kelâm, tekellüfden ‘ârî, mütevâzî‘, güler yüzlü kimesne idi. Merhûm dâ'im ‘ilme iştigâl eyleyüp ‘ulûmdan çok nesne bilürdi. Huşûşâ fıkḥ u ḥadîsi ve tefsîr ü uşûlde ve tevâriḥde bî-mânend idi ve merhûm dâ'im tã'ate muvâzebet idüp ‘ibâdete meşğûl olup evķât-ı ḥamseyi cemâ'atle edâ iderdi ve ḥaķ-güy olup fî-sebili'llâh bir aḥadden ḥavf eylemezdi ve bî'l-cümle merhûm-ı merķûm seyfu'llâhdan bir seyf idi ve ḥaķla bâṭılı dâ'im kaṭ' ider idi. Dehrûn güzîde fâzıl-ı [254b] yegânelerinden idi.

[Monlâ Muḥyi'd-dîn Meḥammed Kuṭbu'd-dîn- Mîrim Kösesi]

Birisi daḥı ‘âlim ü ‘âmil ve fâzıl [u] kâmil Monlâ Muḥyi'd-dîn Meḥammed Kuṭbu'd-dîn'dür ki “Mîrim Kösesi” demekle meşhûrdur. Zemânesi fuẓalâsından okıyup ba'dehu Mü'eyyed-zâde'den mülâzım olup ba'dehu Burusa'da Veliyyü'd-dîn Aḥmed Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Andan İstanbul'da Hâcî Ḥasan-zâde Medresesi'ne müderris oldu. Andan Burusa'da Yıldırım Ḥân Medresesi'ne müderris oldu. Andan İstanbul'da 'Alî Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu İznîķ Medresesi'ne müderris oldu. Andan Edrine'de Dârü'l-ḥadîş Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Burusa'da Sulṭân Murâd Medresesi'ne müderris oldu. Andan Edrine kâḍısı olup ba'dehu İstanbul kâḍısı oldu ve andan Anadolı kâḍî-'askeri olup ḥaylî müddet anda karar eyledi. Ba'dehu ma'zûl olup yüz elli akçe ile Şaḥn'a gelüp müderris oldu ve az zemân anda ṭurup ba'dehu medreseden ferâġat idüp ḥacc-ı şerîfe 'azm eyledi. Dönüp geldükde yüz elli akçe ile teķâüd eyleyüp târiḥûn ṭoķuz yüz elli yedisinde vefât eyledi ve merhûm şâlih ve meşâyîḥe muḥib ve nâsdan el çekmiş ve nefsi aḥvâliyle [255a] müştâġil, şâhib-i edeb ü ḥayâ vü vakâr kimesne idi.

[Acem Monlâ Muḥammed Ḥâfız]

Birisi daḥı ‘âlim ü fâzıl Acem Monlâ Muḥammed Ḥâfız'dur. Tebrîz'de şuġl eyleyüp aķrânı üzerinde fâ'ik olmuş idi ve anda fazl ile meşhûr olup ma'rûf olmuş idi. Acem'de Kızılbaş fitnesi olduķda Rûm'a gelüp kâḍî-'asker Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-raḥmân Çelebi'nün ḥizmetine varup ‘ulûmdan bir şübhe 'arz idüp merķûm ile baḥş eyledi ve merhûm Mü'eyyed-zâde merķûm ġâyet beġenüp Sulṭân Bâyezîd yanında medḥ eyledi ve Sulṭân Bâyezîd daḥı

merķūma medrese emr idüp Anķara'da medrese tevcih olup varup anda hayli şuĝl eyledi ve laţif haţ ile bir ayda *Sadrüŝ-Şerî'a Şerhi*'ni yazdı ve andan Merzifon Medresesi'n alup müderris olup ve anda on beş günde *Miftāh*'uñ kısm-ı şālîşini yazup Seyyid Şerîf'üñ *Şerh-i Miftāh*'ını mühimmâtın daħı kenârına taħşîye eyledi ve bu cümle beş ayda tamâm oldu ve ol kitâbı İstanbul'a getürüp mevâlîye 'arż eyledükde tamâm maķbülleri olup merķūma İstanbul'da Vezîr 'Alî Paşa Medresesi tevcih olındı. Ba'dehu İznîķ'de müderris olup anda *Heyûlâ Risâlesi*'ni yazdı. Ğâyet laţif risâledür. Ba'dehu Şah'n'a [255b] müderris olup anda *Tecrîd'e Muħkemât*¹ nâm bir mufaşşal şerh söyledi. Andan Ayaşofîyye Medresesi'ne müderris oldu ve anda *Medînetü'l-İlm* nâm bir kitâb söyledi. Ol kitâb sekiz kısım üzerine eyledi ve her bir kısmda 'ulemâ-i meşhûrinden sekiz kimesnenüñ kelâmına i'tirâz eyledi; Şāhibü'l-Hidāye gibi ve şurrāhı gibi. Ba'dehu merķūm manşib-ı tadrîsi terk idüp mezbûra tekā'üd içün yetmiş aķçe vazîfe ta'yîn olındı ve merķūmuñ te'lîfâtı çokdur. Lâkin ekşeri müsevvedede kalmışdur ve felekler hareketden kalkup merķūmuñ kâlemi kitâbetden ve lisânı müzâkereden ve řab'ı mütâla'adan kalmamış idi ve merħūm 'ulûm-ı 'akliyyeyi ve fûnûn-ı edebîyyeyi ve 'ilm-i uşûlî ve tefsîr, hadîs ve tevârîh ü muħâzarât ğâyet laţif bilürdi. 'Arabî ve Fârsî ve Tûrkî kaşâ'id ve ebyâtı ğâyet çok bilürdi. Merħūm ħalûķ u edîb ve şāhib-i vakâr u mürüvvet ve fâzıl u zekî ve ħâfız ve mâhir kimesne idi ve merħūm toķuz yüz elli yedide vefât eyledi.

[Şeyh Muhammed-i Tûnusî- Maĝûş]

Birisi daħı 'âlim ü fâzıl ve muħâķķîķ ve ħâfız Şeyh Muhammed-i Tûnusî'dür. Şöhreti "Maĝûş" demekle meşhûrdur. Merħūm Sulţân Süleymân devletinde Rûm'a gelüp merķūma günde kırk aķçe vazîfe ta'yîn olındı. [256a] [Ve merħūm]² İstanbul'da Vezîr Maħmûd Paşa Tâb-ĥānesi'nde sâkin olup 'ulemâ-i Rûm varup merķūm ile baħş idüp ğâyet pesend itmişlerdür. Merķūm fâzıl u tedķîķde ve ħıfz u taħķîķde ğarâ'ibât-ı dehrden idi. Merķūm Kûr'ân'ı kırâ'at-ı 'aşer üzerine okurdu ve 'ilm-i naħvî ğâyet laţif bilürdi ve *Muţavvel'i Seyyid Ĥāşîyesi* ile bile ezberlemiş idi. Kendüñüñ ba'zı taħķîķât u tedķîķâtı zâ'idisiyle bile ve İsfehânî'nüñ *Şerh-i Tavâli*³ ini ve

1 Şakâ'ik'ta "Muħakemât". bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 708.

2 Yazmada "وحووم".

Şerh-i Mevâkıf¹ ve 'Allâme-i Râzî'nün Şerh-i Metâli²'ini evvelinden âhiline varınca hıfz itmiş idi. Dahı uşûlden Telvîh³'i ve Kâdî 'Adu'd'uñ Muhtasarât⁴ ın Hâcib Şerhi⁵ ni havâşî ile bile hıfz itmiş idi ve dahı Keşşâf⁶ı Tayyibî Hâşiyesi ile hıfz itmiş idi ve bi'l-cümle merhûm yegâne-i zemân ve dürr-i şade-i âvân ve hulk-ı hasen şâhibi idi ve teklîfden ârî kimesne idi. Ekser-i ezmânda Qur'ân-ı 'Azîm okıyup ve dâ'im ezberden 'ulûmı mü'tâlâ'a ıderdi ve yanında kitâb kısmından bir varak kıomaz idi. Şoñra merkûm diyâr-ı Rûm'uñ kışına tahammül idemeyüp Mısr'a varmağa istizân idüp 'ulûfesiyle Mısr'a varup karar eyledi.

[Abdu'l-fettâh ibn Ahmed ibn 'Âdil Paşa]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ [256b] 'Abdu'l-fettâh ibn Ahmed ibn 'Âdil Paşa'dur. Şeyh Yavşî'den ve Mü'eyyed-zâde'den okıyup tahşil-i 'ulûm itmişdür. Ba'dehu Burusa'da Monlâ Yegân Medresesi'ne müderris olup andan Veliyyü'd-dîn oğlu Ahmed Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu İstanbul'da Vezîr İbrâhîm Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Anda müderris iken târihüñ tokuz yüz yigirmi üçinde vefât eyledi. Merhûm 'âlim ü fâzıl ve muhakkiğ ü müdekkik, kerîmü'n-nefs, selîmü't-tab' şöhbeti lezîz, muhâveresi gökçek kimesne idi. Ğâyet laţîf haţ yazardı. Merhûm her 'ilm-den haberdâr idi. Lâkin 'ulûm-ı 'akliyyeyi ziyâde laţîf bilürdi.

[Monlâ 'Alâ'üd-dîn-i İsfehânî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ 'Alâ'üd-dîn-i İsfehânî'dür. 'Acem mevâlisinüñ 'utekâsı evlâdından olup anda şuğl itmişdür. Ba'dehu Rûm'a gelüp nice yire kâdî oldu. Ba'dehu Filibe Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Kapluca Medresesi'n müderrisi oldu. Ba'dehu Gekbüze Medresesi'ne müderris oldu ve anda müderris iken târihüñ tokuz yüz otuz üçinde vefât eyledi. Merkûm fâzıl, şâhib-i kemâl, 'Arabîyyet'de ve tefsîrde mâhir ve ma'kul u menkulden haberdâr, şâhib-i hulk-ı hasen ve lezîz-muşâhabet ve şâhib-i haţ-ı [257a] hasen, gendüm-gün ve nañîf kimesne idi.

[Çâk Muşlihü'd-dîn-i Menteşevî]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ve zâhid Çâk Muşlihü'd-dîn-i Menteşevî'dür. Tâzeliginde hâllâklık idüp kırkıncıdan sonra taḥşîl-i 'ilme şürü' itmişdür ve zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Tire Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu Şeyḫ Meḥemmed Cemâlî ile ve şeyḫ-i 'ârif Emîr-i Buḥârî ile şoḥbet idüp tarîḫ-i tedrîsden ferâğat eyledi ve merḥûma günde otuz akçe vazîfe ta'yîn olındı ve merḥûm-ı merḥûm cemî'-i evḳâtını 'ibâdete ve derse ve va'za tevzî' ü taḳsîm itmiş idi ve fetvâyı yazardı. Kitâb için ücret alırdı ve merḥûm cemî' leyâlî ihyâ idüp ğâyet az uyurdu ve merḥûma namâz içinde gâhî bir hâl irişürdi. Hâzır olanlar müşâhede iderdi. Merḥûm târîḫün toḳuz yüz otuz dördünde vefât idüp Tire'de medfûn olmuşdur.

[Şâh Kâsım]

Birisi dahı 'âlim [ü] 'âmil ve fâzıl u kâmil Şeyḫ Maḥdûmî'nün oğlu Şâh Kâsım'dur. Merḥûm Tebrîz'de vâtan tutup Sulṭân Selîm anda varduḳda merḥûmı alup Rûm'a getirüp günde elli akçe vazîfe ta'yîn eyledi ve merḥûm 'âlim ü şâlih, 'âkıll, mü'eddeb, müşâḥabeti lezîz, meclisi laṭîf, her 'ilmden ḥaberdâr ve laṭîf ḥaṭ yazardı ve 'ilm-i taṣavvufdan ḥabîr ve 'ilm-i [257b] inşâda mâhir kimesne idi. Âl-i 'Oṣmân'ın tevâriḫini bir miḳdâr inşâ ile ibtidâ idüp tamâm olmadın vefât eyledi.

[Monlâ Zâhîr ibn Erdebîlî]

Birisi dahı Monlâ Zâhîr ibn Erdebîlî'dür. Diyâr-ı 'Acem'de şuḡl idüp Sulṭân Selîm Tebrîz'e varduḳda merḥûmı alup Rûm'a gelüp merḥûma günde seksen akçe 'ulûfe ta'yîn olındı. Ba'dehu târîḫün toḳuz yüz otuzunda Mısr'da Hâ'in Aḥmed Paşa ile ḳatlı olındı. Merḥûm ğâyet münşî, laṭîf-ṭab' ve vecîḥ ü faṣîḥ ve lezîz-şoḥbet ve ḥaṭ-[nûvis]¹ kimesne idi ve merḥûm *Hallikân Târîḫi*'ni Fârsî'ye terceme itmiş idi.

1 Yazmada "نوست".

[Monlâ Muhyi'd-dîn-i Kârabâgî]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Monlâ Muhyi'd-dîn-i Kârabâgî'dür. Anda 'Acem'de şugl idüp ba'dehu Rûm'a gelüp Şir'a Şârihî Seyyid 'Alî-zâde'den okıyup aña mu'id oldı. Andan ba'zı medreselere müderris olup andan İznîk Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken târîhü'n toğuz yüz kırk ikisinde vefât eyledi.

Merhûm u merķûm 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil kimesne idi. Leyl ü nehâr 'ilme iştiğâl üzere idi ve 'ilm ve tefsiri ve hadîsi ve uşûli ve 'Arabîyyet'i ve 'ilm-i ma'kûli gâyet laţîf bilürdi ve merhûm câ-be-câ *Keşşâf*'a hâşiye söylemişdür ve *Tefsîr-i Kâdî*'ya dağı hâşiye söylemişdür. ve *Telvîh*'e ve *Hidâye* [258a] 'ye dağı câ-be-câ sözleri vardur ve Monlâ Devvânî'nün *İşbât-ı Vâcib Risâlesi*'ne şerh söylemişdür ve *Şadrü's-Şerî'a Şerhi*'ne hâşiye dağı söylemişdür ve muhâzarâtdan *Câlibûs-Sürûr* nâm bir kitâb te'lif itmişdür. Cümle mü'ellefâtı 'ulemâ-i 'asr katında maķbûl olup imzâ itmişlerdür. Merhûm tab'ı selim ve nefsi hâlim, mütevâzî', mü'eddeb, âķıl, pâķ-i'tiķâd ve semti laţîf kimesne idi.

[Şeyh Şebüsterî-zâde]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Şeyh [Şebüsterî]¹-zâde'dür. Diyâr-ı 'Acem'den-dür. Andan şugl idüp 'ulûm-ı 'Arabîyye vü 'akliyyede mahâret tahşil itmişdür. Ba'dehu Rûm'a gelüp Sultân Selim, merķûma günde otuz akçe 'ulûfe ta'yîn eyledi ve merhûm Sultân Süleymân'ın evâ'il-i saltanatında vefât itdi ve merhûm altmış beytli bir Fârsî kâşide söyleyüp her beytün iki mışrâ'ı-nun biri Sultân Süleymân'ın saltanatına târîh vâķi' olmuşdur ve mışrâ'-ı âķiri Rodos Kâl'ası'nun fethine târîh olmuşdur ve merķûm *Hâşiye-i Tecrîd*'e ve *Hâşiye-i Meţâli*'e hâşiye söylemişdür ve mu'ammâda bir Fârsî risâle te'lif idüp cemî'-i kava'id-i mu'ammânun mişâllerini Sultân Selim Hân ismi üzerine dimişdür. Merķûm tâze ve hûb nefes ve bâlâ-ķad ve hulkı ḥâsen ve laţîf-zihn ve semti [258b] mülâyim, mütevâzî', maķbûbü'l-ķulûb kimesne idi.

1 Yazmada "شېبستري".

[Mevlânâ Şerîf-i 'Acemî]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl [u] kâmil Mevlânâ Şerîf-i 'Acemî'dür. Memleketinde şugl idüp ba'dehu Rûm'a gelüp Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi'den ve ğayrıdan okıyup ba'dehu Lârende Medresesi'ne müderris olmışdur. Şoñra İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne müderris olmışdur. Ba'dehu İznîk Medresesi'ne müderris oldu ve anda müderris iken târîhüñ çokuz yüz otuzında vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm fâzıl u kâmil ve mü'eddeb ve vakârlı kimesne idi. Zâhir ü bâtını pāk ve i'tikâdı gökçek ve selîm ü hâlim, pîr-i nûrânî kimesne idi ve 'ulûmdan haberdâr olup huşûşâ me'ânî vü beyânda ve tefsîrde kâmil idi. Evvel Şâfi'ıyyü'l-mezheb olup ba'dehu Hânefi mezheb olmuş idi.

[Aşçı-zâde Hasan Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Aşçı-zâde Hasan Çelebi'dür. Aşlı Gelibolı'dan olup ba'dehu bilâd-ı selâse'de 'ulemâdan okıyup şoñra Karamanî Seydi Çelebi hizmetine irişüp andan Gelibolı Medresesi'ne müderris oldu. Andan Dimetoka'da müderris olup andan İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu İznîk'de müderris olup andan Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nüñ [259a] birine müderris oldu. Andan Şemâniyye'nüñ birine varup mezbûra günde seksen akçe vazîfe ta'yîn olındı. Ba'dehu merķûm manşıb-ı tedrîsinden ferâğat idüp tekâ'üd ihtiyâr eyledi ve merķûma günde yüz akçe vazîfe ta'yîn olındı ve bu hâl üzere târîhüñ çokuz yüz kırk ikisinde vefât eyledi.

Merhûm fâzıl ve zekî ve tîz ṭab' ve pāk-zihn ve müteşallib fi'd-dîn, 'âlî-himmet ve kerîm-ṭab' ve 'azîm nefis kimesne idi ve dâ'im kendü nefsi hâliyle muķayyed olup bir ferdi kemlik ile yâd itmezdi ve erbâb-ı dünyâdan dünyâ eceli için bir ferde baş egmez idi ve merhûm ehlden ve evlâddan mücerred olup ol kayd ile muķayyed degül idi.

[Pîrî Paşa-zâde Meḥammed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Pîrî Paşa-zâde Meḥammed Çelebi'dür. Tahşîl-i 'ulûm idüp Kemâlpâşa-zâde'den okımışdur. Şoñra 'ammisi Müftî 'Alî Çelebi'nüñ mu'îdi olup şoñra İstanbul'da Muştafa Paşa Medresesi'ne müderris

olmuşdur. Andan Şemâniyye'nün birine varup ba'dehu Edrine kâdîsı olmuşdur ve anda kâdî iken târihün toköz yüz kırkında vefât itdi. Merhûm 'âlî-himmet idi ve bülend-şân ve şâhib-vağâr ve edib kimesne idi ve 'ulûm-ı riyâziyyeyi eyü bilürdi.

[Monlâ 'Abdu'l-laţîf]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl [u] kâmil [259b] Monlâ 'Abdu'l-laţîf'dür. Kaştamonı'dandur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu sâbıkan Anaţolî kâdî-askeri oldu idi. Şeyh Maḥmûd aña müntesib olup andan Dimetokâ Medresesi'ne müderris oldu ve andan Edrine'de 'Alî Beg Medresesi'ne müderris oldu ve andan İstanbul'da İbrâhîm Paşa Medresesi'ne müderris oldu ve sonra andan Kâlender-hâne Medresesi'ne müderris oldu ve andan Ebâ Eyyûb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris oldu ve andan Vezîr Maḥmûd Paşa Medresesi'ne müderris oldu ve andan Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine müderris oldu. Andan Mağnisa Medresesi'ne müderris olup andan altmış akçe ile Şah'n'a vardı ve andan yetmiş akçe ile Edrine'de Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldu ve andan Edrine kâdîsı olup ba'dehu manşib-ı kazâdan ferâğat eyleyüp merķûma günde tekâ'üd akçesi seksen akçe vazîfe ta'yîn olındı ve bu hâl üzere târihün toköz yüz otuz toközünde vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm her 'ilmden haberdâr ve zühd ü 'ibâdetde ve evrâd u ezkâra müdâvemetde olup evkât-ı hamsede mescide mülâzemet iderdi. Dâ'im müţâla'aya [260a] meşğûl olup ekşer evkâtta câmi'lerde i'tikâf üzere olup müstecâbü'd-da've, şâhiḥü'l-i'tikâd ve semti laţîf, ziyâde edeb ve ḥuzû' üzere kimesne idi ve hîç bir ferdi kemlikle yâd itmez idi ve dünyâ emri içün aşlâ müte'ellim olmaz idi ve dâ'im fıkri ve şuglı âḥiret içün idi.

[Nakîzî Bâyezîd]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil¹ Nakîzî Bâyezîd'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Efḍal-zâde hizmetine irişmişdür ve andan ba'zı yire müderris olup andan Kaştamonı'da Atabeg Medresesi'ne müderris oldu ve andan Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu anda

1 Yazmada "âmil ve".

Üç Şerefeli'nün birine müderris olup andan Şah'n'a müderris olmuşdur ve andan Amâsiyye'ye müftî olup ba'dehu manşib hevâsından ferâğat idüp İstanbul'a geldi ve çok eğlenmeyüp târîhü'n çokuz yüz kırk üçünde vefât eyledi. Merhûm 'âlim ü şâlih ve semti laţîf, dünyâdan az nesne ile kanâ'at ider ve her ferdi hayırla yâd ider kimesne idi.

[Hamîdî Monlâ Ya'kûb- Ece Halîfe]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Hamîdî Monlâ Ya'kûb'dur ki "Ece Halîfe" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Fenârî 'Alî Çelebi hizmetine [260b] irişdi ve andan Akşehir Medresesi'ne müderris olup andan Konya'da Na'lıncı Medresesi'ne müderris oldu ve andan Ağraş Medresesi'ne müderris oldu ve andan Mağnisa'da Sulţâniyye Medresesi'ne müderris oldu. Ol medresede evvel müderris olan merhûm u merķûmdur ve merhûm anda müderris iken târîhü'n çokuz yüz yigirmi çokuzunda fevt oldu ve merhûm-ı merķûm 'âlim ü fâzıl ve şâlih ü âbid ve şüfî, müşerref ve şâhib-i zekâ vü firâset ve laţîf muşâhabet ve her 'ilmden haberdâr ve 'ilm-i fikhda mâhir ve gökçek semt ve 'aķidesi şâhih kimesne idi.

[Mi'mâr-zâde Mehemmed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ü fâzıl Mi'mâr-zâde Mehemmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Hâcî Hasan-zâde hizmetine irmişdür. Ba'dehu Üsküb Medresesi'ne müderris oldu. Üsküb'den sonra İstanbul'da Maḥmûd Paşa Medresesi'ne müderris olup ve andan Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris olup andan sonra Edrine'de Üç Şerefeli Medresesi'ne gelüp ve andan İstanbul'da Şah'n'a gelüp ve andan Haleb'e kâdî oldu. Ba'dehu ma'zûl olup tekrâr seksen akçe ile Şemâniyye Medreseleri'nün birine müderris oldu ve andan tekrâr Haleb'e kâdî olup [261a] anda kâdî iken târîhü'n çokuz yüz otuz dördinde vefât itdi.

Merhûm-ı merķûm 'âlim ü fâzıl ve zekî-ṭab' ve selim-nefs ve şâhib-i vakâr ve şâhib-i edeb, pāk-i'tikâd ve gökçek semt, sîreti laţîf ve hulkı ḥâsen ve vefâdâr kimesne idi.

[İstanbulî Kireçci-zâde Ahmed Çelebi]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl İstanbulî Kireçci-zâde Ahmed Çelebi’dür. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup sonra Mü’eyyed-zâde hizmetine irişdi. Andan Alaşehir Medresesi’ne müderris olup andan Burusa’da Ildırım Hân Medresesi’ne müderris olup andan Edrine’de Üç Şerefeli’nün birine müderris olup andan İznik Medresesi’ne müderris olup andan Burusa’da Sultâniyye Medresesi’ne müderris oldu. Andan Şâm-ı Şerîf’e kâdî oldu. Ba’dehu ma’zûl olup seksen akçe ile Semâniyye Medresesi’nün birine müderris oldu ve anda müderris iken târîhûn toköz yüz otuzunda¹ vefât eyledi.

Merhûm-ı merkûm ‘âlim ü fâzıl, ‘ulûm-ı ‘akliyyede mâhir ve her ‘ilmden haberdâr, selîm ü hâlim ve tekellüfden ‘ârî, semti gökçek, i’tikâdî pâk kimesne idi.

[Monlâ ‘Alâ’ü’d-dîn- Çerçîn]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil Monlâ ‘Alâ’ü’d-dîn’dür ki “Çerçîn” demekle istihâr bulmuşdur. Zemânesi fuзалâsından okıyup ba’dehu Mu’arrif-zâde hizmetine irişdi [261b] ve andan Burusa’da Monlâ Yegân Medresesi’ne müderris oldu ve andan İstanbul’da Hâcî Hasan-zâde Medresesi’ne müderris oldu. Ba’dehu anda Muştafâ Paşa Medresesi’ne müderris oldu. Andan Trabzon Medresesi’ne müderris oldu ve andan Burusa Sultâniyyesi’ne müderris oldu. Ba’dehu Şah’n’a müderris olup anda müderris iken târîhûn toköz yüz otuz üçünde fevt oldu.

Merhûm, ‘âmil ü şâlih ve hulk-ı hasen şâhibi ve lezîz-muşâhabet ve mütevâzî‘ ve ahbâbına hayr-h’âh, teklîfden ‘ârî, kerîm-ı tab‘ ve sahî nefis ve her ‘ilmden haberdâr ve ‘ulûm-ı ‘akliyyede mâhir kimesne idi.

[Menteşevî Seydî- Dîv]

Birisi dahı ‘âlim [ü] ‘âmil Menteşevî Seydî’dür. “Dîv” demekle meşhûrdur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup Kütâhiyye Medresesi’ne müderris olmuşdur ve andan Burusa’da Ildırım Hân Medresesi’ne müderris oldu. Andan Çorlu Medresesi’ne müderris oldu ve anda müderris iken târîhûn toköz yüz otuz üçünde vefât eyledi.

1 Şakâ’ik’te 936. bkz. Taşköprülüzâde, ef-Şakâ’ik, s. 728.

Merhûm, kerîm ü halûk ve lezîz-şoḥbet ve tekellüfden 'ârî ve her 'ilm-den ḥaberdâr ve 'ulûm-ı 'aḳliyyede mâhir kimesne idi.

[Kara Haydar Efendi]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Kara Haydar Efendi'dür. Zemânesi 'ulemâ-sından okıyup ba'dehu Efḍal-zâde ḥizmetine irişmişdür. Anda ba'zı yire müderris olup andan Karaḥişâr Medresesi'ne [262a] müderris oldu ve andan Burusâda Manastır Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu anda İldırım Hân Medresesi'ne müderris oldu ve andan Haleb'e kâdî oldu ve kazâsında ḥüsn-i semt üzerine olmamağın kazâdan 'azl olunup mezbûra günde otuz aḳçe vazîfe ta'yîn olındı. Merhûm ba'dehu evinden taşra çıkmayup ol hâl üzerine vefât eyledi ve İstanbul'da evi kurbında bir mescid binâ eyledi. Ona ḥaylî evḳâf ta'yîn eyledi. Merhûm-ı merḳûm dânişmendler arasında 'ilm ü fazl ile meşhûr olup aḳrânı içinde müşârün ileyh idi. Lâkin 'ilm iştigâlinde umûr-ı dünyâya iştigâli ekşer idi. Zîrâ meylî 'izz ü câha idi.

[Ubeydu'llâh]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl mevlânâ Ya'ḳûb Fenârî'nün oğlu [Ubeydu'llâh]¹'dur. Fenârî'ye nisbeti ana cânibindendür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup muḥkem şuḡl eyledi. Ba'dehu Anaṭolî kâdî-askeri olan Şeyḥ Maḥmûd ḥizmetine irişüp andan ba'zı memlekete kâdî oldu ve andan Haleb'e kâdî olup anda kâdî iken târiḥûn toḳuz yüz otuzunda vefât eyledi.

Merhûm-ı merḳûm fâzıl ve zekî ve her 'ilm-den ḥaberdâr ve 'ilm-i kırâ'atda ziyâde mâhir ve kerem ve ḥulḳ-ı ḥasen şâḥibi kimesne idi ve tamâm ḥıfza kâdir [262b] olup Qur'ân-ı 'Azîm'i altı ayda ezber itmişdü ve keremi bir ṭabaḳada idi ki andan ziyâde kerem taşavvur olınmazdı ve seḥâsı isrâf mertebesine iletmiş idi ve on biñ miḳdârı kitâba mâlik olup nefâ'isi emvâle vâsıl olmuş idi ve ma'a-zâlik deynden ḥâlî degül idi ve *Kaşıde-i Bürde*'ye bir laṭîf şerḥ yazmışdur.

1 Yazmada "عبدالله".

[Gedik Hüsâm]

Birisi dahı ‘âlim [ü] fâzıl¹ Gedik Hüsâm’dur. Kaştamonı’dandur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup akrânı içinde fâ’iklik ile meşhûr idi. Şoñra Hâcî Hasan-zâde hizmetine irüp andan Kütâhiyye Medresesi’ne müderris oldı. Andan Burusâda Hazret-i Emîr Medresesi’ne müderris oldı. Ba’dehu Kapluca Medresesi’ne müderris oldı. Ba’dehu yine ol şehrde Manastır Medresesi’ne müderris oldı. Andan Trabzon’a hem müderris ve hem müftî oldı ve anda müderris iken târîhüñ toköz yüz otuz dördinde vefât eyledi.

Merhûm u merķûm ‘âlim ü fâzıl, muhakķık ü müdeķķık, şâhib-ifâde ve her ‘ilmiden haberdâr ve akrânı içinde fazl ile meşhûr kimesne idi ve hüsni hulkâ mâlik olup mütevâzi², selim ü halim, şöbete lezîz ve tekellüfden ‘ârî, dindâr, şâlih kimesne [263a] idi.

[Kırtaş-zâde Monlâ Muhyi’d-dîn]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil [Kırtaş]²-zâde Monlâ Muhyi’d-dîn’dür. Babası diyâr-ı ‘Acem’den olup Rûm’a geldükde nice yire kâdî olmışdur ve oğlu Rûm fuzalâsından okıyup ba’zı medreselere müderris olmışdur. Andan Üsküb’de İshâkıyye Medresesi’ne müderris olup andan İstanbul’da Maḥmûd Paşa Medresesi’ne müderris oldı ve anda müderris iken târîhüñ toköz yüz otuz beşinde vefât eyledi.

Merhûm, ‘âlim ü şâlih, dâ’im ‘ibâdete dürüşür ve vazâ’if-i evrâda mülâzim ve tilâvet-i Qur’ân’a müdâvim, selimü’ṭ-ṭab‘ ve müstaķimü’l-ḥâtır, tekellüfden ‘ârî ve ṭarîķ-i maķbûl şâhibi Müslimân kimesne idi.

[Ahî-zâde Sinân Çelebi]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl [u] kâmil Ahî-zâde Sinân Çelebi’dür. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup ba’dehu Berkî-zâde hizmetine irişmişdür. Andan bilâd-ı ‘Acem’e varup anda Monlâ Celâlü’d-dîn-i Devvânî’den okımışdur ve anda müderris olup te’ehhül itmişdür. Andan diyâr-ı Rûm’a gelüp ba’zı medreselere müderris olmışdur. Andan İstanbul’da Murâd Paşa Medresesi’ne müderris olup andan Üsküb’de İshâkıyye Medresesi’ne müderris oldı.

1 Yazmada “fâzıl bir”.

2 Yazmada “خوطاس”.

Andan Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris oldu. Andan Trabzon'a hem müderris hem müftî [263b] oldu. Şoñra mezbûr tekâ'üd eyleyüp mezbûra günde kırk akçe 'ulûfe ta'yîn oldu ve mezbûr ol hâl üzere târîhüñ toköz yüz otuz birinde¹ vefât eyledi.

Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve her 'ilmden haberdâr, huşûşâ 'ulûm-ı edebiyeyi ziyâde bilüp Sekkâkî'nün *Miftâh* kitabınuñ ba'zı yirini şerh itmişdür. Merhûm tekellüfden 'ârî, muşâhabeti lezîz, gönline her ne gelse ihfâ itme-yüp söyler, şâfi-dil lâkin ba'zı zemân gâffetden hâlî olmaz idi. Selîmü'n-nefs kimesne idi.

[Monlâ Celâlü'd-dîn-i Kâdî]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ü fâzıl u kâmil Monlâ Celâlü'd-dîn-i Kâdî'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup şoñra Hâcî Hasan-zâde hizmetine irişmişdür. Andan merhûm, Hâcî Hasan-zâde Medresesi'ne müderris olup andan kazâ semtine sâlik oldu. Ba'dehu menâşıbdan ferâgat idüp merhûm günde otuz beş akçe ile tekâ'üd oldu ve merhûm cümle 'ömrini ve 'âmme-i evkâtını 'ilme ve 'ibâdete şarf eyledi ve bu hâl üzere târîhüñ toköz yüz otuz beşinde vefât eyledi ve merhûm 'âkıl u fâzıl, muhaqqık ü müdekkik ve şâlih ü müttakî ve zâhir ü bâcını pâk, tevâzu' ve meskenet şâhibi ve büyügi ve küçügi ta'zîm ider, semti laţîf, [264a] kazâsında sîreti gökçek, haţ-[nüvis]², baqiyye-i selef-i şâlihîn, aq şakallu, nûrânî pîr kimesne idi.

[Monlâ Muḥammed-i Halebî]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Monlâ Muḥammed-i [Halebî]³dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Hızır Beg oğlu Müftî Ahmed Paşa hizmetine irişmişdür. Andan Dimetoka'da müderris olup andan nice yire kâdî oldu ve Kefe kâdîsi iken vefât itdi.

Merhûm şâhib-i fazl ve zekî ve muhaqqık ü müdekkik ve akrânı içinde fazl ile meşhûr olup her 'ilmden haberdâr kimesne idi. Merhûm tecerrüd üzere olup 'ömrün te'ehhül itmemişdür. Merhûmuñ bî-nihâye nefis kitâbları var idi. Gice vü gündüz mütâla'a iderdi ve dâ'im kendü nefsi ile

1 Şakâ'ik'ta 935 veya 936. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 736.

2 Yazmada "نوبت".

3 Yazmada "جلبى".

muḳayyed olup kimesne ile ihtilâṭ itmezdi ve tamâm selimü't-ṭab' ve ḫalîmü'n-nefs ve vaḳâr u ḫayr ve tevâzu' şâhibi kimesne idi ve hem kendü elinde olana ḳanâ'at idüp kimesne elinde olana bakmaz idi. İstanbul'da bir mekteb binâ idüp kendü kitâblarını Şemâniyye Medreseleri'ne vaḳf eyledi.

[Germiyânî Kethüdâ-zâde]

Birisi daḫı 'âlim ü kâmil Germiyânî Kethüdâ-zâde'dür. Merḫûm zemânesi 'ulemâsından Monlâ 'Îzârî'den ve Ḥaṭîb-zâde'den okıyup andan diyâr-ı 'Acem'e rihlet eyledi ve anda [264b] nice müddet Monlâ Celâlü'd-dîn-i Devvânî'den okıyup andan Rûm'a teveccüh itdükde Monlâ Celâl mezbûr ile Monlâ 'Îzârî'ye *Îşbât-ı Vâcib Risâlesi*'ni gönderdi ve Monlâ 'Îzârî bu ḫâlden ḡayet ḫaẓẓ idüp ol risâleyi ders didi ve Ḥaṭîb-zâde ḫased idüp Monlâ 'Îzârî'yi ol risâleyi dimeden men' eyledi. Monlâ 'Îzârî daḫı cevâb virüp eyitdi ki "Ben ol risâleyi nice ders dimeyem ki andan müstefid ve müntefi'em." Andan Kethüda-zâde Kütâhiyye Medresesi'ne müderris olup andan ḳazâ semtine sâlik oldu ve ḫaylî müddet ḳazâ üzere oldu ve ḳazâsında sîreti ḫûb olup ḫalk şâkir olmuşlardur. Ba'dehu mezbûr, ḳazâyı terk idüp ḫacc-ı şerîfe 'azm eyledi. Ḥacdan gelüp çok eglenmeyüp tokuz yüz kırk ḫudûdında vefât eyledi ve merḫûm-ı merḳûm fazl ile meşḫûr ve her 'ilmden haberdâr, her nesnede taḫḳîḳ ve aḫkâma sâlik ve semti laṭîf kimesne idi.

[Monlâ Bedrî'd-dîn Maḫmûd]

Birisi daḫı 'âlim ü 'âmil Monlâ Ḥudâvendigâr neslinden Monlâ Bedrî'd-dîn Maḫmûd'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup andan ba'zı medârise müderris olmuşdur. Andan İstanbul'da Muşṭafâ Paşa Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Edrine [265a] 'de Üç Şerefeli'nün birine müderris olup andan Şemâniyye'ye müderris olmuşdur ve anda müderris iken vefât itmişdür ve merḫûm 'âlim ü şâlih, selîm-ṭab' ve ḫalîmü'n-nefs, kerem ve mürüvvet şâhibi ve vaḳâr ve ḫalk ḫâliyle muḳayyed olmayup kendü nefsi-ne meşḡûl, ḫulḳ-ı ḫasen şâhibi kimesne idi. Lâkin âḫir-i 'ömrinde gözleri görmez olmuş idi.

[Monlâ Bedrû'd-dîn Maḥmûd ibn Abdu'llâh]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Monlâ Bedrû'd-dîn Maḥmûd ibn Abdu'llâh'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Mü'eyyed-zâde hizmetine irişmişdür. Andan Burusa'da Çendik Medresesi'ne müderris olup ba'dehu anda Ildırım Hân'a müderris oldu. Ba'dehu mezbûr Vezîr 'Alî Paşa 'utekâsından olmağın ve mezbûr medreseyi 'utekâsına şart itmegin ol vechle merḥûm Bedrû'd-dîn medrese-i mezbûra müderris oldu. Andan Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine müderris oldu. Andan Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Andan Haleb'e kâdî oldu. Ba'dehu Edrine'ye kâdî oldu ve anda kâdî iken târîhün toḡuz yüz otuz yedisinde vefât eyledi. Merḥûm ḳaviyyü'l-ḳalb, kelimâta kâdir, 'âbid ve toḡrı ve her 'ilmden ḥaberdâr ve faḳîh ve şâlih kimesne idi. Edrine'de bir mescid [265b] ve bir mekteb binâ itmişdür.

[Üskübî Monlâ İshâḳ]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl [u] kâmil Üskübî Monlâ İshâḳ'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Ḳara Bâli hizmetine irişmişdür. Andan Edrine'de İbrâhîm Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Üsküb'de müderris olmuşdur. Andan Burusa'da Ḳapluca Medresesi'ne müderris olup andan İznîḳ Medresesi'ne müderris oldu. Andan Edrine'de Dârü'l-ḥadiṣ Medresesi'ne müderris oldu. Andan Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Ba'dehu Şâm-ı Şerîf'e kâdî oldu ve andan kâdî iken târîhün toḡuz yüz kırk üçünde vefât eyledi. {Kendünün ḳazâsına merḥûm târîḳ dimişdür.

Nazm: Şehr-i zi'l-ḥiccede çünkim seferüm Şâm oldu
Diledüm târîhini yazmağa aḥşam oldu

'Uḳalâ bu beytden teşe"üm itmişler. Nefsinde merḥûma Şâm ḳazâsı mübârek olmayup anda fevt oldu ve merḥûm kendü mevtine öleceğın aınlayup târîḳ dimişdür.

Beyt: Düşicek ḥâlet-i nez'e didi târîhini İshâḳ
Yöneldüm cânib-i Ḥaḳḳ'a başı açuḳ yalın ayak

Ve merhûmuñ bu beytde şan'atu budur ki merhûm dâ'im hayâtında her nirede olsa [266a] başı açık, yalın otururdu. Hattâ Deli Birâder merhûm Mekke-i Mükerreme'den ahâlî-i Rûm ahvâlini bād-ı şabâdan istifsâr şeklinde bir nazm idüp Rûm'a gönderdükde merhûm İshâk Çelebi hakkında eyitmişdür ki;

Beyt: Baş açık yügrügi Şemâniyye'nün
Baba İshâk ihtiyâr eyü mi}

Ve merhûm-ı merķûm faşihü'l-lisân, şahihü'l-beyân, vefâdâr, şahihü'l-i'tikâd, semti hûb, muşâhabeti latîf, nevâdir-güy, tevârihden ve muhâzarât-dan çok yâd-dâştı olup latîf Türki hoş-âyende nazm u inşâya kâdir kimesne idi. 'Ömrinde te'ehhül itmeyüp dünyâ zînetine ve emvâl ü esbâba aşlâ mültefit degül idi.

[Deli Birâder]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Deli Birâder'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu taşavvuf semtine sâlik oldu ve ziyâde televvün üzere olmağın ol tarîki terk idüp yine tarîk-i 'ilme sâlik oldu. Andan Burusa'da Bâyezîd Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Andan Seferihîşâr Medresesi'ne müderris oldu. Andan Akşehir Medresesi'ne müderris oldu. Andan Amâsiyye'de Hüseyniyye Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu menâşıbdan ferâğat eyleyüp merhûma günde otuz akçe vazîfe ta'yîn olındı ve merhûm Beşiktaş'da karar eyleyüp anda bir nice hücre ve bir câmi' ve bir hammâm [266b] binâ eyledi. Ol hammâmı ol câmi'e vakf eyledi ve dâ'im evkât-ı hamseyi ol câmi'de edâ iderdi. Ba'dehu Mekke-i Mükerreme'ye rihlet idüp anda mücâveret eyledi ve yaylağa 'Abbâs İli'ne çıkup anda vefât eyledi. Merhûm selimü't-tab', hasenü'l-i'tikâd, muhibb-i hayr ve lezîz-şoĥbet ve latîf muşâhabet ve nevâdir-güy ve tekellüfden 'ârî, lâ-ubâlî meşreb kimesne idi ve merhûm Türkî ve 'Arabî selis ü latîf nazm u inşâ iderdi. Lâkin merhûm ziyâde mütelevvin tab' üzere olmağın haşmet-i halk içinde tahşil itmemişdi.

1 Şakâ'ik'ta Sivrihisâr. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 744. Cenâbî, Sinan Paşa ve Molla Lutfi biyografilerinde de Sivrihisâr yerine Seferihisâr yazmıştır. Karşılaştırmak için bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 294, 448.

[Bedrû'd-dîn-zâde Monlâ Ebu's-Su'ûd]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Bedrû'd-dîn-zâde Monlâ Ebu's-Su'ûd'dur ve merķûm Burusa'da vilâdet idüp vâlidî vefâtından sonra vâlidesini Hamîdî Seydî Efendi nikâhlanmış idi ve merķûm Ebu's-Su'ûd babalığından 'ulûmı okıyup sonra ba'zı etrâf memleketine kâdî olup ve târîhün toköz yüz kırk beşinde vefât eyledi. Merhûm ğâyet zekî ve şâhib-i firâset ve kuvvet-i tab' ve laţîf re'y ve fikre mâlik idi. 'Ulûmdan müşkil yirleri laţîf hâll itmişdür.

[İzniķî Işık Kâsım]

Birisi dahı 'âlim İzniķî Işık Kâsım'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Eynegöl müderrisi olmuşdur. Andan Edrine'de Taşlık Medrese [267a] -si'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu merķûma günde otuz akçe tekâ'üd akçesi olup ol hâl üzere toköz [yüz] kırk beşinde Edrine'de vefât eyledi.

Merhûm zekî-tab' ve maķbûlü'l-kelâm, nevâdir-güy, tevârihden ve muhâzarâtdan çok nesne yâd-dâştı olup olduğu meclisde tamâm hazz olunurdu. Hattâ merhûmuñ leţâ'ifi cem' olunur olsaydı nice kitâb olurdu ve merhûm şâlih ü 'âbid ve kendü nefsi emriyle muķayyed, ehl ü 'iyâl-den mücerred, dâ'im fikr üzere, gicede ve gündüzde zikru'llâh ile meşġûl ve şalâţında ziyâde huşu' ve vaķâr üzere olup 'ömri yüz yaşına ķarîb varmış idi.

[İsrâfil-zâde Fahrû'd-dîn Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil İsrâfil-zâde Fahrû'd-dîn Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup sonra Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi hizmetine irişmişdür ve andan ba'zı medârise müderris olup andan Burusa'da İldırım Hân Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu anda Manastır Medresesi'ne müderris olup andan Burusa'da Sultân Mehemmed Hân Medresesi'ne müderris olmuşdur ve {ol târîhde Şemâniyye Medreseleri'nden biri maħlûl olup Sultâniyye'den İsrâfil-zâde, Üç Şerefeli'den Çivi-zâde ve Edrine'de Dârü'l-hadiş'den [267b] İshâķ Çelebi imtiħân olmaĝ için İstanbul'a da'vet olup Ayaşofiiyye'de kâdî-'asker Muħyî'd-dîn Çelebi ve Kâdirî Çelebi öninde dersler okıyup laţîf risâleler yazdılar. Şonra dönüp her biri âha-

ruñ risâlesine cevâb yazdılar ve hikmet-i Hudâ medrese üçine dahı naşib olmayup âhara naşib oldu} ve merķūm İsrâfil-zâde Burusa Sulţāniyyesi'nden Şām kâdīsı oldu. Ba'dehu ma'zūl olup mezbūra günde seksen akçe vazife ta'yin olındı. Ba'dehu mezbūr ikinci def'a Şām'a kâdī olup hacca 'azm idüp geldükde ma'zūl oldu ve mezbūra Burusa'da Sulţān Murād Medresesi'ni seksen akçe ile virilüp bir zemān anda olduğdan soñra merķūmuñ 'aqlına hâlel gelüp târihüñ toköz yüz kırk üçünde vefât eyledi. Merhūm ğâyet zeki ve laţif muşâhebet ve bahhâs ve maķbūlül'-kelām ve her 'ilmden haberdâr ve 'ulūm-ı 'akliyyede mâhir kimesne idi.

[Monlâ Şemsü'd-dîn ibn 'Abdu'llâh]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ü fâzıl Monlâ Şemsü'd-dîn ibn 'Abdu'llâh'dur. Merķūm sâbıkū'z-zıkr Amâsiyyeli Seyyid İbrâhīm'üñ 'uteķāsındandır. Merķūm kendü efendisinden okıyup tahşil-i 'ulūm itmişdür. Ba'dehu Amâsiyye eţrâfında müderris olup andan [268a] Amâsiyye'nüñ Hüseyniyye'sine müderris oldu. Andan Hâzret-i Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Şemâniyye'nüñ birine müderris oldu. Ba'dehu Şām kâdīsı olup anda kâdī iken târihüñ toköz yüz kırk ikisinde vefât eyledi. Merhūm-ı merķūm 'âlim ve şâlih ü mütţakî ve muhibb-i şulehâ ve selimü't-tab', hâlimü'n-nefs, şâhib-i hayr u vakâr ve ziyâde mü'eddeb, pâk-i'tikâd, semti laţif ve 'âkıl u kerîm kimesne idi ve güzel nûrânî ak şaķallu, hulkı laţif kimesne idi.

[Hüsâmü'd-dîn Karesili Hasan Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl [u] kâmil Mevlânâ Hüsâmü'd-dîn Karesili Hasan Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu ba'zı medârise müderris olmuşdur. Andan Üsküb Medresesi'ne müderris oldu. Andan Burusa'da İldırım Hân Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Gekbüze Medresesi'ne müderris olup andan Trabzon Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Şemâniyye'nüñ birine müderris olup andan Burusa kâdīsı olmuşdur. Andan Edrine kâdīsı olup ba'dehu İstanbul kâdīsı olmuşdur. Andan ma'zūl olup tekrâr Şemâniyye'nüñ birine yüz akçe ile müderris olmuşdur ve anda müderris iken târihüñ toköz yüz elli yedisinde vefât eyledi.

Merhûm-ı [268b] merķûm kerîm-ţab', saĥî nefis ve ĥalîm ve rûzgâruñ şiddetlerine şâbır ve lezîz-muşâĥabet ve tekellüfden 'ârî ve ehl-i inşâf ve her ferde ĥayr şanar ve her 'ilmden ĥaberdâr, şâĥib-i zekâ vü taĥķķik kimesne idi.

[Emîr Ĥasan-ı Rûmî]

Birisi daĥı 'âlim ü 'âmil Monlâ Emîr Ĥasan-ı Rûmî'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup soñra ba'zı medârise müderris oldu. Andan Edrine'de Beglerbegi Medresesi'ne müderris oldu. Andan İstanbul'da İbrâĥîm Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu anda Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Dârü'l-ĥadîş Medresesi'ne müderris olup anda müderris iken vefât itdi.

Merhûm-ı merķûm kerîm-ţab' ve ĥalîm-nefis ve dâ'im 'ilme müştâĥıl ve her 'ilmden ĥaberdâr kimesne idi ve merhûm Seyyid Şerîf'üñ *Ferâ'iz Şerĥi*'ne ĥâşiye söylemişdür ve âdâb-ı baĥşde *Mes'ûd-ı Rûmî Şerĥi*'ne daĥı ĥâşiye söylemişdür. Daĥı câ-be-câ ta'likâtı vardur.

[Yegân-zâde Meĥemmed Şâĥ Çelebi]

Birisi daĥı 'âlim ü fâzıl Yegân-zâde Meĥemmed Şâĥ Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Müftî 'Alî Çelebi'nün mu'idi olmışdur. Andan İstanbul'da Murâd Paşa Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris olmışdur. Ba'dehu anda Kâlender-ĥâne Medresesi'ne müderris olmışdur. Ba'dehu andan [269a] 'Alî Paşa Medresesi'ne müderris olmışdur. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli'nün birine müderris oldu ve anda müderris iken târîĥüñ toķuz yüz kırķ birinde fevt olmışdur. Merhûm-ı merķûm muĥaķķik ü müdeķķik ve her 'ilmden ĥaberdâr ve kerîmü'n-nefis, kendü nefsi ĥâline meşĥûl olup bir ferdi şerle yâd itmez idi.

[Rûmî Süleymân]

Birisi daĥı 'âlim ü fâzıl Rûmî Süleymân'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Anķara'da müderris oldu. Ba'dehu Toķat'da müderris olup andan İstanbul'da 'Alî Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Andan Edrine'de Üç Şerefeli Medresesi'ne müderris oldu. Anda müderris iken târîĥüñ toķuz yüz otuz yedisinde vefât eyledi. Keyfiyyet-i vefâtı Sulţân Süleymân sünnet dü-

gini idüp 'ulemâ cümle cem' olup mübâheße-i 'ilmiyye iderken merhûm dehşetden düşüp merķûmı bir çadır içinde koyup andan vefât itdi.

[Kıtbü'd-dîn-i Merzifonî]

Birisi dahı 'âlim Kıtbü'd-dîn-i Merzifonî'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup andan Müftî 'Alî Çelebi'nün hizmetine irmişdür. Andan ba'zı medârise müderris olup andan İznik Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Dâvüd Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Trabzon Medresesi'ne müderris olmışdur ve anda müderris [269b] iken târîhü'n toköz yüz otuz beşinde vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm kerem şâhibi ve hulķ-ı hasen ü vakâr ve mürüvvet şâhibi kimesne idi ve 'ulûm-ı Arabiyye'yi ve fıkhı laţif bilürdi ve câbe-câ *Şadrü's-Şerî'a Şerhi*'ne hâşiye söylemişdür ve Seyyid Şerîf'ün *Şerh-i Miftâh*'ına hâşiye söylemişdür.

[Pir Ahmed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim Pir Ahmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Müftî Ahmed Paşa Medresesi'ne müderris olmışdur. Ba'dehu İstanbul'da müderris olup ba'dehu Kaştamonı'da Atabeg Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Filibe Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Burusa Manastır Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu anda Sultân Murâd Medresesi'ne müderris oldı. Ba'dehu Haleb'e kâdi olup andan ma'zûl olup günde seksen akçe tekâüd akçesi ta'yîn olındı. Ol hâl üzerine toköz yüz elli hüdûdında vefât eyledi ve merhûm 'âlim ve halîm ve laţif-nefs ve kerîm-ţab' ve şâhib-i vakâr ve hayra tâlîb ve râğîb, şâfi-dil kimesne idi. {Hâlâ pâdişâhimuz Sultân Murâd hazretleri vüzerâ-yı 'izâmından olan Mehemmed Paşa hazretleri merķûm Pir Ahmed Çelebi'nün oğullarıdır.}

[Muğlavî Şeyh Maḥmūd oğlu Monlâ Mehemmed]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil [270a] Muğlavî Şeyh Maḥmūd oğlu Monlâ Mehemmed'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Kütâhiyye Medresesi'ne müderris olmışdur. Andan Burusa'da Ferhâdiyye Medresesi'ne müderris olmışdur. Andan Bozüyük'de Kâsım Paşa Medresesi'ne müderris

olmuşdur. Andan târîhü'n çokuz yüz kırkında vefât eylemişdür.

Merhûm-ı merķûm ĥalîm-nefs ve kerîm-ţab', pâk-i'tikâd, t̃â'ife-i şüfiyye muhib ĥuşûşâ ki Şeyh Vefâ tarîķine ġâyet irâdet ü maĥabbet üzere idi ve dâ'im 'ilme meşġûl olup çok nüşha görmiş idi ve leţâ'ifden çok nesne ezberlemiş idi ve laţîf tevârîĥ bilürdi ve 'ulemâ ve şuleĥânuñ menâķıbını zabţ itmiş idi ve şürûĥ u ĥavâşiden çok nesne te'lîf itmişdür. Birisi *Tehzîb-i Kâfiye*'dür 'ulûm-ı naĥvde ve aña bir şerĥ söylemişdür ve ĥikmetden *Monlâ-zâde Şerĥi*'ne Ĥ'âce-zâde'nün yazduġı ĥâşiyesini tekmîl itmişdür ve *Ĥâşîye-i Tecrîd*'e ĥâşîye söylemişdür. Daĥı Sûre-i ve'd- Duĥâ'yı tefsîr idüp ismini *Tenvîr-i Duĥâ* ĥomışdur.

[Monlâ Şemsü'd-dîn Ahmed- 'Arab Çelebi]

Birisi daĥı 'âlim ü 'âmil Monlâ Şemsü'd-dîn Ahmed'dür ki "Arab Çelebi" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Şemâniyye Medreseleri'nden Efdâl-zâde oġlı Mûsâ Çelebi [270b] demekle ma'rûf kimesnenüñ ĥizmetine irişüp andan Mışr'a varup andan 'ulemâ-i 'Arab'dan ĥadîşden Şihâĥ-ı Sitt'e'yi okıyup her birine icâzet virüp istihķâķa şehâdetlerin yazdılar ve andan tefsîr ve fıkĥ u uşûli ve *Telĥîş* [şerĥî] *Şerĥ-i Muţavvel*'i daĥı okıyup ve Zemahşeri'nün *Mufaşşal*'ını daĥı görüp ba'dehu anda talebeye ders diyüp fezâ'ili şâyi' ve müştehir oldu. Ba'dehu mezbûr Rûm'a gelüp Kâsım Paşa merķûm içün Ebâ Eyyûb-ı Enşârî'de bir medrese binâ idüp merhûm-ı merķûm müddet-i 'ömrinde anda ders didi tırdı. Vefâtı çokuz yüz ellide olmuşdur.

Merhûm u merķûm 'âlim ve şâlih ü 'âbid ü zâhid ve kerîm ü ĥalîm-nefs, pâk-i'tikâd ve semti ĥasen, şâĥib-i şabr u vaķâr ve her ferde ĥayr şa-nur kimesne idi. Ekşer iştiġâlî fıkĥ u tefsîre idi. Merhûmdan çok kimesne müntefi' olmuşlardur.

[Varaķ Şemsü'd-dîn]

Birisi daĥı 'âlim ü 'âmil Mevlânâ Varaķ Şemsü'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup şoñra ba'zı medârise müderris olup ba'dehu İstanbul'da Kâlender-ĥâne Medresesi'ne müderris olup andan Ebâ Eyyûb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris olup andan Şaĥn'a gelmişdür ve anda mü-

derris iken târîhüñ toköz yüz elli hudûdında rişlet itdi. [271a] Merhûm, 'âmil ü 'âlim ve fâzıl u şâlih ve hâlim-nefs ve hüsn-i hulûk şâhibi ve her ferdi hayrla yâd ider nâfi' kimesne idi. Merhûmdan talebe kısmından çok kimesne müntefi' olmuşlardur.

[Muhyî'd-dîn Mehemmed bin 'Abdu'l-evvel- Şaçlu Emîr]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Mevlânâ Muhyî'd-dîn Mehemmed bin 'Abdu'l-evvel'dür. Halk içinde "Şaçlu Emîr" demekle meşhûrdur. Babası Tebriz'de Haneî kâdîsı imiş. Merhûm-ı merķûm babasından 'ulûmı okıyup ve Monlâ Celâlü'd-dîn-i Devvânî zemânına irişüp ve şeref-i meclisiyle müşerref olup ba'dehu Rûm'a gelüp Mü'eyyed-zâde merķûmuñ babasıyla 'alâka-i sâbıkası olmağla merķûmı Sulţân Bâyezîd'e 'arz idüp terbiye eyledi. Sulţân Bâyezîd dahı merķûma bir medrese virdi. Ba'dehu merķûm semt-i kazâ ihtiyâr idüp nice müddet kazâ üzere olmuş iken Sulţân Süleymân Hân merķûmuñ fazlına muţtalî olup bu maķûle kimesne kenâr kazâsında olmak münâsib degüldür diyüp merhûm Muştafâ Paşa'nuñ Gekbüze'de olan medresesin tevcih eyledi. Ba'dehu merķûm Mağnisa Sulţâniyyesi'ne varup andan Şemâniyye'nün [271b] birine müderris oldı. Ba'dehu Haleb'e kâdî olup andan Şâm-ı Şerif'e kâdî olup andan İstanbul kâdîsı olmuşdur. Bir Fârsî beyt huşûşî içün pâdişâh merķûma incinüp ma'zûl eyledi. Merhûma yüz akçe vazîfe oldı. Ol hâl üzere târîhüñ toköz yüz altmış üçünde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm 'âlim ü fâzıl u kâmil, muhakķık ü müdekkik, 'ulûm-ı 'Arabîye ve 'ulûm-ı şer'îye ma'rifetinde mâhir ve 'ilm-i inşâda 'adimü'l-mişl kimesne idi. 'Arabî ve Fârsî ve Türki lisânı üzere inşâ iderdi ki âdem hayrân olurdu. Lâkin ekşer semtleri lafz cânibini taḥsîn itmek üzere idi ve yazunuñ her nev'inden yazar idi ve ğâyet laṭif ü hûb ve âbdâr yazardı ve merhûm ğâyet mü'eddeb ve şâhib-i vaķâr ve her ferdi hayrla yâd ider kimesne idi.

[Muhyî'd-dîn Mehemmed 'Abdu'l-kâdir- Ma'lûl Emîr Efendi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed bin 'Abdu'l-kâdir'dür ki halk içinde "Ma'lûl Emîr Efendi" demekle meşhûrdur. {Hâlâ zemânımızda müftî-i İslâm olan Mehemmed Çelebi Efendi'nün pederleridür.} Merķûm, Mevlânâ Muhyî'd-dîn Fenârî, [272a] Fenârî-zâde

Muhyî'd-dîn Çelebi'den ve Kemâlpaşa-zâde'den ve Hüsâm Çelebi'den okuyup ba'dehu Hudâvendigâr H'âcesi Hayrû'd-dîn Efendi'den mülâzım olup ba'dehu Burusa'da Hâzret-i Emîr Seyyid Medresesi'ne müderris olup ba'dehu İstanbul'da Efḍal-zâde Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Maḥmûd Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Andan Burusa Sultāniyyesi'ne müderris oldu. Andan Şah'n'a gelüp andan Mısr'a kâḍî oldu. Ba'dehu Anaṭolı kâḍî-askeri olup lâkin anda çok tırmadın ayakları ağrıyup harekete mecāl olmayup ma'lûl olduğu sebebden 'azl olunup günde yüz elli akçe vazîfe ta'yîn olındı ve ol hâl üzere târîhûn toḡuz yüz altmış üçünde vefât eyledi.

Merḥûm-ı merḡûm 'âlim ü fâzıl ve muḡaḡḡıḡ ü müdeḡḡıḡ, 'ulûm-ı 'Arabıyye ve şer'iyye ve 'akliyyede kâmil ve ehl-i şalâḡ ve şâḡib-i vaḡâr u 'izzet ü ḡaşmet şâḡibi kimesne [idi]. Merḥûm aḡniyâdan olup Ḳumlâda bir mekteb ve İstanbul'da bir dârü'l-ḡurrâ binâ eyledi ve kendüsi daḡı anda medfûndur. *Raḡimeḡu'llâḡ*.

[Monlâ Muhyî'd-dîn- Merḡabâ Çelebi]

Birisi daḡı 'âlim ü fâzıl Monlâ Muhyî'd-dîn'dür ki "Merḡabâ Çelebi" demekle meşḡurdur. Zemānesi fuḡalāsından okuyup ba'dehu Hudâvendigâr H'âcesi'nden mülâzım olup [272b] ba'dehu Burusa'da Çendik Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Ḳaraḡışâr Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli Medresesi'ne müderris oldu. Andan Şah'n'a gelüp andan Burusa'ya kâḍî oldu. Andan Edrine'ye kâḍî oldu ve anda kâḍî iken târîhûn toḡuz yüz elli ḡudûdında vefât eyledi. Merḥûm-ı merḡûm 'âlim ü fâzıl ve müdeḡḡıḡ ve şâḡib-i zekâ vü firâset ve selîm-nefs ve laṡîf-ṡab' ve muḡibb-i ḡayr kimesne idi.

[Pîr Meḡammed Çelebi]

Birisi daḡı 'âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ 'Alî Fenârî'nün oḡlı Pîr Meḡammed Çelebi'dür. Zemānesi 'ulemāsından okuyup ba'dehu Mâverâ'ü'n-nehr'e varup anuñ 'ulemāsından daḡı okuyup ba'dehu Rûm'a gelüp Sulṡân Selîm Ḥân mezbûr Pîr Aḡmed Çelebi'ye Muşṡafâ Paşa Medresesi'n virdi. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine müderris olup ba'dehu

1 *eş-Şakâ'ik*'ta Fenârî-zâde Muhyiddin Çelebi'den ders aldığına dair bir kayıt yoktur. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 762.

İstanbul'da Şemâniyye'nün birine müderris olup ba'dehu ma'zûl olup yine tekrâr Şemâniyye'ye müderris olup andan gözleri görmez olup merķūma günde altmış akçe tekâ'üd akçesi ta'yîn olunup ol hâl üzere târîhü'n toķuz yüz elli beşinde vefât eyledi ve merķūm-ı merķūm 'âlim ü şâlih ü 'âbid ve pâk-i'tikâd ve semti laţîf ve muħibb-i ħayr ve şâhib-i [273a] ħulķ-ı ħasen kimesne idi.

[‘Alâ'ü'd-dîn ibn Şâlih- Vâsi' ‘Alîsi]

Birisi dahı 'âlim ü şâlih ü fâzıl Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn ibn Şâlih'dür ki "Vâsi' 'Alîsi" dimekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu 'Abdu'l-vâsi' Çelebi'nün mu'idi olmışdur ve anda Burusa'da Bâyezîd Paşa müderrisi olup ba'dehu anda Ferhâdiyye müderrisi olmışdur ve yine anda Kapluca müderrisi olmışdur. Ba'dehu Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris olup yine anda Üç Şerefeli'nün birine müderris olmışdur. Ba'dehu Şemâniyye'nün birine müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldu. Andan Burusa'ya kâdî oldu. Anda kâdî iken târîhü'n toķuz yüz ellisinde vefât eyledi. Merķūm-ı merķūm 'âlim ü fâzıl ve her 'ilmden ħaberdâr, inşâda mâhir ve laţîf ħaţ-nüvis¹ kimesne idi ve ħulķ u edebi ve vaķârı nihâyetde idi. Merķūm *Kelîle ve Dimne*'yi Türki lisânı ile terceme idüp ġâyet laţîf, bî-mânend inşâ itmişdür.

[Kara Şâlih]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Kara Şâlih Efendi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Hudâvendigâr H'âcesi'nden mülâzım olup andan Çekmece'ye müderris oldu. Andan Burusa'da Kapluca'ya müderris oldu. Andan Gekbüze Medresesi'ne müderris [273b] oldu. Andan Mağnisa Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Şah'n'a gelüp anda müderris iken târîhü'n toķuz yüz kırk dördinde vefât itdi. {Merķūm 'Alî Çelebi, merķūm Kara Şâlih ile hünkâr düğüninde 'ulemâ meclisi olup ol meclisde ikisi bile ma'lûl olup evlerine geldügi gibi vefât eylediler.} Merķūm Kara Şâlih, 'âlim ü 'âbid ü fâzıl ve şâlih ü zâhid, selîmü't-tab', ħalîmü'n-nefs, muħibb-i ħayr kimesne idi.

1 Yazmada "نوست".

[Ebu'l-Leys]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil Monlâ Ebu'l-Leys'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Monlâ Zâmîrî'nün mu'idi olmuştur. Ba'dehu Kütâhiyye Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu Şahî'n'a gelüp andan Haleb'e kâdî olmuştur. Şoñra Şâm'a kâdî olmuştur. Anda kâdî iken târihüñ tokuz yüz kırk dördinde vefât itmişdür. Merhûm 'âlim ve şâlih ü dindâr ve şâhib-i hayr ve pâk-i'tikâd ve edeb ü vakâr şâhibi kimesne idi.

[Fahrü'd-dîn bin Muḥammed]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Monlâ Fahrü'd-dîn bin Muḥammed bin Ya'kûb Seydî 'Alî'dür. {Ceddi Ya'kûb *Şir'a* şârihidür.} Mezbûr Fahrü'd-dîn, zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Seydî Çelebi'nün mu'idi olmuştur. Ba'dehu İznîk'de müderris olup andan İstanbul'da [274a] Efḍal-zâde Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris olup yine anda Üç Şerefeli'nün birine müderris oldı ve andan Şemâniyye'ye gelüp anda müderris iken târihüñ tokuz yüz kırk altısında vefât itmişdür. Merhûm-ı merķûm, fâzıl u zekî ve selîm-ṭab' ve ḥalîm-nefs ve âkıl ve mü'eddeb ve şâhib-i vakâr, ḥulķı ḥasen kimesne idi. Dağı tâze iken vefât itmişdür.

[Muşlihü'd-dîn Muştafa- Maşdar]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafa'dur ki "Maşdar" demekle meşhûrdır. Mezbûr zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'zı medârise müderris olmuştur. Ba'dehu Mağnisa Sulṭâniyyesi'ne müderris olup andan Şemâniyye'nün birine müderris olmuştur ve andan Haleb'e Kâdî olup ba'dehu Mekke-i Mükerreme'ye kâdî olmuştur ve ervâmdan evvel kâdî olan Mekke'de ol idi. Ba'dehu ma'zûl olup İstanbul'a gelürken İstanbul kurbında vefât eyledi. Merhûm, 'âlim ü şâlih, ḥalîm-nefs ve pâk-i'tikâd ve muḥibb-i hayr ve şüfî-meşreb kimesne idi. {Melâmiyye'den} Seyyid 'Alî bin Meymûn-ı Mağribî ile muşâḥabet itmişdür.

[Şeyh Mehemmed- Şeyhî Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Şeyh Mehemmed'dür ki "Şeyhî Çelebi" demekle [274b] meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Kâra Bâlî hizmetine irişmişdür. Ba'dehu Burusa'da Husreviyye Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu andan Veliyyü'd-dîn oğlu Ahmed Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu İstanbul'da Pîrî Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Trabzon Medresesi'ne müderris olup andan Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Medrese[sî'ne] müderris olmuşdur. Ba'dehu Şemâniyye'nün birine müderris olup anda müderris iken târihü'nî toköz yüz elli birinde vefât eyledi.

[Köpricük-zâde Sinân Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Köpricük-zâde Sinân Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup şofıra Monlâ Mehemmed-i Samsunî hizmetine irişüp ba'dehu Kefe'de makâm tutup ve anda fetvâ virüp mezbûrdan çok kimesne müntefî' olmuşdur. Ba'dehu mezbûr Kaştamonî'da Atabeg Medresesi'ne müderris olup ba'dehu ba'zı yire dahı müderris olup 'âkıbet Şemâniyye'ye müderris olup ba'dehu Burusa'da Sulţân Murâd Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu İstanbul'da Ayaşofıyye Medresesi'ne müderris olup andan Amâsiyye'de yetmiş akçe ile hem müderris ve hem müftî oldu. Ba'dehu yetmiş akçe ile tekâ'üd idüp tekrâr yine Amâsiyye'ye müftî oldu ve anda müftî iken târihü'nî toköz yüz elli [275a] birinde vefât eyledi. Merhûm, 'âlim ü fâzıl, muhakkiķ ü müdekkik, 'ulûm-ı 'Arabiyye ve 'ulûm-ı şer'iyyede kâmil kimesne idi ve merhûm selîmü't-tab' ve hâlimü'n-nefs, şâhib-i edeb ü vakâr ve pâk ve muhibb-i hayr kimesne idi ve kendü hâliyle muḳayyed idi.

['Alâ'ü'd-dîn 'Alî Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Mü'eyyedî Şeyh Hâcî Çelebi oğlu 'Alâ'ü'd-dîn 'Alî Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup dânişmendler içinde fazîlet ile müştahir olmuş idi. Ba'dehu merķûm Dimetoķa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan İstanbul'da Hâcî Hasan-zâde Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris oldu. Andan Şah'n'a gelmişdür. {Anda müderris iken târihü'nî toköz yüz kırķ dördinde pâdişâhu'nî 'ulemâ meclisinde

merķūm ser-âmed bahşlar idüp imtiyâz-ı tām bulmağın ğāyet-i feraħından helāk oldu.}

Merħūm, ‘ālim ü fāzıl u kāmıl ve zekī ve selīm-ṭab‘ ve laṭīf-fehm, her ‘ilm-den haberdār, ‘ulūm-ı ‘Arabīyye’de ğāyet fā’ik ve kerīm ü ḥalīm ve mü’eddeb, gökçek muşāḥabet ve pāk-i’tikād ve laṭīf-semt kimesne [idi]. Merħūm laṭīf kaşā’id-i ‘Arabīyye nazm eyleyüp lisān-ı [275b] ‘Arab’da laṭīf inşālar iderdi.

[Muḥammed Beg]

Birisi daḥı ‘ālim ü fāzıl Muḥammed Beg’dür. {Aşlı Freng’dür.} Sulṭān Bāyezīd kullarından olup ṭaleb-i ‘ilme iştigāl idüp geregi gibi taḥşil-i ‘ulūm idüp ba’dehu Kemālpaşa-zāde ḥizmetine irişüp anuñ dersine mu’id olmuşdur. Ba’dehu İstanbul’da Murād Paşa Medresesi’ne müderris olmuşdur. Ba’dehu yine anda Dāvūd Paşa Medresesi’ne müderris olmuşdur. Ba’dehu Edrine’de Üç Şerefeli Medreseleri’nün birine müderris olmuşdur. Andan müderris iken dimāğında ihtilāl olup tedrisi terk idüp mizācına bir miķdār şihḥat ṭarī olduķda diyārdan Mısr’a sefer eyledi. Yolda giderken mezbūrı kāfir alup biraz zemān anda esir olup ḳaldı. Ba’dehu mezbūrı ba’zı dostları iştirā idüp ḥalāş itdiler. {İstanbul’a geldükde Sulṭān Süleymān merķūma Mağnisa Medresesi’n viridi.} Ba’dehu mezbūr Edrine’de Sulṭān Bāyezīd Ḥān Medresesi’ne müderris oldu. Andan Şām ḳāḏısı oldu. Andan ma’zül olup İstanbul’a geldügi gibi mizācı ğāyet muḥtel olup ol eṣnāda mezbūra Mısr ḳāḏılığı virilüp eyyām-ı şitā olup Mısr’a giderken tāriḥüñ ṭoķuz yüz ellisinde Kütāhiyye’de vefāt eyledi.

[276a] Merħūm-ı merķūm pāk idrāk ve mü’eddeb ve ḥalīm ü kerīm ve her ‘ilm-den haberdār ve şāḥib-i vaķār ve ‘ilmi, ‘ulemāyı sever ve şüfī ṭā’ifesine muḥib ve ‘ulūm-ı ‘aķliyyede ve riyāziyyede ziyāde māhir kimesne idi. Merķūm ‘ulūmdan çok nüşhaya müṭāla’a idüp leṭā’if ü ḳavā’ide muṭṭālī‘ olmuşdı.

[Manastırlı Çelebi]

Birisi daḥı ‘ālim ü ‘āmil ve fāzıl u kāmıl Manastırlı Çelebi’dür. Zemānesi ‘ulemāsından okıyup ba’dehu Ḳaramanī Seydī Çelebi’nün ḥizmetine irmişdür. Andan Rūmili’nde Manastır Medresesi’ne müderris olup ve ma’zül olup tekrār yine ol medreseye müderris oldu. Ba’dehu hevā-yı manşıbdan el çeküp

ferâgat ihtiyâr eyledi ve dâ'im 'ilm-i 'ibâdete meşğul olup tahşîl-i fazl-ı kemâl üzere olmuştı. Ba'dehu mezbûra Edrine'de elli akçe ile Halebiyye Medresesi virilüp kabûl eylemedi ve merhûma günde yigirmi akçe vazife oldu ve bu hâl üzere târihûn toköz yüz kırk toközünde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm 'âlim ü 'âmil ve zâhid ü 'âbid, dindâr ve hulķ-ı hasen şâhibi ve bi'l-cümle Allâhu te'âlânûnı yiryüzinde berekâtından bir bereketi idi.

[Şeyh İbrâhîm-i Halebî]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Şeyh İbrâhîm-i [Halebî]'dür. Sulţân Mehemmed Câmî'inün imâmı ve hem haţibi [276b] -dür. Merhûm-ı merķûm Haleb'dendür. Anda Haleb 'ulemâsından okıyup ba'dehu Mısr'a varmışdır ve anda 'ulemâsından 'ilm-i hadîsi ve tefsiri ve uşûli ve fûrû'ı geregi gibi okıyup ba'dehu İstanbul'a gelüp mekân tutdı. Ba'dehu ba'zı cevâmî'e imâm oldu. Ba'dehu Müftî Sa'dî Çelebi binâ eylediği dâr-ı kurrâya müderris oldu. Ol hâlet üzerine târihûn toköz yüz elli altısında vefât eyledi. Müddet-i 'ömri toközsan yaşına varmış idi.

Merhûm-ı mezbûr cemî'-i 'ulûma 'âlim idi. Huşûsâ 'ilm-i 'Arabiyye'yi ve 'ilm-i tefsiri ve 'ilm-i hadîsi ve 'ilm-i Kur'an'ı gâyet eyü bilürdi ve dağı 'ilm fûrû'da ve 'ilm-i uşûlde küllî kudreti var idi. Cemî'-i mesâ'il-i fûrû' bi'l-fi'l hâtırında idi ve dağı 'âlim ve zâhid ü müttakî, ehl-i vera' kimesne idi ve talebeye ta'lîm-i 'ilm itmek 'âdeti idi ve çok kimesne merhûm ile müntefi' olurlar idi ve ondan bir ân ayrılmayup müdâm 'ilme iştiğâl iderdi ve anı hîç aḥad görmez idi. İllâ evinde ya mescidde görürlerdi ve [sûka]¹ gitse kimesne[nün] yüzine bakmaz idi, nâsdan i'râz iderdi ve merhûmdan kimesne işitmedi ki nâsdan bir kimesneyi yaramaz şıfat ile yâd eyleye. Dünyâda bir nesneden lezzet almadı illâ 'ilmden ve 'ibâdetden ve kitâb [277a] te'lif itmeden ve yazı yazmadan lezzet almış idi. Merhûm için çok mü'ellefât vardır. Risâleden ve kitâbdan gâyet meşhûr olan fıkhdâ *Mülteka'l-Ebḥur* adlı kitâbdur ve dağı *Münyetü'l-Muşallî* şerhidür. Ol şerḥe *Gunyetü'l-Mütemelli* diyü ad virmişdür. Mesâ'il-i şalâtdan bir mes'eale komamışdır, ol kitâbdâ zıkr eylemişdür. Cemî'-i hilâfiyyât ile gâyet laţif edâ üzerine te'lif eylemişdür. Allâhu te'âlâ rûhını şâd eylesün.

1 Yazmada "سوقعه".

[Muhyî'd-dîn Hüseynî- Seyrek Muhyî'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl Monlâ Muhyî'd-dîn Hüseynî'dür. "Seyrek Muhyî'd-dîn" demekle meşhûrdur. Anḳara nevâhîsindendür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup tahşil eyledi. Ba'dehu Monlâ Bâlî-i Aydınî'nün mu'î-di olup ba'dehu Anḳara'da müderris olup ba'dehu Merzifon Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Tokat'da müderris oldu. Ba'dehu Sulṭân Meḥemmed Hân bin Sulṭân Süleymân'a h'âce oldu. Ba'dehu târîhü'n ṭoḳuz yüz kırk yedisinde vefât eyledi.

Merḥûm, 'âlim ü fâzıl ve zekî ve müstaḳîmü't-tab' kimesne idi. 'İlm-i tefsîri ve 'ilm-i uşûli ve 'ilm-i kelâmî gâyet eyü bilürdi ve tefsîr-i şerîf müṭṭa-la'asına iştiğâli ziyâde idi. Şaḥîhü'l-i'tikâd kimesne idi. Fuḳarâ ve şuleḥâ ve mesâkîne gâyet muḥib idi ve ṭarîḳa-i maḥmûde şaḥibi idi ve ḥaḳ söyleyici [277b] idi. Dâ'im bâṭıldan kaçardı, vezâ'if-i 'ibâdâtı ri'âyet üzere idi. Allâhu te'âlâ rahmetin ziyâde eylesün.

[Monlâ Muhyî'd-dîn-i Ḳocevî- Ḳara Muhyî'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl ve 'âmil [ü] kâmil Monlâ Muhyî'd-dîn-i Ḳocevî'dür ki "Ḳara Muhyî'd-dîn" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu 'âlim ü fâzıl Monlâ Efḍal-zâde ḥizmetine irişüp ba'dehu ba'zı medreselere müderris olup ba'dehu merḥûm-ı merḳûm Sulṭân Selîm Hân ibn Sulṭân Süleymân'a h'âce olmuştur ve h'âce iken târîhü'n ṭoḳuz yüz kırk beşinde vefât eyledi.

Merḥûm, 'âlim ü 'âmil ü şâlih ve ḥaḳîḳatlü, şadâḳatlü kimesne idi ve kendü nefesine meşḡûl idi ve ḥiç bir kimesneyi yaramazlık ile yâd itmez idi ve pâk-i'tikâd ve semti laṭîf kimesne idi. Allâhu te'âlâ ḳabrini münevver eylesün.

[Monlâ Ḥayrî'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil Monlâ Ḥayrî'd-dîn'dür. Aşlı Merzifon'dan idi. Zemânesi 'ulemâsından okıyup aḳrânı içinde fazl ile meşhûr olmuştur. Ba'dehu ba'zı medârise müderris olup andan Sulṭân Muştafâ'ya h'âce olmuştur ve anda h'âce iken târîhü'n ṭoḳuz yüz ellisinde vefât¹ eyledi.

1 Şakâ'ik'ta 953. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 780.

Merhûm, hâlim-nefs ve kerîm-ıtab' ve laţîf-fehm, dâ'im 'ilme meşğûl kimese idi.

['Acem-zâde Monlâ Hidâyetu'llâh]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl 'Acem-zâde Monlâ Hidâyetu'llâh'dur. Zemânesi [278a] 'ulemâsından okıyup Kemâlpâşa-zâde hizmetine irişmişdür. Andan İstanbul'da Efdal-zâde Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu andan Kâlender-hâne Medresesi'ne müderris oldu. Andan Burusa'da İldırım Hân Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu anda Manastır Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli'nün birine müderris oldu. Ba'dehu Şah'n'a gelüp andan Mekke-i Mükerrreme'ye kâdî olmuşdur. Andan gözleri incinüp mu'alece içün Mısr'a vardukda târîhün toköz yüz kırk sekizinde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm, 'âlim ve her 'ilm-den haberdâr ve uşûl-i fıkıh ve 'ilm-i fıkıh ve 'ilm-i kelâmı laţîf bilürdi. Merhûm, mü'eddeb ve 'âkıl, hâlim ve mütevâzi' ve nefsi kerîm ve semti maķbûl kimese idi.

[Monlâ Muḥammed bin Hüsâm- Kâra Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl [u] kâmil Monlâ Muḥammed bin Hüsâm'dur ki "Kâra Çelebi" demekle meşhûrdur. Merhûm Hüsâmü'd-dîn, Vezîr Paşa'nun kullarından olup vaķtâ ki Sulţân Meḥemmed Hân, mezbûr veziri katıl itdi mezbûr Hüsâmü'd-dîn 'ilme iştiğâl idüp zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu bir nice yire kâdî olmuşdur ve oğlı Meḥemmed Çelebi zemânesi 'ulemâsından okıyup Kemâlpâşa-zâde hizmetine irişmişdür. Andan [278b] Burusa'da 'İsâ Beg Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Kûtâhiyye'de Vâcidiyye Medresesi'ne müderris olmuşdur ve anda müderris iken kâlkup Tire'de müderris olup ba'dehu Amâsiyye'de Hüseyniyye Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu Çorlı Medresesi'ne müderris olup andan Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu Mağnisa'nun Sulţâniyye'sine müderris olup andan Şah'n'a gelmişdür. Ba'dehu Edrine'de Sulţân Bâyezîd Medresesi'ne müderris olup andan Burusa'ya kâdî olmuşdur. Ba'dehu ma'zûl olup seksen aķçe ile anda Murâdiyye Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu Ayaşofıyye Medresesi'ne müderris olup yine tekrâr Şah'n'a gelüp yine ikinci defada Burusa'ya kâdî olup an-

dan Edrine'ye kâdî olmuştur. Ba'dehu İstanbul'a kâdî olup anda kâdî iken târîhüñ toköz yüz altmış beşinde vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm 'âlim ü fâzıl ü kâmil, 'ilm-i kelâmda ve 'ilm-i fıkḥ u ḥikmetde ğâyet mâhir idi. Hattâ **naḳl** olunur ki mes'âl-i fıkḥuñ 'âmmesi ḥatırında maḥfûz idi. Merhûm, laṭîf nazma daḥı kâdir olup 'ilm ü tevâriḥ ve muḥâzarâtı daḥı laṭîf bilürdi.

[Aydınî Mevlânâ Ehlice Muḥyi'd-dîn]

Birisi daḥı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl [279a] [u] kâmil Aydınî Mevlânâ Ehlice Muḥyi'd-dîndür. Merķûm zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Hâcî Ḥasan-zâde ḥizmetine irişüp anuñ dersine mu'îd olmuştur. Ba'dehu İstanbul'da Dâr-ı Ḳurrâ Medresesi'ne müderris olmuştur ve andan Varṭar Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Pîrî Paşa Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris olup ba'dehu yine anda Sulṭâniyye Medresesi'ne müderris olmuştur ve toköz yıl miḳdârı anda ḳarâr idüp ve anda müderris iken târîhüñ toköz yüz elli yedisinde¹ vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm 'âlim ü fâzıl ve şâlih ü dindâr, pâk-i'tikâd, muḥib-b-i ḥayr kimesne idi ve muḥibb-i şalâḥ ve şüfi-meşreb ve anlara mürid ü muḥib idi ve ba'zı evḳâtda ḥalka merḥûm va'z u naşîhat idüp merḥûmdan çok kimesne müntefi' olmuşlardur ve talebe ṭâ'ifesinden daḥı çok kimesne mezbûrdan müntefi' olmuştur.

[Monlâ 'Abdu'l-ḳâdir- Manav 'Abdî]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl ve 'âmil ü kâmil Monlâ 'Abdu'l-ḳâdir'dür ki "Manav 'Abdî" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Ḥüsâm Çelebi ḥizmetine irişmişdür. Andan Burusa'da Ḥusreviyye Medresesi'ne müderris olup yine ba'dehu Ferhâdiyye Medresesi'ne müderris [279b] olmuştur. Şoñra Ḳaraḥişâr Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Burusa'da İldırım Ḥân Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu yine anda Sulṭâniyye Medresesi'ne müderris olup yine andan Maġnisa Medresesi'ne müderris olmuştur ve andan Burusa'da Sulṭân Murâd Med-

1 Şakâ'ik'te 951. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 784.

resesi'ne müderris olmuştur. Andan Mekke-i Mükerrreme'ye kâdî olmuştur. Ba'dehu Mısr'a kâdî olup ve anda kâdî iken târîhü'n toköz yüz elli dördinde vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm, 'âlim ü fâzıl, selim-ṭab' ve pāk-i'tikād ve şāhib-i vaķār ve kazāsında sîreti maķbûl ve semti laṭif ve Allāhu te'ālā yolında bir ferdden ḥavf eylemez, müteşallib fi'd-dîn, ḥākim ü 'âdil ve şālih kimesne idi.

[Hüsâmü'd-dîn Hüseyn Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Monlâ Hüsâmü'd-dîn Hüseyn Çelebi'dür. Merhûm Karesili Hasan Çelebi'nün karındaşıdır. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu Pâdişāh H'ācesi'ne varup andan mülâzım olup andan ba'zı medreselere müderris olmuşlardır. Andan Mağnisa Medresesi'ne müderris olup andan Şah'n'a gelmişdür. Ba'dehu Bağdād'a kâdî olup anda kâdî iken târîhü'n toköz yıl elli yedisinde¹ vefât eyledi. Merhûm, ḥalim ü selim ve şāhib-i vaķār ve kerim ḥulķ ve [280a] pāk-i'tikād ve muḥibb-i ehl-i ḥayrdir. Şālih kimesne idi.

[Emir Hasan Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü kāmil Emir Hasan Çelebi'dür. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu Kādiri Efendi ḥizmetine irişmişdür ve andan ba'zı medārise müderris olup ba'dehu İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Muştafā Paşa Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Hāşekî Sulṭān Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Şah'n'a gelüp ba'dehu Ayaşofıyye Medresesi'ne müderris olmuştur. Tekrār yetmiş akçe ile Şah'n'a gelüp anda müderris iken târîhü'n toköz yüz elli yedisinde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm 'âlim ü zekî, pāk-i'tikād, dostları maşlaḥatın görüp bitürmekde mücidd ü şā'ī ve lezîz-muşāḥabet ve güler yüzlü ve kerim ve saḥī ve ehl-i mürüvvet ve şāhib-i beşāret kimesne idi.

[Meḥammed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Vezir Muştafā Paşa'nuñ oğlu Meḥammed Çelebi'dür. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu vālidinü'n medresesine müderris oldı ve andan Burusa Sulṭāniyyesi'ne varup anda müderris iken

1 Şakâ'ik'ta 947. bkz. Taşköprülüzâde, eṣ-Şakâ'ik, s. 786.

târîhüñ toköz yüz kırkıñdan soñra vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm ‘âlim ü fâzıl [280b] ve ‘âķıl u mü’eddeb ve şâhib-i vakâr, ĥalim ve pâk-zihn ve müstaķım-ķab’ ve her ‘ilmden ĥaberdâr kimesne idi. Lâkin henüz tâze iken vefât itmişdür.

[Meĥammed Ćelebi]

Birisi daķı ‘âlim ü fâzıl Sulķân Süleymân’uñ ĥ’âcesi Monlâ Ĥayrûd-din’uñ oĥlı Meĥammed Ćelebi’dür. Merhûm-ı merķûm okıyup şuĥlı idüp ba’dehu Vezir Muştafâ Paşa Medresesi’ne müderris olmışdur. Tâzeliğinde anda müderris iken târîhüñ toköz yüz kırķ üçinde vefât itmişdür. Merhûm-ı merķûm, selim-ķab’ ve kerim nefis ve muĥibb-i ĥayr, bir ferde zararsız, kendü ĥaliyle muķayyed kimesne idi.

[Ķaramanî Monlâ Feraĥ]

Birisi daķı ‘âlim ü fâzıl Ķaramanî Monlâ Feraĥ’dur. Pâdişâĥ Ĥ’âcesi’nden mülâzım olup ba’dehu nice yirlere müderris olup andan Ķalender-ĥâne’ye müderris olmışdur. Andan Ćorlı müderrisi olup andan Edrine’de ÜĶ Şerefeli Medreseleri’nün birine müderris olup anda müderris iken târîhüñ toköz yüz altmış dördinde vefât itdi. Merhûm u merķûm laķif-ķab’, żarîf-nefs ve lezîz-şoĥbet ve leķ’if-güy kimesne idi. {Ĥattâ naķlı olunur ki bir gün merhûm-ı merķûm Müfti Ebu’s-Su’ud Efendi’ye varup “Ķandan gelürsüz?” diyü su’âl itdükde Monlâ Feraĥ daķı [281a] “Dersden gelürüz” demiş. Merhûm müfti “Ne kitâbdan ders idersiz?” didükde Monlâ Feraĥ daķı eyütü ki “*Hidâye* dersin ider[üz].” Merhûm daķı “Neresinden idersiz?” didükde cevâb vermeyüp dem-beste ķalmışdur ve dönüp eyitmiş ki “Hele sulķânım, biz didüğimiz kitâbuñ adını bildük. Ammâ Ķara Ca’fer’e şoruñ ki ol ders didügi kitâbuñ adın daķı bilmez.” demiş.}

[Germiyânî KüĶçük Şems]

Birisi daķı ‘âlim ü fâzıl Germiyânî KüĶçük Şems’dür. Merķûm zemânesi ‘ulemâsından okıyup ba’dehu Sulķân Süleymân Ĥ’âcesi’nün ĥizmetine irişmişdür ve andan Burusâda Ćendiķi Medresesi’ne müderris olup andan Efďal-zâde Medresesi’ne müderris olup ba’dehu anda Piri Paşa

Medresesi'ne müderris olup andan Burusa Sulţâniyyesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu andan Şah'n'a gelüp andan İstanbul'da Sulţân Selim Hân Medresesi'ne müderris olmuştur. Ol medresede evvel müderris olan Monlâ Şems'dür ve anda müderris iken târîhü'n toğuz yüz elli yedisinde vefât eyledi. Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve muhaqqıķ ü müdekkıķ ve dâ'im 'ılme ve derse [281b] meşğul ve her 'ilmden haberdâr kimesne idi.

[Burusalı Monlâ Şemsü'd-dîn Aḥmed]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Burusalı Monlâ Şemsü'd-dîn Aḥmed'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Müftî 'Alî Çelebi'nün hizmetine irişmişdür ve andan Burusa'da 'İsâ Beg Medresesi'ne müderris olup andan Eynegöl Medresesi'ne müderris olmuştur ve anda müderris iken vefât itmişdür.

Merhûm, 'âlim ü 'âmil ve dâ'im 'ılme meşğul kimesne idi. 'İlme mücâhedesı ile ve merhûm kuvvet-i fikriyyesi ile 'ulûmdan çok müşkil ḥall itmişdür. Çok kitâbet yazmışdur illâ vefâtından şoñra zâyi' olmağın zâhir olmadı.

[İmâm-zâde 'Abdu'r-raḥmân]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl İmâm-zâde 'Abdu'r-raḥmân'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup Muḥyi'd-dîn-i Kocевî hizmetine irişmişdür. Andan ba'zı medârise müderris olup târîhü'n toğuz yüz elli ikisinde vefât itmişdür. Merhûm-ı merķûm 'âlim ve zekî ve zihni pāk, 'ilm-i kelâmda mâhir, lezîz-şoḥbet, laṭîfû'l-kelâm, nevâdir-güy kimesne idi.

[Vizeli Kerîm Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Vizeli Kerîm Çelebi'dür. Zemâne 'ulemâsından okıyup ba'dehu Kemâlpaşa-zâde hizmetine [282a] irişmişdür ve andan ba'zı yire müderris olup ba'dehu Mağnisa Sulţâniyyesi'ne müderris olup anda müderris iken târîhü'n toğuz yüz altmış birinde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm, 'âlim ü fâzıl u kâmil ve ḳavî-ṭab' ve ğâyet zekî ve laṭîf-şoḥbet ve nevâdir-güy ve şâliḥ, maḳbûl kimesne idi.

[Kâf Ahmed Çelebi]

Birisi dahı Kâf Ahmed Çelebi'dür. Bolı'dandur. Anaṭolı kâḍî-'askeri olan Kâdirî Çelebi'den mülâzım olup andan ba'zı medârise müderris olmışdur. Andan Dâvūd Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Muştafâ Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de Üç Şerefeli'nün birine müderris olup andan Şah'n'a gelmişdür. Andan Edrine'de Sulṭân Bâyezîd Medresesi'ne müderris olup andan Şâm'a kâḍî olmuşdur. {Ba'dehu Câmî'-i Benî Ümeyye'de Şâfi'î imâmı olan kimesne namâzda boynından ridâsı düşüp yine alup boynına koda diyü 'azlini 'arz itmegin ma'zûl olup} mezbûra günde seksen akçe vazîfe ta'yîn olındı. Ol hâl üzere târîhün toḡuz yüz altmış beşinde vefât eyledi. Merhûm hulkı laṭîf, nefsi gökçek, 'ilmi ve ehlin sever, kendü hâlinde kimesne idi.

[Akşehirli Sa'dî Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil [282b] Akşehirli Sa'dî Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup andan kâḍî-'asker Muhyî'd-dîn Çelebi hizmetine irişmişdür. Andan Sulṭân Süleymân H'âcesi'ne irişüp andan Dimetoka'da müderris olmuşdur. Andan İstanbul'da İbrâhîm Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Filibe'de müderris olmuşdur. Andan Sulṭân Süleymân oḡlı Sulṭân Meḡmed'e h'âce olup Sulṭân Meḡmed vefât itdükde Şah'n'a müderris olmuşdur ve andan Amâsiyye'de hem müderris hem müftî olup andan Burusa'da Sulṭân Murâd Hân Medresesi'ne müderris olmuşdur ve anda müderris iken târîhün toḡuz yüz elli yedisinde vefât eyledi. Merhûm-ı merḡûm, 'âlim ü muḡaḡḡık ve şâlih ü dindâr ve 'âbid ü zâhid ve müteşerri' ve ehl-i vera' ve pâk-i'tikâd ve selîm-nefs ve şüfî-meşreb kimesne idi.

[Küçük Hayrî'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Küçük Hayrî'd-dîn'dür. Anḡara'dandur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi hizmetine irişmişdür. Andan ba'zı medârise müderris olup andan İstanbul'a Çelebi Ḥasan-zâde Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da ṭaşra Üsküb'de müderris olup andan Çorlı'da müderris olup anda müderris iken [283a]

târîhü'n 1093 yüz kırk beşinde vefât itmişdür. Merhûm fâzıl u kâmil, lezîz-şoḥbet ve nevâdir-ğuy, rûhî yeñlicecek, 'Arabî ve Fârsî ve Türkî nazma kâdirdür. Şâhib-i ḥuzû' u ḥuşû' kimesne idi.

[Şeyḥ-zâde 'Abdu'llâh Çelebi]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u kâmil Şeyḥ-zâde 'Abdu'llâh Çelebi'dür. Boyâ-bâd'dandır. Babası Şeyḥ Kemâl Zeynî, Tâcü'd-dîn Efendi'nün ḥalifesidür. Merhûm, zemânesi 'ulemâsından okıyup Ḥasan-ı Samsunî'den mülâzım olup andan ba'zı medârise müderris olup andan ferâğat idüp merķûma günde on beş aḳçe vazîfe olmışdur. Ba'dehu merķûm-ı mezbûr meşâyih tâ'ifesiyle ihtilâf idüp muṭlaḳâ ehl-i dünyâ muşâḥabetinden el çekmiş idi ve bu ḥâl üzere iken târîhü'n 1093 yüz elli yedisinde vefât eyledi.

Merhûm, her 'ilmden ḥaberdâr ve 'ulûm-ı aḳliyye ve 'ulûm-ı naḳliyyede mâhir ve tefsîrde ve kelâmıda kâmil ve aḥlâḳ-ı ḥamîde ile muttaşif, selîm-nefs ve kerîm-ṭab' ve herkesi ḥayrla yâd ider ve kendüye ne şanur ise eyle daḥı ile şanur idi. Semti laṭîf ve sîreti gökçek ve vefâdâr ve 'ahdine ṭurur, müttakî vü müteverri' ve zâhid ü şâlih ve dünyâdan şey'-i ḳalîl ile ḳânî' kimesne [283b] idi.

[Ḳaramanî Ḥaydar]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl Ḳaramanî Ḥaydar'[dur]. [Beyşehr]'¹dendür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Monlâ Seydî-i Ḥamîdî ḥizmetine irişmişdür. Andan Burusa'da müderris olup ba'dehu nice yire ḳâdî olmuşdur; Ğalaṭa gibi ve Ṭrablîs gibi ve Selânîk gibi. Ba'dehu mezbûr a'mâ olup mezbûra günde kırk aḳçe vazîfe oldu. Ba'dehu mezbûr târîhü'n 1093 yüz elli 1093 yılında vefât eyledi ve {vaşıyyet eyledi ki İstanbul'da kendü rûhı içün bir medrese binâ olına. Hem daḥı eyle oldu.}

Merhûm-ı merķûm, 'âlim ü fâzıl, tefsîr ü ḥadîşde ve 'Arabîyyet'de ve 'ilm-i uşulde ve 'ilm-i kelâmıda kâmil kimesne idi ve 'ilm-i fıkḥda mümâreseti ve mahâreti ziyâde idi. Merhûm, mürüvvet şâhibi ve ehl-i ḥayr, dindâr ve herkesi ḥayrla yâd ider, ḳazâsında sîret kimesne idi.

1 Yazmada "سیکی شهر".

[Hakīm-zāde Muhyi'd-dīn]

Birisi dağı 'ālim ü fāzıl Hakīm-zāde Muhyi'd-dīn'dür. Zemānesi 'ulemā-sından okıyup ve akrânı mā-beyninde fāzıl ile meşhūr olmuştur. Ba'dehu nice yire kâdî olmuştur. Andan Medīne-i Münevvere kâdîsı olmuştur ve merķūm kâzāsında tamām 'adl üzerine olup Medīne'de iken tārīhūn toköz yüz elli hūdūdında vefāt eyledi. Merhūm, 'ālim ü fāzıl, laţif-ţab' [284a] ve zekī, laţif-semt ve hālūķ, muhibb-i hayr kimesne idi ve merķūm İstanbul içinde bir medrese binā itmişdür.

[Mü'eyyed-zāde 'Abdu'l-hayy Efendi]

Birisi dağı 'ālim Mü'eyyed-zāde 'Abdu'l-hayy Efendi'dür. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu Amāsiyye'de müderris olmuştur. Andan Muştafā Paşa Medresesi'ne müderris olup andan nice memleketde kâdî olmuştur. Andan taşavvufa meyl eyleyüp manşib-ı kâzādan ferāġat eyledi ve nice müddet ol hāl üzere tırup ba'dehu cebren kâzāya 'avdet olındı ve mezbūra Diyārbekr kâdîlığı virilüp ve {berātında teķayyüd olındı ki ol yirde olan cümle manşiblar ki vardur eger tedris ve eger kâzādur cümlesin mezbūr virüp āsitāneye 'arza muhtāc olmaya.} Müddet-i medīde ol üslūb üzerine olup andan vaţanı olan Amāsiyye'ye da'vet murād eyleyüp anda kâdî oldı. Şoñra manşib-ı kâzādan ferāġat eyleyüp evine mülāzım olup kimesne ile ihtilāt eylemedi ve bu hāl üzere vefāt eyledi. Merhūm-ı merķūm, kerīm-ţab' ve saħī ve muhibb-i hayr ve 'Arabıyyet'de ve fıkhda ve hadīşde ve tefsīrde kāmil kimesne idi ve ġāyet laţif haţ yazardı ve 'ilm-i tevārīķ ve aħbārı dağı bilürdi.

[Sinān Çelebi]

Birisi dağı 'ālim ü fāzıl u 'āmil Sinān [284b] Çelebi'dür. Karesi'dendür. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu şūfiler tārīķine maħabbet gösterüp taşavvuf yolın taħşil itmişdür. Ba'dehu va'z semtine sālīk olup İstanbul'da Sultān Meħmed Cāmi'nde halka va'z u naşihat idüp tārīhūn toköz yüz altmış beşinde vefāt eyledi. Merhūm-ı merķūm 'Arabıyyet'de kāmil ve tefsīr ü hadīşde māhir, 'ābid ü şālīķ ve nefesi mübārek, hālīm, şāhib-i vakār, nūrānī, aķ şakallu pīr-i 'azīz idi.

[Aydınî Monlâ Bedrû'd-dîn Maḥmûd]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Aydınî Monlâ Bedrû'd-dîn Maḥmûd'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu ḥalkdan münkaṭı' olup ve dâ'im 'ilme iştiğâl eyledi. Ba'dehu 'ilm ve tefsîr ü ḥadîş naḫl itmek için mezbûra tekâ'üd vechi üzere bir medrese virilüp anda müderris iken târîḥü'n toḳuz yüz ellisinde¹ vefât eyledi. Merḥûm, 'ilm-i 'Arabîyyet'de ve tefsîrde ziyâde mâhir olup 'ilm-i 'uşûle ve 'ilm-i fûrû'a kâdir olup ḡâyet laṭîf bilürdi. Merḥûm nâfi' kimesne idi. Mezbûrdan çok kimesne müntefi' olmışdur ve kendü ḥâliyle muḳayyed idi. Ḥalkdan el çekmiş idi ve ḥayrı severdi ve kendüsi şâlih ve pâk-zihn ve müstaḳîm-ṭab', dâ'im ders dimeden ve müṭâ-la'adan ḥâlî degül idi.

[Aydınî 'Alâ'ü'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim [285a] [ü] fâzıl u 'âmil Aydınî 'Alâ'ü'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup soñra ba'zı medârise müderris olup ba'dehu tekâ'üd ihtiyâr eyledi ve Antabân'da² bir medresede tefsîr ü ḥadîş dersine meşğûl olup ḥalkdan kesildi ve dâ'im 'ilm ü 'ibâdete ve ders ü ifâdeye meşğûl olup mezbûrdan çok kimesne müntefi' olmışdur ve târîḥü'n toḳuz yüz elli sekizinde fevt olmışdur.

[Monlâ Şemsü'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl Akşemsü'd-dîn neslinden Monlâ Şemsü'd-dîn'dür. Merḥûm, zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu ḳâdî-'asker Ḳâdirî Çelebi ḥizmetine irişmişdür ve andan ba'zı medârise müderris olup soñra Burusa'da Ḥançerîyye Medresesi'ne müderris olmışdur. Ba'dehu Sulṭân Süleymân oğlu Sulṭân Selîm Ḥân'a ḥ'âce olup anda ḥ'âce iken târîḥü'n toḳuz yüz elli toḳuzunda {ḥacc-ı şerîfe 'azm idüp ṭarîḳ-i ḥacda vefât itdi.}

Merḥûm, 'âlim ü fâzıl ve zekî, 'ulûmdan ḥaberdâr, ṭarîḳ-i taşavvufa mâ'il ve ol semtde ve ḡayrı 'ulûmda ba'zı laṭîf risâleleri vardur. Merḥûm, laṭîf-ṭab' ve lezîz-şoḥbet ve maḳbûl-semt, muḥibb-i ehl-i ḥayr ve şâlih

1 Şakâ'ik'te 956. bkz. Taşköprülüzâde, eṣ-Şakâ'ik, s. 802.

2 Yazmada "انتبانه". Böyle bir yer ismine kaynaklarda rastlanamadı. Şakâ'ik'te Aydınî Alâüddîn biyografisinde bir yer ismi geçmemektedir. Mütercimîn Aydın'ı kastetmesi veya "anda" kelimesini yanlış istinsah etmesi muhtemeldir.

kimesne idi. Henüz tâze iken vefât idip eger 'ömrden behredâr olaydı mez-bürdan nice eşer zâhir olmak fehm olunurdu. [285b]

[Kaştamonî Monlâ Hayrû'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil Kaştamonî Monlâ Hayrû'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Müftî Sa'dî Çelebi hizmetine irişmişdür. Andan ba'zı medârise müderris olup ba'dehu Sulţân Süleymân'ın oğullarına h'âce olmuşdur. Târîhü'n [toğuz] yüz elli üçünde vefât eylemişdür ve merhûm 'ilmi ve 'ulemâyı severdi ve semti laţif idi ve kendüye ne şanur ise gayriya dağı anı şanur idi ve hulkı gökçek ve lisânı pâk kimesne idi.

[Bahşî Halife]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil Bahşî Halife'dür. Aşlı Bağır Kûresi'nde idi. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu ba'zı medârise müderris olup andan Sulţân Süleymân Hân oğlu Selîm Hân'a h'âce oldı ve anda h'âce iken târîhü'n toğuz yüz elli birinde vefât eyledi. Merhûm-ı merhûm 'âlim ü şâlih, müstaķîm-ţab' ve pâk-zihn ve 'ulûmdan haberdâr ve kendü hâliyle muķayyed idi. Muķibb-i hayr u şalâh kimesne idi.

[Menteşevî Monlâ Ca'fer]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil Menteşevî Monlâ Ca'fer'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu kâdî-asker Kâdirî Çelebi hizmetine irişmişdür. Andan ba'zı medârise müderris olup ba'dehu Sulţân Süleymân oğlu Sulţân Bâyezîd'e h'âce olmuşdur. Târîhü'n toğuz yüz altmış dördinde [286a] hacca gidüp tarîķ-i hacda vefât eyledi. Merhûm, 'âlim ve müstaķîm-ţab' ve pâk-zihn ve selîm-nefs, şâhib-i hayr u vakâr, muķibb-i hayr u şalâh ve kendü nefsi ile muķayyed olup halkdan el çekmiş idi.

[Monlâ Derviş Mehemmed]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil Monlâ Derviş Mehemmed'dür. Sinân Paşa'nın kızı oğludur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Kemâlpaşa-zâde hizmetine irişmişdür. Andan ba'zı medârise müderris olup andan Edrine'de Üç Şerefeli'nün birine müderris olmuşdur ve anda müderris iken târîhü'n

çoğuz yüz altmış ikisinde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm, ‘âlim ü şâlih ve selim-nefs ve müstakîm-ıtab’ ve muhibb-i hayr ve dâ'im kitâb müṭâla'asına ve tahşil-i ‘ulûma mülâzım kimesne idi.

[Menteşevî Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil Menteşevî Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ'dur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup ba'dehu Kemâlpaşa-zâde hizmetine irişmişdür. Andan ba'zı medârise müderris olup andan Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine müderris oldu ve anda müderris iken târihü'n çoğuz yüz altmış dördinde vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm pâk-ıtab’ ve laṭif-fehm, ‘ulûmdan haberdâr ve dâ'im müṭâla'aya meşğûl kimesne idi.

[Şeyh Şâzelî-zâde Monlâ Sa'du'llâh]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil Şeyh Şâzelî-zâde Monlâ Sa'du'llâh'dur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup [286b] ba'dehu Taşköprü merhûmu'n mu'idi olup ba'dehu ba'zı medârise müderris olup târihü'n çoğuz yüz ellisinde vefât eyledi. Merhûm, ‘âlim, pâk-zihn, şâlih ü ‘âbid kimesne idi.

[Monlâ 'Abdu'l-kerîm bin 'Abdu'l-vehhâb]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl Monlâ 'Abdu'l-kerîm bin 'Abdu'l-vehhâb'dur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup ba'dehu müftî Sa'dî Çelebi hizmetine irişmişdür. Merhûm-ı merķûm ‘âlim ü fâzıl ve zekî ve her ‘ilmden haberdâr ve ma'ârif-i kemâlâtda mâhir ve ‘ulum-ı aklıyyede ve tefsîrde ve ‘ulûm-ı edebiyede fâik kimesne idi ve dâ'im şalâh-ı [nefs]¹ üzere olup firâset ve leṭâ'if-i ṭab'ında bî-naẓîr idi. {Hattâ merhûm Sa'dî Efedi, merhûm-ı merķûm için «وَأَمَّا زَوْا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ»² tefsîrinde *Kādî Hâşiyesi*'nde eyitmişdür ki ba'zı qarındaşlarımız ve muşâhabet-i yârlarımız eyitmişlerdür ki “eyyuhe'l-mucrimüne” Bârî te'âlâdan hitâb vechi üzerine “mucrimüne” hitâbıdır. Bu tefsîre müfessirinden hergiz bir ferd ta'arruz itmemişlerdür} ve merhûm târihü'n çoğuz yüz kırk altısında dahı tâze iken vefât itmişdür. Eger ‘ömrden merhûm behredâr olaydı ‘ilm ü fazlda ğâyet şân şâhibi olurdu.

1 Yazmada “نفس”.

2 Yâsîn Süresi 59. âyetten iktibas: “Ve ‘Ey günahkârlar! Siz bugün söyle ayrılın!” (denir).”

[Şerîf Emîr 'Alî-i Buhârî]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Şerîf [287a] Emîr 'Alî-i Buhârî'dür. Merhûm Buhârâ ve Semerkand 'ulemâsından okıyup ba'dehu Rûm'a gelüp Sulţân Süleymân, merhûma otuz aqçe vazîfe ta'yîn eyledi. Merkûm dağı Mısr'a varup anda 'ulemâdan nice müddet okıyup ba'dehu İstanbul'a gelüp târîhüñ toqruz yüz ellisinde vefât eyledi.

Merhûm, 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u 'âkıll ve mü'eddeb, 'ulûm-ı 'Arabîyye'de ve 'ulûm-ı 'aqliyyede ve şer'îyyeden tamâm haberdâr ve 'ilm-i tefsîr ve hadîsi 'âlim, laţîf haţ-[nûvis]¹ kimesne idi ve 'ilm-i belâgatden Kâdî 'Ağud'ın *Fevâ'id-i Ğıyâsiyye*'sini şerh itmişdür.

[Hasan Tâliş-i 'Acemî]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Monlâ Hasan Tâliş-i 'Acemî'dür. Merkûm Tebrîz'de vücûda gelüp Tebrîz'ün 'ulemâ ve fuзалâsından okımışdur. Hattâ Mîr Ğıyâşü'd-dîn Manşûr, Monlâ Celâlû'd-dîn-i Devvânî ile cem' olup baqş-i 'ilmî eylemek murâd itdük ki tâ kim aqrânı içinde iftihâr idine. Tebrîz şahı dağı Celâlû'd-dîn-i Devvânî'ye eyitdi ki "Bunlar sizüñle ba'zı mübahâse-i 'ilmiyye eylemek ister." didükde Celâlû'd-dîn tenezzül itmeyüp eyitdi ki "Bizüm aşhâbımız ile söyleşsünler, biz müşerref olalum." dimiş. Ba'dehu mezbûr Hasan Tâliş, Sulţân Bâyezîd zamanında [287b] Rûm'a gelüp *Şir'a* şarihi Seydi 'Alî-zâde'den ve sa'ir 'ulemâdan okıyup ba'dehu Monlâ İdrîs ile hacca gidüp anda biraz zemân mücâveret eyledi ve târîhüñ toqruz yüz elli beşinde Rûm'a gelüp mezbûra günde on beş aqçe vazîfe ta'yîn olındı. Ba'dehu mezbûra yigirmi aqçe medrese virilüp anda müderris iken târîhüñ toqruz yüz altmış dördinde vefât eyledi.

Merhûm-ı merkûm, 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil ve her 'ilmden haberdâr, huşûşâ ki 'ilm-i mantıq ve 'ilm-i tefsîr ve hadîsden. Ve merhûm Şâfi'î mezheb idi. Ehâdis-i şerîfeden ve tevârihden ve menâkıb-ı 'ulemâdan çok nesne hıfz itmiş idi. *Kaşîde-i Bürde*'ye güzel şerhi vardır ve {mantıqdan *İsâğûcî* kitabını şerh itmişdür} ve âdâbda bir risâle söylemişdür.

1 Yazmada "نوست".

[Şerîf Mehdî-i Şîrâzî- Monlâ Fikârî]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl u kâmil Şerîf Mehdî-i Şîrâzî’dür ki hâlk içinde “Monlâ Fikârî” demekle meşhûrdur. Şîrâz’da Mîr Ğıyâşü’d-dîn’den ve Mîr Şadr’dan okıyup ‘ulûm-ı ‘Arabîyye’yi tahşîl itmişdür ve ‘ilm-i kelâmı ve ‘ilm-i mantıķı ve ‘ilm-i hikmeti tamâm geregi gibi okıyup muhkem itmişdür. Ba’dehu Rûm’a gelüp kâdî-‘asker Muhyî’d-dîn Çelebi’den okımışdur. Andan Unkapanı Medresesi’ne [288a] müderris olup andan Dimetokâ Medresesi’ne müderris olmışdur. Ba’dehu Silivri’de Pîrî Paşa Medresesi’ne müderris olmışdur. Ba’dehu Filibe Medresesi’ne müderris olup andan müderris iken târîhüñ toķuz yüz elli yedisinde vefât eyledi.

Merhûm, ‘âlim ü fâzıl ve mü’eddeb ve ‘âķıl ve rûz [u] şeb ‘ilme müstaķıl ve ‘ilm-i me’ânî vü beyânda ziyâde mâhir ve ‘Arabî inşâda kâmil ve laţîf Fârsî ve ‘Arabî nazma kâdir faşîh ü belîğ ve laţîf haţ-[nüvis]¹ ve tîz kitâbete kâdir kimesne idi ve merhûmuñ *Keşşâf* a ve *Beyzâvî* ye câ-be-câ sözleri vardır ve *Telhîş* şerh itmişdür ve *Şerh-i Tecrid* e hâşiye söylemişdür.

[Monlâ Sa’yî]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil Monlâ Sa’yî’dür. Merhûm zemânesi ‘ulemâsından okıyup her ‘ilmden haberdâr olmışdur ve ‘ilm-i ‘Arabîyyet’de ve tefsîr ü hadîşde ve Türkî ve Fârsî ve ‘Arabî inşâda ve bî-mânend eş’ar ve kaçâ’idde fâ’ik kimesne idi. Merhûm {târîhüñ toķuz yüz otuz hüdüdında vefât eyledi} ve Sultân Süleymân, merhûmı Dârü’s-sa’âde-i Serây’da harem-i hâş oğlanlarına h’âce naşb eyledi ve geregi gibi ta’lîm eyleyüp çok kimesneyi hidâyet-i ‘ilme işâl eyledi ve merhûm, ğâyet mü’eddeb ve ‘âķıl ve hâlim ü kerîm ve şâlih ü dindâr [288b] ve lezîz-şoķbet, nevâdir-ĝüy ve her ferde hayr-h’âh kimesne idi.

[Monlâ Kâsım]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil Monlâ Kâsım’dur. Merhûm, Sultân Mehemmed’üñ kullarından olup zemânesi ‘ulemâsından okıyup geregi gibi tahşîl-i ‘ilm itmişdür. Ba’dehu Şeyh Vefâ hâzretlerine muhibb olup hizmetlerine mülâzım oldu. Şeyh-i merhûm dahı mezbûr Monlâ Kâsım’ı Sultân Bâ-

1 Yazmada “نوست”.

yezîd'e terbiye idüp ol dahı mezbûrî Dârü's-sa'âde'de harem-i hâş oğlanlarına h'âce naşb eyledi ve merhûm dahı edeb ile ve şalâh ile ve dîn ve pâklıkla hîzmet idüp mezbûrdan çok kimesne behre-mend olmuşdur ve merhûm, mü'eddeb ve 'âkıl ve şâhib-i vakâr ve sahî vü kerîm kimesne idi.

HUṬEBÂ'U'S-SULTÂN SÜLEYMÂN VE ETİBBÂ'UHU

[Sürmeli-zâde Mehemmed Çelebi]

Ol zemânuñ huṭebâsından **birisi** Sürmeli-zâde Mehemmed Çelebi'dür. Merhûm, zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'zı yirlere kâdî olmuşdur. Andan ferâğat idüp Sultân Mehemmed Hân'ın İstanbul'da olan câmi'ine haṭib olmuşdur. Ve Sultân Süleymân'ın evâ'il-i saltanatında vefât itmişdür. Merhûm, 'ulûm-ı 'Arabiyye'yi ve 'ulûm-ı kıra'atı hûb bilürdi. Merhûm, gâyet faşîh ve belîğ haṭib idi ve kendü laṭîf huṭbeler peydâ [289a] iderdi ve havâşş u 'avâm merhûma gâyet hürmet iderler idi; ilm-çün ve şalâh-çün ve merhûm, kerîm ve semti maḳbûl, laṭîf kimesne idi.

[Monlâ Muhyi'd-dîn- 'Urcün-zâde]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Monlâ Muhyi'd-dîn'dür ki "'Urcün-zâde" dimekle meşhûrdur. Babası 'Urcün, 'âlim ü şâlih, 'ilm-i kıra'atde mâhir, şüfî tarîkat kimesne idi ve merhûm 'Urcün-zâde, 'ulûm-ı 'Arabiyye'yi ve 'ulûm-ı kıra'atı geregi gibi taḥşîl itmişdür ve merhûm bir mertebede laṭîf âvâza ve hûb şadâya mâlik idi ki [tavk]-ı beşerden hâric diyicek idi ve mezbûr, Ayaşofıyye Câmî'ine haṭib naşb olunup {cümle halk mezbûruñ huṭbesini istimâ' için irden varup câmi'e ṭolarlar idi} ve anda haṭib iken târiḥüñ ṭokuz yüz kırk sekizinde vefât eyledi.

Merhûm, laṭîf-ṭab' ve nâzûk-mizâc ve zarîf ve 'âkıl ve hüsni hülka mâlik, 'âlî-himmet, lezîz-muşâhabet, nevâdir-güy, fenninde kâmil ve fenn-i müsikide üstâd-ı fâ'ik idi ve kendü hâliyle muḳayyed olup hîç kimesne-nüñ hâliyle muḳayyed degül idi ve merhûm, havâşş u 'avâm ḳatında gâyet muḥterem ve mükerrerem kimesne idi.

[Pîr Mehemmed]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Pîr Mehemmed'dür. 'Ulüm-ı 'Arabiyye'yi ve 'ilm-i kırâ'atı okıyup anda [289b] mâhir olmışdur ve mezbûr laţif tilâvet idüp tecvîd iderdi ve merhûm İstanbul'da Sulţân Bâyezîd Câmî'nde haţib idi ve İstanbul'da Monlâ Gürânî'nün Dâr-ı Kurrâsında müderris idi. Merhûm, târihûn toköz yüz kırk ikisinde vefât eyledi.

[Hekim Sinân]

Ve ol zemānuñ eţibbāsından **birisi** 'âlim ü 'âmil Hekim Sinân'dur. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu 'ilm-i tıbbā rağbet gösterüp Hekim Muhyi'd-din'den geregi gibi 'ilm-i tıbbı okıyup ba'dehu Edrine'nün Dârü's-şifâ'sına tabib naşb olındı. Ba'dehu Sulţân Mehemmed Hân'ın Dârü's-şifâ'sına gelüp tabib oldı. Ba'dehu Sulţân Selim Hân Trabzon begi iken tabib naşb olındı. Vaqtâ ki Sulţân Selim pâdişâh olup mezbûrı kapu hekimlerinden eyledi ve Sulţân Süleymân tahta geçdükde mezbûrı re'is-i eţibbâ eyledi ve bu hâl üzere karar eyleyüp tâ kim târihûn toköz yüz elli yedisinde¹ vefât eyledi. Merhûmuñ 'ömri yüzden ziyâde olup ve [ma'a]²-zâlik aşlâ 'aqlına hâlel gelmemiş idi illâ bu kadar var ki ellerine ditremek 'arız olmuşdı ve mezbûr eydüirdi ki "Bu el ditre[mesi] za'f-ı [dimâ [290a]-ğdandur].

Merhûm, 'âlim ü 'âmil ve şâlih ü 'âbid ve selim-tab' ve hâlim-nefs ve pâk-i tişkâd, kendü nefsiyle muşayyed olup hergiz kimse hâliyle muşayyed degül idi ve bir ferdi kemlik ile yâd itmez idi ve merhûm eli mübârek, tamâm haste emriyle muşayyed ve 'ilâcda ihtimâm üzere olur kimse idi.

[Hekim 'İsâ]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Hekim 'İsâ'dur. Zemānesi 'ulemāsından okıyup ba'dehu 'ilm-i tıbbā rağbet gösterüp ol 'ilmde mâhir oldı ve halk içinde mübârekliğiyle meşhûr oldı. Ba'dehu Edrine Dârü's-şifâ'sına tabib naşb olındı. Ba'dehu İstanbul'da Sulţân Mehemmed'ün Dârü's-şifâ'sına geldi, tabib oldı. Ba'dehu Bâb-ı Âlî hekimlerinden olup ol hâl üzere vefât eyledi

1 Şakâ'ik'ta 951. bkz. Taşköprülüzâde, eş-Şakâ'ik, s. 820.

2 Yazmada "معنى".

ve merhûm pâk-i' tîkâd, tamâm şalâh-ı nefsiyle ma'rûf ve dahı hüsni-i hulka mâlik ve tûrduğıyla¹ hayr, mübârek kimesne idi. Muhibb-i fuکارا vü şulehâ ve zu'afâyı esirger kimesne idi.

[Monlâ 'Osmân]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Monlâ 'Osmân'dur. Aşlı diyâr-ı 'Acem'dendür. Sulţân Selîm zemânında gelüp Bâb-ı 'Âlî tabîblerinden olmışdı. Merhûm, mübârek, hâlim ve hayrlu ve dindâr ve pâk-meşreb ve hüsni şâhibi [290b] kimesne idi ve bu hâl üzere vefât eyledi.

ZİKRU MEŞÂYİHİ DEVLETİ'S- SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN

['Abdu'l-kerîm- Müftî Şeyh]

Ol zemânun meşâyihinden **birisi** 'âlim ü fâzıl ve muhakkiğ, kâmil, 'ilm-i zâhirde ve 'ilm-i bâtında baır-i bî-pâyân şeyh 'ârif-i bi'llâh 'Abdu'l-kerîm'dür. "Müftî Şeyh" demekle ma'rûfdur. Merhûm, Kirmâstî kaşabasıındandır. Zemânesi 'ulemâsından okıyup zemân-ı iştiğâlinde Kur'an-ı 'Azîm'i hıfz idüp Burusa'da Hâzret-i Emîr Câmî'nde hâfız idi. Ba'dehu Kâra Bâli hizmetine irişüp tahşil-i kemâl itmişdür. Ba'dehu mezbûr tarîk-i taşavvufa sülûk idüp ve ol zemânda meşhûr olan Şeyh İmâm-zâde'ye irâdet gösterüp hizmetine mülâzım olmuşdur. Ba'dehu merkûm, İslâm-bol'da Küççük Ayaşofıyye Câmî'nde irşâda oturup müridini terbiye eyledi. {Merhûm, bir mertebe şâhib-i hâl ve kelâmında te'sîri var idi ki gâhî va'za çıkkduğda aşlâ nesne nakl itmeyüp mücerred kendüsi bir vechle bükâ iderdi ki cemî'-i hâzırûn âhîr-i meclise dek 'azîm ağlaşurlardı} ve merkûm mesâ'il-ı fıkhi bir vechle zabt u hıfz itmiş idi ki kâbil-i takrîr degüldür. Hattâ Sulţân [291a] Süleymân, merhûmı İstanbul'da yüz akçe ile müftî naşb idüp ol dahı bir vechle laţif fetvâlar virüp ve gâyet mahâretler izhâr eyledi ve merhûm kitâblardan çok nüshaya mâlik olup 'âmme-i evkâtta müţâla'a iderdi ve kaçan merhûm hâlvette erba'îne otursa kendüye makbere mişâlinde bir yir kazardı. Anuñ içinde girüp bir vechle muhkem riyażet çekerdi ki ekşer havâssı bâtıl olurdu ve anda namâz u tât iderdi. Erba'inden çık-

1 Yazmada "و طوردوغيله". Kelimeye tam anlam verilememiştir.

dukda gelesi erba'ine dek halka va'z u naşihat iderdi ve merhûmun meclisi gâyet lezîz, hüsn-i hulka mâlik olup ve ahbâr [u] tevârihden nevâdir ve laţîf hıfz idüp ve mesâ'il-i şer'iyeden 'acib ü gârib mes'eleler zabt itmişdi ve merhûm, gâyet mütevâzi' ve ehl-i huşû', yanında küççük, büyük müsâvî idi. Ziyâde Allâhu te'âlâdan takvâ üzerine olur, müstecâbü'd-da've 'azîz idi ve merhûmun velâyeti ve kerâmeti çokdur. Kitâb muţavvel olur diyü tafşil olunmadı. Merhûm târîhün toköz yüz elli üçünde¹ vefât eyledi.

[Şeyh Maḥmūd Çelebi]

Birisi dahı şeyh 'arîf-i bi'llâh Monlâ Kırımı'nün murabbâsı Şeyh Maḥmūd Çelebi'dür. Merḥûm evvelâ 'ilm-i [291b] zâhire iştiğâl idüp ba'dehu tarîk-i taşavvufa râğbet itmişdür ve İstanbul'da medfûn olan Şeyh Ahmed-i Buḥârî ḥazretlerinün hizmetine müntesib olup anlar yanında gereği gibi 'ilm-i taşavvufda kâmil olmuşdur ve merhûm, şeyh-i mezbûr Maḥmūd Çelebi'ye kızın virüp dâmâd idinmişdür ve Ḥazret-i Seyyid dünyâsın deḡişdükte Maḥmūd Çelebi'yi kendü maḡâmına naşb itmişdür. Merhûm Maḥmūd Çelebi, 'âlim ü 'âbid ve mü'eddeb ve şâhib-i vaḡâr ve şâf-dil ve pâk-meşreb ve mübârek vechinden nûr-ı sa'âdet berķ ururdu.

Merhûm Taşköpri-zâde naḡl idüp eydür ki mezbûr Maḥmūd Çelebi'den işitdüm, eydürdi ki "Ehl-i şer' kütüb-i taşavvufda zâhir-i şer'e muḡâlîf gördüğü eşyâyı inkâr eylemek lâzımdur tâ kim kendü ol maḡâma ve ol hâle vâsıl olduḡda ol inkâr itdüğü mes'elenün şer'e muvâfîḡ olduḡı kendüye zâhir olur." Ve merhûm şeyh, ehl-i kerâmet ü velâyet, laţîf-ḡab' ve mürşid-i kâmil kimesne idi ve merhûm Seyyid Ahmed-i Buḥârî vefât ider olduḡda ḡadim² mürîdleri seccâdeyi mezbûra ta'yîn itdüğinden rencî-de-ḡatır olup müte'ellim olduklarında ḡazret-i şeyh başın ḡaldırıp [292a] eyitmiş ki "Ben nice seccâdeyi aña ta'yîn itdüm ki gice Ḥazret-i Resûlü'llâh *şalla'llâhu aleyhi ve sellem* kendü eliyle Maḥmūd Çelebi'nün başına bir altun tâc urdı." didi.

1 Şakâ'ik'ta 950 ve aparatta nüsha farkı 940. bkz. Taşköprülüzâde, *eş-Şakâ'ik*, s. 823.

2 Yazmada "قدیمی".

[Hamîdî Pîrî Halife]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Hamîdî Pîrî Halife'dür. Merķûm Seyyid-i Buḥârî ile muşâḥabet idüp anuñ yanında ṭarîḳ-i taşavvufi tekmîl itmişdi ve fuḳarâyı şâd itmege mücâz olmuşdur. Ba'dehu varup gelüp kendü vaṭanı olan Işbarta'da sâkin olmuşdur. Merḥûm-ı merķûm 'âbid ü zâhid ve cemî'-i ḥalkdan el çekmiş ve Cenâb-ı Hakk'a müteveccih, zâhiri ve bâtını ma'mûr, ahvâl-i ḳalbe tamâm muṭṭalı, dâ'imü'l-istiḡrâḳ, kâmil 'azîz idi.

Cümle menâkıbından birisi **naḳl** olunur ki bir kimesne mezbûra bir miḳ-dâr cevz hediye getürmiş. Mezbûr dahı ḳabûl itmedükde ol getüren kimesnenüñ ḥâṭırı mükedder olup şeyh bu ḥâle vâḳıf olup 'özü ḳaşdı için mezbûr şahşa eyitdi ki: "Bu cevzüñ ağacını sen ḥâtûnuña mehri için virmedün mi idi?" didükde ol kimesne dahı bu ḳavli taşdıḳ idüp "Eved öyle olmuş idi." didi. Ḥâṭırı mütesellî oldu. Merķûm şeyh Hakk te'âlâ ḥazretlerinüñ yir yüzinde bir berketi idi ve târîḫüñ [292b] ṭoḳuz yüz altmış ikisinde vefât eyledi.

[Şeyh Hâcî Halife]

Birisi dahı 'arif-i bi'llâh Şeyh Hâcî Halife'dür. Menteşevî'dür. Evvel-i ḥâlinde talebe ṭa'ifesinden olup ['ulûm]¹-ı zâhireye istiḡâl itmişdür. Ba'dehu semt-i ferâḡata sâlik olup Şeyh Maḥmûd Çelebi ḫizmetine mülâzım olup andan ṭarîḳ-i taşavvufi geregi gibi görüp taḫşîl ü tekmîl itmişdür ve Maḥmûd Çelebi'den irşâda mücâz olup ḥalkdan el çeküp müridin terbiyesine meşḡûl oldu ve merḥûm, şâhib-i ḫuzû' u ḫuşû' ve mü'eddeb ve şâhib-i vaḳâr bir 'azîz idi ve merḥûm, aşlâ gice uyḳusına mâ'il degüldi, uyumazdı. Her gice şabâḥa dek diz üzere oturup ḳıbleye müteveccih, Cenâb-ı Rab-bü'l-'izzet'le mu'âmelede idi ve merḥûmuñ ḡâyet mü'eşşir sözi var idi. Her kim ki merḥûmla biraz muşâḥabet eylese ḳalbi Allâh ḳorḳusu ile ṭolar idi ve merḥûm bir gün evâḫir-i 'ömrinde bir şabâḥ ḳalkup ḳatırına binüp kimseye ḳanda gideceḡin dimeyüp ve aḫıbbâsından iki şüfi dahı yanına düşüp deñizi geḳüp gitdiler. Ba'dehu mesmû' oldu ki merḥûm Mekketu'llâh'a varup ḥacc eylemiş ve Ḥazret-i Resûlu'llâh *şalla'llâhu 'aleyhi ve sellemün* ḳabr-i şerifini ziyâret idüp [293a] biraz zemândan soñra anda ḫaste olup vefât eylemiş. *Raḫimehu'llâh.*

1 Yazmada "علوب".

[Simâvî Şeyh Ebûbekr Hâlife]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh Simâvî Şeyh Ebûbekr Hâlife'dür. Evvel talebe şâ'ifesinden olup ba'dehu sâbıku'z-zıkr Hâcî Hâlife hizmetine irişüp yanında tekmîl-i řarîķat idüp irşâda mücâz olmışdır ve merhûm, 'âlim ü 'ârif ve mülâyim ü hâlim ve şâhib-i huzû' u huşû' ve dünyâdan bi'l-külliyye i'râz idüp cânib-i âhirete müteveccih ve müstağrak 'azîz idi. Târîhü'n toköz yüz altmış beşinde fevt oldu. *Rahimehu'llâh*.

[Şeyh Muşlihü'd-dîn- Gündüz Muşlihü'd-dîn]

Birisi dağı 'âlim ü 'ârif Şeyh Muşlihü'd-dîn'dür ki "Gündüz Muşlihü'd-dîn" demekle meşhûrdur. Mezbûr, 'ulûm-ı zâhireyi zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu řarîķ-i taşavvufa meyl gösterüp Zeynîler řarîķatı şeyhi Tâcüd-dîn Efendi hizmetine irişüp ba'dehu anlar vefâtından sonra İstanbul'da seccâdesine oturmuşlardır. Merhûm, 'âbid ü zâhid ve halkdan münķaķı' olup aşlâ namâz içün kendü mescidinden ğayrı bir mescide bir yire çıķmaz idi.

[Şeyh Sinân-ı Erdebîlî]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh Şeyh Sinân-ı Erdebîlî'dür. Merķûm, 'ilm-i taşavvufî Çelebi Hâlife'den görüp tekmîl itmişdür. Merhûm, 'âlim ü 'âbid ve zâhid ü murtâz [293b] ve şâliblere mürşid 'azîz idi ve 'ilm-i rü'yâ ta'bîrinde ğâyet mâhir idi. Merķûm Ayaşofıyye Zâviyesi'nde muķîm olup 'ömri yüzden ziyâde olmuşdı.

[Şeyh Muhyî'd-dîn]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh Şeyh Muhyî'd-dîn'dür. Târîķ-i taşavvufî Çelebi Hâlife'den görüp irşâda mücâz olmışdır. Ba'dehu merķûm Rûmilî'nde İştî[b] nâm şehrde tavaţtun idüp târihü'n toköz yüz kırķ yedisinden sonra vefât itmişdür. Merhûm, 'âbid ü şâlih ü zâhid ve zâviyesinde halkdan kesilüp Cenâb-ı Hakk'a mütevekkil ve müteveccih olmuş idi.

[Şeyh Ramazân Halife]

Birisi dağı 'ârif-i bi'llâh Şeyh Ramazân Halife'dür. Tarîk-i taşavvufi Şeyh Kâsım Çelebi'den görüp ba'dehu anuñ seccâdesine oturmuşdur. Nakl olunur kim merhûm Eski 'Alî Paşa Zâviyesi'nde kendü için tahtadan kürsî şeklinde bir nesne yapıdırup yigirmi beş yıl miqdârı anuñ içinde oturup aşlâ yatmak vâkı' olmamışdur. Ol hâl üzere dâ'im mücâhede ve mu'âmelede olup 'ulemâ ve şulehâdan çok kimesne varup ta'bir-i rü'yâ itdirüp şeref-i muşâhabeti ile müşerref olurlardı. Merhûm, gâyet 'âbid ü zâhid ve murtâz u 'ârif 'azîz idi. Mezbûrdan çok kimesne müntefi' olmuşlardır.

[Şofyalı Bâlî Halife]

Birisi dağı şeyh 'ârif-i bi'llâh [294a] Şofyalı Bâlî Halife'dür. Şeyh Kâsım Çelebi'nün hulefâsındandır. Merhûm, 'âlim ü 'âmil, fuķarâ ve mesâkîni ve müridini, mürşid ü mürebbî ve 'ibâdetde kâ'im ve hudûd-ı şer'i ve âdâb-ı tarîkatı ri'âyet ider 'azîz idi. Merhûm, târihûñ tokuz yüz ellisinden sonra Şofya'da vefât itmişdür ve {merhûmuñ hulefâsından olan Şeyh Nûrû'd-dîn-zâde **nakl** eyledi ki bir gün Şeyh Bâlî Efendi ile ba'de'l-aşr ol yirde bir harman yiri üzerine varup muşâhabet iderdi. Nâgehân bir dereden bir müsâfir kimesne gelüp şeyhe buluşup sırrân ba'zı muşâhabet eyledi. Şeyh dağı biraz ta'accüb eyledi ve ol kimesne gitdükden sonra şeyh eyitdi ki "Şu kişi ne söyledi bildüñ mi?". Eyitdi ki "Bu zemânda Sulţân Süleymân Hân 'asker-i İslâm ile kâfire mülâkî olup kâfiri şıdılar. Ben andan gelürin." didi. Nûrû'd-dîn-zâde dağı eydür ki "Ol kimesne kaçd itdüm ki bulam. Ol adalığı muhkem gezüp andan nâm u nişân bulmadum. Ba'dehu şeyhe ol kimesne kim ola didüm." Eyitdi ki "Hâzret-i Hızır idi." Fi'l-vâkı' sonra gördük ol didügi sâ'atde ceng olup 'asker-i İslâm gâlib olmuşlar.}

[Merkez Muşlihü'd-dîn Halife]

Birisi dağı şeyh 'ârif-i bi'llâh Merkez Muşlihü'd-dîn [294b] Halife'dür. Evvel-i hâlinde dânişmend olup 'ilm-i zâhire iştigâl itmişdür. Ba'dehu tarîk-i taşavvufa meyl eyleyüp Sünbül Sinân Efendi hizmetine irişmişdür ve anuñ yanında tarîk-i taşavvufi hâsıl eyleyüp irşâda mücâz olmuşdur. Merhûm-ı merķûm, ehl-i 'ilm ve maķbûl-semt ve âdâb-ı şer'atı ve âdâb-ı

tarîkatı ri'âyet ider ve tekellüfden 'ârî ve dünyâdan az nesneye kâni', toksan yaşından mütecâviz 'azîz idi. Merhûm, dâ'im halka va'z u naşihat eyleyüp tefsirde kâmil olup *Tefsîr-i Beyzâvî* mü'tâla'asında mâhir idi. Târîhün toktuz yüz elli toktuzunda vefât idüp {İstanbul'da Yenîkapu'da medfündür.}

[Sinân Halife- Ümmî Sinân]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh Sinân Halife'dür ki "Ümmî Sinân" demekle ma'rûfdur. Merhûm, Şeyh Süleymân Halife'nün hulefâsından olup şeyhinden sonra İstanbul'da şeyhün zâviyesinde şeyh olmuştur. Merhûm muhkem cezbeli ve hâl ehli ve mütevâzî' ve fuکارâ ve mesâkine muhib ve halkdan münkatı', kendü hâliyle muqayyed bir 'azîz idi. Merhûm, gâyet yaşlu pîr idi.

['Alâ'ü'd-dîn-i Kâzvânî]

Birisi dahı şeyh 'arif-i bi'llâh 'Alâ'ü'd-dîn-i Kâzvânî'dür. Seyyid 'Alî-i Mağribî hazretlerine muttasıl olup tarîk-i taşavvufi anlardan görmüştür. Sonra şeyhi ile Hamâ cânibine [295a] sefer idüp giderken üzerlerine arslan havâle olup şeyhün fuکارası şeyhi bu hâlden âgâh itdiler. Şeyh dahı buyurdu ki ezân okıyalar. Eyle itdiler. Yine arslan gitmedi. Yine buyurdu ki tekrâr ezân okıyalar ve yine arslan gitmeyüp üçüncü def'a ezân okıdılar. Tekrâr arslan gitmeyicek Şeyh Kâzvânî içlerinden çıkup arslana gözükdü. Hemân arslan gâ'ib oldu. Bilinmedi ki helâk mi oldu, yoksa yire mi geç-di? Şeyhün ahıbbâsı şeyhe Kâzvânî böyle eyledi diyicek şeyh gâzaba gelüp Kâzvânî'yi yanından kovdu ve eyitdi ki "Bizüm tarîkimüzi harâb eyleyüp fesâda virdün." Zîrâ izhâr-ı kerâmet katlarında gâyet büyük ma'siyetdür. Şeyh Kâzvânî dahı yap yap şeyhinden kesilüp gitmek semtine olduğa şeyh dönüp eyitdi ki "Yâ Kâzvânî! Gitme! Sonra peşimân olursun." didi. Ol dahı "Yâ Şeyh! Sen peşimân olursun." didi. Şeyh dahı muhkem gâzab idüp "Yüri! Allâh'ın la'netine!" didi. Min-ba'd şeyh vefât idince merķümü yanına getürmedi. Şeyh vefât itdükde merķüm Kâzvânî şeyhün hulefâsı yanına varup "Beni kabûl eyleñ" diyüp anlar dahı kabûl eylemedi. [295b]

'Âkıbet Şeyh Kâzvânî Mağrib diyârına varup anda şeyh 'arif-i bi'llâh İbn 'Araf'e'den mektûb getürüp kabûl olunmasın recâ eyledi ve mektûbda dimiş ki

“Bir ahad Allāhu te‘ālānuñ kapusından redd olunmaz ve şeyhüñ bunu redd itdüğü te‘dib u ıslāh için idi.” Pes şeyh [‘Ulvān]-ı¹ Hamevî hazretleri dahı merķūmı kabūl idüp küllî terbiye eyledi ve anuñ yanında geregi gibi taḥṣīl-i ṭarīķ eyleyüp ‘ālî mertebelere irişdi. Ba‘dehu mezbūr Rūm’a gelüp ve andan hacca ‘azm idüp Mekke’de mücâveret ihtiyâr eyledi ve {Sulṭān Selīm vâlidesi merķūma irâdet gösterüp mezbūr için Mekke-i Mükerre-me’den bir ‘ālî ribât ve bir ‘ālî nefis ev binâ itdürdi. **Naql olunur ki** merḥūm şeyh, ol binâ tamâm olduğda gelün diyü da‘vet olındukda merḥūm biñ zor ile ol evün kapısı öninde oturup içerü girmeyüp kahve getirüp içerken rahmet-i Hakk’a peyveste oldu ve merḥūm gâyet ile cezbe şāhibi ve ahvâ-li laṭife ve ḥ’âtıra muṭṭalı, şāhib-i ma‘rifet ü kemâl ve ḥulûķ-ı ḥalim ve lezîz-muşāḥabet kimesne idi. Hâlâ Mekke-i Mükerre-me’de bir ‘âlim oğlu olup ol ribât ev anuñ elindedür.}

[Üveys Halife]

Birisi dahı şeyh ‘arîf-i bi’llāh Üveys Halife’dür. Çelebi [296a] Halî-fe’nün hulefâsından olup şāhib-i ma‘arîf ü kemâlât ve zāhid ü müttakî ve müteverri‘ ü ‘âbid ve mütevâzi‘ kimesne idi. Halk merḥūma ziyâde maḥab-bet iderler idi ve merḥūm evâhirinde Şām’a varup andan Mekke’ye varup anda vefât eyledi.

[Dâvūd Halife]

Birisi dahı şeyh ‘arîf-i bi’llāh Dâvūd Halife’dür. Mezkûr, Şeyh Üveys hulefâsındandır. Evvel dânişmend olup ba‘dehu taṣavvufa sülûk itmişdür. ‘Âlim ve ‘âbid ü zāhid kimesne idi ve lâkin zu‘mı bu idi ki kendü Mehdî’ye muķârin olup zemânında Mehdî ḥurûc eyleye. {Ol sebebdan merḥūm katl olınmışdur.}

[Baba Haydar-ı Semerkandî]

Birisi dahı şeyh ‘arîf-i bi’llāh Baba Haydar-ı Semerkandî’dür. H’âce ‘Ubeydu’llāh aḥibbâsına muķârin olup anlardan ṭarīķat görmışdür. Ba‘de-hu mezbūr Mekke-i Mükerre-me’ye varup anda çok zemân mücâvir oldu. Ba‘dehu Rūm’a gelüp ehl-i Rūm mezbûra küllî i’tikâd eyleyüp maḥabbet

1 Yazmada “الوانى”.

eylediler ve Sultân Süleymân mezbûr için Edrinekapısı'nun hâricinde bir mescid binâ idüp mezbûr ol mescidün yanında qarâr idüp evkât-ı hamseyi ol mescidde kılardı ve anda vefât idüp defn olunmuşdur ve merhûm tã'ata mülâzim ve Allâhu te'âlâya dâ'im tazarru'da ve halku'n sözinden incinmez, şâhib-i hużû' u huşû' ve riyâzet [296b] –keş kimesne idi. Nakl olunur ki Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Câmî'nde ramazânda i'tikâfa girüp ol gicelerde ikişer bādām ile iftâr idüp iktifâ itmişdür ve merhûmu'n yanında şağîr ü kebir ber-â-ber idi.

[Serrâclar Şeyhi Amâsiyyeli Şafiyü'd-dîn Hâlife]

Birisi şeyh 'ârif-i bi'llâh Serrâclar Şeyhi Amâsiyyeli Şafiyü'd-dîn Hâlî-fe'dür. Şüfî-i Hâlveti'dür. Zâhid ü 'ârif ve mü'eddeb ve ta'bîr-i rü'yâda mâ-hir ve dâ'im hâlvet ü 'uzlet üzere olur mütevâzî' 'azîz idi.

[Kağlalı Muhyî'd-dîn]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Amâsiyye kurbında Kağlalı Muhyî'd-dîn'dür. Evvel dânişmend tã'ifesinden olup ba'dehu taşavvufa sülûk itmişdür. Merhûm, şâhib-i hâlvet ü 'uzlet ve cemî'-i 'ömrini 'ilme ve 'ibâdete şarf itmiş mücâhid ve ehl-i derc kimesne idi.

['Abdu'l-gaffâr]

Birisi dahı şeyh 'ârif-i bi'llâh Mudurnı'dan 'Abdu'l-gaffâr'dur. Zeyniyye tã'ifesindendir. Şeyh-zâdedür. 'Ulûm-ı zâhiri hâşıl idüp fâ'ik dânişmend olmuşlardur ve ol zemânda tamâm hevâ üzere olup nâgâh bir gice vâkı'asında Edrine'de vâlidini görüp kendüyi muhkem döğüp “Bir dahı bu maķûle fi'l-i kabîh itme.” didi. Merhûm dahı kalķup Edrine'de mutavaţţın olan Şeyh Ramazân'ın hizmetine gelüp tevbekâr oldu ve hâlvete girüp muhkem riyâzet ü mücâhede [297a] eyledi ve anda 'âlî kerâmât ve maķâmâta vâşıl oldu ve şeyh-i mezbûr, merķûm 'Abdu'l-gaffâr'a irşâda icâzet virdi. Ba'dehu merķûm vaţanına gelüp âhîr 'ömrinde anda qarâr eyledi. Merhûm-ı merķûm, mücâhedede bir tabaķa iderdi ki maķdûr-ı beşer degüldür dinürdi ve dâ'im tã'at u 'ibâdet üzerine ve talebeye ders diyüp halka va'z u naşîhat itmek üzere idi ve merhûm her 'ilmden haberdâr olup laţîf haţ ya-

zardı ve 'Arabî ve Fârsî ve Türkî nazm u inşâ iderdi ve gâyet laţîf ve zengîn söylerdi ve merhûm lezîz-muşâhabet ve hânde-rû, saħî vü vefâdâr kimesne idi. Târîhü'n çokuz yüz otuz dördinde vefât eyledi.

[Hekîm İshâk]

Birisi daħı 'âlim ü 'âmil ü kâmil Hekîm İshâk'dur. Merķûm, evvel-i hâlinde şabîb-i Naşrânî olup 'ilm-i hikmetde ve 'ilm-i tıbda ve 'ilm-i mantıkda ziyâde mâhir idi. Şoñra merhûm, Monlâ Luţfî'den mantık ve kelâm okıyup nâgâh bir gün kelâmları 'ulûm-ı İslâmiyye'den bahş itmek iktizâ idüp Monlâ Luţfî İslâm'ın haķ olması delillerini takrîr eyledi. Żarûrî merhûm Hekîm İshâk daħı mu'terif olup Müslimân oldu. Ba'dehu 'ilm-i tıbbî ve hikmeti terk idüp İmâm Ğazâlî'nün te'liflerini ve İmâm-ı Fahrü'l-İslâm [297b] Pezdevî'nün taşniflerini mü'tâla'a idüp anlar ile 'amele güşiş eyledi ve 'ilm-i fıkhî kemâliyle taħşîl eyleyüp dâ'im kitâb ile ve sünnet-i resûl ile 'amel itmege dürüşdi ve İmâm-ı A'zam hâzretlerinin *Fıkh-ı Ekber*'ine bir laţîf şerh söylemişdür illâ bu deñlü var ki merhûm Hekîm İshâk řarîķ-i taşavvufî inkâr itmişdür. Ol daħı 'aceb degüldür. Zîrâ merhûm anlaruñ zevķine vâşıl olmamışdur. **Naķl** olunur ki şoñra merhûm bu inkârdan rücû'eylemişdür.

[Şeyh Ahmed Çelebi]

Birisi daħı 'âlim ü 'âmil Şeyh Ahmed Çelebi'dür. Anķara'dandır. Evvel-i 'ömrinde 'ilm-i zâhire iştiğâl idüp ba'dehu řarîķ-i taşavvufa sülûk idüp semt-i Hâlvetî'de olmuşdur. Ba'dehu vaţanında karar idüp halka va'z u naşîhat semtine sâlik olup her kimse kim merhûmuñ va'zına hâzır olsa elbette merhûmı rûhî gibi sevüp aradan getürdi. Târîhü'n çokuz yüz ellisinden şoñra vefât itmişdür.

[Şerîf Murtaşâ-zâde 'Abdu'l-muţţalib]

Birisi daħı 'âlim Şerîf Murtaşâ-zâde 'Abdu'l-muţţalib'dür. Seyyid Murtaşâ 'Acem'dendür. Şaħîhü'n-nesebdür ve şâhib-i ma'rifetdür ve laţîf, hûb hat-nüvisdür ve nice muşhaflar yazup yazduğı muşhaflara pâdişâhlar [298a] şalib ü râğîb olmuşdur ve Rûm'da naķîbü'l-eşrâf olmuşdur ve mezbûruñ oğlı

dağı hûb haţ yazup 'Arabî ve Fârsî ve Türkî nazm u inşâya kâdir idi. Ba'de-hu mezbûr tarîk-i taşavvufa meyl idüp Şeyh Vefâ hazretleriyle muşâhabet itmişdür ve anlar vefât itdükden sonra Tuzla'dan Şeyh Yahyâ ile mukârin olup anuñ yanında halvete girmişdür ve andan irşâda mücâz olmuşdur ve mezbûra şeyh kızın virüp dâmâd idinmişdür ve merhûm halveti ihtiyâr itmeyüp da'im halkla ihtilâf üzere idi. Merhûm, gâyet lezîz-muşâhabet ve nevâdir-güy, şâhib-i ma'ârif ü kemâlât olup bi'z-zarûrî merhûma tabî'at meyl iderdi. Târîhüñ [toğuz] yüz elli beşinde Burusa'da vefât eyledi.

['Abdü'l-mü'min]

Birisi dağı şeyh-i 'âlim 'Abdü'l-mü'min'dür. Seyyid 'Alî-i Mağribî hazretlerinüñ tarîkindendür. Burusa[yı] vatan tutup halka da'im va'z u naşihat iderdi ve halk hâkkinda iki fırka olmuşdur. Kimi iyiliginde ve kimi kemliginde idi ve bi'l-cümle merhûm Melâmiyye tarîkinden olup ol tarîkuñ muktezâsı oldur ki kendülere sû-i zann itdirür. Ba'zı nesne göstermek âdâb-ı tarîkatlarındanur ve illâ şeyh-i mezbûruñ eyü kimesne [298b] olduğında şübhe yoktur.

[Şeyh Şücâ'- Mecnûn Dede]

Birisi dağı Şeyh Şücâ'dur. Halvetî'dür. Küçükden şüfî olup muhkem mücâhedeler itmişdür ve Kızıla'ta'da halkdan münka'tı olup anda bir mevzî' binâ idüp üç yıl miqdârı anda 'ibâdete meşğûl olmuşdur. **Naql** olunur ki Şeyh Şücâ'ın şeyhi haste olup müridlerine emr eyledi ki teveccüh ideler, görelor, kendü yirine kâ'im-makâm olur kim olur, cümlesi teveccüh idüp merhûm Şeyh Şücâ'ı görüp ol müsteħak olduğu cemî'sine irşâd olındı. Anlar dağı mezbûrı getürüp şeyhüñ vefâtından sonra makâmına geçürdiler. Merhûm ümmî 'azîz olup lâkin ahvâl-i tarîkı, esmâ tarîkini ve dağı esmânuñ uşûlini ve fûrû'nı ki ol tarîklerinüñ aşlıdur tamâm bilürdi ve merhûma ekser-i zemânda cezbe gâlib olup sözinde ve fi'linde ihtilâlden hâlî degül idi. Ol cihetden halk mezbûra "Mecnûn Dede" dirlerdi. **Hikâyet** olunur ki merhûm vefât itmezden bir ay mukaddem mevtini ma'lûm idinüp ahbâb u aşhâbına vedâ' eyledi. Allâhu te'âlânuñ likâsına iştiyâk izhâr eyledi ve târihüñ toğuz yüz ellisinde [299a] vefât eyledi.

[Ahmed Çelebi bin Merkez Muşlihü'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Merkez Hâlife oğlu Ahmed Çelebi'dür. Merhûm, 'ilm-i 'Arabî'yi ve 'ilm-i tefsîri ve hadîsi babasından okıyup babasından 'ilmde fâ'ik olmuştur. Ba'dehu taşavvuf semtine sâlik olup mezbûrdan çok kimesne müntefi' olmuşlardır ve merhûm, ba'zı mesâ'il-i şer'iyede bir risâle yazmıştır. Taşavvufî tahşil itdi ve halka va'z u naşîhata meşğûl olup çok kimesne müntefi' olmuştur. Merhûm târîhün toköz yüz altmış üçünde vefât eyledi.

[Germiyânî Şeyh Nürü'd-dîn Hamza]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil Germiyânî Şeyh Nürü'd-dîn Hamza'dur. Evvelâ mezbûr, 'ilm-i zâhire iştiğâl idüp ba'dehu taşavvuf semtine rağbet gösterdi. Şeyh Sünbül Hâlife'nün hizmetine irişmiştir. Andan Bahâ'ü'd-dîn Şeyh Mehemmed Çelebi hizmetine varup tamâm mertebe şeyhün makbûli oldu. Haylî zemân hizmetinde olmuştur ve merhûm-ı merķûm mübârek ve dindâr ve ehl-i tevâzu' ve haķ-güy ve âdâb-ı şerî'atı ri'âyet ider ve dostlarına vefâdâr 'azîz idi ve târîhün toköz yüz altmış beşinde vefât eyledi.

[Şeyh Tâcü'd-dîn İbrâhîm- Çıplak Sarı Sultân]

Birisi dahı 'ârif-i bi'llâh Şeyh Tâcü'd-dîn İbrâhîm'dür ki "Çıplak Sarı Sultân" [299b] demekle meşhûrdur. Merhûm-ı merķûm, 'âlim, zâtu'llâh ve şifâtu'llâha 'ârif 'azîz idi ve şâhib-i makâmât-ı âliye vü kerâmet ü velâyet ve dâ'im Rabbü'l-'izzet cânibine müteveccih ve mutazarrî' ve halkdan münkaṭı' olmuş idi ve merhûm-ı merķûm şâhib-i semt ve bülend-meşreb, şâhib-i şühûd ve mu'âmele ma'a'llâh kimesne idi ve merhûm Mağnisa kurbında bir köyde vaṭan tutmuş idi ve merhûmdan çok velâyet ü kerâmet menķûldür. Cümleden birisi merķûm bir gün bir yire sefer idüp giderken kendü yoldaşlarına zemânı degül iken bir tâze ķaysî virdi. Birisi dahı budur ki kendü mescidinden bir halı uğurlanup şeyh aslâ muķayyed olmamıştır. Ba'dehu aḥıbbâsından ba'zısı şeyhe ibrâm idüp "Elbette şu halı bulunmak gerekdir." diyicek şeyh dahı eyitdi ki "Fülân köyde fülân ağacın dibinde ķar altında halı medfûndur." Fi'l-vâķi' varılup halıyı şeyhün didügi yirde buldılar. Şubaşı ol yirün şâhibini tutup sen hırsuzsun diyü incitdi. Şeyh

dağı “Bu kimesnenün haberi yokdur, şalivir.” didi. “Halıyı fülân köyden fülân kâfir almış idi.” didi. Vâkı‘a ol kâfiri getürdiler. **[300a]** Ol kâfir ikrâr idüp eyitdi ki “Benüm bu vaz’dan murâdum şeyhi görüp deñemek idi.” diyüp şeyhün öninde Müslimân oldu. Birisi dağı bu idi ki cebinden aqçe çıkarup harcanurdu. Şüretâ lâzım olan miqdâr aqçeyi seccâdesi altından çıkarup virürdi. Ba’zı kimesneler seccâde altında çok mâl var şanup şeyh kalkıdukdan soñra seccâdenün altını gördi, hiç nesne bulunmadı. Yine derhâl şeyh gelüp seccâdesi üzerine geçüp kemâ-kân harc itmege başladı. {Birisi dağı bu idi ki bir büyük sahtiyân torbası var idi. İçinde her cins ta‘âm-dan var idi ve günde mālâ-nihâye müsâfirlerine ve zâ’irine şofra çıkardı ve ol torbadan kendü eliyle alup ol sofralara qor idi ve yimek hürdelerini yine ol torbaya qor idi. Hergiz ta‘âm dükenmeyüp ve ol torba tefâvüt dağı itmez idi.} Hâşılı merhûm ma‘ârif-i zevkiyyede ve takvâda ve vera‘da ve kerâmetde ta‘bîr olunur tabaqa degül idi.

Merhûm, târihün toquz yüz altmış ikisinde vefât idüp {hâlâ mezâr-ı şerîfi anda ‘alî ziyâretgâhdur. Merhûm-ı mağfûrı Sulţân Selim Hân’uñ vâ-lidesi varup ziyâret **[300b]** itmişdür. Dâ’im ekâbir ü a’yân cenâbına varup du‘âsını iltimâs iderler idi ve hergiz qatında anlaruñ fuqarâ ile farqı yoğdı.}

[Kalendar-hâne İmâmı Şeyh Muhyi’d-dîn]

Birisi dağı ‘âlim ü ‘ârif Kalendar-hâne İmâmı Şeyh Muhyi’d-dîn Halî-fe’dür. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup geregi gibi tahşil-i ‘ilm ü fazl eylemişdür. Ba’dehu taşavvuf semtine sâlik olup Karamanî Şeyh Habîb Efendi ile muşâhabet eyleyüp ve Şeyh Vefâ hazretleriyle dağı Seyyid Ahmed-i Buḥârî hazretleriyle muşâhabet itmişdür. Mezbûr, Kalendar-hâne Câmî’i-ne hem imâm ve hem ḥaṭîb olmuşdur ve târihün toquz yüz ellisinde vefât eyledi.

Merhûm-ı merķûm ‘ulûm-ı ‘Arabî’yi ve tefsîri ve ḥadişi ve uşûli ve fûrû’ı laṭîf bilürdi. Dâ’im ‘ilme ve ‘ibâdete meşğûl olup ḥalkdan münḳatı‘ idi ve Cenâb-ı Rabbü'l-‘izzet’e müteveccih ve muḳbil idi. Evinden ve câmî’den gayrı yir bilmez idi. Mübârek yüzinde nûr-ı şalâḥ zâhir olup müşâhede olunurdu ve ‘ömr-i şerîfi yüz yaşına ḳarîb olmuş idi.

[Muşlihü'd-dîn]

Birisi dahı şeyh-i şâlih Muşlihü'd-dîn'dür. Seyyid Ahmed-i Buhârî'nün hulefâsındandır. Merhûm İstanbul'da Tâşlık Zâviyesi'nde sâkin olup târîhü'nîn toköz yüz altmış hudûdında vefât eyledi. Merhûm, nûrânî [301a] pîr ve 'âbid ü zâhid ü şâlih ve halkdan münka'atı' ve kendü aşhâbınu'n terbiyesiyle mu'kayyed bir mübârek 'azîz idi.

Ba'dehu erbâb-ı fazl u kemâl ve erbâb-ı 'izz ü i'kbâlün cenâb-ı 'âlî-menâb-larına rûşen ve mübeyyen ola ki bu ma'halle gelince vâkı' olan terceme 'al-lâme-i zemâne ve fehâm-e-i yegâne Tâşköpri-zâde'nün *Şakâ'ik*'inde olan 'ulemâ ve meşâyihî tâ'ifesi idi ki lisân-ı 'Arabî'den lisân-ı Türkî'ye terceme olunup bu kitâb-ı le'âfet-tâbda derc olındı. Lâkin zıkr olan 'ulemâ ve meşâyihü'nî tafşilî ahvâlinde icmâl olınan ma'hâlde bu hâkîr-i keşirü't-takşîr Seyyid Muştâfâ meblağ-ı 'ilmüm olan ziyâde ve taşarrufı îrâd idüp bu kitâbda zıkr itmişümdür ve andan sonra selâtin-i âl-i 'Oşmân *medda'llâhu devle-temum ilâ-âhîri'z-zemân* ekşerî 'ulemâ-i a'yândan olup bu cerîde-i la'tîfede ve harîta-i şerîfede zıkr olınmaları münâsib görilmeyüp ber-vech-i icmâl ahvâl-i şerîfeleri zıkr olınmışdır ve merhûm Tâşköpri-zâde kendülerin zümre-i 'ulemâ ve meşâyihü'nî ahîrinde zıkr idüp eyitmişdür ki "Bu denlû sa'âdât-ı a'yân-ı kibâra bir hizmetkâr lâzım olmağın bi'n şerm [ü] hicâb ile kendüyi ahîr-i kitâbda zıkr itmegi şavâbdan dür görmedüm." diyüp [301b] eyitmişdür ki:

[Tâşköpri-zâde]

Bu fakîr Ahmed ibn Muştâfâ bin Halîl târîhü'nî toköz yüz birinde velâdet itmişdür. Ba'dehu babamdan 'ulûm-ı edebîyyeyi ve 'ulûm-ı 'Arabîyyeyi ber-vech-i itkân u ahkâm kıra'at itmişümdür. Ba'dehu 'ilm-i mantıktan ve 'ilm-i kelâmdan ve 'ilm-i hikmetden ve 'ilm-i me'âniden kütüb-i mu'tebere okıyup ba'dehu fuzalâ-yı Rûm'dan kâdî-'asker Muhyî'd-dîn Çelebi'den ve Kocavî Seydî Çelebi'den ve Mîrim Çelebi'den ve fâzıl-ı menûn [Mağûş]'dan ve 'ilm-i kelâmdan ve 'ilm-i me'âniden ve 'ilm-i tefsîrden ve 'ilm-i hey'etden ve 'ilm-i hadîşden *Buhârî* ve *Şifâ* ve 'ilm-i cedelden ve 'ilm-i hilâfdan ve sâ'ir 'ulûm-ı a'klyye ve 'Arabîyyet'den tamâm vech üzerine

ķırâ'at idüp ba'dehu târîhüñ toķuz yüz otuz birinde Dimetoka'da müderris oldum ve anda *Muṭavvel*, *Hāṣiye-i Tecrîd* ve *Şerḥ-i Ferā'iz* derslerin didüm. Ba'dehu târîhüñ toķuz yüz otuz üçinde Hâcî Ḥasan-zâde müderrisi oldum. Andan daķı 'ulûm-ı nâfi'a naķl eyledüm ve anda müderris iken *Kitâb-ı Mesâbih*'i tamâm naķl eyledüm ve toķuz yüz otuz beşinde Şevvâl ayında vâlidüm fevt olup İstanbul'da defn olındı. Ba'dehu Kâlender-ḥâne'ye müderris olup anda daķı 'ulûm-ı nâfi'a naķl eyledüm, ders didüm ve târîhüñ toķuz yüz kırķ [302a] dördinde Muşṭafâ Paşa müderrisi oldum. Ba'dehu Üç Şerefeli'nün birine müderris olup târîhüñ toķuz yüz kırķ altısında Şaḥn'a geldüm. Elli birde Edrine'de Sultân Bâyezîd'e müderris olup ba'dehu elli ikide Burusa ķâḍısı oldum ve toķuz yüz elli dördinde ma'zûl olup tekrâr Şaḥn'a geldüm. Ba'dehu toķuz yüz elli beşde İstanbul ķâḍısı olup ve târîhüñ toķuz yüz altmış birinde göz ağrısı 'arîz olup gitdükçe müşteddet olup 'amel-mânde olduķı cihetden ķazâdan ma'zûl olup günde yüz akçe teķâ'üd vazîfesi ta'yîn olındı ve merḥûm eydür ki "İlm-i şerîfe iştiğâlüm zemânında 'ilm-i tefsîrden ve 'ilm-i uşûl ve fıkhdan ve kelâmdan ve 'Arabîyyet'den çok müşkil ve mühim yirlerde laṭîf ḥall ü taşarruf idüp otuzdan ziyâde risâle yazmışumdur. İllâ mevânî-i rûzgârdan şaḥîfe-i beyâza çıkarmağa mâni' olmağın ekşeri müsevvedede ķalmışdur." Allâh sübhânehu ve te'âlâ iki cihânda yüz aķlıķı müyesser idüp 'ulemâ-i âlemîn ve enbiyâ-yı mürselîn zümresinde ve anlaruñ taḥt-ı şefâ'at ve ḥimâyetlerinde ḥaşr eylemek müyesser eyleye, âmîn.

[302b] HĀZĀ ZAMĪME-İ ŞAKĀ'İKU'N-NU'MĀN

الحمد لله الذي زين سماء الوجود بنجوم العلماء، ورفع أقدارهم¹ بترجيح مداد دواتهم على دماء الشهداء، وقال الله تعالى في شأنهم المصون ﴿وَمَا يُغْلُهَا إِلَّا الْعَالَمُونَ﴾²، والصلاة والسلام على كاشف الغمة الذي قال: «طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة»³، وعلى آله الكرام النبلاء وأصحابه العظماء العلماء.

Ve ba'du, bu hâķîr [ü] faķîr kaşd itdüm ki bu *Şakā'îku'n-Nu'mān*'da ismleri yād olunmayan 'ulemā-i kibār ve meşāyih-i emcāddan ba'zı meş-hûrlardan bu cerîdede zıkr idüp aḥbāb-ı ulu'l-elbāb du'ā-i cemil ve şenā-yı cezilllerine mazḥar olam.

Bāb merḥûm Sulṭān Süleymān Hān devletinüñ 'ulemāsından

[Ebu's- Su'ūd bin Şeyḥ Yavşî- Müftî Ebu's-Su'ūd Efendi]

Biri şeyḥü'l-İslām ve müftiyyü'l-enām, keşşāfü'l-mufaşşalāt, ḥallā-lü'l-müşkilāt, sulṭānü'l-muḥaḳḳikîn ve senedü'l-müdekkikîn, el-fāzî-lü'l-'allāme ve baḥrü'l-feḥḥāme Mevlānā Ebu's-Su'ūd bin Şeyḥ Yavşî'dür. Merḥûm u mağfûr [303a] İskilib'de neşv ü nemā bulup tâzeliginde İstanbul'a gelüp ekşer-i 'ulûm-ı mu'tebereyi babası Şeyḥ Meḥemmed Yavşî'den okıyup ba'dehu Mü'eyyed-zāde ḥizmetine irişüp anda tekmil-i fezâ'il ve kemâlât itmişdür. Ba'dehu babası zemânında merḥûma otuz aķçe 'ulûfe olup ol sebebden merḥûm u mağfûr Sulṭān Bāyezîd'ün elin öpmişdür. Ba'dehu merḥûma yigirmi aķçe ile Eynegöl Medresesi virilüp ḳabûl itmeyicek ol eşnāda Mîrim Çelebi ki kendünün ana cânibinden ḥışmıdur ḳādî-'asker olup merḥûma otuz aķçe ile Eynegöl Medresesi'n muḳarrer itdirmişdür. Ba'dehu merḥûm beş on gün ma'zûl olup şoñra İstanbul'da Dāvūd Paşa'ya müderris olmışdur. Andan Maḥmūd Paşa müderrisi olup ol eşnāda Muştafâ Paşa, Gekbüze Medresesi'n binā idüp bir ḳābil ehl-i 'ilm arayup merḥûmı ol medreseye lâ'ik görmegin merḥûmı anda ilettiler ve merḥûm Muştafâ Paşa fevt olmağın merḥûm ol medresede toḳuz yıl

1 Yazmada "أقارهم".

2 Ankebut Sûresi 43. âyetten kısmî iktibas: "İşte biz, insanlara bu misalleri anlatıyoruz **ama bunların hikmetini gerçek bilgi sahibi olanlardan başkası kavrayamamaktadır.**"

3 "İlmi talep etmek kadın erkek her Müslümana farzdır." Bkz. İbn Mâce, *Sünen*, "Sünne", 17 (no. 224).

miğdârı eglenmişdür ve merhûm vâlidüm Emîr Hasan Efendi ol zemânda merhûmuñ dânişmendi **[303b]** olup ol müddetde merhûm monlâdan *Tel-vîh*¹'i cemî'-i müte'allikâtla okıymışdur. Ba'dehu merhûm Burusa Sulţâniyyesi'ne varup anda eglenmeyüp Şahn'a gelmişdür. Ba'dehu Burusa kâdîsı olup andan İstanbul kâdîsı olmışdur. Ba'dehu Sulţân Süleymân Budin¹ seferin idüp anda iken merhûma hükm gönderüp Rûmili kâdî-askeri eyledi. Merhûm dahı cihâz-ı sefer görüp varup pâdişâha mülâkî oldu ve altı yıl miğdârı kâdî-asker oldu. Ba'dehu Çivi-zâde fetvâdan ma'zûl olup merhûma manşib-ı fetvâ tevcih olındı.

Merhûm gâyet 'âkıl ve nüktedân ve fâzıl ve her 'ilmde baħr-i bî-pâyân, laţifü'l-kelâm ve raķikü'l-fıkr, huşûşâ 'ilm-i fûrû'ı ve uşûl ü tefsirde ve 'ilm-i me'ânî vü beyânda ve 'ilm-i naħv ve sâ'ir 'Arabîyyet'de mâhir ü kâmil 'allâme-i zemâne idi. 'Arabî kaşâ'id söylerdi ki degme bir faşih ü belig inşâdına kâdir degül idi ve lisân-ı Türkî ve Fârsî ve 'Arabî'de bî-nazîr inşâ vü nazm söylerdi. Fûrû'dan büyü'a ve hazır u ibâhata birer laţif risâle söylemişdür ve bir 'azîmü's-şân tefsir söylemişdür ki ilâ-hâze'l-ân kimesne böyle bir te'lîf-i müfid ü laţif **[304a]** itmemişdür. Merhûm târihüñ sekiz yüz toksan altı Şafer ayında vücûda gelüp tarihüñ toktuz yüz seksen ikisinde vefât itmişdür ve seksen altı yıl 'ömr sürmüşdür ve hergiz 'ömrinde merhûm 'izzet ü sa'âdetden hâlî olmamışdur, altmış altı yıl menâşib-ı 'âliyede olup otuz yıl ancak manşib-ı fetvâda olmuşdur ve merhûmuñ fetvâda cevâbları sâ'ir müftiler cevâbı gibi degüldür. Gâyet rengin ve daķıkıdır. Cümlesin tâlîbler cem' idüp bir *Tatarhân* gibi bir kitâb olmuşdur. Hâlâ çok kimesne yazılıp müntefi' olurlar ve merhûmuñ namâzı Sulţân Mehemmed Hân Câmî'i'nde kılınıp şalâtına 'amme-i 'ulemâ vü meşâyiħ ü vüzerâ vü a'yân ve kâffe-i halk hâzır olup ba'dehu Ebâ Eyyüb-ı Enşârî civârında gitdü. Hâl-i hayâtında binâ itdügi mektebün öninde medfûndur.

Merhûm u mağfûr uzun boylu ve aķ şakallu ve şâhib-i vaķâr ve laţif âdâb ve yufka bağırlı ve gözi yaşlu dâ'im Cenâb-ı Haķķ'a müteveccih ve Rabbü'l-'izzet'ün zıkr ü havfı dilinden gitmez ve enbiyâ-yı kirâmı ve aşhâb-ı 'izâmı ve şer'-i muḥahharı gâyet ta'zîm ve tevkîr idüp fetvâlarında aşlâ ehl-i hevâ ve feseķa ruḥşat fehm olınan yire uğramak muḥâl **[304b]**

1 Yazmada bazen Budin bazen Budun olarak imla edilmiştir. Metnin tümünde Budin olarak yazıldı.

idi ve bi'l-cümle rûzgâr hayli çokça devr eylemek gerekdür ki eyle bir fâzıl u kâmilü'l-vücûd kimse zâhir eyleye. *Rahîmehu'llâhu te'âlâ.*

[Şamsunlı-zâde Mehemmed Çelebi]

Birisi dağı 'âlim ü kâmil Şamsunlı-zâde Mehemmed Çelebi'dür. 'Âlem-i şebâbından 'ilme iştiğâl idüp 'izz ü sa'âdetde ve huzûr u refâhiyyetde neşv ü nemâ bulmuşdur. Ba'dehu zemânesi fuḫahâsından okıyup İstanbul'da Murâd Paşa'ya ve ba'zı medârise dağı müderris olup ba'dehu Burusa Sulṭāniyyesi'ne müderris olmuşdur. Andan Şah'n'a müderris olup ba'dehu Edrine'de Sulṭān Bâyezîd Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu mezbûra Haleb kâdîlığı virilüp andan Şâm kâdîlığı virilüp andan ma'zûl olup geldükde mezbûra 'Arabistân teftîşini virilüp ol eşnâda Sulṭān Süleymân Hân dağı 'Acem seferine varup Haleb nevâhîsinde şikâra çıkmış iken merḫûm Şamsunlı-zâde gâyet şöhrete mâ'il olmağın bir kaç yüz kimesne ile bir şahrâdan belürüp Sulṭān Süleymân'ın yanında âdem az olmağın bu cem'iyetden kocunup âdem gönderüp varuñ görûn diyü varan âdem 'Arab, 'Acem müfettişi Şamsunlı-zâde'dür diyicek merḫûm incinüp müfettiş bu deñlü âdemi neyler diyü mezbûrı ma'zûl [305a] eyledi. Ba'dehu merḫûm Sa'dî Çelebi kendüye meşrûṭ olan Sulṭān Bâyezîd Medresesi'nden ferâğat idüp ol târîḫde medrese-i mezbûre merḫûma virildi. Ba'dehu merḫûma Burusa kâdîlığı virilüp andan Edrine kâdîlığı virildi. Andan İstanbul kâdîsı olup andan ma'zûl olup merḫûma günde yüz akçe 'ulûfe oldu ve nice müddet merḫûm ma'zûl olup ba'dehu ziyâde deyni olmağın târîḫûn ṭoḫuz yüz yetmişinde Haleb kâdîlığı virildi. Ba'dehu andan dağı ma'zûl olup İstanbul'a geldükde târîḫûn ṭoḫuz yüz yetmiş üçinde vefât eyledi.

Merḫûm, 'âlim ü şâlih ve kerîm-ṭab' ve ziyâde saḫî ve bülend-himmet ve 'âlî-şân ve laṭîf-fehm ve ḥasenü'l-keḫâm ve ḳazâsında maḳbûl sîret ve gökçek ṭarîḳat ve muḫibb-i fuḳarâ vü meşâyih bir kimesne idi ve ifrâṭ ile sehâsı sebebiyle bu deñlü manşıblarda kem olmuşdur. Mezbûra aşlâ gınâ gelmeyüp deynenden ḫalâş olmadı.

[Niksârî Muşlihü'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil ve muḥaqqıḳ Niksârî Muşlihü'd-dîn'dür. Merḥûm zemânesi 'ulemâsından okıyup taḥşil-i 'ilm itmişdür. Ba'dehu Ḥüsâm Çelebi hizmetine irişüp andan Rûmî'nde Ẕaraferye müderrisi olmuşdur. Andan Alaşehir müderrisi olup andan Edrine'de Taşlık müderrisi olmuşdur. Andan [305b] İstanbul'da Pîrî Paşa müderrisi olup andan Çorlı'da elli ile müderris olmuşdur. Andan Mağnisa Sulṭāniyyesi'ne müderris olup andan Burusa'da Murâdiyye Medresesi'ne müderris olup andan Bağdād'a kâḏî olmuşdur ve andan Haleb'e kâḏî olup ve andan Burusa'ya kâḏî olmuşdur. Andan ma'zûl olup seksen akçe ile Ayaşofıyye müderrisi olmuşdur ve andan Edrine'ye kâḏî olup andan İstanbul kâḏısı olmuşdur. Andan bir ḥuşuş için ma'zûl olup günde yüz akçe vazife ta'yîn olındı. Ba'dehu İstanbul'da yüz akçe ile Dârü'l-ḥadîs Medresesi'ne müderris olup anda müderris iken târîḥün toḳuz yüz altmış beşi ḥudûdında vefât eyledi.

Merḥûm-ı merḥûm, 'âlim ü fâzıl ve müdeḳḳıḳ, her 'ilmden ḥaberdâr, ḥuşuşâ fıḳh ve uşûl ve ḥadîsde ve tefsîrde mâhîr idi ve ziyâde şâlih ü 'âbid olup ekşer-i 'ömrini şalâḥ u ṭâ'atde geçürüp her ferde ḥayr ḳann idüp ve ebnâ-yı zemândan ihtilâṭdan el çeküp kendü işlâḥ-ı nefsi ile muḳayyed bir kimesne idi ve ḡâyet laṭîf-ḥulḳ ve leṭâ'if-güy ve ḥuluvvü'l-kelâm, şâhib-i ḥayr u vaḳâr kimesne idi. Lâkin merḥûm nev'-i ḡaffetden ḥâlî olmayup bu nesy evzâ'ı çok idi ve libâs u 'imâmesi olduğça olup tekellüfden [306a] 'ârî bir kimesne idi.

[Karamanî Hâmid Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Şeyḫ Dāvûd oğlu Karamanî Hâmid Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Kâdirî Efendi hizmetine irişüp andan Burusa'da Ḥusreviyye Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu andan Veliyyü'd-dîn-zâde Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Dāvûd Paşa Medresesi'ne müderris olup Gekbüze Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Mağnisa Medresesi'ne müderris olup andan Şeh-zâde Sulṭân Meḥemmed Ḥân Medresesi'ne müderris olmuşdur. Evvel anda müderris olan mezbûrdur. Ba'dehu mezbûr Şâm'a kâḏî olup ve andan Haleb'e kâḏî olmuşdur. Ba'dehu Mısr'a kâḏî olup ve andan ma'zûl olup

toğsan akçe ile Ayaşofıyye Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu Bursa kâdîsı olup andan İstanbul kâdîsı olmuştur ve andan Rûmili kâdî-askeri olup toğuz yıl mikdârı anda karar itmiştir. Ba'dehu mezbûr ma'zûl olup günde yüz elli akçe vazîfe ta'yîn olındı ve merhûm Ebu's-Su'ud Efendi fevt olduğdan sonra manşib-ı fetvâ mezbûr Hâmid Çelebi'ye ısmarlanup iki yıldan ziyâde fetvâ hizmetinde oldu. Ba'dehu merhûm târîhûn toğuz yüz seksen dördünde fevt [306b] olup yiri Kâdî-zâde Efendi'ye tevcih olındı.

Merhûm Hâmid Çelebi, 'âlim ü fâzıl ve hâfız-ı mes'îl ü mühimmât ve şâlih ü mütediyyin ve zâhid ü müttakî ve ziyâde Allâhu te'âlâdan havf ider, bu bâbda bir ahâdden havf itmez idi ve kavî-mizâc ve müteşallib ve şâhib-i hayr ve muhibb-i fuqarâ vü meşâyih ve 'ilmi ile âmil ve dindâr ve laţîfî'l-kelâm ve nevâdir-gü y ve laţîf-semt ve 'âlî-himmet ve hayl u haşem ve fâhr u riyâset sever kimesne idi.

Merhûm-ı merķûm İstanbul'da evi kurbında bir laţîf câmî' ve mülâzımîne meskeni için bir 'âlî ribât bünyâd itmiştir ve merhûm 'âlim ü fâzıl olup 'ilm-i kelâmda ve 'ilm-i tefsîrde ve fûrû' u uşulde kâmil kimesne idi. Fıkhdan dört mücelled bir nâfi' 'azîmü's-şân kitâb te'lîf itmiştir ve merhûmuñ kendü ağzından işitdüm eyitdi ki: "Elli yıldur 'ilm-i fıkha meşğûlüm. Bu gün bir mes'ele su'âl olındı. *Nihâye*'de görmüş idüm. Gayrı yirde bulımadum. Anuñ ile fetvâ virdüm. Ol mes'ele budur ki bir kimesne dişini çıkarup ba'dehu gümüş til ile yirine berkitse şer'an câ'iz olur mı? *Nihâye*'de eydürür ihtilâf itmişlerdür. Ba'zılar dimişlerdür ki diş 'azmdür ve ba'zılar dimişler ki taraf-ı 'aşabdır. 'Azım olduğu taķdırce şâhirdür. Taraf-ı 'aşab olduğu taķdırce [307a] necisdür. Şâhîh kavî-i evveldür."

[Monlâ Pervîz]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Monlâ Pervîz'dür. Merhûm [nişancı]¹ kullarından olup tâzeliginde 'ilme meşğûl olup taħşîl-i 'ulûm idüp zemânesi fużalâsınuñ şeref-i hizmetleriye müşerref olmuştur. Ba'dehu merķûmı Sulţân Süleymân Hân'a bağışlayup ol sebebden mer'î olup evvelâ merķûma otuz akçe ile Maħmûd Paşa Medresesi virilmiştir. Ba'dehu İbrâhîm Paşa Medresesi virilüp ba'dehu merķûm Muştafâ Paşa Medresesi'ne gelüp

1 Yazmada "افسانجی".

andan Edrine'de Dârü'l-hadîs Medresesi'ne varmışdır. Andan Şah'n'a gelüp ve Rûmili kâdî-askeri olan Ebu's-Su'üd Efendi ile bir mes'eleda nizâ'ları olup ol cihetden divân-ı 'âliye varup bahş itmişdür. Ba'dehu mezbûr ma'zûl olup tekrâr Şah'n'a gelmişdür. Andan Bağdâd kâdîsı olmuşdur ve andan Haleb'e kâdî olmuşdur. Ba'dehu ma'zûl olup İstanbul'a gelüp seksen akçe ile merkûma Şah'n Medresesi virildi ve manşib elin öpmeye Vezîr Rüstem Paşa'ya vardukda degirmen huşûsında olan hüccetüñe cümle mevâlî imzâ idüp Pervîz Efendi imzâ itmemişdi. Rüstem Paşa ol hinde hücceti koyın-dan çıkarup imzâ olunmasın murâd itdükde mezbûrın bu şakalı [307b] cehenneme yakmak istemem diyüp imzâ itmedi ve kalkdı gitdi. Rüstem Paşa mezbûra incinüp medreseyi elinden aldurdı. Ba'dehu mezbûr tekrâr Haleb kâdîsı olup Haleb'e girdüğü gibi Şâm kâdîlığı hükmi gelüp Şâm'a kâdî oldu ve andan Mısr'a kâdî olup andan Edrine'ye kâdî oldu ve andan İstanbul'a kâdî olup ba'dehu Anaṭolî cānibine kâdî-asker oldu ve Sultān Süleymān Hān ile Sigetvar seferine gidüp Sultān Selīm pādīshāh olıcaḡ anda seferde mezbûrı Hāmīd Çelebi ile ma'zûl eyledi ve merhûma günde yüz akçe 'ulûfe oldu. Ba'dehu Ebu's-Su'üd Efendi'den sonra manşib-ı fetvâ merkûma teklîf olunup qabûl eylemedi ve sonra Mekke-i Mükerrreme kâdîsı olup ol diyâr-ı celilede vefât eyledi.

Merhûm-ı merkûm, 'âlim ü fâzıl ve muḡakkıḡ ve laṭîf-ṭab' ve şāḡhib-vaḡâr ve laṭîf-fehm ve selīm-ṭab', şūfî, şāfî ve şāliḡ ü 'âbid ve zāḡhid ü dindār u müteşerri' ve dā'im Allāhu te'ālādan ḡavf üzere olup evḡāt-ı ḡam-sede mescide muvāzebet ider, 'ibādet ü ṭā'atde ḡā'im ve mürṭāz ve şabûr u ḡalīm kimesne idi. Merhûm-ı merkûm her 'ilmden ḡaberdār, ḡuṣûṣā kim 'ilm-i edebiyde ve fûnûn-ı 'Arabīyye'de ve tefsīrde ve fıḡḡhda ve uṣûlde ve me'ānî vü beyānda ve kelām, [308a] hey'etde ve mantıḡda māḡhir idi ve lisān-ı Fārsī'de ve Tûrkī'de ve 'Arabīyye'de laṭîf ve fā'ıḡ nazm u inṣā iderdi ve merhûmuñ me'ānide ve uṣûlde ve hey'etde nice metn ü şerḡleri vardur ve fûnûn-ı sa'dda risāleler söylemişdür ve 'ömri seksenden mütecāviz olmuş idi ve merhûm-ı merkûm Şeyḡ Yavṣī'den tâc giyüp nice müddet ḡalvetde olmuşdı ve dā'im evrād u ezḡâr ve tesbīḡ ü tehlīl üzere olup ṭabaḡāt-ı şūfiyye ri'āyet eylerdi.

[Muştafâ Çelebi- Bostân Çelebi]

Birisi dahı ‘âlim ü ‘âmil ve fâzıl u kâmil ve müdekkik Aydın ilinden Muştafâ Çelebi’dür ki “Bostân Çelebi” demekle meşhûrdur. Babası anda kırk akçe müderris olup merhûm Bostân Çelebi tâzeliginde ‘ilme meşgûl olup tamâm kabiliyyet ve zekâsı ve ‘aql u firâseti ve laţîf-fehmi olmağın az zemânda ‘ulûmdan çok nesne tahşil eyledi. Ba’dehu zemânesi fuzalâsınuñ hizmetine irişüp akırânı içinde fazl ile müşârün ileyh bi’l-benân olmuşdur. Ba’dehu merķûm Burusa’da müderris olup andan faķr ğalebe idüp ol sebebdan kâzâya rızâ gösterüp Menteşe’de elli akçe ile Balât kâdîsı olmuşdur. Andan altmış akçe ile Lâzkiyye kâdîsı oldu. Andan Tire’de kırk akçe ile Monlâ ‘Arab Medresesi’ne [308b] müderris olup ba’dehu mişli ile İstanbul’da Hâşekî Sultân Medresesi’ne müderris oldu. Ol medresenüñ şânı dahı ziyâde erzânî olmağın mezbûr hâric medresesi hükmi virilüp yine ol eşnâda dâhil-i medrese olmaķ münâsib görilüp bu hâl ile anda müderris naşb olı-nup ol medresede evvel müderris olan mezbûr Bostân Çelebi’dür ve andan merķûm Şah’n’a müderris olup andan Burusa kâdîsı oldu. Andan İstanbul kâdîsı olup andan Rûmili kâdî-‘askeri oldu. Biraz müddet anda karar idüp ba’dehu ma’zûl oldu ve merķûma günde yüz elli akçe vazîfe ta’yîn olındı.

Merhûm-ı merķûm, ‘âlim ü fâzıl u kâmil ve müdekkik ve laţîf-fehmi ve selim-ţab’ ve şiddet-i zekâda ‘aql-ı evvel  abaķasında kimesne idi ve merhûm ‘ilm-i taşavvufi hâlen ve kâlen ziyâde bilüp dâ’im mücâhede-i nef-sde ve Hâzret-i Rabbü’l-‘izzet’le mu’âmelede ve zühd ü taķvâda ve her fende kâmil, huşûşâ ‘ilm-i fıkķ u uşulde ve kelâm ü me’ânide ve ‘ilm-i kırâ’atda ve taşavvufda ve tefsîr ü hadîşde ziyâde mâhir idi. Merhûm-ı merķûm kâdî iken *Sûre-i En’âm Tefsîri*’ne bir laţîf hâşîye yazmışdur ve anda merhûm Sinân Çelebi ve Sa’dî Çelebi ve Kemâlpaşa-zâde’yi ve Monlâ ‘İsâmü’d-dîn’i ve sâ’ir [309a] havâşiyi hezâr ma’kûl vechle redd idüp cevâb ve taķķikler itmişdür ve merhûm u mağfûr kavî tâlî olup Monlâ ‘Arab Medresesi’nden altıncı yılda Rûmili kâdî-‘askeri olmuşdur ve her kimse ki manşibda öfinde bulunmışdur yâ ölmüş veyâ ma’zûl olmuşdur. Târihün toķuz yüz yetmiş yedi Ramazân’ında vefât itmişdür.

Naķl olunur ki merhûm dânişmendliği zemânında *Hidâye*’yi sâde müţala’a idüp şürûhdan nesne  utmazdı ve anlar yazduğın ma’a-ziyâ-

detin *Hidāye*'den fehm idüp söyledi ve merhûm taşavvuf kitâblarından *Mantıku't-Tayr-ı Atîâr*, *Meşnevî* gibi ve ahlâkdan *Büştân* gibi ve *Gülistân* gibi kitâbları laţif bilürdi.

[Sinân Çelebi]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil, baqıyye-i selef ve maqbûl-i ehl-i şeref Sinân Çelebi'dür. Mezkûr Amâsiyye kurbındandır. Zemânesi 'ulemâsından okıyup gereği gibi tahşil-i fazilet idüp andan Sulţân Süleymân H'âcesi hizmetine irişüp andan yigirmi beş akçe ile müderris olup andan İstanbul'da Hâcî Hasan-zâde Medresesi'ne müderris olup Dâvûd Paşa Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Gekbüze Medresesi'ne müderris olup andan Üç Şerefeli'nün birine müderris olmuştur. Andan Şah'n'a gelüp andan Edrine'de Sulţân [309b] Bâyezid Hân Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Haleb'e kâdî olup ba'dehu Şâm'a kâdî olmuştur. Andan Burusa kâdîsı olup andan Edrine'ye kâdî oldu ve andan İstanbul kâdîsı olup beş on günden sonra Anaţolî cânibine kâdî-'asker oldu. Nice müddet karar idüp andan ma'zûl oldu. Merhûma günde yüz elli akçe vazîfe ta'yîn olındı. Ba'dehu mezbûr hacc-ı şerife varup gelüp iki yüz on akçe ile Sulţân Süleymân'ın Dârü'l-hadîs Medresesi tevcih olındı. Vefât idince anda müderris idi.

Merhûm-ı merķûm 'âlim ü fâzıl u kâmil ve muhakķık ü müdeķķık ve şâlih ü zâhid ve 'âbid ü dindâr ve halîm ü şabûr ve şâhib-i vakâr ve hulķ-ı hasen [şâhibi] kimesne [idi]. Cemî'-i 'ömrinde giceden altı sâ'at miķdârı andan ğayr uyumayup mâ'adâsını 'ibâdete ve mü'tâlâ'a-i 'ilme ve te'lif-i kitâba şarf iderdi. Ve'l-hâşıl merhûm, Hâķ te'âlânuñ yiryüzinde bir rahmeti ve bereketi idi. Merhûm u maġfûr *Hidāye*'nün ekşer mevâzi'ına laţif ü daķık ve müfid ü câmi' hâşiye söylemişdür ve *Tefsîr-i Kâdî* ya laţif ve bî-naẓîr hâşiye söylemişdür ve 'ilm-i hadîşden ve naħvden ve nice fenden risâleleri ve te'lifleri vardır. Merhûm-ı merķûm her 'ilmde mâhir [310a] ü kâmil idi. Huşûşâ ki 'ilm-i naħvde ve uşûl ve tefsîr ü hadîşde ve me'ânî ve kelâmda. Merhûm, hergiz evinüñ içirüsünde ve taşrasında cemâ'at olmadın namâz kılmamışdır ve merhûm seksen yaşından mütecâviz 'azîz ve nûrânî pîr idi ve mezbûr Sulţân Mehmed Câmî'nde cum'a namâzın kıılırken düşüp evine iletüp iki günden sonra vefât eyledi.

[Ca'fer Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Ca'fer Çelebi'dür. Merķûm Amâsiyye ķurbında İskilib nâm ķaşabadandır. Zemânesi 'ulemâsundan okıyup soñra Monlâ Şücâ' hizmetine irişmişdür. Ba'dehu Muħyî'd-dîn Çelebi hizmetine irişüp andan Amâsiyye'de Meħemmed Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Mağnisa Sulţâniyyesi'ne müderris olup andan Merzifon'da Sulţâniyye Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Eski 'Alî Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de Sulţân Bâyezîd Hân Medresesi'ne müderris olup andan Şâm ķâđısı olup altıncı ayda Anaţolî ķâđî-'askeri oldu ve nice müddet ķâđî-'askerlik idüp andan ma'zûl oldu ve mezbûra günde yüz elli akçe 'ulûfe oldu. Ba'dehu ĥacca varup geldükde bir kaç yıldan soñra târiħiñnîñ toķuz yüz yetmiş sekizinde [310b] Cemâziye'l-evvel ayında vefât eyledi.

Merħûm-ı merķûm 'âlim ü şâlih ve müttakî ve mütedeyyin ve 'âbid ü zâhid ve fuķarâ vü zu'afâyı ri'âyet eyler, şefâ'at-i ekâbiri ķabûl eylemez, rızâyı Hakk'ı gözedür kimesne idi. Ve'l-ħâşıl ķâđî-'askerligi beyne'n-nâs eyilik ile meşhûr olup 'âlem olmuşdur.

['Abdu'r-raħmân Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil 'Abdu'r-raħmân Çelebi'dür. Amâsiyye ķurbında Zara nâm ķaryedendir. Babasına Seydî 'Alî Müte'accem dirler. Yüz elli akçe ķâđî idi. Gümülcine'de vefât itdi. Anda medfûndur ve merħûm 'Abdu'r-raħmân Çelebi Burusa'da vücûda gelüp zemânesi 'ulemâsından okımışdur. Ba'dehu Sa'dî Efendi hizmetine irişüp andan mülâzım olmuşdur. Ba'dehu Burusa'da Bâyezîd Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Kânķırı'da müderris olmuşdur. Andan Alaşehir'de müderris olup ve andan İznik'de müderris olmuşdur. Andan Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Hâşekî Sulţân Medresesi'ne müderris olup andan Şahn'a gelüp teftiş-i evķâf-ı 'âmm itmişdür. Andan Haleb ķâđısı olup andan Burusa ķâđısı olmuşdur. Dahı Burusa'ya gelmedin Edrine ķâđısı olmuşdur ve andan Rûmili ķâđî-'askeri olup altı yıl miķdârı [311a] anda ķarâr eyledi. Ba'dehu ma'zûl olup mezbûra yüz elli akçe vazîfe ta'yîn olındı ve nice yıl ma'zûl oturup ba'dehu altmış toķuz senesinde

Mısr kıâdısı oldu ba'dehu andan hacca gidüp hacda iken ma'zül oldu ve yine Rûm'a gelüp yetmiş ikinci senede Mekke-i Mükerreme kıâdısı oldu ve andan ma'zûlen gelüp ba'dehu Sulţân Selim zemânında Rûmili kıâdî-'askeri oldu. İki yıl miqdârı kıâdî-'askerlik eyledükden sonra Sulţân Murâd Hân zemânında tarihü'n toktuz yüz seksen üçüncü Şafer'inde vefât eyledi ve Emîr Buḥârî yanında defn olındı.

Merḥûm, 'âlim ü fâzıl ve ehl-i merḥamet ü şefkat ve şâhib-i vakâr ve latîf-fehm ve hoş-edâ ve meclis-ârâ ve huluvvü'l-keâm kimesne idi. Tevâriḥ ü muḥâzarât u menâkıbdan ve 'acâ'ib ü ğarâ'ib mesâ'ilden çok yâd-dâştı var idi. Merḥûm-ı mağfûr lûğatdan *Ḳāmûs* kitabına bir ḥâşiye söylemişdür ve *Hidâye*'nün *Sa'dî Çelebi Ḥâşiyesi*'ne bir ḥâşiye yazmışdır ve *Hidâye*'nün kitâb-ı tahâresine latîf su'al ü cevâb ve tahkîki mutazammın bir 'âlî şerḥ yazmışdır ve ba'zı risâleleri dahı vardur ve merḥûm iftihar idüp eydürdi ki “Ömrüm seksen yaşına karîb olup bu deñlü menâşıbdaki ki oldum [311b] hergiz zemânumda benden ḥadd ü kışâş eylemek şâdır olmamışdır. Ḳazâ-ya evvel duḥûlümde Cenâb-ı Rabbü'l-'izzet'den tazarru' itmişdüm ki bir kimesne benim zemânumda ḥadd u kışâş ikâmet olınmağı naşib eylemeye. Hikmet-i Hudâ ikisi dahı zemânumda düşüp vâkı' olmadı.”

[Abdü'l-kerîm-zâde Meḥemmed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü 'âmil ü kâmil 'Abdü'l-kerîm-zâde Meḥemmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Kemâlpâşa-zâde hizmetine irişmişdür. Andan Gelibolı'da Şarıcapâşa Medresesi'nde müderris olup andan Edrine'de Taşlık Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu İstanbul'da Ḳalender-hâne Medresesi'ne müderris olup andan elli ile İznik Medresesi'ne müderris olmuşdur ve ol medrese ḥâric iken merḥûm andan Şahn Medresesi'ne gelmişdür ve andan yine İstanbul'da Sulţân Selim Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Haleb'e kıâdî olup ve andan Şâm'a kıâdî olup ve andan Mısr'a kıâdî oldu ve Mısr'dan ma'zül olup toktuz aḳçe ile tekâ'üd eylemişdür ve andan tekrâr Şâm'a kıâdî olup andan Burusa kıâdısı olup andan Anadolı kıâdî-'askeri olup altı yıldan ziyâde anda karar itmişdür. Ba'dehu ma'zül olup günde yüz elli aḳçe ile [312a] tekâ'üd eylemişdür. Ol hâl üzere tarihü'n toktuz yüz yetmiş beşinde vefât eyleyüp Edrinekapısı'nda defn olınmışdır.

Merhûm-ı merķûm, 'âlim ü fâzıl ve muḥakķik ü müdeķķik, laṭîf-fehm ve selîm-ṭab' ve her 'ilm-den ḥaberdâr ve 'ilm-i fikh ve tefsîrde ve me'ânî vü beyânda ve 'ilm-i kelâm ve mantıkda ve sâ'ir 'ulûm-ı 'Arabîyye'de mâhir idi ve 'ilm-i tevârîḥ ve muḥâzarâtı laṭîf bilürdi. Merhûm-ı merķûm zekâ vü fîṭnaṭ u fîrâsetde ve merḥamet ü şefkatde ve cûd u seḥâda 'adîmü'l-mişl idi. Merhûm, ba'zı fuķarâ-yı müsteḥakķîne iḥsân ider olduķda elli filori ve altmış filori ve yüz altun daḥı virmek vâķi' olmuşdı. Aşlâ kıatında dünyâ-nuñ vaķ'ı olmayup altun ve akçe ve esvâba maḥabbeti yoğ idi ve merḥûm Türķî'de ve 'Arabîyye'de laṭîf ve rengîn nazm u inşâ iderdi. 'Arabî kaşâ'idi çokdur. Fuşahâ-yı 'Arab semtine sâlik olup ol vâdîden pervâz itmişdür ve merḥûm ğâyet ḥalîm ü kerîm ve saḥî ve lezîz-şoḥbet ve laṭîfü'l-kelâm ve ḥuluvvü'l-meclis ve nevâdir ve leṭâ'if-güyye ve tekellüfden mu'arrâ, muḥibb-i fuķarâ vü şuleḥâ vü zu'afâ, kâmilü'l-vücûd kimesne idi.

[Monlâ Emîr Ḥasan ibn Seyyid Sinân]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl ve kâmil ü şâlih ve müttakî ve şaḥîḥü'n-neseb Monlâ Emîr Ḥasan ibn Seyyid Sinân'dur. Babası Şeyḥ Sinân kaşaba-i Nik-sâr'dan olup 'ilm-i fikh [312b] ve tefsîr ve ferâ'izde kâmil idi ve merḥûm Monlâ Emîr Ḥasan zemânesi 'ulemâsından okıyup taḥşîl-i 'ulûm itmişdür. Ba'dehu Şeyḥü'l-İslâm Ebu's-Su'ûd Efendi ḥizmetine irişüp andan *Telvîḥ* ve *Tevzîḥ*'i cemî'-i ḥavâşîyle okıyup ve *Hidâye*'den şürûḥıyla nısfına kıarîb okı-mışdur. Ba'dehu Sultân Süleymân H'âcesi ḥizmetine irişüp andan mülâzım olmuşdur ve andan Burusa'da Ḥazret-i Emîr Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Çekmece müderrisi olmuşdur ve andan Filibe müderrisi olup andan Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan İstanbul'da Ḥâşekî Sultân müderrisi olup andan Şemâniyye'nüñ birine müderris olup andan Ḥaleb'e kıâdı olup andan Mekke-i Mükerrreme'ye kıâdı olup râst beş yıl anda kıarâr itmişdür. Ba'dehu Burusa'ya kıâdı olup andan Edrine kıâdı olmuşdur. Andan ma'zûl olup günde toķsan akçe vazîfe ta'yîn olındı.

Merḥûm, 'âlim ü fâzıl ve muḥakķik ve kâmil ü şâlih ve zâhid ü müteşerri' ü dindâr ve müteşallib fi'd-dîn, şaḥîb-i vaķâr ve laṭîf, ḥasenü'l-kelâm ve ğâyet mü'eddeb ve 'âkıll ve tekellüfden 'ârî ve ziyâde Ḥaķ te'âlâdan ḥavf u ḥaşyet idüp ve ol bâbda bir ferdden bâkî olmaz kimesne idi. Merḥûm kıazâsında

tamâm 'adl ve hüsn sîret üzere olup [313a] rızâu'llâha muhâlif iş eylemezdi. Hattâ merhûm Mekke-i Mükerreme kâdîsı iken anda Ahmed Zahîrî nâm bir mâldâr bâzergân vefât idüp çoksan biñ filorisi qaldı ve bir ümmü veledinün hamlı zâhir oldu. Merhûm-ı merķûm ol mâla bir vaşî naşb idüp kendü mühri ile bir emîn yirde emânet kodı ve ol bâzergânun Haydarî nâm bir qarındaşı olup bir gice merhûma on biñ flori gönderüp eyitdi ki "Bu kendülere mücerred haķķ-ı sükûtdur, anlar tınmasunlar. Ben ol mâlî kâbz ideyüm ve ol hamlı ben neylersem eyleyeyüm." Merhûm daşı rızâ virmeyecek beş biñ flori daşı virüp merhûm yine rızâ virmeyeüp cümle mâlî baña virsün daşı rızâ virmez bu kanda qaldı ki on beş biñ flori ola ve merhûm her 'ilm-den haberdâr, huşûşâ ki 'ilm-i tefsîrde ve 'ilm-i fıkhdâ ve 'ilm-i uşul-i fıkhdâ ve 'Arabîyyet'de ve 'ilm-i muhâzarât u tevârihde kâmil idi. Merhûm-ı mağfur *Tefsîr-i Kâdî* nuñ me'ârikden olan Süre-i En'âm âhîrine bir laţîf ü müfid ü daķîķ risâle yazmışdur ve Süre-i Yâsîn tefsîrine daşı bir laţîf hâşîye söylemişdür ve kıble emrinde bir müfid risâle diyüp ve *Hidâye*'nün câ-be-câ ğâmız yirlerine hâşîye yazmışdur.

Merhûm, târihün çokuz yüz yetmiş beşinde [313b] duhâ vaķtinde Zî'l-hicce'nün üçinci günü ki yevm-i 'iddür vefât idüp ikindi zemânında Sulţân Mehemmed Câmî'nde namâzı kılınup Edrineķapısı'nda defn olındı ve merhûmun mevtine târih düşmişdür:

Gitdi Emîr Efendi bâķiye bu fenâdan
Aña müyesser eylesün Haķ çün ravza-i cinânı
Nâmîye nâgehân hâtifden irdi târih
Geçdi Emîr Efendi Firdevs anuñ mekânı

Bir daşı dinmişdür:

Güş idüp irtihâlin hâtifden irdi târih
Merhûm Emîr Efendi göçdi fenâ evinden

[Manavķatî 'Alâ'ü'd-dîn]

Birisi daşı 'âlim ü fâzıl u kâmil Manavķatî 'Alâ'ü'd-dîn'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup taķşîl-i kemâlât itmişdür. Ba'dehu nice medârise müderris olup Trabzon Medresesi'ne müderris olup andan Şah'n'a gelüp ve

andan Ayaşofıyye müderrisi olup andan Mağnisa Sultāniyyesi'ne müderris olmuştur. Andan Bağdād'a kâzî olup ba'dehu ma'zûl olup seksen akçe ile tekâ'üd itmişdür ve târihün tokuz yüz yetmiş dördinde vefât idüp Edri-nekapusı'nda defn olinmiştir. Merhûm 'âlim ü fâzıl ve şâlih ü müteşerri' ü dindâr ve lâ-ubâlî kimesne idi.

[Manavkatî Tâcü'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü kâmil Manavkatî Tâcü'd-dîn'dür. Zemānesi 'ulemâ-sından okıyup tahşil-i kemâl idüp fużalâ hizmetine [314a] irişmiştir. Andan Merzifon Medresesi'ne müderris olup ve nice medreselere dahı müderris olup ba'dehu Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris olmuştur ve andan Rodos'da müderris olup andan Şah'n'a müderris olup andan Burusa Murādiyyesi'ne müderris olup andan Mağnisa Sultāniyyesi'ne müderris andan Şam'da fetvâ ile Sultân Süleymân'ın binâ itdüğü medresesine müderris olmuştur. Merhûm, 'âlim ve faķih ve müfessir ve uşul ü fûrû'ı ve sâ'ir 'ilmden haberdâr kimesne idi.

[Hamîdî Monlâ Tâcü'd-dîn]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil ve şâlih ü 'âmil Hamîdî Monlâ Tâ-cü'd-dîn'dür. Zemānesi 'ulemâsından okıyup tahşil-i feżâ'il ü kemâlât itmişdür. Ba'dehu merķûm nice yire müderris olup andan Ağraş Medrese-si'ne müderris olmuştur. Andan Burusa'da Manastır Medresesi'ne müder-ris olup andan Burusa Sultāniyyesi'ne müderris olup andan Şah'n'a gelüp ba'dehu Amāsiyye Medresesi'ne fetvâsiyla müderris olmuştur. Merhûm hayli müddet anda karar idüp kazâ teklif olındukda kabûl itmeyüp ba'dehu olduğı manşıbdan dahı ferāğat idüp İstanbul'a geldi ve merhûma günde yetmiş akçe vazîfe ta'yîn olındı ve bu hâl üzere vefât eyledi. Merhûm-ı merķûm 'âlim-i muhakķik ve fâzıl-ı [müdeķķik] [314b] her 'ilmden ha-berdâr huşûşâ 'ilm-i fıkħ u tefsir ve me'ânî vü beyānda ve tevârihde mâhir idi. Her vechle zâhid ü 'âbid ve müteverri' ve dindâr ve laķif-fehm ve selim-tab' ve âķıl ve şâhib-i vakâr kimesne idi.

[Monlâ Muştafâ Çelebi- Mi'mâr-zâde]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl ve muhakkık ü müdekkik Monlâ Muştafâ Çelebi'dür ki "Mi'mâr-zâde" demekle meşhûrdur. Merhûm-ı merkûm zemânesi 'ulemâsından okıyup tahşil-i fazl u kemâlât idüp akrânı beyinde müşârün ileyh bi'l-benân olmuştur. Ba'dehu Kemâlpaşa-zâde hizmetine irişüp andan Hudâvendigâr H'âcesi hizmetine irişmişdür ve andan Burusa'da Hazret-i Emîr müderrisi olup ba'dehu anda Veliyyü'd-dîn-zâde Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu anda Ildırım Hân Medresesi'ne müderris olup andan Trabzon Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Hâşekî Sultân Medresesi'ne müderris olup andan Şah'n'a gelüp ba'dehu Süleymân Hân'ın medreselerinin evvel müderrisi oldur. Ba'dehu Burusa kâdîsı olup merkûmuñ Ahmed Paşa hazînesinde tehniyet-ı manşib-ı vezâret için ve Rüstem Paşa'nın 'azlinün meserreti için Fir'avn gidüp Mûsâ geldi diyü Rüstem Paşa bir mektûbın bulup ma'zûl itdürdi ve merkûma günde seksen akçe vazîfe ta'yîn olındı. Ba'dehu mezbûr [315a] Edrine kâdîsı olup andan İstanbul'a kâdî oldı ve kaşşâb akçesi huşûsı için ma'zûl olup mezbûra günde yüz akçe vazîfe ta'yîn olındı. Ba'dehu merhûm târihün tokuz yüz altmış tokuzunda Medîne-i Münevvere kâdîsı olup ba'dehu yine ma'zûl olup Mısr'a vardukda vefât eyledi.

Merhûm, 'âlim ü kâmil ve gâyet laţîf-fehm ve selîm-tab' ve zekâda bî-mânend ve kâmilü'l-'ayyâr ve hâlim ü kerîm kimesne idi. Merhûm her 'ilmden haberdâr olup huşûsâ 'ilm-i kelâmda ve 'ilm-i mantıkda ve sâ'ir 'ulûm-ı âliyyede gâyet mâhir idi.

[Üskübî Mehemmed Çelebi- Dülger-zâde]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl u kâmil Üskübî Mehemmed Çelebi'dür ki "Dülger-zâde" demekle meşhûrdur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup gereği gibi tahşil-i 'ilm ü fazl itmişdür. Ba'dehu İshâk Çelebi hizmetine irişüp andan mülâzım olmuştur. Ba'dehu Üsküb'de müderris olup ba'dehu Burusa'da Hamza Beg Medresesi'ne müderris olup andan Eynegöl Medresesi'ne müderris olmuştur ve andan Burusa'da Kapluca Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de elli ile Halebiyye Medresesi'ne müderris olup ba'dehu ma'zûl olmuştur. Biraz müddetden sonra Sultân Mehemmed Hân Medresesi'ne müderris olup andan Şah'n'a [315b] gelmişdür. Ba'dehu

Bağdâd kâdîsı olmuştur. Andan ma'zûl olup merķūma günde seksen akçe vazîfe ta'yîn olındı ve Sultân Selîm'ün evâ'il-i saltanatında vefât eyledi. İstanbul'da vefât itmişdür.

Merķūm-ı merķūm 'âlim ü fâzıl ve şâlih ü mütedeyyin ve mehîb ü müteşallib ve laţîf-şekl, emîrî'l-kelâm, her 'ilm-den haberdâr huşûşâ ki 'ilm-i fıkhdâ ve 'ilm-i tefsîrde ve 'ilm-i kelâmda ve me'ânî ve beyânda ve bedî'de mâhir kimesne idi.

[Monlâ Mehemmed Çelebi- 'Arab-zâde]

Birisi dağı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Monlâ Mehemmed Çelebi'dür ki "Arab-zâde" demekle meşhûrdur. Merķūm, zemânesi 'ulemâsından okuyup taşşîl-i 'ulûm eylemişdür. Andan Çekmece Medresesi'ne müderris olup andan tekrâr otuz akçe ile yine anda müderris olup andan Burusa Kapluca Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan İstanbul'da Maḥmûd Paşa Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Üsküdar'da Sultâniyye Medresesi'ne varup andan Şaḥn'a müderris olup anda müderris iken merķūm Müftî Ebu's-Su'ûd Efendi ile bir huşûşda mâ-cerâları olup merķūmı medreseden ma'zûl idüp dîvân-ı 'âliyede ta'rîz olunup ba'dehu nefy 'anî'l-beled olındı ve merķūm dağı Burusa'ya varup [316a] anda babası câmi'inde biraz müddet tefsîr-i şerîf nakl eyledi. Ba'dehu tekrâr merķūma Şaḥn Medresesi virilüp andan Süleymâniyye Medreseleri'nün birine müderris oldı ve andan Mısr kâdîsı olup deryâdan Mısr'a giderken Rodos ile İskenderiyye mâ-beyninde deryâ müştedd olup merķūmı aşḥâbı ile deryâ kadirğanuñ kıçından alup helâk eyledi ve merķūma tārîḥ ¹شهدا ¹ vâķi' olmuştur. Nakl olunur ki merķūm, Mısr kâdîsı olduğı gibi niyyet eylemiş ki Mısr'da Şeyḥ İbrâhîm'ün mezârını ve ḥânḳâhını bozup ve anda olan cem'iyeti tağıda. Andan olan fuḳarâ bu ḥâli işidüp Cenâb-ı Rabbü'l-'izzet'e yüz tutup tazarru'lar itmişler ki ol diyâra sağılık ile gelmeye ve merķūm Şeyḥ İbrâhîm'ün oğlu mükâşefe tārîķi ile aşḥâbına eyitmiş ki "Korḳman! Ol bunda gelmez. Helâk olur." dimiş. Fi'l-vâķi' eyle oldı. Merķūm ğarîb ḥâlle vefât eyledi. Merķūm-ı merķūm 'âlim ü fâzıl u kâmil ve bülend-şân ve 'âlî-himmet ve zühhd [ü] vera' u taḳvâda fevķa'l-ḥadd idi.

1 "Şehit olarak öldü."

[Meḥammed Çelebi- Meḥammed Çelebi Müftî-zâde]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl Müftî Ebu's-Su'ûd Efendi'nün oğlu Meḥammed Çelebi'dür. Merḥûm okıyup taḥşil-i fezâ'il ve kemâlât itmişdür ve ma'ârif [316b] ve leṭâ'if ile müzeyyen ve mücellâ olmuşdur. Ba'dehu elli aḳçe ile İstanbul'da Kâsım Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Ebâ Eyyûb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris olup andan Şaḥn'a gelmişdür. Andan Sulṭân Selim Hân Medresesi'ne müderris olup sonra Şâm kâdîsı olmuşdur. Ba'dehu ma'zûl olup Haleb'e kâdî olmuşdur ve anda kâdî iken vefât itmişdür.

Merḥûm-ı merḳûm, 'âlim ü kâmil ve zekî ve selim-nefs ve şâhib-i vaḳâr ve muḥibb-i câh u riyâset ve şâhib-i ma'ârif kimesne idi ve şınf-ı benî âdemde eyle bâlâ kad ve leṭâfet vech ve nezâket edâ az taşavvur olunurdu ve merḥûm Şâm'da kâdî iken mahkemesinde tırması ve oturması ve otuz kırk atlu ile atlanup fâḥir libâslar giyüp ve heybet ü vaḳâr ile hareketi mülûk-ı selâṭin hareketi idi. Ve laṭîf ḥat-[nûvîs]¹ ve şâ'ir-ṭab' ve Fârsî-güy kimesne idi. Merḥûm, târîḥûn toḳuz yüz yetmiş ikisinde Cenâb-ı Hâḳḳ'a peyveste olmuşdur.

[Aḥmed Çelebi- Aḥmed Çelebi bin Şeyḥü'l-İslâm Ebi's-Su'ûd]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u kâmil Müftî Ebu's-Su'ûd Efendi'nün oğlu Aḥmed Çelebi'dür. Merḥûm-ı merḳûm gereği gibi taḥşil-i fezâ'il ü kemâlât itmişdür. Her fende fâ'ikü'l-aḳrân ve sâbıḳu'z-zemân olmuşdı. Ba'dehu [317a] Taşköprü-zâde ḥizmetine irişüp andan elli aḳçe ile Rüstem Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Hâşekî Sulṭân Medresesi'ne müderris olup andan Şaḥn'a müderris olmuşdur. Andan altmış aḳçe ile Şeh-zâde Sulṭân Meḥammed'ün müderrisi olup târîḥûn toḳuz yüz yetmiş birinde vefât eyledi. Merḥûm, her 'ilmde kâmil ü mâhir, ḡâyet zekî-ṭab' ve laṭîf-zihn ve bahḥâş ve ḳaviyyü'l-ḳalb ve her kimse ile kim mübâḥaşe eylese elbette aña ḡâlib olurdu. Nevâdir-i dehrden bir laṭîf vücûd idi. Lâkin tiryâki çok isti'mâl itmegini merḥûm tâzeliginde ṭabaḳa-i şıḥḥatden dür olup mu'ammer olımadı.

[Ḳurd Çelebi]

Birisi daḥı 'âlim ü kâmil Sulṭân Süleymân H'âcesi oğlu Ḳurd Çelebi'dür. Tâzeliginde okıyup taḥşil-i 'ulûm idüp andan elli ile İznîk Medresesi'ne

1 Yazmada "نوست". Bu kelime yazmanın genelinde yanlış istinsah edilmiştir.

müderris olmuş idi. Andan Şah'n'a gelmişdür ve andan Sultân Süleymân Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Şâm'a kâdî olmuşdur ve [mükeyyife]¹ ibtilâdan 'alilü'l-mizâc olup Şâm'da maraz-ı ishâlden vefât eyledi. Merhûm, 'âlim ve zekî ve laţîf-tab' ve lezîz-muşâhabet ve kerîm ü saĥî ve kazâsında maqbûl sîret kimesne idi. Hergiz 'ömrinde [317b] 'izzet ü ihtirâm olmadan ĥâlî olmamışdur. Târîĥûn toĥuz yüz yetmişinde vefât itmişdür.

[Hâcî Hasan-zâde Meĥammed Çelebi]

Birisi daĥı 'âlim ü 'âmil ve fâzıl u kâmil Hâcî Hasan-zâde Meĥammed Çelebi'dür. Merhûm, zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Ĥünkâr Ĥ'âcesi ĥizmetine irişmişdür ve andan Burusa'da Ġazzâz-ĥâne Medresesi'ne müderris olup andan Kütâhiyye'de Rüstem Paşa Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Ĥânĥâh Medresesi'ne müderris olup andan Ĥâşekî Sultân Medresesi'ne müderris olup andan Şah'n'a gelmişdür ve andan Ayaşofıyye Medresesi'ne müderris olup andan Sultân Süleymân Medresesi'ne müderris olup andan Medîne-i Münevvere kâdîsı olup andan Mekke-i Mükerrreme'ye kâdî olup iki yıl anda kâdî olup soñra anda Cebel-i Nûr'a çıĥup anda olan ĥavzuñ şuyına ta'affûn gelüp merĥûma lînet ve maraz 'ârız olup ol 'illetden vefât eyledi. Merhûm-ı merĥûm 'âlim ü fâzıl ve müteşerri' ve bülend-himmet ve 'âlî-şân ve şâĥib-i vaĥâr u temkîn ve 'ulûm-ı 'aĥliyyede ve 'ulûm-ı naĥliyyede kâmil kimesne idi.

[Monlâ 'Abdu'l-cebbâr-ı Ġarabâĥî]

Birisi daĥı 'âlim ü fâzıl Monlâ 'Abdu'l-cebbâr-ı Ġarabâĥî'dür. Merhûm, zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu [318a] Zeyrek-zâde ĥizmetine irişmişdür ve andan Burusa'da Ĥamza Beg Medresesi'ne müderris olup andan Ağraş Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu Anĥara Medresesi'ne müderris ve müftî olup andan Gekbüze'de Muştâfâ Paşa Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de Dârü'l-ĥadîş Medresesi'ne müderris olup andan Şah'n'a gelüp andan Burusa'da Sultân Murâd Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Sultân Bâyezîd Ĥân'a mu'allim naşb olunmuşdur. Ba'dehu Sultân Bâyezîd mevtinden soñra Amâsiyye Medresesi'ne müderris olup anda müftî olmuşdur ve târîĥûn toĥuz yüz altmış altısında vefât itmişdür ve merĥûm,

1 Yazmada "كيفية".

‘âlim ü fâzıl u kâmil ve pâk-i’tikâd ve hûb-gûy ve her ‘ilmden haberdâr, ‘ilm-i kelâm ve ‘ilm-i mantıkda ve fûrû‘ ve uşûlde mâhir kimesne idi.

[‘Abdu’l-bâkî Çelebi]

Birisi dahı ‘âlim ü fâzıl u kâmil ve muḥakḳık ü müdeḳḳık ‘Abdu’l-bâkî Çelebi’dür. Müftî ‘Alâ’ü’d-dîn-i ‘Arabî’nün oğlıdur. Zemânesi ‘ulemâsından okıyup tahşil-i feẓâ’il ü kemâlât itmişdür ve zemânında aḳrânı içinde müşârün ileyh bi’l-benân olmışdur. Ba’dehu kırk aḳçe ile Eyneḡöl müderrisi olup andan İstanbul’da Maḥmûd Paşa müderrisi olmışdur. Andan [318b] Edrine’de Üç Şerefeli müderrisi olup andan İstanbul’da Şaḥn Medresesi’ne gelüp andan Haleb kâḏısı olup ba’dehu Mekke-i Mükerreme kâḏısı olup ve Mekke-i Mükerreme’den ma’zûl olup günde toḡsan aḳçe vazıfe ta’yîn olındı. Ba’dehu Burusa kâḏısı olup diyâr-ı Mâverâ’ü’n-nehr’den Şeyḥ Maḥtûmî gelüp Sulṭân Süleymân’a mülâkî oldukda mezbûr ‘Abdu’l-bâkî Çelebi’yi muḥkem terbiye eyledi ve pâdişâḥ dahı mezbûrı Mısr ḳazâsıyla İstanbul ḳazâsının mâ-beyni tahyir eyledi. Ol dahı Mısr’ı ḳabûl eyleyüp ba’de zemânin ma’zûl oldı. Nice müddet ma’zûl oldukdan soñra mezbûra Mekke-i Mükerreme ḳazâsı tevcîḥ olındı. Ba’dehu ma’zûl olup târiḡün toḡuz yüz yetmiş birinde İstanbul’da vefât eyledi. Merḡûm-ı merḡûm fâzıl ve muḥakḳık ve kâmil ve müdeḳḳık, zemânında fâ’iḳu’l-aḳrân, her fende kâmil ve laṭif-ṭab‘ ve şâhib-i re’y ü vaḳâr kimesne idi. Lâkin ḳazâsında ol deñlü sireti maḳbûl degül idi. *Afa’llâhu ‘anhu*.

[Hekîmbaşı Bedrü’d-dîn Maḥmûd bin Muḥammed-i Mısrî- Ḳayşûnî-zâde]

Ve ol zemânun eṭibbâsından **birisi** Hekîmbaşı Bedrü’d-dîn Maḥmûd bin Muḥammed-i Mısrî’dür ki “Ḳayşûnî-zâde” demekle meşhûrdur. Babası Mısr’da seksen aḳçe ile re’is-i eṭibbâ idi. Sulṭân Selîm Mısr’a [319a] vardukda mezbûrı İstanbul’a getirüp ammâ oḡlı Mısr’da ḳalmışdur. Anda şuḡl idüp ‘ilm-i fıḳhda ve ‘ilm-i ḡadîşde ve ‘ilm-i tıbdâ ve sâ’ir ‘ulûm-ı ‘Arabıyye’de mâhir olmuş idi. Merḡûm Ma’lûl Emîr Efendi Mısr’a ḳâḏı olup ma’zûl olup Rûm’a geldükde merḡûm, mezbûrı bile alup gelmişdür ve merḡûmı Serây-ı Âmire ḡekîmlerinden olmaḡa söyleyüp merḡûm anda ṭabib naşb olındı. Ba’dehu merḡûm ‘ilm-i tıbdâ ziyâde mâhir olup tamâm temyîz ü teşḡîşde ve mu’alece eyledüḡi kimesnenün ekşeri ‘ilâc-pezir

olmada şöhret-i tāmmesi olmağın merhūm Sulţān Süleymān mezbūri re'is-i eṭibbā eyledi. Sulţān Süleymān'ın evāhîr-i salţanatında küllî taķar-rüb taķşîl idüp ekşeriyyā Sulţān Süleymān merhūm ile tenhāda mu'alece huşuşı için ve sâ'ir aḥvāl için muşāḥabet iderdi.

Merhūm-ı merķūm şālih ü mütedeyyin ve mehîb-şekl ve raḥîmü'l-kalb ve ḥasenü'l-kelām ve 'ālim ü 'ākıl ü 'ārif ve mübārek nefes kimesne idi ve hergiz ḥalkā ihṭilāt itmeyüp kendü ḥāliyle muķayyed olup li'llāh bi'llāh her marāz için gelüp mezbūrdan istifsār olındukda mu'aleceyi dirîğ itmeyüp bu vechle çok kimesne mezbūrdan müntefi' olmışdur ve mezbūr [319b] târiḥün toķuz yüz yetmiş beşinde Şāfer ayında vefāt eyledi. Merhūm-ı merķūm ġāyet laṭîf-ṭab' olup güzel ve rengin ķaşā'id ü ebyāt söyledi ki lâ-nazîr kısmı idi.

[Şeyḥ Aḥmed ibn Ḥacer]

Ve ol zemānuñ meşāyihinden **birisi** 'ālim ü muḥaḳķıķ, yegāne-i baḥr-i 'ulūm ve şems-i feẓā'il ve bedr-i ma'ārif ü kemālāt Şeyḥ Aḥmed ibn Ḥacer'dür. Şāfi'dür. Mekke-i Mükerreme'de Şāfi'î müftisi idi. Merhūm-ı merķūm ḥaḳķā ki 'ālim ü fāzıl ve her 'ilmde kāmîl ve ekşer 'ulūm ḥatırında mevcūd ve tahrîr ü taķrîri gökçek ve şālih ü mütteķi ve pāk-i'tiķād ve şāḥib-i ma'ārif ve şāfi meşreb ve raḥîmü'l-kalb, libāsında ve 'imāmesinde ve sâ'ir umūrında tekellüfden mu'arrā ve müberrā ve dā'im kütüb-i şer'iyye vü 'aḳliyye ve muvāzabet-i ṭā'at u 'ibādetde müdîm ü muķîm kimesne idi. Merhūm 'ilm-i fiḳḥda ve uşûl ü tefsîrde ve luġat u beyānda ve me'ānide ve sâ'ir 'ulūm-ı edebîyyede māhir ü kāmîl kimesne idi. Mekke-i Mükerre-me'nün Ḥarem-i Şerîf'inde meclis-i 'ilm itdügi zemānda 'ulemā ve fuẓelā ve sâ'ir 'avām-ı nāsdan nice biñ kimesne merhūmuñ ḥalkā-i meclisine ḥāzır olup tamām vechle müntefi' olurlardı. Ḥaḳķā budur ki merhūm-ı merķūm Allāhu te'ālānuñ yiryüzinde 'ibādı için nūr u raḥmeti idi. Târiḥün toķuz [320a] yüz yetmiş üçinde Receb ayında vefāt eyledi.

[Şeyḥ 'Abdu'l-'azîz-i Zemzemî]

Birisi daḥı 'ālim ü fāzıl u kāmîl ve şems-i muḥaḳķıķ ve kāmîl-i müdeķķıķ Şeyḥ 'Abdu'l-'azîz-i Zemzemî'dür. Merhūm-ı merķūm ehl-i Mekke'den olup Şāfi'iyye'nün 'uzemāsından idi. Şālāh u 'iffetine ve her 'ilmde

mahâret ve kemâline ve dikkat u tahkîkine ve ahlâk-ı hasene ve kanâ'atına nihâyet yokdur. Merhûm-ı merķûm her 'ilmde kâmil ü mâhir idi ve merhûmuñ meclis-i 'ilminde 'Arab ve 'Acem ve Rûm 'ulemâsından çok kimesne müntefi' olurlardı. Târihüñ tokuz yüz yetmiş dördinde vefât eyledi.

['Alî Müttakî-i Haneî]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil şeyh 'ârif-i bi'llâh 'Alî Müttakî-i Haneî'dür. Merķûm, diyâr-ı Hind'den olup anda ba'zı ehl-i kemâl meşâyihüñ hizmetiyle terbiye bulup geregi gibi tarîk-i taşavvufi tekml itmişdür. Ba'dehu merķûm Mekke-i Mükerreme'ye gelüp Mu'allâ cānibinde bir mevzi'de karar eyledi ve müddet-i keşire ol mevzi'-i şerîfde mücâveret idüp gûşe-i 'uzlet ve kanâ'at ihtiyâr idüp ve hergiz bir aḥadden nesne kabûl itmeyüp bâb-ı tevekkülde muķim olmuşdı ve bir vechle riyâzet-pezir idi ki günde bir dâne bādām gıdâ iderdi ve neḥâfetde cism-i şerîfleri bir tabakada idi ki aşlâ laḥm [u] şahmdan nesne kalmayup hemân [320b] deri ile üstüh'ân kalmış idi ve ma'a-zâlik fâ'at u 'ibâdetde ve şühûd u istiğrâkda ve dâ'im tefekkür ve mülâhazada kuvvet ve devâm üzere olup yılda bir kez yâḥûd altı ayda bir kez iktizâsına göre Harem-i Şerîf'e girüp Beyt-i Şerîf'i tavâf iderdi ve eydürdi ki "Bu vechle ziyâretde Beytu'llâh ta'zîm artuk añladum." Ve ekâbirden cidden bir ferde varmaz idi illâ meger ki bir mühim maşlahat için Hâzret-i Resûl *şalla'llâhu âleyhi ve sellem* işâret-i şerîfesiyle ḥukkâm-dan ba'zı kimesneye varup ol hâlî i'lâm idüp der-hâl dönüp giderdi ve yâḥûd bir varaķa cevâbla i'lâm iderdi ve merhûm dâ'im fıkḥ-ı Haneî'den olup kitâbları talebeye ders iderdi ve Qur'ân-ı 'Azîm'i ḥıfz itmişdi. Lâkin yazup kıbleye karşı bir yire vaz' itmişdi. Her gâh yüzine bakup okurdu. Ol ecilden bir murabba' levḥa kendü ḥaṭṭıyla nesh ve bir miķdâr raķîķ ḥaṭla yazmış idi ve eydürdi ki yüzine baķa okıyup ve dâ'im Qur'ân-ı 'Azîm'e nazar itmede şevâb ziyâde olmağın böyle ihtiyâr eyledüm ve merhûm-ı merķûm evliyâu'llâh-ı kibârdan olup velâyet ü kerâmetine nihâyet yokdur. Bu muḥtaşar anuñ beyânına [321a] müteḥammil degüldür ve merhûm târihüñ tokuz yüz yetmiş dördinde Mekke-i Mükerreme'de vefât idüp rahmet-i Hakk'a peyveste oldu.

ZİKR-İ DEVLETÜ'S-SULTÂN [SELİM]¹ HÂN -'ALEYHİ'L-ĞUFRÂN-

Merhûm u mağfûr Sultân Süleymân Hân Sigidvar seferinde fevt ol-
dukda vezîr-i a'zam Mehemmed Paşa nice âdemler şalup Sultân Selim'ün
'asker-i İslâm cānibine gelüp serîr-i salţanat âstānelerine müntehî olduğı-
nı i'lām eyledi. Sultân Selim dahı bu hālî yakīnen ma'lûm idicek ٱalkup
tārîhûn ٱokuz yüz yetmiş dördi Rebî'ü'l-evvel'inün ٱokuzuncı günü ki Bāzā-
rirtesi günidür Mirrih ٱālî'inde İstanbul'a gelüp ٱahve-i kübrâ² zemānında
tahta cülûs eyledi ve irtesi günü 'āmmeten siyāh ve gök ve benefşecî şūflar
ile lākin kemā-kān 'örfleriyle varup tehniye-i salţanat eylediler ve üçinci
günü ki Pençsenbe günidür İstanbul'dan ٱalkup Sigidvar cānibine tevec-
cüh eyledi ve 'asker dahı dönüp gelüp merhûm-ı mağfûr 'asker Belğrād'da
mülākāt eyledi. Ba'dehu andan babası Sultân Süleymân'ın üzerine namāz
kılup ve du'ā idüp İstanbul cānibine gönderdi ve kendüsi dahı ['asākîr-i]³
İslām ile Cemāziye'l-āhir'inde İstanbul'a girüp cümle [321b] 'ulemā vü
a'yān bile istikbāle ٱıkup Dārü's-sa'āde'ye getürdiler ve tekrār 'ulemā ku-
düm-i tehniye-i sefer selāmetiçün Serāy-ı 'Āmir'e'ye varup şeref-i taķbîl-i
yed-i pādîşāhî ile müşerref oldılar ve bir nice günden şonra vüzerāya ve
'ulemāya ve sādāta ve sâ'ir 'askere bahşîş ü 'aţiyyeler olup kâdî-'askerlere
otuzar bîn aķçe ve birer serāser kaftān ve ma'zûl kâdî-'askerlere on beşer
bîn ve birer şûf kaftān ve İstanbul kâdîsına on bîn aķçe ve bir şûf kaftān
ve sâ'ir ma'zûl kâdîlara ٱokûzar bîn aķçe ve birer hil'at ve Haleb ve Bağ-
dād'dan ma'zûl kâdîlara sekizer bîn aķçe ve birer hil'at ve altmış aķçe mü-
derrislere yedişer bîn aķçe, birer şûf ve Şemāniyye müderrislerine altışar
bîn aķçe, birer şûf ve dāhil müderrislerine beşer bîn aķçe ve birer şûf ve
hāric müderrislerine üçer bîn aķçe, birer şûf, bu minvāl üzere *Hāşiye-i Tec-
rîd* müderrislerine dek vazîfeleri miķdārı inüp ri'āyet olındılar ve bu senede
Benî 'Ömer Cezîresi'nde 'Ulyānoğlı nām 'Arab 'āşî olup Bāb-ı 'Ālî'den bir
miķdār yeñiçeri irsāl olındı ve Bağdād ve Başra ve Şehrîzol paşalarına emr
olunup varup ol 'Arab ile muķātele idüp haylî yirlerin alup zabt eylediler

1 Yazmada "سليمان".

2 Yazmada "كبرا".

3 Metin Cenābî'nin başka bir eserinden tamamlanmıştır. bkz. Cenābî Mustafa Efendi, *Mubtasar-ı Tārîh-i Cenābî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3107, vr. 189a.

[322a] ve târîhü'n toköz yüz yetmiş beşinde Büyük Çekmece Köprisi yapıpılup tamâm oldu. Sâbıkda merhûm Sulţân Süleymân köprinü'n binâsına şürü' idüp tamâm olmadın vefât itmiş idi ve Hüdâyî nâm şâ'ir aña târîh dimişdür;

Başladı bu cisri olmadın tamâm
 Kıldı 'azm-i sūy-i cennātū'n-na'īm
 Geldi anı zıll-ı Hâk Sulţân Selīm
 İtdi tekml̄ oldu bir cistr-i 'azīm
 Didi târîhin Hüdâyî ol zemân
 Yaptı âb üzre bu cisri Şeh Selīm, sene 975.

Ve târîhü'n toköz yüz yetmiş altısında Kefe cânibine deryâdan haylî 'asker gönderilüp emr olındı ki Âşil Irmağı ki bir 'azīm ırmağdur H'â-rezm Deñizi'ne dökilür ve Ten Irmağı ki ol dağı bir 'azīm ırmağdur Kefe Deñizi'ne dökilür ikisinü'n mâ-beyni qarîb olmağın qazılup birbirine ulaşa tâ kim İstanbul'da gemiler ile 'asker varup Karadeñiz'den Ten Irmağı'na girüp andan Âşil Irmağı'na gireler ve andan H'â-rezm Deñizi'ne girilüp bu vechle Şîrvân'ı ve diyâr-ı 'Acem'i feth ideler. Be-ħikmeti Hudâ Kefe hânıyla 'asker-i İslâm Ezderhân Qal'ası'na dek varılup ol me'mûr olan yir-den şülüş miğdârı yir ancak qazılup ba'dehu şiddet-i sermâ ve kıll̄et-i zâd [322b] sebebiyle itmâmâ mecâl olmayup bu eşnâda Rus memleketinden otuz biñ miğdâr Nağâvî Tatarı çıkup gelüp 'asker-i İslâm'a mülâkî oldılar. Ba'dehu dönölüp gelindi ve bu senede Yemen şerîfi Muṭahhar, beglerbegisi olan Murâd Paşa'yı qatl idüp 'âmmeten iqlîm-i Yemen'i zabt itmegin Mışır beglerbegisi olan Sinân Paşa'ya emr olındı ki varup Yemen'i qapu 'askeriyle feth eyleye. Ol dağı varup Özdemiroğlı 'Osmân Paşa ile merdâne hareketler idüp 'Arab'ı'n elinden diyâr-ı Yemen'i feth eylediler.

Ve toköz yüz yetmiş yedide İstanbul'ı'n taraf-ı şarkîsi yedi gün ve yedi gice muhkem yanup Hâk te'âlânu'n 'azīm kudretiyle biñ belâ ile güçle söyündi ve toköz yüz yetmiş sekizde İspanya memleketinde olan Müslimânlar İspanyalı tiran ile ceng ile muqayyed olduqda qalkup Ğırnaṭa'yı aldılar ve qadîmden mülük-ı Beni'l-aḫmer'den Melik Manşûr'ı pâdişâh naşb itdiler. Kâfirle ceng idüp kâfire ğâlib oldılar ve Sulţân Selīm Hân'dan yardım

talebine âdem gönderdiler. Sultân Selîm dahı Kıbrıs ğazâsından soñra size tonanma ile ‘asker göndereyüm diyü va‘de eyledi ve tokuz yüz yetmiş sekizde Vezîr Muştafâ Paşa, Qapudan ‘Alî Paşa ile Kıbrıs fethine gönderilüp [323a] diyârdan ‘Alî Paşa tonanma ile deryâyı kâfir ‘askerinüñ mu‘âvenetinden hıfz idüp Muştafâ Paşa ‘ammeten cezîreyi feth eyledi ve bu senede Şevvâl ayında Cezâyir paşası Kılıç ‘Alî Paşa Tunus’ı ‘Arab elinden alup hıfz u zabt eyledi ve tokuz yüz yetmiş tokuzda ‘Alî Paşa İstanbul’a gelüp bahâr olduqda tonanma olup Pertev Paşa ile Qapudan ‘Alî Paşa haylî ‘asker ile Muştafâ Paşa mu‘âvenetine ve deryâ hıfzına gönderildi. Anlar dahı Kıbrıs’a varup deryâda kâfir adaların urup ‘askere icâzet virilüp dönülüp gelürken kâfir tonanması zâhir olup merhûm ‘Alî Paşa re’yi ile ceng oldı ve Müslimânlar vâkı‘aya uğradı ve Sultân Selîm bu hâlden ğamgîn olup Cenâb-ı Rabbü’l-‘izzet’e tazarru‘ u niyâz idüp ‘âkıbet ehl-i İslâm’a vâkıf olmağ içün Qur‘ân-ı ‘Azîm tefe”ül eyledi. Bu geldi ki بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ﴿اَلَمْ غَلِبَتِ الرُّوْمُ فِیْ اَدْنٰی الْاَرْضِ وَهُمْ مِنْۢ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَیَغْلِبُوْنَ﴾¹ merhûm dahı mütesellî olup Cenâb-ı Hakk’a şükrlere eyledi ve bu senede Mekke-i Mükerreme şerîfine hükm-i pâdişâhî irsâl olındı ki Mekke-i Mükerreme’nün Harem-i Şerif’i [323b] satışı eski olmağın yıkılıp yeñiden ol satışınıñ yirine ‘âlî kubbeler binâ olındı.

Ve tokuz yüz yetmiş tokuzda Kefe Tatarı Devlet Girâyhân ‘azîm ‘asker ile Rus diyârına girüp kendüye kimesne muqâbil olmadı ve Masşov şehrine varup yakup yıkup üç günlük yir dahı içeri girdi. Vâfir esîr ile ve mâl u ğanimet ile dönüp geldi ve tokuz yüz seksende Qapudan Kılıç ‘Alî Paşa iki yüz elli pâre kadırğa ile deryâya sefer idüp Avarina üzerinde kâfir tonanmasıyla ahşâm üzerine mülâkât idüp biraz ceng itdiler ve gice irişüp kâfir kaçup gitdi ve Müslimânlar Koron ilimanına girüp tekrâr Venedik ve İspanya kâfiri cem‘ olup Avarina üzerine geldiler ve nesne başarmayup ba‘dehu Koron üzerine gelüp bir mikdâr şavaş olup tağılup gitdiler ve ehl-i İslâm’a Hudâ mu‘în olup sağ u şalim İstanbul’a geldiler ve bu senede İslâm begleri Nova Qal‘ası üstünde kâfiri şıyup çok kimse katl eylediler ve üç yüz nefer kâfir esîr idüp kapuya gönderdiler ve bu senede Sultân Selîm emr eyledi ki Ayaşofıyye’nün etrafında olan evler yıkılıp ve câmî-i şerif

1 Rum Sûresi 1,2 ve 3. ayetlerden ictibas: “Elif-lam-mim. Rumlar yakın bir yerde yenilgiye uğradılar. Fakat onlar bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip gelecekler.”

[324a] ta'mîr ü termîm olunup ve dört minâre olunup iki medrese binâ olına ve toköz yüz seksen birde Vezîr Piyâle Paşa ile Kâpudan 'Alî Paşa der-yâdan tönanma ile gönderilüp varup biraz İspanya memleketinüñ eṭrâfını urdılar ve andan kâşd itdiler ki Messine'ye varup feth ideler. Bir nice def'a böyle kâşd eyledüklerinde deryâ muḥkem muḥâlîf olup el virmedi. Żarûrî dönüp geldiler ve bu senede İspanya kâfiri Tunus üzerine gelüp gâlib oldılar. Żarûrî Sulṭân Selîm Hân dahı toköz yüz seksen iki Muḥarrem'inde 'azîm tönanma idüp Vezîr Sinân Paşa'yı Kılıç 'Alî Paşa ile gönderüp kâfirün elinden Tunus'ı ve Halku'l-vâd'ı feth idüp içindeki kâfirleri kırdılar ve Halku'l-vâd'ün ḥişârını yıkup taşını deñize dökdiler ve Tunus'ı ta'mîr idüp anda ḥaylî toplar ve âlât-ı ḥarb ve silâḥ ve bir yarar beglerbegi naşb idüp dönüp geldiler ve bu senede Göle Begi Ca'fer Paşaa Sigedvar muḥâşarasına gelen bin beş yüz nefer kâfiri beş yüz kimesne ile başup mağlûb itdiler ve kâfirün ekşeri ol cengde katl olunup mâ'adâsı kayd-bend ile Bâb-ı 'Âlî'ye irsâl olındı ve bu senede Sulṭân Selîm Hân Serây-ı 'Âmire'de binâ itdüğü [324b] ḥammâm-ı 'âlî ve dâr-ı kuşûr tamâm olup Sulṭân Selîm Hân ḥammâma girdükde mizâcları muḥtell olup günden güne marâzları mümted ve elemeleri müştedd olup Şa'bân'ın yigirmi sekizinci günü ki İşneyn günü zevâl vaḳtinde âftâb-ı 'ömri ufḳ-ı 'ademde gurûb eyledi ve on gün miḳdârı cesedi Dârû's-sa'ade'de karar idüp ba'dehu Ramazân-ı şerîfün sekizinci gün Çehârşenbe günü Sulṭân Murâd Hân ḥazretleri *ebbeda'llâhu 'umrah-u ve zâde rifatehu ve naşrahu*¹ Mağnisa cânibinden gelüp serîr-i salṭanatâ cülûs eylediler. Allâhu te'âlâ celle ve 'alâ mübarek ve müteyemmen ve manşûr ve mü'eyyed eyleyüp yevmen fe-yevmen 'ömr ve salṭanatını ve şevket ü ḥaşmetini ziyâde eyleye, âmîn yâ Rabbü'l-'âlemîn. Ve irtesi gün 'âmmeten 'ulemâ mâtem libâslarıyla pâdişâhuñ varup şeref-i mülâkâtıyla müşerref olup öyle namâzından muḳaddem Sulṭân Selîm Hân'ın cenâzesi Dârû's-sa'ade serâyun ortasına ihzâr olunup pâdişâh-ı 'âlem-penâh ve vüzerâ vü 'ulemâ ve sâ'ir ehl-i divân namâzına ḥazır olup pâdişâh, müftî-i zemân olan Hâmid Efendi'yi imâmete teklîf idüp namâzı kılındı ve andan merḥûmuñ cenâzesi getirüp Ayaşofıyye öninde defn eylediler. Merḥûm elli iki [325a] yıl 'ömr sürüp sekiz yıl ve beş ay ve on toköz gün salṭanat sürdi. Merḥûm 'azîm pâdişâh ve şecî' ve 'adle mâ'il ve raḥîmü'l-ḳalb ve

1 Allah ömrünü ebedi kılsın, rifatini ve yardımını artırsın.

tenhâlığı laţîf ve vakâr ve mehâbet şâhibi ve 'âlî-himmet ve meşâyih ve 'ulemâya mâ'il ve dâ'im Hâzret-i Hakk'a bükâ ve tazarru'da ve şer'-i şerife içâ'at ve inkiyâdda idi. *Rahîmehu'llâh*.

‘ULEMÂ-İ DEVLETÜ’S-SULTÂN SELÎM HÂN -TÂBE ŞERÂHU-

[Kâdî-zâde Aḥmed Çelebi]

Ve ol zemânuñ ‘ulemâsından **birisi** ‘âlim ü fâzıl u kâmil, dehr-i muḥakḳık ve şems-i müdeḳḳık Kâdî-zâde Aḥmed Çelebi’dür. ‘Âlem-i şîğarında ‘izz ü sa’âdetde taḥşil-i ‘ulûm u kemâlât ile neşv ü nemâ bulup zemânesinüñ fuзалâsı ḥizmetine irişüp her birinden geregi gibi taḥşil ü kemâl itmişdür. Ba’dehu Kâdri Efendi ḥizmetinden mülâzım olup andan Burusa’da Ferhâdiyye Medresesi’ne müderris olup andan Veliyyü’d-dîn-zâde Medresesi’ne müderris olup ba’dehu anda Kâpluca Medresesi’ne müderris olmuşdur. Ba’dehu İstanbul’da kendü meşrûtı olan Eski ‘Alî Paşa Medresesi’ne müderris olmuşdur. Andan Edrine’de Üç Şerefeli’nüñ birine müderris olmuşdur. Andan Şahn’a gelüp andan Sultân Süleymân Medreseleri’nüñ birine müderris oldu ve ol medreselerde evvel [325b] müderris olanuñ birisi merḥûm-ı merḳûmdur. Ba’dehu merḳûm, Haleb kâdîsı olup nice müddet anda qarâr itmişdür. Ba’dehu ma’zûl olup seksen aḳçe ile müteḳâ’id olmuşdur ve mezbûra Sultân Süleymân İstanbul teftişin virüp ḥizmeti maḳbûl ve pesend olmağın İstanbul kâzâsı tevcîh olındı. Ba’dehu Sultân Süleymân ğazâda fevt olup Sultân Selîm Hân ‘asker ile seferden dönüp gelürken kâdî-‘askerlerin ma’zûl idüp mezbûra Rûmili kâdî-‘askerligin tevcîh eyledi. Ba’dehu kâdî-‘askerlikden ma’zûl olup mezbûra günde yüz elli aḳçe vazîfe ta’yîn olındı. Ba’dehu merḳûm kendü şılası olan Edrine’ye varup anda iken Dârü’l-ḥadiş Medresesi maḥlûl oldu. Âstâne-i Sa’âdet’den medrese-i mezbûrenüñ kendüye olmasın taleb idüp Âstâne-i Sa’âdet’den daḥı tevcîh olındı ve merḳûmuñ günde iki yüz aḳçe vazîfesi oldu. Ba’dehu merḳûm Edrine’nüñ şiddet ve bürûdetine taḥammül itmeyüp İstanbul’a geldi ve nice müddet ma’zûl tûrup yine Sultân Murâd Hân devrinde Rûmili kâdî-‘askeri oldu ve iki yıl anda qarâr itdükden sonra merḳûma manşib-ı fetvâ tevcîh olındı ve iki yıldan ziyâde müftî olup müftî [326a]

iken târîhü'n toköz yüz seksen sekizinde Rebî'ü'l-âhîr'ün yigirmi beşinci gün Çehârşenbe günü âhirete nakl eyledi.

Merhûm-ı merķûm, 'âlim-i muhakkık ve fâzıl-ı müdekķik ve 'âlî-şân ve bülend-himmet ve rahîmü'l-kalb ve şâlih ü mütedeyyin ve lezîz-meclis ve nevâdir-güy ve kıadr-şinâs ve laţîf-ţab' kimesne idi. Lâkin mizâclarında nihâyet-i mertebe hiddet olup cüz'î yirden inhîrâf ve ğazab üzere olurdu ve hergiz denâ'ete ve mezellete ve 'ırza noķşâna kıâ'il degül idi ve bu bâbda eger vüzerâ ve eger sâ'ir eşrâf-ı nâs bu hâle münâķız bir vaz' ideler hergiz tahammüle mecâli olmazdı. Merhûm-ı merķûm, dâ'im terbiye-i 'ulemâ ile ve kıavâbil ve ehl-i ma'ârif ile tamâm mertebe muķayyed idi ve merhûm, melâbis ü merâķib ve huddâmında nihâyet-i mertebe şöhret ve zînet ve i'tibâr ve fâhre ma'il idi. Divân-ı 'Âlî'de beglerbegiler, kıâğî-'askerler üzerine tırmaĝa rızâ göstermeyüp Sulţân Murâd Hân hâzretlerinden kendülerün anlar üzerine tırmasun, iltimâs idüp pâdişâh hâzretleri dağı iltimâsın kıabûl idüp a'yadda kıâğî-'askerler, beglerbegiler üzerine tırmaķ kıânûn oldu.

Merhûm-ı merķûmuñ te'lîfât-ı fâ'ikası ve taşnîfât-ı râ'ikası [326b] vardır. Evvelâ *Hidâye Şerhi*'nde İbn Hümâm'uñ kitabını kitâbü'd-da'vâdan yazup tekmiñ itmişdür ve şâniyen *Şerh-i Miftâh*'a bir hâşiye yazmışdur ve şâlişen *Şadrü's-Şerî'a* ile *İşlâh u İzâh* mâ-beyninde muhâkemâtdur ve câ-be-câ tefsîrden ve *Hidâye*'den nice yirlere risâleleri vardır. Cemî'-i medârisde te'lîfâtları okıyup meşhûr olmışdur.

[Şıddîķî Şâh Mehemmed Çelebi]

Birisi dağı 'âlim ü fâzıl u kâmil, fâhr-i monlâ ve kııdve-i 'ulemâ, Hâzret-i Monlâ Hüdâvendigâr neslinden Şıddîķî Şâh Mehemmed Çelebi'dür. Merhûm, kıâğî-zâde olup 'âlem-i şebâbdan tahşîl-i 'ilm ü kemâl üzere neşv ü nemâ bulmışdur. Andan zemânesi fużalâsı hizmetine irişüp ba'dehu Çi-vi-zâde hizmetinden mülâzım olmuşdur ve zemânında dânişmend tã'ife-si içinde fâ'ikü'l-aķrân olup müşârün ileyh bi'l-benân olmuşdur. Ba'dehu mezbûr, Bursa'da Çendik Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de Câmî'-i Ardan'da müderris olmuşdur. Andan kırķ ile Kütâhiyye'de Rüstem Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan İstanbul'da elli ile yine Rüstem Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Üsküdar'da Sulţâniyye

Medresesi'ne müderris olup andan Şah'n'a gelmiştir. [327a] Andan İstanbul'da Sulţân Selîm Hân Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Sulţân Süleymân'ın binâ itdüğü medreselerin birine müderris olup andan Mısr'a kâdî olmuştur. Andan Edrine kâdîsı olup ba'dehu İstanbul'a kâdî olmuştur. Andan ma'zûl olup günde yüz akçe ile teķâüd eylemiştir. Ol hâl üzere târîhün toķuz yüz yetmiş sekizinde Cemâziye'l-ülâ ayında vefât idüp İstanbul'da ceddinün mescidinde medfûn olmuştur.

Merhûm-ı merķûm 'aceb bülend-şân ve zekâ vü idrâkde 'aķl-ı evvel ve istikâmet-i tab' ve selâmet-i zihnde şems-i münîr olup 'aşrında ittifâķ-ı 'ulemâ ve icmâ'-ı fużalâ bunun üzerine olmuştur ki merhûm ser-âmed-i cihân ve fâzıl-ı zemân olup her fende kâmil ve her 'ilmde ser-çeşme-i efâzıl ola ve ma'a-zâlik merhûm-ı merķûm neşr ü nazmda ğâyet fa'îķ ve mübâhase-i 'ilmiyyede râ'îķ u sâ'îķ, hergiz haşma mağlûb olmazdı ve merhûm mehîb-şekl ve hasen-şûret ve şâhib-i şabr u vaķâr kimesne idi. Merhûm vaķfda bir risâle yazmıştır. Meşhûr-ı âfâķdur. Haķķâ budur ki andan öte taķrîr ü taķrîr olmaz.

[Kınalı-zâde Hamîdî 'Alî Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil ve muhaķķîķ Kınalı-zâde Hâmîdî 'Alî Çelebi'dür. Merhûm-ı merķûm kâdî-zâde olup muttaşıl güşiş [327b] ve taķşilde olup gereĝi ĝibi 'ilm hâşıl itmiştir. Andan zemânesi fużalâsı hizmetlerine irişüp ba'dehu Çivi-zâde hizmetinden mülâzım olmuştur. Andan Edrine'de Hüsâmiyye Medresesi'ne müderris olup andan Burusa'da Hâmaza Beg Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu anda Veliyyü'd-dîn-zâde Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan Kütâhiyye'de kırķ ile Rüstemiyye Medresesi'ne müderris olup yeden bi-yedin İstanbul'da elli ile Rüstem Paşa Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da Hâşekî Sulţân Medresesi'ne müderris olup andan Şah'n'a gelmiştir. Andan İstanbul'da soñra binâ olınan Sulţân Süleymân Medreseleri'nün birine müderris olup ba'dehu Şâm'a kâdî olup haylî müddet anda karâr eyledi. Ba'dehu Mısr'a kâdî olup andan Burusa'ya kâdî olmuştur. Andan Edrine kâdîsı olup andan İstanbul kâdîsı oldu. Ba'dehu Anaķolı kâdî-'askeri olup anda çok karâr itmeyüp mizâcı ĝâyet muhtel oldu ve marâz-ı niķrisden tabî'atı mu'tell oldu ve bu eşnâda

Sultân Selîm Hân ile Edrine'ye kışlamağa gidüp şiddet-i şitâya tahammül idemeyüp târîhün toköz yüz yetmiş toközünde zemherînün ikinci günü evâ'il-i [328a] Ramazân'da rahmet-i Hakk'a peyveste oldu.

Merhûm-ı merķûm 'âlim ve muhakķik ve fâzıl-ı müdeķķik, baħr-i 'ulûm ve maķbûl-ı efâzıl-ı 'Arab u 'Acem ü Rûm idi. Merhûm her 'ilmde kâmil ve ekşer kütüb-i mütevâliye yazup havâşî-i resâ'il söylemişdir. *Şerh-i Mevâkıf*uñ *Hasan Çelebi Hâşiyesi*'ne hâşiyeye söylemişdir. *Hâşiyeye-i Tecrid*e hâşiyeye söylemişdir ve *Hidâye*'nün *İnâye*'sinün ekşer yirine yazmışdur ve *Envâr-ı Tenzîl*e ve *Keşşâf*a ve sâ'ir şürûha bî-nihâye kelimâtı vardır ve Monlâ Husrev'ün *Dürer ü Gürer*'ine bir laţîf câmi' ve müfid ve diķķa-ti mutazammın bir hâşiyeye yazmışdur. Lâkin tamâm idemeyüp 'ibâdâtda kalmışdur ve 'ilm-i ahlâķda laţîf inşâ ile tahķikât ve letâ'if ve neşâ'ihî ve fevâ'id ve 'ulûmı müşt Emil bir 'acibü's-şân maķbûl kitâb söylemişdir ve bâb-ı inşâda bir laţîf kitâbı vardır ve hergiz merķûmuñ inşâsına şebîh zemânında inşâ ider kimse añılmazdı. Nazm u neşrde ve luğaz u mu'ammâda ser-âmed-i cihân idi ve merhûm, şâlih ü 'âbid, Hakk te'âlâdan ziyâde havf u haşyet ider ve kazâsında sireti maķbûl ve rahîmü'l-kalb ve lezizü'l-kelâm ve nevâdir-güy ve hasen-re'y ve hûb-şûret ve laţîf-hey'et ve her ferde hayr şanur ve dâ'im 'ilm ve 'ibâdete meşgûl [328b] kimesne idi.

[Ümmü Veled-zâde 'Alî Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Ümmü Veled-zâde 'Alî Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Çivi-zâde hizmetine irişmişdir. Andan ba'zı medârise müderris olup ba'dehu Burusâda kırķ ile Hançeriyye Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu İstanbul'da elli ile Kâdî Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan ma'zûl olup ba'dehu Ebâ Eyyûb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Şah'n'a gelüp andan Şeh-zâde Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Sultân Süleymân Medresele-ri'nün birine müderris olmuşdur. Andan Haleb kâdîsı olup anda varduğı çok eglenmeyüp vefât eyledi. Merhûmuñ İstanbul'da iken mizâcı muhtell olup eydürdi ki "Be-her-hâl ben diyâr-ı 'Arab'da fevt olurun. Lâkin Şâm'a varup kendümi ol vilâyetde kalmak añların. Zîrâ bir vâķı'a gördüm. Anuñ muķtezâsı oldur ki ben 'an-karîb vefât idüp arâzî-i muķaddesede kalam".

Merhûm, bi-ḥikmeti'llâh Şâm'a varmayup Ḥaleb'de vefât eyledi. Bu vâkı'a-nuñ muḳteżası budur ki Ḥaleb daḥı arâzî-i muḳaddeseden ola. Nitekim aña daḥı 'ulemâdan ḳavl vardır.

Merhûm-ı merḳûm 'âlim ü kâmil, 'ilmden çok yâd-dâştı olup huşûşâ muḥârazât u tevârîḥ ve fenn-i nazm u inşâda [329a] ve fıḥḥ ve 'Arabîyet'de mâhir idi. Merhûm, gâyet bî-naẓîr, faşîḥ ü belîğ 'Arabî ḳaşâ'id söylerdi ve laṭîf-ṭab'a mâlik olup ve ḥilm ve sükûnuna ve ḥüsn-i ḥulḳına nihâyet yoğ idi.

[Bağdâdî-zâde Emîr Aḥmed Çelebi]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u kâmil Bağdâdî-zâde Emîr Aḥmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Ḥüsâm Çelebi ḥizmetine irişmişdür. Andan ba'zı medârise müderris olup ba'dehu Eynegöl müderrisi olmuşdur ve andan Edrine'de Taşlık Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Trabzon Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nüñ birine müderris olup andan Şaḥn'a gelmişdür ve andan Amâsiyye müftîsi olup andan merhûm Sulṭân Süleymân ḥazretlerinüñ Şâm'da binâ itdüğü medreseye fetvâ ile müderris naşb olındı ve andan Medîne-i Münnevver'e ḳâdî oldı ve andan ḳâdî iken fevt oldı.

Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve şâlih ü mütedeyyin ve ḳavvâl bi'l-ḥaḳ ve şâfidil ve açuḳ meşreb ve ḳaluñ âvâzlı, nûrânî, aḳ şaḳallu pîr idi. Ḳazâsı ve sîreti her vechle pesend ve maḳbûl idi.

[Bağdâdî-zâde Seyyid Ḥasan]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u kâmil Bağdâdî-zâde Seyyid Ḥasan'dur. Zemânesi 'ulemâsından okıyup taḥşîl-i 'ulûm [329b] itmişdür. Ba'dehu Bursa'da Monlâ Yegân Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu Eynegöl müderrisi olmuşdur. Ba'dehu İstanbul'da Pîrî Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu İznîk Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nüñ birine müderris olmuşdur. Andan Şaḥn'a gelüp andan Mağnisa fetvâsına varmışdur. Merhûm-ı merḳûm bir miḳdâr rezîl semt olup yayanca bâzâra varup bey' ü şîrâya mübâşeret idüp ve ḳâdî maḥkemesine yalnızca yayanca varduğı içün ma'zûl olup günde mezbûra altmış

ağçe vazîfe ta'yîn olındı ve haylî müddet ma'zûl olup Burusa kırbında Geyiklü Baba nâm maħalde qarâr itmişdür. Ba'dehu naķibü'l-eşraf olan Seyyid Muħterem fevt oldıkda manşib-ı niķâbet mezbûra tevcih olındı. Ba'dehu mezbûr ziyâde pîr olup 'amel-mânde olduğı hayşiyetden ma'zûl olup günde 100 ağçe vazîfe ta'yîn olındı.

Merħûm-ı mezbûr 'âlim ü kâmil ve fâzıl u muħaķķık ve müdeķķık, şaħihü'l-mi'yâr ve müstaķîm-ıtab' ve şâf-dil ve tekellüfden 'ârî ve şaħihü'n-neseb kimesne idi. **Naķl olunur ki** merħûm maraz-ı mevtinde Hâzret-i Hasan'ı vâķı'asında görüp merħûma [330a] eyitmiş ki "Bu dün-yâda eyü tûrdıñuz. Şimden şoñra bu câniblere gelüñ." demiş. Üçünci gün merħûm âhirete naķl eyledi.

[İmâm-zâde Meħemmed Çelebi]

Birisi daķı 'âlim ü fâzıl ve muħaķķık ü müdeķķık İmâm-zâde Meħemmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Kemâlpaşa-zâde hizmetine irmişdür. Ba'dehu Sulţân Süleymân H'âcesi'nden mülâzım olmışdur. Andan ba'zı medârise müderris olup andan Burusa'da İldırım Hân Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu Gekbüze Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nüñ birine müderris olmuşdur. Ba'dehu Şaħn'a gelüp andan Haleb'e kâdî olmuşdur ve andan ma'zûl olup mezbûra seksen ağçe vazîfe ta'yîn olındı. Ba'dehu merħûm müddet-i medîde ma'zûl olup İstanbul kırbında Kanderdi¹ nâm maħalde evler binâ idüp anda qarâr eyledi. Ba'dehu mezbûra yüz ağçe ile Amâsiyye fetvâsı virilüp gitmedin vefât eyledi. Merħûm-ı merħûm, 'âlim ü fâzıl u kâmil ve laţîf-ıtab' zemânında ğâyet şuğl-ı 'ilmle meşhûr ve ihâta-i hıfzla ma'rûf kimesne idi. Merħûm, libâsında ve hey'etinde sipâh üslûbı üzere idi.

[Monlâ Zeyne'l-'ibâd]

Birisi daķı 'âlim ü fâzıl ve kâmil ü şâlih ve şerîf Monlâ Zeyne'l-'ibâd'dur. Şeyh İbrâhîm-i [330b] Kayşerî hâzretlerinüñ evlâdındandır. Zemânesi 'ulemâsından okıyup gereği gibi güşişler idüp taħşil-i fezâ'il itmişdür. Ba'dehu İstanbul'da ba'zı medârise müderris olup ba'dehu otuz ağçe ile

1 Yazmada "قاندردی". Kaynaklarda böyle bir yer ismine rastlanılamamıştır.

Murâd Paşa Medresesi'ne müderris olmuştur. Andan İstanbul'da Aķserây Bâzârı'nda olan Hânım Sultân Medresesi'ne müderris olup ba'dehu yine İstanbul'da Maĥmûd Paşa Medresesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu Hâzret-i Ebâ Eyyûb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris olup andan Şaĥn'a gelüp daĥı ders dimeden yetmiş aķçe ile Amâsiyye fetvâsına varmuştur. Tõkuz yıl mikdârı anda müftî olup rahmet-i Hâķķ'a peyveste oldu.

Merĥûm-ı merķûm 'âlim ü kâmil ü fâzıl ve muĥaķķık ü müdeķķık, ĥâfız-ı 'ulûm u mesâ'il ve her 'ilmden ĥaberdâr, ĥuşûşâ ki 'ilm-i kelâmda ve sâ'ir 'ulûm-ı 'aķliyyede ve 'ilm-i beyân-ı me'ânide ve tefsîr ü ĥadîsde ve fıkĥda mâhir idi ve merĥûm vefât eyledükde ĥaylice dünyâ terk idüp gitmiştür.

[İskilibî Maĥmûd Ćelebi- Bozan-zâde]

Birisi daĥı 'âlim ü fâzıl u kâmil İskilibli Maĥmûd Ćelebi'dür ki "Bozan-zâde" demekle meşĥûrdur. Babası Aĥmed Ćelebi yüz elli aķçe ķâđi olup merĥûm Sultân Selîm bin Bâyezîd Hân ile muşâhebet itmiştür. Merĥûm Maĥmûd Ćelebi, 'âlem-i [331a] şebâbdan 'ilme meşĥûl olup gereĥi gibi taĥşîl-i 'ulûm itmiştür. Ba'dehu fużalâ ĥizmetine irişüp andan Müftî Ebu's-Su'ûd Efendi'den mülâzım olmuştur. Ba'dehu merĥûm Burusâda Hâzret-i Emîr Medresesi'ne müderris olup andan Eynegöl Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da kırķ aķçe ile Pîrî Paşa Medresesi'ne müderris olup ve yirinde teraķķî olup ĥâric elli olmuştur. Andan ma'zûl olup Rodos Medresesi maĥlûl olduķda merĥûm-ı mezbûr Ümmü Veled-zâde merĥûm ile Ķâđi-'asker Hâmid Efendi ile 'Abdu'l-kerîm-zâde öninde imtiĥân olup medrese-i mezbûre merĥûma virildi. Ba'dehu merĥûm Rodos'dan ma'zûl olup çok eglenmeyüp Şemâniyye'nün birine müderris oldu ve andan İstanbul'da merĥûm Sultân Selîm Hân Medresesi'ne müderris olup ve andan yetmiş aķçe ile Maĥnisa Sultâniyyesi'ne müderris olmuştur. Ba'dehu merĥûma on aķçe daĥı teraķķî olup vazîfesi seksen aķçe olmuştur. Ba'dehu merĥûm ihtiyârıyla tekâ'üd eyleyüp merĥûma tõķsan aķçe vazîfe ta'yîn olındı ve bu ĥâl üzere târiĥûn tõķuz yüz seksen üçinde vefât eyledi. Merĥûm-ı merķûm, 'âlim ü fâzıl ve her 'ilmden ĥaberdâr, ĥuşûşâ ki me'ânî vü beyânda ve fıkĥda [331b] ziyâde mâhir idi.

[Trabzonî Yahyâ Efendi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl ve muttakî ve şeyh 'ârif-i bi'llâh Trabzonî Yahyâ Efendi'dür. Merhûm Sulţân Süleymân'ın oğlu Sulţân Selim, Trabzon'da iken süd qarındaşı olmışdur. Ba'dehu merhûm tahşil-i fezâ'ile şürû' eyleyüp geregi gibi tahşil itmişdür. Ba'dehu anda bir mağarada altı yıldan ziyâde mesken tutup muhkem ri'yâzet ü mücâhede itmişdür ve Şeyh Kara Ya'kûb Sulţân tarikatı üzere tarîk-i taşavvufî tahşil itmişdür. Ba'dehu mezbur İstanbul'a gelüp medârisde dânişmend olup andan Şonisa'da Hüseyn Ağa Medresesi'ne müderris olmuşdur ve andan Hâcî Hasan-zâde Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Pîrî Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur ve andan İstanbul'da Muştafâ Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Üsküdar Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Şahın'a müderris olup ba'dehu irâdetiyle ferâğat idüp merķûma yevmî elli akçe vazîfe ta'yin olındı ve merhûm Beşiktaş'nda Karadeniz Boğazı etrafında vağan tutup muştâşil evler ve binâlar yapup her varup ziyâret ideni ziyâfet ve ri'âyet idüp fakîr olanlara istihkâkınca harchlık virürdi. Bu sebebden merhûmı halk kîmyâ bilür [332a] dirler idi.

Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve baħr-i kâmil ve her 'ilmde mâhir ve müte dey-yin ve dindâr ve şâlih ü zâhid, ehl-i hâl, şâhib-i sülûk ve tabaķa-i istiğrâķa vâşıl ve hâk-güy ve şâhib-i ma'ârif ü le'tâ'if ü kemâlât ve emîrül-ke-lâm ve hüsnü'l-meclis, kâmilül'l-vücûd 'azîz idi ve merhûm her 'ilm-den rüşen mesâ'ili tafzîl üzere ol bahşı ezberden okıyup takrîr iderdi ve la'tife inşâ ve selis Türkî ve 'Arabî ve Fârsî ve nevâyî nazm söyler idi ve yetmiş iki lisânı bilüp her millete lisânınca söyleyüp hitâb ider idi ve dâ'im erbâb-ı hâcât için ve mücrimîne şefâ'at için 'âmme-i ekâbire mektûblar yazup gönderürdi ve vech-i şavâbdan hâk-güy olup bu bâbda bir ferdden havf eylemezdi ve ekâbire gâyet berk söyler idi. Anlar dahı ma'zûr tutup qabûl eylerler idi ve merhûm her kimünle ki muşâhabet-i 'ilmiyye eyleye elbette ğâlib olurdu ve her ferd fazlına mu'arrif olurdu ve merhûm **Yâ Hayy** ismine meşğûl olup ekşer zemânda deryâ gibi ıztırâb idüp hareket iderdi ve dâ'im neşât üzere olup gice uyhusın az uyurdu ve şabâha dek ol tağlarda gezerdi. Egerçi ki merhûm mücesssem kimesne idi [332b] lâkin rûhı gâyet yenli idi ve merhûm yetmiş yaşından ziyâde yaşayup târîhün toķuz yüz yetmiş

sekizinde vefât eyledi. Hayli zemân mizâcî ma'lûl olup mâh-ı Zî'l-hicce'nün onıncı gün vefât itmişdür.

[Şamsunî-zâde Maḥmûd Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Şamsunî-zâde Maḥmûd Çelebi'dür. Ol dahı zemânesi 'ulemâsından okıyup tahşîl-i 'ulûm itmişdür. Ba'dehu nice medârise müderris olup andan Pîrî Paşa Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Eski 'Alî Paşa Medresesi'nde toḡuz yıl miḡdârı müderris oldu. Andan Edrine'de Üç Şerefeli Medreseleri'nün birine müderris olup ba'dehu Şemâniyye ḡukmî ile anda Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris olup yirinde altmış ile teraḡḡı oldu. Andan Haleb'e ḡâḡı olup andan Şâm'a ḡâḡı olmuşdur. Andan Mekke-i Mûkerreme ḡâḡısı olup andan ma'zûl oldu. Toḡsan aḡḡe ile müteḡâ'id olup ba'dehu Rûmîlî cânibinün teftîşî virildi. Ol vilâyeti teftîş eyledi ve geldükde eglenmeyüp seksen bir ḡudûdında vefât eyledi.

Merḡûm-ı merḡûm, 'âlim ü fâzıl ve ḡâfız-ı 'ulûm ve ma'ârikden olan mebâḡîşî tamâm ḡıfz itmişdi ve merḡûm ḡâyet şâliḡ ü mütedeyyin ve dindâr ve şâf-dil ve şâḡib-i [333a] sükûn u vaḡâr ve ḡayr-endîş ve ḡaḡ-ḡûy ve muḡıbb-i fuḡarâ vü şuleḡâ idi ve ḡazâsında her vechle sîret ve semti maḡbûl ve Allâhu te'âlâdan ḡavf ü ḡaşyet üzere idi.

[Birgilü 'Aḡâ'u'llâh- Ḥ'âce 'Abdu'llâh Efendi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl [u] kâmil Birgilü 'Aḡâ'u'llâh'dır. Zemânesi 'ulemâsından okıyup İsrâfîl-zâde'den mülâzım olmuşdur. Andan Mudurnı¹'da müderris olup andan Birgi'de müderris oldu. Andan Toḡat'da Ḥâtüniyye Medresesi'ne müderris olup andan Ḥâcî Ḥasan-zâde Medresesi'ne müderris oldu. Andan kırḡ ile İstanbul'da Ḳâḡî Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Rûstem Paşa Medresesi'ne müderris oldu ve andan Sultân Selîm Ḥân merḡûma ḡ'âce naşb olındı ve müddet-i medîde ḡüsn-i ḡâlle ve edeb ü sükûn ile sancaḡda bile olup soḡra merḡûm Sultân Selîm pâdişâḡ olduḡda merḡûm 'Aḡâ Çelebi hayli i'tibâr ve riyâset buldı ve cemî'-i 'âlemün meşâliḡ ü umûrında mercî'un ileyh oldu ve bu sebebden merḡûm ḡaylî dünyâ cem' idüp terk idüp gitdi. Merḡûm, 'âlim ü şâliḡ ve selîm-ḡab' ve raḡîm-ḡalb, muḡıbb-i fuḡarâ vü

1 Yazmada "Muḡırnı". İndekste birlik olması açısından yazmada daha yaygın olarak kullanılan "Mudurnı" imlası tercih edildi.

şulehâ kimesne idi ve târîhüñ toköz yüz yetmiş toközünde vefât idüp Şeyh Vefâ'nuñ [333b] mezârı kurbında defn olındı.

[Mu'allim-zâde Aḥmed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Mu'allim-zâde Aḥmed Çelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Dâbbe-zâde'den mülâzım olmışdur. Ba'dehu Kütâhiyye'de ve Aḥmediyye Medresesi'ne müderris olup andan Burusa'da müderris olmuşdur. Ba'dehu Eynegöl Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Burusa'da Ḥançeriyye Medresesi'ne müderris olmuşdur. Ba'dehu yine anda Manastır Medresesi'ne müderris olup andan Rodos'a müderris olup andan Mağnisa'ya varup andan Şaḥn'a müderris olmuşdur. Ba'dehu tekrâr Mağnisa'ya müderris ve müftî oldı. Andan Haleb'e kâdî olmuşdur. Andan Burusa kâdîsı olup andan Anaṭolı kâdî-'askeri oldı ve andan Rûmili kâdî-'askeri olmuşdur. Biraz müddet qarâr idüp ba'dehu ma'zûl olup günde iki yüz aqçe vazîfe ta'yîn olındı.

Merḥûm her 'ilmden ḥaberdâr, ḥuşûşâ fıkḥ ve uşûlde kâmil idi ve merḥûm, ḥalîm-ṭab' ve sâkin ve şâhib-i ḥulḳ u ḥasen ve laṭîfû'l-kelâm kimesne idi. Lâkin dünyâyâ ziyâde muḥib ve ṭama' üzere olmağın ḥaylî mâl terk eyledi gitdi ve merḥûm târîhüñ toköz yüz seksen ḥudûdında vefât eyledi. İslâmbol'da vefât idüp meyyitini gemi ile Burusa'ya iletüp anda [334a] babası yanında defn olındı.

[Hasan Beg]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil Ḥasan Beg'dür. Merḥûm, Kâdirî Efendi kullarından olup anuñ yanına taḥşîl-i ma'ârif ü kemâlât itmişdür. Ba'dehu Kâdirî Efendi mezbûrî Rüstem Paşa'ya virüp anuñ eyyâm-ı sa'âdetinde 'izz ü sa'âdetine neşv ü nemâ bulup fuṣalâ ḥizmetine irişmişdür. Andan Ebu's-Su'ûd Efendi ḥizmetine irişüp andan mülâzım olmuşdur. Ba'dehu Edrine'de Taşlık Medresesi'ne müderris olup andan İstanbul'da kırk aqçe ile Maḥmûd Paşa müderrisi olmuşdur. Ba'dehu Ḥâşekî Sulṭân Medresesi'ne müderris olup andan Şaḥn'a gelmişdür. Andan Şeh-zâde Sulṭân Meḥemmed Ḥân Medresesi'ne müderris olup andan Şâm'a kâdî oldı. Andan Mekke-i Mükerreme'ye ḥac itmege istizân idüp Mekke'ye qarîb varduḳda

haber geldi ki merhûm-ı merķûma Mekke kâdîlığı virildi. Ba'dehu merhûma Mısr kâdîsı tevcîh olunup Rüstem Paşa fevt olmağın merhûm ma'zûl oldu ve merhûma günde toksan akçe vazîfe ta'yîn olındı. Merhûm, Sulţân Selîm Hân devrinde merhûm İstanbul kâdîsı oldu. Ba'dehu Anaţolı kâdî-askeri [334b] oldu ve ma'zûl olup günde yüz elli akçe ile mütekâ'id oldu. Ba'dehu tekrâr İstanbul'a kâdî oldu ve yine ma'zûl olup vefât eyledi.

Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve muhibb-i hayr-ı 'ilm ü 'ulemâ vü şulehâ vü fuķarâ olup raķîmü'l-ķalb ve bülend-himmet ve laţîf-ţab' ve 'âlî-şân ki-mesne idi ve merhûm her fenden haberdâr ve kelâm ve fıkķ ve tefsîrde ve lisân-ı Fârsî'de olan kütüb-i mu'tebereyi bi-kemâlihâ bilürdi. Merhûm, Muħarrem'ün on yedinci gün târîķü'n toķuz yüz seksen dördinde raķmet-i Haķķ'a peyveste oldu.

[Mu'id-zâde]

Birisi daķı 'âlim ü fâzıl u kâmil Mu'id-zâde'dür. Aşlı Mar'aş'dandur. Zemânesi fużalâsından okıyup geregi gibi taķşîl-i 'ulûm itmîşdür. Ba'dehu Sulţân Süleymân H'âcesi'ne irişüp andan mülâzım olmışdır. Ba'dehu Ed-rine'de Hüsâmiyye Medresesi'ne müderris olmuşdır. Andan Câmî-i İrdi¹ Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu kırķla Kepenekci Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Burusa'da Manastır Medresesi'ne müderris olup andan Edrine'de Dârü'l-ķadiş Medresesi'ne müderris oldu ve yirinde Şaķn ķükmi virilüp on akçe daķı teraķķî oldu ve yine on daķı ziyâde olunup ba'dehu Şâm-ı Şerîf'e müftî oldu [335a] ve andan laţîf-semt üzere hareket idüp her vechle fużalâ-yı 'Arab, faşîķ ü maķbûl ü maţbû' cevâbların begenüp merhûma ģâyet istihsân itdiler ve andan merķûm Kıuds-i Şerîf'e kâdî oldu. Daķı varmadın fevt oldu.

Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve muhaķķıķ ve her 'ilmde geregi gibi mâhir ü kâmil idi. Huşûşâ ki 'ilm-i 'Arabîyyet'de ve kelâmda ve me'ânî vü beyânda ve tefsîr ü fıkķda ve laţîf 'Arabî nazm iderdi ki fuşahâ-yı 'Arab'dan ancak şâdır olurdu ve merhûm laţîfü'l-beyân ve baķķâs ve emîrül-kelâm ve ķaviy-

1 Siddîkî Mehmed Şâh biyografisinde Câmî-i İrdan olarak yazılan kelime bu biyografide İrdi-İrdi şeklinde okunacak şekilde hareketlenmiştir. Kastedilen yer Câmî-i Atık veya Eski Câmî' medresesi olmalıdır. Hâķî'nin tercümelerinde Ardana ve Eski Camii olarak geçmektedir. bkz. Muhtesibzâde Mehmet Hâķî, *Mecma'ul-Eşrâf*, s. 510.

yü'l-cenân ve huluuvü'l-mantık ve nevâdir ü leṭâ'if-güy ve eş'âr u ḳaşâ'id ve muḥâzarât u tevâriḥde fâ'ik kimesne idi.

Merḥûm naḳl idüp eydürdi ki Mar'aş cânibinde Monlâ Şemsü'd-dîn nâm bir ḥ'âcemüz olup bir kaç ṭâlibü'l-'ilm ile şirket üzere merḥûmdan *Şerḥ-i Akâ'id* okudurduk. Nâgâh dersimüz 'azâb-ı ḳabre indi ve ol maḥalde merḥûm Monlâ Şems bize eyitdi ki "Bir şirketüm var idi. 'Azâb-ı ḳabri inkâr iderdi ve bu bâbda bir bahş itmek diledükde bize gülerdi. Nâgâh bir yaz günü anuñla ve bir kimesne daḥı bir yire giderdük. Bir miḳdâr istirâḥat için yol kenârında bir yire indük ve ol münkir-i 'azâb olan şirketüm oturduğumuz yirden munfaşılca yirde [335b] bir obrulmuş eski ḳabr görüp varup içine girüp bize eyitdi ki 'İşidüñ, imdi bu ḳabr şâhibine nice 'azâb iderlet.' diyüp istihzâ tarîḳiyle çağırmağa başladı. Nâgâh şirketimizün feryâdı ziyâde olup bize beni ḥalâş idüñ li'llâh bi'llâh didükde yanına varduk. Şadâyı işidürüz lâkin ḳabrde kimse görmeyüp 'Ḳandasın seni görmezüz.' didükde 'Ne 'aceb görmezsiniz, işde ben sizi görürüm. İşte cehennem âteşi eṭrâfumu ihâṭa eyledi. 'Azâb-ı ḳabr ḥaḳdur. Evvelki i'tikâdumdan döndüm. Estağfirullâhe'l-'azîm bre meded baña dermân idüñ! Müslimânlar degül misiz?' diyüp bir mertebe feryâd itdi ki 'aḳlımız başımızdan gitdi. Biz daḥı 'Elüñi bize vir. İmdi seni ḳurtaralım.' didükde 'Bre dülbendüñizi şarḳıduñ. Olâ ki aña yapışam.' didükde eyle eyledük ve kendümüz ḳabre girdük. Aşlâ ḥalâşa 'ilâc bulmayup 'âḳibet bunuñ feryâdına za'f gelüp âvâzi gâyet za'if işidilür oldu. Biz daḥı me'yûs olup ḳabr-rûñ kenârında ve mezbûruñ [çûḥa] ve kitâbı yanımızda ḳalup tutup oturup maḥzûn otururken birḳaç bâzîrgânlar geçüp ḥ'âceler 'Bunda yeñi maḳbere yok ne bekleşürsiz?' didükde meded Allâh'ı severseñüz, kıssâ şöyle şöyle oldu diyü [336a] anlara kıssâyı ḥaber viricek anuñ daḥı ḳabr yanına gelüp bunda ne var, bu bir eski ḳabrdür bunda ne şadâ var ne âteş var diyü bizi maşḥaraya alup gitdiler ve biz daḥı biraz bekleyüp tamâm ḥalâşdan me'yûs olduğdan soñra ḳalḳup gitdük." diyü merḥûm Monlâ Şems'den naḳl eylerdi.

[Ḳara Dâvûd-zâde Muşṭafâ Çelebi]

Birisi daḥı 'âlim ü fâzıl u kâmil Ḳara Dâvûd-zâde Muşṭafâ Çelebi'dür. Âlem-i şebâbdan 'ilme iştiğâl idüp taḥşîl-i 'ilm itmişdür. Ba'dehu zemânesi fuṣalâsı ḥizmetine irişüp andan Sulṭân Süleymân Ḥ'âcesi'nden mülâzım

olmuşdur. Ba'dehu Burusa'da yigirmi beş ile Çendik Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan otuzla Yeñişehr'de müderris oldu. Andan kırıkla Ildırım Hân Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu İstanbul'da Kâsım Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Andan Hânkâh Medresesi'ne müderris oldu. Andan Hâşekî Sulţân Medresesi'ne müderris oldu. Andan Şah'n'a gelüp andan İstanbul'da Sulţân Selîm Medresesi'ne müderris olmuşdur. Andan Medîne-i Münevver'e ye kâdî oldu. Biraz zemân anda kâdî olup fevt oldu.

Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve zekî ve müstakîm-ţab' ve laţîf-fehm, 'ilm-i me'ânî vü beyânda ve kelâmda mâhir idi ve her 'ilmden haberdâr [336b] idi ve nice maħalle laţîf yazmışdur. Lâkin merhûm, hulkı gıybet üzere olmağın 'inde'n-nâs maħbûbü'l-ķulûb degül idi.

[Rûmî Meħemmed Ćelebi]

Birisi daħı 'âlim ü fâzıl u kâmil Rûmî Meħemmed Ćelebi'dür. Zemânesi 'ulemâsından okıyup ba'dehu Ma'lûl Emîr Efendi ĥizmetine irişüp andan mülâzım olmuşdur. Ba'dehu merķûm, Edrine ķurbında Hâşķöy Medresesi'ne müderris oldu. Andan İstanbul'da Unķapanı Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu Eski İbrâhîm Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Ba'dehu elli ile Rüstem Paşa Medresesi'ne müderris oldu. Andan Ebâ Eyyûb-ı Enşârî Medresesi'ne müderris oldu. Andan Şah'n'a gelmişdür. Ba'dehu Sulţân Süleymân Medreseleri'nüñ birine müderris olmuşdur. Andan Mışır'a kâdî olmuşdur ve Mışır'a varduķda çok eglenmeyüp ĥaste olup İskenderânî nâm Yahûdî ŗabîbden şerbet içüp şerbet 'amel itmeyüp fevt oldu.

Merhûm, 'âlim ü fâzıl ve bülend-şân ve laţîf-ţab' ve ĥayr-ĥ'âh ve muħıbb-i ĥayr u fuķarâ ve ĥûb-semt ve şâhib-i aĥlâķ-ı ĥamîde kimesne idi. Târîķüñ toķuz yüz yetmiş yedisinde Muħarrem'ün dördinde vefât eyledi ve anda Ķarâfe'de defn olındı.

[Ĥ'âce İbrâhîm Ćelebi]

Birisi daħı 'âlim ü fâzıl Ĥ'âce İbrâhîm Ćelebi'dür. Birgi'dendür. Müderris-zâde'dür. 'Âlem-i şebâbından [337a] okıyup taħşil-i 'ulûm idüp ba'dehu Ĥ'âce 'Aţâ'u'llâh Ćelebi ĥizmetine irişüp andan mülâzım olmuşdur. Ba'dehu devletlü ve sa'âdetlü pâdişâĥımız ĥâzretlerinin şeh-zâde-i

civân-baht olup sancakda iken h'âceleri olmuşdur. Merhûm, ferâ'iz ve fıkhdâ ve me'ânî ve tefsîrde mâhir idi ve lisân-ı Fârsî'de olan kitâbları gâ-yet laţîf bilürdi ve 'ilm-i ahlâkda vâkı' olan te'lîfâtı dahı hûb bilürdi ve kendüsi Müslimân u dindâr u müteşerri' ve ehl-i kemâl ve mehib-şekl ve laţîfü'l-kelâm ve kıaviyyü'l-cenân ve haq fehm itdügi yirde Allâhu te'âlâdan gayrı ferdden aldurmaz idi, haqqı söylerdi ve bülend-şanı ve 'âlî-himmet ü şöhbet ve mülûka geregi gibi vukûf ve ıttılâ'ı olup fuqarâ ve meşâyih [ve] 'ulemâya ziyâde maḥabbet üzere idi. Mağnisa'da yaylaqda maṭ'un olup târiḥüñ tokuz yüz seksen ikisinde vefât eyledi.

[Emîr Muḥterem]

Birisi dahı 'âlim ve şerîf, naḳîbü'l-eşrâf Emîr Muḥterem'dür. Aşlı Buḥârâ cânibindendür. Tâzeliginde bu diyâra gelüp 'ilme iştiğâl üzere oldu. Ba'dehu merḳûma on beş aḳçe 'ulûfe olındı. Ba'dehu teraḳḳî olup 'ulûfesi yigirmiden ziyâde oldu ve Seyyid Maḥmûd fevt olduqda merḳûmı naḳîb naşb itdiler ve kırk aḳçe 'ulûfe itdiler [337b] ve Şeyḥ 'Abdu'l-laţîf Rûm'a gelüp Sulṭân Süleymân'a mülâkât itdükde merḳûm Muḥterem'i gâyet tet-biyet idüp merḳûma yüz aḳçe 'ulûfe oldu ve her yıl yigirmi beş bin 'alîḳ bahâ ta'yîn olındı ve merḳûm bu hâl üzere qarâr idüp külli ta'yîn ve im-tiyâz ḥâşıl eyledi ve müddet-i medîde bu manşıbdâ olup ba'dehu târiḥüñ tokuz yüz seksen üçünde vefât eyledi ve evi öninde medfûn olup üzerine bir 'âlî ḳubbe binâ olındı.

Merḳûm, Şâfi'î mezheb idi ve lezîz-meclis ve şâḥib-i 'ırz u vaḳâr u edeb [ü] sükûn üzere olup hergiz süfresi mebzûl olup dâ'im yârân ile 'ayş ü işret ve muşâḥabet ve murâğabet üzere idi.

[Hekîm Çelebi]

Ve ol zemânuñ meşâyihlerinden **birisi** merḳûm Hekîm Çelebi'dür. Naşşbendiyye'dendür. Gâyet eyü kimesne idi. 'İlm-i zâhirde ve 'ilm-i bâtında mâhir idi ve muşâḥabeti lezîz ve ḥulḳı ḥaşen ve her ferde ḥayr u naşîḥat ḳaşd ider kimesne idi.

[Nürü'd-dîn-zâde Muştafâ Çelebi]

Birisi dahı Nürü'd-dîn-zâde Muştafâ Çelebi'dür. Şüfiyyedendür. Zemânında fâ'ik ve bî-naẓîr ve ser-âmed dânişmend idi. Ba'dehu Hılvetî tarikatından Bâlî Efendi'den inâbet idüp anlardan irşâda mücâz olmuşdur. Merhûm, ehl-i hâl ve şâhib-i fazl ve laţîf-hulûk ve her ferde hayır şanur ve mazlûmîne [338a] mu'âvenet ider ve muhibb-i evlâd-ı resûl ü 'ulemâ kimesne idi. Merhûm, gâyet dervîş ü gedâ meşreb idi. Aşlâ merhûmda fenâdan gayrı nesne eglenmezdi. Hattâ evâhîrinde merhûm-ı merķûma Hekîm Çelebi gibi mevâlî-i 'ulemâ ve eşrâf-ı nâs mürâca'at idüp gelürlerdi ve ma'a-zâlik merhûma cümleden sonra enâniyyet gel[me]miş idi ve merhûm her 'ilmde fâzıl u müdekkik ve kâmil ü muhakķik idi. Huşûşâ ki *İhyâ* naklı idüp veyâhûd tefsîr naklı itdükde müstemi'in bir mertebe zevk u sevķ iderler idi ki kâbil-i ta'bîr degüldür.

[Şeyh Muḥarrem]

Birisi dahı Kaşamonı'da Şeyh Muḥarrem'dür. Evâ'il-i hâlinde fâ'ik dânişmend olup ba'dehu anda Şa'bân Efendi hizmetine irişüp andan geregi gibi tarîk-i taşavvufi tekmiîl itmişdür. Merhûm sonra semt-i va'za sülûk idüp İslâmbol'da merhûm Sulţân Süleymân'ın câmi'inde fevt olunca halka va'z u naşîhat semtinde oldu. Merhûm, 'âlim ü fâzıl u kâmil ve her 'ilmiden haberdâr olup ser-âmed-i 'ulemâ-i 'izâm olmuş idi.

[Naķşbendî-zâde Muştafâ Çelebi]

Birisi dahı Naķşbendî-zâde Muştafâ Çelebi'dür. Merhûm evliyâu'llâhdan olup 'ilm-i zâhirde ve 'ilm-i bâtında baḥr-i bî-kenâr idi. Merhûm, 'aceb ḥilm ve sükûn-i istiğrâķda olup mübârek yüzünden derûnının hâlî ma'lûm olurdu. Hekîm [338b] Çelebi'den sonra ol tekyede seccâde-nişîn olup ba'dehu ferâğat idüp 'âlem-i bekâya pervâz eyledi.

[Birgili-zâde Meḥammed Çelebi]

Birisi dahı 'âlim ü fâzıl u kâmil ve zâhid ü müteşerri' Birgili-zâde Meḥammed Çelebi'dür. Müderris-zâdedür. Babası Bâlîkesr'de müderris idi. Pîr 'Alî dirler eyü kimesne idi. Merhûm, anda vücûda gelmişdür.

Şoñra Aydın'da Birgi'de vañan tutmışdur. Mebânî-i 'ulûmı geregi gibi okıyup İstanbul'a gelüp fuñalâ hizmetlerine irişüp cümlesinüñ maķbûli olmuşdur. Ba'dehu ķâđî-asker 'Abdu'r-raĥmân Çelebi'nüñ hizmetine irişüp mülâzım olmuşdur ve merĥûmuñ Edrine'de ķassâmı olup ķismetinden dört biñ aķçe ĥâsıl eylemiş řoñra merĥûm ġâyet zühd üzere olup nice müddetten řoñra Edrine'ye varup anda Eski Câmî"nde oturmuş ve nidâ itdürmiş ki "Her kimsenüñ ki fülân zemânda ķismetini ĥuřuřı olmuşdur, gelsün aldugumı vireyin." didi. Hiç kimesne gelmedi. Merĥûm ol aķçeyi anda câmî'de Edrine fuķarâsına tevzi' idüp gelüp gitdi ve merĥûm bir ķat medreseye taşarruf itmişdür. Ba'dehu ferâġat idüp merĥûm içün 'Aťâ'u'llâĥ Çelebi Birgi'de elli aķçe bir medrese binâ eyledi ve ebedî merĥûma řart eyledi ve merĥûm kendüsi ol câmî'de ĥiťabet ve hem [339a] imâmet iderdi ve ramazân-ı şerîfde iki ĥatme ile namâz kılardı ve merĥûm ġâyet ĥaviyyü'l-ķalb ve şedidü'l-ķelâm ve ĥaķ-güy emr-i ma'rûf ve nehy 'anî'l-münker ider ve bu ĥuřuřda daķıķa fevt itmez ve bir ferdden ĥavf itmez ve ekâbir ve zulmine berk söyler kimesne idi ve merĥûm ĥâfız-ı Kır'an ve ĥâfız-ı 'ulûm ve 'âlim ü fâzıl u kâmil ve muĥaķķıķ ve her 'ilmden ĥaberdâr, ser-âmed-i cihân ve fa'îķ-i aķrân u a'yân idi. Ĥuřuřâ 'ilm-i ĥadıř-ı şerîfde ve tefsîrde ve fıkĥda ve 'ilm-i kıra't ve ferâ'izde mâhir idi. Merĥûmuñ laťif te'lifleri vardur. Cümleden birisi 'ilm-i şarfda *Maķşûd řerĥi*'dür. Birisi daĥı naĥvden *İmtihânü'l-Ezķiyâ* nâm kitâbıdır. Birisi daĥı ferâ'izden bir metn ve bir řerĥidür. Birisi daĥı 'ilm-i tecvîdde bir risâlesidür. Birisi daĥı Şeyĥ Bahâ'ü'd-dîn ile Kemâlpařa-zâde'nüñ *Viķâye* řerĥleri mâ-beyninde muĥâkemâtıdır. Birisi daĥı Şeyĥ Ekmel'ün *İnâye*'sine ĥâřiyesidür. Birisi daĥı 'ilm-i ĥâlde *Tarıķat-ı Muĥammediyye* nâm kitâbdur. Birisi daĥı ücret ile cüz' okımaķ câ'iz olmadugına bir risâledür. Birisi daĥı ta'dîl-i erkân lâzım oldıġına risâle, birisi daĥı vaķf-ı nûķûd câ'iz ol[ma]dugına [339b] *Seyf-i şarîm* nâm risâlesidür. Bu cümle te'lifâtı, fuñalâ-yı dehr ķatında maķbûl ve maťbû'dur. Ĥaķ budur ki merĥûm, taķvâ ve 'ilmde baĥr-i bî-pâyân idi. Târiĥüñ toķuz yüz seksen ikisinde Birgi'de maraz-ı tã'undan fevt oldı. 'Ömri elli beşine irmiş idi. *Raĥimehu'llâhu te'âlâ, âmin yâ Mu'in.*

KAYNAKÇA

- el-Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfu'l-Hafâ ve Müzîlu'l-İlbâs*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2000.
- Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, thk. Şuayb el-Arnaût, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.
- Atâyî, Nev'îzâde, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletiş-Şakâ'ik*, yay. Suat Donuk, TYEKB, İstanbul 2017.
- Arvas, Emre, "Cenâbî'nin Cevâhirü'l-Garâib fî Tercemeti Dürri'l-Acâib Adlı Eseri", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 28, İstanbul 2022.
- Canatar, Mehmet, *Müverrih Cenabi Mustafa Efendi ve Cenabi Tarihi*, AÜSBE Doktora Tezi, 1993.
- Cenâbî, Mustafa Efendi, *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 6192.
- Cenâbî, Mustafa Efendi, *Muhtasar-ı Târih-i Cenâbî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3097.
- Cenâbî, Mustafa Efendi, *Muhtasar-ı Târih-i Cenâbî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3107.
- Değirmençay, Veyis. "Nizâmî-i Gencevî'de Besmele, Hamdele ve Salvele" *A Journal of Iranology Studies*.
- Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Şaḥîḥ*, nşr. Muhammed Zühayr b. Nasr (b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001)
- Gönül, Behcet, "İstanbul Kütüphanelerinde *Al-Şakâ'ik Al-Nu'mâniya* Tercüme ve Zeyilleri", *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 8, İstanbul, 1945.
- Hâkî, Muhtesibzâde Mehmed, *Mecma'u'l-Eşrâf*, haz. Mehmet Yunus Yazıcı, TYEKB, İstanbul, 2021.
- İbn Mâce, *Sünen*, thk: Şuayb el-Arnaût, Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyeye, 1430/2009.
- İşçimen, Tuba, *Cenâbî Mustafa'nın Dürr-i Mekkûn'unda İlk Dönem İslâm Tarihi*, FSMVÜ Yüksek Lisans Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Karatepe, Tuba Çavdar, "Yıldız Sarayı Kütüphanesi", *DİA*, C 43, İstanbul, 2013.
- Köksal, M. F., Kartal A., Okuyucu, C., *Klasik Dönem Osmanlı Nesri*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2012.

- Levend, Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, TTK, Ankara, 2008.
- el-Maarri, Ebu'l-Alâ. *el-Lüzûmiyyât*, thk. Emin Abdülaziz el-Hâncî, Kahire: Mektebetu'l-Hâncî, 1342.
- Müslim b. Haccâc, *el-Câmiu's-Sahîb*, thk. Muhammed Fuad Abdülbaki, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî.
- Nesâî, *Sünen*, thk. Abdülfettah Ebu Gudde, Halep: Mektebu'l-Matbûati'l-İslâmiyye, 1406/1986.
- Sâmî, Şemseddin, *Kâmusu'l-A'lâm*, C 3, İstanbul: Mihran Matbaası.
- Taşköprülüzâde, Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-'Osmâniyye- Osmanlı Âlimleri*, haz. Muhammet Hekimoğlu, TYEKB, İstanbul: 2019.
- Tirmizî, *el-Câmiu'l-Kebîr*, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1988.
- Ünver, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies*, Volume3/6, Fall 2008.
- Yazıcı, Mehmet Yunus. "Seyyid Mustafa'nın *Hakâ'iku'l-Beyân fî Terceme-ti Şakâ'iku'n-Nu'mân* Tercümesi ve *Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân* Adlı Şakâ'ik Zeyli". *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 6/12, Aralık 2019.

BİYOĞRAFYA DİZİNİ 1¹

- Abdâl Murâd, 73
Abdu'l-bâkî Çelebi, 428
Abdu'l-fettâh ibn Aḥmed ibn Âdil Paşa, 355
Abdu'l-ğaffâr, 403-404
Abdu'l-kâdir-i Ḥamîdî, 167-168
Abdu'l-kerîm (Müftî Şeyḥ), 396-397
Abdu'llâh-ı İllâhî (Şeyḥ İllâhî), 208-211
Abdu'l-laṭîf ibn Melek, 92
Abdu'l-laṭîf Maḳdisî-i Enşârî, 104-105
Abdu'l-mu'tî-i Mağribî (Şeyḥ 'Abdu'l-mu'tî-i Mağribî- Şeyḥü'l-Ḥarem), 106
Abdu'l-vâsi' Çelebi, 306-307
Abdu'r-raḥmân Çelebi (Seydî 'Alî Mûte'acem oğlu), 419-420
Abdu'r-raḥmân Ḥüseynî, 308-309
Abdu'r-raḥmân-ı Bisṭâmî (el-Mevlâ 'Abdu'r-raḥmân-ı Bisṭâmî), 92
Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî (Şeyḥ 'Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî), 98-99
Abdü'l-kerîm-zâde Meḥammed Çelebi, 420-421
Abdü'l-mü'min, 405
Abdü'l-vâcid-i 'Acemî (el-Mevlâ 'Abdü'l-vâcid), 91
Acem Faḥrüd-dîn (el-Mevlâ Faḥrüd-dîn-i 'Acemî), 102
Acem Monlâ Muḥammed Ḥâfız, 353-354
Acem Muḥyi'd-dîn, 244
Acem Seyyidi 'Alî, 127
Acem Sinân (Acem Sinân-ı Berda'î), 245
Acem-zâde Monlâ Hidâyetu'llâh, 381
Âşık Paşa, 68
Aḥî Evran, 74
Aḥî Ḥasan, 69
Aḥî-zâde Sinân Çelebi, 363-364
Aḥmed Çelebi bin Merkez Muşliḥü'd-dîn, 406
Aḥmed Çelebi (Aḥmed Çelebi bin Şeyḥü'l-İslâm Ebi's-Su'ûd), 426
Aḥmedî-i Germiyânî, 93-94
Aḳbıyık Sultân, 131-132
Aḳşehrî Sa'dî Çelebi, 386
Aḳşemsü'd-dîn Sultân (Aḳşemsü'd-dîn Velî) 193-197
Alâ'üd-dîn 'Alî Çelebi (Mü'eyyedî Şeyḥ Ḥâcî Çelebi oğlu), 377-378
Alâ'üd-dîn 'Alî Çelebi (Yûsuf Çelebi'nün oğlu), 168-172
Alâ'üd-dîn 'Alî-i 'Arabî (Mollâ 'Alâ'üd-dîn), 155-56
Alâ'üd-dîn bin Meḥammed Kuşcı ('Alî Kuşcı), 158-159
Alâ'üd-dîn Fenârî, 187
Alâ'üd-dîn Ḥalîfe, 282-283
Alâ'üd-dîn ibn Şâlih (Vâsî 'Alîsî), 375
Alâ'üd-dîn-i Ḥalvetî, 211
Alâ'üd-dîn-i Ḳastamonî, 265
Alâ'üd-dîn-i Kâzvanî, 401-402
Alâ'üd-dîn-i Ḳoçişârî, 129
Alâ'üd-dîn-i Rûmî (el-Mevlâ 'Alâ'üd-dîn-i Rûmî), 93
Alî Müttakî-i Ḥanefî, 430
Altuncî-zâde, 219
Amâsiyyeli İmâm 'Alî, 247-248
Amâsiyyeli Mu'îd-zâde, 324
Amâsiyyeli Şeyḥ Muḥyi'd-dîn, 323
Aşcı-zâde Ḥasan Çelebi, 358

1 Eser için iki adet biyografi ve bir adet özel isimler olmak üzere üç adet dizin oluşturulmuştur. Birinci biyografi dizini (**Biyografi Dizini- 1**) biyografi başlıklarındaki ilk isme (varsa nisbe ve lakaba) göre düzenlenmiştir. Parantez içerisinde yer alan isim, lakap ve nisbeler biyografi başlığında bulunan (eğer varsa) ikinci isim/ nisbe/ lakaplardır. Mükerrer olan isimlerde ayırt edici bir nisbe, lakap vs. yoksa biyografiden alınan ek bilgi parantez içinde verilmiştir. Birinci dizinde **kalin (bold)** olarak yer alan sayfa numaraları ismi geçen şahsın eserdeki hayat hikayesinin yer aldığı kısma işaret etmektedir. İkinci biyografi dizini (**Biyografi Dizini- 2**) biyografi başlıklarındaki ikinci (varsa üçüncü ve dördüncü) isim/ nisbe/ lakaplar öncelenecek şekilde hazırlanmıştır ve sayfa numarası verilmeyerek birinci dizine atıfta bulunmaktadır. Son dizinde (**Özel İsimler Dizini**) tüm özel isimler yer almaktadır. Özel İsimler Dizini'nde eser isimleri *italik* karakterlerle gösterilmiştir.

Ayaşuluğ Kâdîsî'nuñ oğlu Mehemmed Çelebi, **125**

Aydinî 'Alâ'ü'd-dîn, **389**

Aydinî Mevlânâ Ehlice Muhyî'd-dîn, **382**

Aydinî Monlâ Bedrû'd-dîn Maḥmûd, **389**

Aydinî Monlâ Kâra Bâlî, **242-243**

Aydinî Pîr Aḥmed Çelebi, **309-310**

Aydinlî 'Ömer Dede (Rüşenî), **211-212**

Baba Ḥaydar-ı Semerkandî, **402-403**

Baba Ni'metu'llâh, **275**

Bağdâdî-zâde Emîr Aḥmed Çelebi, **439**

Bağdâdî-zâde Seyyid Ḥasan, **439-440**

Bahâ'ü'd-dîn Çelebi, **178-179**

Bahâ'ü'd-dîn Muhyî'd-dîn Mehemmed, **332-333**

Bahşâyîş Fakîh, **129**

Bakırcı Baba, **109**

Balât Kâdîsî, **129**

Bedrû'd-dîn Baba, **282**

Bedrû'd-dîn Kâdî Maḥmûd, **248**

Bedrû'd-dîn-zâde Monlâ Ebu's-Su'ûd, **368**

Birgili-zâde Mehemmed Çelebi, **449-450**

Birgilî 'Aṭâ'u'llâh (Ḥ'âce 'Abdu'llâh Efendi), **443-444**

Burhânü'd-dîn Sultân Aḥmed (Burhânü'd-dîn Kâdî-i Erzincân), **80**

Burusalı Monlâ Şemsü'd-dîn Aḥmed, **385**

Burusalı Velî Rüstem Ḥalîfe, **271-272**

Burusevî 'Ömer Dede, **109**

Cemâlî-zâde Kâsım Çelebi, **232**

Cemâlîü'd-dîn-i Aḳserâyî (Cemâlîü'd-dîn Mehemmed-i Aḳserâyî), **79-80**

Cenderlü Kâra Ḥalîl, **71**

Çâk Muşliḥü'd-dîn-i Menteşevî, **356**

Çelebi-zâde [Ḥalebî-zâde], **255**

Dâvûd Ḥalîfe, **402**

Dâvûd-ı Kayserî-i Karamanî, **70**

Debbâğ-zâde Tâcîü'd-dîn İbrâhîm, **253-254**

Dedecik-zâde, **324**

Dellâk-zâde Ḥüsâmü'd-dîn, **265**

Dervîş Mehemmed Çelebi ibn Hızır Şâh (Dervîş Mehemmed Çelebi), **161-162**

Dimetokalı Rûmî Monlâ Şücâ', **253**

Düğlu Baba, **74**

Ebî Şâme Şeyḥ Muhyî'd-dîn, **331**

Ebu'l-Kemâl Şemsü'd-dîn Aḥmed bin Süleymân Kemâl Paşa (Kemâlpaşa-zâde), **299-301**

Ebu's-Su'ûd bin Şeyḥ Yavşî (Müftî Ebu's-Su'ûd Efendi), **411-413**

Ece-zâde Monlâ Muhyî'd-dîn, **314**

Edebâlî-i Karamanî, **67-68**

Elvân Çelebi, **69**

Emîr Ḥasan Çelebi, **383**

Emîr Ḥasan-ı Rûmî, **370**

Emîr Muhterem, **448**

Emru'llâh, **201**

Eşref-zâde 'Abdu'l-ḥamîd, **322**

Eşref-zâde, **186-187**

Faḥrîü'd-dîn bin Muḥammed, **376**

Faḥrîü'd-dîn-i Rûmî, **93**

Fazlu'llâh (Şeyḥ Fazlu'llâh bin Aḳşemsü'd-dîn), **200-201**

Feryeli Sinân Efendi, **207**

Fethu'llâh-ı Şîrvânî, **130**

Gedik Ḥüsâm, **363**

Germiyânî Kethüdâ-zâde, **365**

Germiyânî Küççük Şems, **384-385**

Germiyânî Şeyḥ Nûrîü'd-dîn Ḥamza, **406**

Geyiklü Baba, **72-73**

Gümüşlüoğlu 'Abdu'r-raḥmân Çelebi (Şeyḥ 'Abdu'r-raḥmân Çelebi bin Gümüşlüoğlu), **108**

Ḥ'âce 'Abdu'llâh, **324**

Ḥ'âce 'Aṭâ'u'llâh-ı 'Acemî, **217**

Ḥ'âce Ḥayrîü'd-dîn, **163**

Ḥ'âce-zâde Muşliḥü'd-dîn Muştafâ Çelebi (Ḥ'âce-zâde), **144-150**

Ḥ'âce-zâde Muşliḥü'd-dîn Muştafâ (Şeyḥ Ḥacî Ḥalîfe müridi), **334**

Ḥâc Bayram, **97**

Ḥâc Paşa-yı Aydinî (Ḥacî Paşa), **95-96**

Ḥacî Ḥasan-zâde Mehemmed Çelebi (Kütâhiyye'de kâdî), **325**

Hâcî Hasan-zâde Mehemmed Çelebi
(Hâc Hasan Medresesi müderrisi),
326

Hâcî Ramazân, **337**

Hâfız-ı Kütüb Muşlihü'd-dîn, **323-324**

Hakîm-zâde Muhyî'd-dîn, **388**

Hamîdî Kâdirî Çelebi, **351**

Hamîdî Kara Seydî (Kara Seydi), **240**

Hâmid-i Kayserî (Hâmid-i Akserâyî),
96-97

Hamîdî Monlâ Tâcü'd-dîn, **423**

Hamîdî Monlâ Ya'kûb (Ece Halife), **360**

Hamîdî Pîrî Halife, **398**

Hamîdî Şeyh Sinân, **255**

Hasan Beg, **444-445**

Hasan H'âce, **134-135**

Hasan Paşa, **88**

Hasan Tâliş-i 'Acemî, **392**

Haţib Kâsım oğlu Monlâ Muhyî'd-dîn
Mehemmed, **310-311**

Haţib Kâsım, **226-227**

Haţib oğlu Tâcü'd-dîn İbrâhîm (Haţib-
zâde Tâcü'd-dîn), **124**

Haţib-zâde İbrâhîm (Ahî Haţib-zâde),
261

Haţib-zâde Mehemmed Çelebi (Haţib-
zâde), **153-155**

Haţtab bin Ebi'l-Kâsım, **68**

Haydar-ı Horâsânî, **69**

Hayrû'd-dîn (Monlâ 'Aţûfî), **322**

Hayrû'd-dîn Halil (Mevlânâ Hayrû'd-
dîn), **141-142**

Hekîm 'Arab, **219**

Hekîm 'Îsâ, **395-396**

Hekîm Çelebi, **448**

Hekîm Hâcî, **266**

Hekîm İshâk, **404**

Hekîm Kuţbu'd-dîn-i 'Acemî, **216**

Hekîm Muhyî'd-dîn Mehemmed, **265-
266**

Hekîm Sinân, **395**

Hekîm Şâh Mehemmed, **259-260**

Hekîm Şükrü'llâh-ı Şîrvânî, **216**

Hekîm Ya'kûb, **217-218**

Hekîmbaşî Bedrû'd-dîn Maḥmûd bin
Muḥammed-i Mıṣrî (Kayşûnî-zâde),
428-429

Hevâyî Mehemmed-i Karamanî, **262-
263**

Hızır Beg Çelebi ('İlm Tağarcığı), **121-
124**

Hızır Şâh-ı Menteşevî, **124**

Hüsâmü'd-dîn Hüseyin Çelebi, **383**

Hüsâmü'd-dîn Karesîlî Hasan Çelebi,
369-370

Hüsâmü'd-dîn-i Tebrîzî (Ümmü Veled),
176-177

Hüsâmü'd-dîn-i Tokatî, **128**

Hüsâm-zâde Muştâfâ Çelebi (Hüsâm-
zâde), **174**

Irakî-zâde Şeyh Mehemmed, **274**

İbn 'Ömer H'âce, **265**

İbn Temcîd, **127**

İbrâhîm bin Mehemmed el-Hanefî, **90**

İbrâhîm Paşa ibn Halil Paşa (İbrâhîm
Paşa), **183-185**

İbrî-zâde, **254**

İbşalalî Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi
(İbşalavî Muşlihü'd-dîn), **208**

İlyâs bin Hamza, **128**

İlyâs bin İbrâhîm, **128**

İmâm-zâde 'Abdu'r-raḥmân, **385**

İmâm-zâde Mehemmed Çelebi, **440**

İsâ Paşa, **325**

İskilibî Maḥmûd Çelebi (Bozan-zâde),
441

İskilibî Şeyh Muhyî'd-dîn (Şeyh Yavşî,
Pâdişâh Şeyhî), **266**

İsmâ'il-i Şîrvânî, **275**

İsrâfil-zâde Faḥrû'd-dîn Çelebi, **368-369**

İstanbulî Kireçci-zâde Ahmed Çelebi,
361

İznîkî Işık Kâsım, **368**

Kâdî Fazlu'llâh, **103**

Kâdî Maḥmûd (Koca Efendi), **77**

Kâdî Mecdü'd-dîn (el-Mevlâ Mecdü'd-
dîn el-Kâdî), **121**

Kâdî-zâde Ahmed Çelebi, **435-436**

- Kâf Ahmed Çelebi, **386**
 Kaffal-zâde, **324**
 Kâfiyeci Muhyî'd-dîn, **103-104**
 Kağlalı Muhyî'd-dîn, **403**
 Kalendar-hâne İmâmı Şeyh Muhyî'd-dîn, **407**
 Kara 'Alâ'ü'd-dîn, **71**
 Kara 'Ali, **272**
 Kara Dâvûd, **311**
 Kara Dâvûd-zâde Muştafa Çelebi, **446-447**
 Kara Haydar Efendi, **362**
 Kara Muhyî'd-dîn (Şeyh Hâcî Halife müridi), **335**
 Kara Şâlih, **375**
 Kara Sinân, **188**
 Karaca Ahmed, **74**
 Karaca Ahmed (Şemsü'd-dîn, Monlâ), **189**
 Karahişarlı Şeyh 'Abdu'r-raḥîm (Mısırlı Oğlu), **198**
 Karamanî Güz Seyyidi, **240-241**
 Karamanî Habîb Efendi, **212-213**
 Karamanî Hâmid Çelebi, **414-415**
 Karamanî Haydar, **387**
 Karamanî Kara Kemâlî'd-dîn İsmâ'îl, **261-262**
 Karamanî Kara Ya'kûb (Kara Ya'kûb-ı Karamanî), **103**
 Karamanî Monlâ Feraḥ, **384**
 Karamanî Şaru Ya'kûb, **102-103**
 Karamanî Şücâ', **108**
 Karşıli Nûrî'd-dîn Hamza (Şarigörez), **241**
 Kâsım Çelebi (Kâdî-zâde), **175**
 Kaşamonî 'İsâ Halife, **322**
 Kaşamonî 'Ömer, **264**
 Kaşamonî Hayrî'd-dîn (Mevlânâ Hayrî'd-dîn H'âce-i Sulṭân Süleymân), **350**
 Kaşamonî Monlâ Hayrî'd-dîn, **390**
 Kınalı-zâde Hamîdî 'Ali Çelebi, **437-438**
 Kırtas-zâde Monlâ Muhyî'd-dîn, **363**
 Kıvâmü'd-dîn Kâsım, **306**
 Kıvâmü'd-dîn Yûsuf-ı 'Acem (Bağdâd Kâdîsı), **250-251**
 Kızıl Bedrî'd-dîn (Şeyh Kızıl Bedrî'd-dîn), **109**
 Kocalı Şeyh Muhyî'd-dîn (Kocevî Muhyî'd-dîn), **208**
 Kocevî Muşlihü'd-dîn Efendi (Muşlihü'd-dîn-i Kocevî), **207-208**
 Köpricük-zâde Sinân Çelebi, **377**
 Kurd Çelebi, **426-427**
 Kuṭbî'd-dîn Meḥemmed, **257**
 Kuṭbî'd-dîn-i Merzifonî, **371**
 Küççük Bedrî'd-dîn, **312**
 Küççük Hayrî'd-dîn, **386-387**
 Küpelüoğlu Mevlânâ Muhyî'd-dîn, **180**
 Kürd Tâci'd-dîn, **71**
 Leys-zâde Monlâ Nûrî'd-dîn Hamza, **315**
 Mağnisalı oğlu Mevlânâ Muhyî'd-dîn (Mağnisalı Çelebi), **175-176**
 Mağnisalı Şadık Halife, **324**
 Maḥmûd bin Oşmân bin 'Ali (Lâmi'î Çelebi), **336**
 Manastırlı Çelebi, **378-379**
 Manavkatî 'Alâ'ü'd-dîn, **422-423**
 Manavkatî Tâci'd-dîn, **423**
 Manyas Kâdîsı oğlu Meḥemmed Çelebi (İbn Manyas), **128-129**
 Mecdü'd-dîn Muḥammed bin Ya'kûb bin Muḥammed-i Şirâzî (el-Mevlâ Mecdü'd-dîn, Şâhibü'l-Kâmûs), **87-88**
 Meczûb 'Ali, **69**
 Meḥemmed bin Beşîr, **115**
 Meḥemmed bin Meḥemmed (Mîrim Çelebi), **257-258**
 Meḥemmed Çelebi (Meḥemmed Çelebi Müftî-zâde), **426**
 Meḥemmed Çelebi (Mollâ Zeyrek), **142-144**
 Meḥemmed Şâh (Monlâ Fenârî oğlu), **89**
 Meḥemmed Şâh (Meḥemmed Şâh Yegânî), **115**
 Menteşevî Monlâ Ca'fer, **390**

- Menteşevî Monlâ Muşlihü'd-dîn
Muştafa, **391**
- Menteşevî Seydî (Dîv), **361-362**
- Merkez Muşlihü'd-dîn Hâlife, **400-401**
- Mevlânâ Halimî Çelebi (H'âce-i Sultân
Selim), **301-302**
- Mevlânâ Muhyî'd-dîn Mehemmed
(Monlâ Vildân), **180-181**
- Mevlânâ Muhyî'd-dîn Şeyh Mehemmed
bin İlyâs (Çivi-zâde), **352-353**
- Mevlânâ Şerif-i 'Acemî, **358**
- Mi'mâr-zâde Mehemmed Çelebi, **360**
- Monlâ 'Abdu'l-cebbâr-ı Karabâgî, **427-428**
- Monlâ 'Abdu'l-kâdir (Manav 'Abdî),
382-383
- Monlâ 'Abdu'l-kerîm bin 'Abdu'l-vehhâb,
391
- Monlâ 'Abdu'l-kerîm Efendi, **157**
- Monlâ 'Abdu'llâh-ı Amâsî, **187**
- Monlâ 'Abdu'l-laîf, **359**
- Monlâ 'Abdu'l-vehhâb, **255**
- Monlâ 'Abdu'r-rahîm (Bâbek Çelebi),
243
- Monlâ 'Abdü'l-'azîz, **316**
- Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn (Çerçin) **361**
- Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Tûsî, **125-126**
- Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Yegânî, **228**
- Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i İsfehânî, **355**
- Monlâ 'İnâyetü'd-dîn [Giyâseddîn] (Paşa
Çelebi), **258**
- Monlâ Ahî, **226**
- Monlâ Bedrüd-dîn Maḥmūd ibn
Abdu'llâh, **366**
- Monlâ Bedrüd-dîn Maḥmūd, **365**
- Monlâ Celâlü'd-dîn-i Kâdî, **364**
- Monlâ Dervîş Mehemmed, **390-391**
- Monlâ Emîr Ḥasan ibn Seyyid Sinân,
421-422
- Monlâ Hâc Ḥasan-zâde Mehemmed bin
Muştafa (İbnü'l-Hâc Ḥasan), **157-158**
- Monlâ Halîlî, **248**
- Monlâ Ḥamdu'llâh bin Akşemsü'd-dîn
(Ḥamdî Çelebi), **201**
- Monlâ Ḥamidü'd-dîn Efḍal-zâde (Efḍal-
zâde), **163-164**
- Monlâ Ḥamza (Leysî Çelebi), **252**
- Monlâ Ḥasan bin 'Abdu's-şamed, **157**
- Monlâ Ḥaydar, **326**
- Monlâ Ḥusrev (Ferâmurz), **139-141**
- Monlâ Ḥüsâmü'd-dîn (Ḥüsâm Çelebi),
304-305
- Monlâ İdrîs, **251**
- Monlâ İlyâs-ı Ḥanefî, **130**
- Monlâ Kâsım, **393-394**
- Monlâ Kâsım ('İzârî), **231-232**
- Monlâ Kuṭbü'd-dîn'nün oğlu Mehemmed
Çelebi, **129**
- Monlâ Maḥmūd (Ahî Cân- Ahî Çelebi),
338-339
- Monlâ Mehemmed Çelebi ('Arab-zâde),
425
- Monlâ Mehemmed Şâh Fenârî oğlu
Ḥasan Çelebi, **172-174**
- Monlâ Melîhî, **191-192**
- Monlâ Mes'ud, **213**
- Monlâ Muḥammed bin Ḥüsâm (Kara
Çelebi), **381-382**
- Monlâ Muḥammed-i Halebî, **364-364**
- Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed
Kuṭbu'd-dîn (Mîrim Kösesi), **353**
- Monlâ Muhyî'd-dîn (Merḥabâ Çelebi),
374
- Monlâ Muhyî'd-dîn ('Urcün-zâde), **394**
- Monlâ Muhyî'd-dîn-i Karabâgî, **357**
- Monlâ Muhyî'd-dîn-i Kocevî (Kara
Muhyî'd-dîn), **380**
- Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafa (Birgî-
zâde), **239**
- Monlâ Muşlihü'd-dîn (Kızıl Katur), **190-191**
- Monlâ Muştafa Çelebi (Mi'mâr-zâde),
424
- Monlâ 'Oşmân, **396**
- Monlâ Perviz, **415-416**
- Monlâ Sa'yî, **393**
- Monlâ Şalâhü'd-dîn, **197**
- Monlâ Sirâcü'd-dîn Ḥaṭîb, **215-216**

Monlâ Sirâcü'd-din (Nişancı), **179**

Monlâ Şemsü'd-din Aḥmed (Arab
Çelebi) **372**

Monlâ Şemsü'd-din ibn 'Abdu'llâh, **369**

Monlâ Şu'ayb (Türâbi), **323**

Monlâ Şüca', **252-253**

Monlâ Tökâti, **323**

Monlâ Yegân (el-Mevlâ Yegân), **114-115**

Monlâ Zâhîr ibn Erdebîlî, **356**

Monlâ Zâmîrî, **264**

Monlâ Zeyne'l-'ibâd, **440-441**

Mu'allim-zâde Aḥmed Çelebi, **444**

Mu'allim-zâde Muşlihü'd-din Muştafâ,
334

Mu'arrif-zâde, **178**

Mu'id-zâde (Üsküb'de müderris), **254**

Mu'id-zâde (Mar'aş'dan), **445-446**

Mudurnılı Şeyḥ Dâvûd, **286-287**

Muğlavî Şeyḥ Maḥmûd oğlu Monlâ
Meḥammed, **371-372**

Muḥammed Beg, **378**

Muḥammed bin 'Ömer (Monlâ 'Arab),
319-321

Muḥammed Çelebi, **77**

Muḥammed-i Bedaḥşî (Şeyḥ Bedaḥşî),
276-277

Muḥammed-i Cezerî, **90-91**

Muḥammed-i Kerderî, **86-87**

Muḥammed-i Şüşterî [Küşterî], **81**

Muḥliş Baba, **68**

Muḥşin-i Kayşerî, **72**

Muḥyi'd-din Hüseyinî (Seyrek Muḥyi'd-
din), **380**

Muḥyi'd-din Meḥammed (Bolılı Çelebi),
270

Muḥyi'd-din Meḥammed (Şeyḥ Şâzelü),
314

Muḥyi'd-din Meḥammed (Tabl-bâz),
260

Muḥyi'd-din Meḥammed 'Abdu'l-kâdir
(Ma'lûl Emîr Efendi), **373-374**

Muḥyi'd-din Meḥammed bin 'Abdu'l-
evvel (Şaçlu Emîr), **373**

Muḥyi'd-din Meḥammed bin 'Alî Çelebi
(Monlâ Çelebi), **304**

Muḥyi'd-din Meḥammed bin
Meḥammed (Seydî Çelebi), **241-242**

Muḥyi'd-din (Eḥaveyn), **174**

Muḥyi'd-din-i Berda'î, **313**

Muḥyi'd-din-i Niksârî, **225-226**

Müsâ Baba, **73-74**

Müsâ Paşa (Kâdî-zâde, Kâdî-zâde-i
Rûmî), **78-79**

Muşlihü'd-din Efendi (Debbâğlar
İmâmı), **133**

Muşlihü'd-din Muştafâ (Maşdar), **376**

Muşlihü'd-din Muştafâ-yı Karamanî
(Aytoğmuş), **188-189**

Muştafa Çelebi (Bostân Çelebi), **417-
418**

Muştafa el-Kaşallânî (Monlâ Kestelli),
151-153

Mü'eyyed-zâde 'Abdu'l-ḥayy Efendi, **388**

Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-raḥmân bin 'Alî
el-Mü'eyyedî (Mü'eyyed-zâde), **237-
239**

Mü'eyyed-zâde Şeyḥ 'Abdu'r-raḥîm (Hâc
Çelebi), **332**

Mücellid-zâde Monlâ Seydî, **313-314**

Müftî 'Alî Çelebi Cemâlî, **232-236**

Müftî Aḥmed Paşa, **167**

Müftî Sa'dî Efendi, **351-352**

Naķizî Bâyezid, **359-360**

Naķşbendî-zâde Muştafâ Çelebi, **449**

Nebî Ḥalife, **334-335**

Necmü'd-din-i Ḥanefî, **90**

Nihânî, **326**

Niksârî Muşlihü'd-din, **414**

Nürü'd-din Ḥamza (Uç Baş), **312-313**

Nürü'd-din-zâde Muştafâ Çelebi, **449**

Nürü'l-Hüdâ, **197-198**

Oğlan Sinân, **227**

Oğlan Şüca' (Şüca' Ğulam), **228**

Pîr Aḥmed Çelebi, **371**

Pîr İlyâs (Pîr İlyâs el-Amâsî), **107-108**

Pîr Meḥammed Çelebi, **374-375**

Pîrî Paşa-zâde Mehemmed Çelebi, **358-359**

Postin Püş, **82**

Rûmî Mehemmed Çelebi, **447**

Rûmî Süleymân, **370-371**

Rûknü'd-dîn Zeyrek-zâde Mehemmed Çelebi, **249-250**

Sa'du'llâh, **200**

Şafer Şâh, **88**

Şafiyü'd-dîn Muştafâ, **271**

Şalâhü'd-dîn Mûsâ Çelebi, **243-244**

Şamsunî-zâde Maḥmûd Çelebi, **433**

Şamsunî-zâde Mehemmed Çelebi
(Şamsunî-zâde, Üç Şerefeli ve
semâniyye müderrisi, Edrine'ye
kâdîsı), **239-240**

Şamsunlî-zâde Mehemmed Çelebi
(Bursa, Edrine, İstanbul, Haleb
kâdîsı), **413**

Serrâclar Şeyḫi Amâsiyyeli Şafiyü'd-dîn
Ḥalife, **403**

Seydî 'Alî-zâde Monlâ Ya'kub (Şir'a
Şarihi), **251-252**

Seyyid 'Alî bin Meymûn-ı Mağribî, **272-273**

Seyyid 'Alî-i Komenâtî, **127-128**

Seyyid Aḥmed bin 'Abdu'llâh (Monlâ
Kırımı), **116**

Seyyid Aḥmed-i Buhârî, **277-279**

Seyyid İbrâhîm, **245-247**

Seyyid Maḥmûd, **260**

Seyyid Muḥammed-i Buhârî (eş-Şeyḫ
Emîr Sultân), **97-98**

Seyyid Velâyet, **268-270**

Seyyidî Ḥalife, **336-337**

Şiddîkî Şâh Mehemmed Çelebi, **436-437**

Simâvî Şeyḫ Ebûbekr Ḥalife, **399**

Sinân Çelebi (Yegân 'Alî-zâde 'Alî
Çelebi'nün oğlu), **314-315**

Sinân Çelebi (Kareşi'den), **388**

Sinân Çelebi (Amâsiyye kurbından), **418**

Sinân Ḥalife (Ümmî Sinân), **401**

Sinân Paşa ibn Hızır Beg (Sinân Paşa),
164-166

Sirâcü'd-dîn Çelebi, **161**

Sivaslı Şarrâf oğlu Şeyḫ İbrâhîm, **198-200**

Sivrihişarlı Şeyḫ Baba Yûsuf
[Seferihisarlı], **288-289**

Şofyalı Bâli Ḥalife, **400**

Şûfî Bâyezîd, **103**

Şûfî-zâde, **274-275**

Sultân Ḥacı Bektaş-ı Ḥorâsânî, **81**

Süleymân Ḥalife, **208**

Sürmeli-zâde Mehemmed Çelebi, **394**

Şâ'ir Sinân, **227**

Şâh Çelebi, **302**

Şâh Kâsım, **356**

Şehâbü'd-dîn-i Sivasî (Şeyḫ Şehâbü'd-
dîn-i Sivasî), **88**

Şemsü'd-dîn Aḥmed (Mâşî) **262**

Şemsü'd-dîn Aḥmed bin İsmâ'il-i Gürânî
(el-Mevlâ Aḥmed el-Gürânî), **117-121**

Şemsü'd-dîn Aḥmed Çelebi (Ḥayâlî),
150-151

Şemsü'd-dîn Aḥmed (Dîñkoz), **189**

Şemsü'd-dîn Fenârî, **84-86**

Şerefü'd-dîn ibn Kemâl, **115**

Şerîf 'Abdu'r-raḥîm-i 'Abbâsî, **318-319**

Şerîf Emîr 'Alî-i Buhârî, **392**

Şerîf Mehdi-i Şirâzî (Monlâ Fikârî), **393**

Şerîf Murtaẓâ-zâde 'Abdu'l-muṭṭalib,
404-405

Şeyḫ 'Abdu'l-'azîz-i Zemzemî, **429-430**

Şeyḫ 'Abdu'llâh (Ḥâc Ḥalife), **204-206**

Şeyḫ 'Abdu'r-raḥîm, **105-106**

Şeyḫ 'Alâ'ü'd-dîn-i Semerkandî, **116-117**

Şeyḫ 'Alî bin Mecdü'd-dîn Mehemmed
(Muşannifek), **160-161**

Şeyḫ 'Alî Dede, **272**

Şeyḫ 'Alî-i Şirâzî, **90**

Şeyḫ Aḥmed Çelebi, **404**

Şeyḫ Aḥmed ibn Ḥacer, **429**

Şeyḫ Bâyezîd Ḥalife, **284**

Şeyḫ Bedrüd-dîn Maḥmûd (Simâvna
Oğlu), **94-95**

- Şeyh Cemâl Efendi, **285-286**
 Şeyh Emîr 'Alî, **335**
 Şeyh Hızır Beg Çelebi, **336**
 Şeyh İbrâhîm-i Halebî, **379**
 Şeyh İmâm-zâde Efendi, **284**
 Şeyh Kâsım Çelebi, **287**
 Şeyh Kuţbu'd-dîn-i İznîkî, **89-90**
 Şeyh Luţfu'llâh, **109-110**
 Şeyh Maḥmûd Çelebi, **397**
 Şeyh Mecnûn, **80**
 Şeyh Meḥammed Cemâlî (Çelebi
 Hâlife), **213-215**
 Şeyh Muḥammed-i Tûnûsî (Mağûş),
354-355
 Şeyh Muḥarrem, **449**
 Şeyh Muşlihü'd-dîn Hâlife, **109**
 Şeyh Muşlihü'd-dîn Tavîl (Uzun
 Muşlihü'd-dîn), **279-280**
 Şeyh Muşlihü'd-dîn (Gündüz Muşlihü'd-
 dîn), **399**
 Şeyh Muşlihü'd-dîn-i Sirozî, **268**
 Şeyh Muẓaffer, **108**
 Şeyh Muẓafferü'd-dîn 'Alî eş-Şîrâzî, **258-
 259**
 Şeyh Pîrî Hâlife, **133-134**
 Şeyh Ramazân, **93**
 Şeyh Ramazân Hâlife (Hâcî Bayramî),
287-288
 Şeyh Ramazân Hâlife (Şeyh Kâsım
 Çelebi müridi), **400**
 Şeyh Selâhü'd-dîn, **109**
 Şeyh Şalâhu'd-dîn-i İznîkî, **284**
 Şeyh Sevindük (Koğacı Dede), **283-284**
 Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi, **327-329**
 Şeyh Sinân, **215**
 Şeyh Sinân (Sünbül Sinân), **284-285**
 Şeyh Seyyid Sinân bin Seyyid Ahmed,
329
 Şeyh Sinân-ı Erdebilî, **399**
 Şeyh Soḥta Sinân, **337**
 Şeyh Şâmî (Ḥamza), **200**
 Şeyh Şâzeli-zâde Monlâ Sa'du'llâh, **391**
 Şeyh Şebüsterî-zâde, **357**
 Şeyh Şücâ' (Mecnûn Dede), **405**
 Şeyh Tâcü'd-dîn İbrâhîm (Çıplak Şarî
 Sultân), **406-407**
 Şeyh Tâcü'd-dîn İbrâhîm-i Manavgatî,
134
 Şeyh Zekerîyyâ-yı Ḥalvetî, **108**
 Şeyh (Ebâ Eyyüb-ı Enşârî müderrisi),
264
 Şeyhî, **133**
 Şeyh-zâde 'Abdu'llâh Çelebi, **387**
 Şorba-zâde Meḥammed Çelebi, **330-331**
 Şücâ' Efendi (Niyâzî), **271**
 Şükru'llâh, **124**
 Tâbib Bedrü'd-dîn (Hüdhdüd), **339**
 Tâcî Beg-zâde Sa'du'llâh, **256-257**
 Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, **256**
 Tapduk Emre (Şeyh Tapduk Emre), **99**
 Taşgun Hâlife, **190**
 Toḳatî Luţfu'llâh (Monlâ Luţfi), **228-
 231**
 Tosyalı Hâc Baba (Hâcî Baba), **188**
 Tösyavî Naşûh Efendi, **329-330**
 Trabzonî Yahyâ Efendi, **442-443**
 Tursun Faḳîh, **68**
 Ubeydu'llâh, **362**
 Ulvân-ı Hamevî, **273-274**
 Uşlı Şücâ', **227**
 Ümmü Veled-zâde 'Alî Çelebi, **438-439**
 Ümmü Veled-zâde, **262**
 Üsküb Şeyhî Şücâ'ü'd-dîn (Müfred Şücâ',
 Şeyh Şücâ'-i Üskübî), **130**
 Üskübî Luţfu'llâh, **281-282**
 Üskübî Meḥammed Çelebi (Dülger-
 zâde), **424-425**
 Üskübî Monlâ İshâk, **366-367**
 Üveys Hâlife, **402**
 Varak Şemsü'd-dîn, **372-373**
 Velî Şemsü'd-dîn, **135**
 Veliyyü'd-dîn oğlu Ahmed Paşa (Ahmed
 Paşa), **181-182**
 Veliyyü'd-dîn-i Karamanî, **188**
 Vezîr Cemâlî-zâde Meḥammed (Pîrî
 Paşa), **249**

Vezîr Hâlîl Paşa oğlu Süleymân Çelebi
(Süleymân Çelebi bin Hâlîl Paşa),
130

Vizeli Kerîm Çelebi, **385**

Ya'kûb Paşa, **166-167**

Yaraluca Muhyî'd-dîn, **178**

Yârhişârî Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ,
185-186

Yazıcıoğlu Ahmed-i Bî-cân, **133**

Yazıcıoğlu Mehemmed Çelebi (Yazıcı-
zâde), **132**

Yegân-zâde Mehemmed Şâh Çelebi, **370**

Yegân-zâde Paşa Çelebi, **315**

Yegân-zâde Şemsü'd-dîn Ahmed
(Eyyühüm), **254**

Yetim 'Alî Çelebi, **263-254**

Yûnus Emre, **99**

Yûsuf Bâlî (Şemsü'd-dîn Fenârî'nün oğlu),
89

Yûsuf Bâlî (Monlâ Yegân'uhn oğlu), **115**

Yûsuf bin Hüseyn-i Kirmâstî, **186**

Zeyrek-zâde Mehemmed Çelebi, **316**

Zeyrek-zâde Paşa Çelebi, **316**

BİYOĞRAFYA DİZİNİ 2

- ‘Arab-zâde bkz. Monlâ Mehemmed
Çelebi
Abdu’l-kerîm Kaynı, bkz. Muşlihü’d-dîn
Muştafâ
Acem Sinân-ı Berda’î bkz. Acem Sinân
Ahî Cân bkz. Monlâ Maḥmūd
Ahî Çelebi bkz. Monlâ Maḥmūd
Ahî Haṭîb-zâde bkz. Haṭîb-zâde İbrâhîm
Ahmed Çelebi bin Şeyhü’l-İslâm Ebi’s-
Su’ud bkz. Ahmed Çelebi
Ahmed Paşa bkz. Veliyyü’d-dîn oğlu
Ahmed Paşa
Akşemsü’d-dîn Velî bkz. Akşemsü’d-dîn
Sultân
Ali Kuşcı bkz. Alâ’ü’d-dîn bin
Mehemmed Kuşcı
Arab Çelebi bkz. Monlâ Şemsü’d-dîn
Ahmed
Aytoğmuş bkz. Muşlihü’d-dîn Muştafâ-yı
Karamanî
Bâbek Çelebi bkz. Monlâ ‘Abdu’r-raḥîm
Bağdâd Kâdisı bkz. Kivâmü’d-dîn Yûsuf-ı
‘Acem
Birgî-zâde bkz. Monlâ Muşlihü’d-dîn
Muştafâ
Bolılı Çelebi bkz. Muḥyi’d-dîn
Mehemmed
Bostân Çelebi bkz. Muştafâ Çelebi
Bozan-zâde bkz. İskilibi Maḥmūd Çelebi
Burhânü’d-dîn Kâdî-i Erzincân bkz.
Burhânü’d-dîn Sultân Ahmed
Cemâlü’d-dîn Mehemmed-i Akserâyî
bkz. Cemâlü’d-dîn-i Akserâyî
Çelebi Halife bkz. Şeyḥ Mehemmed
Cemâlî
Çerçîn bkz. Monlâ ‘Alâ’ü’d-dîn
Çıplak Şarı Sultân bkz. Şeyḥ Tâcü’d-dîn
İbrâhîm
Civi-zâde bkz. Mevlânâ Muḥyi’d-dîn
Şeyḥ Mehemmed bin İlyâs
Debbâğlar İmâmı bkz. Muşlihü’d-dîn
Efendi
Dervîş Mehemmed Çelebi bkz. Dervîş
Mehemmed Çelebi ibn Hızır Şâh
Dîñkoz bkz. Şemsü’d-dîn Ahmed
Dülger-zâde bkz. Üskübi Mehemmed
Çelebi
Ece Halife bkz. Ḥamidî Monlâ Ya’kûb
Efḍal-zâde bkz. Monlâ Ḥamidü’d-dîn
Efḍal-zâde
Eḥaveyn bkz. Muḥyi’d-dîn
el-Mevlâ ‘Abdu’r-raḥmân-ı Bisṭâmî bkz.
Abdu’r-raḥmân-ı Bisṭâmî
el-Mevlâ ‘Alâ’ü’d-dîn-i Rûmî bkz. Alâ’ü’d-
dîn-i Rûmî
el-Mevlâ Ahmed el-Gürânî bkz. Şemsü’d-
dîn Ahmed bin İsmâ’il-i Gürânî
el-Mevlâ Mecdü’d-dîn bkz. Mecdü’d-
dîn Muḥammed bin Ya’kûb bin
Muḥammed-i Şîrâzî
el-Mevlâ Mecdü’d-dîn el-Kâdî bkz. Kâdî
Mecdü’d-dîn
el-Mevlâ Yegân bkz. Monlâ Yegân
eş-Şeyḥ Emîr Sultân bkz. Seyyid
Muḥammed-i Buḥârî
Eyyühüm bkz. Yegân-zâde Şemsü’d-dîn
Ahmed
Ferâmurz bkz. Monlâ Husrev
Gündüz Muşlihü’d-dîn bkz. Şeyḥ
Muşlihü’d-dîn
Hı’ace ‘Abdu’llâh Efendi bkz. Birgilü
‘Aṭâ’u’llâh
Hı’ace-i Sultân Selîm bkz. Mevlânâ
Ḥalîmî Çelebi
Hı’ace-zâde bkz. Hı’ace-zâde Muşlihü’d-
dîn Muştafâ Çelebi
Hâc Çelebi bkz. Mü’eyyed-zâde Şeyḥ
‘Abdu’r-raḥîm
Hâc Halife bkz. Şeyḥ ‘Abdu’llâh
Ḥâcî Baba bkz. Tosyalı Hâc Baba
Ḥâcî Paşa bkz. Hâc Paşa-yı Aydınî
Halebî-zâde bkz. Çelebi-zâde
Ḥamdi Çelebi bkz. Monlâ Ḥamdu’llâh
bin Akşemsü’d-dîn

Hâmid-i Akserâyî bkz. Hâmid-i Kayserî
 Hamza bkz. Şeyh Şamî
 Haṭib-zâde bkz. Haṭib-zâde Meḥemmed Çelebi
 Haṭib-zâde Tâcü'd-dîn bkz. Haṭib oğlu Tâcü'd-dîn İbrâhîm
 Hayâlî bkz. Şemsü'd-dîn Ahmed Çelebi
 Hüdhüd bkz. Tabib Bedrü'd-dîn
 Hüsâm Çelebi bkz. Monlâ Hüsâmü'd-dîn
 Hüsâm-zâde bkz. Hüsâm-zâde Muştafa Çelebi
 İbn Manyas bkz. Manyas Kâdîsi oğlu Meḥemmed Çelebi
 İbnü'l-Hâc Hasan bkz. Monlâ Hâc Hasan-zâde Meḥemmed bin Muştafa İbrâhîm Paşa bkz. İbrâhîm Paşa ibn Halil Paşa
 İbşalavî Muşliḥü'd-dîn bkz. İbşalalı Şeyh Muşliḥü'd-dîn Efendi
 İlmi Tağarcı bkz. Hızır Beg Çelebi
 İzâri bkz. Monlâ Kâsım
 Kâdî-zâde bkz. Kâsım Çelebi
 Kâdî-zâde bkz. Mûsâ Paşa (Kâdî-zâde-i Rûmî)
 Kâdî-zâde-i Rûmî bkz. Mûsâ Paşa
 Kara Çelebi bkz. Monlâ Muhammed bin Hüsâm
 Kara Muḥyi'd-dîn bkz. Monlâ Muḥyi'd-dîn-i Kocevî
 Kara Seydi bkz. Hamîdî Kara Seydi
 Kara Ya'kûb-ı Karamanî bkz. Karamanî Kara Ya'kûb
 Kayşûnî-zâde bkz. Heḳîmbaşî Bedrü'd-dîn Maḥmûd bin Muhammed-i Mısrî
 Kemâlpaşa-zâde bkz. Ebu'l-Kemâl Şemsü'd-dîn Ahmed bin Süleymân Kemâl Paşa
 Kızıl Katır bkz. Monlâ Muşliḥü'd-dîn
 Koca Efendi bkz. Kâdî Maḥmûd
 Kocevî Muḥyi'd-dîn bkz. Kocalı Şeyh Muḥyi'd-dîn
 Koğacı Dede bkz. Şeyh Sevindük

Lâmi'î Çelebi bkz. Maḥmûd bin Osmân bin 'Alî
 Leyṣî Çelebi bkz. Monlâ Hamza
 Ma'lûl Emîr Efendi bkz. Muḥyi'd-dîn Meḥemmed 'Abdu'l-kâdir
 Mağnisalı Çelebi bkz. Mağnisalı oğlu Mevlânâ Muḥyi'd-dîn
 Mağuş bkz. Şeyh Muhammed-i Tünüsü
 Maḥmûd bkz. Küççük Bedrü'd-dîn
 Manav 'Abdî bkz. Monlâ 'Abdu'l-kâdir
 Maşdar bkz. Muşliḥü'd-dîn Muştafa
 Mâşî bkz. Şemsü'd-dîn Ahmed
 Mecnûn Dede bkz. Şeyh Sücâ'
 Meḥemmed Çelebi Müftî-zâde bkz. Meḥemmed Çelebi
 Meḥemmed Şah Yegânî bkz. Meḥemmed Şah
 Merhabâ Çelebi bkz. Monlâ Muḥyi'd-dîn
 Mevlânâ Hayrüd-dîn bkz. Hayrüd-dîn Halil
 Mevlânâ Hayrüd-dîn H'âce-i Sulṭân Süleymân bkz. Kaşamonî Hayrüd-dîn
 Mısırlı Oğlu bkz. Karaḥişarlı Şeyh 'Abdu'r-raḥîm
 Mi'mâr-zâde bkz. Monlâ Muştafa Çelebi
 Mîrim Çelebi bkz. Meḥemmed bin Meḥemmed
 Mîrim Kösesi bkz. Monlâ Muḥyi'd-dîn Meḥemmed Kuṭbu'd-dîn
 Mollâ 'Alâ'ü'd-dîn bkz. Alâ'ü'd-dîn 'Alî-i 'Arabî
 Mollâ Zeyrek bkz. Meḥemmed Çelebi
 Monlâ 'Arab bkz. Muhammed bin 'Ömer
 Monlâ 'Aṭûfî bkz. Hayrüd-dîn
 Monlâ Çelebi bkz. Muḥyi'd-dîn Meḥemmed bin 'Alî Çelebi
 Monlâ Fikârî bkz. Şerîf Mehdî-i Şirâzî
 Monlâ Kestelli bkz. Muştafa el-Kaşallânî
 Monlâ Kırımı bkz. Seyyid Ahmed bin 'Abdu'llâh
 Monlâ Luṭfî bkz. Tokatî Luṭfu'llâh
 Monlâ Vildân bkz. Mevlânâ Muḥyi'd-dîn Meḥemmed

Muṣannifek bkz. Şeyh 'Alî bin Mecdü'd-
dîn Meḥemmed
Muşliḥü'd-dîn-i Kocevî bkz. Kocevî
Muşliḥü'd-dîn Efendi
Mü'eyyed-zâde bkz. Mü'eyyed-zâde
'Abdu'r-raḥmân bin 'Alî el-Mü'eyyedi
Müfred Şücâ' bkz. Üsküb Şeyhi Şücâ'ü'd-
dîn
Müfti Ebu's-Su'ud Efendi bkz. Ebu's-
Su'ud bin Şeyh Yavşî
Müfti Şeyh bkz. Abdu'l-kerîm
Niyâzî bkz. Şücâ' Efendi
Pâdişâh Şeyhi bkz. İskilibli Şeyh
Muḥyi'd-dîn
Paşa Çelebi bkz. Monlâ 'İnâyetü'd-dîn
[Gıyâseddîn]
Pîr İlyâs el-Amâsî bkz. Pîr İlyâs
Pîrî Paşa bkz. Vezîr Cemâlî-zâde
Meḥemmed
Rûşenî bkz. Aydınî 'Ömer Dede
Şâhibü'l-Kâmûs bkz. Mecdü'd-dîn
Muḥammed bin Ya'kûb bin
Muḥammed-i Şîrâzî
Şamsunî-zâde bkz. Şamsunî-zâde
Meḥemmed Çelebi
Şarığörez bkz. Kâreşili Nürü'd-dîn
Ḥamza
Seydî Çelebi bkz. Muḥyi'd-dîn
Meḥemmed bin Meḥemmed
Seyrek Muḥyi'd-dîn bkz. Muḥyi'd-dîn
Ḥüseynî
Simâvna Oğlu bkz. Şeyh Bedrü'd-dîn
Maḥmûd
Sinân Paşa bkz. Sinân Paşa ibn Hızır Beg
Süleymân Çelebi bin Ḥalîl Paşa bkz.
Vezîr Ḥalîl Paşa oğlu Süleymân Çelebi
Sünbül Sinân bkz. Şeyh Sinân
Şemsü'd-dîn bkz. Kâraca Aḥmed
(Monlâ)

Şeyh 'Abdu'l-mu'tî-i Mağribî bkz.
Abdu'l-mu'tî-i Mağribî
Şeyh 'Abdu'r-raḥmân Çelebi bin
Gümüşlüoğlu bkz. Gümüşlüoğlu
'Abdu'r-raḥmân Çelebi
Şeyh 'Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî bkz.
Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî
Şeyh Bedaḥşî bkz. Muḥammed-i Bedaḥşî
Şeyh Fazlu'llâh bin Akşemsü'd-dîn bkz.
Fazlu'llâh
Şeyh Kızıl Bedrü'd-dîn bkz. Kızıl
Bedrü'd-dîn
Şeyh Şâzelü bkz. Muḥyi'd-dîn
Meḥemmed
Şeyh Şehâbü'd-dîn-i Sivasî bkz. Şehâbü'd-
dîn-i Sivasî
Şeyh Şücâ'-i Üskübî bkz. Üsküb Şeyhi
Şücâ'ü'd-dîn
Şeyh Tapduk Emre bkz. Tapduk Emre
Şeyh Yavşî bkz. İskilibli Şeyh Muḥyi'd-
dîn
Şeyhü'l-Harem bkz. Abdu'l-mu'tî-i
Mağribî
Şîr'a Şârihi bkz. Seydî 'Alî-zâde Monlâ
Ya'kub
Şücâ' Ğulâm bkz. Oğlan Şücâ'
Ṭabl-bâz bkz. Muḥyi'd-dîn Meḥemmed
Türâbî bkz. Monlâ Şu'ayb
Urcün-zâde bkz. Monlâ Muḥyi'd-dîn
Uzun Muşliḥü'd-dîn bkz. Şeyh
Muşliḥü'd-dîn Ṭavîl
Üç Baş bkz. Nürü'd-dîn Ḥamza
Ümmî Sinân bkz. (Sinân Ḥalîfe)
Ümmü Veled bkz. Ḥüsâmü'd-dîn-i
Tebriзі
Vâsî' 'Alîsî bkz. Alâ'ü'd-dîn ibn Şâlih
Yazıcı-zâde bkz. Yazıcıoğlu Meḥemmed
Çelebi

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

A

- 'Abbās İli 367
'Abbāsiyye 318, 327
Abdāl Mehemmed 135
Abdāl Murād 73
'Abdu'l-'aziz 94, 104
'Abdu'l-bākī Çelebi 428
'Abdu'l-fettāh ibn Aḥmed ibn 'Ādil Paşa 355
'Abdu'l-ğaffār 403
'Abdu'l-kādir-i Ḥamīdi 167
'Abdu'l-kerīm 396
'Abdu'l-kerīm Kaynı 189
'Abdu'l-kerīm-zāde 441
'Abdu'llāh-ı İlāhī 208
'Abdu'l-laṭif 109, 110, 134, 270, 337
'Abdu'l-laṭif ibn Melek 92
'Abdu'l-laṭif-i Kudsī 202, 268
'Abdu'l-laṭif-i Maḳdisī 133
'Abdu'l-laṭif Maḳdisī-i Enşārī 104
'Abdu'l-mu'tī-i Mağribī 106
'Abdu'l-vāsī' Çelebi 306, 375
'Abdu'r-raḥīm 105, 106
'Abdu'r-raḥīm Çelebi 267
'Abdu'r-raḥīm-i Merzifonī 151
'Abdu'r-raḥmān 274, 275
'Abdu'r-raḥmān Çelebi 419, 450
'Abdu'r-raḥmān Hüseynī 308
'Abdu'r-raḥmān-ı Bıştāmī 92
'Abdu'r-raḥmān-ı Erzincānī 98
'Abdu'r-raḥmān-ı Mısrī 107
'Abdu'r-raḥmān-ı Şureys 105
'Abdü'l-'aziz 307
'Abdü'l-kerīm-zāde Mehemmed Çelebi 420
'Abdü'l-mü'min 405
'Abdü'l-vācid-i 'Acemī 91
'Ābid Çelebi 210, 211, 281, 307, 308
'Acem 66, 72, 74, 78, 79, 81, 82, 87, 102, 103, 125, 126, 127, 129, 149, 159, 160, 168, 172, 191, 192, 208, 212, 215, 216, 217, 218, 223, 237, 238, 245, 258, 293, 302, 306, 323, 325, 344, 347, 353, 355, 356, 357, 363, 365, 396, 404, 413, 430, 432, 438
'Acem Fahrü'd-din 102
'Acem Monlā Mehemmed Ḥāfız 353
'Acem Muḥyi'd-din 244
'Acem Seyyidi 'Alī 127
'Acem Sinān 245
'Acem Sinān-ı Berda'ī 245
'Acem-zāde Monlā Hidāyetu'llāh 381
Ādāb-ı Bahş 160, 313
Adana 221, 222
Adud Şerhi 259
Ağraş Medresesi 125, 360, 423, 427
Āhenk Serāy 169
Aḥī Cān 338
Aḥī Çelebi 338
Aḥī Evran 74
Aḥī Ḥasan 69
Aḥī Ḥasan Zāviyesi 69
Aḥī Ḥaṭīb-zāde 261
Aḥī-zāde Efendi 226
Aḥī-zāde Sinān Çelebi 363
Aḥlat 348
Aḥmed 182, 202
Aḥmed Beg 286
Aḥmed Celā'ir 84
Aḥmed Çelebi 426, 441
Aḥmed Çelebi bin Merkez Muşliḥü'd-din 406
Aḥmed Çelebi bin Şeyḥü'l-İslām Ebī es-Su'ūd 426
Aḥmedi 133
Aḥmed ibn Muştafā bin Ḥalīl 408
Aḥmed-i Ġazālī 105
Aḥmed-i Germiyānī 93
Aḥmediyye Medresesi 444
Aḥmed Paşa 181, 182, 195, 340, 341, 348, 424
Aḥmed Paşa oğlu Hızır Beg 336
Aḥmed Zahīrī 422
'Aḳā'id 257
'Aḳā'id Ḥāşiyesi 150

- Akâ'id Şerhi* 189
 Akbıyık 131, 132, 194
 Akçeşisâr 113
 Akdeñiz 340
 Akhişâr 137
 Akkermme 221
 Akkoyunlu 250, 251
 Akmedrese 248, 253, 305
 Akserây 96
 Akserây Bâzârı 441
 Akşehir 76, 100, 112, 275, 295
 Akşehirli Sa'dî Çelebi 386
 Akşehir Medresesi 360, 367
 Akşemsü'd-dîn 144, 193, 194, 197, 198, 201, 330, 389
 Akşemsü'd-dîn Sulţân 136, 193, 194, 200, 201, 202, 213, 258, 265
 Alaman 113, 114, 343, 346
 Alaman Begi 346
 A'lâmül-Hüdâ 105
 Alaşehir 414, 419
 Alaşehir Medresesi 361
 'Alâ'üd-devle 138, 221, 292
 'Alâ'üd-dîn Abdâl 282
 'Alâ'üd-dîn Abdâl-ı Hâlvetî 282
 'Alâ'üd-dîn 'Alî Çelebi 168, 377
 'Alâ'üd-dîn 'Alî-i 'Arabî 155
 'Alâ'üd-dîn bin Mehemmed Kuşcı 158
 'Alâ'üd-dîn Fenârî 187, 216
 'Alâ'üd-dîn Hâlifî 282
 'Alâ'üd-dîn-i 'Arabî 305
 'Alâ'üd-dîn ibn Şâlih 375
 'Alâ'üd-dîn-i Esved 84, 86, 88
 'Alâ'üd-dîn-i Hâlvetî 211
 'Alâ'üd-dîn-i Kâstamonî 265
 'Alâ'üd-dîn-i Kâzvânî 401
 'Alâ'üd-dîn-i Koçhişârî 129
 'Alâ'üd-dîn-i Rûmî 93
 'Alâ'üd-dîn-i Tûsî 167
 Alemşâh oğlu Sulţân 'Oşmân 291
 'Alî 230, 273, 336
 'Alî Beg Medresesi 257, 300, 307, 359
 'Alî Çelebi 170, 172, 234, 236, 304, 375
 'Alî Çelebi-i Fenârî 172
 'Alî-i 'Arabî 122
 'Alî ibn Mûsî el-Rızâ 105
 'Alî Kuşcı 79, 158, 159, 165, 187, 227, 228, 232, 257
 'Alî Müttakî-i Hânefî 430
 Âl-i 'Oşmân 138, 251, 290, 356
 Âl-i 'Oşmân Tevârihi 301
 'Alî Paşa 223, 433
 'Alî Paşa Medresesi 242, 256, 353, 370
 'Alî Paşa Zâviyesi 287
 Âl-i Selçuk 94, 137
 'Aliyyü'l-Murtazâ 297
 'Allâme-i Beyzâvî 96
 'Allâme-i Râzî 95, 355
 'Allâme-i Zemaşşerî 119
 Alpova 346
 Altuncı-zâde 219, 338
 Amâsiyye 69, 83, 98, 100, 107, 108, 183, 184, 187, 213, 214, 220, 224, 226, 227, 231, 233, 237, 239, 242, 245, 246, 247, 250, 254, 256, 258, 262, 266, 290, 292, 298, 304, 305, 310, 311, 312, 314, 316, 319, 323, 336, 347, 348, 360, 367, 369, 377, 381, 386, 388, 403, 418, 419, 439, 440, 441
 Amâsiyyeli Bahşî Hâlifî 319
 Amâsiyyeli İmâm 'Alî 247
 Amâsiyyeli Mu'id-zâde 324
 Amâsiyyeli Seyyid İbrâhîm 369
 Amâsiyyeli Şeyh Muhyî'd-dîn 323
 Amâsiyye Medresesi 423, 427
 Âmid 347
 'Amme Süresi 239
 Anaşol 111, 136, 340
 Anaşolî 75, 83, 111, 138, 151, 158, 180, 187, 236, 237, 240, 241, 242, 248, 250, 253, 256, 257, 300, 303, 307, 340, 342, 351, 352, 353, 359, 362, 374, 386, 416, 418, 419, 420, 437, 444, 445
 Anaşolî Beglerbegisi Sinân Paşa 291
 Andre Dorya 346
 'Âne 293
 Anşara 97, 109, 110, 182, 212, 289, 354, 370, 380, 386, 404

Ankara Kâl'ası 75
 Ankara Medresesi 97, 427
 Antabân 389
 Anşâkiyye 92, 155, 296, 319, 320
 'Arab 72, 103, 117, 121, 122, 159, 172, 188, 191, 219, 256, 275, 294, 295, 296, 297, 301, 302, 319, 323, 326, 341, 372, 378, 413, 421, 430, 431, 432, 433, 438, 445
 'Arabî 65, 121, 123, 127, 176, 179, 187, 191, 237, 238, 240, 251, 252, 256, 257, 286, 290, 310, 313, 318, 326, 354, 367, 373, 387, 393, 404, 405, 406, 407, 408, 412, 421, 439, 442, 445
 'Arabistân 413
 'Arabiyye 77, 79, 88, 92, 121, 179, 186, 187, 216, 231, 242, 256, 257, 262, 264, 310, 313, 314, 316, 326, 332, 371, 373, 374, 377, 378, 379, 392, 393, 394, 395, 408, 416, 421, 428
 'Arabiyyet 103, 130, 179, 217, 265, 320, 324, 355, 357, 387, 388, 389, 393, 408, 409, 412, 422, 439, 445
 'Arab-zâde 425
 Arac 348
 'Arafât 269
 Arîştâlis 63
 Arîştö 249
 Arnavud 76, 113, 137, 138, 343, 345
 Arsâniyye 305
 Arslanağzı 349
 Arslan Beg 345
 Arslaniyye Medresesi 145, 146, 306
 Âşil Irmağı 432
 Âstâne-i Sa'âdet 435
 Aşçı-zâde Hasan Çelebi 358
 'Âşık Paşa 68, 69, 268
 Atabeg İsmâ'il Beg Medresesi 225, 314
 Atabeg Medresesi 359, 371, 377
 Atabeg Şâhin Lâlâ 75
 'Atâ Çelebi 443
 Atâlyâ Kâl'ası 111
 Aţana Begi Piri Paşa 342
 'Atâ'u'llâh Çelebi 450

Atina Kâl'ası 112
 'Avâmil 128
 'Avârifül-Ma'ârif 105
 Avarina 433
 Avğâd 100
 Avlonya 345
 Ayaşofıyye 140, 175, 225, 368, 414, 423, 433, 434
 Ayaşofıyye Câmî' 140, 225, 394
 Ayaşofıyye Medresesi 159, 175, 177, 312, 354, 377, 381, 383, 415, 427
 Ayaşofıyye Zâviyesi 399
 Ayaşuluğ 88
 Ayaşuluğ Kâdîsî'nun oğlu Mehemmed Çelebi 125
 Aydın 83, 88, 95, 98, 112, 114, 212, 251, 284, 417, 450
 Aydınî 'Alâ'üd-dîn 389
 Aydınî Mevlânâ Ehlice Muhyî'd-dîn 382
 Aydınî Monlâ Bedrü'd-dîn Maḥmûd 389
 Aydınî Monlâ Kâra Bâli 242
 Aydınî Pîr Aḥmed Çelebi 309
 Aydınî 'Ömer Dede 211
 Aydınoglu Mehemmed Beg 95
 'Ayniyye 160
 'Ayntâb 221, 296
 Aytoğmuş 188
 Azerbâyçân 222, 344, 347, 348
 'Azîz-i Ḥakîm 111
 'Azîzu'llâh 347

B

Baba Ḥaydar-ı Semerkandî 402
 Baba İshâk 367
 Baba Ni'metü'llâh 275
 Bâbek Çelebi 243
 Bâb-ı 'Âlî 138, 222, 224, 292, 293, 340, 347, 348, 395, 396, 431, 434
 Bâb-ı Şehîd 257
 Bâb-ı Zuveyle 296
 Bac 342
 Bağdâd 84, 250, 344, 346, 347, 348, 383, 414, 416, 423, 425, 431
 Bağdâdî Fazlu'llâh 94

- Bağdâdî-zâde Emîr Aḥmed Çelebi 439
 Bağdâdî-zâde Seyyid Ḥasan 439
 Bağdâd Kâdîsı 250
 Bağlar Mescidi 133
 Bağlarucı 298
 Bahâ'ü'd-dîn Çelebi 178
 Bahâ'ü'd-dîn Muḥyi'd-dîn Meḥammed 332
 Bahâ'ü'd-dîn 'Ömer 90
 Bahâ'ü'd-dîn Şeyḥ Meḥammed Çelebi 406
 Baḥşâyiş Fakîh 129
 Baḥşî Fakîh oğlu Tâcü'd-dîn Efendi 204
 Baḥşî Ḥalife 261, 319, 390
 Bâkırcı Baba 109
 Bâkır Kûresi 390
 Balât 124, 417
 Balât Kâdîsı 129
 Balât Medresesi 124
 Bâled 293
 Bâlî Efendi 449
 Bâlikesr 109, 110, 178, 332, 449
 Bâlikesreli Mu'arrif-zâde 178
 Bâlikesre Medresesi 178, 312
 Bâlikesrî 70
 Ballubadra 113
 Bâric Qal'ası 340
 Başra 431
 Başrafîl 329
 Başcı Medresesi 351
 Bayburd 138
 Bayburd Qal'ası 292
 Bâyezîd (Yıldırım) 111, 120
 Bâyezîd (II.) 167, 183, 289
 Bâyezîd Beg 83
 Bâyezîd Paşa 375
 Bâyezîd Paşa Medresesi 367, 419
 Beçi 348
 Beçkerek 348
 Bedrû'd-dîn 366
 Bedrû'd-dîn Baba 282
 Bedrû'd-dîn Kâdî Maḥmûd 248
 Bedrû'd-dîn-zâde Monlâ Ebu's-Su'ûd 368
 Begbâzâr 198, 223, 258
 Beglerbegi Medresesi 352, 370
 Behnisi 84, 296
 Bektaş 81
 Belğrâd 112, 136, 340, 342, 431
 Belğrâd Hîşâr 340
 Belḥ 122
 Benî 'Aṭâ 297
 Benî 'Aṭiye 297
 Benî İbrâhîm 297
 Benî'l-aḥmer 432
 Benî 'Ömer Cezîresi 431
 Benî Sa'd 297
 Benî Sevâlim 297
 Berda'a 212, 245, 313
 Bergama 103
 Berikî Monlâ Muşliḥü'd-dîn 350
 Berkaş Qal'ası 340
 Berkî-zâde 363
 Beşiktaş 367, 442
 Beyşehir 387
 Beyt-i Şerif 430
 Beytu'llâh 430
 Beyzâvî 393
 Bezzâziyye 169
 Bînarbaşı 73
 Bıyıklı Meḥammed Paşa 293
 Bıyıkluoğlu Meḥammed Beg 292
 Bicâye 349
 Bidlis 251
 Bilecik 71
 Birecik 296
 Birgi 443, 447, 450
 Birgili-zâde Meḥammed Çelebi 449
 Birgilü 'Aṭâ'u'llâh 443
 Birgî-zâde 239
 Biştâm 160
 Biştâmî 92
 Bitlis Begi 345
 Boğazhîşâr 136
 Boğaz Qal'aları 136
 Boğazkesen 83
 Boğaz Rûmili 75
 Boğdan 138, 222, 345, 346
 Bolı 109, 112, 308, 386
 Bolılı Çelebi 270

- Bolonya Kâl'ası 76
 Bolya 138
 Bosna 113, 137, 222, 345
 Bosna Begi Hüsrev Beg 345
 Bostân Çelebi 417
 Boğrum Hışârî 341
 Boyâbâd 387
 Bozan-zâde 441
 Bozüyük 371
 Bögürdelen Kâl'ası 340
 Budin 342, 343, 346, 349, 412
 Budin Hışârî 342
 Budin Kâl'ası 340
 Buḥārâ 97, 168, 209, 277, 392, 448
 Buḥārî 88, 119, 230, 231, 275, 318, 319, 408
 Buḥārî Şerḥi 326
 Burhânü'd-dîn Kâdî-i Erzincân 80
 Burhânü'd-dîn Sultân Ahmed 80
 Bursevî 144
 Burusa 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 81, 82, 83, 84, 85, 89, 92, 96, 97, 98, 100, 101, 104, 105, 111, 114, 115, 118, 122, 124, 128, 131, 132, 134, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 150, 151, 155, 157, 158, 161, 162, 163, 166, 167, 169, 170, 173, 174, 175, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 186, 187, 189, 190, 191, 201, 205, 207, 211, 212, 216, 220, 221, 226, 227, 228, 229, 230, 233, 239, 240, 241, 243, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 263, 269, 271, 272, 275, 280, 289, 290, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 313, 314, 315, 316, 320, 321, 326, 335, 336, 351, 352, 353, 355, 360, 361, 362, 363, 366, 367, 368, 369, 371, 374, 375, 377, 381, 382, 384, 385, 386, 387, 389, 396, 405, 409, 412, 413, 414, 415, 417, 418, 419, 420, 421, 423, 424, 425, 427, 428, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 444, 445, 447
 Burusa Bimâr-ḥânesi 183
 Burusa Kâl'ası 83
 Burusa Kapluca 304
 Burusa Kapluca Medresesi 240, 425
 Burusalı Monlâ Şemsü'd-dîn Ahmed 385
 Burusalı Veli Rüstem Halife 271
 Burusa Manastır Medresesi 371
 Burusa Murâdiyyesi 423
 Burusa Selçuk Hâtûn Mescidi 330
 Burusa Sultâniyyesi 240, 361, 369, 374, 383, 385, 412, 413, 423
 Burusevî 'Ömer Dede 109
 Burusevî Veli Rüstem Halife 271
 Büstân 418
 Büyük Çekmece Köprisi 432
C-Ç
 Ca'ber 66
 Ca'fer 92
 Ca'fer Çelebi 256, 268, 419
 Cālibū's-Sūrūr 357
 Cāmi'-i Ardan 436
 Cāmi'-i Benî Ümeyye 294, 386
 Cāmi'-i İrdi Medresesi 445
 Cāmi'ül-Fuṣūleyn 95
 Cānaṭa 112
 Cānbirdi Gazzālî 296
 Cānıbeg Hān 169, 170
 Cānım Kāşif 341
 Canik 83
 Cāru'llāh Halife 171
 Cebel-i Maḳṭab 295
 Cebel-i Nūr 427
 Cebriyye 205
 Ceh 76, 113, 114, 345
 Celālü'd-dîn 392
 Celālü'd-dîn-i Devvānî 258, 259, 392
 Celālü'd-dîn-i Suyūṭî 104, 320
 Cemāl Efendi 285
 Cemāl Halife 270
 Cemālî-zâde Kāsım Çelebi 232
 Cemālü'd-dîn 88
 Cemālü'd-dîn Efendi 285
 Cemālü'd-dîn-i Aḳserāyî 79, 84, 88, 213
 Cem Sultân 214, 220, 221, 290

Cemşid 158
 Cemşid Beg 292
 Cenderlü Kara Halil 71
 Cengiz Hân 66
 Cezâyir 344, 349, 433
 Cezîre 293
 Cihânşâh 212
 Cüneyd 226
 Cüneyd-i Bağdâdî 105
 Cürcân 170
 Çağmîni 165
Çağmîni Şerhi 130, 228
 Çak Muşlihü'd-dîn-i Menteşevî 356
 Çaldıran 291
 Çekmece 375, 421
 Çekmece Medresesi 425
 Çekmeceyanı 224
 Çelebi Halife 213, 214, 284, 399, 402
 Çelebi Hasan-zâde Medresesi 386
 Çelebi-zâde 255
 Çemişgezek 293
 Çenad 348
 Çendiği Medresesi 384
 Çendik Medresesi 308, 310, 366, 374, 436, 447
 Çerâkise 90
 Çerçin 361
 Çerkes 138, 221, 237, 274, 293, 294, 295, 296
 Çeyeh 343, 344
 Çıçur 293
 Çıplak Şarı Sultân 406
 Çirmen 75
 Çivi-zâde 343, 352, 368, 412, 436, 437, 438
 Çorlu 223, 352, 384, 386, 414
 Çorlu Kal'ası 70
 Çorlu Medresesi 361, 381
 Çubuğ 253

D

Dâbbe-zâde 444
 Dağıstân 347
 Darende 296
 Dâr-ı Kurrâ 395

Dâr-ı Kurrâ Medresesi 382
 Dârü'l-ḥadîs 166, 262, 326, 368
 Dârü'l-ḥadîs Medresesi 155, 165, 229, 242, 299, 300, 309, 312, 315, 316, 353, 366, 370, 414, 416, 418, 427, 435, 445
 Dârü's-sa'ade 393, 394, 431, 434
 Dârü's-şifâ 395
Ḍav' 129, 188
 Dâvud 120
 Dâvud Halife 402
 Dâvud-ı Kayşerî 70, 71
 Dâvud-ı Tâ'î 244
 Dâvud Paşa 120, 181
 Dâvud Paşa Medresesi 243, 316, 325, 351, 358, 370, 371, 376, 377, 378, 383, 386, 411, 414, 418
 Debbâğlar İmâmı 133
 Debbâğlar İmâmı Muşlihü'd-dîn Efendi 202
 Debbâğ-zâde Tâcüd-dîn İbrâhîm 253
 Dedecik-zâde 324
 Defterdâr İskender Çelebi 344
 Deli Birâder 367
 Dellâk-zâde Hüsâmü'd-dîn 265
 Demeşvar 348
 Demeşvar Hışârı 348
 Dergüzîn 345
 Dervîş Meḥemmed 124, 162, 250, 269
 Dervîş Meḥemmed Çelebi 161, 305
 Dervîş Muşlihü'd-dîn 210
 Deşt-i Kıpcağ 138, 169
 Deşt-i Kıpçağ 87
 Devlet Girâyhân 433
 Devlet-i Âl-i 'Osmân 67
 Devlet-i 'Osmâniyye 68, 70
 Devvânî 259
 Dımaşık Kal'ası 340
 Dımışk-ı Şâm 90
Dibâce Şerhi 252
 Dimetoka 224, 249, 253, 306, 358, 364, 386, 409
 Dimetoka Kal'ası 70
 Dimetokalı Rûmî Monlâ Şücâ' 253
 Dimetoka Medresesi 151, 157, 359,

377, 393
 Dimitrovca Kâ'ası 340
 Dînkoz 189
 Dîv 361
 Dîvân-ı 'Âli 166, 234, 249, 252, 255,
 256, 325, 436
 Divrigi 84, 296
 Diyârbekr 222, 292, 320, 347, 388
 Drama 76
 Drava Şuyı 342
 Dügü Baba 74
 Dulğadiroğlu Süleymân Beg 114
 Durâc Kâ'ası 137
 Dülger-zâde 424
 Dürer 141
 Dürer ü Gurer 438

E

Ebâ Eyyüb-ı Enşârî 153, 155, 159, 161,
 177, 195, 196, 238, 247, 268, 289,
 303, 350, 351, 372, 412
 Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Câmî' 403
 Ebâ Eyyüb-ı Enşârî Medresesi 231, 247,
 258, 264, 312, 359, 369, 372, 376,
 377, 426, 438, 441, 447
 Ebî 'Âli-i Nessâc 105
 Ebî Şâme Şeyh Muhyî'd-dîn 331
 Ebî Tâhir Muḥammed eṭ-Ṭâhiri 128
 Ebû 'Âli-i Kâtib 105
 Ebû 'Âli-i Rûzbârî 105
 Ebû Bekr 107
 Ebû Bekr Rüſen Zâmîr 333
 Ebu'l-fazl Efendi 251
 Ebu'l-feth Ğıyâşü'd-dîn 169
 Ebu'l-Kemâl Şemsü'd-dîn Aḥmed bin
 Süleymân Kemâl Paşa 299
 Ebu'l-Leyṣ 189, 376
 Ebu's-Su'üd 368
 Ebu's-Su'üd bin Şeyh Yavşî 411
 Ebu's-Su'üd Efendi 268, 415, 416, 444
 Ebû Yûsuf 123
 Ece Ḥalife 360
 Ece-zâde Monlâ Muhyî'd-dîn 314
 Edebâli-i Karamanî 67
 Edrine 75, 83, 95, 100, 101, 102, 111,

112, 113, 116, 126, 127, 128, 133,
 136, 139, 145, 146, 147, 151, 155,
 161, 165, 166, 167, 172, 177, 178,
 179, 180, 181, 182, 183, 185, 190,
 193, 194, 202, 213, 221, 223, 224,
 229, 231, 233, 235, 236, 237, 239,
 240, 242, 244, 248, 250, 251, 252,
 253, 257, 258, 260, 261, 262, 268,
 284, 287, 297, 298, 299, 300, 302,
 304, 305, 307, 308, 309, 310, 311,
 312, 313, 314, 315, 316, 325, 326,
 346, 351, 352, 353, 358, 359, 360,
 361, 364, 365, 366, 368, 369, 370,
 374, 375, 376, 377, 378, 379, 381,
 382, 384, 386, 390, 391, 395, 403,
 409, 413, 414, 416, 418, 419, 420,
 421, 424, 427, 428, 435, 436, 437,
 438, 439, 440, 443, 444, 445, 447,
 450

Edrine Dârü'ş-şifâsı 395
 Edrinekapısı 223, 403, 420, 422, 423
 Edrine Serâyı 101
 Efḍal-zâde 154, 163, 164, 229, 233,
 237, 303, 304, 306, 316, 323, 359,
 362
 Efḍal-zâde Medresesi 374, 376, 381, 384
 Efḍal-zâde oğlu Mûsâ Çelebi 274, 372
 Eflâk 76, 83, 101, 113, 114, 137
 Efrenc 76
 Egirdir 133
 Eğriboz 137
 Egrigöz 76
 Eḥaveyn 174, 310
 Ehle 112
 Elbaſan Kâ'ası 137
 Elbistân 84
 Elbistân Begi Şehsüvâroğlu 'Âli Beg 298
 Elkâs Mirzâ 347
 el-Mevlâ 'Abdu'r-raḥmân-ı Bişṭamî 92
 el-Mevlâ 'Abdü'l-vâcid 91
 el-Mevlâ Aḥmed el-Gürânî 117
 el-Mevlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Rûmî 93
 el-Mevlâ Faḥrüd-dîn-i 'Acemî 102
 el-Mevlâ Mecdü'd-dîn 87
 el-Mevlâ Mecdü'd-dîn el-Kâḍî 121

el-Mevlâ Yegân 114
 'Elvân Çelebi 69
 Emîr 98
 Emîr 'Alî Adası 98
 Emîr Buḥârî 420
 Emîr Ḥasan Çelebi 383
 Emîr Ḥasan Efendi 337, 412
 Emîr Ḥasan-ı Rûmî 370
 Emîr Ḥüseyn 335
 Emîr Ḥüseyn oğlu Emîr 'Alî 335
 Emîr-i Buḥârî 313, 356
 Emîr Muḥterem 448
 Emîr Nakşbendî-i Kayserî 213
 Emîr Seyyid 111, 134
 Emîr Seyyid-i Buḥârî 134, 135
 Emîr Seyyid 'Îmâreti 309
 Emîr Süleymân Çelebi 93
 Emru'llâh 201
 Endülüs 222
 Engüri 248, 253, 258, 305
 Engürüs 76, 83, 112, 113, 114, 136, 321, 340, 342
Envâr-ı Hadâ'ik 160
Envâr-ı Tenzil 438
Envârül'-Aşîkîn 133
 Erciş 345, 348
 Erdebîlî 98
 Erdel 346
 Erdel-Ban 343
 Erdel Yanoş 343
 Eregli 348
 Ergene Irmağı 112
 Ergün 285
 Ermenek 138
 Ertuğrul 66
 Erzenü'r-rûm 348
 Erzincân 80, 84, 214
 Erzincân Begi 80
 Eski 'Alî Paşa 256
 Eski 'Alî Paşa Medresesi 303, 419, 435, 443
 Eski 'Alî Paşa Zâviyesi 400
 Eski Câmî' 100, 113, 450
 Eski İbrâhîm Paşa 242
 Eski İbrâhîm Paşa Medresesi 447

Eski Serây 136, 222, 224
 Eski Zagra 75
 Estergom Belğrâd 347
Eşkâl-i Têşis 78
 Eşref İsmâ'il 87
 Eşref-zâde 186
 Eşref-zâde 'Abdu'l-ḥamîd 322
 eş-Şeyḥ Emîr Sulṭân 97
 Evrenos Beg 75
 Evrenos Beg oğlu Aḥmed Beg 299
 Evrenoslu Aḥmed Beg 209
 Eyne 170
 Eynebahtı Kâl'ası 222
 Eynegöl 69, 72, 122, 231, 306, 368, 428, 439
 Eynegöl Medresesi 250, 314, 385, 411, 424, 441, 444
 Eyyühüm 254
 Ezderhân Kâl'ası 432

F

Faḥrüd-dîn bin Muḥammed 376
 Faḥrüd-dîn-i 'Acemî 176
 Faḥrüd-dîn-i Râzî 79
 Faḥrüd-dîn-i Rûmî 93
 Faḫî 'Alî Çelebi 270
 Fârsî 121, 127, 157, 160, 191, 232, 237, 251, 257, 260, 290, 301, 313, 326, 354, 356, 357, 373, 387, 393, 404, 405, 412, 416, 426, 442, 445, 448
 Fâtiḥa 85
 Fazlu'llâh 200
 Fenâr 187
 Fenârî 154, 169, 187, 362
 Fenârî 'Alî Çelebi 204, 360
 Fenârî-zâde Muḥyi'd-dîn Çelebi 374
Ferâiz 85, 157, 317
Ferâiz Şerḫi 244, 252, 311, 370
 Ferâmurz 139
 Ferec bin Berḫûk 94
 Ferenduş 343
 Ferenduş Cengi 344
 Ferhâdiyye 375
 Ferhâdiyye Medresesi 352, 371, 382, 435

Ferhâd Paşa 292, 297, 298, 340
 Feryeli Sinân Efendi 207
Fetâvâ-yı Bezzâziyye 86
Fethiyye 159, 227, 258
 Fethu'llâh 130
 Fethu'llâh-ı Şîrvânî 130
Fevâ'id-i Gıyâsiyye 392
 Feyzu'llâh 94
Fıkh-ı Ekber 128, 333, 404
 Filibe 75, 150, 249, 313, 343, 386, 421
 Filibe Medresesi 150, 162, 253, 299, 355, 371, 393
 Fir'avn 203, 424
 Frantsa 346, 349
 Frantsa Begi 348
 Freng 137, 138, 220, 221, 222, 344, 378
 Freng Begi 220
Furkân-ı Kerim 63
Fuşûl-i Bedâiy' 85
Fuşûş 70, 132

G

Ğalağa 140, 249, 387
 Ğalağa Qal'aları 136
Ğarâ'ib ü Acâ'ib 129
Ğâyetü'l-Emânî 119
 Ğazâlî 294, 340
 Ğâzî Hudâvendigâr 76
 Ğâzî Hudâvendigâr Medresesi 229
 Ğâzî Murâd Hân 76
 Ğazzâz-ğâne Medresesi 427
 Ğazze 295
 Gedik Hüsâm 363
 Gedük Ahmed Paşa 138, 221
 Gekbüze 101, 103, 373, 427
 Gekbüze Medresesi 355, 369, 375, 411, 414, 418, 440
 Gelibolı 75, 83, 132, 158, 180, 254, 257, 358, 420
 Gelibolı Boğazı 70, 75, 76, 83
 Gelibolı Qal'ası 70
 Gelibolı Medresesi 307, 358
 Gence 212, 245
 Gerger 296
 Germiyân 83, 98, 133, 208

Germiyânî Kethüdâ-zâde 365
 Germiyânî Küççük Şems 384
 Germiyânî Sinân Çelebi 280
 Germiyânî Şeyh Nürü'd-dîn Hamza 406
 Germiyanoğlu 76, 86, 93, 100
 Germiyanoğlu Medresesi 250
 Germiyanoğlu Ya'küb Beg 112
 Geyiklü Baba 72, 74, 440
 Geyve 224
 Ğırnağa 432
 Ğıyâsü'd-dîn Cemşid 79
 Gilân 344
 Girid 346
 Gökdere 330
 Göklük Qal'ası 221
 Gök Meydanı 302
 Göle Begi Ca'fer Paşa 434
 Gönük 196, 271
 Gradceras 344
Ğunyetü'l-Mütemelli 379
 Ğür 169
Ğurer 141
 Gügercinlik Qal'ası 112
 Güle Qal'ası 349
 Gülek Beli 249
Gülistân 252, 301, 418
Gülşen-i Râz 275
Gülşen-i Tevhid 286
Gülzâr 200
 Gümenek 127
 Gümölcine 75, 137, 419
 Gümüşlüoğlu 'Abdu'r-rahmân Çelebi 108
 Gümüş Medresesi 247
 Gündüzlü 155
 Gündüz Muşliḥü'd-dîn 399
 Gürc 345, 347
 Gürz Seyyid 241
 Güzelhişâr 83

H

H'âce 144, 343
 H'âce 'Abdu'llâh 324
 H'âce 'Abdu'llâh Efendi 443
 H'âce 'Abdu'llâh-ı Semerkandî 275

- H'âce 'Alî Erdebîlî 96
 H'âce 'Aṭâ'u'llâh Çelebi 447
 H'âce 'Aṭâ'u'llâh-ı 'Acemî 217
 H'âce Bahâ'ü'd-dîn-i Nakşebendî 209, 277
 H'âce Bahşâyîş 134
 H'âce Çelebi Efendi 266
 H'âcegî-zâde 337
 H'âce Hasan 144
 H'âce Hayrüd-dîn 163
 H'âce İbrâhîm Çelebi 447
 H'âce İsmâ'il 276
 H'âce İsmâ'il-i Şîrvânî 276
 H'âce-i Sulṭân Selîm 301
 H'âce Kâsım 276
 H'âce Muḥammed Kâsım 276
 H'âce Muḥammed Pârsâ 128
 H'âce Rüstem 134
 H'âce 'Ubeydu'llâh 106, 209, 276, 277, 402
 H'âce Yûsuf 144
 H'âce-zâde 122, 125, 126, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 159, 168, 178, 179, 182, 185, 186, 241, 246, 249, 252, 253, 255, 256, 257, 258, 305, 332, 372
 H'âce-zâde Muşliḥü'd-dîn Muşṭafâ 334
 H'âce-zâde Muşṭafâ Çelebi 143
 H'âce-zâde Tehâfütî 259
 H'ândî Hâṭûn Medresesi 198
 H'ârezm 122
 H'ârezm Defnîzi 432
 Hâbîb-i Ekrem 64
 Hâbişî Şerḥî 262
 Hâc Bayram 97, 109, 110, 131, 132, 133, 142, 143, 178, 179, 193, 212, 289
 Hâc Bekdaş oğlu Kâlender 342
 Hâc Çelebi 332
 Hâcerü'l-esved 288, 289
 H'âce 'Ubeydu'llâh-ı Semerkandî 106
 Hâc Hâlife 204, 271, 272
 Hâc Hasan Medresesi 326
 Hâc Hasan-zâde 151, 237
 Hâc Hasan-zâde Medresesi 326
 Hâcî Baba 188
 Hâcî Bayramî 287
 Hâcî Bektaş 74, 75
 Hâcib Şerḥî 355
 Hâcî Çelebi 332
 Hâcî Evrenos Beg 75
 Hâcî Hâlife 207, 270, 399
 Hâcî Hamza 212
 Hâcî Hasan Medresesi 351
 Hâcî Hasan-zâde 360, 363, 364, 382, 409
 Hâcî Hasan-zâde Medresesi 309, 353, 361, 364, 377, 418, 442, 443
 Hâcî Hasan-zâde Meḥemmed Çelebi 325, 326, 427
 Hâcî İlleg 70
 Hâcî Paşa 86, 93, 95
 Hâcî Ramazân 337
 Hâcî Tuğrul 74
 Hâc Paşa 86
 Hâc Paşa-yı Aydınî 95
 Hâdâ'îku'l-İmân li-Ehli'l-'İrfân 160
 Hâdiçe 293
 Hâf 107
 Hâfız-ı Kütüb Muşliḥü'd-dîn 323
 Hâ'in Ahmed Paşa 356
 Hâkâ'îku'l-Beyân fî Tercemeti Şakâ'îkî'n-Nu'mân 65
 Hâkîm-zâde Muḥyi'd-dîn 388
 Hâleb 66, 155, 161, 170, 193, 220, 237, 293, 294, 295, 297, 302, 305, 311, 316, 320, 340, 342, 343, 344, 345, 347, 348, 360, 362, 366, 371, 373, 376, 379, 413, 414, 416, 418, 419, 420, 421, 426, 428, 431, 435, 438, 439, 440, 443, 444
 Hâleb Beglerbegisi Ğazâlî 293
 Hâleb Beglerbegisi Ḥayr Beg 320
 Hâlebi Medresesi 161, 172, 253
 Hâlebiyye 139, 305
 Hâlebiyye Medresesi 258, 300, 309, 314, 315, 359, 364, 375, 377, 379, 419, 424
 Hâlife Çelebi 271
 Hâlîl Paşa 183, 184, 194

- Halil Paşa oğlu İbrâhîm Paşa 151, 299
 Halkalı 343
 Halku'l-vâd 434
Hallikân Târîhi 356
 Halveti 202, 210, 282, 284, 403, 404, 405, 449
 Halvetiyye 327
 Hamâ 273, 401
 Hamdi Çelebi 201
 Hâmid Çelebi 415, 416
 Hâmid Efendi 434
 Hâmid-i Akserâyî 81, 96, 97, 108
 Hâmîdî Kâdirî Çelebi 351
 Hâmîdî Kara Seydi 240
 Hâmid-i Kayserî 96
 Hâmîdîlî 111, 112, 125, 133, 168, 255
 Hâmîdî Monlâ Tâci'd-dîn 423
 Hâmîdî Monlâ Ya'kûb 360
 Hâmîdî Pîrî Halife 398
 Hâmîdî Seydi Efendi 241, 368
 Hâmîdî Şeyh Pîrî Halife 208
 Hâmîdî Şeyh Sinân 255
 Hâmîdî Seydi Çelebi 234
 Hâmîdoğlu 76
 Hâmîdü'd-dîn 163
 Hamza 193, 200
 Hamza Beg 111, 335
 Hamza Beg Medresesi 251, 424, 427, 437
 Hançeriyye Medresesi 389, 438, 444
 Hanefî 358, 373, 430
 Hanefiyyü'l-mezheb 198, 203
 Hân-ı Lecûn 295
 Hânım Sultân Medresesi 441
 Hânkâh Medresesi 427, 447
 Hân Muhammed 291
 Hân Yunus 295
 Haremeyn-i Şerîfeyn 87, 91, 114, 145
 Harem-i Şerîf 429, 430, 433
 Hasan 444
 Hasan Çelebi 148, 160, 161, 167, 172, 173, 174, 242
Hasan Çelebi Hâşiyesi 438
 Hasan H'âce 134, 135
 Hasan-ı Samsuni 239, 387
 Hasan Paşa 88
 Hasan Tâliş-i 'Acemî 392
 Hâşekî Sultân Medresesi 383, 417, 419, 421, 424, 426, 427, 437, 444, 447
 Hâşköy Medresesi 447
 Hâşimî 61
Hâşîye-i 'Aqûd 125, 126, 253
Hâşîye-i Metâli' 115, 127, 157, 160, 255, 357
Hâşîye-i Mevâkıf 150
Hâşîye-i Şerhül-Metâli' 300
Hâşîye-i Tecrid 128, 151, 174, 202, 224, 229, 253, 254, 259, 357, 372, 409, 431, 438
 Hâşîye-i Tecrid Medresesi 252
 Haţib Kâsım 226
 Haţib Kâsım oğlu Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed 310
 Haţib oğlu Tâci'd-dîn İbrâhîm 124
 Haţib-zâde 122, 147, 148, 150, 152, 153, 154, 176, 229, 232, 237, 241, 242, 243, 245, 249, 254, 255, 256, 261, 300, 302, 303, 306, 314, 365
Haţib-zâde Hâşiyesi 306
 Haţib-zâde İbrâhîm 261
 Haţib-zâde Mehemmed Çelebi 153
 Haţib-zâde Tâci'd-dîn 124
 Haţîb bin Ebî'l-Kâsım 68
 Hâtûniyye Medresesi 443
 Hayâlî Çelebi 122, 150, 201, 258, 261, 326
Hayâlî Hâşiyesi 150
 Hayâtü'l-Hayevân 260
 Haydar-ı Horâsânî 69
 Haydarî 422
 Haydarî-i Herevî 139
 Hayr Beg 294, 296, 341
 Hayrüd-dîn 142, 322
 Hayrüd-dîn Halil 141
 Hayrüd-dîn Paşa 71, 344, 345, 346
 Hazret-i 'Azrâ'il 270
 Hazret-i Ebâ Eyyûb-ı Enşârî Kaşabası 247
 Hazret-i Ebû Bekr 160, 212
 Hazret-i Emir 98, 135, 149, 190, 201,

- 335, 424
 Hazret-i Emîr Câmî' 396
 Hazret-i Emîr 'İmâreti 141
 Hazret-i Emîr Mağhallesi 270
 Hazret-i Emîr Medresesi 363, 421, 441
 Hazret-i Emîr Seyyid 311
 Hazret-i Emîr Seyyid Medresesi 374
 Hazret-i H'âce 275
 Hazret-i Hasan 277, 440
 Hazret-i Hızır 272, 330, 400
 Hazret-i Hüseyin 163
 Hazret-i Monlâ 119, 120
 Hazret-i Muhammed 343
 Hazret-i Muhammed-i Buḥârî 289
 Hazret-i Mūsâ 97, 236
 Hazret-i Muştafâ 132
 Hazret-i 'Ömer 212
 Hazret-i Risâlet 111
 Hekîm 'Arab 219
 Hekîmbaşî Bedrû'd-din Maḥmûd bin
 Muhammed-i Mısrî 428
 Hekîm Çelebi 448, 449
 Hekîm Hâcî 266
 Hekîm 'İsâ 395
 Hekîm İshâk 404
 Hekîm Kuṭbu'd-din-i 'Acem 216
 Hekîm Kuṭbû'd-din 338
 Hekîm Lârî 217, 218
 Hekîm Muḥyi'd-din 265, 266, 339, 395
 Hekîm Sinân 395
 Hekîm Şâh Meḥammed 259
 Hekîm Şükru'llâh-ı Şîrvânî 216
 Hekîm Ya'kûb 217, 218
 Herât 160, 209, 306, 313, 327
 Hereke 101
 Hersek 137
 Hevâî Meḥammed-i Karamanî 262
 Heyûlâ Risâlesi 354
 Hırvad 344
 Hışn-ı Haşîn 91
 Hışn-ı Keyf 293
 Hızır Beg 121, 122, 123, 140, 144, 145,
 150, 151, 153, 155, 164, 175, 178
 Hızır Beg oğlu Müftî Aḥmed Paşa 167,
 364
 Hızır Şâh Efendi 142
 Hızır Şâh-ı Menteşevî 124
 Hicâz 277
 Hidâye 103, 125, 160, 173, 304, 335,
 352, 357, 384, 417, 418, 420, 421,
 422, 436, 438
 Hidâye Hâşiyesi 300
 Hidâye Şerhi 436
 Hind 87, 345, 430
 Hişâriçi 252
 Hit 293
 Hîzân 293
 Hîrâsân 78, 104, 105, 107, 149, 160,
 209, 327
 Hoy 72, 345
 Hudâvendigâr 76
 Hudâvendigâr H'âcesi 374, 375, 424
 Husrev 139
 Husreviyye Medresesi 377, 382, 414
 Hüdâyî 432
 Hüdhdüd 339
 Hünkâr H'âcesi 427
 Hürmüz 349
 Hüsâm Çelebi 304, 374, 382, 414, 439
 Hüsâm-ı Kâtî 189
 Hüsâmiyye Medresesi 437, 445
 Hüsâm Paşa 295
 Hüsâmü'd-din 381
 Hüsâmü'd-din Hüseyin Çelebi 383
 Hüsâmü'd-din-i Tebrîzî 176
 Hüsâmü'd-din-i Tokatî 128
 Hüsâmü'd-din Karesîlî Hasan Çelebi
 369
 Hüsâm-zâde 166, 174, 233, 304
 Hüsâm-zâde Muştafâ Çelebi 174
 Hüseyin Ağa 254
 Hüseyin Ağa Medresesi 258, 305, 442
 Hüseyin Baykara oğlu Bedî'ü'z-zemân
 292
 Hüseyinî 268, 307
 Hüseyin-i Baykara 149
 Hüseyiniyye 369
 Hüseyiniyye Medresesi 367, 381
 Hüsv ü Şîrin 133

I-İ

- İldırım Bâyezîd 83, 90, 100, 101
İldırım Hân 76, 77, 83, 84, 87, 93, 96, 97, 100, 103, 111, 183, 366
İldırım Hân Medresesi 115, 117, 127, 189, 241, 250, 251, 260, 304, 361, 362, 368, 369, 381, 382, 424, 440, 447
'İrakî-zâde Şeyh Mehemmed 274
İsâ 343
'İsâ Beg Medresesi 313, 381, 385
İsâgücü 85, 259, 392
İsâgücü Şerhi 189
'İsâ Paşa 325
İşbarta 398
İşladin 344
İslâh u İzâh 300, 436
İzâh-ı Me'ânî 80
İbn 'Arafe 401
İbn Bakâr 342
İbn Hacer 85, 119, 173
İbn Hümâm 103, 436
İbn Manyas 128
İbn Melek 92, 251
İbn Melek Medresesi 92, 309
İbn 'Ömer 342
İbn 'Ömer H'âce 265
İbn Sinâ 153, 160
İbn Şihne 170
İbn Temcîd 127
İbnü'l-Hâc Hasan 157
İbnü'l-'İrakî 274
İbrâhîm 183
İbrâhîm Ağa 341
İbrâhîm Beg 113
İbrâhîm bin Mehemmed el-Hanefî 90
İbrâhimî 342
İbrâhim-i Kayserî 333
İbrâhîm Paşa 183, 184, 185, 186, 302, 303, 312, 325, 341, 343, 344, 345
İbrâhîm Paşa ibn Halil Paşa 183
İbrâhîm Paşa Medresesi 359, 366, 370, 386, 415
'İbrânî 196
'İbrî-zâde 254
İbşala 75, 83, 208
İbşalalı Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi 208
İbşalavî Muşlihü'd-dîn 208
İftitâh 88
İhyâ 449
İlâhî-zâde Efendi 279
'İlm-i Kitâb 91
'İlm Tâğarcığı 121
İlyâs 107
İlyâs bin Hamza 128
İlyâs bin İbrâhîm 128
'İmâdiye Begi Sultân Hüseyin 348
İmâm 'Alî 105, 230, 251
İmâm Bağavî 160
İmâm Beyzâvî 119
İmâm Ebû Hanîfe 140
İmâm Ebû Yûsuf 123
İmâm Fahr-i Râzî 160
İmâm Fahrü'd-dîn-i Râzî 169
İmâm Gâzâlî 126, 404
İmâm-ı A'zam 86, 128, 244, 333, 344, 404
İmâm-ı Fahrü'l-İslâm Pezdevî 404
İmâm Kâdî-i Hân 123
İmâm Kerderî 87
İmâm Muhammed 123
İmâm Neseî 232
İmâm Şâfi'î 274, 338, 350
İmâm-zâde 'Abdu'r-rahmân 385
İmâm-zâde Mehemmed Çelebi 440
İmâm Zâhidî 169
İmâm Züfer 115
İmtihânü'l-Ezkiyâ 450
'İnâye 127, 352, 438, 450
İnebolî 220
İrşâd Şerhi 160
İsbât-ı Vâcib Risâlesi 357, 365
İsfahân 347
İsfahânî 241, 354
İsfahânî Hâşiyesi 164
İsfendiyâr 83, 95, 100, 112, 137
İshâk 285, 366
İshâk Beg 137
İshâk Beg Medresesi 305, 326
İshâk Beg oğlu 'İsâ Beg 219

- İşhâk Çelebi 367, 368, 424
 İşhâkıyye Medresesi 130, 363
 İşhâk Paşa Medresesi 306
 İskender 249
 İskenderânî 447
 İskenderiyye 76, 138, 296, 425
 İskender Köprisi 343
 İskender Paşa 348
İskerder-nâme 93
 İskilib 100, 200, 266, 268, 411, 419
 İskilibî Maḥmūd Çelebi 441
 İskilibî Muḥyi'd-din Efendi 211
 İskilibî Şeyḥ Muḥyi'd-din Yavşî 332
 İskilibli Maḥmūd Çelebi 441
 İskilibli Şeyḥ Muḥyi'd-din 266
 İslâm 76, 83, 95, 112, 113, 114, 124, 136, 175, 217, 342, 343, 348, 349, 400, 404, 411, 431, 432, 433
 İslâmbol 124, 136, 154, 157, 186, 224, 342, 396, 444, 449
 İslâmiyye 113, 145, 404
 İsmâ'il (Şâh Tahmâs oğlu) 348
 İsmâ'il Beg 127, 130, 136, 137, 141, 225, 338
 İsmâ'il Beg Medresesi 141, 142
 İsmâ'il-i Şîrvânî 275
 İspanya 345, 346, 348, 349, 432, 433, 434
 İspanyalı 432
 İsrâfîl-zâde 368, 369, 443
 İsrâfîl-zâde Faḥrî'd-din Çelebi 368
 İsrâ'il 94
 İstanbul 2, 83, 98, 116, 118, 120, 121, 124, 125, 130, 136, 137, 140, 141, 142, 145, 147, 150, 151, 152, 153, 156, 157, 158, 159, 160, 163, 164, 171, 175, 176, 180, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 192, 194, 196, 197, 204, 208, 209, 211, 214, 215, 216, 220, 222, 223, 224, 225, 226, 232, 233, 234, 237, 239, 240, 241, 242, 243, 246, 248, 249, 250, 254, 255, 256, 259, 262, 263, 268, 269, 278, 279, 281, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 292, 296, 297, 298, 302, 303, 304, 307, 309, 310, 312, 313, 315, 316, 317, 318, 320, 322, 325, 326, 332, 337, 338, 340, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 381, 382, 383, 385, 386, 387, 388, 392, 394, 395, 396, 397, 399, 401, 408, 409, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 431, 432, 433, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 447, 450
 İstanbul Hışârı 191
 İstanbulî Kireçci-zâde Aḥmed Çelebi 361
 İstanköy 341
 İstefan 346
 İstolin Belğrâdı 347
 İştib 399
 'İvâz Paşa 86
 İyâs 162
 İyâs Paşa 340, 341, 345
 İyloḫ Hışârı 342
 'İzârî 231
 İzmir 112
 İznîk 70, 71, 80, 95, 100, 101, 111, 124, 147, 148, 150, 153, 166, 239, 240, 242, 245, 246, 261, 284, 312, 314, 354, 358, 376, 419
 İznîkî 129
 İznîkî Işık Kâsım 368
 İznîk Medresesi 71, 150, 173, 233, 250, 252, 314, 353, 357, 358, 361, 366, 371, 420, 426, 439
 İzvornîk Kâl'ası 137
 'İzzî *Kitâbı* 146
- K**
 Ka'be 81, 106, 278, 297, 308, 327, 328
 Ka'betu'llâh 150, 215, 288
 Kâbîz-ı 'Acem 343
Kâdî 226, 376
 Kâdî Aḥud 313, 355, 392

- Kâdî-'asker Hâmid Efendi 441
 Kâdî Beyzâvî 141
 Kâdî Burhânü'd-dîn Sultân Ahmed 83
 Kâdî Fazlu'llâh 103
Kâdî Hâşiyesi 391
 Kâdî-i Hân 123
 Kâdî Maḥmûd Efendi 77
 Kâdî Mecdü'd-dîn 121
 Kâdî Medresesi 438, 443
 Kâdir Çelebi 343
 Kâdirî Çelebi 303, 368, 386, 389, 390
 Kâdirî Efendi 383, 414, 444
 Kâdî-zâde 78, 79, 130, 152, 158, 173, 175, 205, 228, 239, 255, 257, 263, 305, 309
 Kâdî-zâde Ahmed Çelebi 435
 Kâdî-zâde Efendi 415
 Kâdî-zâde-i Rûmî 78, 130, 158
 Kâdî-zâde Meḥemmed Çelebi 341
 Kâdri Efendi 435
 Kâf Ahmed Çelebi 386
 Kaffâl-zâde 324
Kâfiye 103, 262, 285, 317
 Kâfiyeci Muḥyi'd-dîn 103
Kâfiye I'râbı 188
 Kağlalı Muḥyi'd-dîn 403
 Kâhta 296
 Kâl'a-i 'İmâdiye 293
 Kâlender 342
 Kâlender-hâne 240, 255, 262, 325, 384, 409
 Kâlender-hâne Câmî' 407
 Kâlender-hâne İmâmı Şeyḥ Muḥyi'd-dîn Halife 407
 Kâlender-hâne Medresesi 226, 231, 237, 312, 359, 370, 372, 381, 420
 Kâlenderiyye 81
Kâmûs 420
 Kânderdi 440
 Kânkırı 271, 419
Kânûn 152, 153
 Kapluca 211, 311, 315, 375
 Kapluca Câmî'i 77
 Kapluca Medresesi 142, 155, 163, 178, 256, 336, 355, 363, 366, 424, 435
 Kapu 345
 Kapudan 'Alî Paşa 433, 434
 Kapudan Ḥayrî'd-dîn Paşa 345
 Kapudan Kılıç 'Alî Paşa 433
 Karaağac 76
 Kara 'Alâ'ü'd-dîn Efendi 71
 Kara 'Alî 272
 Kara Âmid 292
 Kara Bâli 366, 377, 396
 Kara Boğdan 138, 221
 Karaca Ahmed 74, 189
 Kara Ca'fer 384
 Karaca Paşa 340
 Kara Çelebi 381
 Kara Dânişmend 308
 Kara Dâvûd Efendi 311
 Kara Dâvûd-zâde Muştafâ Çelebi 446
 Karadeniz 340, 432
 Karadeniz Boğazı 442
 Kara Devletşâh 100
 Karâfe 447
 Karaferye 76, 84, 414
 Karaḥân 292, 293
 Kara Ḥaydar Efendi 362
 Karaḥişâr 66, 68, 198
 Karaḥişâr-ı Şarkî 138
 Karaḥişârlı Şeyḥ 'Abdu'r-raḥîm 198
 Karaḥişâr Medresesi 246, 362, 374, 382
 Karaḥarye 238
 Karaman 68, 70, 83, 103, 127, 137, 138, 180, 188, 211, 212, 213, 214, 275, 285, 287
 Karamanî 214, 285
 Karamanî Gürz Seyyidi 240
 Karamanî Ḥabîb Efendi 212
 Karamanî Hâmid Çelebi 414
 Karamanî Ḥaydar 387
 Karamanî Kara Kemâlü'd-dîn İsmâ'il 261
 Karamanî Kara Ya'kûb 103
 Karamanî Meḥemmed Paşa 147, 214, 217, 233
 Karamanî Monlâ Feraḥ 384
 Karamanî Şaru Ya'kûb 102
 Karamanî Seydi Çelebi 358, 378

- Karamanî Şeyh Habîb Efendi 407
 Karamanî Şeyh Tâcüd-dîn Efendi 329
 Karamanî Şüca' 108
 Karamanî Vezîr 215
 Karamanî Vezîr Mehemmed Paşa 151, 201
 Karamanoğlu 75, 83, 100, 113, 124, 136
 Karamanoğlu Ahmed Beg 137
 Karamanoğlu İbrâhîm Beg 112, 113, 137, 204
 Karamanoğlu Mehemmed Beg 111
 Karamanoğlu Monlâ Hamza 112
 Kara Muhyî'd-dîn 335, 380
 Karamürsel 66
 Karaöyük 74
 Kara Rüstem-i Karamanî 75, 80
 Kara Şâlih Efendi 375
 Kara Seydî 240
 Kara Sinân 188
 Kara Ya'kûb-ı Karamanî 103
 Karayülük 'Osmân bin Tûr'âlî 80
 Karesî 70, 83, 134
 Kareşî 98, 261, 388
 Kareşîli Hasan Çelebi 383
 Kareşîli Nûrüd-dîn Hamza 241
 Karıncabayır 162
 Karitena Kâl'ası 112
 Karlîlî Begî Turgudce 348
 Karon Kâl'ası 344
 Karşamlı 221
 Kâsım Beg 112
 Kâsım Çelebi 175
 Kâsım Paşa 348, 372
 Kâsım Paşa Medresesi 371, 426, 447
 Kaşide-i Bürde 160, 317, 362, 392
 Kaşamonî 83, 100, 127, 130, 141, 142, 175, 225, 252, 279, 301, 314, 322, 331, 337, 351, 359, 363, 371, 377, 449
 Kaşamonî Begî İsmâ'il Beg 338
 Kaşamonî 204
 Kaşamonî Hayrüd-dîn 350
 Kaşamonî 'İsâ Halife 322
 Kaşamonî Monlâ Hayrüd-dîn 390
 Kaşamonî 'Ömer 264
 Kâşân 347
 Kaştilya 345
 Kaşmar Oğlu 197
 Kavâ'idü'l-İ'râb 188
 Kavaqlıdere 292
 Kavala 76
 Kavs-i Kuzah 128
 Kayıtбай 118, 221, 222, 248, 292, 320
 Kayseriyye 96, 198, 199, 200, 221, 333
 Kayşûnî-zâde 428
 Kâzvânî 401
 Kazvîn 259
 Kefe 138, 223, 307, 364, 377, 432
 Kefe Tatarı 433
 Kelile ve Dimne 375
 Kemâh Kâl'ası 292
 Kemâlpaşa-zâde 299, 358, 374, 378, 381, 385, 390, 391, 417, 420, 424, 440, 450
 Kemâlpaşa-zâde Ahmed Çelebi 180
 Kepenekci Medresesi 445
 Kerkân Ebî 'Alî 105
 Kestel 145
 Kestelli 151, 152, 153, 285
 Keşîş Tağı 308
 Keşşâf 80, 127, 160, 190, 261, 262, 306, 322, 355, 357, 393, 438
 Keşşâf Hâşiyesi 126, 155, 159
 Kethûda-zâde 365
 Keuşer-i Cârî 119
 Kıbrıs 433
 Kılıcarslan 137
 Kılıç 'Alî Paşa 433, 434
 Kınalı-zâde Hamîdî 'Alî Çelebi 437
 Kırım 87, 115, 116
 Kırşehir 100
 Kırşehirî 68
 Kırtaş-zâde Monlâ Muhyî'd-dîn 363
 Kivâmü'd-dîn Kâsım 306
 Kivâmü'd-dîn Yûsuf-ı 'Acem 250
 Kızılağac 111
 Kızıl Ahmed 136, 137, 286
 Kızılağa 341, 405
 Kızılbaş 251, 291, 297, 320, 321, 328, 353

- Kızıl Bedrüd-dîn 109
 Kızılıрмаğ 224
 Kızıl Katar 190
 Kîfâye 173, 335
 Kile 346
 Kili 221
 Kirmân 158, 208
 Kirmânî 119, 326
 Kirmâstî 184, 268, 396
 Kirmâstî-zâde 283
 Kitâb-ı Fevâ'ih-i Miskiyye 92
 Kitâb-ı Kânûn 152
 Kitâb-ı Merâh 88
 Kitâb-ı Mesâbîh 409
 Kitâb-ı Meşnevî 277
 Kitâb-ı Oklîdis 259
 Kitâb-ı Şalât 189
 Kitâb-ı Tavâlî 260
 Kitâbu'n-Neşr 91
 Kite 66
 Klis Kâl'ası 345
 Klob Çayı 83
 Koca Efendi 77, 78
 Kocaili 66, 241, 265, 311, 313
 Kocalı Şeyh Muhyî'd-dîn 208
 Kocevî Muhyî'd-dîn 208
 Kocevî Muşlihü'd-dîn Efendi 207
 Kocevî Seydi Çelebi 408
 Kocevî Şeyh Muşlihü'd-dîn 316
 Koçıyan 345
 Koğacı Dede 283
 Komenâr 127
 Konya 66, 79, 94, 104, 112, 134, 137, 160, 168, 202, 220, 249, 347, 360
 Konya Begi Sultân 'Abdu'llâh 222
 Korfus 136, 345
 Kori 349
 Koron 433
 Koron Kâl'ası 222
 Kosova 76, 114
 Koştançınıyye 100, 139
 Kosunlu 221
 Köpricük-zâde Sinân Çelebi 377
 Kör Şâhrûh 221
 Kral Laoş 342
 Kراتova 83
 Kridos Kâl'ası 136
 Kuds 104, 114, 278, 295, 296, 320, 334, 445
 Kuds-i Şerif Medresesi 258
 Kudûri Muhtaşarı 232
 Kum 347
 Kumla 374
 Kur'an 63, 87, 88, 90, 117, 118, 119, 120, 225, 234, 239, 259, 265, 275, 300, 320, 321, 329, 334, 354, 355, 362, 363, 379, 396, 430, 433, 450
 Kurd Çelebi 426
 Kûre 142, 279, 280
 Kurşunlu Türbe 116
 Kuşcı 158
 Kutb-ı Râzî 169
 Kuşbü'd-dîn-i Merzifonî 371
 Kuşbü'd-dîn Mehemmed 257
 Kuşbü'd-dîn Mehemmed bin Mehemmed 257
 Küçük Ayaşofıyye Câmî 396
 Küçük Bedrüd-dîn 312
 Küçük Hâşîye 127, 128, 189, 253
 Küçük Hayrüd-dîn 386
 Küçük Medresesi 153
 Küçük Muştafa 111
 Küpelüoğlu Mevlânâ Muhyî'd-dîn 180
 Kürd 293
 Kürdistân 347
 Kürd Tâcü'd-dîn 71
 Kütâhiyye 66, 83, 91, 133, 250, 255, 325, 378, 381, 427, 436, 437, 444
 Kütâhiyye Kâl'ası 76
 Kütâhiyye Medresesi 361, 363, 365, 371, 376
 Kütâhiyye Vâcidiyye Medresesi 304
 Küt Bâyezîd 83
- L**
 Ladik 324
 Lâla Şâhin 75, 76
 Lâmi'î 336
 Lârende 103, 108, 117, 211
 Lârende Medresesi 358

- Laṭāk 293
 Lâzkiyye 417
 Lazoğlu 76, 77, 112, 113, 136
 Laz Oğlu Kâfir 112
 Leh 114
 Lemebos Cezîresi 138
Letâ'ifü'l-İşârât 95
Leylâ vü Mecnûn 201
 Leysî Çelebi 252
 Leys-zâde Monlâ Nürü'd-dîn Hâmza 315
 Lih 345
 Lipvad 348
 Luṭfu'llâh 109, 110
 Luṭfu'llâh Efendi 281
 Luṭfu'llâh Hâcî Hâlife 335
Lübâb 160
Lübb Şerhi 116
- M**
- Magnisa 113, 117, 140, 155, 290, 312, 347, 360, 381, 406, 434, 439, 444, 448
 Magnisalı Çelebi 152, 175, 176, 179, 305, 306
 Magnisalı Oğlu 175
 Magnisalı oğlu Mevlânâ Muhyî'd-dîn 175
 Magnisalı Şâdık Hâlife 324
 Magnisa Medresesi 359, 375, 378, 382, 383, 414
 Magnisa Sultânîyyesi 373, 376, 385, 414, 419, 423, 441
 Magrib 92, 121, 272, 273, 401
 Magribî 172, 173
 Maguş 354, 408
 Mâhân 66
Maḥbûbû'l-Hamâ'il 159
 Maḥmûd 180, 312
 Maḥmûd bin Osmân bin 'Alî 336
 Maḥmûd Çelebi 279, 397, 398, 441
 Maḥmûd-ı İşfehânî 105
Maḥmûdiyye 248
 Maḥmûd Paşa 116, 137, 143, 145, 146, 147, 150, 157, 158, 160, 161, 162, 168, 176, 180, 411, 428, 444
 Maḥmûd Paşa Çarsüsü 338
 Maḥmûd Paşa Medresesi 180, 226, 239, 243, 244, 256, 310, 325, 351, 352, 360, 363, 374, 415, 425, 441
Maḥzenü'l-Fıkh 324
 Maḥâm-i İbrâhîm 106
Maḥsûd 95, 189, 190
Maḥsûd Şerhi 450
 Malaḳa 222
 Malaṭıyye 84, 296
 Mâldepe 138
 Malğara 75, 158
 Malğara Medresesi 242
 Mâlikî 106
 Ma'lûl Emîr Efendi 373, 428, 447
 Manastır 70, 76, 227, 257
 Manastırlı Çelebi 378
 Manastır Medresesi 169, 190, 257, 316, 360, 362, 363, 368, 378, 381, 382, 421, 423, 444, 445
 Manav 'Abdî 382
 Manavḳatî 'Alâ'ü'd-dîn 422
 Manavḳatî Tâcü'd-dîn 423
 Mañşûr 203
Manṭıku't-Tayr-ı Atṭâr 418
 Manyas Kâdîsi oğlu Meḥemmed Çelebi 128
 Mar'aş 348, 445, 446
 Mar'aş Begi Şehsüvâr 'Alî Beg 340
 Mardin 293
 Marmaros 340
 Ma'rûf-ı Kerhî 105
 Maşdar 376
 Maşkov 433
 Maştaba 340
 Mâşî 262
 Mâvera'ü'n-nehr 168, 319, 336, 374, 428
 Mayorka 349
Mebsût 123
 Mecdü'd-dîn Muḥammed bin Ya'ḳûb bin Muḥammed-i Şirâzî 87
Mecma' 125
Mecma'a Şerhi 92

- Mecnûn Dede 405
 Meczûb Abdâl Mehemmed 135
 Meczûb 'Alî 69
 Medîne 101, 274, 289, 327, 333, 337, 388, 424, 427, 439, 447
Medînetü'l-'İlm 354
 Mehdî 402
 Mehemmed 92, 114, 176, 214
 Mehemmed Beg 88, 95, 292, 341
 Mehemmed bin Beşîr 115
 Mehemmed bin Mehemmed 257
 Mehemmed Çelebi 129, 142, 381, 383, 384, 426
 Mehemmed Çelebi Efendi 373
 Mehemmed Çelebi Müftî-zâde 426
 Mehemmed el-Cemâl 233
 Mehemmed Hân 344, 345
 Mehemmed Hân (Fatih) 117, 124
 Mehemmed Paşa 293, 325, 346, 347, 348, 371, 431
 Mehemmed Paşa 'Îmâreti 213
 Mehemmed Paşa Medresesi 307, 419
 Mehemmed Şâh 89
 Mehemmed Şâh Fenârî 102, 176, 242
 Mehemmed Şâh Yegânî 115
 Mekke 101, 106, 120, 154, 207, 259, 275, 278, 289, 297, 376, 402, 429, 444, 445
 Mekke-i Mükerrerme 106, 268, 275, 294, 296, 297, 307, 326, 367, 376, 381, 383, 402, 416, 420, 422, 427, 428, 429, 430, 433, 443, 444
 Mekketu'llâh 398
 Melâmiyye 376, 405
 Melihî 192
 Melik Dânişmend 329
 Melik Eşref 87, 295
 Melik Kayıtbay 221, 320
 Melik Manşûr 432
Menâr Şerhi 92
 Mengli Girây Hân 138
 Menkûb Kâl'ası 138
 Menteşe 83, 112, 124, 417
 Menteşevî 398
 Menteşevî Monlâ Ca'fer 390
 Menteşevî Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafâ 391
 Menteşevî Seydî 361
 Merâğa 344, 348
Merâh 188, 189
 Merc-i Dâbık 294
 Merhabâ Çelebi 374
 Merkez Hâlife oğlu Ahmed Çelebi 406
 Merkez Muşlihü'd-dîn Hâlife 400
 Merzifon 101, 105, 106, 128, 187, 241, 380, 419
 Merzifon Medresesi 116, 246, 354, 380, 423
Meşâbih 91, 103, 160
Meserretü'l-Kulûb 95
 Mesih Paşa 138
 Mesne Aatası 349
Meşnevî 418
 Messine 434
 Mes'ud-ı Rûmî 189
Mes'ud-ı Rûmî Şerhi 370
Mes'ud Şerhi 227
Meşârih 88, 300, 322
Meşârih Şerhi 92
 Meşşâ'un 79
Mevâkıf 148, 153, 166, 173, 232
 Mevlânâ 'Abdu'l-kerim 231
 Mevlânâ 'Alâ'ü'd-dîn Efendi 71
 Mevlânâ Bahâ'ü'd-dîn 148
 Mevlânâ Câmî 209
 Mevlânâ Ebu's-Su'ud bin Şeyh Yavşî 411
 Mevlânâ Hâlimî Çelebi 301
 Mevlânâ Haydar-ı 'Acem 95
 Mevlânâ Hayrüd-dîn 141
 Mevlânâ Hayrüd-dîn H'âce-i Sultân Süleymân 350
 Mevlânâ Husrev 124, 175, 176
 Mevlânâ Hüsâmü'd-dîn Karesili Hasan Çelebi 369
 Mevlânâ Mes'ud Hâlife 283
 Mevlânâ Muhyi'd-dîn Fenârî 373
 Mevlânâ Muhyi'd-dîn Mehemmed 180
 Mevlânâ Muhyi'd-dîn Mehemmed bin 'Abdu'l-evvel 373

- Mevlânâ Muhyî'd-dîn Şeyh Mehemmed bin İlyâs 352
Mevlânâ Muşliḥü'd-dîn-i Yârḥişârî 148
Mevlânâ Mü'eyyed-zâde 149
Mevlânâ Sa'dü'd-dîn 91
Mevlânâ Seyyid İbrâhîm 245
Mevlânâ Sirâcü'd-dîn 148, 176
Mevlânâ Şerîf-i 'Acemî 358
Mevlânâ Tûsî 126
Mevlânâ Varâḳ Şemsü'd-dîn 372
Mevlânâ Ya'kûb 102
Meydân Medresesi 314
Mişırlı Oğlu 198
Mısr 70, 79, 84, 85, 86, 87, 92, 93, 94, 95, 102, 103, 105, 117, 118, 120, 145, 172, 188, 216, 220, 221, 222, 233, 242, 248, 250, 268, 273, 285, 290, 293, 294, 295, 296, 297, 302, 315, 318, 320, 326, 338, 341, 342, 349, 352, 355, 356, 372, 374, 378, 379, 381, 383, 392, 414, 416, 420, 424, 425, 428, 432, 437, 445, 447
Midillü 137, 222
Miftâḥ 187, 354, 364
Miftâḥ-ı Me'ânî 317
Miftâḥ Medresesi 182
Miftâḥ Şerḥi 129
Miftâḥu'l-Ğayb 97, 129
Miḥallı 291
Miḥâloğlu 'Alî Beg 112
Miḳyâs 296
Mi'mâr-zâde 424
Mi'mâr-zâde Mehemmed Çelebi 360
Mir'ât-i Uşûl 141
Mir Ğıyâşü'd-dîn 393
Mir Ğıyâşü'd-dîn Manşûr 392
Mirim Çelebi 257, 408, 411
Mirim Kösesi 353
Mirḳât-i Vusûl 141
Mirriḥ 431
Mir Şadr 393
Mir Şadrü'd-dîn 258
Mişbâḥ 88, 92, 160, 188
Mişbâḥ İ'râbı 188
Mizânü't-Taşrif 158
Mohâc 342
Mollâ 'Alâ'ü'd-dîn 155
Mollâ Zeyrek 142
Monlâ 126, 140
Monlâ 'Abdî 242
Monlâ 'Abdu'l-cebbâr-ı Kârabâğî 427
Monlâ 'Abdu'l-fettâḥ ibn Aḥmed ibn 'Âdil Paşa 355
Monlâ 'Abdu'l-kâdir 382
Monlâ 'Abdu'l-kerîm 125, 255
Monlâ 'Abdu'l-kerîm bin 'Abdu'l-vehhâb 391
Monlâ 'Abdu'l-kerîm Efendi 157
Monlâ 'Abdu'llâh-ı Amâsî 187
Monlâ 'Abdu'l-laṭîf 359
Monlâ 'Abdu'l-vehhâb 255
Monlâ 'Abdu'r-raḥîm 243
Monlâ 'Abdu'r-raḥmân 309
Monlâ 'Abdu'r-raḥmân Hüseynî 308
Monlâ 'Abdü'l-'azîz 316
Monlâ Aḥî 226, 227
Monlâ Aḥmedî 86
Monlâ Ala'nî 230
Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn 155, 156, 265, 301, 361
Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn 'Alî-i 'Arabî 155
Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i 'Arabî 154, 243
Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i İsfēhânî 355
Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Tûsî 125
Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn-i Yegânî 228
Monlâ 'Alâ'ü'd-dîn Kûşçı 266
Monlâ 'Alî Fenârî 374
Monlâ 'Alî-i 'Arabî 239, 240
Monlâ 'Alî Kûşçı 258
Monlâ 'Arab 319, 320, 321
Monlâ 'Arab Medresesi 417
Monlâ 'Aṭûfî 322
Monlâ Baha'ü'd-dîn 242, 305
Monlâ Bâlî-i Aydınî 380
Monlâ Bedrü'd-dîn Kâdî Maḥmûd 248
Monlâ Bedrü'd-dîn Maḥmûd 365
Monlâ Bedrü'd-dîn Maḥmûd ibn Abdu'llâh 366
Monlâ Birgi-zâde 260
Monlâ Câmî 191, 192
Monlâ Celâl 365

- Monlâ Celâlü'd-dîn 121, 149
 Monlâ Celâlü'd-dîn-i Devvânî 149, 232, 237, 275, 363, 365, 373, 392
 Monlâ Çelebi 304
 Monlâ Dervîş Çelebi 161
 Monlâ Dervîş Mehemmed 390
 Monlâ Devvânî 237, 259, 357
 Monlâ Ebu'l-Leys 376
 Monlâ Efdal-zâde 380
 Monlâ Emîr Hasan 421
 Monlâ Emîr Hasan-ı Rûmî 370
 Monlâ Emîr Hasan ibn Seyyid Sinân 421
 Monlâ Emru'llâh 201
 Monlâ Fahrü'd-dîn bin Muhammed bin Ya'kûb Seydi 'Alî 376
 Monlâ Fenârî 75, 79, 85, 87, 88, 89, 93, 96, 97, 114, 115, 121, 129, 240
 Monlâ Feraḥ 384
 Monlâ Fikârî 393
 Monlâ Gürânî 117, 118, 119, 120, 121, 123, 141, 153, 155, 169, 203, 216, 244, 395
 Monlâ Gürânî Medresesi 258
 Monlâ Hâc Hasan-zâde Mehemmed bin Muştafâ 157
 Monlâ Hâcî Hasan-zâde 256
 Monlâ Halîlî 248
 Monlâ Hamdu'llâh bin Akşemsü'd-dîn 201
 Monlâ Hamîdü'd-dîn Efdal-zâde 163
 Monlâ Hamza 252, 319
 Monlâ Hamza-i Karamanî 124, 127, 232
 Monlâ Hasan bin 'Abdu's-şamed 157
 Monlâ Hasan Tâliş-i 'Acemî 392
 Monlâ Haydar 326
 Monlâ Hayrü'd-dîn 142, 380, 384
 Monlâ Hevâyî Mehemmed-i Karamanî 262
 Monlâ Hızır Beg Çelebi 144
 Monlâ Hudâvendigâr 104, 210, 281, 365, 436
 Monlâ Husrev 119, 139, 140, 141, 143, 157, 175, 176, 190, 226, 227, 232, 261, 262, 306, 438
 Monlâ Husrev Medresesi 226, 239, 245
 Monlâ Hüsâmü'd-dîn 304
 Monlâ Hüsâmü'd-dîn Hüseyn bin 'Abdu'r-raḥmân 304
 Monlâ Hüsâmü'd-dîn Hüseyn Çelebi 383
 Monlâ İdrîs 251, 392
 Monlâ İlyâs 108
 Monlâ İlyâs-ı Hanefî 130
 Monlâ 'İnâyetü'd-dîn 258
 Monlâ 'İsâmü'd-dîn 417
 Monlâ İsmâ'il 276
 Monlâ İyâs 125, 162, 269, 330
 Monlâ İyâs Efendi 269
 Monlâ 'İzârî 229, 232, 255, 306, 312, 365
 Monlâ Kâra Bâlî 352
 Monlâ Karamanî Kâra Kemâlü'd-dîn İsmâ'il 261
 Monlâ Kâra Sinân 188
 Monlâ Kâsım 231, 393
 Monlâ Kemâl 338
 Monlâ Kestelli 151, 152, 153, 158, 179, 184, 237, 255, 256, 285, 300
 Monlâ Kırımî 116, 139, 226, 397
 Monlâ Kivâmü'd-dîn Kâsım 306
 Monlâ Kirmâstî 183, 184
 Monlâ Kuṭbü'd-dîn'nün oğlu Mehemmed Çelebi 129
 Monlâ Luṭfî 152, 165, 228, 229, 230, 231, 232, 255, 260, 299, 300, 306, 312, 404
 Monlâ Maḥmûd 338
 Monlâ Mehemmed Çelebi 425
 Monlâ Mehemmed-i Samsunî 351, 377
 Monlâ Mehemmed Şâh Fenârî oğlu Hasan Çelebi 172
 Monlâ Melihî 191, 192
 Monlâ Mes'ûd 213
 Monlâ Muhammed bin Hüsâm 381
 Monlâ Muhammed-i Halebî 364
 Monlâ Muhyî'd-dîn 374, 394
 Monlâ Muhyî'd-dîn Hüseynî 380
 Monlâ Muhyî'd-dîn-i Berdâ'î 313
 Monlâ Muhyî'd-dîn-i Karamâgî 357

- Monlâ Muhyî'd-dîn-i Kocевî 380
 Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed 260, 314, 316
 Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed bin 'Abdu'l-kâdir 373
 Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed bin Mehemmed 241
 Monlâ Muhyî'd-dîn Mehemmed Kûtbu'd-dîn 353
 Monlâ Muşlihü'd-dîn 190
 Monlâ Muşlihü'd-dîn Muştafa 239, 305, 376
 Monlâ Muştafa Çelebi 424
 Monlâ Niksârî 225
 Monlâ Oşmân 396
 Monlâ Pervîz 415
 Monlâ Sa'dü'd-dîn 85, 91, 93, 102, 120, 129, 159, 160, 168, 169, 170, 189, 240, 253, 262, 306, 319
 Monlâ Şalâhü'd-dîn 167, 226
 Monlâ Samsunî 206, 246
 Monlâ Sa'yî 393
 Monlâ Seydî 243
 Monlâ Seydî-i Hâmîdî 387
 Monlâ Sirâcü'd-dîn 179
 Monlâ Sirâcü'd-dîn Hâtîb 215, 216
 Monlâ Şems 385, 446
 Monlâ Şemsü'd-dîn 189, 191, 389, 446
 Monlâ Şemsü'd-dîn Ahmed 189, 372
 Monlâ Şemsü'd-dîn ibn 'Abdu'llâh 369
 Monlâ Şeyh Pîrî Hâlife 214
 Monlâ Şu'ayb 323
 Monlâ Şücâ' 252, 419
 Monlâ Tâcü'd-dîn 153
 Monlâ Tökâtî 323
 Monlâ Tûsî 102, 125, 126, 147, 153, 157, 186, 200, 208
 Monlâ Veliyyü'd-dîn-i Karamanî 188
 Monlâ Vildân 180, 271
 Monlâ Yegân 114, 115, 117, 121, 124, 125, 141, 157, 163, 225
 Monlâ Yegân Medresesi 355, 361, 439
 Monlâ-zâde 167
 Monlâ-zâde Hâşiyesi 150
 Monlâ-zâde Şerhi 372
 Monlâ Zâhîr ibn Erdebîlî 356
 Monlâ Zâmîrî 264, 376
 Monlâ Zeyne'l-'ibâd 440
 Monlâ Zeynü'd-dîn Mehemmed bin Şâh Fenârî 311
 Monlâ Zeyrek 143, 145, 146, 147
 Mora 113, 136, 137, 221
 Mora Begligi 344
 Moton 222, 320
Mu'âhedü't-Tanış fi Şerhi Şevâhidi't-Telhîş 319
 Mu'allâ 430
 Mu'allim-zâde Ahmed Çelebi 444
 Mu'allim-zâde Muşlihü'd-dîn Muştafa 334
 Mu'arîf-zâde 178, 248, 300, 302, 307, 312, 325, 361
Mûcez 80, 259
 Mudurnî 93, 151, 403, 443
 Mudurnılı Şeyh Dâvûd 286
Mufaşşal 237, 372
 Muğlavî Şeyh Maḥmûd oğlu Monlâ Mehemmed 371
Muğnî 71
Muğnî'l-Lebib 172, 173
 Muḥammed 107, 123, 193
 Muḥammed Beg 378
 Muḥammed bin el-Faḫr 122, 123
 Muḥammed bin 'Ömer 319
 Muḥammed Çelebi 77
 Muḥammed-i 'Arabî 61
 Muḥammed-i Bedaḫşî 276
 Muḥammed-i Cezerî 90
 Muḥammed-i Kerderî 86
 Muḥammed-i Şüşterî 81
 Muḥammediyye 64, 132, 133, 159, 248
Muḥkemât 354
 Muḥliş Baba 68
 Muḥşin-i Kayserî 72
 Muḥşin-i Kayserî-i Karamanî 72
Muḥtârât 236
Muḥtaşar 164, 213
Muḥtaşarât 355
Muḥtaşar Hâşiyesi 149, 155, 157
Muḥtaşar-ı Çağmînî 78

Muhtaşar-ı Endelüsî 72
Muhtaşar-ı Kudürî 128
 Muhterem 448
 Muhyî'd-dîn 174
 Muhyî'd-dîn Çelebi 154, 303, 343, 368, 386, 393, 408, 419
 Muhyî'd-dîn Çelebi Mehemmed bin 'Alî bin Yûsuf bin Bâlî ibn Şemsü'd-dîn Fenârî 303
 Muhyî'd-dîn Hüseynî 380
 Muhyî'd-dîn-i 'Arabî 70, 132, 294
 Muhyî'd-dîn-i Berdâ'î 313
 Muhyî'd-dîn İbn 'Arabî 203
 Muhyî'd-dîn-i Kocевî 385
 Muhyî'd-dîn-i Niksârî 225
 Muhyî'd-dîn Mehemmed 260, 270, 314
 Muhyî'd-dîn Mehemmed 'Abdu'l-kâdir 373
 Muhyî'd-dîn Mehemmed bin 'Abdu'l-evvel 373
 Muhyî'd-dîn Mehemmed bin 'Alî Çelebi 304
 Muhyî'd-dîn Mehemmed bin Mehemmed 241
 Muhyî'd-dîn Muhammed bin 'Arabî et-Tâ'î el-Endilîsî 294
 Mu'id-zâde 254, 445
Mulahhaş-ı Çağmîni 188
 Murâd 111
 Murâd Ğazî Medresesi 117
 Murâd Hân 70, 124, 161
 Murâd Hân Medresesi 233
 Murâdiyye Medresesi 182, 250, 251, 315, 381, 414
 Murâd Paşa 148, 185, 413, 432
 Murâd Paşa Medresesi 363, 370, 378, 441
Murtażâ 241
 Mûsâ 424
 Mûsâ Baba 73, 74
 Mûsâ Çelebi 95, 100, 244
 Muşannifek 160, 161
 Muşannifek-i 'Acem 152
 Mûsâ Paşa 78, 347
 Mûsâ-yı Zülü 74

Muşhaf-ı Şerif 277
 Muşlihü'd-dîn 210, 408
 Muşlihü'd-dîn bin Vefâ 233
 Muşlihü'd-dîn Efendi 133, 202
 Muşlihü'd-dîn Halife 268
 Muşlihü'd-dîn-i Kaştallânî 122
 Muşlihü'd-dîn-i Kocевî 207
 Muşlihü'd-dîn Muştafâ 189, 202, 305, 376
 Muşlihü'd-dîn Muştafâ-yı Karamanî 188
 Muştafâ 101
 Muştafâ Çelebi 417
 Muştafâ el-Kaştallânî 151
 Muştafâ Paşa 220, 221, 298, 340, 341, 373, 409, 411, 433
 Muştafâ Paşa Medresesi 259, 310, 312, 315, 326, 358, 361, 365, 374, 383, 386, 388, 415, 427, 442
 Muştafaviyye 64
 Mûşul 293
 Muţahhar 432
 Muţahharten Beg 84
Mutavassıt 161
Mutavvel 139, 141, 160, 173, 306, 326, 354, 409
Mutavvel Hâşiyesi 186
Mutavvel Şerhi 171
 Mübârek Şâh 94, 95
 Mübârek Şâh-ı Manţıkî 94, 95, 155
 Mücellid-zâde Monlâ Seydî 313
 Mü'eyyedi Şeyh Hâcî Çelebi oğlu 'Alâ'ü'd-dîn 'Alî Çelebi 377
 Mü'eyyed-zâde 149, 237, 238, 259, 261, 264, 267, 304, 306, 311, 315, 316, 318, 353, 355, 361, 366, 373, 411
 Mü'eyyed-zâde 'Abdu'l-hayy Efendi 388
 Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-raḥmân bin 'Alî el-Mü'eyyedî 237
 Mü'eyyed-zâde 'Abdu'r-raḥmân Çelebi 261, 267, 353
 Mü'eyyed-zâde Şeyh 'Abdu'r-raḥîm 332
 Müfred Şücâ' 130
 Müftî Aḥmed Paşa 167
 Müftî Aḥmed Paşa Medresesi 371
 Müftî 'Alâ'ü'd-dîn-i 'Arabî 428

Müftî 'Alî Çelebi 233, 234, 235, 236, 269,
300, 326, 333, 358, 370, 371, 385
Müftî 'Alî Çelebi Cemâlî 232
Müftî 'Alî Çelebi Efendi 236
Müftî Ebu's-Su'ûd Efendi 384, 411, 425,
426, 441
Müftî Efdâl-zâde 243, 283, 284
Müftî Kemâlpaşa-zâde 343
Müftî Sa'dî Çelebi 379, 390
Müftî Sa'dî Efendi 351
Müftî Şeyh 396
Mülteka'l-Ebhur 379
Müntehab 186
Münyetü'l-Muşallî 379
Müslimân 76, 84, 98, 101, 111, 113,
114, 122, 151, 157, 194, 203, 214,
222, 225, 251, 276, 282, 286, 288,
321, 323, 342, 343, 345, 346, 348,
363, 404, 407, 432, 433, 446, 448

N

Nağâvî Tatarı 432
Naḥcivân 348
Naḳibü'l-Evliyâ 166
Naḳîzî Bâyezîd 359
Naḳşa Kâl'ası 221
Naḳşbendiyye 322, 448
Naḳşbendî-zâde Muştafâ Çelebi 449
Na'ıncı Medresesi 360
Naşrânî 404
Naşûh Beg 222
Nebî Hâlife 334
Necib-i Sühreverdî 105
Necmü'd-dîn-i Hânefi 90
Nehcü'l-Belâğa 251
Nigaristân 301
Nigbolı 83
Nigbolı Hışâr 83
Nigde 100, 103
Nihânî 326
Nihâye 320, 415
Niksâr 83, 327, 329, 421
Niksârî Muşliḥü'd-dîn 414
Niksârlı Ḥasan oğlu İbrâhîm Oğlu

Muḥyi'd-dîn 225
Nîl 290, 296
Nimse 343, 345
Niyâzî 271
Nizâmî 188
Nova 346
Nova Hışârî 346
Nova Kâl'ası 433
Nucûmu Zâhire fi-Aḥvâli Mısrî'l-Kâhire
301
Nuḳâye 91
Nu'mân-ı Mu'tezilî 91
Nürü'd-dîn 210
Nürü'd-dîn Hâlife 210
Nürü'd-dîn Ḥamza 312
Nürü'd-dîn-i Naṭanzî 105
Nürü'd-dîn-zâde 400
Nürü'd-dîn-zâde Muştafâ Çelebi 449
Nürü'l-Hüdâ 197, 198

O-Ö

Oğlan Sinân 227
Oğlan Şücâ' 228
Orḥân 70, 326
Orḥân Gâzî 70
Orḥân Medresesi 239, 240
'Osmân 98, 101, 181, 408
Osmân Beg 336
'Osmancıĝ 83, 193
'Osmancıĝ 224
'Osmancıĝ Medresesi 193
'Osmân-ı Maĝribî 105
'Osmâniyân 221
'Osmâniyye 101
'Osmân oğlu Bâyezîd 273
'Ömer H'âce 265
'Ömer-i Sühreverdî 105
'Ömer Nesefî 68, 257
Ösek 342
Özdemiroğlu 'Osmân Paşa 432

P

Pâdişâh H'âcesi 383, 384
Pâdişâh Şeyḫî 266, 267

Pâsîn 66
 Paşa Çelebi 258
 Peç 343
 Peçuy 346
 Pertev Paşa 433
 Pervîz Efendi 416
 Peşte 342
 Pîr Aḥmed Beg 137
 Pîr Aḥmed Çelebi 371, 374
 Pîr 'Alî 449
 Pîr Emîr Efendi 335
 Pireveze 346
 Pîrî Ḥalife 134
 Pîr İlyâs 107, 108
 Pîrî Paşa 249, 270, 285, 291, 302, 414
 Pîrî Paşa Medresesi 377, 382, 385, 393,
 439, 441, 442, 443
 Pîrî Paşa-zâde Meḥammed Çelebi 358
 Pîrî Re'is 349
 Pîr Meḥammed 395
 Pîr Meḥammed Çelebi 374
 Piyâle Paşa 349
 Polyâ 113
 Portuḡal 349
 Postin Püş 82
 Pulya 345
 Pulya Yakası 349
R
 Râfîzîler 293, 320
 Ravza 290, 296, 311
Ravzatü'l-Muttaḥîn 92
 Re'is Kemâl 222
 Remle 295
 Rencil Ban 222
 Resûl 116, 206, 270, 297, 317, 430
 Resûlu'llâh 61, 85, 91, 102, 107, 108,
 116, 160, 196, 205, 206, 219, 279,
 319, 397, 398
 Revâḥiyyûn 79
 Revân 348
 Rice 349
 Ridâniyye 295
 Risâlet-penâh 102, 111, 139, 160, 162,
 247, 280, 318

Risâletü'n-Nûr 197
 Rodos 204, 340, 341, 342, 343, 423,
 425, 441, 444
 Rodos Cezîresi 138
 Rodoscuḡ 83
 Rodos Ḳal'ası 357
 Rodos Medresesi 441
 Rûm 65, 66, 72, 74, 78, 81, 82, 84, 87,
 89, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 98, 102,
 103, 104, 106, 108, 115, 116, 117,
 118, 124, 125, 126, 127, 129, 130,
 137, 138, 139, 144, 154, 155, 159,
 160, 161, 165, 169, 170, 173, 176,
 188, 189, 191, 192, 193, 209, 212,
 214, 216, 217, 218, 219, 220, 228,
 237, 245, 251, 253, 257, 259, 272,
 275, 277, 278, 296, 301, 307, 313,
 318, 319, 320, 323, 326, 336, 338,
 342, 347, 353, 354, 355, 356, 357,
 358, 363, 365, 367, 372, 373, 374,
 392, 393, 402, 404, 408, 420, 428,
 430, 438, 448
 Rûmîlî 70, 75, 83, 95, 98, 100, 101,
 111, 112, 136, 137, 151, 158, 170,
 176, 177, 182, 184, 212, 236, 237,
 238, 240, 248, 250, 278, 291, 303,
 306, 307, 321, 332, 338, 352, 378,
 399, 412, 414, 415, 416, 417, 419,
 420, 435, 443, 444
 Rûmîlî Beglerbegisi 114
 Rûmîlî Beglerbegisi Aḥmed Paşa 340
 Rûmîlî Beglerbegisi Ḳâsım Paşa 112
 Rûmîlî Beglerbegisi Meḥammed Paşa
 348
 Rûmî Meḥammed Çelebi 447
 Rûmî Süleymân 370
 Rus 222, 432, 433
 Rüşenî 211
 Rûknü'd-dîn Zeyrek-zâde Meḥammed
 Çelebi 249
 Rûstemîyye Medresesi 437
 Rûstem Paşa 416, 424, 444, 445
 Rûstem Paşa Medresesi 426, 427, 436,
 437, 443, 447

S-Ş

- Saçlu Emîr 373
 Sa'dî Çelebi 257, 391, 413, 417
 Sa'dî Çelebi Hâşiyesi 420
 Sa'dî Efendi 234, 419
 Şadrü'd-dîn 107
 Şadrü'd-dîn-i Konevî 97, 104
 Şadrüş-Şerî'a 128, 160, 166, 174, 188, 226, 257, 311, 436
 Şadrüş-Şerî'a Hâşiyesi 155
 Şadrüş-Şerî'a Şerhi 226, 227, 261, 303, 304, 305, 306, 354, 357, 371
 Sa'du'llâh 200
 Şafed 295
 Şafer 420
 Şafer Şâh 88
 Şafiyü'd-dîn-i Erdebil 98
 Şafiyü'd-dîn Muştafa 271
 Şâhibül'l-Hidâye 173, 354
 Şâhibül'l-Kâmûs 87
 Şahîh-i Buhârî 173, 326
 Şahî 166, 224, 231, 232, 233, 239, 240, 241, 242, 243, 253, 261, 263, 274, 305, 306, 307, 310, 351, 352, 353, 354, 359, 360, 361, 372, 374, 375, 376, 377, 381, 383, 385, 386, 409, 412, 413, 416, 417, 418, 419, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 435, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 444, 445, 447
 Şahî Medresesi 154, 156, 157, 158, 163, 237, 251, 253, 258, 259, 307, 416, 420, 425, 428
 Sa'idili 100
 Şakariyye Irmağı 225
 Şakarya Şuyı 99
 Sağcı 101
 Şakız Cezîresi 95
 Sâla 101
 Şalâhu'd-dîn Mûsâ Çelebi 243
 Şalâhü'd-dîn 167
 Şâlih Paşa 349
 Şamsun 83, 100, 157
 Şamsunî-zâde 234, 239
 Şamsunî-zâde Maḥmûd Çelebi 443
 Şamsunî-zâde Meḥammed Çelebi 239
 Şamsunlî-zâde 413
 Şamsunlî-zâde Meḥammed Çelebi 413
 Şarıcapaşa Medresesi 420
 Şarığörez 241
 Şaruḥân 83, 98, 112
 Şava Şuyı 342
 Seb'-i Şidâd 231, 232
 Seferiḥişâr 74, 166, 229
 Seferiḥişâr Medresesi 367
 Segedin 342
 Sekkâki 364
 Selânîk 83, 111, 112, 314, 387
 Selçuk Hâtûn 212
 Selim 296
 Selim Hân 223, 224, 305, 341
 Semâniyye 126, 142, 148, 151, 153, 157, 167, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 185, 186, 187, 190, 226, 227, 228, 229, 234, 239, 240, 241, 243, 244, 248, 252, 256, 260, 263, 264, 300, 302, 303, 304, 305, 310, 311, 312, 315, 333, 351, 358, 359, 365, 366, 367, 368, 369, 372, 373, 375, 376, 377, 421, 431, 441, 443
 Semendire 112, 136, 345
 Semendire Begi Meḥammed Beg 343
 Semendire Begi Yahyâ Paşa oğlu Bâli Beg 340
 Semendire Begi Yahyâ Paşayî Meḥammed Beg 345
 Semerkand 78, 90, 91, 106, 107, 116, 126, 130, 158, 161, 168, 170, 209, 392
 Serây 87, 321
 Serây-ı Âmire 69, 73, 75, 100, 136, 224, 338, 339, 428, 431, 434
 Serî-i Saḳaṭî 105
 Serrâclar Mescidi 108
 Serrâclar Şeyḫi Amâsiyyeli Şafiyü'd-dîn Hâlife 403
 Sevâdiyye 108
 Sevârîn Kâl'a 101
 Sevindük 231
 Seydi 234

- Seydi 'Alî 349
 Seydi 'Alî Mûte'acem 419
 Seydi 'Alî-zâde 252, 392
 Seydi 'Alî-zâde Monlâ Ya'kub 251
 Seydi Çelebi 234, 241, 376
 Seydi Mehemmed-i Kocevi 326
 Seydişehir 76, 100
Seyf-i Şârim 450
 Seyf Medresesi 258, 305
 Seyrek Muhyî'd-dîn 380
 Seyyid 'Abdu'llâh 116
 Seyyid Aḥmed 269, 277, 279, 327
 Seyyid Aḥmed bin 'Abdu'llâh 116
 Seyyid Aḥmed-i Buḥârî 277, 397, 407, 408
 Seyyid 'Alâ'ü'd-dîn-i Semerkandî 289
 Seyyid 'Alî 97
 Seyyid 'Alî bin Meymûn-ı Mağribî 272, 376
 Seyyid 'Alî-i Komenâtî 127
 Seyyid 'Alî-i Mağribî 273, 401, 405
 Seyyid Celâlî'd-dîn-i Kurlânî 335
 Seyyid Ebî Bekr oğlu Şeyḥ Seyyid Vefâ 268
 Seyyid Ġâzî 81
Seyyid Hâşiyesi 354
 Seyyidî 'Alî 145, 146
 Seyyid İbrâhîm 245, 247
 Seyyid-i Buḥârî 398
 Seyyidî Çelebi 174
 Seyyidî Ḥalife 336
 Seyyidî İbrâhîm 246
 Seyyid 'İzzü'd-dîn 327
 Seyyid Maḥmûd 260, 448
 Seyyid Muḥammed-i Buḥârî 97, 98, 134
 Seyyid Muḥterem 440
 Seyyid Murtaẓâ 404
 Seyyid Muştafâ 408
 Seyyid Sinân 328
 Seyyid Şerif 78, 79, 85, 91, 93, 94, 95, 96, 102, 115, 126, 130, 143, 149, 155, 157, 159, 160, 168, 170, 187, 189, 231, 240, 244, 245, 252, 253, 255, 257, 262, 304, 306, 311, 315, 354, 370, 371
 Seyyid Velâyet 268, 269, 270
 Seyyid Yahyâ 211, 212, 286
 Şiddikî Şâh Mehemmed Çelebi 436
Şihâh-ı Cevheri 79, 157, 192
 Şihâh-ı Sitte 372
 Sırf 76
 Sigedvar 349, 416, 431, 434
 Silifke 138
 Silisre 83
 Silivri 136, 249, 262, 393
 Simâv 76, 208, 209, 277, 278
 Simâvî Şeyḥ Ebûbekr Ḥalife 399
 Simâvna Kâl'ası 94
 Simâvna Oğlu 94, 95, 101, 156
 Şinâb 83, 100, 128
 Sinân 166
 Sinân Çelebi 314, 388, 417, 418
 Sinân Ḥalife 401
 Sinân Paşa 70, 148, 152, 164, 165, 166, 167, 180, 203, 206, 228, 229, 233, 241, 242, 249, 253, 255, 257, 295, 310, 332, 390, 432
 Sinân Paşa ibn Hızır Beg 164
 Sinânü'd-dîn 246
 Sincâr 293
 Sind 87
 Sinobî 324
 Sirâcü'd-dîn Çelebi 161
 Sirem 342, 345
 Siroz 76, 95, 101
 Sis 221
 Sivas 88
 Sivaslı Şarrâf oğlu Şeyḥ İbrâhîm 198
 Sivas Medresesi 240
 Sivrihisâr 100, 121, 288
 Sivrihisârlı Şeyḥ Baba Yûsuf 288
 Sivrihisâr Medresesi 121
 Sofya 114, 249, 400
 Sofyalı Bâlî Ḥalife 400
 Şolin Kâl'ası 345
 Şonisa 442
 Soran 293
 Şovuk Kuyı Tekyesi 270
 Suçav 346
 Şûfî Bâyezîd 103

- Şüfiler Tekyesi 208, 283
 Şüfiler Yaylağı 134, 183
 Şüfi Mehemmed Paşa 346
 Şüfi Vezir Mehemmed Paşa 346
 Şüfi-zâde 274, 275
 Sultân 'Abdu'llâh 253, 350
 Sultân Ahmed 223, 225, 227, 239, 290, 310
 Sultân Ahmed Mirzâ 222
 Sultân Ahmed oğlu Sultân Maḥmūd 291
 Sultân Ahmed oğlu Sultân Murâd 298
 Sultân 'Alâ'ü'd-din 66
 Sultân 'Alâ'ü'd-din-i Şânî 66
 Sultân 'Alemşâh 225
 Sultân Bâyezîd (II.) 136, 148, 151, 154, 156, 157, 158, 162, 164, 166, 167, 170, 171, 172, 173, 175, 176, 178, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 190, 202, 214, 215, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 229, 233, 234, 237, 238, 239, 242, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 256, 257, 259, 260, 264, 265, 266, 267, 269, 275, 280, 287, 288, 289, 297, 299, 302, 305, 307, 310, 318, 320, 322, 323, 325, 338, 347, 348, 350, 353, 373, 378, 392, 394, 409, 411, 427
 Sultân Bâyezîd Câmî' 395
 Sultân Bâyezîd Câmî'i 323
 Sultân Bâyezîd Gâzî 121
 Sultân Bâyezîd Hân 'İmâreti 311
 Sultân Bâyezîd Hân Medresesi 187, 245, 378, 418, 419
 Sultân Bâyezîd Medresesi 240, 246, 252, 253, 258, 262, 300, 303, 304, 307, 310, 312, 359, 375, 381, 386, 413, 443
 Sultân Bâyezîd oğlu Şehinşâh oğlu Sultân Mehemmed 291
 Sultân Burhân 347
 Sultân Cem 214, 220, 221, 222
 Sultân Cihângir 348, 350
 Sultân Gavrî 250, 293, 294, 302, 318
 Sultân Hâcî Bektaş-ı Horâsânî 81
 Sultân Hasan Câmî' 344
 Sultân Hudâbende 327
 Sultâniyye 233, 240, 250, 251, 258, 261, 305, 344, 368, 381
 Sultâniyye Medresesi 102, 228, 245, 250, 351, 360, 361, 382, 419, 425, 437
 Sultân Kayıtbay 118, 220, 221
 Sultân Korkud 225, 238, 246, 248, 290
 Sultân Medresesi 166, 226, 227, 233, 351
 Sultân Mehemmed (Çelebi) 86, 89, 95, 100, 101, 103
 Sultân Mehemmed (Fatih) 111, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 130, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 188, 190, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 198, 202, 206, 209, 211, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 228, 229, 233, 237, 246, 247, 249, 250, 255, 262, 263, 283, 285, 299, 302, 303, 338, 343, 345, 347, 350, 381, 386, 393, 394, 395
 Sultân Mehemmed Câmî' 265, 312, 379, 388, 418, 422
 Sultân Mehemmed Câmî'i 156
 Sultân Mehemmed Hân bin Sultân Süleymân 380
 Sultân Mehemmed Hân Câmî' 225, 298
 Sultân Mehemmed Hân Câmî'i 322, 412
 Sultân Mehemmed Hân Medresesi 89, 115, 125, 128, 147, 150, 161, 174, 250, 251, 304, 305, 368, 424
 Sultân Mehemmed 'İmâreti 326
 Sultân Mehemmed Medresesi 148, 176
 Sultân Murâd (I.) 75, 76
 Sultân Murâd (II.) 101, 106, 111, 112, 113, 114, 116, 117, 124, 127, 140,

- 145, 161, 180, 183, 194, 201, 223,
227, 263, 264, 350, 371
Sulţân Murâd Ğâzî 71, 75, 77, 80, 82,
83
Sulţân Murâd Hân (II.) 102, 115, 117,
118, 124, 125, 129, 130
Sulţân Murâd Hân (III.) 420, 434, 435,
436
Sulţân Murâd Hân Medresesi 229, 386
Sulţân Murâd Medresesi 126, 158, 163,
169, 181, 189, 227, 252, 261, 353,
369, 371, 377, 383, 427
Sulţân Murâd Türbesi 221
Sulţân Mûsâ 291
Sulţân Muştâfâ 136, 137, 138, 155, 343,
347, 348, 350, 380
Sulţân Muẓaffer 344
Sulţân Orĥân 66, 67, 70, 71, 72, 73, 75,
291
Sulţân Orĥân Medresesi 242
Sulţân 'Osmân 66, 67, 68, 70, 71
Sulţânöni 77, 220
Sulţânöni Qal'ası 75
Sulţân Selîm (I.) 152, 223, 224, 225,
234, 235, 236, 238, 239, 240, 241,
242, 246, 248, 249, 250, 251, 254,
255, 256, 257, 259, 264, 267, 268,
269, 274, 276, 287, 289, 290, 291,
292, 293, 294, 295, 296, 297, 298,
301, 302, 303, 305, 307, 313, 314,
320, 321, 325, 326, 328, 337, 338,
340, 350, 356, 357, 374, 395, 396,
402, 441
Sulţân Selîm (II.) 343, 345, 347, 348,
416, 420, 425, 428, 431, 432, 433,
442, 443
Sulţân Selîm Câmî'i 267, 343
Sulţân Selîm Hân (II.) 132, 349, 350,
380, 407, 432, 434, 435, 438, 443,
445
Sulţân Selîm Medresesi 385, 420, 426,
437, 441, 447
Sulţân Süleymân 236, 249, 251, 255,
259, 263, 291, 298, 307, 314, 321,
337, 338, 340, 342, 346, 347, 349,
350, 354, 357, 370, 378, 384, 390,
392, 393, 394, 395, 396, 403, 412,
413, 418, 424, 428, 429, 431, 432,
435, 437, 439, 442, 448, 449
Sulţân Süleymân Dârü'l-ĥadîşi 226
Sulţân Süleymân H'âcesi 384, 386, 418,
421, 426, 440, 445, 446
Sulţân Süleymân Hân 297, 298, 373,
400, 411, 413, 415, 416, 431
Sulţân Süleymân Hân oĝlu Selîm Hân
389, 390
Sulţân Süleymân Medreseleri 435, 437,
438, 447
Sulţân Süleymân Medresesi 427
Sulţân Süleymân oĝlu Sulţân Bâyezîd
390
Sulţân Süleymân oĝlu Sulţân Meĥammed
386
Sulţân Şehinşâh 225
Sulţân Ya'kûb 212, 222
Sûre-i Duĥân 226
Sûre-i En'âm 422
Sûre-i En'âm Tefsîri 417
Sûre-i Fâtîĥa 343
Sûre-i Fetĥ 259
Sûre-i ve'q- Duĥâ 372
Sûre-i Yâsîn 254, 280, 422
Süleymân Çelebi 100, 194
Süleymân Çelebi bin Hâlîl Paşa 130
Süleymân Çelebi ibn Kemâl Paşa 180
Süleymân Hâlîfe 208, 283, 287
Süleymâniyye Medreseleri 425
Süleymân Paşa 70, 342, 345, 346
Süleymân Şâh 66
Sünbül Sinân 284
Sünbül Sinân Efendi 400
Sünnî 293
Sürmeli-zâde Meĥammed Çelebi 394
Şa'bân Efendi 449
Şâfi'î 350, 386, 392, 429, 448
Şâfi'iyyü'l-mezheb 198, 259, 358
Şâfiyye 188
Şâh 291, 297, 344, 348
Şâhbudaĥ 138
Şâh Çelebi 302, 303

Şâh Çelebi Monlâ Muhyî'd-dîn
 Mehemmed bin 'Alî ibn Yûsuf Bâlî
 ibn Şemsü'd-dîn el-Fenârî 302
 Şâh Efendi 154, 281
 Şâhiler 344, 347
 Şâhin Lâlâ 75
 Şâh İsmâ'îl 223, 250, 291
 Şâh Kâsım 356
 Şâhkulî Sulţân 348
 Şâh Mâlik Medresesi 139
 Şâhruh 120
 Şâh Tahmâs 347, 348
 Şâ'ir Sinân 227
 Şâ'ir Şeyhî 231
 Şâ'ir 'Ubeydî Çelebi 334
 Şakâ'ik 408
 Şakâ'iku'n-Nu'mân 65, 411
 Şâm 68, 72, 79, 90, 92, 103, 104, 145,
 193, 273, 274, 275, 276, 277, 282,
 294, 295, 296, 297, 302, 311, 315,
 325, 340, 361, 366, 369, 373, 376,
 378, 386, 402, 413, 414, 416, 418,
 419, 420, 426, 427, 437, 438, 439,
 443, 444, 445
 Şâm Beglerbegiliği 340
 Şâm Beglerbegisi Çerkes Gâzâlî 340
 Şâm Beglerbegisi Hâyır Beg 293
 Şâmiyye 276
 Şâtıbî 320
 Şâtıbiyye Şerhi 119
 Şehâbü'd-dîn-i Sivasî 88
 Şehrizol 431
 Şehrizor 348
 Şehr Kâl'ası 73
 Şeh Selîm 432
 Şehsüvâroğlu 'Alî Beg 292, 296
 Şeh-zâde Câmî'î 153
 Şeh-zâde Medresesi 438
 Şeh-zâde Sulţân Mehemmed 426
 Şeh-zâde Sulţân Mehemmed Hân
 Medresesi 414, 444
 Şems-i Tebrizî 104
 Şemsü'd-dîn Aḥmed 189, 262
 Şemsü'd-dîn Aḥmed bin İsmâ'îl-i Gûrânî
 117

Şemsü'd-dîn Aḥmed Çelebi 150
 Şemsü'd-dîn Fenârî 84, 89, 168, 303
 Şemsül-Âfâk 92
 Şerefü'd-dîn 115, 116
 Şerefü'd-dîn ibn Kemâl 115
 Şerh-i 'Aḍûd Hâşiyesi 306
 Şerh-i 'Akâ'id 85, 116, 129, 153, 160,
 167, 178, 212, 255, 262, 446
 Şerh-i 'Akâ'id Hâşiyesi 155
 Şerh-i Ferâ'iz 409
 Şerh-i Hikmetül-'Ayn 157
 Şerh-i Makâşid 128
 Şerh-i Metâli' 96, 126, 155, 231, 259,
 355
 Şerh-i Mevâkıf 78, 85, 126, 127, 130,
 140, 145, 148, 155, 166, 240, 245,
 262, 303, 315, 355, 438
 Şerh-i Mevâkıf Hâşiyesi 167
 Şerh-i Miftâh 160, 187, 231, 240, 255,
 257, 304, 306, 315, 354, 371, 436
 Şerh-i Muṭavvel 372
 Şerh-i Şemsiyye 189
 Şerh-i Tavâli' 161, 354
 Şerh-i Tecrid 155, 159, 229, 240, 305,
 393
 Şerh-i Tecrid Hâşiyesi 313
 Şerif 'Abbâsî 318
 Şerif 'Abdu'r-raḥîm-i 'Abbâsî 318
 Şerif Berekat 297
 Şerif Ebû Numey 297
 Şerif Emîr 'Alî-i Buḥârî 392
 Şerif Mehdî-i Şirâzî 393
 Şerif Murtaşâ-zâde 'Abdu'l-muṭṭalib 404
 Şeyḥ 264
 Şeyḥ 'Abdu'l-'aziz 105
 Şeyḥ 'Abdu'l-'aziz-i Zemzemî 429
 Şeyḥ 'Abdu'llâh 204, 213
 Şeyḥ 'Abdu'l-laṭîf 104, 134, 337, 448
 Şeyḥ 'Abdu'l-laṭîf-i Kudsî 202
 Şeyḥ 'Abdu'l-mu'ṭî 106, 268
 Şeyḥ 'Abdu'l-mu'ṭî-i Zeynî 213
 Şeyḥ 'Abdu'r-raḥîm 105
 Şeyḥ 'Abdu'r-raḥmân 275
 Şeyḥ 'Abdu'r-raḥmân Çelebi bin
 Gümüşlüoğlu 108

- Şeyh 'Abdu'r-raḥmân-ı Erzincânî 98
 Şeyh Ahlâfî 94
 Şeyh Ahmed 268, 269, 270, 327
 Şeyh Ahmed Çelebi 404
 Şeyh Ahmed ibn Hacer 429
 Şeyh Ahmed-i Buḥârî 397
 Şeyh Ahmed-i Bûnî 131
 Şeyh Akşemsü'd-dîn 198, 200
 Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn 212, 213
 Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn Hâlife 213, 282
 Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn-i Halveti 155
 Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn-i Semerkândî 116
 Şeyh 'Ali bin Mecdü'd-dîn Meḥammed 160
 Şeyh 'Ali Dede 272
 Şeyh 'Ali-i Şîrâzî 90
 Şeyh Baba Ni'metu'llâh 275
 Şeyh Bahâ'ü'd-dîn 333, 450
 Şeyh Bâlî Efendi 400
 Şeyh Bâyezîd Hâlife 284
 Şeyh Bâyezîd-i Bisṭâmî 96
 Şeyh Bedaḥşî 276, 277
 Şeyh Bedrü'd-dîn Maḥmûd 94
 Şeyh Bolılı Çelebi 271
 Şeyh Bûnî 132
 Şeyh Cemâl Efendi 285
 Şeyh Cezerî 90, 91, 94, 170
 Şeyh Çelebi Hâlife 287
 Şeyh Dâvûd 287
 Şeyh Dâvûd oğlu Karamanî Hâmid Çelebi 414
 Şeyh Debbâs 273
 Şeyh Ekmel 84, 86, 93, 94, 95, 163, 450
 Şeyh Ekmelü'd-dîn 79
 Şeyh 'Elvân Çelebi 69
 Şeyh Emîr 'Alî 335
 Şeyh Fazlu'llâh 201, 330
 Şeyh Fazlu'llâh bin Akşemsü'd-dîn 200
 Şeyh H'âce 'Abdu'llâh 126
 Şeyh H'âce 'Ubeydu'llâh-ı Semerkândî 277
 Şeyh Hâbib 212
 Şeyh Hâbib Efendi 285, 286, 336
 Şeyh Hâc Bayram 109, 193
 Şeyh Hâc Bayramî 288
 Şeyh Hâc Hâlife 183, 271
 Şeyh Hâcî Hâlife 207, 272, 334, 335, 398
 Şeyh Hâfî 106
 Şeyh Hâmid 81, 108
 Şeyh Hızır Beg Çelebi 336
 Şeyh Hüseyin-i Ahlâfî 94
 Şeyhî 133
 Şeyh İbn 'Arafe 272
 Şeyh İbn Sînâ 152
 Şeyh İbrâhîm 198, 199, 200, 213, 425
 Şeyh İbrâhîm-i Halebî 379
 Şeyh İbrâhîm-i Kaysêrî 266, 440
 Şeyhî Çelebi 332, 377
 Şeyh İlâhî 126, 128, 208, 209, 277, 278, 281, 282
 Şeyh İlyâs 107
 Şeyh İmâm-zâde 396
 Şeyh İmâm-zâde Efendi 284
 Şeyh Kara Ya'kûb Sulṭân 442
 Şeyh Kâsım Çelebi 287, 400
 Şeyh Kâzvânî 401
 Şeyh Kemâl Zeynî 387
 Şeyh Kızıl Bedrü'd-dîn 109
 Şeyh Kuṭbu'd-dîn-i İznîkî 89
 Şeyh Kuṭbu'd-dîn 90, 327
 Şeyh Luṭfu'llâh 109, 110, 178, 335
 Şeyh Mağribî 273, 274, 275
 Şeyh Maḥdûmî 301, 356
 Şeyh Maḥmûd 359, 362
 Şeyh Maḥmûd Çelebi 397, 398
 Şeyh Maḥtûmî 428
 Şeyh Mecnûn 80
 Şeyh Meḥammed 207, 377
 Şeyh Meḥammed Cemâlî 213, 356
 Şeyh Meḥammed Yavşî 411
 Şeyh Muḥammed-i Bedaḥşî 276
 Şeyh Muḥammed-i Tûnusî 354
 Şeyh Muḥarrem 449
 Şeyh Muḥliş Baba 68
 Şeyh Muḥyi'd-dîn 272, 399
 Şeyh Muḥyi'd-dîn-i Kocevi 230, 266, 272, 317
 Şeyh Mûsâ 74
 Şeyh Muşliḥü'd-dîn 330, 399

Şeyh Muşlihü'd-din Efendi 202
 Şeyh Muşlihü'd-din Halife 109
 Şeyh Muşlihü'd-din-i Sirozi 268, 332
 Şeyh Muşlihü'd-din Tavil 279
 Şeyh Muzafer 108, 259
 Şeyh Muzaferü'd-din 'Ali eş-Şirâzi 258
 Şeyh Naşüh 334
 Şeyh Naşüh Halife 335
 Şeyh Nürü'd-din-zâde 400
 Şeyh Otrâri-zâde 276
 Şeyh 'Ömer 265
 Şeyh Piri Halife 133, 134
 Şeyh Pîr Şadrü'd-din-i Şîrvânî 107
 Şeyh Ramazân 93, 403
 Şeyh Ramazân Halife 287, 400
 Şeyh Rüstem 271, 272
 Şeyh Şadrü'd-din 107, 129
 Şeyh Şadrü'd-din-i Konevî 129
 Şeyh Şafiyü'd-din 330, 334
 Şeyh Şafiyü'd-din Muştâfâ 271
 Şeyh Şalâhu'd-din-i İznîkî 284
 Şeyh Şehâvî 216
 Şeyh Selâhü'd-din 109
 Şeyh Sevindük 283
 Şeyh Seyyid Ahmed Çelebi 327
 Şeyh Seyyid Ahmed-i Buḥârî 336
 Şeyh Seyyid Sinân bin Seyyid Ahmed 329
 Şeyh Sinân 207, 215, 246, 282, 284, 421
 Şeyh Sinân-ı Erdebilî 399
 Şeyh Sinân Köyi 215
 Şeyh Soḥta Sinân 337
 Şeyh Sühreverdî 105
 Şeyh Süleymân Halife 401
 Şeyh Sünbül Efendi 270
 Şeyh Sünbül Halife 406
 Şeyh Şâmî 200, 201
 Şeyh Şâzelî-zâde Monlâ Sa'du'llâh 391
 Şeyh Şâzelü 314
 Şeyh Şebüsterî-zâde 357
 Şeyh Şehâbü'd-din-i Sivâsî 88
 Şeyh Şemsü'd-din 193
 Şeyh Şihâbü'd-din-i Sühreverdî 193
 Şeyh Şücâ' 405

Şeyh Şücâ'-i Üskübî 130
 Şeyh Tâcü'd-din 134, 208
 Şeyh Tâcü'd-din Efendi 207, 280
 Şeyh Tâcü'd-din İbrâhîm 406
 Şeyh Tâcü'd-din İbrâhîm-i Manavḡatî 134
 Şeyh Tahiroḡlı 213, 214
 Şeyh Tapduk Emre 99
 Şeyhünîyye 103
 Şeyhül-'Arab İbn Baḡar 296
 Şeyhül-Harem 106
 Şeyhül-İslâm Ebu's-Su'ud Efendi 421
 Şeyh Vefâ 119, 202, 203, 214, 215, 226, 230, 272, 278, 334, 337, 372, 393, 405, 407, 444
 Şeyh Vefâ Tekyesi 278
 Şeyh Velî Şemsü'd-din Efendi 147
 Şeyh Yahyâ 212, 261, 405
 Şeyh Yavşî 266, 268, 332, 355, 416
 Şeyh-zâde 'Abdu'llâh Çelebi 387
 Şeyh Zekerîyyâ 108
 Şeyh Zeynü'd-din-i Hâfî 106, 107, 193
 Şeytânkulu 223
 Şifâ 86, 95, 408
 Şikloş 346
 Şile K'al'ası 83
 Şir'a 252, 376, 392
 Şir'a Şâriḡi 251, 252
 Şir'a Şâriḡi Seyyid 'Alî-zâde 357
 Şir'atü'l-İslâm 252, 261
 Şirâz 91, 237, 250, 258, 313, 393
 Şîrvân 107, 212, 216, 347, 432
 Şorba-zâde Meḡemmed Çelebi 330
 Şücâ' Efendi 271
 Şücâ' Ğulâm 228
 Şükru'llâh 124
 Şüşterî 81

T

Ṭaberiyye 295
 Ṭabîb Bedrü'd-din 339
 Ṭabl-bâz 260
 Tâcî Beg 256
 Tâcî Beg-zâde Sa'du'llâh 256
 Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi 256, 368

- Tâcî-zâde Sa'dî Çelebi 352, 358, 386
 Tâcî'd-dîn Efendi 205, 206, 387, 399
Tagyir-i Miftâh 300
Tagyir-i Tenkih 300
 Tahiroğlu 214
 Tahtiyü'd-dîn-i 'Arab 79
 Tapduk Emre 99
 Taraklıborlu 83, 112
 Tarıcılar 101
 Tariqa-i Zeyniyye 270
Tarikat-ı Muhammediyye 450
 Tarsus Kāl'ası 221
Taşavvuf 129
 Taşgun H'âce Mağallesi 190
 Taşgun Halife 190
 Taşhişârı 113
 Taşköprü 236, 270, 305, 306, 391
 Taşköprü-zâde 65, 286, 317, 333, 397, 408, 426
 Taşlığ 351
 Taşlık 414
 Taşlık Medresesi 233, 239, 307, 368, 420, 439, 444
 Taşlık Zâviyesi 408
 Tata Hişârı 347
 Tatar 66, 80, 98, 100, 103, 138
Tatarhân 412
Tavâli '96
Tavâli 'Şerhi 150, 241
 Tavşanlı 76
Tavzîh 189
Tayyibi Hâşiyesi 355
 Tebrîz 94, 126, 159, 212, 222, 291, 292, 320, 338, 344, 345, 347, 348, 353, 356, 373, 392
Tecrid 158, 251, 354
Tecrid-i Tecrid 300
Tefsir-i Beyzâvî 127, 151, 401
Tefsir-i Beyzâvî Hâşiyesi 261
Tefsir-i Kâdî 157, 158, 239, 261, 275, 277, 306, 313, 317, 333, 352, 357, 418, 422
Tefsir-i Kâdî Hâşiyesi 300
Tefsir-i Kebîr 169
Tefsir-i Şeyh 88
Tehâfüt 126, 147, 149, 150, 300
Tehzîb-i Kâfiye 372
 Tekeli Hân 291
 Tekelü Mehemmed Hân 344
Telhîş 319, 372, 393
Telvîh 80, 115, 116, 148, 150, 151, 156, 157, 160, 173, 174, 240, 300, 313, 355, 357, 412, 421
Telvîh Hâşiyesi 141, 172
 Ten Irmağı 432
Tenvir-i Duḥâ 372
Tercîh 80
Teshîl 95
Tevzîh 421
Tezhibü's-Şemâ'il 320
Tibyân 186
 Tikeili 111
 Tikeoğlu 'Osmân Beg 111
 Timur 84, 90, 91, 94, 97, 98, 120, 159
 Timurleng 89, 90, 91, 93, 94, 100, 101, 107, 111, 120, 161, 170, 336
 Tire 92, 182, 263, 309, 311, 356, 381, 417
 Tire Medresesi 92, 175, 356
 Tisa 342
 Titel 342
 Tobrica 348
 Toḳad 83
 Toḳat 138, 213, 226, 240, 245, 327, 348, 370, 380, 443
 Toḳatî Luṭfu'llâh 228
 Top-hâne 79
 Tosya 330
 Tosyalı Hâc Baba 188
 Tosyavî Naşûh Efendi 329
 Toykun Paşa 349
 Trablîs 387
 Trabzon 223, 297, 363, 364, 395, 442
 Trabzonî Yahyâ Efendi 442
 Trabzon Medresesi 311, 316, 361, 369, 371, 377, 422, 424, 439
Tuhfe 105
Tuhfetü's-Selâtin 160
 Tuman 295
 Tumanbay 295

Tuman Beg 296
 Tuna 112, 113, 342, 343, 346
 Tuna Şuyı 346
 Tunca 213, 221
 Tunca Irmağı 213
 Tunus 433, 434
 Turgud 220
 Tursun Fağih 68
 Tüsi 126
 Tuzla 405
 Tuzla Medresesi 261
 Türâbî 323
 Türbe-i Muṭahhara 289
 Türk 195
 Türki 65, 95, 106, 108, 121, 132, 133,
 157, 166, 191, 201, 232, 237, 248,
 256, 257, 260, 286, 290, 301, 310,
 315, 326, 336, 354, 367, 373, 375,
 387, 393, 404, 405, 408, 412, 416,
 421, 442
 Türkmân 81, 214, 298
 Türkoğlu 145
U-Ü
 Ubeydu'llâh 362
 Uğraşköyi 223
 Uğurluoğlu Ahmed Mîrzâ 222
 Ulama 344
 Ulubâd 66, 111
 Ulubâd Irmağı 111
 Ulubâd Köprisi 111
 Ulu Câmî' 96
 Uluğ Beg 78, 79, 158, 159
 'Ulvân-ı Hamevî 273, 402
 'Ulyânoğlu 431
 Unkapanı Medresesi 317, 393, 447
 'Unḳudû'l-Cevâhir 95
 Unmüzecü'l-'Ulûm 85
 'Urcün 394
 'Urcün-zâde 394
 Uşlı Şücâ' 227
 Uşûl-i Pezdevî 160
 'Üyünü'r-Tefâsîr 88
 Uzun Hasan 137, 138, 159, 161, 206,
 212

Uzun Muşliḥü'd-dîn 210, 279
 Uzun Muşliḥü'd-dîn Efendi 322
 Üç Baş 312
 Üç Şerefeli 185, 239, 242, 252, 253,
 260, 261, 262, 300, 311, 316, 325,
 360, 361, 365, 368, 370, 375, 376,
 381, 386, 390, 409, 418, 428, 435
 Üç Şerefeli Medreseleri 167, 190, 231,
 307, 310, 312, 313, 325, 352, 358,
 359, 360, 366, 370, 374, 378, 384,
 391, 439, 440, 443
 Üftâde Efendi 131, 273, 330
 Ümmî Sinân 401
 Ümmü Veled 176, 177
 Ümmü Veled-zâde 262, 316, 441
 Ümmü Veled-zâde 'Alî Çelebi 438
 Ümmü Veled-zâde Monlâ 'Abdu'l-evvel
 bin Hüseyn 262
 Üsküb 83, 130, 219, 254, 282, 305,
 321, 326, 360, 363, 366, 386, 424
 Üskübî Luṭfu'llâh 281
 Üskübî Luṭfu'llâh Efendi 281
 Üskübî Meḥemmed Çelebi 424
 Üskübî Monlâ İshâk 366
 Üsküb Medresesi 167, 300, 316, 360,
 369
 Üsküb Şeyḫi Şücâ'ü'd-dîn 130
 Üsküdar 140, 196, 425, 436
 Üsküdar Medresesi 442
 Üsküp 315
 Üveys Hâlîfe 402
 Üveysî 271
 Üveysiyye 96
 Üveys Paşa 293
V
 Vâcid 91
 Vâcidiyye 91
 Vâcidiyye Medresesi 381
 Vahdet-nâme 198
 Vâ'iziyye Medresesi 250
 Van 344, 347
 Van K'al'ası 344
 Varak Şemsü'd-dîn 372
 Vâridât 95, 156

Varna 223
 Varsak 220, 222
 Varṭar Medresesi 382
 Varṭar Yeñicesi 209
Vecîz 186
 Veli 144
 Veli Şemsü'd-dîn 135, 144
 Veliyyü'd-dîn Aḥmed Paşa Medresesi 353
 Veliyyü'd-dîn-i Karamanî 188
 Veliyyü'd-dîn oğlu Aḥmed Paşa 181, 194
 Veliyyü'd-dîn oğlu Aḥmed Paşa Medresesi 255, 310, 313, 314, 352, 355, 377
 Veliyyü'd-dîn-zâde Medresesi 414, 424, 435, 437
 Venedik 346, 433
Veşâyâ-yı Kudsiyye 105
 Vezîr Aḥmed Paşa 341, 347, 348
 Vezîr 'Alî Paşa 100, 366
 Vezîr 'Alî Paşa Medresesi 354
 Vezîr Cemâlî-zâde Meḥemmed 249
 Vezîr Ferhâd Paşa 340
 Vezîr Ḥalîl Paşa 194
 Vezîr Ḥalîl Paşa oğlu Süleymân Çelebi 130
 Vezîr İbrâhîm Paşa 154, 341, 342
 Vezîr İbrâhîm Paşa Medresesi 355
 Vezîr Karamanî Meḥemmed Paşa 246
 Vezîr Luṭfî Paşa 345
 Vezîr Maḥmûd 125
 Vezîr Maḥmûd Paşa 167, 175, 180
 Vezîr Maḥmûd Paşa Medresesi 359
 Vezîr Maḥmûd Paşa Tâb-ḥânesi 354
 Vezîr Meḥemmed Paşa 151, 217, 347, 349
 Vezîr Murâd Paşa Medresesi 304
 Vezîr Muştafâ Paşa 285, 340, 341, 383, 433
 Vezîr Muştafâ Paşa Medresesi 242, 246, 384
 Vezîr Paşa 381
 Vezîr Pertev Paşa 349
 Vezîr Piri Paşa 340
 Vezîr Piyâle Paşa 434
 Vezîr Rüstem Paşa 416

Vezîr Sinân Paşa 434
Vikâye 71, 92, 127, 160, 450
Vikâye Şerhi 174, 186, 311
 Vizeli Kerim Çelebi 385
Y
 Yahûdî 447
 Yaḥyâ Paşa 343
 Yaḥyâ Paşa oğlu Meḥemmed Beg 344
 Ya'kûb 103, 169, 376
 Ya'kûb Beg ibn 'Alemşâh 83
 Ya'kûb Çelebi 77
 Ya'kûb Fenârî 362
 Ya'kûb Paşa 166, 222
 Yalvac 76
 Yanoş 346
 Yaraluca Muḥyi'd-dîn 178
 Yârḥişârî Monlâ Muşliḥü'd-dîn Muştafâ 185
 Yazıcıoğlu Aḥmed-i Bî-cân 133
 Yazıcıoğlu Meḥemmed Çelebi 132
 Yegân 'Alî-zâde 'Alî Çelebi'nün oğlu Sinân Çelebi 314
 Yegân-zâde 'Alî Çelebi 308
 Yegân-zâde Meḥemmed Şâh Çelebi 370
 Yegân-zâde Paşa Çelebi 315
 Yegân-zâde Şemsü'd-dîn Aḥmed 254
 Yehûdî 217
 Yemen 87, 293, 346, 432
 Yeñibâgçe 224
 Yeñice 245
 Yeñiçeri 113
 Yeñikapu 224, 401
 Yeñiserây 138
 Yeñişehr 66, 76, 82, 83, 100, 290, 447
 Yetim 263
 Yetim 'Alî Çelebi 263
 Yıldırım Ḥân Medresesi 314, 353
 Yirgögi 101
 Yivân 113
 Yûnus Emre 99
 Yûnus Paşa 224
 Yûsuf 226, 295
 Yûsuf Bâlî 89, 115
 Yûsuf bin Ḥüseyn-i Kirmâstî 186

Yüsufca 138

Yüsuf Çelebi 168

Yüsuf u Züleyhâ 201**Z**

Zağra 75, 95, 101

Zara 419

Zekerîyyâ-yı Hâlvetî 108

Zemaşşeri 237, 372

Zemûn 340

Zencîriyye Medresesi 79

Zerik 293

Zeynel Şâh 138

Zeyniler 399

Zeyniler Tekyesi Câmî' 173, 206

Zeyniyye 88, 105, 161, 202, 204, 268,
329, 403

Zeynü'd-dîn-i Hâfi 104, 105, 107, 193

Zeynü'd-dîn Mehemmed 124, 311

Zeyrek 142, 144, 145, 146, 333

Zeyrekbaşı 236, 243

Zeyrek Câmî' 125, 208, 209, 210, 281

Zeyrek Mehemmed Çelebi 142, 143

Zeyrek-zâde 351, 427

Zeyrek-zâde Mehemmed Çelebi 316

Zeyrek-zâde Paşa Çelebi 316

Zic 128, 158*Zic-i Ulug Beg* 79, 257

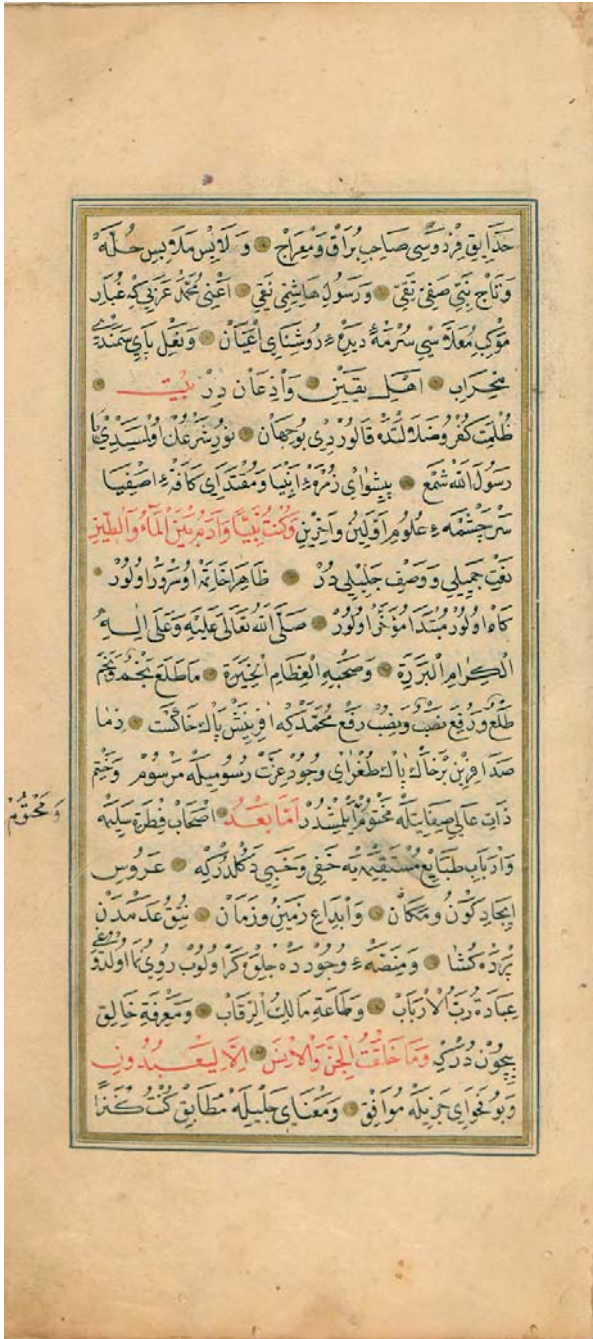
Zihne 76

Zu'l-kadr 342

Zu'l-kadroğlu 292

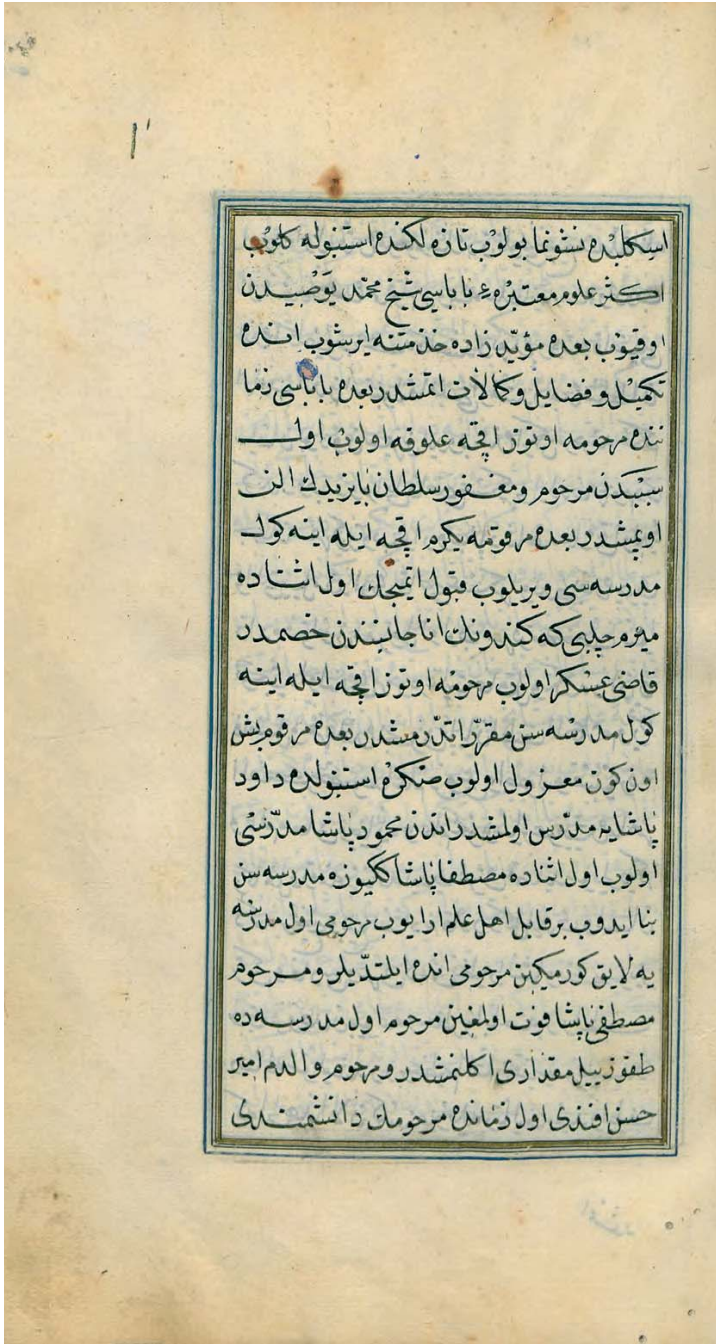
Zu'l-kadroğlu 'Alâ'ü'd-devle 292

EKLER

EK 1: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde TY 6192 numarasıyla kayıtlı *Hakâi'ku'l-Beyân fî-Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân*'ın 1b ve 2a sayfaları.

حَمْدُ وَثَنًا • وَمِنْ مَالِ الْجَبِّي • أَوَّلُ خَالِقِ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ وَارِثِ
 نَبِيِّ هَمَّتَا • حَضَرَ لَيْلِيكَ جَنَابُ كِيَرِيسِنَه • أَوْسُوكِيَه • نَوْعِ بَنِي آدَمِ
 أَصْنَافِ مَخْلُوقَاتِدَنْ • نُورِ عَقْلِ وَاقِفَانِ إِلَهَ أَشْرَفِ • وَأَفْضَلِ
 وَضِئَاءِ عِدَاتِ وَإِيمَانِلَه • مَكْمَرِ وَمُكَمَّلِ • وَرَحْمَتِ فِي غَالِبِه
 سَيِّدَنْ • وَعِيَانِ مَالِ الْإِنْبِيَّاتِ سَيِّدَنْ • عِيَادِنِ دِيْمُورِ سِتَرِ وَرَفَاتِنِ
 وَضَلَّاتِدَنْ • وَعَوَائِقِ عَالِيَةِ بَقِيَّ جَهَالَتِدَنْ مَخْلُصِ • وَأَسَاسِ
 بُنْيَانِ • جَوَاهِرِ لَيْلِيكَ حِكْمَتِ • وَرُضِصِنَه مِشْنَه آرِئِلَه • وَهَيْكَلِ
 سِنِينَه • تَعْلُوقِ أَيْدِ وَبَارِئِ سَالِ الْإِنْبِيَّاتِ • وَرُسُلِ وَبَعَثِ هِدَاةِ مَسَاحِجِ
 مَنَاجِحِ • وَسُبُلِ قُلُوبِ خَلْقِ دَارِ السَّعَادَةِ • وَخَوَانِ هِدَايَةِ وَلَطْفِ عَمَمِ
 دَاعِيِنِ • وَرَاهِجِ حَيْمِ • وَعَذَابِ الْيَمِّ دَنْ صَارِفِ نِ وَحَامِيِنِ وَلَيْسَلِ
 دَنْ • وَمَسْنُورِ سَعَادَتِ بُوَيِ • وَتَوْفِيعِ رَفِيعِ غَرَبِ • رِسَالَتِ خَلْقِ
 مَوْجُودِ • وَمَنْبِغِ فَضَائِلِ عَزْ وَجُودِ • عَمْدَةِ أَهْلِ فَلَاحِ وَبَقِيَّتِ
 صَدْرِ نَشِيْنِ • **وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ** • بِمَهْرِ إِسْمَاعِيلِ لَوْلَاكَ
 وَمَاهِ رُوحِ أَطْبَاقِ أَنَاكَ • شَامُهُ كُتْرَ أَرْقُدِي • وَكُلُّ شَيْءٍ

Ek 2: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde TY 6192 numarasıyla kayıtlı *Zamîme-i Şakâ'îku'n-Nu'mân*'ın 302b ve 303a sayfaları.

هذه
ضميمة شقائق
النعمان

الحمد لله الذي زين سماء الوجود بنجوم العلماء ورفع
أقمارهم بترجيح مداد دوائهم على دماء الشهداء وقال
الله تعالى في شأنهم المصون **وَمَا يَتَّقِيهَا إِلَّا الْعَالَمُونَ**
والصلوة والسلام على كاشف الغمة الذي قال
طَلَبَ الْعِلْمَ وَبُيُوتُهُ عَلَى كُلِّ مَسْئَلَةٍ وعلى اله الكرماء
النبلاء وأصحاب العظماء العلماء وبعد بوحقير
فقيرو قصد اتدركه بوشقائق التغاير استملري
ناذا ولتميان علماء بكار ومشايخ اجماد دن بعضي
مشهور لون بوجريد ده ذكر ايدوب احباب اولي الا
لناب دغاء جميل وثناء بجزيل كونه مظهر اولم
باب مرحوم سلطان سليمان خان دولتك علما سندن
بري شيخ الاسلام ومفتي الانام كشاف المفصلة
حلول المشكوكات سلطان المحققين وسند
المدققين الفاضل العلامة ونجل الفهامة
مولانا ابوالسعود **شيخ** يوصي در مرحوم ومفتي

مفتي ابوالسعود
افندي

